Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahe̲he̲ Ka

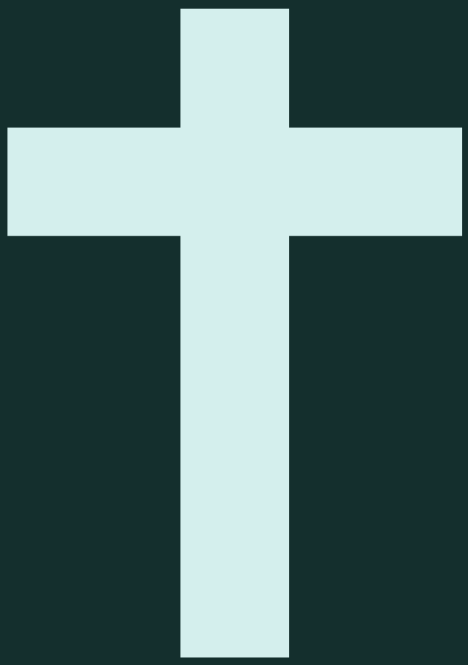

New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo)

Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahe̲he̲ Ka
New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ninzo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
Printed book ISBN 9789789156047

The New Testament

in Ninzo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
d46fed5f-6317-5355-ab77-aef8925db2e6

Contents

Matiyu 1
Marrku 47
Luka 76
Yohana 123
Indu 158
Roma 202
1 Korrintiya 224
2 Korrintiya 243
Galatiya 256
Afisa 264
Filipiya 272
Kolosiya 278
1 Tesalonika 283
2 Tesalonika 287
1 Timoti 290
2 Timoti 296
Titu 300
Filemo 303
Ibraniya 305
Yakubu 320
1 Biturr 326
2 Biturr 332
1 Yohana 336
2 Yohana 341
3 Yohana 342
Yahudi 343
Ibwu Tsarr 345

Ure ku wre ku nggo Matiyu à charr
Ure ku mẹmẹ

A si Matiyu, nggo isa ima yi i si di *'Ini i Atiko,'* uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. Matiyu à si uni kpa inklo imimi nggo anishirr a karr ma, na à ka undu umaku du na gru ga Yesu. Nu ungbamvu ku Marrku tuku uku Luka ku, a yo ma di, Levi.

Na asese ka kuchi ka Abachi à da zu na angu ka abi kpa are ba ukyekye du ba a da zu du uwa à taka tu Kristi (Mezaya), *'Uni kpa ttungo wa,'* nggo à taka nga ni hru ittu ihẹhẹ. Matiyu à charr ku aba ako ambarr, ani Yahuda ngga Ure ku wre unggo ku. À charr wre ku bu tsarr ba di Yesu anu Nazareti, uwa yo à si Kristi, Uni kpa ttungo wa. Na bu tsarr ba nggo ittu i unkplassu yi i se nggo. Matiyu à ssu tsarr ba zizi mi di Yesu yo à si Kristi, uni hru ittu i unkplassu wa, nggo a charr zu ni itu ima yi na Azhi Akuku ka. Uwa à si ni ima yo, ungbamvu ku Matiyu unggo ku uku yo u zɨ Azhi Ahẹhẹ ka bi na akuku ka. Ungbamvu ku ure kakami di inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da di i so nga ni ichi nggo i ka nga ba.

Uwa ti so bre ungbamvu unggo ku, uwa shirr atu ni wo nggo Matiyu a re di Yesu yo à si Kristi, uttu a atuttu, na si Atiko a atitiko ba. Na are angga ka wemi nggo a tsarr di Yesu à si Uvuvurr a Abachi, imba di inta mi i kpa ma meme ni kuttu ni gbyarr ku asa ki Atiko Uni kpa inta ttungo.

Atu re na ankla ka nggo ase

Ifurr i Yesu yi tuku undu umaku *1:1—4:25*
Itsarr ni itu i igbre *5:1—7:29*
Itsarr na aseki tankpami, assurr are tuku are ankpinkpi *8:1—18:35*
Ikuma nu Urushalima tuku igbye utu ikikre yi *19:1—23:39*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga nggo *24:1—25:46*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *26:1—28:20*

Ábáchí ma ba Yesu ba (Luka 3:23-38)

1 Uwanggo yo a si are ka uga ku Yesu Kristi ka. Yesu à zhi nu uki ku uttu Doda, u Doda a zhi nu uki ku Ibrayi. Uwanggo yo a si asa a ábáchí ma wa.
2 Ibrayi à si aki a Ishaku.
Ishaku à si aki a Yakubu.
Yakubu à si aki a Yahuda
na amuyirr ba.
3 Yahuda à si aki a Perrezi tuku Zerra,
(Ayirr ambarr wa à si Tama).
Perrezi à si aki a Hezroni.
Hezroni à si aki a Ramu.
4 Ramu à si aki a Aminada.
Aminada à si aki a Nashoni.
Nashoni à si aki a Salimo.
5 Salimo à si aki a Bowazi.
(Ayirr ama wa yo à si Raha).
Bowazi à si aki a Obedi.
(Ayirr ama wa yo à si Rutu.)
Obedi à si aki a Jesi.
6 Jesi à si aki a Doda.
Doda à si aki a Solomo.
(Ayirr ama wa yo à si Basheba,
ayamba a Urriya.)
7 Solomo à si aki a Rehobowa.
Rehobowa à si aki a Abija.
Abija à si aki a Asa.
8 Asa à si aki a Jehoshafa.
Jehoshafa à si aki a Jehorramu.
Jehorramu à si aki a Uziya.
9 Uziya à si aki a Jotamu.
Jotamu à si aki a Ahazi.
Ahazi à si aki a Hezekiya.
10 Hezekiya à si aki a Manase.
Manase à si aki a Amoni*.
Amoni à si aki a Josiya.
11 Josiya à si aki a Jekoniya
na amuyirr ba.
(Na ase ka nggo a vɨ anu
Israila ba igarr yi
na ko nu Babilo.)
12 Nu ugo ku igarr ku nu Babilo:
Jekoniya à si aki a Sheyalitiye.
Sheyalitiye à si aki a Zerrubabe.
13 Zerrubabe à si aki a Abiyudu.
Abiyudu à si aki a Eliyaki.
Eliyaki à si aki a Azorr.
14 Azorr à si aki a Zado.
Zado à si aki a Akimu.
Akimu à si aki a Eliyudu.

* **1:10** *Amoni:* Ni irrirri i Girrki isa yi i ri Emo.

15 Eliyudu à si aki a Eliyaza.
Eliyaza à si aki a Matani.
Matani à si aki a Yakubu.
16 Yakubu à si aki a Isuhu.
Isuhu yo à si unuru a Maryamu wa.
Maryamu à si ayirr Yesu wa.
A yo Yesu yo di Kristi.
17 Meme nggo, bazhi ni Ibrayi ku, kuma nu uttu Doda ku à si uka uwurr nu unẹ. Na bazhi nu uttu Doda ku ko nu nggo a vị anu Israila ba na kuma nu Babilo a si uka uwurr nu unẹ, na bazhi nu nggo anu Israila ba a kazhi nu Babilo nga ni ingri i Kristi† yi, a si uka uwurr nu unẹ.

Ingri i Yesu yi (Luka 2:1-7)

18 Ingri i Yesu Kristi inggi i si ma mi: Ayirr a Yesu wa à si Maryamu. A go ma zu ku ugo numa à ri Isuhu. Nggo Isuhu à nise gri ma nga ni iko ima, aba a gru kakye Maryamu à se ni ine. À si Izhi i Abachi iyo ì na ukyekye ukuma.
19 Isuhu uruma wa, a si ni ikru isisu i Abachi ni isisurr ima, na kye ì si ta wre uwa bu ba Maryamu nggarr la na azhi hen, mre na ssu anko du uwa ta kà ma du, du anishirr si hi hen.
20 Nggo Isuhu à ni so ri amarr akama meme, unitu a Atiko wa à nga na ku nu uzhila, ni da ku di, “Isuhu, uhanma a Doda, si kru isisu i ba Maryamu ki uwami hen. Kye, uvuvurr wa nggo à se ni ine ima yi nggo à zhi ni Izhi i Abachi. Si kà ma du hen.
21 À ta ngri uvuvurr unuru. Nggo a ti ngri uvuvurr wa, uwa bu yo ma di Yesu. Kye, uwa yo à taka ni kpa anishirr ama ba ttungo ni ila ure imbarr yi.”
22 Ziza, inkindirr inggi yi i ta si meme, wre ku ure ku u bu kurr meme yo nggo Atiko à du Abi kpa are ama ba a nga ni da ku zu ni ikuchi yi nggo.
23 “Kye, uva wanggo nggo à nise hi unuru kye à ta hru ine na ta ngri uvuvurr unuru, aba ta yo isa ima yi di Imanuwe,” inkpi i isa ima inggi ì si, “Abachi à se ni inta ba.”
24 Isuhu à kasi ni ina yi nggo, na na inkindirr yi nggo unitu a Atiko wa à da ku nggo. Na gru ku gri Maryamu na nga ni iko ima ki uwama.
25 Bazhi nu nggo a di to ikpa yi nga ni ingri i uzuma yi, Isuhu à nise hi ma ki ayamba kye. Uwa à ni ngri nggo, Isuhu à yo uvuvurr wa di Yesu.

2

Abichirr ba nggo a zhi na anza ambre

1 À ngri Yesu nu Betalami na anga ka Yahudiya, ni ivi yi nggo Hirridu nggo à su uttu unkpi a atuttu ba na anga akama. Azhibarr anuma nggo aba gru kakye anishirr nggo a hi inkindirr ni itu i intsintsẹ a gru zhi na anza ambre mu na nga nu Urushalima,
2 na ni zhi ba di, “A ngri uvuvurr wanggo wa nu momonggo, nggo a da di a taka ni si uttu a anu Yahuda? Inta i hi intsintsẹ ima yi zhi na anza ambre mu ni nga nye gbyarr ku asa.”
3 Nggo uttu Hirridu à wo meme, isisurr i vri ma kakami, anishirr ba wemi nu Urushalima a wo na vri meme.
4 Uttu wa à du ba yo ku ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are ba, na ni zhi ba di, “A da di a taka ngri Kristi wa nu momonggo?”
5 Aba a da ku di, “Nu Betalami, na anga ka Yahudiya, nâ ta si nggo Mika, uni kpa are Abachi wa à charr nggo, da di,
6 “ ‘Betalami nggo à si
ni imimi i Yahuda,
nu nggo a kye ùwà
kpachirr mi ni igbu yi na
anga ka Yahuda ka,
ùwà si unkpi mu ni igbu i Yahuda yi.
Nu nggo nu umi umuwa
ku yo a taka gri ankpye ssuzzu,
ankpye uwama yo à taka
gri ittu i anishirr a mungga bu Israila
ba.’ ”*
7 Uttu Hirridu à yo anishirr angga ba kakuma, na ku zhi ba sharri na wo attuttu ka nggo a hi intsintsẹ yi nggo.
8 Na ddu ba di, “Kuma nu Betalami ku zha uvuvurr wa kye. Nggo imba i ti hi ma

† **1:17** *Kristi:* Kristi tuku Mezaya si inkpi ure iyiyirr ima yo. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à si ni irrirri i ure i anu Girrki “Kristos.” Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya “Mesiyas.” * **2:6** Kye zizo *Mika 5:2*.

imba bu kanga ni da ki ingga, wre ki ingga
mi bu kuma ku kuttu gbyarr ku asa."
9 Nggo a wo uttu wa kre, na gru vu
anko wa a so kuma nu Betalami na gru hi
intsintsẹ yi nggo aba a so ga yi zhi na anza
ambre wa i nggurr huzzu ba. I so ku ba ichi
ku kukri nu unto ku nggo uvuvurr wa à se.
10 Nggo a sa ashishi ni intsintsẹ yi, na gru
so nyarr, na mẹ nyarr kakami.
11 Nggo a mirri ni iko yi na hi uvuvurr
wa na ayirr ama wa, Maryamu, na kuttu na
chi ma. Na nu ma iki iwre, nggo i si i atuttu,
nâ ta si ivi inkpu inklo i la nzarrnzarr nggo
a yo yi di izinarriya, na àgà a inkinkurr
wa nggo a di hun ingba wre aba yo wa di
farrkinse tuku mârr 12 Abachi à gbye ku
anishirr bi zhi na anza ambre ba utu nu
uzhila ni ibittu di a bu si kakuma nu uttu
Hirridu ku zizo hen. Aba a wo meme na
ka ga anko anuma mu na kakuma na ako
ambarr ka.

Ikru kuma nu Masarr yi

13 Nu ugo ku nggo abichirr ba a kakuma,
unitu a Atiko numa à nga ni Isuhu ku nu
uzhila ni da ku di, "Gru, ba uvuvurr wa
na ayirr wa ni kru ku sharri nu Masarr.
Kye uttu Hirridu à ta gru zha anko a itsi
ma ngu. Ku so nabo ingga nggo taka da ku
uwa azhibarr wa nggo uwa taka gri ma ni
kanga."
14 Nggo Isuhu à wo meme na gru ba uvu-
vurr wa tuku ayirr wa, na ga ibittu kuma
nu Masarr,
15 na ku so nabo yo ka ma ku Hirridu ni
ittu. Abachi à na meme, wre ku anishirr a
bu hi di inkindirr yi nggo abi kpa are ba
a da yi nggo ì bu si ure ujiji di, "Ingga yo
uzumu wa zhi nu Masarr."

Iba i ingɨ ankparr amumarr

16 Hirridu kye anko a abichirr angga ba
nggo a zhi na anza ambre lankarr. Na gru
nu unfu ku zizo, na gru yo abi ta iku ba
na da ba di a bu ngɨ ankparr amumarr
aniru ba ase aha kaji nu Betalami tuku
igbu i kago yi. Uttu wa na meme ni itu yi
inkindirr yi nggo a wo zhi na abichirr ba
ba na azhibarr a imẹmẹ wa nggo intsintsẹ
yi i huzzu.
17 Ina ima ì ta du ure ku Irrimiya uni kpa
are wa ù kurr meme yo nu nggo a charr di,
18 "A wo ukorr nu Rama,
ukorr ku iyi.
A si Rahila nggo à ko yì amarr ma;
aba a ddu ma di a bu ba ttungo, uwa kà
iba ttungo yi,
amumarr ngga a kɨ ku."†

Ikanga i anu Isuhu yi zhi nu Masarr

19 Nu ugo ku nggo uttu Hirridu à ttu,
unitu a Atiko wa à nga ni da ku Isuhu zizo
nu uzhila uwa à nise nu Masarr
20 di, "Gru, ba uvuvurr wa na ayirr wa ni
kakuma ni Israila. Kye, abangga ba nggo a
so di zha anko a ingu ma wa a kɨ kre ba."
21 Isuhu gru ba uvuvurr wa na ayirr wa
na kakuma ni Israila.
22 Nggo Isuhu wo du uvuvurr a Hirridu
wanggo nggo a yo ma du Akelayo, uwa yo
à hun ni imburr i aki yi nu Yahudiya, isisu
i ki Isuhu ni kuma nabo. Abachi à re na ku
zizo nu uzhila di a bu kakuma na anga ka
Galili mu.
23 Uwa kakuma ku so ni igbu wanggo
nggo a yo ma du Nazareti, meme nggo
inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da i bu si
ure ujiji di, "A taka yo ma du anu Nazareti."

3

Ibre are i Yohana uni zzu na amasirr

(Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na
amasirr wa à gru ku di da ure ku Abachi
na ankpuji a Yahudiya wa
2 di, "Imba kasarr ni ila ure imba yi, kye
ittu i Abachi yi i ki ywhiywhirr!"
3 Uni kpa are wa, nggo a yo ma di Ishaya,
à re ni itu i Yohana iyo da di,
"Undurr numa à so du
hantu na ankpuji di,
'Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na anko wa ki ntto nggo
a taka ni wre ku uzirr!' "*
4 Yohana à di surr iki yi nggo a na yi ni
infunfu i alakurrmi, na di lo upri unggakpa
na anklampi. Ila ima yi i su ìzì tuku utu ku
anisso.

† **2:18** Kye zizo *Irrimiya 31:15.* * **3:3** Kye zizo *Ishaya 40:3.*

5 Anishirr a di gru zhi nu Urushalima na
nga na ku. Abanu di gru zhi na anga ka
Yahudiya ka namri. Anishirr banu a di zhi
ni igbu yi nggo kago inyi nu Joda wa.
6 A nga ni di bre ila ure imbarr yi, uwa
zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda wa.
7 Nggo Yohana à hi anu Farrisi na anu
Sadusi shishemi nggo so nga di a bu ni zzu
ba na amasirr, na ddu ba di, “Imba inkirr
i andanda ànìwǎ! Unggonggo da ki imba di
imba bu kru iha yi nggo Abachi à ta du yi
nga ni imba ba nggo?
8 Imba bu na aseki ka nggo a ta tsarr
anishirr di imba i ka isisurr sarr ni ila ure
imba yi.
9 Ida imba yi di Ibrayi nggo à si ábáchí
amba, sisi ima nggi i ta kpa imba ttungo
ni iha yi nggo i so nga hen. Abachi à se
nu ukyekye ku ka angbinta angga ka ki ku
Ibrayi ahan ma!
10 Ibre amu i Abachi yi ku abi la ure ba
i ta i si nâ ta si nggo a ka ka iwra inggi sa
ni izhizhi inkinkurr ta tse ba. Meme nggo,
unkunkurr ku nggo u si klo inkpinkpo iwre
hen, aba a ta tse ku ta yo, na ta sarr ku tu nu
uru.
11 “ Ingga zzu imba na amasirr, wre ku
anishirr bu hi di imba i ka ba ttungo ni
ila ure imba yi ba. Uwanggo nggo so nga
nu ugo umungga a ta ni zzu imba ni Izhi i
Abachi i Iwre yi tuku uru kye ma. Uwama
a mri ingga kakami, nggo ingga si ma uni
vu anggakpaza ama ka gri ku hen.
12 A se nu umumu ku nggo a taka ni ze
ingbingbi iki yi. Na ta vu ingbingbi izizi yi
ku surr nu iwurr, na ta vu intinturr yi surr
nu uru ku ri sese ku.”

Yohana à zzu Yesu na amasirr
(Marrku 1:9-11; Luka 3:21-22)

13 Na attuttu akama i Yesu à gru nga zhi
na anga ka Galili ka, na ji kuma ni Yohana
ku nu unddu inyi ku Joda ku, di a bu ku zzu
ma na amasirr.
14 Yohana à zha anko wa nggo uwa ta na
du ma ka amarr ama ka sarr na kakuma,
na ddu ma di, “Nggo ingga nggo kakuma
nu ùwà yo ku du ùwà bu ku zzu ingga, ùwà
kanga ni ingga ku?”
15 Yesu à ddu ma di, “Du yi si meme ziza
nggo. Meme yo nggo inta ta na undu ku
nggo Abachi à turr inta di inta bu nga ni na
ku nggo.” Yohana kye na kpanye na zzu ma
na amasirr wa.
16 Nggo Yohana à zzu Yesu kre, Yesu ta ko
huzzu na amasirr wa, mre unkplassu ku ù
bwu, i Yesu kakye na hi Izhi i Abachi yi i so
ji zzu nâ ta si anddu, ni ji so ku.
17 Ukorr u zhi nu unkplassu ni da di,
“Uwanggo yo à su Uzumu wa nggo ingga i
kpanye na ku. Isisurr mungga yi i di nyarr
na ku kakami.”

4

Itsarr Yesu kye yi
(Marrku 1:12-13; Luka 4:1-13)

1 Izhi i Abachi yi i gri Yesu kuma na
ankpuji nggo Umimi wa à ta ku tsarr ma
kye.
2 Yesu à ku so ki ivi iso inẹ̄ (40) ni ibittu iso
inẹ̄ (40), sama ni iri ila, iyọ ki ma kakami.
3 Umimi wa gru nga na ku na ni ddu ma
di, “Ùwà ti da du ùwà su Uvuvurr a Abachi
ùwà bu ka angbinta angga ka ki ankpinkpri
unfonfo.”
4 Yesu ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi
ku u da di, ‘A si si inkindirr i iri iyo mre ì ta
du anishirr so tsitsirr hen, a si are ka nggo
Abachi à da ka, aka yo à ta du anishirr so
tsitsirr.’ ”
5 Nabo yo, Umimi wa à gri Yesu kuma nu
Urushalima, Ìgbù ni Wre wa, na gri ma ku
sa na anvinvri a Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku,
6 na ddu ma di, “Ùwà ti du ùwà su Uvu-
vurr a Abachi, ùwà bu tu ji nu nggo. Ung-
bamvu ku Abachi ku mi u da di:
“ ‘Abachi à ta turr abitu ama ba du ba ji nga
nu ùwà ku.
Aba ta ni ko ùwà kpa nu ussu na ango
ambarr ka,
na si ta kpanye na du ùwà nggurr uza ni
angbinta hen.’* ”
7 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku
Abachi ku u da zizo di, ‘Si tsarr Atiko wa
nggo si Abachi muwa kye hen.’ ”
8 Nu ugo kuma, ùwà gri Yesu na kuma
ni igbre numa, nggo a ta kakami, na ku so
tsarr ma inkpinkpye tuku iwre i ingbing-
bru yi.

* **4:6** Kye zizo *Asarr 91:11-12.*

9 Umimi wa à ddu Yesu di, “Nggo ùwà ti
kuttu ni gbyarr ki ingga asa, ingga ta nu
ùwà aseki angga ka namri.”
10 Yesu ddu ma di, “Chi share ni ingga
ku, ùwà Isheta! Kye, ungbamvu ku Abachi
ku u da di, ‘Ùwà bu kuttu ni gbyarr ku
Atiko asa, uwa yo à si Abachi amuwa wa
na nkpama, ni bu ga uwa yo mre.’ ”
11 Umimi wa kru share na du Yesu na
abubo wa. Abitu ba Abachi ba a nga ni zi
ma.

Yesu à na undu umaku imẹmẹ ku nu Galili
(Marrku 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Nggo Yesu à wo di uttu Hirridu à du ba
vu Yohana ku harr nu uki, na gru kakuma
nu Galili.
13 Na si so nu Nazareti zizo hen, na gru
kuma ku so nu Kapanahu hinga ni inyi
nu Galili wa na anga ka nu Zebulu tuku
Nafitali.
14 A na meme, wre ku inkindirr yi nggo
uni kpa are a Abachi wa, Ishaya à da i bu
kurr meme yo. Ishaya à da di,
15 “Igbu nu Zebulu tuku
Nafitali,
nu unddu inyi ku, nu
ugugarr ku inyi nu Joda,
nu Galili, igbu a anishirr angga
ba nggo a si si anu Yahuda hen!
16 Anishirr ba nggo a di so ni ibwu
ashishi ambarr ka ta bwu, aba ta kye
hi.
Anishirr ba nggo a di so ni ibwu tuku ni iyu
i ittu,
abubo wa ta la ba.”†
17 Zhi na azhibarr ama wa Yesu gru di
da ba ure ku Abachi ku di, “Imba kasarr
ni ila ure imba yi. Kye ittu i Abachi yi i si
ywhiywhirr mi!”

Yesu yo abiga ma abi mẹmẹ ba
(Marrku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Nggo Yesu à so zirr ga unddu ku inyi nu
Galili wa, na ku hi amuya aha banu. Uyirr
wa à si Sima, nggo à di yo ma di Biturr,
uyirr wa à si Andoro. A si abi vɨ ikikla na
so surr azhizhi ka vɨ ikikla ka ni inyi wa.
19 Yesu ddu ba di, “Imba ga ingga yi, ni di
ingga tsarr imba nggo imba ta gri anishirr
nga ni ingga ku nâ ta si nggo imba di vɨ
ikikla yi.”
20 Nggo a wo meme na gru ankpa yirr ga
ma, na kà azhizhi ka vɨ ikikla ambarr ka
du.
21 Nggo Yesu a so zirr ga inyi wa, na ku
hi amuya aha abanu, Yakubu tuku Yohana,
amumarr bu Zabadi aba a rri so nu uddu
na aki ambarr wa Zabadi, na so zɨ azhizhi
ambarr ka. Yesu à ddu ba di a bu ga ma.
22 Aba ka uddu ku du na aki ambarr wa,
na ga Yesu ankpa yirr.

Yesu à tsarr, na bre are na du abi lolo a wre
(Luka 6:17-19)

23 Yesu à zirr kago anga ka Galili ka na di
tsarr ba na aki ka issubi ka, na so di bre ba
Ure ku wre ku ni itu i ittu i Abachi yi, na du
anishirr banu nggo se ni ivri a wre.
24 Ure umaku u bwa kago anga ka Sirriya
ka. Anishirr a gru vu abi lolo na nkanka na
nga na ku. Abanu sa abi la, na abi se na
anazhi, na abi tsɨ ankparr, na abangga ba
nggo ukpa ku u ttu ga anga yirr. Yesu du
ba a wre namri.
25 Ima yo du anishirr shishemi a ga ma
zhi na anga ka Galili ka na anga ka Igbu
Iwurr yi nggo à yo yi di Dekapoli, na kuma
nu Urushalima, tuku Yahudiya, tuku igbu
yi nggo i si nu ugugarr ku inyi nu Joda wa.

5

Ure ku nggo Yesu à bre ba ni igbre wa

1 Na azhibarr numa nggo, Yesu à hi nggo
anishirr ba a so nggurr bi, na gru kuma ni
ine i igbre yi, na ku ji so. Abiga ma ba a nga
ni so kago ma,
2 uwa gru so tsarr ba. Uwanggo yo sa are
ka nggo à tsarr ba:

Inyarr ijiji
(Luka 6:20-23)

3 “Abangga ba nggo a hi di aba a klonyarr
na agẹ ka Abachi, Abachi à yo ba angu
azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu ambarr!
4 Abangga ba nggo a so ba azhittu, Abachi
à yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba isu isisurr!
5 Abangga ba nggo a hru atu ambarr wa
nggi, Abachi à yo ba angu azizi,

† **4:16** Kye zizo *Ishaya 9:1-2.*

ingbingbru yi ì ta si ba imbarr!
6 Abangga ba nggo a yo itu di aba ta na
inkindirr yi nggo Abachi à zha di a
bu na yi, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba inkindirr yi nggo a
zha yi!
7 Abi ki itito na atu a banu, Abachi à yo ba
angu azizi.
Abachi taka ni kye ba na ashishi ka
itito!
8 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama
na ankizhi, Abachi à yo ba angu az-
izi.
Anishirr abama a taka hi Abachi!
9 Abi zi anishirr du ba a so zizi, Abachi à yo
ba angu azizi.
Abachi à taka ni kye ba ki amarr ma!
10 Abangga ba nggo a ki ba iha nu nggo a so
di na inkindirr yi nggo Abachi à zha,
Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu ambarr!”
11 “Anishirr a ti re ndanda na atu amba,
na ki imba iha, na bre imu mi na atu amba,
nu nggo imba so ga ingga nggo, meme yo
nggo Abachi à yo kimba angu azizi.
12 A ti na ki imba meme, imba bi mẹ
nyarr ni bri nyarr yi, azadi amba ka a kri
mwe nu unkplassu. Kye a na ku abi kpa are
ba nggo a ku ki imba ichi iha yi meme yo.”

Ima tuku ila i uru (Marrku 9:50; Luka 14:34-35)

13 “Imba yo si nâ ta si ima i ingbingbru yi.
Nggo imarr i ima yi ti ka nado, aba ta na yi
kingginggi na di yi ka ni marr zizo? Ima i
ma sa nu undu zizo, aba ta ka yi kahre na
cha na aza.”
14 “Imba se nâ ta si azhi wa nggo a la
ku anishirr ba kago ni ingbingbru inggi yi.
Ìgbù wa nggo a me ma ni itu yi igbre, ka si
ka sharri hen.
15 Unushirr ka si yo uru ni ingba nu uru
na ba ungabu a ttu hen. Iya, a ta ba ma sa
nu ssu, du ma la kago ku anishirr ba ni iko
yi we.
16 Na anko ayiyirr ama yo, imba bu du
ina uzizi imba yi la ku anishirr nâ ta si uru
ku nggo à ta hi ku we, wre ba bu gbyarr ku
Aki amba nu unkplassu wa asa.”

Itsarr ni itu i Are ka Musa ka

17 “Imba bu si kye di ingga nga nye kà
Are ka nggo Musa na abi kpa are ba a tsarr
imba glo hen. Ingga si nga i kà ka glo mu
hen. Ingga nga nge du ka su jiji.
18 Imba bu hi di nu nggo unkplassu ni
imimi ta se, inkpi yirr ntsɨ a si ta tsu yi glo
nu umi ku Are ka hen, bazhi ziza kuma ni
ikikre i aseki yi.
19 Meme nggo, undurr wa nggo ti kpa
inkpi ure ivintsɨ iyirr chirr, na tsarr abanu
du ba na meme, uwa taka su uvuntsɨ ni Ittu
i Abachi yi. Nu ungo numa ku, undurr wa
nggo à ti kru isisu i ure ku Abachi ku, na
tsarr abanu mi du ba meme, uwa taka kpa
inkpinkpye nu unkplassu.
20 Ingga nggo ko da ki imba, imba ta si yo
isisurr imba yi ni ga Abachi mri abitsarr
na are ba, na anu Farrisi ba, ni ta si na
inkindirr yi nggo Abachi zha di imba bu na
yi hen, imba si taka rri ni ittu i unkplassu yi
hen.”

Itsarr ni itu i unfu (Luka 12:57-59)

21 “Imba wo nggo a bre ku anishirr ni
ikuchi yi di, ‘Si ngu unushirr hen. Undurr
wa nggo ti na meme a ta gri ma kuma nu
unto ki ibre amu.’
22 Ziza, ingga ko da ki imba di, undurr wa
nggo ti ki unfu nu uzayirr uniga, aba ta gri
ma kuma ni ibre amu. Undurr wa nggo ti
marr uzayirr uniga di à sama nu undu, aba
ta gri ma ko na Akaba anu Yahuda wa, wre
ba bu ku bre amu na ku. Undurr wa nggo
ti yo uzayirr uniga di à su urrurru, Abachi
ta yo ma nu uru ku ki iha sese.”
23 “Ni ima yo, ùwà ti gri inkindirr ta ku yo
na agbugba a Abachi wa, ni ti ssu hi di ùwà
kpala ku uzumbirr uniga numa,
24 ùwà bu du inkindirr yi nggo ùwà i gri
nga nggo ni kru ka ku ssubi nu uzumbirr
uniga wa ku bari, ni kanga ni to inkindirr
yi na agẹ ka Abachi.”
25 “Unushirr ti gri ure nga ni itu muwa na
gri ùwà kuma nu unto ki ibre amu, ùwà zha
ni ssubi na ku ni du azhi wa nise nggo imba
ta kuma nu unto ku ibre amu ku. Nggo ùwà
ti si na meme hen, uwa ta ba ùwà sa ku uni
bre amu wa na ango, uwa ta kpa ùwà nu
abi lo ukpa ba du ba kpa ùwà ku ttu nu uki.
26 Nabo yo, ùwà ta kri, aba ta se iko muwa
yi tsatsarr ku nu ba, ingga ko da ku ùwà.”

Itsarr ni itu i ikurr ìga

27 “Imba wo nggo a da di, ‘Si zha ayamba
a unuma hen.’
28 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di,
undurr wa nggo ti kakye ayamba ni isisurr
iha du uwa ka zha wa ki ayamba ama, uwa
kpala.
29 A ti si ingbishi muwa i ungo ri nggi ta
du ùwà kpala, ùwà ttu yi ta yo glo! I ta wre
sha ùwà bu sama nu unto numa nu ukpa
muwa ku, nu nggo ùwà ta rri nu uru namri.
30 A ti si ungo ri muwa nggo u ta du ùwà
kpala, ùwà bu ttu ku ta yo glo. I ta wre sha
ùwà bu sama nu unto numa nu ukpa muwa
du ku nggo ùwà bu rri nu uru namri.”

Itsarr ni itu i ihan ayamba (Matiyu 19:9; Marrku 10:11-12; Luka 16:18)

31 “Ni ikuchi yi, imba wo nggo a di da
di, ‘Undurr wa nggo à ti du uwa ta han
uwama, uwa bu nu ma ungbamvu ku ingu
igarr.’
32 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di,
unuru ta si vu uwama ni kurr ìga nu unuru
numa ku hen, uwa bu si han ma hen. Uwa
ti han ma, ihan ima i ta du ma ku garr
unuru numa, ina ima i si ikpala. U undurr
wa nggo ti garr ayamba wa, uwa mi à
kpala.”

Itsarr ni itu i ishi azhi

33 “Imba di wo nggo a di da ku anishirr
ni ikuchi yi di, ‘Si na ki na angu aha ni
inkindirr yi nggo ùwà da di ùwà ta na ku
Abachi hen. Na, nâ ta si nggo ùwà ka da ni
imeme ba.’
34 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba
bu si di shi azhi mi mremremu hen. Imba
bu si shi azhi nu unkplassu hen. Kye u su
unto ki iso ku Abachi.
35 Ni si shi azhi ni imimi hen. Kye ì su ku
unto ku sa aza. Ni si shi azhi nu Urushal-
ima hen, kye à su ìgbù wanggo nggo Uttu
unkpi wa à so gri ma nggo.
36 Imba bu si shi azhi na atu a imba hen,
nggo imba si hi ina infunfutu iyirr kaki
ikikla ka ishishirr hen.
37 Imba ti kpanye ku inkindirr, imba
da di, ‘Yo-o.’ Imba ti kisa, imba da di,
‘Iya.’ Inkindirr yi nggo ti mri meme izhi nu
umimi wa ku.

Itsarr ni itu i ihan unka (Luka 6:29-30)

38 “Imba wo nu nggo a da na Are ka Musa
ka da di, ‘Unushirr ti turr ku ùwà ishishi
iyirr, ùwà turr ku ima iyirr yi meme. Uwa
à ti ttu ku ùwà inyirr iyirr, ùwà ttu iyirr ima
yi meme.’
39 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di,
unushirr à ti na ki imba undanda imba bu
si di imba ta na ku undanda han hen. Iya,
si na meme hen. Undurr ti nggurr ùwà nu
unga uyirr, ùwà bu ka unuma ku sarr ku.
40 Undurr wa nggo ti gri ùwà na kuma na
abubo a bre amu, du uwa zha ankru muwa
avutsa ka umi ka, ùwà ttu ankru muwa
ankpi ka abi ka nu ma kye.
41 Undurr wa nggo à ti sa ùwà ungganga
du ùwà bu zirr ga ma ìmîrr iyirr, ùwà bu ga
ma ìmîrr iha.
42 Undurr ti barr ùwà inkindirr numa,
ùwà bu nu ma. Undurr ti zhi ùwà uhla, ùwà
bu nu ma.

Kpanye ni uni karr wa ku (Luka 6:27-28, 32-36)

43 “Imba wo nggo a di da di, ‘Kpanye ni
uni girr amuwa ku, ni karr uni karr ùwà.’
44 Ingga ko da ki imba di, imba bu kpanye
na abangga ba nggo a karr imba, ni barr ku
abangga ba nggo a ki imba iha.
45 Na meme, wre ku imba bu tsarr atu
amba ki amumarr ajiji ba Aki amba nu
unkplassu. Uwa yo à di du azhi wa la, na du
ahru à ku ku anishirr andanda ba na azizi
ba wemi.
46 Imba ti kpanye na abangga ba nggo a
kpanye ni imba yo ba mre, imba ka kpa
azadi na Abachi ku? Kye abi kpa inklo i
imimi yi ba mi a di na meme!
47 Imba ti chi abangga ba nggo a di
kpanye ni imba yo ba mre, imba na sa
angginggi hẹhẹ? Kye di abi ingbingbru ba
mi a di na meme yo!
48 Ina uzizi imba yi i bu sama ni ikikre, nâ
ta si nggo uzizi ku Aki amba nu unkplassu
wa ù sama ni ikikre nggo.

6

Yesu à tsarr ni itu i izi abi ha

1 “Imba bu na ndindi. Nggo imba ti ta
na inkindirr izizi, imba si na na ashishi ka
anishirr, wre ba bu hi imba hen. Imba ti na
meme, imba si ta kpa azadi na Aki amba nu
unkplassu wa ku hen.

2 “Nggo imba ti ta nu abi iha inkindirr,
imba si vri unddu nâ ta si nggo abi na aseki
wre ku anishirr a bu hi ba a di na nggo hen.
A di vri ingba na aki ka issubi ka tuku na
atsutsu ka igbu, wre ku anishirr a bu hi ba
na nu ba inkpinkpye. Ingga da ki imba ure
ujiji, abi na abama a ka kuchi kpa azadi
ambarr ka ba.
3 Nggo ùwà ti zi undurr ni inkindirr, ùwà
bu si du undurr unuma mi hi du ùwà nggo
i zi undurr ni inkindirr inggi yi hen.
4 Du izi muwa yi si sharri. Aki muwa
nggo, uwa yo hi inkindirr yi nggo ùwà na
sharri. Uwa yo ta nu ùwà azadi amuwa ka.

Itsarr ni itu yi ibarr (Luka 11:2-4)

5 “Nggo imba ti barr, imba si na ina i abi
na aseki wre ku anishirr a bu hi ba hen. A
di nyarr i gru kri na ashishi ka anishirr na
aki ka ibarr ka tuku na atu anko ka igbu
ka na barr hantu, wre ku anishirr bu hi ba.
Ingga ko da ki imba a ka kpa azadi ambarr
ka ba.
6 Imba ti ta barr imba bu mirri ko nu
umi uki ni han anko ka ni barr Aki amba
wa nggo so sharri. Aki amba wa nggo à
so sharri na so wo imba nggo a ta ni imba
azadi amba ka.
7 Uwa ti ta barr uwa si so bre are ka gigye
nâ ta sa abangga ba nggo a si hi Abachi
hen, na kye da Abachi ta wo ibarr imbarr
yi nggo ikri kaba.
8 Imba si na ina imbarr yi hen. Kye imba
ti nise bwu angu mi, Aki amba wa à hi
inkindirr yi nggo imba ko zha yi.
9 “Imba ka bi barr ma mi:
“ ‘Aki munta wa nggo se
nu nkplassu,
di inta gri isa muwa yi ndindi,
10 nga ni hru iso munta yi ziza nggo,
du anishirr we a kru isisu imuwa ni ing-
bingbru yi
nâ ta si nggo a di na nu unkplassu
nggo.
11 Ni inta ila iri imunta yi ni ivivi yi.
12 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku
abangga ba nggo a di kpala ki inta.
13 Si di inta jaku nu nggo a ti tsarr inta kye
hen, ni
kpa inta ttungo na ango ka Umimi wa.’*
14 Imba ti nggurr zhi ku abangga nggo akpa
la ki imba, Aki amba wa nggo so nu un-
kplassu ta nggurr ila ure imba yi zhi ki
imba.
15 Imba ta si nggurr zhi ku abanu hen, Aki
amba wa si ta nggurr ila ure imba yi zhi ki
imba hen.

Itsarr ni itu yi ivu angu gri

16 “Nggo imba ti su nu umi ku ivu angu,
imba bu si cha ashishi ni kye gbo nâ ta si
nggo abi na aseki ba na abi ba a di na, wre
ku anishirr bu hi ba hen. A di na ukpa
umbarr ku ki ttuttu na kye gbo da anishirr
bu hi di aba ko vu angu gri. Ingga ko da ki
imba a ka kpa azadi ambarr ka ba.
17 Nggo ùwà ti vu angu, ùwà ngla ashishi
muwa ka ni varr itu muwa yi,
18 meme nggo, undurr à si ta hi du ùwà so
vu angu hen. Aki amba wa nggo undurr si
di hi ma na ashishi hen, uwa yo à ta hi du
ùwà so vu angu na ta nu ùwà azadi amuwa
ka.

Izu aseki ka iwre nu unkplassu (Luka 12:33-34)

19 “Si zu ki itu muwa aseki ka iwre ni
ingbingbru inggi yi hen, a ta ri ambu, ka ri
ìzzú, ka abayi ta hlo abubo wa nggarr na vu
ka.
20 Meme nggo, ùwà bu zu aseki ka iwre
amuwa ka nu unkplassu nu unto ku nggo i
si ta ri ambu, ka ri ìzzú, ka abayi ta ku hlo
nggarr na vu ka hen.
21 Unto ku nggo aseki ka iwre muwa ka
kurr nggo, isisurr imuwa yi ì ta se nabo yo.
22 “Ashishi a si nâ ta si ingba nu uru ku
ukpa ku. Ashishi muwa ka ti sa akyekye,
ukpa muwa ku uta la wre.
23 Nggo ashishi muwa ka ti sa amimi, u
ukpa muwa ku we u ta shi ibwu. Ni ima,
ila uru yi nggo i so la ku ùwà, ùwà kye hi i ti
si ibwu, ibwu ima i ta si kingginggi?

Iga Abachi tuku aseki ka ingbingbru ka (Luka 16:13; 12:22-31)

24 “Unushirr uyirr ka si na undu ku ati-
tiko aha hen. À ta karr uyirr wa na ta

* **6:13** *Angbamvu ka kuchi anuma ka a charr yo di:* Íttû nu ukyekye tuku inkpinkpye a si amuwa ase na ase. Du yi si meme yo.

kpanye nu unuma wa, na ta kru isisu i uyirr na ta ka uyirr wa. Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ka si ba itu imuwa ni narrnarr ku undu ku Abachi tuku izha inklo hen.
25 “Ima yo di ingga i da di, imba bu si ri amarr ka inkindirr yi nggo imba ta ri ka imba ta so, ka iki yi nggo imba ta surr ttu ukpa hen. Iso tsitsirr ì si mri ila hen? Imba kye ukpa umba ku si wre na iki isurr hen?
26 Kye aminche ba nggo so di bwa kago, a si di ttu ikiri, ka di hwa vu ku surr ni iwurr hen. Uwa sa Aki amba nu unkplassu wa yo à so di nu ba iri. Imba si mri aminche ba hen?
27 Imba kye di iri amarr nggi ka turr ase ka iso tsitsirr amba ka chi kuma ki imba ni ichi?
28 “Angginggi du imba so ri amarr ka iki isurr? Kye igbyarr iki iwre kye yi nggo i so to ni ijiji na. Isi di na undu inkindirr hen, ni si di warr iki isurr ku atu ambarr hen.
29 Di ingga da ki imba, Uttu Solomo mi nggo a se na aseki ka ingbingbru ka namri, à si wre ikye nâ ta si ugbyarr ki inggi yi hen.
30 Abachi nggo di surr ku agiga ka ankru, agiga angga ka nggo a kri ari, ambre a ka kparri nu uru. Imba kye à si ta ni imba iki isurr mri meme hen? Iyo isisurr imba yi na Abachi ku ì si ntsɨmi!
31 Imba bu si gru so ri amarr di, ‘Ila imunta yi i ta zhi nu momonggo hen. Ka inkindirr yi nggo inta ta so, ka ankru ka nggo inta ta surr?’
32 Abangga ba yo sa aseki ka nggo anishirr ba nggo si hi Abachi hen, a so di yo isisurr. Aki imba wa nu unkplassu wa à hi di imba so zha aseki akama.
33 Meme nggo, imba bu yo isisurr ni ittu i Abachi yi tuku inkindirr yi nggo à da di a bu na yi nggo. Uwa ta ni imba inkpu aseki yi namri.
34 Meme imba bu si ri amarr ka ambre hen, ambre ta se na amarr ka itu ima. Si ba ivri i azhibarr anuma gri ku ttu ku anuma hen.

7

Ibre are ni itu unuma (Luka 6:37-38, 41-42)

1 “Ùwà bu si bre are ni itu i unuma hen, wre ku Abachi abu si bre amu ni itu muwa meme hen.
2 Nâ ta si nggo ùwà bre amu ni itu i unuma aba a ta bre ni itu muwa meme. Agbugba wa nggo imba di tsarr ku abanu na wa, Abachi à ta tsarr ki imba na ama yo meme.
3 “Ùwà so kye uvu unkunka ku nggo u rri ku uzumbirr ni ishishi ni kpamusu nu inkpunkpu unkunkurr yi nggo i kri ku ùwà ni ishishi.
4 Ùwà sama ni ishisha nggo ùwà ddu uzumbirr di, ‘Di ingga ttu ku ùwà unkunka ni ishishi,’ nggo inkpunkpu unkunkurr ikurr ku ùwà ni ishishi?
5 Ùwà ni na aseki ba na abi wre ku anishirr a bu hi, ttu inkpunkpu unkunkurr imuwa yi glo wre ku ishishi yi i bu hla, bari nittu ku uzumbirr wa unkunka umaku.
6 “Imba si nu amiyo inkindirr yi nggo i si i Abachi hen, nggo à ta kasarr na ta imba. Si ba inkindirr yi nggo si iwre zu ku anikpama hen, wre ba ta cha yi na aza na kasarr na nga imba hre.

Barr, zha, ni nggurr anko (Luka 11:9-13)

7 “Imba ti zhi, aba a ta ni imba. Zha, imba ta hi. Nggurr anko wa, aba a ta bwu ki imba.
8 Undurr wa nggo à ti zhi, uwa ta kpa; undurr wa nggo à ti zha, uwa ta hi; undurr wa nggo ti nggurr anko, aba a ta bwu ku.
9 “Nu umi umba akiki, unggonggo ka nu uzuma ingbinta nggo uvuvurr wa ti zhi ma ila?
10 Ka unggo uvuvurr ka ti barr ùwà ikikla ùwà ta nu ma ìwǎ?
11 Nu ndanda umba ku mi, imba hi ini amumarr amba ba aseki azizi. Nggi Aki amba wa nggo se nu unkplassu ka na ki ngginggi? À ta nu abangga ba nggo barr ma inkindirr iwre!
12 Na ku abanu nâ ta si nggo uwa zha da abanu bi na ku uwa. Uwanggo yo si itsarr yi we na Are ka Musa ka tuku nggo abi kpa are ba a da.

Anko aha ka (Luka 13:24)

13 “Rri ga ankonki wa nggo iywirr yi i si montonto. Kye ankonki wa nggo ta gri anishirr kuma nu uru ama yo su akplankpla na wre izirr. Anishirr shishemi a so ga wa.

14 Anko a kuma ni iso i asese wa a si
iywirr mi, na so montonto, na vri ni iga.
Anishirr ntsɨmi yo a zha wa hi.

Unkunkurr ni inkpinkpo
ima yi
(Luka 6:43-44)

15 "Imba bi si so ba kahre hen, abi kpa are
bi imu a se. A di nga ni imba ba na na chě
nâ ta si aminta. Nu umi umbarr ku aba sa
aniche.
16 Imba hi ba na aseki ka nggo a so na.
Ùnkè u si di klo ingginggo hen. Ire à si di
klo ibwa hen.
17 Unkunkurr ki iwre u di klo inkpinkpo
iwre, unkunkurr ku nggo u si undanda u di
klo inkpinkpo indanda.
18 Unkunkurr ki iwre u si di klo
inkpinkpo ndanda hen, unkunkurr un-
danda si klo inkpinkpo iwre hen.
19 Unkunkurr ku nggo ta si klo inkpinkpo
iwre hen, a ta tse ku ta yo na murr uru yo
na ku, du ku u rri glo.
20 Meme yo, aseki ka nggo abi kpa are bi
imu ba a so na ka, aseki akama yo a ta di
imba i hi da a si abi imu.

Ingga si hi uwa hen
(Luka 13:25-27)

21 "A si su undurr wa nggo ti yo ingga
di, 'Atiko, Atiko' nggo à ta rri ni ittu i Aki
mungga wa nu unkplassu hen. Abangga
ba nggo a si anishirr ba Abachi ba, aba yo
si anishirr ba nggo a so di na inkindirr yi
nggo Abachi nu unkplassu zha di a bu na
yi.
22 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, abanu
taka ddu ingga di, 'Atiko, Atiko! Kye inta
i bre ku anishirr Ure ku wre ku Abachi ku
ni isa muwa ni han izhi ndanda huzzu ku
anishirr ni isa muwa ni na aseki ka ikagri
shishemi'
23 Ingga ta ddu ba di, 'Chi ka ki ingga,
imba amimi anishirr. Ingga si hi imba
hen!'

Abi me ako aha ba: Ukrizhizhi tuku ur-
rurru
(Luka 6:47-49)

24 "I si meme yo, undurr wa nggo ti wo
ure mungga ku ná nà inkindirr yi nggo
ingga tsarr ma, uwa si nâ ta si unushirr wa
nggo a me iko ima yi ni ingbinta.
25 Nggo ahru wa ku i inyi wa ssu und-
dunddu u go kakami ni iko yi, iko yi si jaku
hen, nggo a me yi ni ingbinta.
26 Undurr wa nggo a wo ure mungga ku
na si na nâ ta si nggo ingga da hen, a si nâ
ta si urrurru unushirr wa nggo me iko ima
yi ni itu i ugbuhun.
27 Nggo ahru wa ku, inyi wa ssu, und-
dunddu ku u go kakami ni iko yi, iko yi ji
jaku ku ankpu!"

Yesu à tsarr nu ukyekye

28 Nggo Yesu kre ibre ba are ka, anishirr
ba a ku ayisurr ni itsarr yi nggo a so tsarr
ba.
29 À tsarr ba nâ ta si uttu mu, na si tsarr
nâ ta si abitsarr are bu Musa ba hen.

8

Yesu du uni lo ishi wa wre
(Marrku 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 Nggo Yesu kaji zhi ni igbre wa, akpukpa
anishirr a ga ma.
2 Uni lo ishi numa nga na ku ni kuttu ku
na agẹ na da di, "Atiko, ùwà ti kpanye, ùwà
bu di ingga wre."
3 Yesu à na ungo sa na ku na da di, "Ingga
kpanye. Ùwà bu wre!" Nu unto ku ishi yi i
huzzu ku.
4 I Yesu ddu ma di, "Si da ku undurr
inkindirr inggi yi hen. Tsi kuma ku tsarr
itu muwa nu unikye wa ku, ni na aseki
ka nggo Musa a da di abangga ba nggo a
wre nu ulolo ku ishi a bu di na nggo, wre
ku anishirr a bu hi di ishi i ssuzzu ku nu
ukpa."

Yesu du ugarr a uni ta iku anu Roma wa
wre
(Luka 7:1-10)

5 Nggo Yesu mirri nu Kapanahu, ankpye
abi ta iku numa nggo so gri anishirr ukrɨ
uyirr, à zirr nga na ku, ni ko barr ma di,
6 "Atiko, ugarr amungga nggo à kurr ki
kurr mu ni iko. À se ni ivri kakami na ka si
gɨ ki tsa hen."
7 Yesu ddu ma di, "Ingga bu nga ni du ma
wre?"
8 Ankpye abi ta iku wa ddu Yesu di,
"Atiko, ingga klonyarr nggo ùwà kakuma
ni iko mungga, kri ni inggya ni da ure yo
mre, ugarr amungga wa ta wre.

9 Ingga mi ko na undu nu ungo ku unuma
nggo sa ankpye ni ingga ku, ni so gri abi ta
iku abanu. Ingga ti ddu unuma di, 'Kuma!'
uwa kuma. Ingga ti ddu unuma di, 'Nga!'
uwa nga. Nggo ingga ti ddu ugarr mungga
di, 'Na inggi yi!' uwa na yi."
10 Nggo Yesu à wo ma na ku ayisurr na
kasarr na ddu abangga ba nggo à ko ga ma
di, "Ingga da ki imba, ni Israila mi ingga
nise hi uni yo isisurr ma mi kye.
11 Kye yi, ingga da ki imba, anishirr
shishemi taka nga zhi na anza ambre,
abanu ta zhi na anza a ingbahru, na ta
nga ni so ni Ibrayi, Ishaku, tuku Yakubu
ku, na ri, na nyarr ni imburr inkpi yi tuku
abangga ba nggo si anishirr ba Abachi ba.
12 Abangga ba nggo aba yo ka si anishirr
ba Abachi ba aba ta sarr turr aba yo surr
ni ibwu, nabo yo aba ta ku so yi na ta
anyinyirr."
13 Yesu ddu ankpye abi ta iku wa di,
"Kuma ni iko, ugarr muwa à ta wre nu
nggo ùwà kpanye." Ugarr a ugo wa wre
keke nâ ta si nggo Yesu da.

Yesu du anishirr shishemi wre (Marrku 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Nggo Yesu à mirri ni iko i Biturr na hi
ayimbarr wa à vri na kurr ko wri kpakpa
nu uki.
15 Na ki ungo sa ku nu ungo, ukpa ku u
wre ku, uwa gru na zzu ba ila.
16 Ni ingbahru ima yi, aba gri ku Yesu
abi ku anazhi ndanda shishemi, uwa du ba
wre wemi.
17 Aseki angga ka wemi a si nâ ta su nggo
Abachi à da na angu ka Ishaya uni kpa are
wa da di,
"A ba iklonyarr munta yi
nu ulolo munta ku glo."*

Abangga ba nggo da di aba ta ga Yesu (Luka 9:57-62)

18 Nggo Yesu hi akpa anishirr wa ni ka
ma yo na atsutsu, na da ku abiga ama ba
di a bu cha ko nu ugugarr inyi numa ku.
19 Unitsarr are numa à nga na ku ni ddu
ma di, "Unitsarr, ingga ta ga uwa kuma nu
unto ku nggo uwa ti kuma."
20 Yesu à ddu ma di, "Anihon a se na
ahon, aminche a se ni ako, ingga Uvuvurr
a Unushirr i sama nu unto ku ji kurr ni sa
itu."
21 Unuma nu umi ku abiga ma ba à ddu
ma di, "Atiko, di ingga ku zzu aki mungga
nggo bari."
22 Yesu ddu ma di, "Ga mi, ni du abi kɨ a
zzu ambarr bi kɨ."

Yesu à du unddunddu ù ji kurr (Marrku 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu mirri nu uddu unkpi, abiga ma ba
a rri ga ma.
24 Na gru kakye unddunddu numa gru so
go kakami na amasirr wa. Unddunddu ku
ù kri kakami ni ta ankinkirr ka amasirr ka,
nu ba uddu ku hlo kasarr ashishi. I Yesu so
kurr ina.
25 Abiga ma ba gru ku si ma di, "Atiko,
kpa inta ttungo! Inta ta gu!"
26 Yesu à ddu ba di, "Imba ki isisu i
angginggi meme? Iyo isisurr imba yi ì si
ntsɨmi!" Na gru kri na glo unddunddu ku,
amasirr wa a ji kurr, unddunddu ku tuku
ankinkirr ka amasirr ka a ji kurr.
27 Anishirr ba nu uddu ku a kye na ku ay-
isurr na da di, "Uwanggo à si ibibi unushirr
ita inggi? Unddunddu tuku ankinkirr ka
amasirr mi a wo ma!"

Yesu à han anazhi ssuzzu ku anishirr aha (Marrku 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Nggo Yesu cha amasirr a kri ni inkla
yirr wa, na kuma nu unddu inyi ku, hinga
ni igbu nu Gadarra, na ji ga anko wa na
anga akama. Anishirr aha banu abi di tsɨ
ankparr agru zhi na abe na nga na ku.
Anishirr angga ba a ki isisu na se na anazhi
na atu ambarr wa, na di han anishirr, ni ga
anko ama wa.
29 Nggo a hi Yesu na nggarr iyi di, "Ùwà
zha angginggi ni inta ba Uvuvurr a Abachi.
Ùwà nye tsutsarr inta du azhibarr wa nise
ma?"
30 Inkirr i anikpama a kri so ri ywhiy-
whirr mi nabo.
31 Anazhi ba barr Yesu di, "Ùwà ti ta han
inta huzzu, ùwà bu turr inta ku surr ku
anikpama angga ba."
32 Yesu ddu ba di, "Kuma!" Aba huzzu
kru ko ku rri ku anikpama ba. Anikpama

* **8:17** Kye zizo *Ishaya 53:4.*

ba a kru ji ni igbre wa ku sarr kusurr ni inyi wa na kị nabo.
33 Abi ho anikpama ba a kru rri kuma nu umi igbu ku, ku bre ba ure kuma ni inkindirr yi nggo i la na abi ku anazhi ba na anikpama ba.
34 Anishirr abi igbu ba wemi a gru kuma ni Yesu ku, a ku hi ma nggo, na tsi ku ango di a bu share na anga ambarr ka.

9

Yesu du ugo wa nggo à ttu ga anga ayirr a wre
(Marrku 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Yesu ka rri nu uddu ku ni inyi ni kri ni inkla yirr wa na cha kakuma ni igbu wa nggo à di so.
2 Anishirr banu a ba ugo numa nggo ukpa ku ttu nu utakpa gri na nga ni Yesu ku. Nggo Yesu à hi iyo isisurr imbarr yi, na ddu ugo uni lo wa di, “Iziya, vu isisurr, Abachi nggurr ila ure muwa yi zhi.”
3 Abitsarr na are ba re ni ikpa di, “Ugo nggo à ba du uwa si Abachi! Wanggo à si imarr na Abachi ku!”
4 Yesu hi amarr ambarr ka, na da di, “Angginggi du imba i ri amarr ndanda ni isisurr imba yi?
5 Watanggo si inkindirr ivitsa, ingga bu da di, ‘A nggurr ila ure imuwa yi zhi,’ ka ingga bu di, ‘Gru zirr’?
6 Ingga ta tsarr imba di Uvuvurr a Unushirr à se nu ukyekye ku nggurr ila ure zhi ni ingbingbru inggi yi.” Na kasarr na ddu uni lo wa di, “Gru, ba abubo a ikurr amuwa ni kuma ni iko!”
7 Ugo wa gru na ba abubo a ikurr ama wa na kuma ni iko.
8 Nggo anishirr ba a hi meme, isisu i ki ba, aba nyarr ku Abachi, nggo à nu anishirr ukyekye ukuma.

Yesu yo Matiyu
(Marrku 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na ko kuma, na ku hi ugo numa nggo à yo ma du Matiyu, uwa à so nu uki ku kpa inklo imimi ku, na ddu ma di, “Ga mi.” U Matiyu à gru ga ma.
10 A sha so ntsi, i Yesu na abiga ma ba a kuma ku so ri ila ni ingbahru ni iko i Matiyu. Abi kpa inklo imimi na abi la ure abanu a se nabo meme.
11 Nggo anu Farrisi ba a hi meme na zhi abiga ma ba di, “Angginggi du unitsarr amba wa à so ri na abi la ure tuku abi kpa inklo imimi ba?”
12 Nggo a so wo ba na gru da di, “Abangga ba nggo a si lo hen a si di zha uni ni ahun hen. Abi lo ngga a di zha uni ni ahun.
13 Imba kuma ku zhi kye, ure unggo ku ù da di angginggi, nggo a ti da di, ‘Ingga zha di imba bu si abi ki itito, ni si zha ito aseki inggi hen.’ Ingga si nga nye yo abi sama ni ìlà hen. Ingga nye yo abi la ure.”

Izhi ni itu i ivu angu gri
(Marrku 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Mre abiga bu Yohana uni zzu na amasirr ba a gru nga ni zhi Yesu di, “Inta na anu Farrisi ba di vu angu, anggi mu du abiga amuwa ba si di vu angu meme hen?”
15 I Yesu ddu ba di, “Imba kye i ka wre, ikpikpa i uni garr hẹhẹ a bu so ni iyo, uni garr wa à ni se na ba? Iya! I ka si wre meme hen! Azhibarr wa so nga nggo a taka ba uni garr hẹhẹ wa mi wa glo na ba, aba taka vu angu.
16 “A si di ba upri nkru uhẹhẹ awarr sa ku ankru akuku hen. Nggo upri nkru uhẹhẹ ku ti ngahre glo, i ingahre yi ta kri kakami na ankru kuku ka.
17 Ka undurr ka si ba ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa a ta tsi unggakpa ukuku ku nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu undu zizo. Meme nggo, a ta surr ahi ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba aha mi ta kurr zizi.”

Uva a ankpye tuku ayamba wa nggo a sa ku Yesu ungo na ankru
(Marrku 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 Nggo Yesu à ni ko re na ba, ugo numa à si ankpye mu nu uki ku issubi ku, à gru nga ni kuttu ku Yesu na aza, na da di, “Uva mu nggo ttu ziza, ga mi ku sa ungo muwa ku na ku du ma à tasi ki ingga.”
19 Yesu na abiga ma ba a gru ga ma kuma.
20 U ayamba numa nggo a so di ji ayiyi ki ase awurr na aha, à gru ga Yesu nu ugo, ku vu ku utu ku ankru ku.
21 Ayamba wa da ni isisurr ima di, “Ingga ti sa ungo na ankru amaka, ingga ta wre.”
22 Yesu kasarr na hi ma, na ddu ma di, “Ayamba, vu isisurr! Iyo isisurr imuwa

nggi i du uwa i wre.” Na ankpu ayirr ayamba wa à wre.
23 I Yesu rri kuma ni iko i ankpye yi. Na ku hi ba a so ba azhittu na nggurr ungo na angu na so yì kadada.
24 Yesu à ddu ba di, “Huzzu, imba wemi! Uva wa à si ttu hen, a so kurr si ina mu!” Aba wemi mẹ ma.
25 Nggo anishirr ba a huzzu ku kri na abi ka, uwa mirri ku vu uva wa nu ungo gɨ, uwa à tasi.
26 Ure ukuma u kago na anga akama.

Yesu du aba kreshi aha wre

27 Yesu gru nabo, na ta so kuma, anishirr aha banu aba akreshi a gru so ga ma, na so du hantu di, “Uvuvurr a Doda, kye inta na ashishi ka itito!”
28 Nggo Yesu mirri ni iko yi, aba kreshi bangga ba a ga ma, uwa à ddu ba di, “Imba kpanye di ingga i ka du imba wre?”
Aba kpanye di, “Yo-o, Atiko!”
29 I Yesu ki ungo sa ba na ashishi na da di, “Du yi si nâ ta si iyo isisurr imba yi!”
30 Ashishi ka a bwu ba. I Yesu gba ba utu kakami di, “Si bre ku anishirr hen!”
31 Aba kà na kuma ku bre kago ku anishirr na anga akama.

Yesu du ugo wa nggo à si di re hen à wre

32 Nggo aba kreshi aha ba a so share, anishirr abanu a gri ku uni ku anazhi numa nggo à si di re hen.
33 Nu unto ku Yesu han izhi ndanda yi huzzu ku, uwa gru ko re. Anishirr ba nggo a se nu unto ku a ku ayisurr, na da di, “Inta nise hi inkindirr numa ma mi kye ni Israila.”
34 Anu Farrisi ba gru ko re di, “Ugo nggo, à su uttu a aninkindirr, aba yo a nu ma ukyekye ku han izhi ndanda huzzu ku anishirr.”

Itito i ki Yesu na akpukpa anishirr ba

35 I Yesu zirr kago igbu inkpinkpi ni itsitsa yi. Na di tsarr ure ku na aki ka ibarr ambarr ka na di bre ba Ure ku wre ku ni itu ittu i Abachi yi. Na du anishirr a wre ni ilolo ni ivri imbarr yi.
36 Nggo Yesu à hi akpukpa anishirr wa, itito i ki ma na ba, nggo a so kada na sama nu undurr ni zi ba. A zzu nâ ta si aminta ba nggo a sama na akikye.
37 Na ddu abiga ma di, “Ikiri yi kri kaba abi hwa ba a si ntsɨmi.
38 Imba barr akikye ni īlá wa ni du ma turr abu undu du ba ku hwa ikiri yi vu nga ni iko.”

10

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha (Marrku 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Mre i Yesu yo abiga ma awurr na aha ba nggurr bi, na nu ba ukyekye ku han izhi ndanda huzzu, na du anishirr wre ni ilolo ni ivri imbarr yi we.
2 Uwanggo yo a si asa a abi ko na angu ba. Uni mẹmẹ wa asi Sima (nggo a yo ma di Biturr) tuku uzayirr wa Andoro; U Yakubu tuku uzayirr wa Yohana, amumarr bu Zabadi;
3 U Filibu tuku Batolomi; U Toma tuku Matiyu, uni kpa inklo i imimi wa; U Yakubu uvuvurr a Alifiyo, U Tadawo;
4 U Sima, nggo à se na amarr ka ako ambarr ka kakami, tuku Judasi Iskariyoti nggo à vu Yesu nu ba tsi ngu.

Yesu à tu abi ko na angu ama ba di a bu ku na undu umaku (Marrku 6:7-13; Luka 9:1-6)

5 Yesu tu awurr na aha angga ba, na gba ba utu di, “Imba bu si rri kuma ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, ni si rri ni igbu nggi yi nggo anu Samarriya a so hen.
6 Imba kuma na anu Israila ba nggo a si nâ ta si aminta ngga a nado.
7 Kuma ku bre ba ure ku Abachi di, ‘Abachi à ka kuchi gri imba ki Uttu amba ba!’
8 Ni du abi vri ba a wre, abi kɨ ba tasi, ni du abi lo ishi ba a wre, ni han anazhi ssuzzu ku anishirr. Ingga ni imba ukyekye ukuma ni si kpa inkindirr ni imba ba hen, imba mi bu zi abanu ni si kpa inkindirr na ba hen.
9 Si gri inklo hen.
10 Si gri ambu hen, ka ankru, ka anggakpaza, ka amfarr a uzirr hen. A ti ta zi imba ni inkindirr, imba si kà hen. Iwre abu undu ba bu ri ila.
11 “Imba ti rri ni igbu unkpi ka uvutsa, imba zha unushirr uzizi ni kuso ni iko ima yi ma na azhibarr wa nggo imba ta du igbu wa.

12 Iko yi nggo imba ti rri, imba chi ba di,
‘Ingga chi imba ni isa i Abachi.’
13 Abi iko ba ti kpa imba, isu imba yi i ta
so na ba; aba ti kà imba, imba gri isu imba
yi ni ka huzzu.
14 Inkla inggi yi nggo ì ta si kpa imba hen,
ka a ta si wo imba hen, nggo imba ti ta
huzzu ni iko yi, ka igbu wa, imba ttu ihurr
yi na aza amba ka surr ba.
15 Ingga ko da ki imba su ure ujiji mu
di, iha yi nggo ì taka ni kuttu anishirr bu
Sodomu tuku Gomorra na azhibarr a ibre
amu wa, ì taka su ntsɨmi mri inggi yi nggo i
taka ni kuttu igbu uwama!

Yesu à gba ku abi ko na angu ama ba utu (Marrku 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 “Imba kye, ingga turr imba huzzu nâ
ta sa aminta nu umi ku aniche. Meme
nggo, imba bu zirr ndindi nâ ta sa ànìwă
ngga, ni na chĕ sama ni ìlà nâ ta sa
ananddu ngga.
17 Imba bu zirr ndindi, ni bu hi di an-
ishirr ta gri imba kuma ni into i ibre amu,
na ta hlo imba na aki ka ibarr ambarr ka.
18 Ni itu imungga aba ta gri imba kuma
na abi gri igbu ba ba na atuttu. Uwama yo
sa anko wa nggo imba ta da ba Ure ku wre
ku, ni ta da ku abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen meme.
19 Nggo a ti vɨ imba gri ko na ba, imba si
wri kpakpa ni inkindirr yi nggo imba ta da
hen. Abachi nggo ta ni imba inkindirr yi
nggo imba ta da nu unto ukuma.
20 A si si imba ngga ta re hen, a si Izhi i
Abachi yi mu ta kpa ure ku re ki imba.
21 “Imuyirr ta vu imuyirr nu ba a tsi ngɨ,
akiki ta vɨ amumarr ambarr nu ba tsi ngɨ.
Amumarr ta tsi na akiki ambarr na ta du
ba ngɨ ba.
22 Anishirr namri, ta kà imba ni isa
mungga, uwanggo nggo ti kri ngbangba ku
ma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.
23 A ti na ki imba ndanda mi ni ìgbù
wanggo, imba kuma ni ìgbù numa. Jiji
mu, ingga ko da ki imba, imba si ta zirr
ìgbù i Israila yi kre bari ingga Uvuvurr a
Unushirr kanga hen.
24 “Uvuvurr uni bre si mri unitsarr ama
wa hen, ka ugarr à si mri atiko ama hen.
25 À si inkindirr izizi uvuvurr uni bre a
bu hi inkindirr nâ ta su unitsarr ama wa.
A ti yo atakye ni iko wa du Belzebulu, aba
ta yo anishirr bi iko ma ba ki abata ngga?

Uwanggo nggo imba ta kru ma isisu (Luka 12:2-7)

26 “Ni ima yo imba bu si kru isisu imbarr
yi hen. Inkindirr yi nggo ì sharri ì ta huzzu
na abi, inkindirr yi nggo a ttu yi sharri nggo
anishirr ta hi yi.
27 Inkindirr yi nggo ingga da ki imba
sharri ni ibwu, imba bu ku da yi huzzu ku
anishirr du ba wo. Inkindirr yi nggo ingga
bre ki imba zhazha imba ku hun kri na atu
a iko ni du hantu du anishirr wo.
28 Imba si kru isisu i anishirr ba nggo
se nu ukyekye ku ngu ampu ikpa wa na
ka si ngu izhi imba yi hen. Undurr uyirr
wa nggo imba ta kru ma uwanggo à su
uwanggo nggo à ka ngu ukpa ku tuku izhi
yi nu uru ku rri asese ku nggo.
29 Anishirr ba namri a hi di a di re
ananddu aha angalanzirr yirr yo mre?
Anddu ayirr à si di ttu sama ni ihi i Abachi
hen.
30 Abachi à hi di infunfutu imba yi i si
ibirr nggi.
31 Ni ima yo, imba bu si kru isisu
i inkindirr hen, uwa se nu undu mri
ananddu shishemi!

Ibre ku abanu ure ni itu i Kristi (Luka 12:8-9)

32 “Imba ti bre ku abanu di imba i si
amungga, ingga mi ta da ku Aki amungga
nu unkplassu di imba si abiga amungga.
33 Imba ti di imba i si hi ingga hen, ingga
mi ta da ku Aki amungga wa nu unkplassu
di imba i si si amungga hen.

Iso zizi i sama, à si ita iku (Luka 12:51-53; 14:26-27)

34 “Imba si kye di ingga gri ki imba
isu isisurr mu ni ingbingbru inggi yi hen,
ingga si gri ki imba isu isisurr mu hen,
ingga nga ki imba ni iku.
35 Ingga nga i du
“ ‘uvuvurr ki iku na aki ku,
uva na ayirr ku,
ayamba a uvuvurr na ayimbarr ku.
36 Uni kri angba achi nu unushirr ku ta
zhi nu umi ku iko ima iyo.’*

* **10:36** Kye zizo *Mika 7:6.*

37 “Undurr wa nggo ti kpanye na aki ku
ka na ayirr ku mri ingga, uwa si ma uniga
ingga hen. Undurr wa nggo ti kpanye nu
uzuma ku, ka uva ma, uwa si ma uniga
ingga hen.
38 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr
umaku na ga anko amungga wa hen, uwa
si ma uniga ingga hen.
39 Undurr wa nggo ti kri ngbangba du
uwa ta so tsitsirr, uwa ta ttu. Undurr wa
nggo ti kà itu ima na ga ingga, uwa ta so
tsitsirr.

Azadi ka uni la ure
(Marrku 9:41)

40 “Undurr wa nggo ti kpa imba, uwa kpa
si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga, uwa
kpa si Abachi nggo tu ingga.
41 Undurr wa nggo ti kpa uni kpa are a
Abachi na hi di a su uni kpa are a Abachi,
uwa taka kpa azadi ka nggo a kpa uni kpa
are a Abachi wa. Unushirr wa nggo ti kpa
unushirr uzizi nggo hi di a su unushirr
uzizi, uwa ta kpa azadi ka unushirr uni na
uzizi.
42 Undurr wa nggo ti nu amwe atsitsa abi
ga ingga ba amasirr à iso, nu nggo a hi di a
so ga si ingga, undurr wama à se na azadi
ama.”

11

Abitu ba nggo a zhi nu Yohana uni zzu na amasirr wa ku
(Luka 7:18-35)

1 Nggo Yesu a re kre na awurr na aha
abiga ma ba, na gru share nu unto kuma
ku, ku so tsarr ba na bre ba are ka ni igbu
igaga yi na anga akama.
2 Nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à
kri nu uki ku iharr ku, na wo are ka nggo
Kristi so na ka, na tu abiga ama ba na ku,
3 na da ba di a bu ku zhi ma di, “Ùwà yo
su uwanggo nggo a ta kanga wa, ka inta bu
kye anko a unuma mu?”
4 I Yesu à ka sa ba di, “Kakuma ku bre
ku Yohana inkindirr yi nggo imba ni wo na
aseki ka nggo imba hi na ashishi amba.
5 Aba kreshi a hi abubo, abi gbo na ampi
a gru zirr, abi lo ishi a wre, aba agbatu a wo
ure, abi kɨ a tasi, abi iha a wo Ure ku wre ku.
6 Abangga ba nggo kri ngbangba, Abachi
à yo ba angu azizi, na si ta jaku ni itu i aseki
ka nggo ingga na nggo hen!”
7 Nggo Abiga Yohana ba a ka so kuma,
Yesu gru so bre ku akpa anishirr wa ure ni
itu i Yohana di, “Imba di kuma ku di kye sa
angginggi na ankpuji wa? Itu i ihihru nggo
unddunddu u go i vu darr?
8 Uwa ta si si meme hen, imba i di kuma
ku di kye sa angginggi? Unushirr wa nggo
surr iki izizi i ankpinkpye nggo? Abi so na
ando a uttu ngga a di surr iki ima yi, na si
si abi di zirr ni ijiji mu hen!
9 Imba da ki ingga, imba i kuma ku di
kye sa angginggi? Uni kpa are wa yo? E-
e! Imba hi di undurr wa nggo imba ku hi à
mri uni kpa are.
10 Yohana yo su undurr uwama wa nggo
a charr da na angbamvu ka di, Abachi da
di,

“ ‘Ingga ta tu unitu amungga wa,
du ma kuchi ku bu na anko wa ssubi
ku ùwà.’*
11 Di ingga da ki imba: A nise ngri unushirr
ni ingbingbru inggi yi nggo à mri Yohana
uni zzu na amasirr. U wanggo nggo su
uvuntsɨ ni ittu i unkplassu yi a mri Yohana.
12 Bazhi na azhibarr a imɛ̱mɛ̱ wa nggo
Yohana uni zzu na amasirr wa à huzzu bre
ba Ure ku wre ku nga ziza, ittu i unkplassu
yi ì so kuchi kyekye mi ni du anishirr ba a
di zha di aba a ta kpa yi nu ngbrengbre.
13 Nggo Yohana à nise nga, abi kpa are ba,
na Are ka Musa ka a bre are ni itu i Ittu i
Abachi yi.
14 Imba ti kpanye ni inkindirr yi nggo are
ka a da nggo, imba ta kpanye di, Yohana yo
à si Iliya, nggo a da inga ima yi.
15 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure,
uwa bu wo!
16 “Ziza, ingga ka tsarr anishirr bu ziza
ba kye na angginggi? A se nâ ta si amumarr
ngga na abubo a irro. Inkla numa du inkla
numa, na so du akpa da di:

17 “ ‘Inta nggurr inggingga di imba bu rro,
imba si rro hen.
Inta i ba azhittu,
imba si yì hen!’

* **11:10** Kye zizo *Malachi 3:1.*

18 Nggo Yohana à nye, sama ni iri ka iso
inkindirr, anishirr a bre di, ‘A se na anazhi
ni itu!’
19 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga ni di ri
ni so, aba bre di, ‘Kye ugo ni iri na so ahi
kpekpe wanggo na yi! Ikpikpa i abi kpa
inklo i imimi na abi la ure!’ Nggo anishirr
a ta se ni ihi i Abachi, ihi yi i ta tsarr di ihi i
Abachi imbarr yi ì si ijiji. Ihi i Abachi yi i ta
du anishirr a hi ina wre ima yi.”

Ìgbù yi nggo i kà ikpanye ni Yesu (Luka 10:13-15)

20 Anishirr ba nggo Yesu à na aseki ka ku
ayisurr shishemi na ba nggo a kà ikpa ure
ku Yesu ku, na kuchi ni ila ure imbarr yi.
Ni ima yo, Yesu ki unfu na ba na da di,
21 “I taka vri ki imba kakami, ùwà Kor-
razi, nu ùwà mi Betsada, uje umba! Aseki
ka ikagri ka nggo ingga i na ka ni imba ba,
ka di ingga i na ka su nu Taya nggo tuku
Sido,† anishirr abama ka vu angbanja iki
ndanda a surr, na surr inturu nu ukpa, du
yi tsarr da aba a ka ba ttungo ni ila ure
imbarr yi ngbangbamu ba!
22 Ingga nggo ko da ki imba, na Azhibarr
a Ibre Amu wa, Abachi à taka kye Taya
tuku Sido na ashishi ka itito mri imba!
23 Uwa ta si imba anu Kapanahu, imba
kye di Abachi à ta kpa imba hun kuma nu
unkplassu? Iya, a ta turr imba surr nu
abubo a iso abi kɨ wa. Ka di ingga i na aseki
ka kagri ka nggo ingga ina ka ni imba ba su
nu Sodomu,‡ ka si ma igbu uwama a ni kri
ari!
24 Ingga nggo ko da ki imba, na azhibarr
a ibre amu wa, Abachi à taka ni kye
Sodomu na ashishi ka itito mri imba!”

Nga ni kpa isu isisurr ni ingga ku (Luka 10:21-22)

25 Na attuttu akama, Yesu à da ba di,
“Aki, Atiko nu unkplassu tuku imimi, ingga
nyarr ku ùwà, nggo ùwà ka aseki ka ngga
ka sharri ku abi ihi ba, tuku abi bre
angbamvu ba, ni kpanye ni tsarr anishirr
ba nggo a kye ba ki amumarr.
26 I si meme yo Aki mungga, nggo ùwà
kye iwre ku ùwà, ni na meme.
27 “Aki mungga wa a ni ingga ukyekye ku
na aseki ka we. Undurr si ma ni hi Uvuvurr
wa sama ni hi Abachi hen. Undurr si ma
ni hi Aki wa sa nu Uvuvurr wa hen, na
abangga ba nggo Uvuvurr wa kpanye na
tsarr ba Aki wa.
28 “Imba nga yi ni ingga ku, imba wemi
nggo so ki iha, imba nggo so gri iki i rɨ
kakami, ingga ta ni imba isu isisurr.
29 Imba ka atu amba wa ni ingga ni ga
itsarr mungga yi. Ingga su chě, ni si di kri
itu hen, meme nggo imba ta kpa isu isisurr
ku atu a imba.
30 Unkunkurr mungga ku u si vri iba hen.
Itsarr imungga i si tsɨ hen.”

12

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa (Marrku 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Ni ivivi ima yi, na Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa i Yesu na abiga ma ba a gru ko
zirr ba ni izzuzzu i ikiri. Iyo ki abiga ma ba,
aba gru so mɨ ato a ikiri wa so ta.
2 Nggo anu Farrisi abanu a kri na hi ba
ni so na meme yi, na zhi Yesu di, “Kye na!
Abiga amuwa ba a so na inkindirr yi nggo
are amunta ka da di i si iwre aba bu na yi
na Azhibarr a Isu wa hen.”
3 Yesu kasarr na sa ba di, “Imba nise bre
nu ungbamvu ku, inkindirr yi nggo Uttu
Doda à na nggo iyo ki ma na abiga ma ba?
4 Uttu Doda à mirri ko nu uki ku Abachi
ku, uwa na abiga ma ba na ku vu unfonfo
wa nggo a gri ga ku Abachi ku ta. Are
amunta ka a si kpanye aba bu na meme
hen. Unfonfo uwama a kurr ku abikye aba
yo na nkpambarr nu unto bubo ukuma.
5 Imba nise bre unto unggo ku nu ung-
bamvu ku Are ka Musa ka nggo da di,
abikye ba di na undu nu Uki ku barr ku i si
wre aba bu na na Azhibarr a Isu wa, nggo
are ka a si kpanye hen? A si kye ina imbarr
ima ki ila ure hen.
6 Ingga ko da ki imba di undurr wa nggo
mri Uki Unkpi ku barr Abachi ku a kri ni
inggya.
7 Angbamvu ka Abachi ka a da di, ‘Ingga
zha di imba bu si abi ki itito, ni si zha
ito aseki inggi hen.’ Imba si hi ankpi are
akama hen. Ka di imba hi ka, imba ka si bre

† **11:21** *Taya tuku Sido:* Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. ‡ **11:23** *Sodomu:* Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu uru ku umimi ku anishirr ku nggo.

amu ku abangga ba nggo a si na inkindirr
indanda hen.
8 Ingga Uvuvurr a Unushirr yo sa Atiko a
Azhibarr a Isu wa."

Ugo nu unka ungo wa (Marrku 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na kuma nu
uki ku issubi umbarr unuma ku, na ku hi
10 ugo numa nggo ungo umaku u sharr
kre. Anishirr abanu kri nabo na so gbye
Yesu di a bu na inkindirr indanda, wre
ba ka vu ma da à kpala. Aba zhi ma di,
"Are munta ka a kpanye di i wre aba du
unushirr à wre na Azhibarr a Isu wa?"
11 Yesu à zhi ba di, "Unggonggo nu umi
umba ku ivinta ama ka jaku nu unkaharr
na Azhibarr a Isu wa, uwa ka si ku vu ma
gba huzzu hen?
12 Imba kye unushirr si mri ivinta hen?
Meme nggo, iwre a bu na wre na Azhibarr
a Isu wa."
13 Yesu ddu ugo nu unka ungo wa di, "Na
ungo ku."
Ugo wa na ungo ku u wre keke, nu kaki
kyekye nâ ta si ungo uyirr ku.
14 Anu Farrisi ba a huzzu ku re bi nggo
aba a ta na na ngu Yesu.

Uwanggo nggo Abachi à hla ma

15 Nggo Yesu à wo di a so zha anko a ingu
ma, na gru share nu unto ukuma. Anishirr
shishemi a ga ma. Uwa du abi vri ba we a
wre,
16 na gba ba utu di a bu si bre ku anishirr
du uwa à si unggonggo hen.
17 A na meme di i bu si jiji nâ ta si nggo
a charr nu ungbamvu ku uni kpa are wa
Ishaya di:
18 "Uwanggo yo a su uvurr iko wa nggo
ingga i hla ma ni kpanye na ku,
isisurr imungga yi i si na ku kakami.
Ingga i ta nu ma Izhi imungga yi,
uwa ta ni da kago ku anishirr di ivi
i ikpa ttungo i nga ku ingbingbru
inggi yi we.
19 A si taka ri anta ka hantu hen,
ka zirr na di hantu na atu anko hen.
20 A si ta murr uguga ku nggo u vu kachi
hen, na si ta zhi
irrirri iru yi nggo i ko ki ywhiywhirr ì
zhi hen.
À ta di kri na hi ba ni bre amu ka yo
narrnarr bari.
21 Isa ima yi taka si inkindirr iyo
isisurr ku anishirr we."*

Yesu tuku uttu anazhi wa (Marrku 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Nu ugo kuma, aba gru gri ugo numa
nggo a di ku anazhi, na se na akreshi, na
si na agbatu, na nga ni Yesu ku. Yesu ni du
ma wre, uwa gru re na hi.
23 Anishirr ba we nggo a kri nabo a hi
inkindirr yi nggo Yesu na yi na ku ayisurr
na da di, "Ugo nggo wa ka su Uvuvurr a
Doda jiji mu?"
24 Nggo anu Farrisi ba wo ure ukuma
na da di, "Ugo nggo so han izhi ndanda
yi huzzu nu ukyekye ku Belzebulu, uttu a
anazhi yo mre."
25 Nggo Yesu kri na ko hi amarr ambarr
ka, na ddu ba di, "Ittu yi nggo ti ga akpa i
ta jaku. Ìgbù wa nggo à ti ga so na nkanka
na so vi ni ikpa a si ta tanko hen. Iko inggi
yi nggo ì ti ga so na nkanka na kri di tsi ni
ikpa ì si ta tanko hen.
26 Isheta ki itu ima à ti han Isheta, na ti so
tsi ni itu ima ku, ittu yi ta kri kingginggi?
27 Ingga ti han izhi ndanda yi nu ukyekye
ku Belzebulu, abiga amba ba mu a di han
ba nu ukyekye ku unggonggo? Abiga amba
ba ta da ki imba di imba na ndanda mi.
28 Ingga ti han izhi ndanda yi nu ukyekye
ku Izhi i Abachi ì na ima ì tsarr di, Ittu i
Abachi yi ì ka nga ba ni imba ba.
29 "Di ingga tsarr imba ure numa. Un-
durr wa nggo à ti du uwa à ta ku ki ayi ni
iko i unushirr ukyekye, uwa ta ku vu ma lo
zu bari na vu iki yi.
30 "Undurr wa nggo ta si so zi ingga gri
anishirr nga na Abachi ku hen, uwa si uni
karr ingga. Undurr wa nggo ta si si uni
ssubi ni ingga ku hen, uwa si uni se hre.
31 Meme yo, ingga ko da ki imba,
inkindirr yi nggo unushirr ti na, tuku ida
indanda mi aba ta nggurr yi zhi ku. Uwa a
ta si nggo unushirr à da ure undanda ni itu
i Izhi Iwre yi, a si ta nggurr zhi ku hen.
32 Undurr wa nggo ti da ure undanda ni
itu i Uvuvurr a Unushirr, aba ta nggurr zhi
ku. Uwa ta si Izhi Iwre yi, undurr wa nggo

* **12:21** Kye zizo *Ishaya 41:1-4.*

ti da ure undanda ni itu ima yi, aba si ta nggurr zhi ku ziza, ka na ase ka so nga ka hen.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi
(Luka 6:43-45)

33 “Unkunkurr ku nggo ti wre u di klo inkpinkpo i iwre. Unkunkurr ku nggo u su undanda, inkpinkpo ima yi i si ta wre hen. A di hi iwre i unkunkurr ni inkpinkpo ima yi.
34 Imba inkirr i ànìwǎ andanda. Nu nggo isisurr imba yi i si imimi, imba ka na kingginggi ni da ure uzizi na angu amba ka? Angu ka di da si inkindirr yi nggo tsarr ssu ni isisurr i unushirr.
35 Unushirr uzizi di da ure uzizi zhi ni isisurr ima izizi yi. Umimi unushirr à di da ure undanda zhi ni isisurr ima imimi yi.
36 Imba bu hi di na Azhibarr a Ibre Amu a Abachi wa, anishirr a taka bre inkindirr indanda yi wemi nggo à re tankpami nggo.
37 Ubarr angu umuwa nggo taka lo ùwà, ka kpa ùwà ttungo.”

Anu Farrisi ba ko zha di à bu na ba inkindirr ikagri
(Marrku 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Abitsarr na Are ba na anu Farrisi abanu a gru re ni Yesu ku di, “Unitsarr, inta zha du ùwà bu na inkindirr numa ikagri di inta hi.”
39 Yesu à ddu ba di, “Anishirr amimi na abi la ure ba ari ba, aba yo a zha di a bu na ba inkindirr ikagri. Undurr à si ta na ba inkindirr ikagri iyirr mi hen. Inkindirr i ikagri yi nggo ingga ta tsarr imba inggi i si ikagri i Yunana uni kpa are wa.
40 Nggo imba wo di Yunana à rri so ki ivi itarr ni ibittu itarr nu umi ine ku ampu ikikla, Uvuvurr a Unushirr mi meme à taka rri so ni imimi ki ivi itarr ni ibittu itarr.
41 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, anishirr bu Nineve a taka gru kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di imba i kpala. Nggo a wo ure ku Abachi nu Yunana ku, na kasarr ni ila ure imbarr yi. Di ingga da ki imba, undurr numa se ni inggya nggo à mri Yunana inkpinkpye!
42 Na Azhibarr a Ibre Amu a Abachi wa, ayamba wa nggo su uttu nu Sheba à taka gru kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di imba i kpala, nggo a di gru zhi ni ìgbù ama wa gbagbamu à nga, ni di shirr ku uttu Solomo atu na are krizhizhi ka nggo à di re. Ingga ko da ki imba di undurr numa se ni inggya, nggo mri uttu Solomo ni inkpinkpye!

Ikanga i izhi ndanda yi
(Luka 11:24-26)

43 “Nggo izhi ndanda ti huzzu ku unushirr nggo, i di rri na ankpuji tankpami ku di zha unto ki iso. Nggo izhi yi i ti ku zha lankarr,
44 i di da di, ‘Ingga taka kuma ku kye iko yi nggo ingga i ka du.’ I ti ka ku hi iko yi kurr gigyemi, ni wre aba ssu yi bi na abubo a iso.
45 Izhi yi i di huzzu ku gri anazhi numa atangba nggo a mri ma undanda, aba ta nga ni so nabo ndo. Nggo a ti mirri ku ji so ba, ugo wa di kaki ankalanttu mri nggo a di se ni imẹmẹ yi. Ì taka si meme yo na amimi anishirr ba ari ba ba.”

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba
(Marrku 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Nggo Yesu ni ko re na akpa anishirr wa ku, ayirr ama wa, Maryamu ndo na amuyirr ba a nga ni kri na abi, na ko zha di aba ta re na ku.
47 Undurr numa da ku Yesu di, “Kye, ayirr amuwa ndo na amuyirr amuwa ba a kri na abi, di aba ta re nu ùwà ku.”
48 Yesu ka sa ku ugo wa di, “A su unggonggo sa ayirr amungga na amuyirr amungga?”
49 Na na ungo tsarr abiga ma ba, na da di, “Abangga ba yo sa ayirr amungga na amuyirr amungga ba!
50 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo Aki amungga wa nu unkplassu zha di a bu na yi, uwa yo à si uzayirr amungga, nu uvayirr amungga, na ayirr amungga wa.”

13

Assurre a ugo ni ttu ikiri wa
(Marrku 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Azhibarr ayiyirr ama wa i Yesu à gru huzzu ni iko yi na ji ko ku so nu unddu inyi ku na ta tsarr anishirr ba.
2 Anishirr ba nggo nga na ku a kri mwe kakami, uwa gru rri ku ji so nu uddu ku nu

umi ku amasirr ku, na du anishirr ba wemi
nu unddu ku.
3 Na so bre ba are shishemi na assurre di:
“Uni do numa nggo huzzu ku ttu ikiri.
4 Nggo a hi ingbingbi kiri yi, inuma yi i
kusurr na anko, aminche nga ni ta yi ri.
5 Inuma yi kusurr na ako han, nggo im-
imi yi i si ntsɨmi. Ikiri yi i zzu hanhan mi,
nggo imimi yi ì si kri ji kuma nu umi hen.
6 Nggo azhi wa huzzu, na tu, ikiri yi ì kɨ
nu nggo injinja yi so fafami.
7 Inuma yi kusurr ni intto, intto yi furr ni
turr yi.
8 Ingbingbi numa i kusurr ni imimi izizi,
ni zzu, ni hurr, ni na ingbingbi, ato numa
wa a ma ayirr yirr, anuma wa iso titani, ato
numa wa iso titarr.
9 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure,
uwa bu wo!”

Inkindirr yi nggo du Yesu a re ku anishirr ba na assurre
(Marrku 4:10-12; Luka 8:9-10)

10 Abiga bi Yesu ba a nga na ku, ni zhi ma
di, “Angginggi du ùwà re ku anishirr ba na
assurre?”
11 Uwa ddu ba di, “A ka tsarr imba aseki
ka nggo à sha ka sharri ni itu i Ittu i Un-
kplassu yi ba. Uwa a ta si abanu ba na
anko, a sha aseki angga ka sharri ba.
12 Undurr wa nggo à hi inkindirr, Abachi
à ta nu ma ihi zizo kakami, du ma se na yi
shishemi. Uwa a ta su undurr wa nggo si
hi inkindirr hen, Abachi à ta vu ma kpa ihi
ivintsɨ yi nggo a se na yi mi glo.
13 Inkindirr yi nggo i du ingga re na ba na
assurre i si nggo:
“ ‘A ko kye, na si kye hi hen;
na so wo, na si vu gri hen, na si hi
inkindirr hen.
14 Ure ku nggo Ishaya uni kpa are wa à da
ù jaku na atu ambarr wa di:
“ ‘Imba ta di wo ni so di wo mu yo;
ni ta di kye ni so di kye mu yo.
15 Isisurr i anishirr angga ba i tsɨ kyekye;
atu ambarr ka a si wo ure hen,
ashishi ambarr ka a kattu.
Wre ba a si ta kye hi na ashishi ambarr ka
hen,
na si ta wo na atu ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr imbarr yi
hen,
na si ta kanga ni ingga ku,
ni di ingga du ba wre ni ivri imbarr yi
hen.’*
16 Abachi à na wre ki imba nu nggo a du
ashishi amba ka a kye hi, na du atu amba
ka a wo ure.
17 Ingga so da ki imba ure ujiji mu di abi
kpa are shishemi na abi na wre abi kuchi
ba nggo a zha ihi inkindirr inggi yi nggo
imba i hi na si hi yi hen, na zha iwo
inkindirr yi nggo imba i wo na si wo yi hen.

Yesu da ba inkpi i assurre a uni do wa
(Marrku 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 “Imba wo yi, ki, uwanggo yo si inkpi i
assurre a uni do wa:
19 Abangga ba nggo wo ure ku ni itu Ittu
i Unkplassu yi, na si hi inkpi yi hen, a si nâ
ta si ingbingbi ikiri yi nggo kusurr na anko,
mre umimi wa nga ni vu ba kpa inkindirr
yi nggo a tsarr ba na yi glo.
20 Ingbingbi ikiri yi nggo i kusurr na ako
han ka, abangga si anishirr ba nggo a kpa
ure ku korrmi na nyarr nggo a wo ku.
21 U ku si rri ba ni isisurr tanko hen. Nggo
ivri, ka iha numa ti nga ba ni itu i ure yi,
aba ka ko nu ugo.
22 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i kusurr ni
intto yi, abangga a si abangga ba nggo a wo
ure ku, ivri i izharr iki ingbingbru inggi yi,
ni ivri isisurr na aseki, a turr ure ku huzzu
ni isisurr imbarr yi du ku si na undu hen.
23 Uwa ta si ikiri inggi nggo i kusurr ni
imimi i iwre yi, abangga a si abangga ba
nggo a wo ure ku na hi inkpi yi. Aba yo
ato ambarr wa di klo inkpinkpo, ato numa
ayirr yirr mri inkindirr yi nggo a ttu nggo,
abanu ato iso tani, abanu ato iso tarr.”

Assurre a uwri

24 Yesu tsarr ba na assurre numa zizo di:
“Ittu i nkplassu i si nâ ta si ugo numa nggo à
gri ingbingbi kiri ima izizi ku hi ni īlá ima.
25 Ni ibittu, nggo anishirr rri ni kurr, uni
karr ma à gri ibibi uwri ndanda ku hi ku nu
umi ku kiri ku, na kuma nado.
26 Nggo ikiri yi furr ni ko hru ni ko surr
ingbingbi, aba kakye akpukparr wa a gru
ko furr huzzu.
27 “Amirr iko ba akikye uni īlá wa ku da
ku di, ‘Ankpye, ùwà gri ingbingbi ikiri iwre

* **13:15** Kye zizo *Ishaya 6:9-10.*

nggi ku ttu ni īlá yi, uwri u zhi nu momo mu?'
28 "Uwa à ddu ba di, 'A su uni karr unushirr nggo na meme.'

"Amirr iko ba zhi ma di, 'Ùwà zha inta bu ku kpo uwri ku kahre?'
29 "Uwa à kisa ba di, 'Iya, nggo imba ti di imba ta ku kpo uwri ku kahre, imba ta kpo ikiri yi kye.
30 Du ikiri yi nu uwri kri ndo mi, ma nu uga. Ingga ta da ku abi ihwa ba nu uga du ba sarr uwri ku ssubi na lo ku zu na ambwa na ambwa, wre nggo a taka yo uru, na ta hwa ikiri yi gri ku surr ni iwurr amungga wa.' "

Assurre a ingbingbi i mosita (Marrku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa zizo di: "Ittu i unkplassu yi i si nâ ta si ingbingbi i unkunkurr numa nggo a yo ku du mosita nggo unushirr gri ku ttu ni īlá ima.
32 Ingbingbi ima iyo di si ivintsɨ yi mri kakami nu umi ku ingbingbi i inkinkurr yi we. Aba ti ttu yi i di zzu, ni furr. U ku yo di kaki unkunkurr unkpi ku nggo aminche bu unkplassu ba ku di hun so na me ako ni inggingga ima yi."

Assurre a imbimbru iyisti wa (Luka 13:20-21)

33 Yesu da ba assurre numa zizo di: "Ittu i unkplassu yi si ma mi: Ayamba numa nggo à du uwa à ta na unfonfo na sha imbimbru iyisti† ntsɨ kasurr ni imbimbru ikpu na agbugba, na han yi ba zu, imbimbru ikpu yi i gru si ssu na agbugba wa."

Inkindirr yi nggo du Yesu na undu na assurre (Marrku 4:33-34)

34 Yesu na undu na assurre ni itsarr anishirr ba aseki ka we. A si di da ba inkindirr numa gigyemi sama na assurre hen.
35 A di na ba meme nâ ta si nggo uni kpa are wa à da di:
"Ingga ta re na assurre nggo ingga ti ta re na anishirr ba.
Ingga ta da ba inkindirr yi nggo a sha yi sharri ba bazhi nu nggo a na ingbingbru yi mu nggo."‡

Yesu da ba inkpi i assurre a uwri wa

36 Nggo Yesu gru rri kuma nu umi iko, na du anishirr ba, abiga ma ba gru kuma na ku, ku da di, "Bre ki inta inkpi i assurre a uwri wa."
37 I Yesu ka sa ba di, "Ugo wa nggo à hi ingbingbi ikiri i zizi yi nggo à su Uvuvurr a Unushirr.
38 Īlá yi inggi su ingbingbru yi. Ingbingbi ikiri zizi yi inggi sa anishirr ba we nggo a kaki anishirr bi ittu ba. Uwri ku u si abangga ba nggo a sa abu umimi wa.
39 Unikarr wa nggo kuma ku hi uwri ku nggo asi Isheta. Ihwa inggi i si ivi i ikikre yi, abi ihwa abangga sa abitu ba Abachi ba.
40 "Nâ ta si nggo a ta nggurr uwri ku bi na tu ku nu uru, i taka si meme yo ni ivi i ikikre i ingbingbru yi.
41 Ingga Uvuvurr a Unushirr taka tu abitu amungga ba du ba ku hla glo nu umi ki Ittu mungga ku anishirr ba we nggo di na ku abanu anko a ikuhre we, na di na aseki amimi.
42 A taka vu ba surr nu uru unkpi, nabo yo aba ta yì, na ta anyinyirr.
43 Anishirr bi na wre ba ta la zanzarr zzu azhi mu ni ittu i Aki ambarr yi. Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo.

Assurre a inkindirr itsɨ anta yi nggo kurr sharri

44 "Ittu i unkplassu yi i si nâ ta si inkindirr ì tsɨ anta nggi nggo undurr gri ku sharri ni īlá. Nggo undurr numa à ku hi yi na ttu yi kuma ku sharri zizo, na nyarr na kru ku vu aseki ka nggo a zu ni iko ima yi a re namri, na kakuma ku re īlá ima yi.

Assurre a ingbinta iwre yi

45 "Ittu i unkplassu yi zizo i si nâ ta si uni re iki nggo di zha angbinta ka tsɨ anta.
46 Nggo ku hi iyirr inuma nggo i tsɨ anta kakami, na kakuma ku vu aseki ka nggo a se na ka ni iko ima nggo a re tsatsarr, na kuma ku re ingbinta yi.

Assurre a azhizhi ka vɨ ikikla

47 "Zizo, Ittu i Abachi yi, i zzu nâ ta si izhizhi i vɨ ikikla, nggo di yo ni inyi na vɨ ikikla na nkanka.

† **13:33** *Iyisti:* Imbimbru hun yi nggo i di du unfonfo a si.

‡ **13:35** Kye zizo *Asarr 78:2.*

48 Nggo i ti ssu, abi vɨ ikikla ba a gba yi na
azhizhi ssuzzu na abi, na ji so na hla izizi yi
surr ni igbigba, na vu indanda yi kahre.
49 I taka si meme yo na azhibarr a ikikre
wa. Abitu ba Abachi ba a taka nga ni ddu
anishirr amimi ba ki nanka na anishirr
azizi ba.
50 Abitu ba Abachi ba a taka ta anishirr
amimi ba tu surr nu uru. Nabo yo aba taka
yì na ta anyinyirr ku ivri."

Are jiji akuku na ahẹhẹ

51 Yesu à zhi ba di, "Imba ssu aseki angga
ka hi we?"
Aba kpanye ku di, "Yo-o, inta ssu ka hi
we."
52 Yesu ddu ba di, "Inkpi inggi si di abit-
sarr na Are ba we, nggo a ka tsarr ba Are
ka Ittu i Unkplassu yi ba a si nâ ta si akikye
ni iko wa nggo à vu aseki hẹhẹ na akuku
huzzu nu uki ku zu aseki umaku."

A kà Yesu nu Nazareti
(Marrku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 Nggo Yesu à bre assurr are angga ka
kre na gru chi ka na anga ka igbu akama.
54 Na kuma ni igbu ni ngri ama wa. Na
ku so tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku
nu uki ku issubi ku. Aba kye itsarr ima yi
na vu angu gri, na zhi di, "Unggonggo a nu
ugo nggo ihi inggi yi nu ukyekye ku ina iki
ikagri yi?
55 Wanggo si su uvuvurr a unitarr wa yo
hen? A si yo ayirr wa yo di Maryamu hen,
nggo amuyirr ba yo a si anu Yakubu, Isuhu,
Sima tuku Yahuda hen?
56 Amuyirr animba ba wemi a si so ni
inta ba ni inggya hen? Ugo nggo kpa
ukyekye ni ihi inggi yi zhi nu momonggo?"
57 Aba a kpa vri ku kakami na kà ikpanye
na ku.
I Yesu ddu ba di, "A di kye uni kpa are ssu
nu ungo na abi, na di kpa ma chirr ni igbu
ama tuku ni iko ima."
58 Na si na aseki ka ikagri shishemi nabo
hen, nggo anishirr ba a si yo isisurr na ku
hen.

14

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr wa
(Marrku 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 A si ni ivi ima yi u Hirridu uttu nu Galili
wa, a wo ure ni itu i Yesu.
2 Na da ku anishirr ba nggo a di so na ku
undu nggo di, "Mi uwanggo a ta su Yohana
uni zzu na amasirr wa yo à tasi na kanga.
Ima yo i du ma à se nu ukyekye ku na aseki
ka ikagri angga ka."
3 Hirridu yo à du ba vu Yohana uni zzu na
amasirr wa, na lo ma na ache na harr ma ni
itu i Hirridiya, ayamba a Filibu uzayirr wa.
4 Yohana à da ku di: "I si ta wre uwa bu
hru Hirridiya ki uwami hen."
5 Hirridu à ka ngu Yohana ba, na so kru
isisu di anishirr ba a ta tsi kputtu, nggo a hi
di anishirr ba a kpanye di Yohana à su uni
kpa are a Abachi.
6 Nggo azhibarr a ingri a Hirridu wa a
ma, uwa na iga. Uva a Hirridiya wa a nga
ni rro na agẹ ka anishirr ankpinkpye ba na
su ku Hirridu isisurr,
7 uwa da di, "Ingga shi ku uwa azhi,
inkindirr yi nggo ùwà ti zhi yi ingga ta nu
uwa na yi."
8 Ayirr a uva wa à ddu ma di a bu da
di, "Gri ki ingga itu i Yohana uni zzu na
amasirr wa ni inggya na agbugba zizami!"
9 Isisurr vri uttu wa, uwa kye ishi azhi i
ima yi, ni ishisha i abichirr ba, na da ku abi
ta iku ba di a bu na inkindirr yi nggo uva
wa à da nggo.
10 Mre aba ku ttu itu i Yohana yi nu uki
ku iharr ku.
11 Na gri itu yi na agbugba ga ku uva wa,
uwa kpa yi ga ku ayirr wa.
12 Abiga bu Yohana ba kuma ku ba
ankpunkpru ukpa wa gri ku zzu, na ku da
ku Yesu inkindirr yi nggo ì la nggo.

Yesu à ho anishirr ukrɨ ukywi
(Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

13 Nggo Yesu à wo ure ku ittu i Yohana
yi, na gru na abiga ama ba nayi ku rri nu
uddu na kuma na abubo wa nggo anishirr
a sama na wa. Anishirr ba a wo meme nggo
na gru ssuzzu ni igbu imbarr yi a ga Yesu
na aza.
14 Nggo Yesu à ssuzzu nu uddu ku na hi
akpa anishirr wa a kri bi ma, itito ki ma na
ba, uwa du abu ulolo ba wre ni ilo imbarr
yi.
15 Nggo ingbahru yi so ki, abiga ma ba
nga ni da ku di, "Ingbahru i so ki, inggya
asi ankpuji. Undurr à si di so ni inggya hen.

Du anishirr ba kuma ku re ila nu umi igbu ku, ku atu ambarr.”
16 Yesu à ddu ba di, “I si ta wre aba bu kuma hen. Imba ku atu amba bu nu ba inkindirr i iri!”
17 Aba ka da ku di, “Ivi ila yi nggo inta i se na yi, à si unfonfo ukywi yo ni ikikla iha mre.”
18 I Yesu à ddu ba di, “Gri ba ga ki ngga.”
19 Na da ku anishirr ba di a bu kuso na agiga ka. Na ki ungo kpa unfonfo ukywi wa ni ikikla iha yi, na kye hun kuma nu unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mɨ unfonfo wa ki ankpunkpu a nu abiga ma ba, aba kpa nu anishirr ba.
20 Anishirr ba we a ri shi. Abiga ma ba vu ankpunkpu ka nggo a ji ssu pwi ni isisa iwurr ni iha.
21 A si bre amba na amumarr kye hen, anishirr ba nggo a ri si aniru ukrɨ ukywi.

Yesu zirr na atu ka amasirr (Marrku 6:45-52; Yohana 6:15-21)

22 Nggo anishirr ba a ri kre ma yo i Yesu à du abiga ma ba ku rri nu uddu ku na bu kuchi kuma nu ugugarr inyi numa ku. Uwa a ka so na yo anishirr ba anko bari.
23 Nggo a du anishirr ba kuma, na hun kuma ni igbre wa na nkima ku barr. Nu nggo ingbahru i ki, i Yesu se nabo na nkima,
24 uddu ku ùka ta anko ni inyi wa ba, unddunddu gru so go, ni turr uddu ku kakuma nu ugo, ankinkirr ka gru ni so nggurr nu uddu ku.
25 Nggo ambre ka à nise nggarr kre, i Yesu a rri na ba, na ko zirr na atu ka amasirr ka.
26 Nggo abiga ma ba a hi ma ni so zirr na amasirr wa, isisu ki ba. Aba da di, “À si uzhi!” Na nggarr angu yi hantu ku isisu.
27 I Yesu bwu angu re na ba keke di, “Vu isisurr! A si ingga, si kru isisu hen!”
28 Biturr ddu ma di, “Atiko a ta su uwa yo jiji, uwa di ingga mi zirr na atu ka amasirr ka ni nga nu uwa ku.”
29 I Yesu yo ma di, “Nga!”
I Biturr gru huzzu nu uddu ku na ko zirr na atu ka amasirr ka na ko kuma ni Yesu ku.
30 Nggo a hi unddunddu ku tuku ankinkirr ka amasirr ka, isisu ki ma, uwa gru so ji rri na amasirr wa. Na nggarr angu yi di, “Kpa ingga ttungo, Atiko!”
31 Mre i Yesu na ungo na ko ma vu, na ddu ma di, “Uwa na kingginggi ni di iyo isisurr imuwa yi i si ntsɨmi. Angginggi du ùwà na isisurr imuwa yi ki iha?”
32 Aba aha mi a mirri nu uddu ku unddunddu ku ù kukri.
33 Abiga ma ba nu umi ku uddu ku a kuttu na ddu Yesu di, “Uwa su Uvuvurr a Abachi jiji.”

Yesu à du abi lo wre nu Genesareti (Marrku 6:53-56)

34 A cha inyi wa kuma nu ugugarr ku Genesareti.
35 Nggo anishirr ba nabo a hi di a si Yesu, na da ku anishirr ba kago korrmi na anga kama we, aba gru gri abi lolo wemi na nga na ku di a bu ni du ba wre.
36 Na barr ma di a bu kpanye na du abi vri ba sa ango nu utu nkru uma uku yo mre. Abangga ba nggo a sa ungo na ku we a wre ni ivri imbarr yi we.

15

Itsarr i ábáchí ba ani Yahuda (Marrku 7:1-13)

1 Mre abanu nu umi ku anu Farrisi ba na abitsarr na Are ka Musa ba, a gru nga zhi nu Urushalima ni Yesu ku na ni zhi ma di,
2 “Sa angginggi abiga amuwa ba a kà iwo na kpa itsarr i ábáchí yi chirr? Na si di ngla ango ambarr ka bari na ri hen!”
3 I Yesu à ddu ba di, “Angginggi di imba ka iwo ure ku Abachi ku ni so ga iba imba yi?
4 Abachi da di, ‘Kye aki amuwa na ayirr muwa ssu nu ungo. Undurr wa nggo ti marr aki ka ayirr, aba bu ngu ma.’
5 Imba yo di da di, unushirr wa nggo à ddu aki ka ayirr di, ‘Ingga se ni inkindirr yi nggo ingga ka zi ùwà, uwa su nggo ingga ì ka ka yi nu Abachi mu ba.’
6 Imba i tsarr undurr uwama di a bu si nu aki ka ayirr wa inkpinkpye hen. Meme nggo imba cha ure ku Abachi ku ku iba imba yi.
7 Imba abi na aseki ba na abi, wre ku anishirr bu kye imba! Ishaya uni kpa are wa à da ure ujiji na atu amba wa di.

8 “ ‘Anishirr angga ba wemi a so di gbyarr ki
ingga asa ba na angu gigyemi,
isisurr imbarr yi i ta anko ni ingga ku.
9 Iga imbarr yi ì si iruku,
nu nggo imba so tsarr are ka
nggo anishirr ngga a na ka,
aka a kaki are!’*”

Aseki ka nggo di na unushirr ki ndanda (Marrku 7:14-23)

10 I Yesu yo akpukpa anishirr wa chi ki ywhiywhirr na ddu ba di, “Imba wo ni ssu hi yi!
11 A si si inkindirr yi nggo mirri ku unushirr na angu inggi i di na unushirr ki umimi hen, a si inkindirr yi nggo i di huzzu ku unushirr na angu inggi di na ma ki ndanda.”
12 Abiga ma ba gru nga ni da ku di, “Uwa hi di anu Farrisi ba so vri isisurr ni itsarr muwa inggi yi?”
13 Yesu à ka sa ba di, “Unkunkurr ku nggo à ta si si aki mungga wa nu unkplassu nggo à ttu ku hen, aba ta kpo ku ta yo.
14 Kpamusu na ba yi! A si abitsarr anko aba kreshi. Unakreshishi ti tsarr unakreshishi anko aba aha mi a ta kuhre nu uddu ddu.”
15 I Biturr à da di, “Ure kuma shi ki inta ibwu. Da ki inta inkpi i assurre ama wa.”
16 Yesu à zhi ba di, “Imba nise kye hi?
17 Imba hi di, inkindirr yi nggo unushirr ta ri yi ko nu umi ine a di ja yi hre?
18 Inkindirr yi nggo ti huzzu na angu ka unushirr i di zhi si ni isisurr. Ima yo di na ma ki undanda.
19 Aseki ka nggo di ssuzzu zhi ni isisurr i unushirr aka yo a si amarr ndanda, ingu unushirr, izha amba ni izha aniru, ni na aseki ndanda anuma ka. Iki ayi, ni iki imu, ni ki amparr.
20 Abangga ba yo si aseki ka nggo di na unushirr ki ndanda. Uwa a ti su ure ki iri sa ni ingla angu nâ ta si nggo a da, ima si di na unushirr ki umimi hen.”

Iyo isisurr i ayamba (Marrku 7:24-30)

21 I Yesu du unto ukuma na gru kuma na anga ka nggo su ywhiywhirr ni igbu nu Taya tuku Sido.
22 Ayamba nu Kenanu numa, nggo so na anga akama à gru nga na ku, ni so yi na barr ma hantu di, “Atiko, Uvuvurr a Doda, kye ingga na ashishi ka itito! Uva mu nggo à ku anazhi, aba so ki ma iha kakami.”
23 I Yesu si da inkindirr hen. Abiga ma ba nga ni barr ma di, “Du ayamba wa kuma! Kye wa so ga inta na so yi han inta atu!”
24 I Yesu à ka sa ku di, “A tu ingga na aminta abi nado bu Israila ba yo ba mre.”
25 Mre ayamba wa nga ni kuttu ku na aza di, “Atiko, zi ingga!”
26 I Yesu sa ku di, “I si ta wre aba bu ba ila i amumarr yi nu amiyo hen.”
27 Ayamba wa kpanye ku di, “Ì si meme yo, Atiko. Amiyo ba mi di ri imbimbru yi nggo di kuhre zhi na ango ka akiko ambarr wa.”
28 I Yesu da ku di, “Uwa sa ayamba a iyo isisurr kakami! A ta na ku uwa inkindirr yi nggo uwa so zha yi nggo.” Keke uva ma wa à wre.

Yesu du anishirr shishemi a wre

29 Nggo Yesu gru share na anga akama na ji kuma nu unddu inyi ku Galili ku, na hun ku ji so ni igbre numa.
30 Akpukpa anishirr a gri abi kɨ ga anga ayirr, na aba kreshi, na abi nga na ango, na aba agbatu, na abi vri na nkanka ni zu ku Yesu na ashishi, uwa du ba wemi a wre.
31 Nggo anishirr ba hi inkindirr ima yi na ku ayisurr nggo aba agbatu a so re, abi nga na ango a wre, abi kɨ na aza a gru zirr, aba kreshi a kye hi. Anishirr ba wemi gru so gbyarr ku Abachi a Israila wa asa.

Yesu ho anishirr ukrɨ unẹ (Marrku 8:1-10)

32 Yesu yo abiga ma ba chi kuma na ku ddu ba di, “Anishirr angga ba a lo ingga isisurr, utarr ambarr nggo ari a so di ga ingga sama ni iri inkindirr. I si ta wre ingga du ba kuma sama ni iho ba hen, wre ku abanu bu si zzu ma lankarr na anko hen.”
33 Abiga ma ba a zhi ma di, “Inta ta hi inkindirr i iri nu momonggo ni nu anishirr angga ba we na ankpuji anggo wa?”
34 I Yesu zhi ba di, “Imba se na ankpinkpri unfonfo abirr ngga?”
Aba ddu ma di, “Unfonfo utangba ni imwi ikikla ntsɨ.”

* **15:9** Kye zizo *Ishaya 29:13.*

35 I Yesu à ddu anishirr ba di a bu kuso ni
imimi yi.
36 Na vu unfonfo utangba wa ni ikikla
yi, na nyarr ku Abachi, na mɨ ba ki
ankpunkpu, na ka nu abiga ma ba. Aba
kpa ga ku anishirr ba.
37 Anishirr ba wemi a ri na shi. Abiga
ba a vu ankpunkpu ka nggo a ji ssu ni isisa
itangba.
38 Anishirr ba nggo a se ni iri ima a si
aniru ukrɨ unẹ, aba si bre amba na amu-
marr kye hen.
39 I Yesu à du anishirr ba a ga kuma, na
gru rri nu uddu ku, na cha kuma na anga
ka Magada.

16

Izha inkindirr i ikagri
(Marrku 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Anu Farrisi banu na anu Sadusi a nga,
da aba ta ni tsarr Yesu kye, na ni zhi ma di
a bu na ba inkindirr numa i ikagri zhi nu
unkplassu.
2 Nggo i Yesu à ddu ba di, “Nggo ingbahru
ti ki, unkplassu ku di kaki ususarr, imba di
da di, ‘Inta ta hi unddunddu ki iwre.’
3 Nggo ambre ka ti nggarr imba hi akpa
ka nggo a gre na shirr imba di da di, ‘Ahru
ta ku ari.’ Imba ti kye unkplassu ku, imba
di da inkindirr ni itu i ikasarr i abubo yi.
Imba sama ni inkindirr i ida ni itu i aseki
ka nggo a so la ni ivi inggi yi.
4 Imba amimi anishirr, imba zha
inkindirr i ikagri nggo ta tsarr imba nggo,
ni si ta kpanye hen! Inkindirr i ikagri inggi
i si iyirr yo nggo ingga ta ni imba. Inggi i si
inkindirr yi nggo ana ni ivi i Yunana* yi.”
Nggo à da ba meme kre na gru share.

Yesu gba ba utu ni itu i itsarr i anu Farrisi
na anu Sadusi yi
(Marrku 8:14-21)

5 Abiga Yesu ba acha kuma nu gugarr ku
nyi numa ku na kpamusu ni gri inkindirr
i iri, nggo a cha kuma nu ugugarr ku inyi
unuma ku.
6 Nggo a cha, i Yesu ddu ba di, “Imba vu
ukpa gri ni so gbye ni itu i iyisti i anu Farrisi
na anu Sadusi ba.”
7 Aba gru so re ni ikpa imbarr di, “A da
meme nggo inta si gri unfonfo hen.”
8 I Yesu à kye amarr ambarr ka hi, na
ku zhi ba di, “Imba anishirr abi yo isisurr
ntsɨmi, sa angginggi du imba i so re meme
ni ikpa di imba sama nu unfonfo?
9 Imba nise kye hi? Imba si di ssu
hi ankpinkpri unfonfo akywi ka nggo an-
ishirr ukrɨ ukywi ba a ri na shi hen? Imba
vu inkpinkpo ikadu yi ssu ni isisa ibirr
nggi?
10 Ka ankpinkpri atangba ka nggo an-
ishirr ukrɨ unẹ ba a ri shi na kadu, imba vu
inkpinkpo yi ssu ni isisa ibirr nggi?
11 Angginggi ttu ki imba isisurr yi du
imba si hi di ingga si so re ni itu i unfonfo
mu hen? Imba vu ukpa gri ni so gbye ni itu
i iyisti i anu Farrisi na anu Sadusi wa!”
12 Mre abiga ma ba a hi di a si so gba ba
utu di a bu kye atu ambarr na imbimbru
iyisti wa nggo a di na undu na wa ni na
unfonfo mu hen, a ko re ba si ni itu i itsarr
i anu Farrisi na anu Sadusi yi mu.

Biturr da ba undurr
wa nggo asi Yesu
(Marrku 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Yesu kuma na anga numa wa nggo su
ywhiywhirr nu Kayisarriya Filipiya, na ku
zhi abiga ma ba di, “Anishirr ba a da di
Uvuvurr a Unushirr à su unggonggo?”
14 Aba da di, “Abanu a da di Yohana uni
zzu na amasirr, a abanu di Iliya, abanu di
Irrimiya, ka uyirr nu umi ku abi kpa are
ba.”
15 I Yesu zhi ba di, “Imba na? Imba da di
ingga su unggo?”
16 I Sima Biturr da di, “Uwa yo su Kristi
wa, Uvuvurr a Abachi uni so sese wa.”
17 I Yesu da ku di, “Abachi à yo angu
azizi ku ùwà, Sima uvuvurr a Yohana. Ure
unggo ku u si nga nu ùwà ku zhi na amarr
ka unushirr hen. Aki amungga nu un-
kplassu uwa yo à turr ku nga ku ùwà.
18 Meme nggo ingga ko da ku ùwà, ùwà si
ingbinta, Biturr. Ni itu i ingbinta inggi iyo
ingga ta me uki ku nggurr bi umungga ku
nggo ittu mi si taka tsi ku nggarr hen.

* **16:4** *Ni ivi i Yunana:* Ikurr i Yunana yi ki ivi itarr nu umi ine ku ikikla wa i si nâ ta si nggo Yesu à ki ivi itarr ni ibe. Ure ku Yunana ku u se nu ungbamvu ku Yunana ku.

19 Ingga ta nu ùwà inkpẹ ibwu anko a i
ittu i unkplassu yi. Inkindirr yi nggo imba
ti ka yi ttu ni imimi aba ta ka yi ttu nu
unkplassu, i inkindirr yi nggo imba ti bwu
yi ni imimi aba ta bwu yi nu unkplassu."
20 Na gba ku abiga ma ba utu kakami di a
bu si da ku undurr di uwa yo su Kristi hen.

Yesu da ure ni itu i iha tuku ittu ima yi
(Marrku 8:31—9:1; Luka 9:22-27)

21 Bazhi na azhibarr ama wa, Yesu à gru
di da huzzu ku abiga ma ba di, "Ingga ta
kuma nu Urushalima. Abi gri anishirr ba,
na ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are
ka Musa ba, a ta ku ki ingga iha. Na ta ngu
ingga, u nu utarr wa ingga ta tasi."
22 I Biturr yo ma ka ki na anga ayirr na
glo ma di, "Abachi bu ka yi ka ku uwama,
Atiko! Du yi si si meme nu ùwà ku hen!"
23 I Yesu kakye na ddu Biturr di, "Chi
share ki ingga ni inggya ùwà Isheta. Ùwà
si ki ingga utakpu ku karr uza, nggo amarr
amuwa angga ka a si nga zhi na Abachi ku
hen, a zhi nu unushirr ku."
24 I Yesu da ku abiga ma ba di, "Undurr
wa nggo à ti du uwa à ta ga ingga, uwa
bu ka itu ima, na ba unkunkurr ku kpa
unushirr umaku na ga ingga.
25 Undurr wa nggo ti zha du uwa ta kpa
itu ima ttungo, uwa si ta so sese hen, un-
durr wa nggo à ti ba itu ima à ni ku ingga,
uwa à ta kpa iso sese.
26 Unushirr à ta kpa angginggi nggo à ti
vu aseki ka ingbingbru ka angga ka we na
ssu izhi iso tsitsirr ima yi? Uwa ta han sa
angginggi na bu gri itu ima yi kanga?
27 Kye, ingga Uvuvurr a Unushirr i ki
ywhiywhirr i nga ni inkpinkpye i Aki ama
yi, na abitu ama ba, ni ta ni nu anishirr we
azadi ambarr ka.
28 Ingga ko da ki imba jiji mu di abanu
nggo kri ni inggya a taka hi Uvuvurr a
Unushirr ni nga ni ittu ima yi bari na ka kɨ."

17

Ika ukpa sarr i Yesu yi
(Marrku 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Nu ugo ku ivi itani, i Yesu à yo anu
Biturr tuku Yakubu u Yohana, uzayirr a
Yakubu wa, na gri ba na hun kuma ni igbre
unkpi numa, na kuso na akpa ambarr.
2 Nggo a so, na gru hi ukpa ku Yesu ku u
kasarr. Ashishi ama ka a gru so la zzu azhi.
Ankru ama ka a gru kaki akikla pyarr.
3 Abiga ma atarr ba a so mre na kakye
anu Musa tuku Iliya a kri so re na ku.
4 Biturr à gru bwu angu re ni Yesu ku di,
"Atiko, ì wre kakami nggo inta se ni inggya.
Uwa ti kpanye, ingga ta tarr aburr atarr,
iyirr muwa, iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya."
5 Nggo Biturr nise re kre, akpa ka la
ingẹ na ji ni ttu ba. Aba wo ukorr nu
umi ku akpa ka u da di, "Uwanggo yo su
Uzumu wa, nggo Ingga inyarr ma ni isisurr
kakami. Imba wo ma yi!"
6 Nggo abiga ma ba a wo ukorr ku, isisu ki
ba kakami aba kuhre na ka ashishi ambarr
ka ttu ni imimi.
7 I Yesu zirr nga ni sa ungo na ba di, "Gru
yi! Imba si kru isisu hen!"
8 Aba gru na si hi undurr zizo hen, uwa
si Yesu yo kri na ankpa ma.
9 Nggo a so ji ni igbre wa, i Yesu à gba ba
utu di, "Imba si da ku undurr inkindirr yi
nggo imba hi yi hen, du ingga Uvuvurr a
Unushirr ka tasi bari."
10 Abiga ma ba a zhi ma di, "Angginggi du
abitsarr na Are ka Musa ba a di da di Iliya
nggo ta nga kuchi ku Kristi?"
11 Yesu à ddu ba di, "A da su ure ujiji di
Iliya yo à ta nga kuchi na taka ni na aseki
ka we ssubi.
12 Di ingga da ki imba yi, Iliya a ka nga ba,
anishirr si hi ma hen, na ni na ku inkindirr
yi nggo isisurr imbarr yi i da ba. Na ta ni ki
ingga Uvuvurr a Unushirr iha meme yo na
ango ambarr ka."
13 Abiga ma ba a hi di a so re si ni itu i
Yohana uni zzu na amasirr wa yo.

Yesu à du uvuvurr ni ku anazhi wa wre
(Marrku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 Nggo Yesu na abiga ma atarr ba a kaji
nga na anishirr ba ba, ugo numa à nga ni
kuttu ku na aza,
15 na da di, "Atiko, ki itito nu uzumu wa
ku. À di tsɨ ankparr na ki iha kakami.
Ankpu numa uwa di jaku nu uru, ankpu
numa na amasirr.
16 Ingga gri ma ni nga na abiga amuwa
ba ba, aba si du ma wre hen."
17 I Yesu à ddu ba di, "Imba anishirr
abi kà iwo na abi sama ni ikpanye! Imba

zha di ingga bu so ni imba ba kuma nita nggo bari? Imba zha di ingga bu na imba kingginggi yi? Gri ki ingga uvuvurr wa!”
18 Nggo a gri uvuvurr wa na nga na ku,
uwa nggarr ito ni izhi yi ku, i huzzu kuma
ni du uvuvurr wa, uvuvurr wa à wre keke
nu unto ku.
19 Abiga ba anga ni Yesu ku na ni zhi
ma nayi di, “Angginggi du inta han izhi yi
huzzu lankarr?”
20 I Yesu ddu ba di, “Su nggo iyo isisurr
imba yi i si ntsɨmi. Di ingga da ki imba ure
ujiji, iyo isisurr imba yi i ti si ivintsɨ nâ ta
si ingbingbi i unkunkurr yi nggo a yo ku
du mosita, imba ti ddu igbre wanggo di,
‘Gru chi ka ni inggya kuma ni inkla inggi
yi.’ Uwa à ta gru chi kuma. Inkindirr numa
i si ta tsɨ ki imba hen. [
21 Anazhi angga ba si di huzzu sama ni
ibarr tuku ivu angu kye hen.”]

Yesu da ba ittu ima yi zizo
(Marrku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Nggo abiga ma ba a ku nggurr bi nu
Galili i Yesu da ba di, “A ki ywhiywhirr i vu
Uvuvurr a Unushirr ni na ango ka anishirr
ba.
23 Aba ta ngu ma; uwa taka tasi nu utarr
wa.” Isisurr i abiga ma yi i kaki ndanda.

Ihan inklo i Uki ku Ibarr yi

24 Nggo a nga nu Kapanahu, abanu abi
kpa inklo i Uki ku Ibarr ba a nga ni zhi
Biturr di, “Unitsarr amba wa a di han inklo
i Uki ku Ibarr yi?”
25 Biturr kpanye ba di, “A si meme yo, a
di han yi.”
Nggo Biturr à mirri ni iko yi na nise da
inkindirr, Yesu kuchi zhi ma di, “Amarr
amuwa ka a da kingginggi Sima? Atuttu
abi imimi ba a di kpa inklo i imimi yi nu
unggonggo ku? Abi igbu ba, ka si na aba
bì ba?”
26 I Biturr da ku da a ku di kpa yi na abi
igbu ba ba.
I Yesu da di, “Meme nggo, anishirr abi
igbu ba a si di han inklo yi hen.
27 Si di inta kpala ba hen. Kuma ni inyi
wa ku yo akwarr. Ikikla ni imẹmẹ wa nggo
ùwà ti vu, ùwà bwu angu ama ka kye, ùwà
ta hi inkpinkpri inklo, ùwà ttu yi han inklo
imungga ni imuwa.”

18

Unggonggo si ankpye ni ittu i unkplassu yi?
(Marrku 9:33-37; Luka 9:46-48)

1 Na attuttu ama wa abiga bu Yesu ba a
nggurr bi na nga na ku, ni zhi ma di, “Ung-
gonggo si ankpye wa ni Ittu i unkplassu
yi?”
2 I Yesu kasarr na yo inkparr uvuvurr
numa gri nga ni ichi imbarr.
3 Na da di: “Ingga da ki imba, imba ta
si kaṣarr ni kaki nâ ta si amumarr atsitsa
hen, imba si ta rri ni Ittu i unkplassu yi hen.
4 Undurr wanggo ti ka itu ima yi ta yo ni
imimi na kaki nâ ta si uvuvurr wanggo wa,
uwa yo si ankpye ni Ittu i unkplassu yi.
5 “Undurr wa nggo ti kpa uyirr ma mi ni
isa imungga, uwa a kpa si ingga yo.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure
(Marrku 9:42-48; Luka 17:1-2)

6 “Undurr wa nggo ti du uyirr nu umi ku
amu atsitsa angga ba nggo kpanye ni ingga
ku a la ure, ì ta wre aba bu klo ku undurr
uwama ununa ni ito na ba ma tuyo ni inyi
du ma gu.
7 Uje ku anishirr abi ingbingbru ba, nu
nggo aseki shishemi a se nggo ta du ba a la
ure. Aseki akama a ta la. U uje ku undurr
wa nggo du yi i la.
8 “A ta su ungo, ka uza umuwa nggo u ta
du ùwà jaku ni iga yi, ùwà gye ku ta yo. Uje
ku abangga ba nggo a ta du anishirr ba la
ure. I ta wre ùwà bu rri ni iso sese yi sama
nu ungo ka uza, nu nggo a ta ba ùwà tu yo
nu uru ku rri sese, ùwà se na ango na aza
aha.
9 Ata si ishishi nggi ti du uwa jaku ni iga
yi, uwa ttu yi ta yo glo, i ta wre uwa bu rri
ni iso sese yi ni ishishi iyirr nu nggo a bu tu
ùwà yo nu uru ku asese na ashishi aha.

Assurre a ivinta ni nado wa
(Luka 15:3-7)

10 “Imba bu si kpa atsitsa angga ba chirr
hen. Ingga da ki imba, a se na abitu ambarr
nu unkplassu a di kri ikri inggi na agẹ ka
Aki amunta wa nu unkplassu. [
11 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga ikpa
abi nado ba yo ttungo.]
12 “Imba kye kingginggi, unushirr wa
nggo à se na aminta ayirr yirr, uyirr nu

umi umbarr ku à ti nado na? Uwa à si ta kà aminta iso itirr na atirr ba (99) du ni igbre wa, na kuma ku zha uyirr wanggo hen.
13 Uwa à ti zha ma hi, ingga ko da ki imba, unushirr uwama à ta se ni inyarr kakami ni itu i ivinta uyirr uwama mri iso itirr na atirr ba (99) nggo si nado ku hen.
14 Na anko ayiyirr ama yo, Aki amungga wa nu unkplassu mi à si di kpanye di uyirr nu umi ku atsitsa angga ba a bu nado hen.

Uzumbirr ti kpala ku ùwà.

15 "Nggo uzumbirr ti kpala ku ùwà, kuma ku da ku ila ima yi, imba aha yo. À ti wo ùwà na kpanye ni ila ure ima yi, ùwà gri ma kanga na anko.
16 Nggo à ti kà iwo ùwà, ùwà bu yo unushirr uyirr ka aha du ba ga ùwà. 'Inkindirr yi nggo anishirr aha ka atarr a ti hi yi i si meme yo jiji,' nâ ta si nggo ungbamvu ku Abachi u da.*
17 Uwa ti si wo imba hen, ùwà bu gri ure ku ni kuma nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku, uwa à ti kisa na aba Abachi ba ba zizo, ùwà kye ma ki unushirr wanggo nggo à si si uniga hen.
18 "Ingga ko da ki imba ure ujiji, inkindirr yi nggo imba ti kà yi ni ingbingbru inggi yi aba a ta kà yi nu unkplassu. Inkindirr yi nggo imba ti kpanye na yi ni ingbingbru inggi yi aba a ta kpanye na yi nu unkplassu.
19 "Ingga ko da ki imba zizo, unto ku nggo imba aha ni ingbingbru yi ti kpanye ni inkindirr iyirr nggo barr ni itu ima yi, Aki amungga wa nu unkplassu à ta na ki imba na yi.
20 Unto ku nggo anishirr aha ka atarr a ti nggurr bi ni isa imungga, ingga se na ba nabo."

Assurre a ugarr wa nggo si di nggurr zhi hen

21 Biturr kuma ku zhi Yesu di, "Atiko, u uzumburr à ti so kpala ki ingga, ingga bu nggurr zhi ku ki inkpo ibirr nggi? Ankpu itangba?"
22 Yesu ddu ma di, "Iya! A si si inkpo itangba hen. A si ankpu iso tangba ki ankpu tangba.
23 "Meme nggo, ure unggo ku utsarr di Ittu i unkplassu inggi si ma mi:
"Azhibarr numa nggo uttu numa gru yo amirr iko ama ba, na da ba di a bu tsarr ma aseki ka nggo uwa a ga ba na ka.
24 A so na meme nggo, aba a gri uyirr nu umi umbarr ku na rri kuma na ku, di a ri ba inklo shishemi.
25 Uvuvurr iko wa sama ni inklo yi nggo ka ma ihan uhla ukuma. Uttu wa à da di a bu ba ma ku re ki ugarr, kye na ayamba ama wa na amumarr ba ni inkindirr yi nggo a se na yi, wre ba bu han uhla ku.
26 "Uvuvurr iko wa à ji jaku na agbuzzu na agẹ ka uttu ka, na barr di, 'Ingga ko barr uwa, vu isisurr ni ingga ku. Ingga ta han ku ùwà na yi we!'
27 Uttu wa ki itito na ku, na kà uhla ku du ku na du ma kuma.
28 "Nggo uvuvurr iko wa huzzu na kuma nu uvuvurr iko unuma nggo a so ga ma inklo ntsɨ. Na ku ma ma vu ni ito di, 'Han ingga inklo yi nggo ingga so ga uwa nggo!'
29 "Uvuvurr iko wa à jaku ni imimi na barr ma di, 'Vu isisurr ni ingga ku, ingga ta han uwa na yi we!'
30 "Uwa ka na kisa, na ba ma ku nu ba a ttu nu uki di a ti han uwa inklo yi bari.
31 Nggo inkpu amirr iko yi a kye inkindirr ima yi i vri ba isisurr kakami, na kakuma ku da ku uttu wa aseki ka wemi nggo a la.
32 "Uttu wa à tu ba a yo uvurr iko wa, na ddu ma di, 'Ùwà ugarr undanda! Nggo uwa barr ingga, ingga nggurr uhla umuwa ku izhi ku uwa we.
33 Uwa mi ka nggurr zhi ku ukpami uvuvurr iko wa meme, nâ ta si nggo ingga nggurr zhi ku uwa.'
34 Uttu wa vri isisurr na ku kakami, na du ba gri ma ku harr, na ki ma iha du ma han uhla ku we bari."
35 I Yesu kre assurre wa na da di, "Aki mungga nu unkplassu ta na ki imba meme yo, nggo imba si di nggurr zhi ku amuyirr amba ba zhi ni isisurr hen."

19

Yesu tsarr ni itu i ingu igarr (Marrku 10:1-12)

* **18:16** Kye zizo *Are Ka Zizo 19:15.*

1 Nggo Yesu kre ibre are angga ka na gru
nu Galili kuma nu ugugarr ku Inyi nu Joda
wa na anga ka Yahudiya ka.
2 Akpukpa anishirr shishemi a ga ma,
uwa ku du ba wre nabo.
3 Anu Farrisi abanu a nga ni zha anko
di aba a ta tirr ma kye, na ku zhi ma di,
“Are amunta ka kpanye di unuru a bu han
ayamba ama ni ikpala yi nggo isisurr ima i
da ku?”
4 I Yesu ddu ba di, “Imba nise bre nu
ungbamvu ku nggo u da di, ni imẹmẹ yi
Abachi à na ba unuru tuku ayamba?
5 Abachi à da di, ‘Ni ima yo, unuru à ta
kà aki tuku ayirr du na nggurr itu bi nu
uwama ku, aba aha mi a ta kaki nâ ta si
ukpa uyirr.’
6 Bazhi ziza aba a si ta si aha zizo hen, a ta
su uyirr yo mre. Inkindirr yi nggo Abachi
zɨ yi bi, unushirr bu si ga yi ki na nkanka
hen.”
7 Anu Farrisi ba zhi ma di, “Anggi mu du
Musa à da du unuru à ti ta han uwama,
uwa bu nu ma ungbamvu ku ingu igarr na
han ma share?”
8 I Yesu à ddu ba di, “Musa à kpanye ki
imba ni ingu igarr ku ikà iwo imba. Uwa a
si si meme yo ni imẹmẹ yi nggo Abachi à na
ingbingbru yi hen.
9 Ingga da ki imba, undurr wa nggo ti han
uwama nu ure numa, nggo si si ure ku iga
aniru hen, na ku garr unuma, uwa mi à la
ure ku izha amba.”
10 Abiga ma ba a da di, “I ka si meme yo
ku unuru tuku ayamba, anishirr ka di so
mu sa ni igarr i ka wre sha.”
11 I Yesu da di, “A si si anishirr we mu ka
kpanye ni itsarr inggi yi hen. Itsarr inggi yi
i si i anishirr ba nggo Abachi à hla ba na nu
ba na yi.
12 Aseki a se shishemi nggo ka si du aniru
garr hen. Abanu a ngri ba meme yo, abanu
anishirr mu na ba ki meme. Abanu kà
igarr yi ni itu i Ittu i unkplassu yi. Undurr
wa nggo ti kye i wre ku uwa a bu kpa itsarr
inggi yi uwa bu kpa yi.”

Yesu yo ku amumarr angu ka iwre (Marrku 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Anishirr banu a gri amumarr atsitsa
nga ni Yesu ku di a bu ni sa ba ungo ni itu
na bu barr Abachi ku amumarr ba. Abiga
ma ba a han anishirr ba.
14 I Yesu ddu ba di, “Imba du amumarr
ba du ba nga ni ingga ku ni si han ba yi hen,
kye Ittu i unkplassu yi i si i anishirr ba nggo
se nâ ta sa amumarr.”
15 Na sa ku amumarr ba ungo na atu na
share nabo.

Uvuvurr nze wa nggo à se na aseki ka ingbingbru ka (Marrku 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Mre ugo numa gru ko ku zhi Yesu di,
“Unitsarr uzizi, inkindirr i ta inggi i si iwre
kakami nggo ingga ta na yi ni kpa iso sese?”
17 I Yesu zhi ma di, “Angginggi du uwa
zhi ingga inkindirr iwre? Abachi yo na
nkpama si uzizi. Nggo ùwà ti zha du uwa ta
so sese, uwa kru isisu i are ka Abachi ka.”
18 Ugo wa zhi Yesu di, “Are ka ta ka
ngga?”
Yesu bre ku di, “Si ngu unushirr hen. Si
zha amba hen. Si ki ayi hen. Si kri ku unu
nu ugo gigyemi hen.
19 Kru isisu i aki amuwa tuku ayirr
amuwa, ni kpanye nu uni girr amuwa ku
nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.”
20 Ugo wa da ku di, “Ingga di kru isisu
ankpi are akama we. Angginggi ingga ka
na zizo?”
21 I Yesu ddu ma di, “Uwa ti zha du uwa
ta so sama ni ila ure, uwa bu ku vu aseki
amuwa ka re, ni ka inklo yi ga ku abi iha.
Uwa ta se na aseki nu unkplassu, ni nga ni
ga ngga.”
22 Nggo uvuvurr nze wa à wo meme, na
ka share gbo mi, nu nggo à se na aseki
kakami.
23 I Yesu kasarr na ddu abiga ma ba di,
“Ingga da ki imba, irri ni ttu i kplassu yi
taka tsɨ kakami ku uwanggo nggo à se na
aseki ka ingbingbru ka shishemi nggo.
24 Ingga da ki imba zizo, i taka tsɨ ku
unaseki shishemi uwa bu rri ni Ittu i
Abachi yi, mri nggo alakurrmi a bu rri ni
iywirr i anurr.”
25 Nggo abiga ma ba a wo meme na ku
ayisurr kakami. Na zhi ma di, “Ati si meme,
unggonggo ta firr huzzu?”
26 I Yesu kye ba girr na da di, “A si
inkindirr i itsɨ ku unushirr, u na Abachi ku
inkindirr i tsɨ mri i sama.”

27 I Biturr a gru re ni Yesu ku di, “Kye,
inta nggo i kà aseki amunta ka du ni ga ùwà.
Inta ta kpa sa angginggi?”
28 Yesu à ddu ba di, “Imba bu hi jiji mu di
na ase ka nggo Abachi à taka ka ingbingbru
yi ki ihẹ̄hẹ̄, ingga Uvuvurr a Unushirr taka
so ni imburr ima inkpi yi, imba abi ga
ingga awurr na aha ba (12) taka hun so ni
imburr i atuttu awurr na aha, ni taka gri
iga iwurr ni iha i Israila yi.
29 Undurr wa nggo à ka ako du, na
amuyirr aniru na amba, na aki na ayirr, na
amumarr, ni izzuzzu, ni itu imungga à taka
kpa iki inggi yi shishemi na ta kpa izhi i iso
sẹ̄se.
30 Abanu shishemi nggo sa abi imẹ̄mẹ̄ a
taka kaki abu ugo, abanu shishemi nggo si
abu ugo a taka kaki abi imẹ̄mẹ̄.”

20

Abu undu ba ni ila yi

1 Yesu kuchi ni da ba di, “Ittu i Unkplassu
inggi i si ma mi: Na azhibarr numa ugo uni
do unuma à han huzzu ni igambre, ku zha
anishirr abu undu nggo ta ni na ku undu ni
ila.
2 Na kpanye du uwa ta han ba azadi
ambarr ka undu ka, dinarri* iyirr na azhi,
na turr ba kuma ni ila yi.
3 “Na gru kuma nu udu ni ikarrfe itirr i
ambre na ku hi abanu kri gigyemi.
4 Uwa ddu ba di, ‘Imba mi ga ba kuma ni
ila yi, ingga i ta han imba inkindirr yi nggo
iwre.’
5 Aba mi ga ba kuma ni ila yi.
“Uwa huzzu kuma zizo na azhi na at-
sutsu tuku nggo azhi wa kasarr ba na ku na
meme yo zizo.
6 Nggo azhi wa ko ji zha ikarrfe ikywi
i ingbahru uwa ko nu udu ku, na ku hi
anishirr ba a vu abubo wa kri nu unto ku.
Na zhi ba di, ‘Imba kri ngu azhi wa yo
gigyemi na angginggi?’ ”
7 Aba da di, “ ‘Undurr si ba inta nu undu
hen.’
“Uwa à ddu ba di, ‘Imba ga abanu ba ku
na ki ingga undu ni ila yi.’
8 “Ni ingbahru, akikye ni ila wa da ku uni
kye abu undu wa di, ‘Yo abu undu ba ni han
ba inklo imbarr yi. Han zhi na abi ikikre ba
ba ku kre na abi imẹ̄mẹ̄ ba.’
9 “Abangga ba nggo a vu ba ni ikywi
ingbahru yi a kpa dinarri iyiyirr.
10 Abangga ba nggo a vu ba kuchi, a kye
da a ta han ba mri, uwa han ba dinarri
iyiyirr yo.
11 Aba kpa inklo imbarr yi na ta inttorr
nu uni vu ba nu undu wa ku.
12 A da di, ‘Anishirr angga ba nggo a vu
ba ni ikikre yi a na undu ku ki awa ayirr
yo, inta nggo i gri undu zhi na ambre mu
ku azhi, uwa han ba narrnarr ni inta nggo
ssu azhi ma ni kre!’
13 “Akikye wa à ddu uyirr ambarr wa di,
‘Wo ukpamu, ingga si ka imba mri hen.
Inta ki iza ni imba, imba kpanye di imba ta
na undu ku azhi ayirr ni itu i dinarri iyirr.
14 Ziza imba kpa inklo imba ni kuma
yi. Isisurr imungga nggi di ingga bu nu
abi ikikre angga ba inkindirr yi nggo iwre
ingga bu nu ba narrnarr ni imba.
15 Imba kye ingga sa nu ukyekye ku na
undu ni inklo imungga yi nâ ta si nggo
isisurr imungga i da ki ingga? Ka imba
ki ishishi mu, nu nggo ingga i na wre ku
abanu nggo?’ ”
16 Ni ikikre yi i Yesu à da di, “Ì si meme yo.
Abi ikikre ba ta kaki abi imẹ̄mẹ̄, abi imẹ̄mẹ̄
ba ta kaki abi ikikre.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr (Marrku 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Nggo Yesu gru ko kuma nu Urushal-
ima, na yo abiga ma awurr na aha ba (12)
kaki na anga ayirr na re na ba sharri, nggo
a so kuma di,
18 “Wo yi, inta ko kuma nu Urushalima,
nggo a ta ku ba Uvuvurr a Unushirr nu
ankpinkpye abikye ba, na abitsarr na Are
ba. Aba ta vu ma di à la ure ku nggo u ma a
bu ngu ma.
19 Na ta ba ma nu anishirr ba nggo a si si
anu Israila hen, aba ta sarr na mẹ̄ ma, na
hlo ma, na ta kpa ma ngu nu unkunkurr.
Nu ugo ku ivi itarr uwa ta tasi.”

Ayamba a barr ku amarr ma (Marrku 10:35-45)

* **20:2** *Dinarri:* Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

20 Ayamba a Zabadi wa à gru nga ni Yesu
ku na amarr ma aha, ni kuttu ku na aza na
barr ma di a bu zi uwa.
21 Yesu zhi ba di, “Imba zha di ingga bu
na ki imba angginggi?”
Ayamba wa da di, “Kpanye ki ingga du
uwa taka du amumarr amungga angga ba
aha mi a so ku uwa uyirr wa nu ungo ri,
uyirr wa nu ungo mla ni ittu imuwa yi.”
22 I Yesu ddu ba di, “Imba mi si hi
inkindirr yi nggo imba so zha yi hen. Imba
ka so nu umplango ku iha ku nggo ingga ta
ko ki ywhiywhirr iso?”
Amumarr ba kpanye di, “Inta ka so.”
23 Yesu ddu ba di, “Imba ta so nu um-
plango mungga ku jiji. Ingga sama nu
ukyekye ku hla abangga ba nggo a taka so
ki ingga nu ungo ri tuku nu ungo mla. Into
ima i kurr ku anishirr abangga ba nggo Aki
amungga à na zu ba.”
24 Nggo abiga ma awurr abanu ba a wo
na ki unfu na amuya aha angga ba ba.
25 I Yesu yo ba nggurr bi nu unto uyirr,
na ddu ba di, “Imba hi di abi gri anishirr
bi ingbingbru ba a se nu ukyekye kakami
na atu a anishirr ambarr ba. Ankpinkpye
ambarr ba a di tsarr ba ukyekye kakami.
26 I si taka si meme yo ni imba ba hen.
Uyirr nu umi umba ku nggo ti zha du uwa
taka si ankpye, uwa bu na ki uvuvurr iko.
27 Meme yo, uyirr nu umi umba ku nggo
ti zha du uwa à taka si uni imẹmẹ, uwa bu
na ki ugarr,
28 nâ ta si Uvuvurr a Unushirr wa à si
nga di anishirr mu bu ni na ku undu hen,
à nga nye na ku anishirr undu na bi nu ba
itu ima yi, wre ku bu kpa anishirr shishemi
ttungo.”

Yesu à du aba kreshi aha a wre (Marrku 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 Nggo Yesu na abiga ma ba a ko huzzu
nu Jerriko, anishirr shishemi a ga ba.
30 Aba kreshi aha abanu a so nu unddu
ku anko ku na wo di Yesu nggo so vu sarr,
na gru ko du hantu di, “Atiko, Uvuvurr a
Doda, kakye inta na ashishi ka itito!”
31 Anishirr ba a nggarr ito na ba na ddu
ba di a bu ba ttungo. Aba kà na du hantu
mri di, “Atiko, Uvuvurr a Doda! Kakye inta
na ashishi ka itito!”
32 I Yesu kukri na yo ba, na zhi ba
di, “Imba zha di ingga bu na ki imba
angginggi?”
33 Aba da di, “Ankpye, di inta kye hi!”
34 Itito i ki Yesu na ba, uwa sa ba ungo na
ashishi ka, inkpu iyirr ashishi ka a bwu ba,
aba kye hi, na ga ma.

21

Yesu mirri nu Urushalima (Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo Yesu na abiga ma ba a ki ywhiy-
whirr nu Urushalima na nga ni igbu nu
Betifegi nggo à si ni Igbre nu Olivu. Nabo
i Yesu yo abiga ma aha na tu ba kuchi
2 di, “Imba kuma ni igbu wanggo nggo à
si ki inta ni ichi. Ni imirri imba, imba ta hi
ba lo ayirr ijaki ndo nu uvuvurr, imba ddu
ba gri ki ingga.
3 Undurr à ti zhi imba inkindirr imba da
ku di, ‘Atiko wa à ko zha ba.’ Ankpa ayirr,
uwa ta du imba gri ijaki yi ni kuma.”
4 A na meme wre ku ure ku uni kpa are
wa u bu si ujiji di,
5 “Da ku anishirr bu Zayo ba,
‘Kye, uttu amba wa nggo à ko nga ni
imba ba!
À gri itu ima yi ki nggi na hun si ni ijaki
nggi,
na so nga nu uvuvurr ijaki.’ ”*
6 Abiga ma ba ko ku na nâ ta si nggo Yesu
à da ba di a bu ku na.
7 A gri ijaki wa nu uvuvurr wa na nga na
ku, na ddu iki isurr imbarr yi sa ku ijaki yi
nu ugo, i Yesu hun so.
8 Akpa anishirr shishemi a ddu iki isurr
imbarr yi a la na anko wa. Abanu a wa
angbamvu surr na anko.
9 Anishirr abanu a ku ku Yesu ichi, abanu
a so ga ma nu ugo na so du hantu di,
“Hosana!† Gbyarr ku Uvuvurr a Doda asa!”
“Abachi à yo angu azizi ku uwanggo nggo
à nga ni isa i Atiko yi inyarr!”‡
“Hosana! Inyarr i si i Abachi nu un-
kplassu!”

* **21:5** Kye zizo *Ishaya 62:11; Zakarriya 9:9.* † **21:9** *Hosana:* Ni imẹmẹ yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ **21:9** Kye zizo *Asarr 118:26.*

10 Nggo Yesu mirri nu Urushalima, ìgbù
wa namri nggurr ttu, anishirr ba gru zhi di,
“Uwanggo su unggonggo?”
11 Akpa anishirr wa a da ba di, “Uwanggo
yo su Yesu uni kpa are wa, nggo nga zhi ni
igbu nu Nazareti na anga ka Galili.”

Yesu kuma nu Uki ku Ibarr ku (Marrku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

12 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, ku han anishirr ba we nggo a
nga ni so re iki na abangga ba nggo a gri iki
ire na nga nabo. Na turr imburr inkpinkpi
i abi sarr inklo yi tuku imburr iso i abi re
ananddu kahre.
13 Na ddu ba di, “A charr nu Ungbamvu
ku Abachi ku di, Abachi à da di, ‘A ta di yo
Iko imungga yi di iko i ibarr.’ Imba ka yi ki
unto ku sharri ku abayi!”§
14 Aba kreshi ba na abi gbo na ampi ba a
nga ni Yesu ku nu Uki ku Ibarr ku, uwa du
ba wre.
15 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr na
Are ba a ki unfu nggo a hi aseki ka ikagri ka
nggo Yesu à so na, amumarr a ko du hantu
nu Uki ku Ibarr ku di, “Inyarr i si i Uvuvurr
a Doda!”
16 Aba zhi Yesu di, “Uwa wo inkindirr yi
nggo amumarr abangga ba a so da yi?”
Yesu kpanye ba di, “Ingga so wo. Imba
nise bre ungbamvu unggo ku kye, nggo u
da di,
“ ‘Ùwà yo a tsarr ankparr amumarr anko a
inyarr ku Abachi.’ ”
17 I Yesu ka ba du na huzzu ni ìgbù wa
kuma ni igbu nu Betani, na ku so ibittu yi
nabo.

Yesu à yo ku ibwa wa angu ndanda (Marrku 11:12-14, 20-24)

18 Na ambre bwu nggo Yesu so kakuma
nu umi ìgbù ku, iyo iki ma.
19 Uwa ahi ibwa nu unddu anko ku na
garr kuma ni ichi yi, na si ku hi inkpinkpo
na ku hen, a si angbungba yo mre, i Yesu a
ddu unkunkurr ku di, “Uwa si taka klo zizo
hen!” Ibwa wa a ho keke.
20 Abiga ma ba a hi na ku ayisurr di, “Sa
anggi mu ibwa wa à ttu hanhan mi?”
21 I Yesu à ddu ba di, “Di ingga da ki imba,
imba ti yo isisurr imba yi we ni si na amarr
amba kaki aha hen, imba ta na inkindirr yi
nggo ingga na ki ibwa wa. Uwa à si ta si ima
yo mre hen, imba ta se nu ukyekye ku da
ku igbre di, ‘Gru kuma ku jaku ni inyi,’ uwa
ta gru.
22 Imba ti kpanye na Abachi ku, imba ta
kpa inkindirr yi nggo imba so barr zha yi
na ku nggo.”

Izhi ni itu i ukyekye ku ina aseki ku Yesu ku (Marrku 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Nggo Yesu à mirri ku so tsarr nu
Uki ku Ibarr ku, ankpinkpye abikye ba
na akikre anishirr ba a nga ni zhi ma di,
“Ukyekye ku ina aseki angga ka u zhi ku
ùwà nu momonggo? A su unggonggo nu
ùwà ukyekye ukuma?”
24 I Yesu ka sa ba di, “Di ingga zhi imba
izhi iyirr inggi. Imba ti da ki ingga, ingga
ta da ki imba undurr wa nggo à ni ingga
ukyekye ku na aseki ka.
25 Yohana à kpa ukyekye ku zzu anishirr
na amasirr ku zhi nu momonggo? U zhi na
Abachi ku ka u zhi nu unushirr ku?”
Aba gru so re ku ikpa imbarr di, “Inta ta
da di angginggi? Inta ti da di, ‘A kpa ku zhi
na Abachi ku,’ uwa ta zhi inta di anggi mu
du inta kà ikpa ure ku Yohana ku?
26 Inta ti da di à kpa ukyekye ku zhi nu
unushirr ku, inta ko kru isisu i inkindirr yi
nggo anishirr abanu ta na, nggo a kpanye
wemi di Yohana à su uni kpa are.”
27 Mre na ka da ku Yesu di, “Inta si hi
hen.”
I Yesu à ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki
imba undurr wa nggo à ni ingga ukyekye
ku na aseki ka hen.”

Assurre a amumarr aha ba

28 Yesu zhi ba di, “Ziza, imba kye king-
ginggi? Ugo numa nggo na asese à se na
amumarr aha. Na yo ununku wa na ddu
ma di, ‘Uzumu kuma ku na ki ingga undu
ni ila ari.’ ”
29 Uvuvurr wa ddu ma di, “Ingga si ta ko
hen.” Na sha so ntsɨ na gru ka amarr ama
ka sarr na kuma ni ila yi.
30 “Mre ugo wa à kye na ddu uzuma
uvutsa wa di a bu ku na ku undu ni ila
yi. Uvuvurr wa à kpanye di, ‘Yo-o, aki
mungga, ingga ta kuma,’ na si kuma hen.

§ **21:13** Kye zizo *Ishaya 56:7; Irrimiya 7:11.*

31 Uwatanggo nu umi umbarr ku a na
inkindirr yi nggo aki ambarr wa zha?”
Aba da di, “Ununku wa.”
Yesu à ddu ba di, “Ingga da ki imba, abi
kpa inklo i imimi ba ni inddunddu a ta ba
mirri ni Ittu i Abachi yi kuchi na du imba.
32 Yohana uni zzu na amasirr wa à nga
ni tsarr imba anko a iwre wa nggo imba bu
ga wa, imba si kpanye na ku hen. Abi kpa
inklo imimi ba ni inddunddu a wo na kpa
ure umaku. Ima mi si du isisurr imba yi i
kasarr ni du imba kpa ure umaku hen.”

Assurre a abi do ni ila ba (Marrku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu kuchi ni da di, “Imba wo assurre
anuma nggo zizo. Ugo numa nggo à do ila
na ttu unkunkurr ku grepu ni ila yi, na harr
ila yi na acha kago, na ya uddudu unkpi
ku nggo a ta di hin àmà a unkunkurr wa
surr, na me unto ku nggo a ta di hun kri na
kye ila yi kago. Na ba yi nu abi do abanu di
a bu kye ku na yi, na kuma nu uzirr ku ta
anko ni igbu numa.
34 Nggo ivi i iywhe yi i ma, uwa tu amirr
iko ama ba kuma na abi do ba ba, di a bu
ku kpa ku inkpinkpo yi.
35 “Abi do ba a ku vu amirr iko ba, na hlo
uyirr wa, na ngu unuma wa, na ta unuma
wa ngu na angbinta.
36 Ugo wa à si di na ba hen, na sarr tu
amirr iko abanu kuma na ba zizo mri abi
imẹmẹ ba, aba ku na ba meme yo.
37 Ni ikikre yi, uwa tu uzuma wa kuma
na ba, na kye di, a ta ku kye uzuma wa ssu
nu ungo.
38 “Nggo abi do ba a hi uzuma wa, na re ni
ikpa di, ‘Uwanggo yo su uzuma wa nggo aki
wa taka ttu na ka ila yi du ku nggo. Imba
nga di inta ni ngu ma, ni gri ila yi!’
39 Aba ni vu ma, na ba ma huzzu ku tsi
ngu na abi ka ila ka.”
40 Yesu zhi ba di, “Ziza, nggo akikye ni
ila wa ti nga, uwa ta ni na abi do ba king-
ginggi?”
41 Aba à ddu ma di, “A ta du ba ngɨ amimi
anishirr abama gbigbi, na ta ba ila yi nu
abanu, nggo a taka di nu ma inkindirr yi
nggo su ku ima ni ivi i ihwa yi.”
42 Yesu ddu ba di, “Imba nise bre nu unto
unggo ku kye nu Ungbamvu ku Abachi ku?
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di i si
wre hen
ima iyo di kaki itu i ibarr iko yi.
A si Atiko nggo na meme,
iwre ikye kakami na ashishi amunta!’*
43 “Ingga da ki imba, a ta kpa Ittu i Abachi
glo ni imba ba, na ta ka yi nu anishirr ba
nggo ta na inkindirr yi nggo Abachi à zha
di a bu na ku na yi.
44 Undurr wa nggo ti jaku ni ingbinta
nggi yi, uwa ta mɨ ki ankpunkpu. Undurr
wa nggo ingbinta inggi yi ì ti ji jaku ku nu
ukpa, ì ta ko ma ki imbimbru.”
45 Ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi
ba a ko wo assurre wa, nggo Yesu ko bre ba,
na hi di à so re na atu ambarr yo,
46 na gru so zha anko wa nggo aba a ta na
na vu ma. Isisu so ki ba na anishirr ba nggo
a kpanye di Yesu à su uni kpa are.

22

Assurre a iga ihru ayamba wa (Luka 14:15-24)

1 Yesu na undu na assurre na so bre ku
anishirr ba are ka zizo,
2 na da di: “Ittu i unkplassu inggi si ma
mi: Uttu numa nggo à ta na iga i hru ku
uzuma ayamba.
3 Na à tu amirr iko ama ba du ba a ga da
ku anishirr ba nggo à nu ba angbamvu ka
iga ka di a bu nga ni iga yi ki, aba kà inga
yi.
4 “Uwa tu amirr iko abanu kuma na
abangga ba nggo a yo ba ni iga yi di, ‘Ari
yo si iga yi, a ka han ilando inkpinkpi iga yi
ba, ila yi i ka wri ba. Imba nga ni iga yi ki!’
5 “Anishirr ba nggo a da ba iga yi a si
kakye ba hen, na kuma ni indu imbarr mu,
abanu ko ni īlá, abanu ko nu udu.
6 Abanu ba a vu amirr iko ba hlo na ngɨ
ba.
7 Uttu wa ki unfu, na tu abi ta iku ama ba,
du ba ku ngɨ anishirr abi ngɨ amirr iko ama
ba na tu ako ambarr ka nu uru.
8 “Na kuso na yo amirr iko ama ba zizo na
da ba di, ‘Iga imungga yi i ma ba, anishirr
ba nggo ingga yo ba a si ma abi nga hen.
9 Ziza, imba ga rri nu umi igbu ku, ku ga
kri na atu anko ka igbu ka ni yo anishirr
tankpa nggo imba hi du ba nga ni iga yi.’

* **21:42** Kye zizo *Asarr 118:22-23.*

10 Amirr iko ba ga rri nu umi igbu ku, ku
di yo anishirr ba nggo aba hi nggo, azizi
na andanda, uki ku iga ku u tsarr ssu na
anishirr.
11 “Uttu wa mirri ku so kye abichirr ba,
na ku sa ashishi nu ugo unuma ku à si surr
ankru ka gri ayamba ka na ba hen.
12 Uttu wa zhi ma di, ‘Ukpamu, ùwà zhi
nu momonggo ni mirri ni inggya ni si surr
ankru ka igri ayamba ka na ba hen?’ Ugo
wa kri ngbangbami.
13 Uttu wa da ku amirr iko ama ba di,
‘Imba vu ma lo ango ka na aza, ni ba ma ku
tu yo ni ibwu yi na abi. Nabo yo anishirr a
ta yì, na ta anyinyirr.’ ”
14 I Yesu da ni ikikre yi di, “A yo shishemi
na hla ntsɨmi yo.”

Izhi ni itu i ihan inklo i imimi yi (Marrku 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Anu Farrisi ba a huzzu ku nggurr bi na
na anko wa nggo aba ta tirr Yesu, wre ku a
bu da inkindirr inuma indanda aba ka vu
ma.
16 Na tu abiga ambarr ba na anishirr abu
Hirridu abanu ba na ku di, “Unitsarr, inta
hi ùwà di da su ure ujiji. Ùwà di tsarr ure
ujiji ni tsarr inkindirr yi nggo Abachi à zha
di anishirr a bu na. Ùwà si di kakye ure ku
nggo anishirr so di da ni itu imuwa hen,
nggo ùwà di na ku anishirr narrnarr.
17 Da ki inta amarr amuwa ka, Are ka
a kpanye di a bu han inklo imimi yi ku
Kayisa (Uttu unkpi nu Roma wa) ka a kisa?”
18 Yesu à hi amarr ndanda ambarr ka,
na zhi ba di, “Imba abi na aseki wre ku
anishirr a bu hi! Imba so tirr ingga na
angginggi?
19 Tsarr ingga inkpinkpri inklo yi nggo
a di han inklo imimi yi na yi!” Aba gri
inkpinkpri inklo dinarri iyirr ga ko.
20 Uwa zhi ba di, “A charr si iyu ashishi ka
unggonggo tuku isa i unggonggo ni inklo
yi?”
21 Aba da di, “Uttu Kayisa.”
I Yesu ddu ba di, “Iwre, a bu han ku Uttu
Kayisa inkindirr yi nggo i si i Uttu Kayisa,
na bu nu Abachi inkindirr yi nggo i si i
Abachi.”
22 Nggo a wo meme, na ku ayisurr na
duma na ga share na du ma nabo.

Izhi ni itu i itasi (Marrku 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anu
Sadusi abanu, nggo a si kpanye nu ure ku
itasi ku hen, a nga ni Yesu ku.
24 A nga ni zhi ma di, “Unitsarr, Musa à
charr di unushirr wa nggo à ti garr ayamba
na ttu sama ni ita uzayirr wa a bu hru
ayamba na ako wa, wre ba bu ngri amu-
marr ni isa i uni ttu wa.
25 Ziza, amugo abanu a sa atangba nggo a
di so ni inggya. Ununku ambarr wa à garr
na ttu sama ni ita na ka ayamba wa du ku
uzayirr unu uha wa.
26 Uzayirr unu uha wa mi meme ni ttu na
ka ayamba wa du ku unu utarr ambarr wa.
A so kɨ meme yo kuma nu unu tangba wa
ku.
27 Ni ikikre yi ayamba wa ni ttu ga ba.
28 Ziza, uwa bu da ki inta, nggo abi
kɨ ba taka tasi, ayamba ama à taka si a
uwatanggo, nggo aba atangba mi a gri
wa?”
29 Yesu à ddu ba di, “Imba i ri amarr
amba akama ndanda mi. A si nu nggo imba
si hi ungbamvu ku Abachi ku yo hen, ni si
hi ukyekye ku Abachi ku hen.
30 Nggo Abachi à taka du abi kɨ ba taka
tasi, a taka zzu nâ ta si abitu ba Abachi ba
nu unkplassu. Aniru na amba a si taka garr
hen.
31 Imba si bre inkindirr yi nggo a da ni itu
i abi tasi ba hen? Abachi à da di,
32 ‘A si ingga yo si Abachi a Ibrayi ni si
Abachi a Ishaku tuku Abachi a Yakubu.’ A
si Abachi yo si Abachi a abi so tsitsirr ni si
si Abachi a abi kɨ hen.”
33 Nggo anishirr ba a wo meme na ku
ayisurr ni itsarr ima yi.

Ure unkpi ku nggo mri are ka we (Marrku 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 Nggo anu Farrisi ba a wo di Yesu à
ku ba anu Sadusi ba nggurr nu ure, na ku
nggurr bi.
35 Uyirr nu umi umbarr ku à si unitsarr
na Are, na kuma ku tirr Yesu kye ni izhi di:
36 “Unitsarr, uwatanggo à si ure unkpi ku
nggo u mri Are ka we?”
37 I Yesu à ddu ma di, “ ‘Kpanye na Atiko,
Abachi amuwa wa ku ni isisurr imuwa yi
na amarr muwa ka namri.’

38 Uwanggo yo a si ure ku mẹmẹ unkpi
ku na are ka nggo se ankpinkpi sha na are
ka.
39 Ure ku uha ku u si nâ ta si ku imẹmẹ ku
di, ‘Kpanye ni uni girr amuwa wa ku nâ ta
si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.’
40 Are ka Musa ka we tuku itsarr i abi kpa
are yi, à ku yi na are aha angga ka yo.”

Izhi ni itu i Kristi wa
(Marrku 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Nggo anu Farrisi banu a nggurr bi, i
Yesu à zhi ba di,
42 “Angginggi si amarr amba ka ni itu i
Kristi wa? A su uhanma a unggonggo?”
Aba da di, “A su uhanma a Doda.”
43 Yesu ddu ba di, “Anggi mu du Doda à
yo ma di ‘Atiko’? Doda, nu ukyekye ku Izhi
à da di,
44 “ ‘Atiko wa ddu Atiko amungga wa di:
“Ji so nu ungo ri umungga,
di ingga ka abi karr ùwà ba
surr ni imimi du ùwà vu aza sa na ba
bari.’ ”*
45 Doda ka ti yo Kristi wa ki ‘Atiko’, u Kristi
wa ka na kingginggi na gru si ku Doda
uhanma?”
46 Unushirr uyirr mi à si hi inkindirr
yi nggo à taka sa ku Yesu hen. Bazhi na
azhibarr ama wa aba kru izhi ma are zizo.

23

Yesu gba ba utu ni itu i abitsarr na Are na anu Farrisi ba
(Marrku 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

1 Yesu à gru re na akpa anishirr wa kye
na abiga ma ba ba di,
2 “Abitsarr na Are ba na anu Farrisi aba
yo sa abangga ba nggo a kpanye ba di a bu
bre inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da.
3 Meme nggo imba bu kpa ni na undu ni
inkindirr yi nggo a da di imba bu na, ni
si ga uzirr umbarr ku hen. Kye a si di na
inkindirr yi nggo a so tsarr di a bu na hen.
4 A di lo ku anishirr iki yi nggo rɨ nu
umpa, ni vri ba igri, na si ri amarr ka ki
uvuvurr ungo mi a zi ba igri iki yi hen.
5 “A di na aseki ambarr ka wemi wre ku
anishirr mu a bu a hi ba. Uwa a ta si anu
Farrisi na abitsarr ba nanko, abama a di
na*ambu ka ibarr ambarr ka ki ankpinkpi,
na di du inkinkru imbarr yi i ta ji nanka.
6 A di zha into iso inkpinkpi ni into i iga
tuku na aki ka issubi ka.
7 Na di zha di anishirr bu chi ba na kuttu
nu udu, na di zha di anishirr bu yo ba di,
‘Unitsarr’.
8 “Uwa a ta si imba nanko, i si wre aba
bu yo unuma ki ‘Unitsarr’ hen, nggo imba
namri si imuyirr. Unitsarr amba wa à si
uyirr yo.
9 Imba bu si yo undurr ni imimi inggi yi
di ‘Aki’, hen. Kye, Aki amba wa à si uyirr yo
nu unkplassu.
10 I si wre aba bu yo imba di ‘Ankpye’
hen. Kye, Ankpye ni gri imba wa à si Kristi
yo.
11 Unkpi wa nu umi umba ku a bu su
ugarr amba we.
12 Undurr wa nggo à ti gɨ itu ima, aba ta
gri ma kaji. Undurr wa nggo à ti gri itu ima
ji, aba ta gɨ ma ki tsa.

Yesu à glo abitsarr are tuku anu Farrisi ba
(Marrku 12:40; Luka 11:37-52; 20:47)

13 “Uje umba imba abitsarr Are ba ni
imba anu Farrisi ba. Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di harr anko ka
mirri ni Ittu i unkplassu yi! Imba ku atu
imba si mirri kuma hen, ni si kpanye di
abanu nggo a so zha a bu rri kuma hen. [
14 Uje umba, abitsarr Are ni imba anu
Farrisi ba. Imba abi na aseki, wre ku
anishirr a bu hi! Imba di ka amba ba ako
ba mri, ni di barr tanko di anishirr a bu
kye imba ki anishirr azizi. Ni ima yo, iha
indanda yi mu ta kri bi imba ku ina ima.]
15 “Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di zirr ga abi ni
di cha inyi di imba di zha unushirr uyirr mi
nggo à ta kasarr ga imba na anko amba wa.
Nggo imba ti nga vu unushirr uyirr, imba
di na ma ki ndanda, ma nggo a bu yo ma
nu unto ki iha nu uru ku rri sese, mri atu
amba wa mi.
16 “Uje umba, imba abitsarr anko ba
kreshi! Imba tsarr di, ‘Unushirr à ti shi

* **22:44** Kye zizo *Asarr 110:1.* * **23:5** *Ambu ka ibarr:* Inggakpa yi nggo ani Yahuda a di surr angbamvu ka Abachi anẹ nu umi. Abanu ba a di lo inggakpa imbarr ni ichi tuku nu ungo mla di anishirr a bu hi di aba a si abiga kakami.

azhi ni isa i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
azhi akama à si ka gigye. Ùwà ti shi azhi
ni izinarriya yi nggo u kurr nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, uwa bu na inkindirr yi
nggo a da zu na azhi akama.'
17 Dudurr imba aba kreshi! Uwatanggo à
mri ki imba, izinarriya yi, ka Uki ku Ibarr
ku nggo u na izinarriya yi ki ku Abachi
izizi?
18 Ni di tsarr di, 'Undurr wa nggo ti shi
azhi na akikre ka ito ka, uwa à kpala ni ishi
azhi ima yi, uwa ti shi azhi ni inkindirr yi
nggo a gri yi nga na akikre ka, azhi akama
a si ka gigye.'
19 Akreshi amba ka! A si kingginggi,
uwatanggo a sha? Inkindirr yi nggo ùwà
gri yi nga, ka akikre ka nggo a na inkindirr
yi ssubi ku Abachi?
20 Meme nggo, unushirr à ti shi azhi na
akikre ka uwa so shi azhi na aseki ka nggo
a so na akikre ka ndo na akikre ka mi.
21 Uwa ti shi azhi nu Uki ku Ibarr ku, uwa
so shi azhi akama kye na Abachi nggo à so
nu umi.
22 Undurr wa nggo ti shi azhi nu un-
kplassu, uwa so zhi azhi ni imburr i Abachi
yi tuku Abachi wa nggo a so na yi.
23 "Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di zha di imba
ta di nu Abachi inkindirr iyirr nu umi ku
aseki awurr ka kye na amwi angbamvu ka
nggo a di surr ni inyi mi. Ni si ga aseki
ankpinkpi ka nu ure ku Abachi ujiji ku hen.
Aseki akama ngga a si, ina wre ku anishirr,
ni itito, ni ikru isisu i Abachi. Abangga ba
yo si aseki ka nggo a wre imba bu na ka ni
si ka atsitsa abanu ba du hen.
24 Imba di tsarr anishirr anko, ni sa
aba akreshishi. Imba si nâ ta si unushirr
wanggo nggo à ttu ivinchi glo na ama, na
sarr so alakurrmi† à ttu mri nu umi ku ama
ku!
25 "Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di ngla aseki ka
iso amasirr ka tuku igbigba iri yi ba na abi,
ni di du umi umbarr ku. Imba i se na aseki
ka nggo imba i ka anishirr ngga mri ni ikpa
ka, ni so di na aseki ka nggo a wre ku atu
amba yo mre.
26 Imba anu Farrisi ba akreshi! Hɨ
inkindirr yi nggo se nu umi ku agbugba ku
kuchi bari, abi ka mi a ta wre kye!
27 "Uje umba, imba abitsarr Are na anu
Farrisi! Imba abi na aseki wre ku anishirr
a bu hi! Imba si nâ ta si abe ka nggo a zharr
kaki akikla, nggo a wre ikye ba na abi, na
gri attuttu ka anishirr nu ubobo aseki nu
umi.
28 Imba mi si meme yo, na ábì imba wre
ikye na ashishi ka anishirr, u umi umba ku
u tsarr ssu nu umimi ni di na gigyemi di
imba sa azizi.
29 "Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi imba! Imba me abe ka
abi kpa are ba wre kaba, ni zharr abe ka
anishirr ba nggo zirr zizi du ka wre,
30 ni bre di, 'Ka di inta i se na ase ka ábáchí
amunta ba, inta ka si yo ungo na ba ni ngɨ
abi kpa are ba hen.'
31 Ina imba yi mi i tsarr di imba si ahin-
han ba anishirr ba nggo a ngɨ abi kpa are
ba nggo!
32 Imba si ba ttungo ni na aseki andanda
ka nggo ábáchí amba ba a na zu na anko
nggo hen!
33 "Imba inkirr i ànìwǎ andanda! Imba
amumarr ani ibi! Abachi à ka lo imba ku
ila ure imba yi ba, angginggi ta kpa imba
ttungo nu uru ku rri sese ku?
34 Uwa a si ni ima yi yo, ingga ta turr
abi kpa are, na abi bwu ashishi na abitsarr
nga ki imba. Imba ta ngɨ inkpu yi, ni ta
kpa inkpu yi ni inkinkurr, ni ta hlo inkpu
imbarr yi na aki ka issubi ka, ni ta tsutsarr
ba ni igbu yi kago.
35 Ni ima yo, Abachi taka ni zhi imba
ayiyi a anishirr azizi ba we, zhi ni ingu
i Habila unushirr uzizi uwama kuma ni
ingu i Zakarriya, uvuvurr a Barrakiya wa
nggo imba i ngu ma na abi hinga nu unto
ku akikre ka ito ka nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku.
36 Ingga da ki imba jiji mu di, aseki ka
ngga ka wemi a taka nga na atu a imba
anishirr ba ari ba!

Yesu à yi ku Urushalima (Luka 13:34-35)

† **23:24** *Alakurrmi:* Ùwà i kpa vri kakami ku ivu sarr ivutsa, ni sarr la ure unkpi sha.

37 “Urushalima, imba anishirr bu
Urushalima! Imba i ngɨ abi kpa are ba
ni ta abangga ba nggo Abachi à tu ba na
angbinta. Ttuttumi, ingga di zha anko wa
nggo ingga ta nggurr anishirr amuwa ba
bi nâ ta si nggo iviko à di nggurr amarr ma
ba bi na angba ama ka, imba si di kpanye
hen!
38 Kye, Uki unkpi ku Ibarr Abachi umba
ku u ta kaki ako.
39 Ingga da ki imba, bazhi ziza imba si ta
hi ingga zizo hen, kuma nu nggo imba taka
da di, ‘Abachi à yo angu azizi ku unushirr
wa nggo à nga ni isa i Atiko yi.’ ”

24

Yesu à da ba itsi nggarr i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
(Marrku 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu à ssuzzu nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku na so kuma abiga ma ba a
kuma ku tsarr ma ime i Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku.
2 Uwa kpanye ba di, “E-e, Imba hi ime
inggi yi? Ingga ko da ki imba, a taka turr yi
hre pempe. Ingbinta iyirr mi ì si taka hun
so ni itu i inuma hen.”

Ivi i iha tuku itsutsarr
(Marrku 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 Nggo Yesu gru nabo na hun kuma ku so
ni Igbre nu Olivu wa, abiga ama ba a nga
sharri ni da ku na yi di, “Da ki inta, a taka
na aseki angga ka nita nggo? Sa angginggi
taka tsarr inta di ivi i inga imuwa yi, ni
ikikre i ingbingbru yi i ma ba.”
4 I Yesu ddu ba di, “So di gbye, ni si du
undurr à re imba hen.
5 Anishirr shishemi a taka nga ni isa
imungga, na ta ni da di, ‘Ingga yo si Kristi
wa,’ na ta re anishirr shishemi du ba nga
anko.
6 Imba ta wo are ka iku ywhiywhirr tuku
ugbagba. Meme mi imba bu si du isisurr
imba yi i gru hen. Aseki akama a ti la meme
mi, uwama yo a si ta si ikikre yi hen.
7 Ìgbù ta tsi ni ìgbù, ittu ita ta iku ni
ittu, iyo i ta ki, imimi yi ta battu na ankla
shishemi kago.
8 Uwama à taka si iha imẹmẹ yi bari,
ni taka si nâ ta si ine ingri nggi i gru ku
ayamba.
9 “Aba ta vɨ imba nu ba gri ku tsutsarr na
ngɨ. Ingbingbru yi namri ta karr imba ni
itu imungga.
10 Ni ivivi ima yi, abanu shishemi a
ta kakuma nu ugo ni iga yi. Anishirr
shishemi a ta ki ku ikpa imu, abanu
shishemi a ta karr ikpa.
11 Abi kpa are abi imu shishemi a ta gru
huzzu na ta re anishirr shishemi.
12 Nu nggo umimi u ta kri mwe, ikpanye
ni ikpa i anishirr shishemi i ta su.
13 Undurr wa nggo ti kri ngbangba kuma
ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.
14 A taka da Ure ku wre ku Ittu i Abachi
yi kago ni ingbingbru inggi yi, wre ku an-
ishirr we a bu wo ku kago bari i ikikre yi i
ta nga.

Ivi i iha inkpi yi
(Marrku 13:14-23; Luka 21:20-24)

15 “Imba ti hi ‘Inkindirr indanda i
ankizhi yi,’ nggo i ttu ūnkẹ́ surr na abubo
a Abachi wa, nâ ta si nggo Daniya uni kpa
are wa à da. (Uni bre wa a bu hi inkpi i ure
ima yi.)*
16 Meme nggo, anishirr ba nggo a so nu
Yahudiya a bu kru kuma na agbre ka.
17 Unushirr wa nggo à so ni itu† iko a bu
si kru ji du uwa ta rri kuma ku vu iki nu uki
bari hen.
18 Undurr wa nggo à kri ni īlá a bu si da
du uwa a ta kru kuma ni iko ku ba ankru
numa gri bari hen.
19 Iha i ta se ku amba ba nggo a hru ane ni
ivi ima yi, na amba ba nggo a gri amumarr
na ango!
20 Barr Abachi du ukru unggo ku bu si ka
si na aba, ka na Azhibarr a Isu wa hen!
21 Kye iha i ivi ima yi i taka vri mri iha yi
nggo imba nise hi yi kye bazhi ni imẹmẹ i
ingbingbru yi nga ziza. Inkindirr inuma ì
si taka mri inkindirr inggi yi ndanda zizo
hen.
22 A ka sama nu nggo Abachi à tsu ivi
ima yi ki ntsɨmi, Unushirr uyirr mi ka si ka
so tsitsirr hen. Uwa si na atu a abangga

* **24:15** Kye zizo *Daniya 9:27; 11:31; 12:11.* † **24:17** *Itu i uki:* Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na ta si ki uki mu, aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo.

ba nggo Abachi hla ba nggo, aba yo a du
Abachi à ta tsu ivi ima yi ma mi.
23 Ni ivi ima yi, undurr ti ddu imba di,
‘Kye Kristi wanggo ni inggya!’ ka da di, ‘Kye
uwanggo nu unggu mu,’ imba bu si kpanye
na ku hen.
24 Kye, anu Kristi abi imu na abi kpa are
abi imu a ta gru huzzu na ta na aseki ka ku
ayisurr na ka ikagri, wre ba bu re anishirr
kye na anishirr ba nggo Abachi à hla ba zu,
nggo a ti hi anko.
25 Kye ingga i kuchi gba ki imba atu, ni itu
i inkindirr inggi yi ivi yi ì ni se ni ichi.
26 “Undurr ti re imba di, ‘Kye uwanggo
na ankpuji nggumu,’ imba bu si kru kuma
nabo hen, aba a ti da di, ‘Kye, uwanggo kri
nu umi uki ni inggya,’ imba bu si kpanye
hen.
27 Uvuvurr a Unushirr à taka nggurr
surr, nggo anishirr taka hi ma kago ankpu
ayirr zzu nâ ta si ila i ingẹ nggi nggo di la
nu unkplassu ku zhi na anza ambre kuma
na anza a ingbahru.
28 Nu unto ku nggo iku i kurr, anangguru
a di nggurr bi nabo.

Azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa
(Marrku 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 “Ni ikikre i ivi i iha yi,
“ ‘azhi wa taka nggurr shirr,
uhwa ku si ta la hen.
Intsintsẹ yi ta kuhre
zhi nu unkplassu,
aseki ka unkplassu ka namri taka
battu.’‡
30 “Ni ivi ima yi a taka hi inkindirr yi
nggo tsarr inga i Uvuvurr a Unushirr yi na
akpa. Anishirr bi ingbingbru ba wemi a
taka yì, nggo a taka hi Uvuvurr a Unushirr
ni ko nga na akpa ka unkplassu ka nu
ukyekye tuku inkpinkpye ima yi.
31 A taka vri unddu unkpi ku nggo uwa à
ta tu abitu ama ba kuma kago ingbingbru
yi, aba ta kuma ku gri anishirr ama ba kago
ni ingbingbru yi nggo a ka hla ba ni nggurr
bi ni inkla iyirr.

Inkindirr yi nggo ure ku ibwa ku u so tsarr anishirr
(Marrku 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 “Du ibwa wa a tsarr imba. Nggo
anggingga ama ka a ti ta ko nggarr angu,
imba bu hi di ahru wa a ki ywhiywhirr ba.
33 Na anko ayiyirr ama yo, imba ti hi
aseki angga ka a la we, imba bu hi di ivi
ikanga ima yi ima ba.
34 Ingga da ki imba ure ujiji di aseki
angga ka a taka la bari anishirr ba ari ba
wemi a taka vu sarr.
35 Unkplassu ni imimi taka ka nado, ure
umungga ku u ta so sese.

Undurr si hi azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa hen
(Marrku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 “Undurr mi si hi azhibarr wa nggo
a taka na aseki angga ka hen. Abitu ba
Abachi ba nu unkplassu nu uwa Uvuvurr
a Abachi wa mi à si hi hen. Aki uwa yo à hi
azhibarr wa na nkpama.
37 Azhi a inga a Uvuvurr a Unushirr wa à
taka si nâ ta si inkindirr yi nggo i la ni ivi i
Nuhu yi.
38 Ni ivi yi nggo amasirr wa a nise ni
gu ttu abubo wa, anishirr a so di ri na so,
aniru na amba a so di garr ikpa ku ma na
azhibarr wa nggo Nuhu à rri ni ijirrigi yi.
39 Na si hi inkindirr yi nggo i ta la hen,
mre na gru kakye amasirr mu ko gu ba we.
I taka si meme yo nggo Uvuvurr a Unushirr
à taka nga.
40 Ni ivi ima yi, anishirr aha a taka ko na
undu ni īlá, aba ta ba uyirr na ka uyirr wa
du.
41 Amba aha a taka kri na abubo a iko,
aba ta ba uyirr wa na du uyirr wa.
42 “Ni ima yo, imba bu so gbye yi, nggo
imba si hi azhibarr wa nggo Atiko amba wa
à taka nga hen.
43 Ka di akikye ni iko wa ka hi nita nggo
ni ibittu yi unayi wa à ta nga ni iko ima, a
ka di so tsitsirr na si kpanye du ma à mirri
ni iko yi hen.
44 Imba bu so ssu shissu, kye Uvuvurr
a Unushirr taka gru nga na azhibarr wa
nggo imba si kye di à ta nga hen.

Uvurr iko uzizi tuku umimi wa
(Luka 12:41-48)

45 “A su unggonggo si uvuvurr iko
uwama nggo si uni wo ure na su

‡ **24:29** Kye zizo *Ishaya 13:10; Ishaya 34:4.*

ukrizhizhi? Uwa yo su uwanggo nggo akiko ma wa à nu ma inkpinkpye na atu amirr iko abanu ba, di à ka bu nu ba ila imbarr yi ttuttumi.
46 I ta wre ku uvuvurr iko uwama kakami, nggo akiko ma wa a ti kanga ni hi ma, uwa so na inkindirr yi nggo a da ku bari na kuma!
47 Ingga da ki imba akiko ma wa à ta ba ma a ki ankpye ni iko ima wa we.
48 Ka di a si uvurr iko umimi, ka da na amarr ama di, akiko ama wa à si ta kanga korr hen,
49 na ta di tsutsarr amirr iko abanu ba ni ihlo, na ta gru ga abi iso ahi ku di so na ri na ba.
50 Akiko a uvuvurr iko uwama à ta gru nga azhibarr ayirr yo, nggo uvuvurr iko wa à si so kye anko ama wa hen, na azhibarr wa nggo a si hi hen.
51 Akiko ama wa à ta ni hlo ma kakami, na ta han ma share ku zu na abubo a anishirr abi na aseki ba na abi wre ku anishirr bu hi ba. Nabo yo anishirr a ta ku di yì na ta anyinyirr.

25

Assurre a áníwá awurr ba

1 “Ni ivi ima Ittu i unkplassu yi i taka si ma mi: Azhibarr numa nggo áníwá abanu a sa awurr a gru vu ingba i uru imbarr, na kuma ko ma nu uni garr ku na anko.
2 Akywi ba nu umi umbarr ku a si arrurru, akywi ba a si krizhizhi.
3 Arrurru ba a vu ingba imbarr yi na si gri anye hen.
4 A krizhizhi ba gri ingba imbarr yi na gri anye shishemi ssu ni iki isurr anye imbarr yi.
5 Uni garr ayamba wa à so nado, na si nga korr hen. Áníwá ba a so di na gru kurr ina.
6 “Na atsutsu ibittu aba gru du di, ‘Uni garr ayamba wa à nga ba! Imba nga ni ma na ku na anko!’
7 “Áníwá ba a gru awurr mi na ssu ingba ambarr yi ki.
8 Arrurru ba a ddu krizhizhi ba di, ‘Imba sha anye amba wa ni inta yi, kye iru munta yi i ko kazhi.’
9 “Akrizhizhi ba a kisa ba di, ‘Iya, a si ta ma ki inta ni imba hen. Imba kuma ku re amba.’
10 “Nggo arrurru ba kuma ko re anye wa, uni garr wa à gru nga. Áníwá akywi ba nggo a so bi ma a gru rri ga ma kuma nu unto ku iga ku, na ka anko wa ttu.
11 “Nggo a ta so áníwá akywi ba a ku kanga, ni ko nggurr anko di, ‘Ankpye, ankpye! Bwu ki inta anko di inta mirri!’
12 “Uni garr wa à ddu ba di, ‘Ingga da ki imba ure ujiji mu, ingga si hi imba hen.’ ”
13 I Yesu da ba ni ikikre yi di, “Ni ima yo imba bu so di gbye yi, nggo imba si hi azhibarr a ikanga i Uvuvurr a Unushirr wa hen.”

Assurre a amirr iko atarr ba (Luka 19:11-27)

14 Yesu da ba assurre anuma zizo da di, “Inkindirr yi nggo à taka na yi ni Ittu i unkplassu yi ì si nâ ta si nggo ugo numa à kuma nu uzirr. Nggo à gru ta kuma na yo amirr iko ama ba na ga ba aseki ka iko ma ka di a bu kye ku.
15 Ugo wa à hi ukyekye umbarr ku bari na ka aseki ka du ba. A nu unuma wa inklo abwubwu akywi, na nu unuma wa uha, unu utarr wa à kpa abwubwu ayirr. À na meme kre na gru kuma nu uzirr umaku.
16 Uwanggo wa nggo à kpa abwubwu akywi ka à kuma ku re aseki na ka re, na kpa amasirr ni itu yi ki abwubwu akywi.
17 Uwanggo nggo kpa abwubwu aha meme ku kru hwri, na kpa amasirr abwubwu aha.
18 Nggo unu utarr ambarr wa nggo a nu ma abwubwu ayirr wa, uwa gri inklo i atiko ama yi, ku ya uddduddu ni imimi na ka wa yo sharri.
19 “Nggo atiko ambarr wa ku so ta anko na gru kanga zhi nu uzirr ku, na ni yo ba zu du uwa ta wo inkindirr yi nggo a na ni inklo ima yi nggo à nu ba.
20 Uwanggo nggo à du ku abwubwu akywi ka à gri ka nga na gri amasirr nga kye ma, ni da di, ‘Ankpye, uwa ni ingga abwubwu akywi, kye akywi anuma ngga amasirr amungga wa.’
21 “Akiko wa à ddu ma di, ‘Ingga chi ùwà nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi uni gri inkindirr wre. Nu nggo ùwà gri inkindirr ntsɨ inggi yi wre, ingga ta nu ùwà aseki

shishemi du ùwà kye ki ingga na ka. Nga ni nyarr ndo ni ingga ku!'

22 "Uwa wanggo nggo a kpa abwubwu aha ka a mirri nga ni da di, 'Ankpye, uwa ni ingga abwubwu aha. Kye, amasirr amungga nggo abwubwu aha.'

23 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ingga chi ùwà nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi uni gri inkindirr wre. Nu nggo ùwà gri inkindirr ntsɨ inggi yi wre, ingga ta nu ùwà aseki shishemi du ùwà kye ki ingga na ka. Nga ni nyarr ndo ni ingga ku!'

24 "Uvurr iko wa nggo a nu ma abwubwu ayirr wa, à nga ni ddu atiko wa di, 'Ankpye, ingga hi ùwà ì tsɨ kakami. Ùwà di hwa aseki ka nggo ùwà si ttu hen. Ùwà di ssu ikiri yi bi ni inkla yi nggo ùwà ì si ttu ikiri hen.

25 Ingga ì kru di inklo imuwa yi ì ta na ingga nado, ima yo di ingga gri yi ku ya imimi ni sha yi sharri. Kye! Uwanggo yo si inkindirr yi nggo ùwà ni ingga.'

26 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ùwà undanda tuku ussussu uvurr iko. Ùwà hi di ingga di hwa aseki ka nu unto ku nggo ingga si ttu hen, ni di ssu ikiri yi bi ni inkla yi nggo ingga si ttu ikiri hen?

27 E-e, à si meme yo, ùwà ka gri yi kuma ku zu ki ingga na abi zu inklo na amasirr ba ba, ingga ka ni ba yi na amasirr ni itu yi.

28 " 'Kpa yi glo na ku, ka nu uwanggo nggo à se na abwubwu awurr ka.

29 Abangga ba nggo a se ni inkindirr shishemi, a ta nu ba inuma sa ni itu. Imbarr yi i ta kri mwe ba shishemi. Uwa a ta si abangga ba nggo a sama ni inkindirr na anko, a ta vu ba kpa ivi ntsɨ inggi yi nggo à se na yi.

30 Uwa ta su ankalanttu uvurr iko wanggo, a ta ba ma tu ku tu yo ni ibwu. Nabo yo uwa ta ku yì na ta anyinyirr.'

Azhibarr i ibre amu a ikikre wa

31 "Nggo Uvuvurr a Unushirr taka nga nu ukyekye ku Ittu umaku na abitu ba Abachi ba we na ku, uwa taka so ni imburr ittu ni inkpinkpye ima yi.

32 Anishirr ba ingbingbru ba we taka nggurr bi na ku, uwa taka ga ba ki aha, nâ ta si nggo uni ho di hla aminta ba glo na amuwu ba.

33 Uvuvurr a Unushirr à ta zu aminta ba nu ungo ri uma, na zu amuwu ba nu ungo mla uma.

34 "Mre uttu wa taka da ku abangga ba nggo su nu ungo ri umaku di, 'Aki mungga à yo ki imba angu azizi. Imba nga ni kpa aseki azizi zhi na Abachi ku. Imba nga ni so ni ri ndo na abubo a iso ni ittu wa nggo a na yi zu ki imba zhi nu nggo a na ingbingbru inggi yi.

35 Nggo iyo i ki ingga, imba ni ingga iri. Uhre ù ki ingga, imba ni ingga amasirr a iso. Ingga i su uhẹhẹ ni imba ba, imba kpa ingga yo na ako amba wa.

36 Ingga so ni inkpohorr, imba ni ingga iki isurr. Nggo ingga lo, imba fu ingga. A gri ingga ku harr nu uki, imba ku rri ni ingga ku.'

37 "Azizi ba ta zhi ma di, 'Atiko, inta na ku uwa meme nita nggo? Inta hi uwa nu momonggo, nggo uwa so ni iyo nu uhre, inta nu uwa iri ni iso?

38 Ùwà i su uhẹhẹ nita nggo inta kpa ùwà yo na ako munta wa, ka ùwà sa ni inkindirr isurr inta nu ùwà ankru surr?

39 Ùwà ì lo nita nggo ni kri ni iharr nita nggo inta kuma nu ùwà ku?'

40 "Uttu wa ta da di, 'Ingga da ki imba ure ujiji, nggo imba ti na ku unuma nu umi ku amuyirr amba abi iklonyarr angga ba nggo sa amuyirr mungga ba, imba na si ki ingga yo!'

41 "Mre uttu wa à ta da ku abangga ba nu ungo mla di, 'Imba nggo Abachi à sarr antinte a surr imba, chi share ni ingga kuma ku rri nu uru ku nggo a na ku sese mu zu ku umimi wa na abitu ama ba.

42 Iyo i ki ingga, imba si ni ingga ila hen. Uhre u ki ingga, imba si ni ingga amasirr iso hen.

43 Ingga i su uhẹhẹ ni imba ba, imba si kpa ingga hen. Ingga zirr ni ihorr, imba si ni ingga inkindirr isurr hen. Nggo ingga lo ni kri ni iharr, imba si kuma ku rri ni ingga ku hen.'

44 "Aba a ta da di, 'Akiko, inta i hi ùwà nu momonggo ni iyo nu uhre ni si nu ùwà inkindirr iri, ka i iso hen? Ka ùwà nye ichirr, ka ihorr, ka ùwà lo, ka a gri ùwà ko ku ttu nu uki, inta ka izi ùwà?'

45 “Uttu wa à ta da ba di, ‘Ingga da ki imba
ure ujiji, nggo imba kà izi uyirr nu umi ku
antsɨntsɨ angga ba, imba kà izi si ingga yo.’
46 “Abangga ba yo a ta turr ba surr nu uru
ku rri sese ku, uwa ta si abi na wre ba a ta
kuma nu unto ku iso sese ku.”

26

A zha anko a ingu Yesu
(Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 Nggo Yesu kre itsarr ba are angga ka, na
ddu abiga ma ba di,
2 “Imba hi di a ji ivi iha zhi ziza, aba a ta
na Iga i Ivu Sarr yi, nggo a ta ba Uvuvurr a
Unushirr nu abi karr ma ba du ba ku kpa
ma nu unkunkurr!”
3 Nggo ankpinkpye abikye ba na akikre
anishirr ba a nggurr bi ni iko i Kayafa,
ankpye unkpi abikye wa,
4 na so zha anko wa nggo aba ta na na vu
Yesu nayi ku tsi ngu.
5 Na da di, “Di inta si na meme na
azhibarr a iga wa hen, wre ku anishirr ba
bu si gru tsi akputtu hen.”

Ayamba numa surr ku Yesu anye a hun ingba wre nu Betani
(Marrku 14:3-9; Yohana 12:1-8)

6 Yesu à se ni iko i Sima nu Betani, ugo wa
nggo a ki iha nu ulolo ku ishi.
7 Nggo Yesu so ri ila nabo, ayamba numa
gru nga na ku na gri anye wa nggo a ihun
ingba wre na tsɨ anta ssu na azhizha a
alabasta, na gri wa ni kasurr ku Yesu ni itu.
8 Abiga ma ba a kye na vri isisurr na zhi
ma di, “Uwa ka anye wa hre gigyemi da
angginggi?
9 Nggo a ka ba anye anggo wa a re kpa
inklo shishemi gri ku ga ku abi iha!”
10 I Yesu hi ivri imbarr yi na ddu ba di,
“Imba so tsutsarr ayamba anggo wa na
angginggi? A na ki ingga si inkindirr izizi
mu.
11 Abi iha ba ta di so iso inggi ni imba ba.
Uwa a ta si ingga nanko, imba si ta di hi
ingga ttuttumi hen.
12 À surr ki ingga anye anggo wa wre ku
a bu ssu ukpa mungga ku bi zzu ni ibe.
13 Ziza, ingga da ki imba ure ujiji, unto ku
nggo a ti ta da Ure ku wre ku ni itu i Yesu
ni ingbingbru inggi yi, aba ta da inkindirr
inggi yi nggo ayamba anggo wa à na wre
ku anishirr a bu si kpamusu na ayamba wa
hen.”

Yahuda kpa inklo na ba Yesu nu ba
(Marrku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Mre uyirr nu umi ku awurr na aha
abiga Yesu ba, nggo a yo ma di Judasi
Iskariyoti, à gru kuma na ankpinkpye
abikye ba ba,
15 na ku zhi ba di, “Imba ta ni ingga
angginggi nggo ingga ti vu ugo nggo Yesu
ni imba?” Aba bre ankpinkpri azurrfa ki
iso itarr (30) a nu ma.
16 Bazhi nu unto kuma, uwa gru di zha
anko wa nggo ta ná nà vu Yesu à nu ba.

Yesu ri Iga i Ivu Sarr yi na abiga ma ba
(Marrku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yohana 13:21-30)

17 Na azhibarr a imẹmẹ wa a Iga i Un-
fonfo ni Sama ni Iyisti wa, abiga ma ba a
nga ni zhi Yesu di, “Uwa di inta bi ku ssu
unto ki ku uwa nu momonggo, nggo uwa
ta ri Iga i Ivu Sarr yi?”
18 Yesu à ddu ba di, “Kuma nu umi ìgbù
ku, imba ta ku hi ugo numa nggo, imba ddu
ma di, ‘Unitsarr wa à da di azhibarr ama
wa a nga ba, uwa na abiga ma ba à ta na
Iga i Ivu Sarr yi ni iko muwa.’ ”
19 Mre abiga ma ba a kuma ku na nâ ta si
nggo Yesu à da ba na ku ssu inkindirr iri yi
ki nabo, nggo aba ta ri Iga i Ivu Sarr yi.
20 Nggo ingbahru yi i ki, i Yesu na abiga
ma awurr na aha ba a ku ji so na ta ko ri.
21 Nggo a so ri wa, i Yesu gru da ba di,
“Ingga da ki imba ure ujiji, uyirr nu umi
umba ku à ta ba ingga nu abi karr ingga
ba.”
22 Abiga ma ba mi a kpa ure ukuma a vri
isisurr kakami, na gru so zhi ma na ayiyirr
di, “A si ingga? Atiko, ùwà si da di ingga
hen?”
23 I Yesu da di, “Undurr wa nggo à so yo
ungo ku ni ingga ku na agbugba wa à ta ba
ingga re ba.
24 Uvuvurr a Unushirr à ta ttu nâ ta si
nggo a charr da nu Ungbamvu ku Abachi
ku. Uje ku undurr uwama nggo à ta ba
Uvuvurr a Unushirr à re nggo! I ka wre sha
aba si ngri ma mi mremremi hen!”

25 Judasi wanggo nggo à ta ba Yesu à re
ba, à gru zhi meme di, “Unitsarr, ùwà si so
da di ingga hen?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo uwa da
ki itu muwa.”

Yesu ri ila ima i ikikre yi na abiga ma ba ba
(Marrku 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

26 Nggo a ni so ri, i Yesu ba uvu unga
unfonfo gri nu ungo, na nyarr ku Abachi,
na mɨ ma, na ka nu abiga ma ba di, “Kpa ta
yi. Kye, uwanggo yo su ukpa mungga ku.”
27 Na ki ungo ba ukofi ku ahi ku, na nyarr
ku Abachi, na ka ku a nu ba di, “Imba kpa
so yi we.
28 Ayiyi anggo yo a lo ishi azhi i Abachi yi,
ingga i ka wa kahre, wre ku a bu nggurr ila
ure i anishirr shishemi zhi ba.
29 Ingga da ki imba, bazhi ziza ingga si
ta so ususa àmà* a ugbyarr ku unkunkurr
anggo wa zizo hen, azhibarr wa nggo ingga
taka so wa ni imba ba ki aheẹhẹ a taka si ni
ittu i Aki munta yi.”
30 Aba gru da usarr na hun kuma ni Igbre
nu Olivu wa.

Yesu da ba nggo Biturr à taka kisa du uwa si hi ma hen
(Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

31 Yesu da ba di, “Ni ibittu i inggi yi imba
wemi ta kru nado ni ta kà ingga du nâ ta si
nggo Ungbamvu ku Abachi ku u da di:
“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa,
aminta ba a ta ga nado.’†
32 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga ta ku
ki imba ichi kuma nu Galili.”
33 Biturr re ki Yesu di, “Abanu ba a ti kru
nado mi, ingga si ta kru ni kà ùwà du hen!”
34 Yesu à ddu Biturr di, “Ingga nggo so da
ku ùwà di, agba wa ta nise tu ni ibittu, uwa
ta da ki ankpu atarr di ùwà si hi ingga hen.”
35 Biturr da di, “I ti ta ma ki ingga i ittu mi
ndo nu ùwà ku, ingga si ta da meme hen!”
Inkpu banu ba mi a da meme na ku.

Yesu ku barr nu Getsemani
(Marrku 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu na abiga ma ba kuma nu unto ku
nggo a yo ku di Getsemani, uwa ku da ba
di, “Imba ji so ni inggya, ingga ta chi kuma
ku barr.”
37 Na yo Biturr gri ndo na amumarr bu
Zabadi ba aha mi. Na gru so wri kpakpa ku
iha yi nggo i so ku ni itu.
38 Na da ba di, “Ivri yi nggo se ni isisurr
imungga, i si kakami zzu di i ta ngu ingga
mu. Imba kuso ni inggya ni so gbye yi ndo
ni ingga ku.”
39 Na chi kuma ntsɨ na ji kuttu ni imimi,
na barr Abachi di, “Aki mungga, ùwà ti
kpanye, ùwà ka ama iha anggo wa glo ki
ingga! Ingga i si da di ùwà bu na nâ ta
si nggo ingga da mu hen. Na inkindirr yi
nggo iwre ku uwa.”
40 Na kanga na abiga ma atarr ba na
ni hi ba a so kurr ina, na ddu Biturr di,
“Angginggi di imba atarr mi i si sha gbye
ndo ni ingga ku ntsɨmi hen?
41 Imba so tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi
barr wre ku imba bu si ku ni la ure hen.
Kye, izhi imba yi i so zha ina inkindirr yi
nggo iwre, ukpa umba ku u su.”
42 Yesu kakuma ku barr zizo di, “Aki
mungga, ùwà ti si kpanye di a bu ka
iha inggi yi glo ki ingga hen, ùwà bu na
inkindirr yi nggo iwre ku ùwà.”
43 Na kanga ni hi ba so kurr ina yi zizo,
nu nggo ina yi gbye ba na ashishi kakami.
44 Yesu ka ba du na kakuma ku barr
zizo ankpu a utarr, na ku da angu ayiyirr
akama yo.
45 Na kanga na abiga ma ba ba, ni da ba
di, “Imba ni so kurr ina yi ni so su mu? Kye!
Azhi wa yo a ma ba nggo a ta vu Uvuvurr a
Unushirr sa ku abi la ure na ango.
46 Imba gru yi di inta kuma! Kye, uni ba
ingga re ba wa uwanggo à ko zirr nga!”

Ivu i Yesu yi
(Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

47 Nggo Yesu ni so re na ba, u Judasi
uyirr nu umi ku awurr na aha ba a ng-
gurr surr na akpa anishirr di ga ma na gri
injingba na ankpunkpu inkinkurr, nggo
ankpinkpye abikye ba yo na akikre an-
ishirr ba a tu ba.

* **26:29** *Àmà:* Yesu à so re ni itu i aseki ndanda ka nggo a ta ku ttu ma nggo di i si nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi.
† **26:31** Kye zizo *Zakarriya 13:7.*

48 Uni ba ma re ba wa à ka da ba nggo uwa ta ku na di, “Ugo wa nggo ingga ta ku nyarr ma vu gri, uwa à si uyo. Imba i so zha. Imba bu vu ma!”
49 Mre Yahuda tsi kuma ku ddu Yesu di, “Unitsarr, ingga chi ùwà,” na kla ma vu gri.
50 Yesu à ddu ma di, “Ukpamu, kuchi ni ina inkindirr yi nggo i gri ùwà nga!”

Mre, anishirr abanu ba nga ni vu Yesu.
51 Uyirr nu umi ku abangga ba nggo a di ga Yesu a ttu anjingba à sarr ku ugarr a ankpye unkpi abikye wa utu.
52 I Yesu à ddu ma di, “Ka anjingba muwa ka yo nu uhorr ku. Abangga ba nggo a ddu injinji a ta kɨ ni injinji iyo.
53 Ùwà si hi di ingga ka zha izi na Aki amungga ku, ankpu ayirr a ka turr ki ingga abitu ama ba shishemi ji mri abi ta iku ankinkirr ankpinkpi awurr na aha ba hen?
54 Ingga ti na meme Ure ku Abachi ku ta na ki ngginggi ni bu si jiji, nggo u da di uwama yo si inkindirr yi nggo a da di i taka la?”
55 Na attuttu akama Yesu kasarr na re na anishirr ba ba di, “Imba gri injingba na ankpunkpu inkinkurr di imba ta ni vu ingga zzu di ingga i si unayi? Ni ivivi yi, ingga so di tsarr imba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu ingga hen.
56 Aseki angga ka a si meme, wre ku ure ku nggo abi kpa are ba a charr na Angbamvu ka Abachi ka bu si jiji.” Abiga ma ba wemi a kru nggarr nado na ka ma du.

A gri Yesu kuma ni ibre amu na Akaba anu Yahuda wa
(Marrku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

57 Anishirr ba nggo a kuma ku vu Yesu na gri ma kuma ni iko i Kayafa, ankpye unkpi abikye wa, nu nggo abitsarr na are ba na akikre anishirr ba ku nggurr bi.
58 I Biturr di ga ba nu ugo kremu ku kri na akpla ka iko i ankpye unkpi abikye wa. Na ku ji so na abi gbye iko ba ba, wre ku ka hi inkindirr yi nggo a ta na ni Yesu ku.
59 Ankpinkpye abikye ba na ankpinkpye abi Akaba anu Yahuda ba a so zha anishirr shishemi nggo ta ni ki imu ni itu ima yi, wre ba a bu vu ma tsi ngu.
60 Na si hi anko ayirr mi hen. Nu nggo anishirr shishemi a gru huzzu ku bre are mi ni itu ima yi, aba na, na na chankarr.

Ni ikikre yi, anishirr aha ngga a mirri nga ni rɐ̄ are,
61 di, “Ugo uwanggo wa à da di uwa se nu ukyekye ku turr Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku hre na vu ku me ni ivi itarr.”
62 Ankpye unkpi abikye wa à gru kri ki kri na zhi Yesu di, “Ùwà si ta sa ba hen? Ùwà sama ni inkindirr ida na are ka nggo a so bre surr ku ùwà?”
63 I Yesu so gbangbami.

U ankpye unkpi abikye wa re na ku zizo di, “Ingga barr ùwà ni isa i Abachi uni so sese wa, da ki inta, ùwà yo su Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.”
64 I Yesu à ddu ma di, “Nâ ta si nggo ùwà da. Ingga so da ki imba we, bazhi ziza kuma ni ichi, imba ta hi Uvuvurr a Unushirr ni so nu ungo ri ku Abachi ukyekye wa, ni ta hi ma so nga zhi na akpa ka unkplassu ka!”
65 Nggo ankpye unkpi abikye wa à wo ure ukuma na nga ankru ama ka hre na da di, “Kye, à re nâ ta si uwa nggo à si Abachi! Inta si ta zha iwo inkindirr numa zhi nu undurr ku zizo hen! Imba mi wo ure undanda ku nggo a da ni itu i Abachi!
66 Imba kye kinggi?”

Aba da di, “A la ure, a ta ttu.”
67 Anishirr ba nggo a kri nabo a ddu antinte surr ku Yesu na ashishi na hlo ma na ankpu ango. Abanu ba hlo ma,
68 na da di, “Tsarr inta du ùwà si uni kpa are, Kristi. Da ki inta undurr wa nggo a nggurr ùwà!”

Biturr à da du uwa si hi Yesu hen
(Marrku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

69 Nggo Biturr so na akpla ka iko i Ankpye Unkpi Abikye wa, uva ugarr unuma à gru nga na ba ni da di, “Uwa mi à di ga Yesu a anu Galili wa.”
70 Uwa kisa na ashishi ambarr ka di, “Ingga si hi inkindirr ima nggo uwa so da hen.”
71 Na gru huzzu kukri na anko akpla wa. Uva numa ku hi ma nabo na da ku anishirr ba di, “Ugo nggo wa a di ga Yesu anu Nazareti wa.”

72 I Biturr kisa zizo di, “Ingga shi ki imba
azhi, ingga si hi ma hen!”
73 A sha so ntsɨ, anishirr ba nggo a kri
nabo a gru nga ni Biturr ku ni ddu ma di, “A
si jiji mu, ùwà si uyirr nu umi ku anishirr
ba nggo a di ga ugo nggo, ure umuwa ku u
tsarr inta di ùwà zhi nu Galili!”
74 I Biturr à ddu ba di, “Ingga shi azhi di
ingga so da ure ujiji! Abachi bu na ki ingga
inkindirr indanda nggo ingga ti se na ba!
Ingga si hi ugo wama hen!”
Mre agba wa tu.
75 I Biturr ssu hi ida yi, nggo Yesu à da
ku di, “Ùwà ta kisa du ùwà si hi ingga hen
ki inkpu itarr bari agba wa taka tu.” Mre i
Biturr à gru huzzu ku yì kpokpomi na ábì.

27

A gri Yesu na kuma nu Bilatu ku
(Marrku 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

1 Ni igambre, ankpinkpye abikye ba
wemi na akikre anishirr ba a nggurr bi na
kpanye di a bu ngu Yesu.
2 Na lo ma na ache gri na kuma, ku nu
Bilatu, ugona anu Roma wa.

Ittu i Yahuda yi
(Indu 1:18-19)

3 Nggo Yahuda, uni vu ma rẹ ba wa à hi
di a kpanye di a ta ngu Yesu, isisurr vri ma,
uwa à vu azurrfa iso tarr ku à gri ga ku
ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr
ba.
4 Na ku ddu ba di, “Ingga la ure, ni ba ugo
nggo, nggo à si na inkindirr hen i ni imba!”
Aba da di, “Ima si vri ki inta hen. Uwama
si ikye imuwa mu!”
5 U Yahuda ka inklo yi ta yo ba ni imimi
yi nu Uki ku Ibarr ku na ka share, ku klo itu
ima, na ttu.
6 Ankpinkpye abikye ba a ba inklo yi na
da di, “Uwanggo si inklo i ayiyi, are amunta
ka a si kpanye inta bu ka yi yo na abubo a
zu inklo wa nu uki ku ibarr ku hen.”
7 Na re bi, na ba inklo yi ku re abubo
nu ugo uni me impirr wa ku, na ka wa ki
abubo a zzu abichirr.
8 Ima yo du ba so di yo unto ukuma di
“Unto ku Ayiyi” nga na ari.
9 Meme nggo ure ku nggo Irrimiya uni
kpa are wa à da u su ure ujiji di, “A ba
azurrfa iso tarr ka, nggo ani Israila ba a da
di aba ta ni ni itu i Yesu nggo,
10 a gri ku re abubo nu uni me impirr
wa ku, nâ ta si nggo Atiko wa à da ki ingga
nggo.”

Bilatu ku so zhi Yesu are
(Marrku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

11 Nggo a gri Yesu na nga na agẹ ka ugona
wa, uwa zhi Yesu di, “Uwa yo su uttu a anu
Yahuda wa?”
Yesu kpanye ku di, “Nâ ta si nggo ùwà
da.”
12 Ankpinkpye abikye ba na akikre an-
ishirr ba a bre are ka nggo a da di a na surr
ku, uwa si sa ba hen.
13 U Bilatu à zhi ma di, “Ùwà si wo aseki
ka nggo a so bre ni itu imuwa yi hen?”
14 I Yesu so ngbangbami, na si da
inkindirr iyirr mi hen. Inkindirr ima yi i
du ugona wa à ku ayisurr kakami.

A di a bu ngu Yesu
(Marrku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

15 Bazhi ni ikuchi yi mu, azhibarr a Iga i
Ivu Sarr wa a ti ma, ugona wa à di du ba
ttu unushirr uyirr nggo a harr ttungo ku
anishirr.
16 Ni ivi ima yi ugo numa à kri ni iharr, a
hi ma kakami di a si ni di tto itsi, isa ima yi
ri Barraba.
17 Nggo anishirr ba a nggurr bi, i Bilatu à
zhi ba di, “Ingga bu ttu unggonggo ttungo
ki imba? Ugo wa nggo a ri Barraba, ka Yesu
wa nggo a yo ma di Kristi?”
18 Bilatu à zhi ba are angga ka na hi
kakami di ankpinkpye ba nggo a vu Yesu
gri nga ku, nggo a ki ishishi mu i Yesu yi.
19 Nggo Bilatu à so ni imburr inkpi i bre
amu yi, ayamba ama wa à tu ba ni da ku di:
“Ddu ango amuwa huzzu ni itu i ugo nggo.
Ugo wa sama ni ila. Ingga i ki iha nu ula
undanda kakami ni itu ima yi ni ibittu ari.”
20 Ankpinkpye abikye ba na akikre an-
ishirr ba a turr anishirr ba di a bu da ku
Bilatu di a bu ttu Barraba nggo ttungo ba,
na ngu Yesu.
21 U Bilatu zhi anishirr ba zizo di, “Ingga
bu ttu uwatanggo ttungo ki imba nu umi
ku anishirr aha angga ba?”
Aba du vo di, “Barraba!”

22 Bilatu zhi ba di, “Ni bu na Yesu wa nggo
ri Kristi wa kingginggi?”
Aba da wemi di, “Kpa ma nu un-
kunkurr!”
23 U Bilatu zhi ba di, “À la anggi?”
Aba a du hantu kakami mri imẹmẹ yi di,
“Kpa ma nu unkunkurr!”
24 Nggo Bilatu à hi di uwa sama ni
inkindirr ina zizo, na kru di a ta gru tsi
kputtu, na du ba gri ku amasirr, na kpa wa
a ngla ango ama ka na ashishi ka anishirr
ba, na da di, “Ingga sama nu ungo na ayiyi a
unushirr wanggo. Uwama à si undu umba
mu!”
25 Anishirr ba wemi a du nu ukorr uyirr
di, “Du ayiyi ama wa a so na atu amunta na
amumarr amunta!”
26 U Bilatu ttu Barraba a ttungo ba, na du
ba a hlo Yesu, na ba ma nu ba gri kuma ku
kpa ngu.

Abi ta iku ba a sarr Yesu
(Marrku 15:16-20; Yohana 19:2-3)

27 Abi ta iku bu ugona ba a gri Yesu na
rri kuma na ando a ugona wa, na kuma ku
harr ma yo na atsutsu ndo ni inkpu abi ta
iku ba.
28 Na ttu ankru ama ka glo ku, na ku ba
ankru anuma asisarr ni surr ku.
29 Na ru intto ki anzɨ ni ttu ku ni itu, na ba
unflankurr ku izirr ni nga ku nu ungo ri ki
uttu, na so kuttu na sarr ma di, “Uttu anu
Yahuda wa bu so sese!”
30 A na meme na bu sarr antinte surr ma,
na kpa unflankurr ku nu ungo umaku ka
nggurr ma ni itu ankpu shishemi.
31 Nggo a sarr ma kre, na ttu ankru ka
glo ku na surr ku ankru ama ka. Na gri ma
huzzu ta ku kpa ngu.

A kpa Yesu nu unkunkru
(Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

32 Nggo a so huzzu ni igbu wa, na ma nu
ugo numa ku anu Sirrene a yo ma di Sima,
abi ta iku ba a nga ma nggangga du ma à
kpa ku Yesu unkunkurr ku.
33 Na nga nu unto unuma ku nggo a yo ku
di Goligota (Unto Ku Ukpahe Itu).
34 Nabo yo, abi ta iku ba a nu Yesu*ahi a
rɨ kpakpa. Nggo Yesu à vu wa la kye, na kà.
35 Aba kpa ma nu unkunkurr ku, na turr
kye ku ni kpa na ga iki isurr ima yi a ga.
36 Ni ikikre yi, na ku so gbye ma.
37 Na charr ikpala ima yi a klo ku ni itu
i unkunkurr yi di, “UWANGGO YO À SI YESU,
UTTU A ANU YAHUDA WA.”
38 Abi ta iku ba a kpa abayi abanu aha
ndo ni Yesu ku, uyirr nu ungo ri, u uyirr nu
ungo mla.
39 Anishirr ba nggo so zirr na anko a kye
Yesu na kpanye na atu na marr ma
40 di, “Uwa yo bre ba du ùwà ta hlo Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr ni ta vu
ku me ni ivi itarr! Ùwà ti da du ùwà su
Uvuvurr a Abachi, ùwà bu kpa itu muwa
ttungo ni ji nu unkunkurr ku di inta kye!”
41 Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr na
are ba, na akikre anishirr ba a da ku na mẹ
meme di,
42 “A hi ikpa abanu mu ttungo, na si hi
ikpa itu ima ttungo hen? A si si uwa yo
su uttu a anu Israila wa hen? A ti ji nu
unkunkurr ku nggo ku ziza, inta ta kpanye
nu ure ku umaku!
43 A kpanye na Abachi ku na di yo itu ima
ki Uvuvurr a Abachi. Abachi à ti kpanye na
ku, uwa bu ttu ma ji ziza!”
44 Abayi ba nggo a kpa ba ndo na ku mi a
marr ma meme.

Ittu i Yesu yi
(Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

45 Na azhi na atsutsu, abubo wa à nggurr
ibwu kago, ku ma ni ikarrfe itarr i azhi.
46 Ni ikarrfe itarr yi, i Yesu à bwu angu à
yì di, “Eloyi, Eloyi, lama sabachtani?” nggo
si di, “Abachi amungga, Abachi amungga,
a si anggi mu du ùwà kà ingga du?”
47 Anishirr abanu ba nggo a kri nabo na
wo ma na da di, “À so yo Iliya!”
48 Mre uyirr ambarr wa à kru hanhan mi
kuma ku ba usoso à yo nu ususa ahi na gri
ni lo ni itu i unflankurr ná nà hun kuma ku
Yesu di a bu so.
49 Abanu ba so da di, “Du ma di inta so ni
kye ka bu Iliya ta nga ni ttu ma ji!”

* **27:34** *Ahi a rɨ kpakpa:* Ka bu a si ahi wa nggo a di surr ankpri ahun ka nggo a di ngu ukpa ku unushirr, uwa à si wo ivri hen. † **27:51** *Upri nkru:* Upri nkru ku harr abubo Ankpi Kakami wa ki nanka anuma ka na Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

50 Mre i Yesu nggarr à yi zizo, na ttu.
51 Upri nkru ku† nggo u di klo nu Uki
Unkpi ku barr Abachi ku u nggarr ki anga
uha ba, zhi na atu ji nga na achi ka. Imimi
yi i battu, angbinta ka a nggarr. 52 Abe ka a
bwu, anishirr abanu abi ga Abachi nggo a
ka kɨ ba a tasi.
53 Na ssuzzu na abe ka. Nu ugo ku nggo
Yesu à tasi, aba mirri kuma nu umi ku ìgbù
ni wre ku, anishirr shishemi a hi ba.
54 Ankpye a abi ta iku wa na abi ta iku
ba nggo a so gbye Yesu a hi abubo wa ni
battu yi na aseki ka nggo a la we, isisu ki
ba kakami, aba da di, “Ugo nggo wa à si
Uvuvurr a Abachi jiji!”
55 Amba shishemi nggo a so ga Yesu zhi
nu Galili na di zi ma undu ku, a kri gbag-
bamu, na so kye.
56 Nu umi umbarr ku nabo a si anu
Maryamu nggo zhi nu igbu nu Magadala,
tuku Maryamu ayirr a Yakubu tuku Isuhu,
ndo na ayamba a Zabadi wa nggo à si ayirr
a Yakubu tuku Yohana.

Izzu i Yesu yi
(Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

57 Ni ingbahru ima yi, u ugo numa, a yo
ma di Isuhu, nggo à se nu ungo kakami na
si anu Arrimatiya à nga. Uwa mi a su uyirr
nu umi ku abiga Yesu ba.
58 À rri kuma nu Bilatu ku, ku barr ma
iku i Yesu yi. Bilatu kpanye ku di a bu ku
ba yi a nu ma.
59 Nggo Isuhu a kpa iku yi, na nga ni
nyarr yi nu upri inkru ku nggo a di nyarr
iku na ku,
60 na gri iku yi ku zzu ni ibe ima ihẹ̄hẹ̄ yi,
nggo a ya yi na ankɨ ingbinta wa. Na nyi
ampu ingbinta wa nggo a si yarr a nga ni
ttu angu ankonki ka ibe ka, na share.
61 Maryamu nggo zhi nu Magadala ndo
ni Maryamu unuma wa, a so nabo na so
kye kuma ni ibe yi.

Abi gbye ibe ba

62 Na azhibarr a uha wa, uwa si Azhibarr
a Isu a anu Yahuda wa, nggo su nu ugo
Azhibarr a issubi wa, u ankpinkpye abikye
ba na anu Farrisi ba a ku nggurr bi nu
Bilatu ku
63 na da di, “Ankpye, inta ssu hi anuma
ngga ni itu i uni imu wanggo wa à ni di si
tsitsirr na di da ba di, ‘Ingga taka tasi nu
ugo ku ivi itarr.’
64 Ni ima yo, uwa bu ni abi ta iku du ba ku
gbye ibe ima yi ki ivi itarr di inta kye, wre
ku abiga ma ba a bu si ku ttu iku yi na ku
bre ku anishirr di à tasi hen. I imu ima yi
ta mri i mẹ̄mẹ̄ yi.”
65 Bilatu à da ba di, “Imba ku du ba a gbye
ibe inggi yi kakami nâ ta si nggo imba hi.”
66 Aba kuma ku hu ibe yi kago na du abi
gbye ba hun so na yi na so gbye.

28

Itasi i Yesu yi
(Marrku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nu ugo ku Azhibarr a Isu wa, nggo
ambre ka azhibarr a imẹ̄mẹ̄ ka a so nggarr
ni igbu, i Maryamu nggo zhi nu Magadala
tuku Maryamu unuma wa, à gru da aba ta
ku kye ibe yi.
2 Mre imimi yi i gru battu kakami. Unitu
a Abachi wa ji zhi nu unkplassu, na kuma
ni ibe yi ku ngi ingbinta yi glo na hun so na
yi.
3 Ashishi ka unitu ka a so la nzarrnzarr
zzu ingẹ̄, ankru ka si akikla pyarr.
4 Isisu ki abi gbye ibe ba nggo a hi unitu
wa, aba a wri kpakpa na kuhre kurr zzu
aku mu.
5 Unitu wa re na amba ba ba di, “Imba si
kru isisu hen. Ingga hi imba i so zha Yesu
yo, nggo a kpa ma.
6 A si se ni inggya hen. A ka tasi ba, nâ ta
si nggo a da. Zirr nga ni inggya ni kye unto
ku nggo a yo ma.
7 Narrma ku da ku abiga ba di, ‘A ka tasi
ni ibe yi ba, na so ku ki imba ichi kuma nu
Galili, imba ta ku hi ma nabo!’ Kye ingga i
ka da ki imba ba.”
8 Amba ba kru ki kru share ni ibe yi, ni
isisu ni inyarr, na kru ko ida ku abiga ma
ba.
9 Mre Yesu ma na ba na anko na chi ba di,
“Ingga chi imba yi.” Aba ku vu ma na aza
na gbyarr ku asa.
10 Yesu ddu ba di, “Si ki isisu hen. Kuma
ku da ku amuya amungga ba di a bu kuma
nu Galili. Nabo yo aba ta ku hi ingga.”

Ure ku abi gbye ibe ba

11 Nggo amba ba so ga anko wa, abi ta
iku ba nggo a di gbye ibe yi a mirri kuma
nu umi ìgbù ku, ku so bre ku ankpinkpye
abikye ba inkindirr yi nggo ila we.
12 Ankpinkpye abikye ba na akikre an-
ishirr ba a nggurr bi na ssu anko wa nggo
abi gbye ibe ba si ta bre ku anishirr ure
ukuma hen. Na yo ba na ga ba inklo
shishemi
13 di, “Imba da ku anishirr ba di, ‘Abiga
ma aba yo a kuma ku ba iku yi ni ibittu
nggo inta so kurr ina.’
14 Ugona wa ti wo ure ukuma, inta ta kri
ki imba nu ugo, di imba si hi inkindirr ni
itu yi hen. Imba ta sama ni ivri ni itu i ire
yi.”
15 Abi gbye ba a kpa inklo yi nà ná nâ ta
si nggo a da ba di a bu da. Uwama yo su ure
ku nggo ani Yahuda ba so da ku nga zizami.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba

(Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

16 Abiga ma awurr na ayirr ba a kuma nu
Galili, ni igbre wa nggo Yesu a da ba di a bu
kakuma.
17 Aba a hi ma, na kuttu, na gbyarr ku
asa. Ni ihi ma ima yi mi, abanu ba se na
asusurr aha.
18 Yesu chi kuma na ba na ddu ba di, “A
ni ingga ukyekye we nu unkplassu tuku ni
imimi.
19 Ni ima yo, imba bu kuma na anishirr
bi ingbingbru ba ba ni ku na ba ki abiga
amungga. Abangga ba nggo ti kpa ure
mungga ku, imba zzu ba na amasirr ni isa
i Aki yi, tuku i Uvuvurr yi tuku Izhi i Iwre
yi,
20 ni tsarr ba du ba na aseki ka wemi
nggo ingga i da ki imba. Kye, ingga ta di
so ni imba ba ttuttumi, ka ku ma ni ikikre i
ingbingbru yi.”

Ure ku wre ku nggo Marrku à charr Ure ku mẹmẹ

A si Marrku nggo isa ima numa yi i ri Yohana Marrku, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. A si si uyirr nu umi ku abiga Yesu awurr na aha ba hen. Anu Bulu tuku Barrnaba a gri ma ki uni zi ba nu uzirr ku bre ure ku Abachi umbarr ku mẹmẹ ku *(Indu 13:13)* A kpanye di are ka nggo Marrku à charr ka a vu ka zhi na are ka Yesu ka nggo Biturr uni ko na angu a Yesu wa à di bre ku anishirr kago nggo. A zzu na ti Marrku yo a si ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo a charr nggo. A charr aseki ka ikagri ka nggo Yesu à na ka nu ungbamvu unggo ku mri angbamvu ka are ka wre anuma ka. A si charr ingri i Yesu yi nu umi hen, na kuchi charr izzu Yesu na amasirr yi mu tuku undu umaku mu.

Marrku à charr ure umaku wre ku a bu nu abiga ba nu Roma ukyekye, na bu du ba a hi di Yesu yo à si Kristi (Mezaya). Marrku à tsarr krizhizhi mi di Yesu Kristi à si uvuvurr iko na su Uvuvurr a Abachi jiji mu *(10:45).* A nggurr ungbamvu ku ttu ni ittu tuku igru ni ibe i Yesu yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Yohana uni zzu na amasirr wa tuku izzu na amasirr i Yesu yi *1:1-13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *1:14—9:50*
Ikuma nu Urushalima yi tuku i mirri na angu ankonki ka igbu ka *10:1—11:25*
Ivri nu umi igbu ku *11:27—12:44*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga ni ichi *13:1-37*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *14:1—16:20*

Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa à ssu anko wa bi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Uwanggo yo su Ure ku wre ku ni itu i Yesu Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.

2 Ure ku wre ku na ase ka kuchi ka nggo Ishaya, uni kpa are ka Abachi wa à charr da di Abachi da di,

“Ingga ta tu unitu mungga wa
du ma kuchi ku bi ssu anko wa bi ku uwa.”*

3 “Undurr so du na ankpuji,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku uzirr!’ ”†

4 Unitu wa a si Yohana ni di zzu anishirr na amasirr. À di zirr na ankpuji, na di zzu anishirr ba na amasirr, na tsarr ba da di, “Imba du ila ure imba yi, ni du ba zzu imba na amasirr. Abachi ta nggurr ila ure imba yi zhi ki imba.”

5 Anishirr shishemi a nga zhi na anga ka nu Yahudiya, na abanu a zhi nu umi igbu ku Urushalima. A nga ni wo ure ku Yohana ku, na da ila ure imbarr yi, uwa zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda.

6 Yohana a di surr ankru ka nggo a na ka ni infunfu i alakurrmi, na lo upri unggakpa na anklampi. A di ta ìzì na di rẹ utu ku anisso.

7 A di tsarr anishirr ba da di: “Undurr numa à so nga nu ugo mungga. A mri ingga kakami. Izhizhi i anggakpaza ima yi mi, ingga si ma ni ku klo ni ddu ka hen.

8 Ingga zzu imba na amasirr, uwa ta ka ni zzu imba ni Izhi Iwre i Abachi yi.”

Izzu na amasirr tuku itsarr Yesu kye yi

(Matiyu 3:13—4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 A si ni ivi ima yo i Yesu à nga zhi ni igbu nu Nazareti, na anga ka Galili ka, i Yohana nga ni zzu ma na amasirr ni inyi nu Joda wa.

10 Kakayirr, Yesu à so huzzu zhi nu umi ka amasirr ku, na hi unkplassu ku u bwu. A hi Izhi Iwre i Abachi yi nga ni so ku nu ukpa, ni izzu na sa anddu.

11 Aba wo ukorr zhi nu unkplassu da di, “Ùwà yo su Uvuvurr mungga wa nggo ingga kpanye nu ùwà ku. Izhi mungga yi i nyarr nu ùwà ku kakami.”

12 Kakayirr i, Izhi Iwre i Abachi yi nga ni du ma rri ko na ankpuji.

* **1:2** Kye zizo *Malachi 3:1.* † **1:3** Kye zizo *Ishaya 40:3.*

13 Nabo yo, uwa ku so ki ivi iso inẹ (40),
ndo ni ininazzu i ijiji. Nabo yo, Isheta à ku
tsarr ma kye. Abitu ba Abachi ba ku so zi
ma.

Yesu à yo abiga bi mẹmẹ ba
(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 A vu Yohana ku ttu nu uki, ni ivi ima yi
nggo Yesu à kuma nu Galili, ku so tsarr Ure
ku wre ku Abachi ku.
15 A ddu ba di, “Ivi yi i nga ba. Ittu i
Abachi yi i si ywhiywhirr mi. Imba kasarr
ni ila ure imba yi, ni kpanye nu Ure ku wre
ku!”
16 A ti ta so vu sarr nu unddu inyi ku
Galili ku, na hi anishirr aha bi vu ikikla,
Sima tuku Andoro uzayirr wa, a so ta
azhizhi ki vu ikikla ni inyi wa.
17 Yesu à yo ba na ddu ba di, “Imba ga
ingga yi, ni di ingga tsarr imba nggo imba
ta gri anishirr nga ni ingga ku nâ ta si nggo
imba di vɨ ikikla yi.”
18 A wo meme, kakayirr, na du azhizhi
ambarr ka, na ga ma.
19 Na ti sha zirr a ko ntsɨ na hi amuya aha
abanu, Yakubu tuku Yohana, amumarr bu
Zabadi a so nu umi ku uddu umbarr ku, na
so na azhizhi ambarr ka ssubi.
20 Kakayirr, Yesu à ti sa ashishi na ba, na
yo ba, aba wo na ka aki ambarr wa Zabadi
du ndo na amirr iko abu undu ba na ga
Yesu.

Yesu à han izhi ndanda huzzu ku ugo numa
(Luka 4:31-37)

21 Yesu na abiga ma ba, a nga nu Ka-
panahu. Na Asabarr,‡ Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa, Yesu à rri ko ku so tsarr nu uki
ki issubi ku.
22 Anishirr ba wo ma. Ayisurr ambarr
wa jaku ni itsarr ima yi. À si tsarr ba, nâ ta
si itsarr i abitsarr are ba hen. A so tsarr ba
kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye
nu ure wa.
23 Nggo a se nu uki ki issubi ku, ugo numa
a se ni izhi ndanda na nggarr angu yi da di,
24 “Yesu anu Nazareti, uwa zha
angginggi ni inta ba? Uwa nga ingu inta
mu? Ingga hi uwa. Uwa yo su Uni wre wa
nggo zhi na Abachi ku!”
25 Yesu a nggarr ito ni izhi ndanda yi ku,
da di, “Ttu angu muwa! Huzzu ku ugo wa
nu ukpa!”
26 Izhi ndanda yi i mri ugo wa, ni du ma
wri kpakpa, ni nggarr iyi, ni huzzu kuma.
27 Anishirr ba wemi nggo a kri nabo a
ku ayisurr. Na so zhi ikpa ambarr, da di,
“Uwama sa angginggi? Uwanggo a si itsarr
ihẹhẹ mu? Ugo wanggo a se nu ukyekye ki
re ki izhi ndanda, i wo ma!”
28 Nabo yo, ure ku Yesu ku bwa kago
hanhan mi na anga ka Galili ka.

Yesu du abi vri ba wre
(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu na abiga ma ba ndo ni Yakubu
tuku Yohana huzzu nu uki ki issubi ku, na
kuma ni iko ini Sima tuku Andoro.
30 Ukpa ku ayimbarr a Sima wa u nggurr
ssu. Nggo a ti mirri aba da ku Yesu ivri ima
yi.
31 Yesu rri ko na ku, na ko ku vu ma nu
ungo, na gɨ ma gru. Ivri yi du ma, uwa a
gru na zzu ba ila.
32 Ni ingbahru ima yi, azhi wa a ji ba na
klo gbo, aba gri ku Yesu abi lo na abi izhi
ndanda.
33 Anishirr shishemi abu Kapanahu ba
shishemi a nga ni kri na akpla ka iko ka.
34 Yesu du anishirr ba nggo a se ni ilolo
yi na nkanka a wre, na han anazhi ndanda
yi huzzu ku anishirr shishemi nu ukpa.
Na si kpanye di anazhi ndanda ba bu da
inkindirr hen nu nggo aba mi a hi ma.

Itsarr i Yesu nu Galili
(Luka 4:42-44)

35 Ni igambre bwu, nggo abubo wa ni ko
su wriwri, Yesu gru huzzu ni iko yi na ko
ku so barr nu unto ku nggo su ywi.
36 Sima na akpukpambarr ba a gru
huzzu ku di zha ma.
37 Nggo a ko ku hi ma, na da ku di, “An-
ishirr ba namri a ko zha uwa.”
38 Yesu ddu ba di, “Di inta kuma ni igbu
numa yi meme, di ingga ki itu mungga ku

‡ **1:21** *Asabarr, Azhibarr a Isu anu Yahuda wa:* Azhibarr wa nggo anu Yahuda ba ku di barr Abachi nggo. Uwa yo sa azhibarr wa nggo a ttu wa na da ku anu Yahuda ba di a bu ka bi so su na wa, na so barr Abachi. A di bre azhibarr ambarr wa zhi na anza a ingbahru nu Ungo Kywi ku kre na azhibarr Isati ni ingbahru.

tsarr ba ure ku Abachi ku nabo. Ima yo gri ingga nga."
39 Yesu na abiga ma ba di zirr kago ni igbu i Galili yi. Uwa ku di tsarr ba na aki ka issubi ka na di han anazhi ndanda huzzu ba.

Yesu adu uni lo ishi a wre (Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Uni lo ishi numa nga ni Yesu ku, na ni kuttu na agbuzzu na barr ma di, "Uwa ti kpanye, uwa di ingga wre."
41 Itito i ti Yesu na ku. Yesu ti ungo sa na ku na di, "Ingga kpanye. Uwa bi wre!"
42 Ishi yi huzzu keke, uwa wre.
43-44 Yesu gba ku utu kakami di, "Si da ku undurr inkindirr hen. Kuma ku tsarr unikye wa ukpa muwa ku. Uwa ti hi du ùwà wre, uwa bu ni Abachi aseki ka nggo Musa à da di, uni lo ishi ta wre, uwa bu ni ka, na du anishirr bu hi du ùwà à wre ba." Na du ma kuma.
45 Nggo ugo wa huzzu na so bre ku anishirr kago ankonki. Ima yo du Yesu à si rri ko nu umi igbu ku na du anishirr hi ma hen. Na ku di so ni into inggi nggo su ywi mi. Anishirr ba zha ma ku hi na di kuma na ku.

2

Yesu a du ugo ni ttu ga anga yirr wa wre (Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 A ki ivi numa ntsɨ, Yesu kanga nu Kapanahu, anishirr ba a wo kago da a se ni iko.
2 Anishirr shishemi a gru ni ttu ma zu nu umi uki na ssu harr anko wa ke na abi ka mi anko a mirri ko na ku a sama. Yesu a so bre ba ure ku Abachi.
3 Nggo, Yesu a ni so bre ba ure ku, anishirr anẹ, a ba ugo numa nggo ukpa ku u ttu ywi, na nga na ku di a bu ni du ma wre.
4 Nggo, anishirr ba a kri shishemi na harr anko wa, aba si hi unto ki gri ma na rri ko hen. Aba hun ni ituki yi na ngri anchirr ka nu unto ku nggo Yesu à so, na to uni vri wa nu utakpa ku ji nga ni inkla yi nggo Yesu à se.
5 Nu nggo Yesu a kye iyo isisurr imbarr yi na ku, na da ku uni vri wa di, "Uzumu, ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku uwa."
6 Abitsarr nu ungbamvu ku are ku, a se nabo, na so ta amarr ni isisurr imbarr yi da di,
7 "Ugo nggo à da sa angginggi meme? A re ndanda mi ni itu yi Abachi! Unggonggo ka nggurr ila ure i anishirr zhi ba. A sa Abachi yo na kpa ma."
8 Kakayirr, Yesu a hi ni izhi ma yi inkindirr inggi nggo a so ta amarr ni itu yi, na zhi ba di, "Sa angginggi di imba ri amarr ka ma meme?
9 Uwatanggo tsɨ ki imba, ingga bu da ku ugo uni lo wa di, 'A nggurr ila ure muwa yi zhi ku ùwà,' ka ingga bu da ku, 'Gru! Ba abubo a ikurr amuwa, ni kuma?'
10 Ingga ta tsarr imba di, Ingga, Uvuvurr a Unushirr, ingga se nu ukyekye ni ingbingbru yi ki nggurr ila ure zhi." Na da ku ugo wa nggo ukpa ku ttu wa di,
11 "Ingga da ku uwa, gru. Chi abubo a ikurr amuwa ni kuma ni iko!"
12 Na ashishi ambarr ka, ugo wa gru kri, na chi abubo a ikurr wa, na narr kuma. Ayisurr ku ba wemi. Aba gru ko gbyarr ku Abachi asa na da di, "Inta nise hi inkindirr numa ma mi!"

Yesu à yo Levi (Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-33)

13 Yesu à kakuma zizo nu unddu inyi nu Galili wa. Anishirr ba a ddu na nga na ku. Uwa gru ko tsarr ba.
14 A ti ta ko sarr ko, na hi uni kpa inklo imimi numa, nggo a yo ma di, Levi, uvuvurr a Alifiyo, uwa rri so nu uki ku undu umaku. Yesu yo ma di, "Ga mi!" Levi gru ga Yesu.
15 A sha so ntsɨ, Yesu gru kuma ni iko yi Levi, ku so ri inkindirr. Abi kpa inklo imimi ba na abi kà ikpa ure ku Musa ku, a so ma mi ni Yesu na abiga ma ba, na so ri ma mi nu unto uyirr.
16 Anu Farrisi banu nu nggo a sa abitsarr ba nu ungbamvu ku are ku. A hi nu nggo Yesu à so na so ri na abi kà ikpa ure ku Musa ku na abi kpa inklo imimi ba; na zhi abiga ma ba di, "Angginggi du ma ri na abi kpa inklo imimi ba na ndanda anishirr angga ba?"
17 Nu nggo Yesu wo ba ni zhi yi, na da ba di, "anishirr akyekye a si di zha unahun hen, a sa abi lo ngga di zha unahun. Ingga

si nga nye i yo abi sa ni ila ure hen, ingga nga nye i yo andanda ba yo, du ba a kasarr ni ila ure imbarr yi."

Izhi ni ivu angu gri (Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Azhibarr numa nggo abiga bi Yohana uni zzu na amasirr wa na anu Farrisi ba a so vu angu. A banu nga ni zhi Yesu di, "A sa angginggi abiga bi Yohana uni zzu na amasirr wa na abiga ba anu Farrisi ba di vu angu gri, abiga amuwa ba si di vu angu gri hen?"

19 Yesu ddu ba di, "Imba kye, i ka wre ikpikpa i uni hru ayamba hẹhẹ bi so ni iyo? I ka si wre meme hen uwa ta ni so na ba.

20 Azhibarr wa so nga nggo a ta ka ni ba uni garr hẹhẹ wa glo na ba, aba ta ka vu angu.

21 "Unggonggo ka ba upri inkru uhẹhẹ warr sa na ankru kuku? Undurr wanggo nggo ta na meme, nggo a ti ngla ankru ka upri hẹhẹ ku, ta gbu nga glo, ingahre ima yi ta kri na imẹmẹ yi.

22 Anishirr si di ba ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa ta tsi unggakpa ukuku ku nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu undu. Meme nggo, a ta surr ahi ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba aha mi ta kurr zizi."

Yesu nggo sa Atiko a Azhibarr a Isu wa (Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

23 Asa Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, nggo Yesu a so zirr ni izzuzzu i ikiri, abiga ma ba a se na ku, na gru so ngu ingbingbi ikiri yi ta.

24 Anu Farrisi ba da ku Yesu di, "Kye, iba munta yi si kpanye ni inkindirr yi, nggo abi bre amuwa ba a so na undu na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa hen."

25 Yesu ddu ba di, "Ingga hi imba ka bre ba nggo uttu Doda na anishirr ama ba a na, nu nggo iyo yi ki ba nggo.

26 Doda à ko ku rri nu uki ku Abachi ku, na ri unfonfo wa nggo a gri nga ni Iburr i nggurr bi yi Abachi yi. (Inkindirr ma yi i si meme na attuttu wa nggo Abiyata nggo à su ankpye unkpi abikye anishirr ba Abachi ba.) Ni iba munta yi unikye yo na nkpama di ri ashiki kama. U Doda ri ka na tsu nu abiga ma ba du ba kpa ri meme."

27 Ni ikre ire yi, Yesu da ba di, "Abachi a na Azhibarr a Isu wa ku unushirr yo, na si na unushirr nggo ku Azhibarr a Isu wa hen.

28 Ingga, Uvuvurr a Unushirr, Ingga yo sa Atiko a Azhibarr a Isu wa."

3

Ugo nu unka ungo wa a wre (Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

1 Yesu ka rri ko na ba nu uki ki issubi ku zizo. Ugo numa nggo su nu unka ungo a se nu umi uki ku.

2 Uwa sa Azhibarr a Isu anu Yahuda wa. Anishirr banu rri kri na ko gbye ma, da a ti ka na inkindirr numa aba ka nu ma ila, na so kye girr mi, di à ta gru du ungo ku u wre ku ugo wa na azhibarr a isu anu Yahuda wa.

3 Yesu yo ugo nu unka ungo wa di, "Gru nga ni ichi."

4 Yesu zhi anishirr ba di, "Are ka Musa ka di inta bu na angginggi na Azhibarr a Isu wa? Di inta bu na uzizi, ka inta bu na umimi? Di inta bu du unushirr so tsitsirr, ka inta bu ngɨ anishirr?" Aba so ngbangbami na si sa ku hen.

5 Yesu ki unfu, na kye ba. Itito ki ma ni ikri itu ambarr yi. Uwa kasarr na ddu ugo uni vri wa di, "Na ungo ku!" Ugo wa na ku, u wre ku zizo.

6 Anu Farrisi ba na anishirr ba Hirridu* ba huzzu ku ssubi na ábì, nggo aba ta na na ngu Yesu.

Akpa anishirr di ga Yesu (Matiyu 12:15-21)

7 Yesu na abiga ma ba gru so ji kuma nu unddu inyi ku akpa anishirr di ga ba. Akpa anishirr gru zhi na anga ka Galili, abanu na anga ka Yahudiya,

8 nu Urushalima, na anga ka Idumiya, na anga ka inyi nu Joda, na anga ka igbu Taya tuku Sido. A gru shishemi na nga ni Yesu ku, da aba ta ni wo na kye inkindirr yi nggo, aba si di wo da a di na nggo.

* **3:6** *Anishirr ba Hirridu:* Anishirr abanu nggo a di ga Hirridu na abi iko ama ba.

9 Nggo a kye anishirr ba kri garrza na da
ku abiga ma ba du a bi gri ku uwa uddu, du
ku anishirr ta ma uwa.
10 A du abi vri shishemi wre, abi vri banu
ba ni ko nga ngɨ nga mu, na ko zha anko
nggo aba ka ka ungo sa na ku.
11 Ttuttumi abangga ba nggo se na
anazhi ndanda a rri so ba nu ukpa a ti hi
ma, aba di jaku ni imimi na agẹ ka Yesu,
na di ttu iyi hantu di, “Uwa yo su Uvuvurr
Abachi wa.”
12 Yesu gba ki izhi ndanda yi utu di i bu
si di ba uwa da ku anishirr undurr du uwa
su unggonggo hen.

Yesu hla awurr na aha ba (Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

13 Yesu hun kuma ni igbre numa na yo
anishirr ba nggo uwa kpanye na ba na du
ba hun ga ma.
14 Uwa ku hla nu umi ambarr ku awurr
na aha ba, nggo a yo ba ki abi ko na angu.
Na da ba di, “Ingga hla imba di imba taka
bu se ni ingga ku, ni di ingga bu tu imba ko
na anishirr ba nu ure ku Abachi ki iso sese
ku.
15 Ingga ta nu imba ukyekye ki han izhi
ndanda.”
16 Abangga ba yo sa asa a anishirr awurr
na aha ba nggo Yesu hla ba: Sima nggo
Yesu yo ma ki Biturr,
17 Yakubu tuku uzayirr wa Yohana, amu-
marr ba Zabadi, nggo Yesu yo ba di Bonaji,
(anishirr bi ingẹ.)
18 Andoro tuku Filibu, u Batolomi, u
Matiyu, u Toma, u Yakubu uvuvurr a Al-
ifiyo, Tadawo, tuku Sima, nggo à se na
amarr ka ako ambarr ka.
19 U Judasi Iskariyoti, nggo vu Yesu nu ba
tsi ngu nggo.

Yesu tu uttu ani inkindirr wa (Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

20 Yesu ko kuma ni iko, anishirr ba bi nga
na ku zizo. Nggo Yesu na abiga ma ba si hi
unto ki ji so na ri ikiri hen.
21 Nggo amla ma ba wo na gru nga da aba
nga nye vu ma gri kuma ni iko di, “Itu yi
gbuddu ku!”
22 Abitsarr are ba nggo nga zhi nu
Urushalima da di, “Da su Isheta, nggo a yo
ma di, Belzebulu, uttu ani inkindirr yi nggo
nu ma ukyekye ki han izhi ndanda yi.”
23 Yesu yo ba chinga nu ukpa uma na da
ba assurre numa, na zhi ba di, “Isheta di
han Isheta?
24 Ìgbù wa nggo ti ga ki na nkanka na so
tsi ni ikpa, a ta kre.
25 Iko inggi nggo ti ga ki na nkanka ni so
tsi ni ikpa i si di kri hen.
26 Ittu yi Isheta ti ga ki na nkanka ni so tsi
ni ikpa i si ta kri hen, i ta jaku ni kre.
27 Unayi ti ta rri ni iko yi unushirr
ukyekye, uwa ta ku vu ma lo zu bari, na ki
ayi ka.
28 Ingga so da ki imba ure ujiji, a ta
nggurr zhi ku abi ila ure, na abangga ba
nggo da are andanda ni itu yi Abachi.
29 Abachi si ta nggurr zhi ku unushirr wa
nggo ti da ure undanda ni itu yi Izhi Iwre yi
Abachi yi hen, ila ure ima yi i so sese ni itu
ima.”
30 Inkindirr yi nggo Yesu da ba meme,
nggo abanu ba da da à se ni izhi ndanda.

Ayirr na amuyirr bi Yesu (Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Ayirr a Yesu ndo na amuyirr ba gru
nga na ku. Na ni kukri na abi ka iko ka nggo
a so, na tu ba rri ko na ku nu umi iko ku da
abangga kri yo ma na ábì.
32 Akpa anishirr wa nggo rri so na ku,
a da ku di, “Ayirr muwa ndo na amuyirr
muwa so yo uwa na ábì.”
33 Yesu zhi ba di, “Unggonggo sa ayirr
mungga na abata ngga sa amuyirr mungga
ba?”
34 Yesu kakye anishirr ba nggo so ka
ma yo na atsutsu, na tsarr ba di, “Kye yi
abangga ba yo sa ana ayirr na amuyirr
mungga ba!
35 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo
Abachi mungga da di a bu na yi, uwa yo
a su uzayirr nu uvayirr na ayirr mungga
wa.”

4

Assurre a uni ttu ikiri wa (Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yesu gru ko ku so tsarr anishirr ba zizo
nu unddu inyi ku Galili. Nggo a ni ko tsarr
ba, akpukpa anishirr ddu na nga na ku,
uwa gru rri so nu uddu ku. Aba turr ku chi
rri ntsɨ na amasirr wa. Anishirr ba wemi
kri nu unddu inyi ku.

2 Uwa tsarr ba aseki shishemi na assurre,
na da ba ni itsarr ima yi di:
3 “Wo yi! Uni do numa nggo huzzu ko ttu
ingbingbiki.
4 Na so hì, inuma yi ba kuhre na anko.
Aminche ta yi ri.
5 Ingbingbi ikiri numa yi kuhre na abubo
angbinta nggo imimi yi si ntsɨmi, ni zzu
hanhan mi, nu nggo imimi su tsɨ mi.
6 Nu nggo azhi wa ssu na tu aywi wa.
Nggo izhizhi yi imbarr yi iso fafami, i kru
ni kɨ.
7 Ingbingbi ikiri numa yi kusurr ni intto,
nu nggo i to nggo intto yi turr yi, i si hru ni
na ingbingbi hen.
8 Ingbingbi ki numa yi kusurr nu ubobo
imimi, ni zzu, ni furr korrmi, ni surr in-
gbingbi shishemi. Ibanu iso ititarr (30),
ibanu iso ititani (60), ibanu ba ayiyirr
yiyirr (100).”
9 Ni ikikre yi uwa da ba di, “Wo yi,
uwanggo nggo ti se na atu ka iwo ure uwa
bu wo.”

Inkindirr yi nggo i du Yesu da assurre wa (Matiyu 13:10-23; Luka 8:9-15)

10 Nggo Yesu se na ankpa ma, abanu nggo
a kri na so wo ma, a nga na ku ndo na
awurr na aha ba, di a bu da ku aba inkpi
i assurre yi.
11 Yesu a da ba di, “Abachi tsarr imba yo
anazhi ba ittu i ima yi. Abanu ba nggo a zhi
na ábì, a so wo su assurre mu,
12 da,

“ ‘Aba ta kye, na kye, na si ta hi zizi hen.
Na ta shirr atu, na shirr atu, na si ta vu
inkpi inkindirr gri hen.
A ti hi na wo, aba taka ko na Abachi ku,
uwa ta nggurr ila ure imbarr yi zhi
ba!’* ”

13 Yesu zhi ba di, “Imba di imba si hi
inkpi i assurre wanggo wa hen? Imba ta na
kingginggi ni ka hi inkpi i assurre numa?
14 Ingbingbi ikiri nggo uni ttu wa ku ttu
yi nggo, iyo su ure ku Abachi ku.
15 Anishirr banu a si nâ ta su ingbingbi
ikiri yi nggo i kuhre na anko. Nu nggo a wo
ure ku, Isheta ka ku kpa ku glo na ba.
16 Anishirr banu a se nâ si ingbingbi ikiri
nggo kusurr na ahan. A ti wo ure ku Abachi
ku, aba kpa na ango aha na nyarr.
17 Ure ku sa ni injinja ni isisurr imbarr yi,
nu nggo iha ti ki ka a ti karr ba ni itu yi ure
ku Abachi ku, aba di ba ta yo hanhan mi.
18 Abanu ba zizo a se nâ si ingbingbi ikiri
yi nggo kuhre ni intto, abama wo ure ku
Abachi ku,
19 amarr ambarr ka se kakami ni zha
aseki ka ingbingbru ka mu, ni izha ashiki,
na ba ingbingbru ni itu, di yi rri ba ni
isisurr ni turr ure ku Abachi ku huzzu, aba
si surr ingbingbi hen.
20 Abanu ba ngga si nâ ta si ingbingbi
ikiri yi nggo kuhre nu ubobo imimi. Aba yo
wo ure ku na kpa ku gri, na surr ingbingbi -
abanu ba iso titarr (30), abanu ba iso ititani
(60), abanu ayiyirr yiyirr (100).”

Assurre a ingba nu uru (Luka 8:16-18)

21 Yesu kuchi ni bre ba are ka di, “Imba ka
hi undurr unggonggo ka yo uru ni ingba nu
uru na ba agbugba ttu ma, ka na ba ma yo
na aza ka agudu? Na si ba ma sa na adida
du ma la kago ni iko yi hen.
22 Inkindirr yi nggo a ti na yi sharri a ta
gri yi huzzu nga na ábì. Inkindirr yi nggo a
ta ttu yi zu aba ta bwu yi zu ndende.
23 Undurr wa nggo ta se na atu ka wo ure,
uwama wo!”
24 “Imba shirr atu yi. Agbugba wa nggo
imba di tsarr ku abanu na wa, Abachi taka
ni tsarr ssu ki imba pwi na wa na kuhre
awuwa.
25 Undurr wanggo nggo ta se ni inkindirr
kakami, aba ta tsu surr ku. Uwanggo nggo
se na yi ntsɨmi aba ta kpa ivi ntsɨ ima yi nu
unuma.”

Itsarr ni tu i ittu i Abachi yi:

1. Assurre a ikiri yi nggo furr

26 Yesu kuchi ni bre ba are ka zizo di, “Ittu
i Abachi yi i zzu nâ ta su unushirr nggo hi
ibibi ikiri ni ila ima.
27 Na azhi ni ibittu uwa si hi nggo ikiri na
ni so furr hen.
28 Imimi iyo du ikiri zzu ni so furr ni hurr
ni surr ingbingbi. Ni imɐ̱mɐ̱, ikiri di kri
ahwi, ni na atakpu, ni hurr ane, ni hurr, ni
surr ingbingbi.

* **4:12** Kye zizo *Ishaya 6:9-10.*

29 Nu nggo uga ku ti nggarr, ikiri yi i ki
iwri wri ba, atakye wa ta ku han yi a ssu
zu."

2. Assurre a ingbingbi mosita (Matiyu 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Yesu à ddu ba di, "Inta ta da di ittu i
Abachi yi i si kingginggi? Inta ka tsarr yi
kye na assurre atanggo a ta ma?
31 Ittu yi Abachi yi zzu nâ ta si ingbingbi
unkunkurr numa nggi a yo yi du mosita,
iyo si ivintsɨ nu umi ki ingbingbi inkinkurr
yi ingbingbru yi nggo a di ttu yi.
32 Uwa di zzu na furr ki unkunkurr un-
kpi mri inkpu inkinkurr yi. Nu di na ing-
gingga shishemi aminu ni di so na na ako
ni issu ima yi."
33 Yesu di da ba are ama ka na assurre
mu, na so di na undu na anko ka nggo a ta
vu gri.
34 Ttuttumi uwa di tsarr anishirr na as-
surre. Nggo uwa ti ka ki na anga yirr, uwa
vu ku bre hre ku abiga ma ba.

Yesu du unddunddu ku ji kurr (Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Ni ingbahru yi azhibarr ama wa, Yesu
da ku abiga ma ba di, "Di inta kucha kuma
nu ugugarr inyi numa ku."
36 Abiga ma ba du anishirr ba, na rri ni
Yesu ku nu uddu ku na gru ko kuma. Nggo
iddu numa mi se nu umi ki inyi ku.
37 Nu nggo a ni se nu umi inyi ku,
unddunddu go kakami, nu vu amasirr ki
ywhiywhirr ssu nu uddu ku.
38 Yesu so kurr ina nu ugo ku uddu ku, na
sa itu ima yi na angbanja iki. Abiga ma ba
si ma, na da ku di, "Unitsarr, i si ta vri ku
uwa hen nggo inta ti kɨ ziza?"
39 Yesu kasi na gru kri, na nggarr ito nu
unddunddu ku di, "Ba ttungo!" Na ddu
amasirr wa di, "Kukri!" Unddunddu ku
kukri, inyi wa ji kurr ywi.
40 Yesu kasarr na zhi ba di, "Imba kru
isisu ngginggi kakami meme? Zizami,
imba nise kpanye ni ingga ku ni isisurr
imba yi?"
41 Isisu i ki ba kakami, aba gru so zhi
ikpa di, "Uwanggo su unggonggo, nu nggo
unddunddu na amasirr mi a wo ma?"

5

Yesu adu uni ku anazhi ndanda wa wre (Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Yesu na abiga ama ba, a cha kako nu
ugugarr inyi numa ku, na anga ka nu Ger-
rasa.
2 Nggo Yesu ti ta ko ji nu uddu ku, na
kuma nu ugo numa nggo se ni izhi ndanda,
na kru na nga na ku.
3 Ugo wa se ni izhi ndanda na di so na
abe. Undurr sama nggo ka vu ma zu na lo
ma na achiche.
4 Ankpa shishemi a di lo ma aza na ango
ttuttumi, uwa di tsɨ ache ka hre na mɨ
ankpu inklo hre na aza ka. A su ukyekye
ku nggo undurr ka si vu ma zu hen.
5 Na azhi ni ibittu uwa di so zirr na abe
ka na agbre ka, na so di hantu na di nggarr
ukpa umaku na angbinta ka.
6 A kri gbagbamu na hi Yesu, na kru nga
ni jaku ku na agbuzzu ni imimi,
7 na nggarr iyi hantu di, "Yesu, Uvu-
vurr a Abachi Unkpi Kakami wa, ùwà zha
angginggi ni ingga ku? Ingga barr ùwà ni
isa i Abachi si tsutsarr ingga hen!"
8 A da meme nu nggo, Yesu nggarr ito, ni
izhi ndanda yi ku di, "Izhi ndanda huzzu
nu ugo nggo ku!"
9 Yesu zhi ma di, "Isa muwa yi i ri ung-
gonggo?" Uwa da ku di, "Isa mungga yi i
rri 'Akpa.'* Inta kri shishemi."
10 Izhi yi gri ibarr di a bu si han aba
huzzu ko ta anko hen.
11 Na ko na meme anikpama ba kri ri
gagami na ba, nu unddu igbre ku nabo.
12 Anazhi ba barr Yesu di, "Turr inta ko
na anikpama ba di inta ku rri so na aba."
13 Yesu kpanye ba. Izhi ndanda yi i huzzu
ku rri ku anikpama ba. Akpa anikpama
ba ama ukrɨ uha (2,000) mu na kru ji na
agbugbo ka ku kusurr ni inyi wa, na so
amasirr wa na kɨ.
14 Abi ho anikpama ba kru ko nu umi
igbu tuku izzuzzu, ku bre ku anishirr ure
kuma. Anishirr ba huzzu shishemi ta ku
kye inkindirr yi nggo i la.
15 Anishirr bi na nga ni Yesu ku, na ku hi
ugo wa nggo izhi ndanda yi i rri so ku nu
ukpa nggo. Uwa so na amarr ama ka kanga

* **5:9** *Akpa:* Di a si shishemi. Akpa, na abi ta iku bu Roma ba ka ma aniru ukrɨ kywi (5,000).

ku zizi, na so surr angbanja iki. Isisu ki ba na ku.
16 Abangga ba nggo ku hi inkindirr ima yi ko ku so da ku anishirr inkindirr inggi nggo la nu ugo ni izhi ndanda wa, ni inkindirr yi nggo la na anikpama ba ba.
17 Anishirr ba gru so barr Yesu di a bu du anga ambarr ka.
18 Yesu ti ta ko rri nu uddu ku, ugo wa nggo a han ku izhi ndanda yi huzzu, à barr ma du uwa ta ga ma.
19 Yesu kisa na ddu ma di, “Kuma ni iko na anishirr muwa ba, ku da ba inkindirr inggi nggo Abachi na ku uwa, ni itito yi inggi nggo Abachi se na yi ni itu muwa nggo.”
20 Ugo wa kuma, na ku di zirr kago, na ku di bre ba ure ku na anga ka nggo a yo ka di Dekapoli,† nggo si di “Igbu iwurr.” Anishirr ba namri wo na so vu angu yo gri.

Yesu adu ayamba ni di ji ayiyi wa a wre, u uva a Jarru wa tasi
(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Nggo Yesu cha ko nu ugugarr inyi numa ku nggo a zhi. Nu ugugarr kuma, akpa anishirr bi na nga na ku.
22 Ugo numa nggo a yo ma du Jarru, uyirr nu umi ku ankpinkpye ba nu uki ki issubi ku, a ku nggurr surr, na sa ashishi ni Yesu ku, na jaku ku na aza.
23 Na barr ma lolo, “Uva mungga nggo ta ko ttu. Ga mi ni ku sa ungo muwa ku na ku, du ma wre na so ki ingga.”
24 Yesu gru ga ma.

Akpa anishirr ko ga Yesu na harr ma hi harr na anga ka aha mi.
25 Ayamba numa nggo se nabo, nggo di ji ayiyi kakami ki ase awurr na aha (12).
26 Nggo abi fu shishemi a ka fu ma chankarr ba. Uwa ka vu iki ima yi re nu ba tsatsarr ba, hi du uwa ta wre mu, inkindirr yi so kaki ndanda mu, ttuttumi.
27 Uwa wo ure ni itu i Yesu na sha aza nga na anishirr ba nu ugo ki Yesu, na sa ungo na ankru ka Yesu ka.
28 Na ta amarr ni isisurr ima di, “Ingga ti sa ungo na ankru ama ka, ingga ta wre.”
29 A ti ki ungo ku sa na ankru ka, ayiyi wa kukri keke. Uwa hi nu ukpa umaku du uwa wre ni ivri ima yi ba.
30 Keke Yesu hi du ukyekye ki ifu umaku u sha huzzu na ku. Uwa ka kye anishirr ba, na zhi ba di, “Unggonggo sa ungo na a ankru mungga ka?”
31 Abiga ama ba ddu ma di, “Uwa hi nu nggo anishirr ttu uwa, ni ka zhi anggi mu, du unggonggo sa ungo ni ingga ku?”
32 Yesu so kye kago du uwa ta hi undurr uwanggo nggo a sa ungo na ankru ka.
33 Ayamba wa hi inkindirr inggi nggo ila ku, na gru huzzu, ni ku ayisurr ni isisu, ni kuttu ku na aza, na da ku inkindirr yi nggo ila na ku tsatsarr.
34 Yesu ddu ma di, “Uva mu iyo isisurr muwa inggi ni ingga ku du uwa wre. Kuma ni isisurr muwa iyirr, uwa wre ni ivri muwa yi ba.”
35 Nggo Yesu ni ko re na ku, abitu zhi ni iko i Jarru, ankpye nu uki ki issubi ku, a nga ni da ku di, “Uva mi wa a ka ttu ba, si so tsutsarr unitsarr wanggo gbami hen.”
36 Yesu wo, na si kpanye ba hen, na ddu ugo wa di, “Si di isisu ki uwa hen, yo isisurr muwa yi ni ingga ku mre.”
37 Yesu si kpanye na du akpa anishirr ga ma zizo hen, na du anu Biturr, ni Yakubu, nu Yohana uwa uzayirr Yakubu.
38 A ti ko rri ni iko i Jarru, Yesu hi anishirr ba ni so kadada, na so yi na ba azhittu hantu.
39 Yesu mirri ko ku zhi ba di, “ikada imba yi i si i angginggi? Imba so yi angginggi? Uva wa si ttu hen, a so kurr si ina mu.”
40 Aba gru so sarr ma. Uwa han ba huzzu, na yo aki wa tuku ayirr a uva ni ttu wa, na abiga ma ba atarr mi, na rri ko nu uki ku nggo uva wa kurr.
41 Yesu vu uva wa nu ungo na ddu ma di, “Talita, kumi!” (nggo si di, “Uva, ingga du uwa bi gru!”)
42 Uva wa nggo, a se na ase awurr na aha (12), tudo gru kri na zirr kago nu umi ku uki ku. Anishirr ba nggo a rri kri ni Yesu ku, a hi inkindirr yi nggo ila, na kye na vu angu gri.

† **5:20** *Dekapoli:* Nggo si di “Ìgbù Iwurr.” Ni irrirri i Girrki a ri “Dekapoli.” Inkla ima i si ku amasirr a kri ni inkla iyirr a Galili wa na anza ambre. Ni ikuchi yi, ìgbù iwurr nggi i di se nabo.

43 Yesu gba ba utu da bi si bre ku anishirr hen, na da ba da bi nu ma ila ri.

6

A kà Yesu anu Nazareti (Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yesu na abiga ama ba a gru na anga kama, na kakuma nu Nazareti, ako ambarr ka, nggo à furr.
2 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, uwa gru ku so tsarr ba nu uki ki issubi ku. Akpa anishirr nggo wo ma na so vu angu yo mre, na so zhi di kye bari, “Ugo nggo wa kpa aseki kama nu momonggo? Unggonggo nu ma ihi ima yi, na du ma so na iki yi ikagri ma mi?
3 A si su unitarr wanggo yo hen, uvuvurr a Maryamu wa? A si su uzayirr a Yakubu, Isuhu, nu Yahuda tuku Sima hen? A si sa amuyirr ama ba yo so ni inta ba ni igbu wanggo hen?” Aba vri isisu na ku kakami, na ka iwo ma.
4 Yesu ddu ba di, “A di kye uni kpa are a Abachi ssu nu ungo na ábì. Na di ka iwo uni kpa are a Abachi ni igbu ama, amuyirr na amla ma, ni iko imbarr.”
5 Yesu si na inkindirr ikagri nabo hen, nggo a sa ungo yo na anishirr abi vri abanu ba ntsɨ, aba wre.
6 Ayisurr ku ba, ni ika iyo isisurr imbarr yi.

Yesu atu abiga ma awurr na aha ba (Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu huzzu ko ku so tsarr ba ni igbu igaga yi nabo.
7 Yesu a yo awurr na aha ba zu, na so tu ba na ahaha, na nu ba ukyekye ki han izhi ndanda huzzu.
8 Yesu nggurr ba di a bu gri unflankurr ki ka ungo yo, na si gri ila, na ambu, na bi si gri azo na ambu ka inkinkru imbarr yi hen.
9 Yesu da ba di a bu surr anggakpaza na si gri inkinkru ki iha hen.
10 Iko yi nggo imba ta rri, imba ta so nabo yo ma na azhibarr wa nggo imba ta ka du igbu wa.
11 Imba ta ko ni igbu wa nggo a si kpa imba hen, na si ta wo ure ki imba ku hen, imba bi hɨ ihurr yi na anggakpaza ka imba ka surr ba ni kuma, ni du uwama su ba ure ki ikye.
12 Aba huzzu ko ku so bre ku anishirr ure ku Abachi ku da abi du ila ure imbarr yi.
13 Na han izhi ndanda huzzu shishemi, na ka anye surr ku abi vri ba ni itu, na du ba a wre.

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr (Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Nggo uttu Hirridu wo aseki ka nggo Yesu so na ka. Nu nggo anishirr ba hi isa i Yesu kago ni ingbingbru yi we. Abanu so da di, “Yohana uni zzu anishirr wa yo tasi, ima yo du ma se nu ukyekye ki na iki ikagri yi.”
15 Abanu kye da si Iliya* uni kpa are Abachi wa.
Abanu da, “A si uni kpa are Abachi numa nu umi ku abi kpa are ba Abachi abi ngbangba ba.”
16 Nu nggo, uttu Hirridu wo ure ku ma na da di, “Yohana wanggo nggo ingga ttu ku itu nggo, uwa yo tasi.”
17 Uwa bumbri Hirridu wama yo du abi lo ukpa ba vu Yohana ku harr ku nu uki, na di Hirridiya, ayamba ama bu nyarr. Hirridiya, ayamba a uzayirr ungbangba Filibu nggo ni ko so tsitsirr Hirridu ku kpa ku ayamba ama wa.
18 Yohana ku ddu Hirridu di, “A si ila ure ùwà bi kpa ayamba a uzumbirr ki ayamba muwa!”
19 Hirridiya, gri Yohana ni isisurr na so zha anko a ingu ma, na si hi anko wa mu hen, nggo Hirridu si kpanye hen.
20 Hirridu kye Yohana ssu nu ungo kakami. Nggo a hi da a su unushirr uzizi a Abachi nggo Izhi Iwre i Abachi iso ku nu ukpa, na du ba gri ko ku ttu to mi. A di zharr iwo ma ttuttumi. Ivri ima yi su nu nggo a ta wo ma i isisurr ima yi di vri kakami.
21 Ni ikikre yi, Hirridiya hi anko wa nggo a di zha wa, na azhibarr a ingri a uttu Hirridu wa. Nggo a na iga, ankpinkpye ba bi so na ku, na ankpinkpye bi ta iku ba, na ankpinkpye anishirr nu Galili.
22 Nu nggo, uva a Hirridiya wa a rri na atsutsu ka anishirr na rro. Irro ima yi su ku uttu Hirridu ni ikpikpa ima yi isisurr.

* **6:15** Kye zizo *1 Atuttu 17.*

Uttu wa ddu uva wa di, “Da ki ingga
inkindirr yi nggo uwa zha yi, ingga ta nu
uwa na yi.”
23 Na da na shi azhi di, “Da ki ingga
inkindirr yi nggo ùwà zha yi, ingga ta nu
ùwà na yi, ka ingga ti ta nggarr ittu mungga
yi mi narrnarr, ni nu ùwà anga yirr wa.”
24 Uva wa kru huzzu ko ku zhi ayirr wa,
“Ingga bi barr ma angginggi?”
Ayirr wa da ku di, “Itu i Yohana uni zzu
anishirr na amasirr.”
25 Kakayirr, uva wa kru kako nu uttu wa
ku ni ibarr ima yi, “Zizami, ingga zha du
ùwà bu ni ingga itu i Yohana uni zzu na
amasirr yi na agbugba.”
26 Ure kuma di isisurr i uttu yi i vri
kakami. Uwa su nu nggo à ka shi azhi na
ankẹ ka ikpikpa ima yi ba, na si kpanye na
re ure hen.
27 Mre ankpa yirr uttu wa tu uni ta iku
numa wa nu ure di a bu ku gri ku uwa itu
i Yohana. Ugo wa kuma, na ku sarr itu i
Yohana yi nu uki ki harr ku,
28 na gri itu yi na nga na agbugba wa, ni
ka nu uva wa. Uva wa kpa yi ga ku ayirr
wa.
29 Nu nggo, abiga bu Yohana ba wo ure
kuma na ni ba iku yi ku zzu.

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi (Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

30 Nu nggo, abi ko na angu abu Yesu ba
akanga zhi ni itu yi, na ni harr Yesu yo na
atsutsu na so bre ku, inkindirr yi nggo aba
ku na, ni itsarr yi nggo aba ku tsarr.
31 Anishirr shishemi abi na so ko ni Yesu
ku, abanu so kakuma, na du Yesu na abiga
ma ba a si hi anko i ri inkindirr hen. Uwa
Yesu ka ddu ba di, “Di inta huzzu ko nu
unto ku nggo inta ta ku so, ni di inta ku ttu
unddunddu.”
32 Meme, aba gru rri nu uddu ku, na so
ko nu unto ku nggo u su ywiywimi.
33 Akpukpa anishirr nggo hi ba ni so
kuma yi, na hi da sa aba yo, na gru zhi ni
igbu yi nu kukru ku gye ba ichi nu unto ku
nggo a so kuma wa.
34 Nggo Yesu ta ji na hi akpa anishirr wa,
itito ki ma na ba. Ima yo di, a na zzu aminta
ba nggo sama nu uni ka ba. Mre na gru so
tsarr ba aseki shishemi.
35 Nu nggo, azhi wa so ku, abiga ma ba
da ku di, “Azhi wa so ku, inta kri nu unto
ku nggo ako sama.
36 Du anishirr ba kuma ni izzuzzu igaga,
ni igbu igaga yi ku re inkindirr i ri na ba.”
37 Yesu da ba di, “Imba nu ba inkindirr
iri.”
Aba da ku di, “E-e! Ila inggi nggo inta
ta nu anishirr angga ba, ka si inklo mu
shishemi, nggo i ka han unushirr uda ki
ihwa itandarr?”
38 Yesu zhi ba zizo, “Imba se na
ankpinkpri unfonfo abirr? Ku klo kye.”
Nu nggo a ku kye ka na ni da ku di,
“Ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla iha.”
39 Yesu da ku abiga ma ba, di a bu du
anishirr ba ga so na ankla na ankla na
agiga assussu ka.
40 Anishirr ba wo na ga so na ankla ka,
abanu ayiyirr yiyirr abanu iso ikywi kywi.
41 Yesu kpa ankpinkpri unfonfo akywi
ka ni ikikla iha yi, na kye hun ko nu
unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mɨ
ankpinkpri ka nu abiga ma ba, di a bu kpa
ga ku anishirr ba, na ga ba ikikla yi kye ma.
42 Anishirr ba ri shi na ka du.
43 Abiga ma ba vu imbimbru ankpinkpri
unfonfo yi ni ikikla yi ki isisa iwurr ni iha.
44 Aniru ba nggo a se ni iri ima yi, a su
ukrɨ ukywi (5,000).

Yesu zirr na atu ka amasirr (Matiyu 14:22-23; Yohana 6:15-21)

45 Ankpu yirr, Yesu da ku abiga ma di
a bu rri nu uddu ku, na bi kuchi ko nu
ugugarr inyi numa ku nu Betsada. Yesu di
inkpu anishirr yi kuma.
46 Nu nggo a yo ba na anko na hun ko ku
ibarr ni igbre wa.
47 Ni ingbahru nggo, abiga ma ba nu
uddu ku a ka ku rri na atsutsu inyi ka ba,
Yesu ni kri ni imimi na ankpa ma.
48 A kri ni igbre wa na so hi abiga ma
ba ni so darr uddu ku chankarr, nggo und-
dunddu ku nga na ba narrnarr nu so turr
ba ka ko nu ugo. Uwa si ni gambre nggo
agba a imẹmẹ wa a tu ba, uwa gru so kuma
na ba na so zirr na atu ka amasirr ka, na ta
ko nggarr ba.
49 Nggo aba hi ma ni so zirr na atu ka
amasirr ka, na kye da su uzhi mu, na
hantu.

50 Aba wemi hi ma na ki isisu.
Yesu re na ba di, “Imba vu isisurr, si kru
isisu hen. A si ingga.”
51 Na rri na ba nu uddu ku. Unddunddu
ku kukri ywi. Abiga ma ba ku ayisurr.
52 Nggo a si hi inkpi yi unfonfo wa nggo
nu anishirr ba du ba ri hen, inkindirr ima
yi i ji ba ukpa. Ni du aba si kye ure umaku
hi hen.

Yesu du abu lolo ba a wre nu Genesareti (Matiyu 14:34-36)

53 Nu nggo, a cha inyi wa kre, na rri nu
Genesareti, na ka uddu ku hirr nabo.
54 Nu nggo, a huzzu nu uddu ku, anishirr
ba kye Yesu hi keke.
55 Na kru kago na anga kama ka, ku di gri
abi vri ba nu utakpa na nga na ku.
56 Unto ku nggo Yesu ti kuma, ni igbu
itsitsa yi, ni inkpinkpi yi, tuku ni izzuzzu
yi, anishirr di vu abi vri ba na ko nu udu,
na ku di barr ma di a bu du ba sa ungo nu
utu ankru umaku. Abangga ba nggo ti sa
ungo na ka, aba di wre.

7

Iba i anu Farrisi (Matiyu 15:1-9)

1 Ni ivi numa, nggo a na iga i, anu Farrisi
ba a nga ndo na abanu abitsarr na Are ka
bi iga ka, a nga zhi nu Urushalima, na nga
ni ssubi nu Yesu ku.
2 Nggo na hi abiga ma ba, a so ri ila na
ankizhi* ka mi. Na si ngla ango ka hen, nâ
ta su nggo anu Yahuda ba di na.
3 (Anu Yahuda ba, na anu Farrisi ba
wemi, a si di ri ila sama ni ngla ango hen.
A di ga iba i atiti imbarr yi kakami.
4 A si di ri ila nggo a ti nga zhi nu udu
hen, nggo a ti nga zhi nu udu aba ta ni mi
amasirr nu ukpa. Na di ga iba yi ngla ango
yi ni i ngla igbigba yi, ni itsa, na ampirri, na
aseki atsitsa ka).
5 Ni ima yo, anu Farrisi ba na abitsarr
Are ba a zhi Yesu di, “Angginggi da abiga
muwa ba a si ga iba i atiti yi hen? Na di ri
ila na ankizhi, sa ni ngla ango.”
6 Yesu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo
Ishaya a da na atu a imba si jiji, imba sa
anishirr abi na aseki wre ku anishirr a bu
hi ba! Nggo a charr da di,
“ ‘Anishirr angga ba a ga ingga na angu
gigyemi,
isisurr ambarr yi i ta anko ni ingga ku.
7 A so ga ingga gigyemi,
itsarr imbarr yi sa are ka anishirr, na
si su ure ku Abachi hen.’†
8 Imba ka Are ka Abachi ka, zu na anga yirr,
ni ga iba i anishirr.”
9 Yesu a ddu ba di, “Imba se na anko zizi
ka ka Are ka Abachi ka wre ki imba bu ga
iba imba yi.
10 Nggo Musa a charr da di, ‘Uwa bu kru
isisu i aki tuku ayirr muwa. Undurr a ti
da inkindirr indanda ni itu ati ama wa, ka
ayirr ama, aba bi ngu ma.’
11 Imba di tsarr du, undurr numa ti se ni
inkindirr yi nggo à ta zi ati tuku ayirr, na
da di, ‘Ashi! Inkini inggi yi su Kobani‡’ (i si
i Abachi mu.)
12 Ida ima yi, i tsarr du ùwà si ta zi ati tuku
ayirr muwa hen.
13 Imba so di tsarr amumarr amba ba iba
imba yi, ni nggurr ugo yo ure ku Abachi ku.
A si si ima yo na ankpa ma hen, aseki banu
se nggo imba so di na ka meme.”

Aseki ka nggo na unushirr ki undanda (Matiyu 15:10-20)

14 Yesu yo anishirr ba zizo, na da ba di,
“Imba bi shirr ki ingga atu wemi yi, ni bi
hi.
15 Inkindirr sama nggo ka rri nu umi ine
ku unushirr ni na ma ki ndanda. Inkini
nggo di huzzu ni isisurr i unushirr, ima yo
di na unushirr ki ndanda na Abachi ku. [
16 Wo yi, undurr wa nggo a se na utu ka
iwo, uwa bu wo.”]
17 Nggo Yesu a du akpa anishirr wa, na
gru ni i ssubi yi, na rri ko ni iko, abiga ma
ba ko ku zhi ma, inkpi i assurre wa nggo a
da ba na ku.
18 Uwa a zhi ba di, “Imba mi si hi ankpi
yi abanu ka hen? Imba mi si kye hi
meme hen? Inkini sama nggo ka mirri

* **7:2** *Ankizhi:* Inkindirr inggi yi nggo itsarr i Musa yi i da di a ka si gri ku Abachi na yi hen. † **7:7** Kye zizo *Ishaya 29:13.* ‡ **7:11** *Kobani:* Kobani si di inggi yi si i Abachi mu. Anu Farrisi ba na undu nu ure kuma wre ba bu kà izi akiki ambarr. A kye i wre sha aba bu zu inklo ni iru ambarr a Uki ku ibarr ku, nggo a ta di zi abi iha ba.

ku unushirr ni ine ni na ma ki ndanda na Abachi?
19 Inkini ima yi si rri ko ku ni isisurr hen, irri ko ku si ni ine mu, a si meme yo nggo a ta ja yi huzzu." (Are ka nggo Yesu a da ba, a tsarr ba di ikiri i si zizi pempe).
20 Yesu da ba di, "Inkini inggi nggo di huzzu zhi ni isisurr i unushirr, ima yo di na unushirr ki ndanda na Abachi ku.
21 Zhi nu umi ki isisurr i unushirr amarr ndanda a di huzzu, na ka ma ki umimi, uni zha amba tuku uni zha aniru, unayi, nu uni ngɨ anishirr,
22 ni ittu ashishi, ni na awurr, ni imu, ni izharr inkindirr, ni issu, amparr, gɨ itu, urrurru.
23 Aseki ndanda angga ka wemi, a di huzzu zhi nu umi ki isisurr i unushirr, na di na ma ki ndanda na Abachi ku."

Ukyekye ku ayamba wa nggo a si su anu Yahuda hen
(Matiyu 15:21-28)

24 Yesu gru nu Galili, na kuma ywhiy-whirr ni igbu nu Taya tuku Sido. Na ko ku rri ko ni iko numa, di a bu si hi uwa hen, na si hi unto ki isharri hen.
25 Ayamba numa nggo, uva uvutsa ama a se ni izhi ndanda, uwa wo inkindirr yi nggo Yesu so na, na gru horr mi nga na ku, na ni jaku ku na aza.
26 Ayamba wa a su anu Girrki. A su unichirr mu, na si su anu Yahuda hen. A ngri ma nu Fonisiya nggo su na anga ka Sirriya. A nga ni barr Yesu da bi ku han izhi ndanda yi glo ku uva ma wa.
27 Yesu a ddu ayamba wa di, "Du amumarr ba a ri kuchi. I si ta wre a bi ba ila yi amumarr yi ta yo ku amiyo hen."
28 Ayamba wa a kpanye di, "E-e, Akikye, ka amiyo ba nggo di kurr na aza ki imburr ka a di ri imbimbru ila amumarr yi."
29 Yesu da ku di, "Nu ure muwa ku, kakuma ni iko, izhi ndanda yi i huzzu ku uva mi wa ba."
30 Ayamba wa a huzzu kakuma ni iko, na ko ku hi uva ma wa kurr na abubo ikurr wa. Izhi ndanda yi i ka huzzu ku jiji ba.

Yesu à du ugo wanggo nga atu na nga anta à wre
(Matiyu 15:29-31)

31 Yesu a gru na du anga ka Taya ka, na zzu ba nu Sido, na rri ba na anga ka igbu yi nggo a yo yi di Dekapoli (Igbu Iwurr), na rri ni inyi nu Galili wa.
32 Anishirr abanu a gri agbatu nga na ku, nggo a si di re zizi hen. Na ku barr Yesu di a bu ki ungo sa na ku na du ma a wre.
33 Yesu à gri ma na kako na anga yirr, na ki imimarr ungo ima yi surr ku na atu ka, na sarr antinte, na ki ungo sa ku ni irrirri yi.
34 Na gɨ ashishi kye unkplassu, na ttu unddunddu, na re ngbungbru, na da di, "Efata!" (di, "Bwu!").
35 Keke, atu ka a bwu ku. Inkini nggo di lo ku irrirri yi gbuddu. Uwa a wo ure na re wre.
36 Yesu a gba ba atu, da bi si da ku undurr inkindirr yi nggo uwa na yi hen. Igba atu ima yi du ba so da ku anishirr ba kakami.
37 Anishirr so wo na vu angu gri, na da di, "A na aseki ka wemi zizi. A da aba agbatu ba wo, abi nganta a re wre!"

8

Yesu nu anishirr ukrɨ nẹ iri
(Matiyu 15:32-39)

1 Ni ivi ima, anishirr nggurr bi shishemi. Nu nggo aba sama ni inkindirr iri. Yesu a yo abiga ma, na da ba di,
2 "Itito ki ingga na anishirr angga ba. Utarr ambarr nggo ari ni ingga ku, ziza a sa ni inkindirr iri.
3 Ingga ti du ba kakuma ni iko ni inga aza mi, aba ta zzu tsi na anko kye, abanu ba a zhi nu ugbagba mu."
4 Abiga ma ba, a zhi ma di, "Nu momonggo, inta ta hi inkindirr iri ni ka nu anishirr angga ba na ankpuji nggo?"
5 Yesu zhi ba di, "Imba se na ankpinkpri unfonfo abirr ngga?"
Aba da, "Atangba."
6 Yesu ddu anishirr ba da bi kuso ni imimi. Na ba ankpinkpri unfonfo ka atangba mi, na nyarr ku Abachi, na tsɨ ka ki atsitsa ga abiga ma ba, aba kpa ga ku anishirr ba.
7 Aba se ni imu ikikla tsɨ. Uwa ba yi na nyarr ku Abachi, na du abiga ma ba vu yi ga ba meme.
8 Aba ri na shi. Aba vu imbimbru yi ssu ni isisa itangba.
9 Anishirr ba, a su ukrɨ nẹ, uwa du ba kuma.

10 Keke na a rri nu uddu ku ndo na abiga
ma ba na ko na anga ka nggo a yo ka du
Damanuta.

Anu Farrisi a zha itsarr zhi nu unkplassu (Matiyu 16:1-4)

11 Anu Farrisi banu ba a nga ni so ri
anta ni Yesu ku, da aba ta tsarr ma kye, da
Abachi kpanye na ku. Ni ima yo, aba da ku
Yesu di, “Na inkindirr ikagri numa nggo i
zhi nu unkplassu, ni di inta kye.”
12 Yesu ta inchorr ni isisurr kakami na
da di, “A sa angginggi anishirr bu mi ba a
zha ihi inkindirr na ashishi? Ingga da ki
imba, inkindirr sama nggo a ta tsarr imba
anishirr bu mi ba!”
13 Nabo yo, uwa du ba na rri nu uddu ku
na kucha ko nu ugugarr inyi numa ku.

Iyisti i anu Farrisi tuku i Hirridu (Matiyu 16:5-12)

14 Abiga ma ba a kpamusu, na si gri
unfonfo wa hen. Unfonfo wa nggo a gri su
uyirr yo na ba nu uddu ku.
15 Yesu a gba ba utu di, “Imba kye yi.
Imba ssubi ni kye iyisti* anu Farrisi na
iyisti ani Hirridu wa.”
16 Aba so zhi ikpambarr, “A su nggo inta
si gri unfonfo wa yo hen?”
17 Yesu a hi inkindirr yi nggo a so are, na
zhi ba di, “A sa angginggi di imba so re ni
ikpa di imba sa nu unfonfo? Imba si so hi
hen? Isisurr imba yi tsɨ ni ihi?
18 Imba se na ashishi, ni si kye hi hen?
Imba se na atu, ni si wo hen? Imba si ssu
hi hen?
19 Nggo ingga tsɨ unfonfo ukywi wa ga ku
anishirr ukrɨ ukywi (5,000) ba, imba i vu
imbimbru yi ssu ni isisa ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Iwurr ni uha.”
20 “Nggo ingga tsɨ ankpinkpri unfonfo
atangba ga ku anishirr ukrɨ unẹ (4,000)
ba, imba i vu imbimbru yi ssu ni isisa
inkpinkpi ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Itangba.”
21 Yesu zhi ba di, “Ziza mi, imba nise kye
hi?”

Yesu du unakreshishi kye hi nu Betsada

22 Nggo a rri nu Betsada, anishirr abanu
gri unakreshishi na nga ni Yesu ku, na ni
barr ma da bu ki ungo sa na ku.
23 Yesu a vu unakreshishi wa nu ungo, na
gri ma huzzu ko nu umi igbu ku. Na ku ddu
antinte surr ku na ashishi ka, na ka ango sa
ku, na zhi ma di, “Uwa kye hi?”
24 Unakreshishi wa à kpanye, na da
di, “Ingga kye anishirr ba hi, aba zzu
inkinkurr nggi so zirr.”
25 Yesu ka angu ama ka sa ku zizo na
ashishi ka. Unakreshishi wa a surr ashishi
girr, na kye hi zizi mi.
26 Yesu a du ma kakuma ni iko, na gba ku
utu na da ku di, “Tsi kuma ni iko muwa, ni
si kanga nu umi ki igbu ku zizo hen.”

Are ku Biturr ni itu i Yesu (Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Nggo Yesu na abiga ma ba, a gru rri
kuma ni igbu yi na anga ka Kayisarriya
Filipiya. Nggo a se na anko, uwa à zhi
abiga ma di, “Anishirr ba da di ingga su
unggonggo?”
28 Aba ddu ma di, “Abanu da du uwa su
Yohana uni zzu anishirr na amasirr, abanu
du uwa su Iliya, abanu a da du uwa su
uyirr nu umi ku abi kpa are bi kuchi ba.”
29 Uwa zhi ba di, “Imba ku atu amba wa
da di, ingga su unggonggo?”
Biturr a da di, “Uwa yo su Kristi†.”
30 Yesu a nggurr ba di, “Imba si da ku
undurr inkindirr ni itu mungga hen.”

Yesu a re ni itu ittu ima yi (Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Yesu gru so tsarr abiga ma ba di, “Ingga
Uvuvurr a Unushirr a ta ki iha kakami.
Ankpinkpye ba ta kà ingga. Ankpinkpye
abikye, na abitsarr ni Iba yi, a ta kà ingga,
na ta ngu ingga. Nu utarr wa, ingga ta tasi.”
32 A da ba krizhizhimi. Nggo Biturr a
gba ma ko na anga yirr, na ku so glo ma di
angginggi du uwa da meme.
33 Nggo, Yesu kasarr na kye abiga ma ba,
na nggarr ito ni Biturr ku di, “Chi huzzu
ni ingga ku, uwa Umimi! Uwa si se na
amarr ka Abachi hen, uwa se na amarr ka
unushirr.”

---

* **8:15** *Iyisti:* Imbimbru iyisti yi nggo i di du unfonfo a si.

† **8:29** *Kristi:* Kristi tuku Mezaya su inkpi iyirr. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à zhi ni irrirri i anu Girrki “Kristos.” Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya “Mashiyak.”

34 Yesu yo anishirr ba na abiga ma ba,
na da ba di, “Undurr nggo ta du uwa ta
ga ingga, uwa bu ka itu ima. Na bu ba
unkunkurr ki garr umaku na ga ingga.
35 Undurr wanggo nggo ta du uwa ta
so sese, uwa ta zha yi chankarr. Undurr
wanggo nggo a ta ni ingga itu ima yi ni i
kuchi i ure ku Abachi ku, uwa ta so sese.
36 Angginggi su ku unushirr zizi nggo a ti
gri inkpinkpye ingbingbru yi pempe na bi
ttu?
37 Unushirr sa ni inkindirr yi nggo ka ni
na kpa itu ima ttungo.
38 Unushirr wanggo à ti kru ishisha
imungga nu ure ku nggo ingga da, na ase
amimi a ka la ure angga ka, ingga Uvuvurr
a Unushirr mi ta kru ishisha ima yi na
ankẹ ka Abachi, nggo ingga ta kanga ni ila
nzarrnzarr i Aki mungga yi ndo na abitu
ba Abachi abi wre ba.”

9

1 Yesu kuchi ni bre ba di, “Ingga da ki
imba ure ujiji, abanu nggo kri ni inggya, a
si ta kɨ bari na ka hi ittu i Abachi yi ni nga
kyekye mi hen.”

Ukpa ku Yesu ku u kasarr (Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Nu nggo azhibarr utani wa i vu sarr, i
Yesu yo Biturr tuku Yakubu, u Yohana du
ba ga ma hun ko ni itu igbre unkpi wa, nu
nggo a ko ku so na akpambarr. Nabo yo,
Yesu ku kasarr na ashishi ambarr ka.
3 Angbanja iki ama ka la kaki a akikla
pyarr nâ ta sa azzuzzu, nu nggo undurr ni
ingbingbru inggi yi ka si ngla ssu meme
hen.
4 Abiga ma ba atarr mi a hi Iliya, uni kpa
are a Abachi wa, tuku Musa, ni kri re ni
Yesu ku.
5 Biturr re ni Yesu ku di, “Unitsarr, a si ki
inta inkindirr iwre nggo inta se ni inggya.
Di inta na aburr atarr ki imba. Iyirr ku
uwa, iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya.”
6 (Biturr si hi inkindirr i nggo ko da hen,
nggo isisu ki ba kakami).
7 Akpa ji zhi nu unkplassu ni ttu ba
nado. Aba wo ukorr nu umi ku akpa ku di,
“Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo isisurr
mungga yi i nyarr na ku kakami. Imba wo
ma yi!”
8 Aba ka kye na si hi undurr na ku zizo
hen. Yesu yo se na ankpa ma.
9 Nu nggo a ko ji igbre inkpi wa, Yesu gba
ba utu di, “Imba si da ku undurr inkindirr
yi nggo imba ku hi hen, di ingga Uvuvurr a
Unushirr ka ttu ni ka tasi bari.”
10 Aba vu ure umaku gri ni isisurr am-
barr yi, na ka ko zhi ikpa di, “Sa angginggi
si ittu ni itasi yi?”
11 Aba zhi Yesu di, “Angginggi du abitsarr
are ba di da di Iliya nggo ta ka nga kuchi ku
uni kpa inta ttungo wa.”
12 Yesu da ba di, “Iliya ka nga kuchi ba, ni
ssu anko bi. Ungbamvu ku da di, Uvuvurr
a Unushirr taka ni ki iha aba taka kà ma?
13 Di ingga da ki imba, Iliya a ka nga ba.
Anishirr ba a ni na ku inkindirr indanda
nggo isisurr imbarr yi i kpanye ba, nâ ta su
nggo ure ku Abachi ku u da ni itu ima yi.”

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda a wre (Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

14 Nu nggo Yesu na abiga ma ba, atarr ba
ji zhi ni igbre wa, na hi akpukpa anishirr
nabo. Abitsarr are ba so ri anta na abiga
ma banu ba.
15 Nggo anishirr ba hi Yesu, na ku ayisurr
kakami, na kru ko na ku, na ku so chi ma.
16 Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba kri ri
anta ka angginggi na ba?”
17 Ugo numa nu umi ku anishirr ba a
da di, “Unitsarr, ingga gri ku uwa uvuvurr
mungga nggo a se ni izhi ndanda nggo i du
ma si di re hen.
18 Izhi ndanda yi ti gru ku i di ba ma ng-
gurr ni imimi, uwa ssu anfu na angu, na ta
anyinyirr na tsɨ ki klakaka. Ingga da abiga
muwa ba bi han izhi ndanda yi huzzu ku
uvuvurr wa, aba han yi chankarr.”
19 Yesu ddu ba di, “Imba anishirr bi kà
iyo isisurr! Imba kye ingga ta so ki ivi ibirr
nggi ni imba ba? Ingga ta ttu angginggi vu
isisurr ni imba ba? Gri uvuvurr wa ga ki
ingga!”
20 Aba gri ma ga ku Yesu. Nu nggo, izhi
ndanda yi hi Yesu, ni ba uvuvurr wa gri ni
nggurr ni imimi du ma tsɨ na ssu anfu na
angu.
21 Yesu zhi aki a uvuvurr wa di, “A ki ase
abirr ngga ni di tsɨ yi?”
Aki wa da ku di, “Zhi ni tsitsa mu.

22 Izhi yi di zha du uwa ta ngu ma, ni
di ba ma tu nu uru, ni di ba ma yo na
amasirr. Uwa ti se ni inkindirr ina, kye inta
na ashishi ka itito, ni zi inta nggo uwa ti hi
aza ka!”
23 Yesu da ku di, “Uwa da angginggi, di
uwa ti hi aza ka? Unushirr wanggo nggo
ti yo isisurr na Abachi ku, uwa di se nu
ukyekye ki na aseki ka namri.”
24 Aki a uvuvurr wa da hantu di, “Ingga
kpanye, ni yo isisurr na Abachi ku, si su
kakami hen. Zi ingga ni di yi su kakami.”
25 Nggo Yesu hi da anishirr ba so nga, na
nggarr ito ni izhi ndanda yi ku di, “Izhi i
agbatu tuku inganta, ingga han uwa huzzu
nu umi umaku, si ka rri na ku zizo hen!”
26 Izhi ndanda yi nggarr angu yi, ni ba
ma nggurr kakami uwa kurr tsɨ. Izhi yi
huzzu kuma. Uvuvurr wa kurr ni inkla yi
ywi zzu da a ttu. Nu nggo anishirr ba da di,
“A ttu!”
27 Yesu vu ma nu ungo na gɨ ma gru, uwa
gru kri.
28 Nu nggo, Yesu mi rri ko nu umi ki
iko ku, abiga ma ba ku so zhi ma sharri
di, “Angginggi di inta han izhi ndanda yi
huzzu lankarr?”
29 Yesu ddu ba di, “Inkindirr sama nggo
ka han izhi inggi yi huzzu, ibarr Abachi na
ankpa ma nggo ita zi.”

Yesu are ba zizo ni itu ittu ima yi (Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Nggo Yesu na abiga ma ba du unto
kuma, na sarr ko na anga ka Galili ka. Yesu
si kpanye du undurr bu hi unto ku nggo
uwa se hen.
31 Nu nggo a so tsarr abiga ma ba. Na ddu
ba di, “A ta ba Ingga Uvuvurr a Unushirr nu
anishirr, nggo ta tsi ingga ngu, unu utarr
wa, ingga ta tasi.”
32 Abiga ma ba kye ure ki itsarr umaku
ssurr. Isisu ki ba ni zhi ma yi.

Unggonggo sa ankpye? (Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 Aba nga nu Kapanahu, nu nggo a rri ko
nu umi uki, Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba
di ri anta ka angginggi ga anko?”
34 Ishisha ki ba ni ka sa ku. Nu nggo a ka
so di narr inkpinkpye nggi na anko, na so
zhi ikpa du unggonggo ta sa ankpye nu umi
umbarr ku.
35 Yesu ji so, na yo awurr na aha ba, na da
ba di, “Uwanggo nggo ta zha du uwanggo
ta su ni mẹmẹ, uwanggo bi su uni kre wa,
na bu su ugarr amba namri.”
36 Na ba inkparr uvuvurr numa na du yi
gru kri na atsutsu ambarr ka. Na vu ma gri
nu ungo, na da di,
37 “Uwanggo nggo ti kpa uyirr nu umi ku
antsɨntsɨ abangga ba, ni isa mungga uwa
kpa si ingga. Undurr wanggo nggo ti kpa
ingga, uwa si kpa si ingga na nkpamu hen,
a kpa Abachi nggo a tu ingga mi.”

Undurr wanggo ta si ka inta hen uwa sa amunta (Luka 9:49-50)

38 Yohana ddu Yesu di, “Unitsarr, inta hi
ugo numa nggo so han izhi ndanda huzzu
ni isa muwa, inta da ku di a bu duma, da a
si se nu umi munta ku hen.”
39 Yesu ddu ba di, “Si han ma yi hen.
Undurr wanggo nggo ti na ikagri ni isa
mungga, uwa yo ka si kasarr hanhan mi na
da ure undanda ni itu mungga hen.
40 Undurr wa nggo ta si ka inta hen, uwa
sa amunta.
41 Ingga so da ki imba ure ujiji mu. Un-
durr wa nggo ta ni imba amasirr ni isa
mungga, Abachi taka nu ma azadi ama ka
na azhibarr a ikikre wa.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure (Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 “Undurr wa nggo ati na na du uyirr nu
mi ku atsitsa angga ba a ka ko nu ugo ni
iga ingga yi, i wre ka lo ku unushirr uwama
ununa ni ito na turr ma yo ni izzo amasirr.
43-44 Meme nggo, ungo umuwa nggo ti ta
du uwa sarr uza ni ga ingga yi, uwa gye ku
ta yo. I ta wre ùwà bu rri ni iso sese nu ungo
uyirr, nu uwa bi se na ango aha ni bi rri nu
unto ki iha nu uru ki rri sese.*
45-46 Uza muwa nggo ti ta du uwa rri ni ila
ure, gye ku ta yo. I ta wre ku uwa, uwa bi
rri ni iso sese nu uza uyirr, nu uwa bi se na
aza aha ni bi rri nu unto ki iha sese nu uru.

* **9:43-44** *Angbamvu anuma ka a surr 44 tuku 46.* Aba aha mi a si ungo yirr nu 48 wa nggo a da di: Nu nggo, ‘inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen, uru ku si ta kazhi hen’ (kye 48).

47 Ishishi muwa inggi ti du uwa sarr, uwa
ttu yi glo. I ta wre ku uwa bi rri ko ni ittu
yi Abachi ni ishishi iyirr, nu uwa bu gri
ashishi aha ni rri nu unto ki iha nu uru ki
rri sese.
48 Nu nggo
“ ‘inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen,
uru ku si ta kazhi hen.’†
49 A taka ngla anishirr zzu nu uru na du ba
la zzu nu nggo a di surr ima ni ila na di yi
imarr.
50 “Ima si inkindirr iwre. Imarr yi ti ngla
glo, anko se nggo ta na nà di yi ka ni imarr
zizo? Nggo imba hi ima di marr ni inyi,
imba bi na ku akpukpambirr ba nâ si ima,
ni so zizi na anishirr ba namri.”

10

Itsarr i Yesu ni itu i igarr (Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu gru nu Kapanahu na ji ko na anga
ka Yahudiya, na ku cha inyi nu Joda wa.
Akpa anishirr bi na nga na ku zizo, uwa so
tsarr ba nâ ta si nggo a di tsarr ba ttuttumi.
2 Anu Farrisi ba a nga da aba ta ni tsarr
ma kye, na ni zhi ma di, “Da ki inta. I wre
unuru bu han uwama?”
3 Yesu zhi ba di, “Musa wa charr ki imba
are ka da angginggi?”
4 Aba ddu ma di, “Musa kpanye du unuru
bu charr ku ayamba ama wa ungbamvu ku
ingu igarr na du ma kuma.”*
5 Yesu ddu ba di, “Musa charr ure kuma
meme nggo imba kri itu ni si wo ure hen.
6 Ni imɛ̱mɛ̱ yi i si se meme yo hen,
‘Abachi à na ba unuru tuku ayamba,’ nâ ta
su nggo, a charr nu ungbamvu,
7 ‘Ni ima yo, unuru ta du aki na ayirr ma,
na nggurr itu bi nu uwama ku,
8 Aba aha mi ta su ukpa uyirr.’ Na si ta se
aha hen.
9 Ni ima yo, inkindirr yi nggo Abachi zɨ yi
bi unushirr bu si tsɨ yi hre hen.”
10 Nu nggo, Yesu ka rri ko ni iko yi, abiga
ma, ku zhi ma ure kuma.
11 Yesu ddu ba di, “Undurr wa nggo ta
han uwama na ku garr ayamba numa, uwa
kpala ku uwama wa kakami. Na si uni zha
amba.
12 Na anko ayirr ama wa, ayamba wa
nggo ta ka uruma na ko ku garr unuma,
uwa kpala ku uruma wa kakami. Na si uni
zha aniru.”

Yesu na amumarr tsitsa (Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

13 Anishirr ba gri ku Yesu amumarr tsitsa
di a bu ni sa ungo na ba, abiga ma ba ni
nggarr ito na anishirr ba.
14 Nggo Yesu hi ba ni na meme yi, na ki
ba unfu, na ddu ba di, “Du amumarr ba du
ba nga ni ingga ku, ni si han ba hen, ittu yi
Abachi yi i si aba ma yo.
15 Ingga ko da ki imba ure ujiji, undurr
wanggo nggo ta si bwu isisurr na kpa ittu
yi Abachi nâ ta si amumarr tsitsa ba hen,
uwa si ta rri na yi hen.”
16 Na so vu amumarr ba na yiyirr, na sa
ba ungo ni itu, na yo ba angu azizi.

Ugo na azo wa (Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

17 Yesu su nu umi ku uzirr, ugo numa
kru na nga ni kuttu ku na agbuzzu, na zhi
ma di, “Unitsarr ni iwre, ingga ta na sa
angginggi bari ni ka so sese?”
18 Yesu zhi ma di, “Angginggi du ùwà
yo ingga ki uni wre? Undurr numa si si
uni wre na antsandirr hen, Abachi yo na
ankpa ama su uni wre.
19 Uwa hi Are ka nggo a da di, ‘Si ngu
unushirr hen; si zha amba ba anishirr hen;
si ki ayi hen; si gye ku undurr imu hen; si
de abubo hen; kru isisu i aki muwa tuku
ayirr muwa.’† ”
20 Ugo wa da di, “Unitsarr, nggo ingga ni
su uvutsa mu ni kru isisu Are ka ma.”
21 Yesu kye ma girr, na kpanye na ku, na
ddu ma di, “A ni ji ku ùwà inkindirr iyirr yo.
Kuma ku vu aseki muwa ka re namri, ni ga
ku abi iha ba inklo yi, ni ga ingga, uwa ta se
na ashiki ka kri mwe nu unkplassu.”
22 Nggo, ugo wa wo meme, isisurr ima yi
kaki chichi, na vri isisurr, na kuma ni ivri
isisurr ima yi. Nggo, ugo wa a se na aseki
ka shishemi.
23 Yesu ka kye abiga ma ba, na ddu ba
di, “I ta ka tsɨ kakami ku aba ashiki ka
ingbingbru ba, na bi rri ni ittu yi Abachi
yi.”

† **9:48** Kye zizo *Ishaya 66:24.* * **10:4** Kye zizo *Are Ka Zizo 24:1-4; Matiyu 5:31.* † **10:19** Kye zizo *Issuzzu 20:12-16; Are Ka Zizo 5:16-20.*

24 Isisu ki abiga ma ba na are kama, Yesu
kuchi ni bre ba di, “Amarr mu imba hi nggo
itsɨ ni rri ni ittu yi Abachi yi.
25 A ta si‡ inkindirr isu alakurrmi bi rri
ni iywirr i anurr, nu unushirr wa nggo a
se na aseki ka ingbingbru ka bu rri ni ittu i
Abachi yi.”
26 Nu ure kuma, abiga ma ba ku ay-
isurr kakami, na ka so zhi ikpa zhazha di,
“Meme Abachi ta kpa unggonggo ttungo?”
27 Yesu ka kye ba girr na da di, “Inkindirr
yi nggo i mri unushirr, i si tsɨ ku Abachi
hen; na Abachi ku aseki ka wemi si mri ma
hen.”
28 Biturr gru na zhi di, “Inta nggo du
aseki munta ka ni ga uwa na?”
29 Yesu kpanye ba di, “I se meme yo,
ingga ko da ki imba di, undurr wa nggo
ti du iko, ka amuyirr aniru na amba, ka
ayirr, ka aki, ka amumarr, ka izzuzzu, na
ga ingga, na da ba ure ku Abachi ki wre ku,
30 Uwa ta kpa aseki angga ka shishemi,
ako na amuyirr, ayiyirr, na Amumarr, ni
izzuzzu. Na ta kpa ikarr ni ingbingbru yi.
Na ase ka so nga ka, uwa ta ka kpa izhi iso
sese.
31 Abi imẹmẹ ba ta kaki abi kugo, abi
kugo shishemi ta kaki abi imẹmẹ.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr (Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

32 Nggo, aba so kuma nu Urushalima,
uwa so ku ba ichi. Uzirr umaku du abiga
ma ba so ku ayisurr. Inkpu anishirr zi ga
ba ni isisu. Yesu yo awurr na aha ba kaki
na anga yirr na da ba inkindirr yi nggo ta
la na ku.
33 A ddu ba di, “Inta ko kuma nu Urushal-
ima, nggo a ta ku vu Ingga Uvuvurr a Un-
ushirr nu ankpinkpye abikye ba na abit-
sarr are ba. Aba ta da di a bu ngu ingga,
na ta ba ingga nu abichirr§.
34 Aba ta mẹ ingga, na ta sarr antinte surr
ingga, na ta hlo ingga, na ta ngu ingga. Unu
utarr wa, ingga ta tasi.”

A barr Yesu inkindirr (Matiyu 20:20-28)

35 Ani Yakubu tuku Yohana, Amumarr
bu Zabadi, gru nga ni zhi Yesu di, “Unitsarr,
inta di inta ta barr uwa, du uwa na ki inta
inkindirr numa nggi?”
36 Yesu zhi ba di, “Imba zha di ingga bu
na ki imba angginggi?”
37 Aba da di, “Nu nggo ùwà taka so ni
imburr i ittu muwa yi, ùwà ka du uyirr
munta wa bu so ku ùwà nu ungo ri, uyirr
wa nu ungo mla.”
38 Yesu ddu ba di, “Imba si hi inkindirr
yi nggo imba ko zha yi hen. Imba ka so nu
ukucha ki rɨ kpakpa ni ivri ku nggo ingga
ta so? Ka a ta zzu imba na anko ayirr nggo
a zzu ingga na amasirr, ni iha yi nggo ingga
ta ki yi?”*
39 Aba di, “Yo-o! Inta ka na.” Yesu ddu ba
di, “Imba ta so nu ukucha ki rɨ kpakpa ku
nggo ingga ta so, ni ta kpa izzu na amasirr
nggo a ta zzu ingga.
40 Uwa ti si iso nu ungo ri tuku nu ungo
mla mungga si si ingga nggo ta ni imba hen.
Sa Abachi mu ta nu abangga ba nggo a hla
ba into ima yi.”
41 Nggo, awurr na aha abiga ma ba wo
ure ku nggo ku, na ki unfu ni Yakubu ku
tuku Yohana.
42 Yesu yo ba nggurr bi ni inkla iyirr,
na ddu ba di, “Imba hi anishirr abangga
ba a na ba ki attu na atu anishirr a se nu
ukyekye ku gri ba ndanda mi. Ankpinkpye
anishirr ba di nu ba iha.
43 Imba bi si na meme yo hen. Undurr
wa nggo ti du uwa ta sa ankpye ni imba ba,
uwa bi su ugarr amba we.
44 Uwanggo nggo ta du uwa ta si uni
mẹmẹ, uwa bu su ugarr amba we.
45 Ingga Uvuvurr a Unushirr mi si nga di
a bu ni gbo ki ingga gbi gbo hen; ingga nga
ni itu mungga nye kpa anishirr shishemi
ttungo.”

Batimawu unakreshishi wa à wre (Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 A nga nu Jerriko, Yesu so na abiga
ma ba na anishirr shishemi. Unakreshishi
numa nggo a yo ma du Batimawu, uvuvurr

‡ **10:25** Yesu da ku abiga ma ba di i ta vri u unushirr nu ukpa unggo ku bu kpa iso sese (nâ su ugo na azo wa). I ta vri kakami nâ sa alakurrmi, inina unkpi wa, bu rri ni iywirr i anurr. § **10:33** *Abichirr:* Anishirr ba nggo si si ingri i anu Yahuda hen (anatsi). Anishirr ba nggo si kpa Abachi hen. Anu Yahuda ba nggo sa abiga a ti gru aba di yo ba da abangga ba nggo a sarr ba iji. * **10:38** *Iso nu ukucha tuku ivri:* Yesu à so zhi di aba mi a ka ki iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo?

a Timawu, nggo so nu unddu anko ku na so barr.
47 Nu nggo a wo da a si Yesu anu Nazareti,
nggo so sarr na gru so yo hantu di, “Yesu,
Uvuvurr a Doda, kye itito mungga!”
48 Anishirr shishemi kpa ma ki, di a bu
ba ttungo. Uwa ka, na so du hantu kakami
di, “Uvuvurr a Doda, kye itito mungga, ni
zi ingga!”
49 Yesu kukri na di, “Yo ma.” Aba yo ugo
na kreshi wa, na da ku di, “Vu isisurr, gru
kye ma so yo uwa.”
50 Batimawu ttu ikpo ankru ima yi ta yo,
na nga chachacha, na kuma ni Yesu ku.
51 Yesu zhi ma di, “Uwa zha di ingga bu
na ku uwa angginggi?”
Unakreshishi wa di, “Ankpye, da ashishi
ka bwu ki ingga, ni di ingga kye hi zizo.”
52 Yesu ddu ma di, “Kuma, iyo isisurr
muwa nggi du uwa wre.” Inkpo iyirr,
Batimawu hi abubo, na ga Yesu kuma na
anko.

11

Imirri i Yesu nu Urushalima (Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo, Yesu na abiga ma ba ki ywhiy-
whirr nu Urushalima, nggo a ki gaga irri
ni igbu nu Betifegi tuku Betani, na nga ni
Igbre nu Olivu. Yesu ttu anishirr aha nu
umi ku abiga ma ba, na tu ba kuchi,
2 na gba ba utu di, “Kuma ni igbu wanggo
wa ni ichi imba, ni imirri imba, imba ta
hi uvuvurr ijaki nggo a lo ma nabo, nggo
nise hun yi kye. Imba ddu yi gri ki ingga ni
inggya.
3 Undurr ti zhi imba di, ‘Imba so na
angginggi nabo?’ Imba da ku di, ‘Akikye
wa yo tu inta, à ta du ba gri yi kanga ziza.’
”
4 Aba kuma, na ku hi uvuvurr ijaki wa,
nggo a lo ma zu nu ankonki a iko nga na
anko, aba ku ddu yi.
5 Anishirr banu kri nabo, na zhi ba di,
“Angginggi di imba so ddu uvuvurr ijaki
wa?”
6 Aba da ba ure ku nggo Yesu a da ba,
anishirr ba du ba kuma nu uvuvurr ijaki
wa.
7 Aba gri uvuvurr ijaki wa ga ku Yesu, na
ddu inkinkru imbarr i abi yi sa ku, na du
Yesu hun so.
8 Anishirr shishemi a ddu angbanja iki
ambarr ka la ku na anko. Abanu mi
angbamvu surr ku* na anko wa.
9 Anishirr ba nggo a so ku ki ichi, na
abanu ba nggo a so ga ma nu ugo, gru so
hantu ko da di,
“Hosana!†
Inyarr si i Abachi!
Abachi bu yo angu ama ka wre ku
wanggo nggo a nga ni isa yi Atiko yi!‡
10 Abachi bu sa ungo uma ku wre ku
ni itu yi ittu yi nggo so nga nâ ta
si ittu i aki munta wa Doda!
Inyarr si i Abachi nu unkplassu!”
11 Yesu rri ko nu Urushalima, na ko nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na kye ku
kago, nggo azhi wa so kre, uwa ka huzzu
ko nu Betani na awurr na aha ba.

Ibwa ni ka klo wa (Matiyu 21:18-19)

12 Nu uha wa nggo a gru nu Betani, iyo ki
Yesu.
13 Uwa yo ashishi hi ibwa numa gbagba
mu, na ko kye du uwa ta ku hi inkpinkpo
numa na ka ywhe ri, na nga ni ichi yi, na
ni hi sa angbamvu yo mre, ibwa wa si klo
hen. A si su ba ivi imbarr iyo hen.
14 Yesu ddu ibwa wa di, “Undurr mi
si taka ri inkpinkpo muwa yi zizo hen.”
Abiga ma ba a wo ma ni da yi.

Yesu rri ko nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku (Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

15 Aba ku rri nu Urushalima, Yesu kuma
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ko ku
han abi gri iki nga ni re ba na abi so re iki
nu Uki ku Ibarr Abachi ku, na vu ankpu
imburr ka abi so sarr inklo ba kasarr, na
abubo a iso a abi so re ananddu ba.
16 Yesu kisa ku anishirr ba ni gri inki ire
na rri ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

* **11:8** *Mi angbamvu surr ku na anko wa:* Anu Yahuda ba di kpa ankpye unushirr nggo meme (uttu). † **11:9** *Hosana:* Ni imeme yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ **11:9** Kye zizo *Asarr 118:26.*

17 Na da ku anishirr ba di, “A kurr ni
icharr nu ungbamvu ku Abachi ku zhe mu
di, Abachi da di:
“ ‘A ta di yo Iko imungga yi
ki iko yi ibarr ingga i ingbingbru yi
we.’§
Imba ka yi ki unto ku iso ku abayi!”*
18 Ankpinkpye abikye anishirr na abit-
sarr are ba a wo ma mi, na gru so zha anko
a ingu Yesu. Na so kru isisu ima yi, nggo
anishirr ba shishemi a ku ayisurr ni itsarr
ima yi, na kpanye na ku.
19 Nggo azhi wa so ku, Yesu na abiga ma
ba gru huzzu nu umi ìgbù ku.

Itsarr ni tu i ibwa ni ttu wa (Matiyu 21:20-22)

20 Na ambre ka uha ka, aba gru so
ga anko wa, na ni hi ibwa wa nggo a
yo ko angu ndanda ka, uwa ttu zhi na
angbungba ka ji ku sarr ni izhizhi yi.
21 Biturr kye hi na da ku Yesu di,
“Ankpye, kye ibwa wa nggo uwa na yo ku
angu ndanda ka a ddu!”
22 Yesu da ba di, “Gri Abachi ni isisurr
muwa yi gbangba.
23 Ingga ko da ki imba ure ujiji di,
wanggo nggo ti da ki igbre wa nggo wa di,
‘Gru kuma ku, ku ni inyi,’ ni isisurr ima
iyirr na kpanye jiji di inkindirr yi nggo uwa
da yi ta se meme yo, uwa ta na ku na yi.
24 Meme nggo ingga ko da ki imba, uwa
ti barr zha inkindirr na Abachi ku, uwa bi
kpanye du uwa ka kpa yi ba, uwa ta nu uwa
na yi jiji.
25 Uwa ti gru kri ni ta barr Abachi, uwa
bi nggurr zhi ku abangga ba nggo kpala ku
uwa, ni da Aki muwa nu unkplassu mi ka
ila ure muwa yi glo ku uwama.” [
26 Uwa ta si nggurr zhi ku abanu hen, Aki
muwa nu unkplassu mi si ta nggurr zhi ku
uwa meme hen.]

Izhi ni tu i ukyekye ku Yesu ku (Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 Aba kakuma nu Urushalima zizo. Yesu
ku so zirr kago nu umi Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, ankpinkpye abikye ba, na abit-
sarr Are ba, na akikre anishirr bi igbu ba,
a nga na ku,
28 na ni zhi ma di, “A su nu kyekye ku
unggonggo uwa so na iki isisu inggi yi?
Unggonggo nu uwa ukyekye ki na iki inggi
yi ma mi?”
29 Yesu da ba di, “Ingga mi se ni izhi iyirr
nggo ingga ta zhi imba. Imba ti sa ki ingga
ma, ingga ta da ki imba undurr wa nggo ni
ingga ukyekye ki na aseki ku.
30 Ukyekye ku nggo izzu yi nggo Yohana
di zzu anishirr ba na amasirr wa u zhi
nu momonggo? A kpa ukyekye ku zhi na
Abachi ku, ka Yohana a na ki itu ima? Da
ki ingga.”
31 Aba ka ko ri anta, ni ikpa di, “Inta ti da
di, ‘A kpa zhi na Abachi ku,’ uwa ta da du
uwa sa anggi mu inta si kpanye nu Yohana
ku hen?
32 Inta ti da di, ‘A na ki itu ima.’ ” (Isisu so
ki ba na anishirr ba, nggo anishirr ba wemi
kpanye du Yohana si uni kpa are a Abachi
jiji.)
33 Nggo, na da ku Yesu di, “Inta si hi hen.”
Yesu ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki imba,
ukyekye ku nggo ingga so na undu na ku
hen.”

12

Assurre a amimi anishirr abi do ila ba (Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa
di, “Ugo numa nggo do ila, na ttu inkinkurr
numa nggi a yo yi du grepu. Na harr ila yi
kago na acha, na ya inkpri uddudu nggo
a ta di hin àmà wa surr, na me unto ki ihun
kri na kye kago. Na ba ila yi nu abi do
abanu nggo a ta di kye ku na yi, na kuma
nu uzirr nu unto gbagba.
2 Ni ivi iywhe issubi yi, uwa tu uvuvurr
iko ama numa na abi do ba ba, di a bu nu
ma inkpinkpo ima ga ku uwa.
3 Abi do ba ku vu ma hlo, na han ma
share na ango aha.
4 Uwa tu uvuvurr iko numa kako na aba
zizo, aba ku hlo uwama nggarr itu na nu
ma ishisha.
5 Akikye wa ku tu unuma ko na aba ki
unu utarr, aba ku ngu uwama. Uwa ni
tu abanu shishemi, aba ku hlo ba, na ngi
inkpu yi.

§ **11:17** Kye zizo *Ishaya 56:7.* * **11:17** Kye zizo *Irrimiya 7:11.*

6 “Uwa se nu uvuvurr uyirr yo nggo ta tu,
uzuma wa nggo a kpanye na ku. Na tu ma,
ni ikikre yi, di a ta ku kye ma ssu nu ungo.
7 “Abi do ba re ni ikpambarr di,
‘Uwanggo yo su uvuvurr a ugo wa, nggo
taka ni gri abubo wa, nga yi di inta ni ngu
ma ni gri abubo wa ki amunta.’
8 Aba vu uvuvurr wa, na ngu ma, na ba
iku yi huzzu ni ila yi gri ku ta yo na ábì.”
9 Yesu kuchi ni bre ba zizo di, “Akikye ni
ila wa ta ni na ba kingginggi? A ta ni ngɨ abi
do bama ba, na kpa ila yi nu abanu.
10 Imba nise bre nu Ungbamvu ku
Abachi ku nggo a charr di:
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
iyo kaki itu yi ibarr iko yi.
11 Atiko munta wa Abachi nggo na yi
meme,
wanggo si inkindirr iku ayisurr ni hi.’*
”
12 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba so zha
anko a vu Yesu, nggo a hi da a so da assurre
unggo ku na atu ambarr. Aba du ma na
kuma, nggo a so kru isisu i anishirr ba.

Izhi ni tu i han inklo imimi (Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba, tuku
anu Farrisi, tuku anishirr ba Hirridu ba a
nga ni Yesu ku, da aba ta ku tirr ma ni izhi
kye, wre ba ka vu ma.
14 Na gru nga na ku di, “Unitsarr, inta
hi uwa so da su ure ujiji, ni si di kakye
inkindirr yi nggo anishirr di da hen, ni si
di kye unushirr ki na nkanka hen. Ùwà
so tsarr anishirr anko a Abachi wa nu ure
ujiji. I wre inta bi han inklo i imimi yi ku
Kayisa† (Uttu unkpi nu Roma wa), ka i si
wre hen mi?
15 Inta bu han, ka inta bu si han hen?”
Yesu kye ba hi nggo a nga i tirr ma, na zhi
ba di, “Ingga na ki imba angginggi nu nggo
imba nga nye i tirr ingga? Imba gri ki ingga
inkpinkpri inklo dinarri iyirr, ni di ingga ni
kye.”
16 Aba gri ku uyirr. Uwa kpa ku kye,
na zhi ba di, “Wanggo so ashishi ka ung-
gonggo ni isa inggonggo ni inklo yi?”
Aba di, “Uttu unkpi nu Roma wa.”
17 Yesu ddu ba di, “To, imba nu Uttu
Kayisa inkindirr yi nggo i si ku i ma, ni nu
Abachi inkindirr yi nggo si i Abachi.”
Aba vu angu gri.

Izhi ni tu i itasi (Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Anishirr banu nggo a yo ba da, Anu
Sadusi (Anishirr ba nggo si kpanye da an-
ishirr ta ka tasi hen), nga ni Yesu ku. Na ni
zhi Yesu di,
19 “Unitsarr, Musa à charr ki inta du:
‘Undurr ti ttu na du ayamba sa nu uvuvurr,
uzayirr ama wa bi hru ayamba na ako wa,
na ngri Amumarr surr ku uzayirr ni ittu
wa.’‡
20 Amugo abanu sa aba atangba, ununku
wa a garr na ttu sa nu uvuvurr.
21 Ususa umaku u ba ayamba wa gri, uwa
mi ni ttu sa nu uvuvurr wa meme. Ni se
meme yo nu unu utarr ambarr wa ku.
22 Aba atangba mi a gri ayamba wa ama
na kɨ sa ni ita. Ayamba wa mi, ni ikikre yi,
nga ni ttu ga ba sa ni ita yi meme.
23 Ziza, na azhibarr a itasi wa, uwa taka
sa ayamba a uwatanggo, nggo aba atangba
mi a hru ma ki ayamba ambarr.”
24 Yesu da ba di, “Ivri imba yi si iyirr yo,
nggo imba si hi Ungbamvu ku Abachi ku,
ka ukyekye ku Abachi ku hen. Ima yo, di
imba na ndanda mi!
25 Nggo abi kɨ ba taka tasi, aniru na amba
si ta ka garr zizo hen. A ta ka zzu na su
abitu ba Abachi ba nu unkplassu nggo si di
garr hen.
26 Ziza nggo, ni itu abi kɨ yi, nggo taka
tasi: imba nise bre nu ungbamvu ku Musa
ku, nu unto nggo ijiji yi iso kparri?§ Abachi
ddu Musa di, ‘Ingga yo sa Abachi a Ibrayi,
Abachi a Ishaku, Abachi a Yakubu.’*
27 Imba ssurr ndanda mi, Abachi si sa
Abachi abi kɨ hen, a sa Abachi abi so!”

Ure unkpi ku nggo u mri (Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Uyirr a abitsarr ba Are ka, a nga ni wo
ba ni ko ri anta yi, na hi nggo Yesu re na ba
zizi mi, na zhi ma di, “Nu umi ku ankpi are
ka, ita inggi i mri?”

---

* **12:11** Kye zizo *Asarr 118:22-23.* † **12:14** *Kayisa:* A si si isa i uttu unkpi wa mu hen, ka uvutsa wa. A si isa i ittu mu.
‡ **12:19** Kye zizo *Are Ka Zizo 25:5.* § **12:26** Kye zizo *Issuzzu 3:1-12.* * **12:26** Kye zizo *Issuzzu 3:6.*

29 Yesu ddu ma di, “Inkindirr inggi nggo i
mri, inggi si, ‘Imba wo yi ani Israila! Atiko,
Abachi munta wa, Atiko nggo su uyirr.
30 Kpanye na Atiko, Abachi muwa ni
isisurr muwa iyirr, ni izhi muwa yi, na
amarr muwa ka, nu ukyekye muwa ku.’†
31 Ure ku uha ku nggo si di:
‘Kpanye na anishirr ba namri zzu
na si itu muwa.’‡
Inkpi ire numa sama nggo i
mri aha angga ba.”
32 Unitsarr Are wa ddu Yesu di, “Unit-
sarr, ingga chi uwa! A su ure ujiji nggo uwa
da di Atiko Abachi wa su uyirr yo, unuma
sa na antsandirr nggo mri ma;
33 Unushirr bu kpanye na Abachi ku ni
isisurr ima iyirr, na amarr ama ka, nu
ukyekye umaku, na bu kpanye nu anishirr
ba na su nggo uwa kpanye ni itu ima yi;
ankpi Are numa sama na antsandirr nggo
a mri aha angga ka, ankpi Are aha angga
ka a mri han amuwu na tu inina yi nu uru
ni iki numa yi nggo a di gri nga ku Abachi.”
34 Yesu wo nggo ugo wa re krizhizhi mi
na ddu ma di, “Uwa si ywhiywhirr mi ni
mirri ni ittu yi Abachi.” Nu ugo ku uwama
ku unuma si ka zhi Yesu inkindirr zizo hen.

Izhi ni tu i uwanggo nggo Abachi hla
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Nggo Yesu so tsarr ba nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, uwa zhi ba di, “Abitsarr
Are ba na kingginggi na da di Mezaya§ wa
taka su uvuvurr a Doda?
36 Doda ku itu ima, nggo Izhi Iwre yi
Abachi yi i so ku ni isisurr, uwa da di:
“ ‘Atiko wa da ku Atiko mungga wa di:
“Ji so nu ungo ri mungga,
ni di ingga ka abi karr ùwà ba
yo ku uwa ni imimi du ùwà so ni sa uza
na ba.’ ”*
37 Doda ni itu ima, à yo Mezaya wa da
‘Atiko.’ Na anko a ta nggo, uwa kaki ku
Doda uzuma?”

Yesu nggurr ba ni itu i abitsarr Are ambarr ba
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

Akpukpa anishirr nggo ko wo ma, na ko
nyarr ku kakami.
38 Nggo a so tsarr, na da ba di, “Imba bi
zirr ndindi ni du ku abitsarr Are ba, nggo
di surr atozzo inkinkru, na di zirr kago di
zha ichi na anishirr ba.
39 Na di zha into iso izizi na aki ka issubi
ka, ni into izizi nu nggo a so na iga nggo.
40 Abangga ba yo sa anishirr ba nggo di
kpa iki na amba bi so na ako ba de ri, na di
barr ta anko na aki ka barr Abachi ka, da
anishirr bi kye ba. Anishirr ba ma, Abachi
taka ki ba iha ndanda mi.”

Ini i ayamba na ako wa
(Luka 21:1-4)

41 Yesu kuso hin nga nu unto ku nggo a di
ka inklo yi nggo anishirr ba di gri na nga nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku surr, na so
kye anishirr ba, ni surr azo ka nu unto ku.
Anishirr shishemi nggo se na azo kakami a
ko surr azo ka kakami.
42 Ayamba numa nggo so na ako, na
sama ni inkindirr, ni surr angalanzirr at-
sitsa aha. Nu nggo ka ma inklo anini ayirr
mi.
43 Yesu yo abiga ma ba, na ddu ba di,
“Ingga da ki imba ure ujiji mu da ayamba
na ako anggo wa, a ni azo mri anishirr ba
wemi nggo a yo ungo nu unto ki surr azo
ku.
44 Abi ni shishemi ba, a tsu zhi ni
inkindirr yi nggo a se na yi, ayamba anggo
wa a ni zhi nu ntsɨ wa nggo a se na ku, na ni
mri, inkindirr yi nggo a se na yi ni iso ima
yi ni ingbingbru yi.”

13

Yesu tsarr ni tu ivi i ikikre yi
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu so huzzu nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, uyirr nu umi ku abiga
ma ba ddu ma di, “Unitsarr! Kye angbinta
kpinkpi angga ka na, kye ime inkpi iwre
inggi na!”
2 Yesu ddu ma di, “Uwa hi ime inggi yi, a
taka turr yi hre tsatsarr, ingbinta iyirr si ta
hun so ki inuma nu ugo hen.”

Iha ni ikarr
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

† **12:30** Kye zizo *Are Ka Zizo 6:4-5.* ‡ **12:31** Kye zizo *Levitiku 19:18.* § **12:35** *Mezaya:* Ka Kristi wa. * **12:36** Kye zizo *Asarr 110:1.*

3 Yesu so, na so ka ashishi ko nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Nggo Yesu so ni
Igbre nu Olivu wa, Biturr, Yakubu, Yohana
tuku Andoro ni ko ku zhi ma toto di,
4 "Da ki inta ni ta nggo inkindirr inggi yi
taka na. Angginggi taka tsarr inta da a si ivi
ima yo ima ba?"
5 Yesu da ba di, "Imba so kye yi, ni su du
unu ni re imba hen.
6 Anishirr shishemi ta nga ni isa mungga
da aba yo su Kristi wa, na ta re anishirr
shishemi.
7 Imba ti hi iku na are ka iku, imba si
ki isisu hen, iki yi nggi yi ta na. Meme mi
ikikre yi nise bari.
8 Ìgbù ta tsi ni ìgbù. Attu ta tsi na attu. Im-
imi yi ta battu ni ingbingbru yi shishemi,
iyo inkpi taka se. Uwanggo ni ko si imẹmẹ
iha ingri yi mu bari.
9 "Imba so gbye yi, a ta vɨ imba gri ko ni
into yi ibre are na attu ba, na ta hlo imba
na aki ka issubi ka. A ta gri imba ko na attu
ba ni itu iga ingga. Wanggo yo ta sa anko
wa nggo imba ta da ba Ure ku wre ku ni itu
mungga.
10 (A ta da ku anishirr Ure ku wre ku
unggo ku ki ni ikikre i ingbingbru yi wemi
bari, ikikre yi ta ka nga.)
11 Ivi yi nggo a ta vu imba gri na ko ni into
ibre yi, imba bi si ri amarr ka inkindirr yi
nggo imba ta ku da hen. Da ba inkindirr
yi nggo Izhi yi Abachi yi nu uwa na attuttu
ama wa. A si su uwanggo ta re hen, a si Izhi
yi Abachi yi iwre mu ta re ku uwa.
12 "Imuyirr ta vu imuyirr ku nu ba tsi ngɨ,
akiki mi ta na meme ku Amumarr ambarr.
Amumarr mi ta tirr akiki ambarr ku nu ba
tsi ngɨ.
13 Anishirr namri, ta kà imba ni isa
mungga, uwanggo nggo ti kri ngbangba ku
ma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.

Iha i ndanda yi nggo so nye
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

14 "Imba ti hi 'Inkindirr indanda i
ankizhi'* i kri nu unto ku nggo u si su ku
uma hen. (Uwa ni bre wa, bu hi inkpi ire
ima yi.) Abangga ngga a so nu Yahudiya bu
kru huzzu ku sharri na agbre.
15 Undurr wa nggo ti ni so ni ituki† uwa
bi kru ji kuma, na si ka rri ko du uwa ko iba
inkindirr nu umi uki hen.
16 Uwanggo nggo ta kri ni īlá uwa bu si
kru ka ko du uwa ka ko iba ankru ni iko
hen.
17 Ivi ima ta ka vri kakami ku amba bi ine
na amba bi ko gri amumarr.
18 Imba barr Abachi di ivi ima bi ka si ni
ikɨ hen.
19 Ivri yi ivi ima ta ka si ndanda nggo.
Imba nise hi meme kye ni ingbingbru yi,
zhi ni mẹmẹ yi nggo Abachi a na ingbing-
bru inggi yi, ni si ta ka si meme zizo hen.
20 Abachi tsu ivi ima yi ki ntsɨmi. I ka si
si ntsɨmi hen, unushirr uyirr mi ka si so
tsitsirr hen. Uwa a si ni itu i anishirr ba
nggo a hla ba nggo, ima yo i du ba tsu ivi
yi ki ntsɨmi.
21 Undurr ti ddu imba di, 'Kye, Kristi
wanggo nggo,' ka di, 'Kye uwanggo nu
unggu mu,' imba bi si kpanye na ba hen.
22 Anu Kristi abi imu, na abi kpa are
bi imu ta huzzu. Na ta na iki yi isisu ni
iki ikagri, wre ba ka re anishirr ba nggo
Abachi hla ba nggo a ti hi anko wa.
23 Imba so gbye kakami! Ingga da ki
imba ni ima yo ni di ivi yi ni se ni ichi.

Ivi i nga i Uvuvurr a Unushirr
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

24 "Ni ivi ima yi, nu ugo ki iha ku,
" 'azhi wa ta ka shirr,
uhwa ku si taka la hen;
25 intsintsẹ yi taka kuhre zhi nu ussu,
ukyekye ku unkplassu ku ta battu.'‡
26 "Nabo yo anishirr ta hi ingga Uvuvurr
a Unushirr na ashishi ko ji na akpa ka nu
ukyekye ni ila nzarrnzarr.
27 Ingga ta tu abitu mungga ba zhi nu un-
kplassu, du ba ni nggurr anishirr mungga
ba bi nggo Abachi ka hla ba zu ba, zhi
na anga anza ambre kuma na anza a in-
gbahru, zhi ni ikatu kuma ni ikashirr, na
anga ka anɨ mi kuma ni ikikre yi unkplassu
yi.

Itsarr zhi ni ibwa wa
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

* **13:14** Kye zizo *Daniya 9:27; 11:31; 12:11.* † **13:15** *Ituki:* Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na a si ki uki mu aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo. ‡ **13:25** Kye zizo *Ishaya 13:10; 34:4.*

28 “Imba bi na undu nu ure ku ibwa ku,
nggo ti ddu angbungba ka, na ko to aheḛhe,
imba di hi di iki so nga manu.
29 Meme mi, imba ti hi aseki angga ka,
imba bu hi di ingga ki ywhiywhirr na anko
ba.
30 Ingga so da ki imba ure ujiji mu, imba
ta hi aseki angga ka anishirr ba umi ba ni
so.
31 Unkplassu tuku imimi ta kre, ure
mungga ku si ta ka kre hen.

Undurr si hi azhi wa hen (Matiyu 24:36-44)

32 “A ta sa azhibarr wa, na attuttu a inga
mungga wa. Undurr si hi hen, ka abitu
ama ba nu unkplassu, ka uzuma wa. Aki
wa yo hi na ankpa ma.
33 Imba so, ni so gbye yi, ni si so kahre
hen. Imba si hi attuttu wa nggo a ta ka nga
hen.
34 Ingga Uvuvurr a Unushirr, si na su
unushirr wa nggo so kuma nu uzirr nu
unto ugbagba, na du iko ima yi nu ungo ku
amirr iko ama ba, na ga ba into yi indu na
nkanka, na da ku uni gbye anko wa, da abi
so gbye anko wa zizi, na si kurr ina hen.
35 “Imba mi bi so gbye, imba si hi attuttu
wa nggo atakye ni iko wa ta kanga hen. A
taka si ni ingbahru nggi, na atsutsu ibittu,
ka na agba tu, ka na ambre.
36 Du ma si ka gru nga ni ttu imba zu,
imba so kurr ina hen
37 Inkindirr yi nggo ingga da ki imba,
ingga da ku anishirr ba tsatsarr. So gbye
yi!”

14

A ssubi ta ngu Yesu (Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 A ji ivi iha aba bi na Iga i Ivu Sarr yi
tuku Iga i Unfonfo ni Sama na Iyisti wa.
Ankpinkpye abikye ba tuku abitsarr Are
ba, a so zha anko wa nggo aba ta vu Yesu
ku tsi ngu na ayi.
2 Aba da di, “Inta bu si na na azhibarr a
iga wa hen, du ku anishirr ba ta zha are ni
inta ba.”

A ngu ku Yesu anye nu Betani (Matiyu 26:6-13; Yohana 12:1-8)

3 Nu nggo Yesu so nu Betani ni iko i Sima
nggo a lo ishi. Nu nggo Yesu so ri ila,
ayamba numa gri anye wa nggo tsi anta na
hun ingba wre na azhizha a alabasta*. A
na wa na anye a unkunkurr ku nggo yo ku
du nadi, na si zi wa ni inkindirr hen. Uwa
murr itu azhizha yi na ka anye wa surr ku
Yesu ni itu.
4 Anishirr banu nggo a kri nabo a vri
isisurr, na so re di, “Angginggi du ayamba
nggo so varr anye wa hre gigyemi?
5 Anye ma nggo ka ba wa re inklo ssu
na ango aha na ga ku abi iha (nggo ka ma
azo ka ihan unushirr nu undu ni ise).” Na
nggarr ito na ayamba wa ku.
6 Yesu ddu ba di, “Imba du ma tomi. Imba
glo ma na anggi? A na ki ingga inkindirr
izizi ni inkindirr iwre mu na.
7 Abi iha ba ta di so ni imba ba ttuttumi.
Azhibarr wa nggo imba ta hi inkindirr
iwre imba na ba. Uwa ta si ingga, ingga si
ta di so iso inggi ni imba hen.
8 A na inkindirr yi nggo a hi anko a ina
wa. A ka anye anggo wa surr ki ingga, a ko
na ingga ssubi ki iba zzu mungga iyo.
9 Ingga da ki imba ure ujiji mu di, unto
ku nggo a ti ko ku da ba Ure ku wre ku ni
itu mungga ni ingbingbru inggi yi, aba ta
da ba ure ku ayamba unggo ku, na du ba hi
ku.”

Yahuda kpanye du uwa ta ba Yesu re (Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

10 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku
awurr na aha ba, gru kuma na ankpinkpye
abikye ba, ko ku ba Yesu nu ba.
11 Aba nyarr ku kakami nggo a wo ure ku
na da zu ku da aba ta nu ma azo. Uwa ko
zha anko nggo uwa ta ku vu ma nu ba.

Yesu ri ila i Iga i Ivu Sarr yi na abiga ama ba ba (Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Yohana 13:21-30)

12 Na azhibarr a imeḛmeḛ wa a Iga i Un-
fonfo ni Sama ni Iyisti wa, nggo a sa
azhibarr a di han imimarr inkru i Iga i
Ivu Sarr yi, abiga bi Yesu ba zhi Yesu di,

* **14:3** *Alabasta:* A sa azhizha akikla. Ingbinta yi nggo a si yi ki uddudu. Nadi sa anye a ihun ingba wre.

“Uwa zha di inta bu ku zzu unto ku ki nu momonggo, nggo inta ta ku ri Iga i Ivu Sarr yi?”

13 Yesu hla anishirr aha nu umi ku abiga ma ba na da ba di, “Imba kuma nu umi ìgbù ku Urushalima, imba ta ku hi ugo numa gri itsa yi amasirr, na ta ma ni imba ba na anko. Imba bu ga ma kuma.

14 Ku da ku akikye ni iko wa nggo uni gri amasirr wa rri di, ‘Unitsarr wa du, Uki ku abichirr umungga ku u se nu momonggo, nggo ingga na abiga mungga ba ta ni ri Iga i Ivu Sarr yi?’

15 Uwa ta tsarr imba angbla uki numa na atu, nggo a ka ssu ku ki zu ba. Imba ssubi ki inta nabo yo.”

16 Abiga ma ba, nggo a hla ba, gru vu anko, na kuma nu umi ìgbù ku ku hi i se meme yo nggo Yesu da ba nggo. Na ssubi ki Iga i Ivu Sarr yi nabo.

17 Ni ingbahru yi Yesu à nggurr surr na awurr na aha ba.

18 Nggo a so ri ni imburr iri inkpi yi, Yesu da ba di, “Ingga da ki imba ure ujiji di, uyirr nu umi umba ku ki ywhiywhirr i ba ingga nu ba, uyirr amba wa nggo so ri ni ingga ku.”

19 Inkindirr ima yi ivri abiga ma ba isisurr kakami, aba gru so zhi ma na yiyirr, da di, “Uwa da di a si ingga? Han?”

20 Yesu ddu ba di, “A ta su uyirr nu umi umba awurr na aha ba yo. Uwanggo nggo à so yo ungo ku ni ingga ku na agbugba ayirr, uwa yo ta ba ingga nu ba.

21 Nâ ta su nu nggo a charr da nu Ungbamvu ku Abachi ku du Uvuvurr a Unushirr ta ttu. I ta su ndanda ku undurr wa ma nggo ta ba Uvuvurr a Unushirr nu ba! A ka hi meme na si ngri ma hen!”

Ila i Atiko
(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

22 Nggo a su nu umi ki so ri ku, Yesu ba unfonfo wa numa na da inyarr ku Abachi, na nga ma hre, na ka nu abiga ma ba, na da ba di, “Kpa yi! Kye uwanggo su ukpa mungga ku.”

23 Na ki ungo ba ukofi ku, na nyarr ku Abachi zizo, na ka nu ba. Aba kpa so wemi.

24 Yesu da ba di, “Uwanggo yo sa ayiyi mungga wa nggo a ka wa hre ku anishirr shishemi. Ayiyi anggo yo su ishi azhi ihẹhẹ i Abachi ku anishirr.

25 Ingga da ki imba ure ujiji, ingga si ta so ama a ugbyarr iki numa ni imba ba zizo hen. A ta ka sa azhibarr wa nggo ingga ta ka so ama hẹhẹ mu ni ittu i Abachi nu unkplassu.”

26 Nggo a ri kre, na da usarr, aba gru hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.

Yesu ada di Biturr ta ka uwa
(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

27 Yesu ddu ba di, “Imba ta kru nggarr nado ni du ingga, zzu nu nggo a charr da nu ungbamvu ku Abachi ku:

“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa, aminta ba
ta kru nggarr nado.’†

28 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga ta ku ki imba ichi ko nu Galili.”

29 Biturr ddu ma di, “Anishirr ti kru nggarr nado namri, ingga si ta kru hen.”

30 Yesu da ku di, “Di ingga da ku ùwà ure ujiji, ni ibittu i ari yi nggo agba wa ta nise tu ki inkpu iha, ùwà ka kisa ni ingga ku ki ankpu atarr ba.”

31 Biturr da ki Yesu kyekye mi di, “A ti ta ngu ingga kye nu ùwà ku mi, ingga si ta kisa di ingga si hi ùwà hen.” Abiga ma ba namri da angu yiyirr kama yo.

Yesu barr Abachi nu Getsemani
(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

32 Aba gru kuma nu unto numa nggo a yo ku du Getsemani. Yesu da ku abiga ma ba di, “Imba ji so ni inggya, di ingga ta ku barr.”

33 Na yo Biturr, Yakubu tuku Yohana gri. Isisurr ima yi wri kpakpa ni vri.

34 Yesu da ba di, “Isisurr mungga yi se ni ivri kakami di ingga ki gaga yi ittu. Imba so ni inggya ni so gbye yi.”

35 Nggo a sha chi kuma ntsi, na jaku ji kurr ni imimi, na barr di, i ti wre ku Abachi, uwa bi ka iha inggi glo ma.

36 Na barr di, “Aki! Aki mungga! Inkindirr sama nggo i ka mri uwa, nggo uwa ta kpanye, uwa ka iha inggi yi glo ki ingga. Si na inkindirr yi nggo ingga zha

† **14:27** Kye zizo *Zakarriya 13:7.*

hen, uwa bi na inkindirr yi nggo iwre ku uwa!”
37 Nggo a kanga na atarr ba ba, na ni hi
ba so kurr ina, na yo Biturr na zhi ma di,
“Sima, ùwà so kurr ina mu-u? Ùwà ka si sha
so tsitsirr ntsɨ ma attuttu ayirr hen.
38 Imba so tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi
barr du ku imba bu si ku la ure hen. Kye,
izhi imba yi i so zha ina inkindirr yi nggo
iwre, ukpa umba ku u su.”
39 Na ka ko zizo ku barr, na da inkindirr
yiyirr ima yo.
40 Nggo a kanga zizo, na ni hi ba so kurr
ina yi zizo, nggo ashishi ambarr ka rɨ ni
ina, na si so kye hen, uwa si ba. Aba si hi
inkindirr yi nggo aba ta da ku hen.
41 Nggo a kanga na aba inkpu itarr yi, na
ni zhi ba di, “Imba ni ko kurr ina, ni so su
yi? Ima ba! Attuttu ayo a nga ba! Kye,
ziza undurr numa a ba ingga Uvuvurr a
Unushirr ni na ango ka abi la ure ba.
42 Gru yi, ni di inta kuma. Uni ba ingga ni
wanggo so nga ywhiywhirr mi!”

A vu Yesu gri na kuma
(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

43 Nggo Yesu ni so re na ba, Judasi, uyirr
nu umi ku awurr na aha ba, ku nggurr
surr. Na nga na akpa anishirr di ga ma,
abanu gri injingba na abanu ankpunkpu
inkinkurr. Ankpinkpye abikye ba, na abit-
sarr Are ba, na akikre anishirr ba, aba yo
tu ba di a bu ku vu Yesu.
44 Ziza, uni ba ma nu ba wa zzu kuma, nâ
ta si nggo a ka tsarr ba ba di, “Ugo wa nggo
ingga ta ku nyarr ma vu ni ma anta, uwa
yo su wanggo nggo imba di zha ma nggo,
imba vu ma gri ni kuma yi.”
45 Nggo a nggurr surr, Yahuda zzu kuma
ni Yesu ku, na da di “Unitsarr!” na ma anta.
46 Anishirr ba ki Yesu kpa na vu ma.
47 Uyirr nu umi ku awurr na aha ba kri
gagami na ku, na ki ungo ttu anjingba, na
sarr utu ku ugarr a ankpye unkpi abikye
wa ttu ta yo.
48 Yesu zhi ba di, “Imba kye di ingga su
unayi mu, ni nga ni ingga ku ni injingba na
ankpunkpu inkinkurr ta ni vu ingga?
49 Ttuttumi ingga kri di tsarr imba nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu
ingga hen. Inkindirr inggi i na meme nggo
a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku ni itu
mungga.”
50 Abiga ma ba kru nggarr nado namri
na du ma.
51 Uvuvurr nze numa nggo so ga Yesu, a
kri na garr upri inkru, na si surr inkindirr
nu umi hen. Aba ta vu ma.
52 Uwa kru huzzu ni ihorr mi, na ka upri
inkru ku du ba na ango, na kuma.

A bre ku Yesu amu na Akaba anu Yahuda wa
(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

53 Aba gri Yesu na ko ni iko yi ankpye un-
kpi abikye wa, nu nggo ankpinkpye abikye
ba namri, na akikre anishirr, na abitsarr
na Are ba a nggurr bi.
54 Biturr di ga ba gbagba mu, rri ko nu
urẹ ki iko ku ankpye unkpi abikye wa.
Biturr ku ji so na abi gbye ma ba, na so vri
uru.
55 Ankpinkpye abikye ba na Akaba anu
Yahuda ba wemi, a so zha anishirr ba nggo
ta da inkindirr indanda ni itu ima yi, da
aba ka ngu ma, na si hi anishirr hen.
56 Anishirr shishemi a bre imu ni itu
Yesu, are ambarr ka si mirri ni ikpa hen.
57 Abanu gru kri na bre are ka imu ni itu
ima yi di,
58 “Inta wo ma so da di, ‘Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, nggo a me ku na ango ka
unushirr, ingga ta tsi ku nggarr, ni ta vu ku
me ni ivi itarr, ni si ta me ku na ango ka
unushirr zizo hen.’ ”
59 Meme mi are ambarr ka si mirri hen.
60 Ankpye unkpi abikye wa gru kri na
ankẹ ambarr ka na zhi ma di, “Yesu,
uwanggo sa are ka nggo a so bre ni itu
muwa, ùwà da da angginggi?”
61 Yesu so gbangbami, na si da ba
inkindirr mremremu hen.
Ankpye unkpi abikye wa zhi ma zizo di,
“Uwa yo su Kristi, nggo su Uvuvurr Abachi
wa nggo a di gbyarr ku asa?”
62 Yesu ddu ba di, “Yo-o, a si ingga yo!
Imba ta hi ingga Uvuvurr a Unushirr nggo
ingga ta so nu ungo ri ku Unukyekye wa, ni
ta nga na akpa ka unkplassu ka.”
63 Ankpye unkpi abikye wa ki unfu na
nga ankru ama ka hre na da di, “Inta si zha
undurr numa bu da inkindirr mu na ku
zizo hen?

64 Imba wo irẹ are inggi yi, nggo à da are
andanda ni itu i Abachi. Imba da anggi?”
Aba da na angu ayirr di ugo wa a la ure,
à ma ni tsi ngu.
65 Abanu gru so ddu antinte surr ku nu
ukpa, na ki ungo ttu ku ashishi ka, na kirr
ma, na zhi ma di, “Da undurr wa nggo a
nggurr uwa?” Abi gbye ba vu ma na so rị
ma meme.

Biturr kpa kisa duwa
si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62;
Yohana 18:15-18, 25-27)

66 Nggo Biturr so ni ikashirr iki yi nu
urẹ ku, uva numa, nggo su uyirr nu umi
ku agarr ba ankpye unkpi abikye wa, nga
nabo.
67 Nu unggo, uva wa hi Biturr so vri uru
nu urẹ ku, na kye Biturr girr, na du ma di,
“Uwa mi di ga Yesu anu Nazareti wa
meme.”
68 Biturr kisa di, “Ingga si hi inkindirr
ima nggo uwa so da yi hen.” A da meme,
na gru huzzu kuma na anko akaba wa.
[Meme nggo, agba wa tu.]
69 Uva wa ko ku hi ma nabo zizo, na gru
so tsarr abi kri nabo ba di, “Ugo nggo mi su
uyirr nu umi umbarr ku.”
70 Biturr kisa zizo.
Abi kri nabo ba gru so ddu Biturr di, “A
su ure ujiji. Uwa se na ba. Uwa sa anu
Galili. Si kpa kisa hen.”
71 Biturr shi azhi zhi kisa di, “Ingga da ki
imba ure ujiji. Ingga si hi undurr wa ma
nggo imba so da ma hen. Ingga ti hi ma,
Abachi bi nggurr ingga ngu.”
72 Ni inkpu ima yi, agba wa tu inkpu iha
yi.‡ Biturr ssu hi nu nggo Yesu da ku di,
“Agba wa taka nise tu ki inkpu iha, uwa ka
kisa ni ingga ku ki inkpu itarr ba.” Biturr
gru ko yi kpokpo.

15

Yesu na akaba a Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5;
Yohana 18:28-38)

1 Ni gambre bwu, ankpinkpye abikye ba,
na akikre anishirr ba, na abitsarr na Are
ba, na Akaba anu Yahuda ba, ndo nu uki ku
we, na ssubi. Na yo ku Yesu ache, na gri ma
ga ku Bilatu (Uttu wa sa anu Roma nggo so
gri ba na anga ka Yahudiya ka.)
2 Bilatu zhi Yesu di, “Nggi su uwa mu su
uttu anu Yahuda wa?”
Yesu kpanye ku di, “Nggo uwa da.”
3 Ankpinkpye abikye ba a so di tto Yesu
na are ki imu shishemi.
4 Bilatu zhi ma zizo, “Uwa si ta da
inkindirr hen? Uwa si wo are ka nggo a gri
nga shishemi ni itu muwa hen?”
5 Yesu si da inkindirr zizo hen. I Bilatu a
ku ayisurr.

A zu ku Yesu ittu
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25;
Yohana 18:39—19:16)

6 Ttuttumi ni Iga i Ivu Sarr yi, Bilatu di
ttu unushirr uyirr huzzu ni iharr, wanggo
nggo anishirr ba ti barr ni itu ima yi.
7 Ni ivi ima yi, ugo numa a ri Barraba,
nggo a harr ma ndo na abanu nggo a tto itsi
na di ngị anishirr.
8 Nggo, akpa anishirr wa chinga na so zhi
Bilatu inkindirr inggi yi nggo à di na ku aba
ttuttumi nggo.
9 Bilatu zhi ba di, “Imba zha di ingga bi
ttu uttu anu Yahuda wa huzzu ki imba?”
10 Bilatu mi hi kakami nggo ankpinkpye
abikye ba a gri Yesu ni nu ma, na ttu ashishi
na ku.
11 Ankpinkpye abikye ba ddu anishirr
ba, da ba di a bu du Bilatu ttu Barraba nggo
nu ba.
12 Bilatu a zhi ba zizo, “Angginggi ingga
ta na nu uyirr wa nggo imba yo ma du uttu
anu Yahuda wa?”
13 Aba da hantu, “Kpa ma nga nu un-
kunkurr!”
14 Bilatu zhi ba di, “A la angginggi?”
Aba du nu ukorr unkpi na so da di, “Kpa
ma nga nu unkunkurr ku!”
15 Bilatu zha du uwa ta su ku anishirr ba
isisurr na ttu Barraba ttungo, na ba Yesu
nu abi ta iku ba, da a bu hlo ma na gri ma
ku kpa nga nu unkunkurr.

Abi ta iku ba asarr Yesu
(Matiyu 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 Abi ta iku ba gri Yesu na rri kuma nu
umi ku ando a ugona wa, na yo inkpu i abi
ta iku yi we.

‡ **14:72** Ki inkpi ha 14:30.

17 Aba so sarr ma na surr ku ikpo ankru
isisarr i uttu yi, na nyarr intto turr ku ni itu
ki anzɨ,
18 na kuttu na so chi ma di, “Uttu anu
Yahuda, izhi muwa yi bu so sese!”
19 Na so hlo ma ba ni itu ni unflankurr,
na so ddu antinte surr ma, na kuttu ku na
agbuzzu da aba so chi ma.
20 Nggo, a sarr ma kre, na ttu ikpo ankru
isisarr i uttu yi glo ku, na ka angbanja iki
ama ka surr ku, na gri ma huzzu kuma nu
unto ki kpa nu unkunkurr ku.

A kpa Yesu nu unkunkurr (Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Nggo a so gri Yesu ko yi kpa, na zzu ma
nu ugo numa nggo ri Sima, aki a Alezanda
tuku Rufo, à sa anu Sirrene, na so rri nga
nu umi ìgbù ku. Aba turr ma du ma ba
unkunkurr ki kpa Yesu ku.
22 Na gri Yesu kuma nu unto numa nggo
a yo ku du Goligota, (a yo ku meme nggo da
su Unto Ku Ukpahe (Uttuttu) Ki Itu.)
23 Nabo yo, aba ku ni Yesu ahi wa nggo a
zɨ na ahun ka nggo a ri mârr*. Yesu ka iso
wa.
24 Mre na kpa Yesu nu unkunkurr ku, na
vu iki isurr ima yi ga. Na turr† kye ku ikpa
ka uwatanggo à ta kpa ankru atakangga.
25 Nggo si itirr ambrè, aba kpa Yesu.
26 Na charr ikpala ima yi nggo a vu ma na
yi di: “UTTU ANU YAHUDA WA.”
27 Na kpa abayi banu aha ndo na ku ni
inkinkurr i ambarr, uyirr wa nu ungo ri,
uyirr wa nu ungo mla. [
28 Nu nggo yo Ungbamvu ku Abachi ku
da jiji di, “A bre ma surr nu umi ka bi ila
ure.”]
29 Anishirr ba zzu di ga anko wa ba nabo,
na mɨ atu, na so da are andanda ni itu ima
yi di, “Mhnn! Uwa yo da du uwa ta ddu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ta me ku ni
ivi tarr!
30 I-i! Ziza, ji nu unkunkurr ku ni kpa itu
muwa ttungo ki!”
31 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr na
Are ka Musa ba a mẹ Yesu na re ni ikpa, na
da di, “A hi aza ka ikpa abanu ttungo, na si
kpa itu ima ttungo hen!
32 Du Kristi wa nggo su uttu anu Israila
wa, bi ji nu unkunkurr ku zizami, na di inta
bi kye, ni bi yo isisurr na ku!” Aha ba nggo
kpa ba ndo na ku à sarr ma meme.

Ittu i Yesu (Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

33 Nggo, azhi wa ga na atsutsu, ibwu kri
igbu wa namri, nga ni itarr yi ingbahru.
34 Ni itarr yi ingbahru yi, Yesu nggarr yi
kpokpo na da di, “Eloyi Eloyi, lama sabach-
tani?” A da di, “Abachi mungga, Abachi
mungga, angginggi du uwa kà ingga du?”
35 Inkpu anishirr yi nggo a se nabo a wo
ma ni da yi, na da di, “Wo yi, a so yo Iliya.”
36 Uyirr nu umi ambarr, ku kru ko ku ba
usoso yo nu umi ku ususa ahi na ka ti turr
ni itu unflankurr, na gɨ kuma ku Yesu na
angu, na so da di, “Inta ta kye ka Iliya ta nga
ni ttu ma ji.”
37 Yesu garr angu yi kpokpo mre, na ttu.
38 Upri nkru ku‡ u di klo nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku u nggarr ki uha ba,§ zhi na
atu ji nga na achi ka.
39 Ankpye uni ta iku wa, nggo kri ni ichi
yi unkunkurr yi nggo kpa Yesu, a hi nggo
Yesu ttu, na da di, “Ugo wa su Uvuvurr
Abachi jiji!”
40 Amba banu a se nabo, na kri kre
mu, na so kye ma. Nu umi ambarr ku,
Maryamu nggo zhi nu igbu nu Magadala,
nu Salomi, nu Maryamu ayirr anu Yakubu
uvutsa wa tuku Jose, na abanu shishemi.
41 Aba yo di ga Yesu nggo a di so nu
Galili, na so di zi ma undu ku, na amba
banu shishemi nggo nga ndo na ku zhi nu
Urushalima na se na ku.

Izzu i Yesu yi (Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

* **15:23** *Mârr:* A sa ahun nggo di zhi ivri. † **15:24** *Iturr:* A si adu abi ta iku abu Roma aba bi nggarr ankru ka uni kpala ka ga ki ikpa imbarr nâ ta su nggo i kurr charr nu ungbamvu ku Asarr 22:18. ‡ **15:38** *Upri nkru:* Unga nkru ku nggo u ga Unto ku Iwre Sha Kakami yi ki nanka na ankla anuma ka nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku. Ime ima i se nu Urushalima. Abachi à da di anu Yahuda ba a bu di gbyarr ku uwa asa nabo yo. § **15:38** *Nggarr:* Ima tsarr di ītttū ima yi bwu ki inta anko a ko na Abachi ku. Kye Ibraniya 9.

42 A sa azhibarr a issubi wa (na ambre ka
uha ka, uwa ta sa Asabarr, azhibarr a isu
anu Yahuda wa). Nggo ni ingbahru yi,
43 ugo numa a ri Isuhu, unushirr nu Arri-
matiya a nga. A su uyirr nu umi ka akikre
ba Yahuda ba, nggo a di kye ma ssu nu
ungo, uwa mi a su nu umi ki so kye anko
nggo Abachi ta ka so ni ittu ima yi. A kuma
kyekye mi nu Bilatu ku, na ko ku barr ma,
da bi nu uwa iku i Yesu yi.
44 Bilatu a ku ayisurr nggo a wo di Yesu
ka ttu ba. Na yo ankpye abi ta iku wa, na
zhi ma di, “Yesu à ttu ngbangbamu?”
45 Nggo a wo na ankpye wa, Bilatu kpa-
nye ku Isuhu di a bu kuma ku ba iku Yesu
yi.
46 Isuhu ku re upri inkru ukukla ki izzu
ku, na hun ku ttu iku yi ji, na nyarr yi nu
upri inkru ku, na ba iku yi ku yo ni ibe
yi, nggo i su nu Uko uhan, na ku nyi ankɨ
ingbinta ankpi ni ttu angu ka Uko uhan ka.
47 Maryamu nggo zhi nu Magadala tuku
Maryamu ayirr Jose, a so kye, na hi unto ku
nggo a yo ma.

16

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nggo Asabarr, Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa vu sarr, Maryamu nggo zhi
nu Magadala tuku Maryamu ayirr anu
Yakubu, u Salomi, a re anye a ihun ingba*
wre nggo aba ta ku surr ki iku i Yesu yi.
2 Na ambre bwu, na azhibarr a uha wa,
nggo anza wa a gru ba, aba kuma ku rri ni
ibe i Uko uhan yi.
3 Aba zzu di zhi ikpa na anko di, “Ung-
gonggo ta ku nyi ingbinta yi ka ki inta ni ibe
yi?”
4 Ingbinta si inkpi yi. Nggo a ko ku kye,
na hi a ka nyi ingbinta yi glo ba.
5 Na ko ku rri kuma nu umi ku Uko uhan
ku, na ko ku hi uvuvurr nze so na anga
ungo ri a ibe wa, na so ttu ikpo ankru
akikla. Isisu ki ba.
6 Uwa ddu ba di, “Imba si kru isisu hen!
Ingga hi imba so zha su Yesu, anu Nazareti
yo, uwanggo nggo a kpa ma nggo. A tasi. A
si se hen. Imba kye yi, uwanggo yo su unto
ku nggo a ka ma yo.
7 Ziza nggo, kakuma yi, ni kuma ku da ki
Biturr na abiga ma ba: ‘A so ku ki imba ichi
kuma nu Galili; imba ta ko ku hi ma nabo,
nâ ta si nggo a da ki imba bari na ka ttu.’ ”
8 Aba ka huzzu nu ukru zhi ni ibe i uko
uhan yi. Ukpa ambarr ku wri kpakpa. Aba
si da ku undurr inkindirr ima yi hen, nggo
isisu ki ba.

Yesu huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala
(Matiyu 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[
9 Nggo Yesu à tasi ni gambre yi, na
azhibarr a imẹmẹ wa (nu ugo ku azhibarr
a isu wa), uwa huzzu mẹmẹ yi ku
Maryamu nggo zhi nu Magadala, nggo
Yesu à han izhi ndanda itangba huzzu ku
nggo.
10 Maryamu nggo zhi nu Magadala,
kuma na ko ku da ba abangga ba nggo di
ga ma. Aba so ri amarr na so yi.
11 Nggo, a wo di Yesu tasi; du Maryamu
nggo zhi nu Magadala à hi ma, aba si kpa-
nye ni da ima yi hen.

Yesu huzzu ku abiga ma aha ba
(Luka 24:13-35)

12 Nu ugo ku meme, Yesu huzzu na
ashishi numa nanka ku anishirr aha banu,
a so zirr na anko na so zirr huzzu kuma ni
ìgbù numa.
13 Aba ko ku da ku abiga ma abanu ba.
Aba mi si kpanye hen.

Yesu huzzu ku awurr na yirr ba
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

14 Ni ikikre yi, Yesu huzzu ku abiga ma
awurr na yirr ba, nggo a so, na so ri ila.
Uwa glo ba ni kà iyo isisurr ambarr yi, ni
itsɨ kyekye ambarr yi nggo a si kpanye na
abangga ba nggo hi uwa ni tasi yi hen.
15 Uwa da ba di, “Kuma yi ni ingbingbru
yi wemi ku bre ku anishirr Ure ku wre ku
Abachi ku.
16 Uwanggo nggo ta kpanye nu Ure ku
wre ku, aba bi zzu ma na amasirr, Abachi
ta kpa ma ttungo. Uwanggo nggo ta si

* **16:1** *Anye a ihun ingba:* Uwama tsarr ikpanye, tuku ikru isisu ni ikye ssu nu ungo. Igri anye ima si nâ ta gri ugbyarr ku unkunkurr ki ihun ingba wre nggo na nga ni ibe yi ari.

kpanye nu Ure ku wre ku hen, ila ure ima
yi i ta so ku ni itu ima sese.
17 Abangga ba nggo ti yo isisurr imbarr
yi ni ingga ku, ingga ta nu ba ukyekye ku
nggo: A ta han izhi ndanda huzzu ni isa
mungga; na ta re ni irrirri ihẹhẹ, nggo a
nise tsarr ba na yi.
18 Inkindirr ndanda si ta ki ba hen, ka ti
vɨ ànìwǎ, ka ti so itsɨ. A ta sa ango ambarr
ka na abi vri ba, aba ta wre.”

Yesu hun kuma nu unkplassu (Luka 24:50-53; Indu 1:9-11)

19 Nu ugo ku nggo Yesu re na ba, aba ba
ma hun kuma nu unkplassu. Uwa ko ku so
nu ungo ri ku Abachi ku.
20 Abiga ma ba kuma ko ku di bre Ure ku
wre ku kago. Atiko wa so na undu na aba,
na tsarr di ibre imbarr yi si jiji, zhi nu nggo
a nu ba ukyekye ki na iki ikagri.]

Ure ku wre ku nggo Luka à charr Ure ku mẹ̀mẹ̀

A si charr isa i undurr wanggo nggo à charr ungbamvu unggo ku hen. Ni ima mi, inta i si ni inkindirr yi nggo i tsarr di a su Luka uni ni ahun wa yo à charr ungbamvu ku Luka ku. Luka à na undu nu ure ku nggo abangga ba nggo a hi na ashishi ambarr ngga a da tuku aseki ka nggo a bre ni itu i Yesu nggo a ni so tsitsirr tuku undu ku nggo à na.

Ungbamvu ku Ure ku Iwre unggo ku u zirr bi nu ungbamvu ku Indu i Abi kuma na angu ku. Ure umbarr ku tuku nggo a ssu angbamvu akama a charr nggo a di inta i hi di a su unushirr uyirr nggo à charr angbamvu akama aha mi, na charr ku undurr uyiyirr uwama yo, Tiyofilo *(1:13)*.

Itu i ure i ungbamvu ku Luka ku i si ikpa ttungo i Yesu Kristi yi tuku inkindirr yi nggo à nga nye na yi. Ankla ka kye kakami ka nu ungbamvu ku a si *(19:9, 10)*.

Ungbamvu ku u tsarr ni ikikre yi di Yesu à ttu na tasi nggo abiga ba a so di nyarr na di surr ashishi di ukyekye ku Abachi ku bu nga ni tsarr ssu na ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ingri tuku imimarr lala i Yesu yi *1:1—2:52*
Izzu na amasirr tuku itsarr kye i Yesu yi *3:1—4:13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *4:14—9:50*
Undu ku Yesu ku na anko a ikuma nu Urushalima *9:51—19:27*
Undu ku Yesu nu Urushalima *19:28—20:47*
Ibre are ka inkindirr yi nggo i taka la ni ichi *21:1-38*
Ittu tuku itasi i Yesu yi *22:1—24:53*

1 Ingga chi uwa, ankpye Tiyofilo.

Anishirr shishemi a ka ta ukpa na charr aseki angga ka nggo Yesu à na ka, nggo a di so ni inta ba.

2 A charr aseki kama nggo inta i wo na angu ka abangga ba nggo a di ga ma, na hi na ashishi, zhi ni imẹ̀mẹ̀ yi, na bre surr ku anishirr ba.

3 Meme yo, ingga ji so kpi mi ni bre aseki ka we nggo a na zhi ni imẹ̀mẹ̀ yi, ni kye i ta wre ingga bu charr ku ùwà, ankpye Tiyofilo, aseki ka na chi na chi.

4 Ingga na meme wre ku ùwà bu hi da aseki akama namri nggo a charr ku ùwà na ka a sa ajiji.

A da ingri i Yohana uni zzu na amasirr wa

5 Ni ivi yi nggo Hirridu nggo su uttu unkpi wa nggo di gri anga ka Yahudiya ka, ugo numa à su unikye nggo a yo ma du Zakarriya. A zhi ni inkirr i abikye yi nggo a yo ba di Abija. A su uhanma a Aruna. Ayamba ama yo su Alisabatu. Uwa mi su uhanma a Aruna meme.

6 Zakarriya tuku Alisabatu, aba aha mi a zirr wre na ankẹ̀ ka Abachi, na di kru isisu iba i Atiko yi namri. Na si jaku ni inkpi iyirr mi hen.

7 Alisabatu à su nu ukru. Aba aha mi a ka kuyi ba, ni ima yo aba so sama nu uvuvurr.

8 Na azhibarr numa nggo uwa a su ku abikye bu Abija ba undu umbarr, u Zakarriya nggo à so na undu ku unikye umaku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

9 A hla Zakarriya hihla mu nâ ta si nggo a di na na adu ambarr a abikye wa di a bu rri nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, ku tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi.

10 Nggo a so tu itu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, i so kparri nggo, abi nga ni barr Abachi ba shishemi so barr na ábì.

11 Mre, unitu a Abachi wa nggurr huzzu nu Zakarriya ku, na nga ni kukri na anga a ungo ri a akikre ka a so tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi.

12 Nggo Zakarriya sa ashishi na ku na ki wu, isisu ki ma.

13 Unitu wa à ddu ku di, “Zakarriya si ki isisu hen, Abachi à wo ibarr imuwa yi, uwami wa Alisabatu à ta ngri ku ùwà uvuvurr, ùwà ta yo ma du Yohana.

14 Ùwà ta se ni inyarr kakami ni itu ima yi, anishirr shishemi ta mẹ̀ nyarr ni ingri ima yi.

15 A taka su unkpi na agẹ̀ ka Atiko, na si taka so ahi ka inkindirr yi nggo di ki ihwa

mremremu hen. Zhi ni ingri ima yi Izhi i Abachi yi taka rri so na ku.
16 A taka du anishirr bu Israila shishemi a kanga na Atiko Abachi ambarr wa ku.
17 Uwa yo ta su uwanggo taka nga kuchi, bari Atiko wa taka nga. Nggo à ti nga, uwa taka ni na undu nu ukyekye tuku izhi iyiyirr ima yo ni inggi yi nggo Iliya à na undu umaku na yi nggo. À na meme wre ku ka ni nggurr akiki bi na amumarr, ni taka ni na abi kà iwo ure ku Abachi ba ki anishirr azizi, nggo ta se na amarr ka ina wre, nâ ta sa anishirr ba Abachi. À ta du anishirr ssubi, na so kye anko a inga i Atiko yi."
18 Zakarriya à zhi unitu wa di, "Ingga ta na kingginggi ni ta hi di ida muwa yi ta su jiji? Ingga nggo su uchuche mu, u ayamba mungga wa mi su uchuche mu meme."
19 Unitu wa ddu ma di, "Ingga yo su Gabre, ingga di kri na agẹ ka Abachi. Uwa yo tu ingga nu Ure ku wre ku nga nu ùwà ku.
20 Nu nggo ùwà si kpanye nu ure ku nggo ingga da ku ùwà hen, ni ima yo, bazhi ziza ùwà taka di so ywiywimi, sa ni ure, kuma na azhibarr wa nggo ayamba muwa wa taka ngri uvuvurr wa. Wanggo yo si inkindirr yi nggo ùwà taka hi yi nu nggo ivi yi ti ma."
21 Meme nggo, anishirr ba nggo a kri bi Zakarriya na ábì ka Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku a gru so ki isisu da a su ku anggi mu uwa à rri ku so gbami nu umi uki ku.
22 Zakarriya à huzzu nggo na re chankarr, anishirr ba a hi ni ima yo da Abachi à tsarr ma inkindirr nu Uki ku Ibarr ku. Ima yo du ma kye na so ki ba na ango, na so jinjirr mi.
23 Nggo ivi i undu i Zakarriya nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku i vu sarr, uwa kakuma ni iko.
24 Nu ugo ki ivi ima yi, Alisabatu ayamba ama wa hru ine, na di so ba nu uki mu ki ihwa ikywi.
25 Na da di, "Kye bari, ziza yo Atiko na ki ingga inkindirr inkpi inggi yi. Atiko tsarr ingga ikpanye ima yi ni ivi inggi yi. A ttu ishisha* glo ki ingga na anishirr ba!"

A da di a ta ngri Yesu

26 Nggo ine i Alisabatu yi ki ihwa itani, a Abachi tu unitu ama wa Gabre ni igbu nu Nazareti na anga ka Galili,
27 nu uva numa ku nggo a nise hi unuru kye, nggo a yo ma di Maryamu. Ugo numa nggo a yo ma di Isuhu, uwa yo à go ma. Ugo wa su uhanma a uttu Doda.
28 Unitu wa à nye na ku, na ku da ku di, "Ingga chi ùwà, ùwà nggo Abachi na wre ku ùwà kakami! Abachi se nu ùwà ku."
29 Maryamu ki wu kakami, nggo a wo ichi ima yi, na so ri amarr ni itu i inkpi i ichi ima yi.
30 Unitu wa ddu ma di, "Maryamu si ki isisu hen, sa Abachi nggo à ta na wre ku ùwà kakami.
31 Uwa ta hru ine, ni ta ngri uvuvurr ni ta yo ma di Yesu.
32 Uvuvurr wa taka sa ankpye. Anishirr ta yo ma du Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa. Atiko Abachi taka ni du ma à ri ittu i ábáchí ma, uttu Doda.
33 Uwa yo taka su uttu a ahinhan bu Yakubu ba sese. Ittu ima yi taka sama ni ikikre."
34 U Maryamu ddu unitu wa di, "Ingga ni su uva mu bari, unuru nise hi ingga kye, i ta na ki ngginggi ni si ki ingga meme?"
35 Unitu wa ka sa ku di si, "Izhi Iwre i Abachi yi mu i ta ji nu ùwà ku, ukyekye ku Abachi Unkpi Kakami wa ta ni ttu ùwà kago. Uvuvurr wa nggo ùwà ta ngri, a ta sa ni ìlà. Aba ta yo ma du Uvuvurr a Abachi.
36 Kye, iwrimi Alisabatu, nggo a da di à se nu ukru, à se ni ine ihwa itani ziza, ni ichiche ima inggi yi.
37 Inkindirr sama nggo ka mri Abachi ina."
38 U Maryamu ddu ma di, "Ingga su ugarr a Atiko. Abachi bu na inkindirr yi nggo iwre ku ni itu mungga, nâ ta si nggo ùwà da." Unitu wa à ka ma du.

Maryamu gru kuma na Alisabatu ku

39 Ni ivi ima yi, i Maryamu gru ssubi na narr kuma na Alisabatu ku ni iko ima yi, ni ìgbù na agbre wa na anga ka Yahudiya ka.
40 Nggo Maryamu a nggurr surr ni iko i Zakarriya, na sa ashishi na Alisabatu ku, na chi ma.

* **1:25** *Ishisha:* Na adu a ani Yahuda, a si inkindirr ishisha ayamba à bu sama ni ngri.

41 Nggo Alisabatu wo ichi i Maryamu yi,
u uzuma wa nu umi ine ku a ki wu, Izhi i
Abachi yi mirri ku Alisabatu nu ukpa.
42 Alisabatu da hantu di, “Ùwà yo sa
ayamba wa nggo Abachi yo ku ùwà angu
ka iwre mri amba ba namri. Abachi yo ku
Uvuvurr wa nggo ùwà ta ngri ma angu ka
iwre meme!
43 Angginggi du inkindirr inkpi ma mi
nga ni ingga ku, nggo uwa ayirr a Atiko
mungga wa gru nga ni ingga ku?
44 Ankpa yirr nggo ingga wo ichi muwa
yi, u uvuvurr mungga wa nu umi ine à gru
ta inyarr.
45 Abachi yo ku ùwà angu ka iwre nggo
ùwà kpanye du ure ku Atiko ku nggo a tu
ba nu ùwà ku, bu si meme!”

Maryamu da usarr ki inyarr

46 Maryamu da di,
“Isisurr mungga yi ko nyarr ku Atiko.
47 Ingga nyarr ku Abachi nggo à kpa
ingga ttungo.
48 Ingga nggo si si inkindirr hen,
Abachi ssu ingga ugarr ama wa hi.
Bazhi ziza, ùka ku anishirr namri ta di yo
ingga du ayamba wa nggo Abachi yo
ku angu ka iwre,
49 nggo Abachi Unkpi wa, na ki ingga
inkindirr inkpi inggi yi.
Isa ima yi si iwre.
50 Nggo a se ni itito ni itu i abi kru isisu ama
ba,
bazhi nu ùka numa kuma nu numa.
51 Abachi na ungo uma ukyekye ku nà na
undu unkpi.
A tse abi nggurr ankẹ kahre, na
abangga ba nggo di ri amarr
inkindirr inkpi na atu a ambarr wa.
52 Abachi ddu atuttu ankpinkpi ji ni imburr
imbarr yi,
na gị abangga ba nggo si si inkindirr
hen gru.
53 Na nu abi ki iyo ba iki iwre shishemi,
na du abu ungo ba kakuma na ango
aha.
54 A gri ure umaku nggo a da zu ku ábáchí
munta ba,
du uwa taka ni kye agarr ama ba Is-
raila, na ashishi ka itito.
55 Na kye Ibrayi na ahinhan ma ba
na ashishi ka itito ase na ase nâ ta si
nggo a ka da zu ku ábáchí munta wa
ba!”
56 U Maryamu so ni Alisabatu iwrima wa
ku ki ihwa itarr bari na kakuma ni iko nu
Nazareti.

Ingri i Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa

57 Nggo ivi i ingri yi nga ku Alisabatu,
uwa ngri uvuvurr unuru.
58 Abi girr ama ba na amla ma ba a wo
inkindirr inkpi i itito ima yi nggo Atiko na
ku Alisabatu na zi ma inyarr.
59 Nggo uvuvurr wa à ki ivi itandarr ni
ingri, aba nga ni yo ku iji, na gru so ri
amarr ka yo ku isa i aki yi du Zakarriya.
60 Ayirr wa kisa na da di, “Iya! A ta yo ma
du Yohana.”
61 Aba a kisa ku di, “Umlama numa à si ri
Yohana hen.”
62 Aba zhi aki wa na ango di a bu yo
uvuvurr wa du unggonggo.
63 U Zakarriya da ba na ango di a bu gri
ku uwa inkindirr numa nggo uwa ta charr
na yi. Nggo a gri ku na yi, uwa kpa yi na
charr di, “Isa ima yi ri Yohana.” Aba kukri
na so vu angu gri.
64 Na ankpu yirr, irrirri ima yi gbuddu
ku, uwa gru so re na ba, na so nyarr ku
Abachi.
65 Isisu ki abi girr ama ba, anishirr ba gru
ku di bre are akama kago ni ìgbù i agbre yi
na anga ka Yahudiya ka.
66 Nggo anishirr ba wo ure kuma na gru
so ta amarr ni itu yi na so bi zhi di, “Uvu-
vurr wama taka sa angginggi?” Nggo a hi
ungo ku Abachi ku u se ku ni itu.

Zakarriya nyarr ku Abachi

67 Izhi yi Abachi yi mirri ku Zakarriya aki
a Yohana wa, uwa gru so da ure zu di:
68 “Di inta nyarr ku Atiko Abachi a ani
Israila!
Nggo a nga nye zi anishirr ama ba na
ddu ba ttungo.
69 Nggo a ni inta uni kpa ttungo unkpi,
zhi nu uga ku Doda ugarr ama wa.
70 Nâ ta si nggo Abachi à da zu na angu ka
abi kpa are ama abi wre ba ngbang-
bamu.
71 Na da du uwa taka ni kpa inta ttungo nu
ungo ku abi kà inta ba,

abangga ba nggo sa abi karr inta.
72 Na da zizo du uwa taka kye ábáchí munta ba na ashishi ka itito,
na ssu ishi azhi iwre ima yi hi.
73 Ishi azhi yi nggo à da zu ku ábáchí munta wa Ibrayi,
74 du uwa taka ni ddu inta ttungo na ango ka abi karr inta ba,
di inta ga ma sa ni isisu,
75 ni si ni isisurr i iwre ni izirr zizi na agẹ ka Abachi nggo inta ti so ni ingbingbru inggi yi.
76 “Uzumu, à ta yo ùwà ki uni kpa are a Abachi Unkpi Kakami wa.
Ùwà yo ta kuchi ku Atiko ku bi na anko wa ssubi ku.
77 Ùwà yo ta ku bre ku anishirr da Abachi ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
na kpa ba ttungo.
78 Itito i Abachi yi si shishemi.
Ima yo du ma ni inta uni kpa ttungo wa, nggo si nâ ta si anza ambre wa nggo la zhi nu unkplassu ji nga ni inta ba.
79 Na la ku abi so ni ibwu ba
tuku abi so ywhiywhirr ni ittu,
na ta tsarr inta anko a isu isisurr.”
80 Uvuvurr wa furr ki unkpi, na tsɨ kyekye ni Izhi i Abachi yi, na gru ku di so na ankpuji, kuma ni ivi yi nggo a nggurr huzzu ku anishirr bu Israila ba.

2

Ingri i Yesu (Matiyu 1:18-25)

1 Ni ivi yi nggo uttu unkpi wa nggo a ri Kayisa Agostu à gri anga ka Roma ka, na da di a bu bre anishirr ba nggo uwa so gri ba nggo namri.
2 (Uwama yo si ibre anishirr imẹmẹ yi na ase ka nggo Kwirrinu à su ugona nu Sirriya.)
3 Anishirr ba we à so kuma ni igbu imbarr yi, di bu ku charr asa ambarr wa.
4 Isuhu a di so nu Nazareti na anga ka Galili ka, na gru kuma meme na anga ka Yahudiya ni igbu a Doda wa, nggo a yo ma du Betalami, nggo uwa mi su uhanma a uttu Doda.
5 Isuhu à gru kuma ni icharr yi nggo na gri Maryamu, uva wa nggo à go ma ta garr. Uwa à se ni ine i ko ma ku ingri.
6 Nggo aba se nabo, ivi ingri yi ma ku.
7 Uwa ngri uvuvurr ama ni imẹmẹ wa, unuru, na nyarr ma ttu na angbanja iki na ka ma yo nu ungblo. A si hi uki ni iko ikpa abichirr yo hen.

Abi ho ba tuku abitu ba Abachi ba

8 Na anga kama abi ho aminta banu a kurr ywhiywhirr nabo, na so gbye aminta ambarr ba ni ibittu.
9 Unitu a Atiko wa à nga na ba. Inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi ku u ji nga na ba, abubo wa la zanzarr kago ba, isisu ki ba.
10 Unitu wa da ba di, “Imba si kru isisu hen! Ingga gri ki imba Ure ku wre ku, ure ku nggo anishirr we ta mẹ nyarr kakami na ku.
11 Kye! Ari a ngri ki imba Uni kpa ttungo nu Betalami, igbu a uttu Doda wa. Uni kpa ttungo wa yo su Kristi, Atiko wa.
12 Inkindirr yi nggo ta ku tsarr imba na ku inggi si di, imba ta ku hi ba a nyarr uvuvurr na angbanja iki na ka ma yo nu ungblo.”
13 Mre, abitu ba Abachi shishemi nu unkplassu a nggurr huzzu ni nggurr bi nu unitu wa nggo ku, na so ru ku Abachi asarr da di,
14 “Di inta nyarr ni gbyarr ku Abachi asa,
nggo sa ankpye nu unkplassu,
du anishirr ba ni imimi nggo Abachi kpanye na ba, a bu so ni isu isisurr.”
15 Nggo abitu ba Abachi ba ka hun kuma nu unkplassu, abi ho aminta ba gru so da ni ikpa di, “Di inta kuma nu Betalami, ku kye inkindirr inggi yi nggo la nabo, nggo Atiko wa da ki inta.”
16 Na gru korrmi kuma, na ku hi Maryamu tuku Isuhu ndo nu uvuvurr wa, aba ka ma yo nu ungblo.
17 Nggo a ko ku hi uvuvurr wa, na bre are ka kago nggo unitu wa da ba ni itu ima yi.
18 Abangga ba nggo wo are ka namri, nggo abi ho aminta ba a da, a ku ayisurr, na aseki ka nggo a da ba.
19 U Maryamu gri aseki angga ka we ni isisurr ima, na so di ri amarr na atu ambarr wa.

20 Nggo abi ho aminta ba so kakuma,
na so di gbyarr ku Abachi asa ga anko ku
inkindirr yi nggo aba wo na ku hi, i si
meme yo nâ ta si nggo a da ba.

A gri Yesu kuma nu Uki unkpi ku barr Abachi ku

21 Na azhibarr a utandarr wa, aba yo ku
iji, na du ku isa di, Yesu. Uwa yo si isa yi
nggo unitu a Abachi wa da ba, nggo a nise
hru ine ima yi.
22 Nggo Maryamu à su ukpa ku ingri ku
kre, nâ ta si nggo Are ka Musa a da ba,
Isuhu tuku Maryamu a ba uvuvurr wa na
kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nu
Urushalima ko ku na ma nu Atiko,
23 (nâ ta si nggo i kurr ni charr na Are ka
Atiko ka di, “Nggo ayamba ti ngri, uvuvurr
ni imẹmẹ nggo su uvuvurr unuru, aba ta
gri ma ku nu Abachi.”)
24 Aba kuma nu Urushalima, na ko ku
na uvuvurr wa nu Abachi, na to ku Abachi
aseki ka, nâ ta si nggo i kurr ni icharr nu
angbamvu ka Are ka Atiko ka. Aseki ka
nggo a di to na ka aka ngga su ananddu
aha, ka amumarr aminche aha.
25 Ugo numa nu Urushalima nggo a yo
ma di Simiyo, a su unushirr uzizi na di kru
isisu i Abachi, na su uyirr nu umi ku abi
gbye anko a uni kpa Israila ttungo wa. Izhi
Iwre i Abachi yi se na ku.
26 Izhi Iwre i Abachi yi a ka tsarr ma da à
si ta ttu hen, à taka hi Kristi a Abachi wa ni
nga yi bari.
27 Izhi i Abachi yi gri Simiyo rri kuma nu
umi ku urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku. Isuhu tuku Maryamu a gri uvuvurr wa
Yesu na rri kuma nu umi ku urẹ ku Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, nâ ta si nggo iba
i Are ka Musa ka da.
28 Simiyo kpa uvuvurr wa gri na ango na
gbyarr ku Abachi asa da di:
29 “Zizami, Atiko, ùwà na inkindirr yi nggo
ùwà da zu.
Meme nggo, ùwà bu du ingga ugarr
muwa wa kuma ni isisurr iyirr, nâ ta
si nggo ùwà da zu.
30 Ingga hi Uni kpa inta ttungo wa na
ashishi mungga aha,
31 nggo ùwà na ma ssubi na ashishi ka
anishirr we.
32 Uwa yo taka su ku anishirr ba nggo si si
anu Yahuda hen uru ku kye anko ku
na taka gri inyarr nga ku anishirr ama
ba Israila.”
33 Isuhu tuku Maryamu a vu ankẹ gri ni
inkindirr yi nggo a wo ma ni ko da ni itu i
uvuvurr yi.
34 Simiyo yo ba angu ka iwre, na da
ku Maryamu, ayirr a uvuvurr wa di:
“Uwanggo su uvuvurr wanggo Abachi hla
nggo. À ta du anishirr banu bu Israila ba
kuhre, na ta gị abanu gru kakami. Uwa yo
ta si itsarr i Abachi yi nggo anishirr ta re
ndanda ni itu ima yi.
35 Uwa yo ta gri amarr ka nggo sharri ni
isisurr i anishirr huzzu. Nu ùwà ku, ùwà ta
vri isisurr kakami, ivri isisurr muwa yi ta
si nâ ta si nggo a nggarr isisurr unushirr na
anji.”
36 Ayamba numa nggo su uni kpa are, a
yo ma di Ana. A su uva a Fanuwe, na zhi
nu uga ku Asherr. A su uchuche ayamba,
nggo a so ase tangba yo tuku uruma wa, u
unuru wa ttu.
37 Bazhi ni ima mu, uwa di rri so na ako
ka, ziza à ki ase iso tandarr na anẹ (84),
na di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku ttuttumi na azhi ni ibittu, uwa di barr
Abachi ni ivu angu.
38 Na ankpu ayirr ama wa, uwa mi nga
na anu Isuhu ba tuku Maryamu, ni nyarr
ku Abachi, na da ure ni itu i uvuvurr wa
na abangga ba nggo so kye anko wa nggo
Abachi taka ni kpa Urushalima ttungo
nggo.

A ka ka kuma nu Nazareti

39 Nggo Isuhu tuku Maryamu a ku kre
ina inkindirr yi nggo iba i Atiko yi i da ba
nggo, na kasarr kakuma ni igbu ambarr
wa nu Nazareti na anga ka Galili ka.
40 Uvuvurr wa furr nà na ki ukyekye ni
ihi i Abachi yi. Abachi kpanye na ku, na yo
ku angu ka iwre.

Yesu re na abitsarr ba ba

41 Na ase na ase akiki bu Yesu ba di kuma
nu Urushalima ku di na Iga i Ivu Sarr yi.
42 Nggo Yesu si na ase wurr na aha, akiki
ma ba gri ma na ko ni iga yi, nâ ta si nggo
iba yi tsarr ba.

43 Nggo iga yi i kre, anaki ba gru ko kuma
ni iko, u uvuvurr wa Yesu ka kukri nu
Urushalima. Anaki ba si hi hen.
44 A kye da à se nu umi ku anishirr ba
nggo so kakuma ni iko. Nggo à zirr ku azhi
bari na gru so zha ma nu umi ku amla ma
ba na akpikpa ambarr ba.
45 Nggo a zha ma chankarr na kakuma
nu Urushalima ko i zha ma nabo.
46 Nggo a zha ma ki ivi itarr na ko ku hi
ma nu urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, uwa rri so na abitsarr ba ba, na so shirr
ba atu, na so bu zhi ba are.
47 Anishirr ba nggo so wo ma, a ku ay-
isurr ku ihi ima yi, tuku nggo a so sa ba are
ka.
48 Nggo anaki ba hi ma, na ku ayisurr.
Ayirr wa zhi ma di, “Uvuvurr, ùwà na ki
inta uwama sa angginggi? Inta tuku aki
muwa ko zha ùwà kakami.”
49 Uwa zhi ba di, “Imba di zha ingga na
angginggi? Imba si hi i si meme yo ingga
bu so ni iko i Aki mungga yi hen?”
50 Aba si hi inkindirr yi nggo à so da ba
hen.
51 Yesu gru ga ba kuma nu Nazareti, na di
wo ba ure. Ayirr wa so di vu aseki kama zu
ni isisurr ima.
52 U Yesu furr ni ikye hi, nu ukpa
ukyekye. Abachi nyarr ma, a anishirr mi
nyarr ma meme.

3

Ure ku wre na angu ka Yohana uni zzu na amasirr wa
(Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Yohana 1:19-28)

1 A si ni ise iwurr ni kywi (15) i ittu i Uttu
unkpi wa nggo a yo ma du Tiberriyosi Siza,
ni ivi ima yi u Pontu Bilatu nggo a su ugona
nu Yahudiya. U Hirridu nggo so gri anga
ka Galili ka, uzayirr wa Filibu nggo so gri
anga ka Ituriya ka tuku anga a Trakoniti.
Lisaniya nggo à so gri Abilene.
2 Ni ivi ima yo, anu Anasi ngga tuku
Kayafa a si abikye ankpinkpi ba. Ni ivi ima
yo zizo, Abachi re nu Yohana uvuvurr a
Zakarriya wa, nu ankpuji wa.
3 Yohana gru di zirr kago anga ka inyi
nu Joda wa, na di da ku anishirr ba ure ku
Abachi di, “Imba bu kasarr ni ila ure imba
yi ni di ingga zzu imba na amasirr, da wre
ku Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi.”
4 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku
uni kpa are wa Ishaya da di:
“Undurr so hantu na ankpuji wa,
‘Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku
uzirr.
5 A ta turr imimi surr ttu adduddu,
na ta korr iga inki na agbre ki nggi.
Na ta na anko ka nggo a kachi ki ntto,
na ta na anko ki klon.
6 Anishirr namri ta hi ukyekye ku ikpa
anishirr ttungo i Abachi yi!’ ”*
7 Akpa anishirr gru nga ni Yohana ku, di
a bu zzu ba na amasirr, uwa ddu ba di,
“Imba inkirr i andanda ànìwă! Unggonggo
da ki imba di imba bu kru huzzu nu uje ku
nggo Abachi ta turr nga ki imba?
8 Ziza, imba bu na iki yi nggo i ta tsarr
di imba kasarr ni ila ure imba yi. Ni si gru
so da na akpambirr di, ‘Ibrayi nggo sa Aki
munta’ hen. Ingga da ki imba, Abachi se nu
ukyekye ku nggo ka ka angbinta angga ka
kasarr kì ku Ibrayi ahinhan ma!
9 Ibre amu i Abachi yi ku abi la ure ba i
ta si nâ ta si nggo a ka iwra nggi nu uzhizhi
ku unkunkurr ba. Meme nggo, unkunkurr
ku nggo u si klo inkpinkpo iwre hen, aba a
ta tse ku ta yo, na ta sarr ku tu nu uru.”
10 Anishirr ba zhi ma di, “Meme nggo,
inta bu na sa angginggi?”
11 Uwa ddu ba di, “Uwanggo nggo ti se
ni inkinkru iha, uwa bu ba ayirr ka nu
undurr wa nggo sa na ka. Uwanggo nggo
ti se ni ila, uwa bu sha nu undurr wa nggo
sa na yi.”
12 Abi kpa inklo imimi banu nga di a bu
ni zzu ba na amasirr, na ni zhi ma da di,
“Unitsarr, inta ta na sa angginggi?”
13 Uwa ddu ba di, “Imba bu si kpa mri
inkindirr yi nggo a di imba bu ku kpa hen.”
14 Abi ta iku banu gru nga na ku meme
ni zhi ma di, “Inta mi na? Inta bu na ki
ngginggi?”
Uwa ddu ba di, “Si kpa inklo nu undurr
ku nu ungbrengbre hen, ka vu undurr ni
imu mi hen. Meme imba bu korr angba ni
inkindirr yi nggo a di han imba.”

* **3:6** Kye zizo *Ishaya 40:3-5.*

15 Anishirr a so di kye anko a uni kpa
ba ttungo wa, abanu gru so ta amarr di mi
Yohana yo su Kristi wa.
16 Yohana ddu ba wemi di, “Ingga zzu
imba na amasirr. Undurr numa so nga
nggo a mri ingga. Ingga si ma ni kuklo ni
ddu ku anggakpaza ama ka hen. A ta ni zzu
imba ni Izhi Iwre yi tuku uru.
17 A gri umumu ku ze ikiri umaku, nggo
ta ni hwa ikiri yi, na ta vu izizi yi ku surr ni
iwurr, na ta vu intinturr yi surr nu uru ku
nggo u si di ka zhi hen.”
18 Yohana se na anko shishemi nggo à di
bre ba Ure ku wre ku da anishirr ba bu kpa
ku.
19 Yohana à glo uttu Hirridu, nggo à garr
Hirridiya, ayamba a uzayirr wa, nà na
aseki numa ndanda shishemi.
20 Uttu Hirridu wa a na inkindirr numa
ndanda zizo, nggo a yo Yohana nu uki ku
harr.

Izzu na amasirr i Yesu yi (Matiyu 3:13-17; Marrku 1:9-11)

21 Nggo à so zzu anishirr ba na amasirr,
na zzu Yesu meme. Nggo Yesu à so barr,
unkplassu ku bwu,
22 Izhi Iwre yi, zzu nâ ta si anddu, i ji ni
kuso ku. Aba wo ukorr zhi nu unkplassu da
di, “Ùwà yo su Uzumu wa, nggo ingga korr
angba nu ùwà ku kakami.”

Ábáchí ma bi Yesu ba (Matiyu 1:1-17)

23 Yesu à vu undu umaku nggo, na se na
ase iso itarr. Anishirr ba yo ma du uvuvurr
a Isuhu,
nggo su uvuvurr† a Heli.
24 Heli su uvuvurr a Matati.
Matati su uvuvurr a Levi. U Levi su
uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Janayi. U Janayi su
uvuvurr a Isuhu.
25 Isuhu su uvuvurr a Matataya. U
Matataya su uvuvurr a Emo.
Emo su uvuvurr a Nahumu. U Nahumu
su uvuvurr a Esili.
Esili su uvuvurr a Nagayi.
26 U Nagayi su uvuvurr a Mati.
Mati su uvuvurr a Matataya. U Matataya
su uvuvurr a Seme.
Seme su uvuvurr a Jose. U Jose su uvu-
vurr a Joda.
27 U Joda su uvuvurr a Jowana. U Jowana
su uvuvurr a Resa.
U Resa su uvuvurr a Zerrubabe. U Zer-
rubabe su uvuvurr a Sheyalitiye.
U Sheyalitiye su uvuvurr a Nerri.
28 U Nerri su uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Adi. Adi su uvu-
vurr a Kosamu.
Kosamu su uvuvurr a Elimada. U Eli-
mada su uvuvurr a Err.
29 Err su uvuvurr a Joshuwa. U Joshuwa
su uvuvurr a Eliyeza.
Eliyeza su uvuvurr a Jorrimu. U Jorrimu
su uvuvurr a Matati.
U Matati su uvuvurr a Levi.
30 U Levi su uvuvurr a Simiyo.
U Simiyo su uvuvurr a Yahuda. U
Yahuda su uvuvurr a Isuhu.
Isuhu su uvuvurr a Jonamu. U Jonamu
su uvuvurr a Eliyaki.
31 Eliyaki su uvuvurr a Meleya. U Meleya
su uvuvurr a Mena.
U Mena su uvuvurr a Matata. U Matata
su uvuvurr a Nata.
U Nata su uvuvurr a Doda.
32 U Doda su uvuvurr a Jesi.
U Jesi su uvuvurr a Obedi. Obedi su
uvuvurr a Bowazi.
U Bowazi su uvuvurr a Salimo. U Salimo
su uvuvurr a Nashoni.
33 U Nashoni su uvuvurr a Aminada.
Aminada su uvuvurr a Adimini. Adimini
su uvuvurr a Ani.
Ani su uvuvurr a Hezroni. Hezroni su
uvuvurr a Perrezi.
U Perrezi su uvuvurr a Yahuda.
34 U Yahuda su uvuvurr a Yakubu.
U Yakubu su uvuvurr a Ishaku.
Ishaku su uvuvurr a Ibrayi.
Ibrayi su uvuvurr a Terra. U Terra su
uvuvurr a Naho.
35 U Naho su uvuvurr a Serrugu. U Ser-
rugu su uvuvurr a Rewu.
U Rewu su uvuvurr a Pelegi. U Pelegi su
uvuvurr a Eberr.
Eberr su uvuvurr a Shela.
36 U Shela su uvuvurr a Keyina.
U Keyina su uvuvurr a Afakadi. Afakadi
su uvuvurr a Shemu.
U Shemu su uvuvurr a Nuhu. U Nuhu su
uvuvurr a Lameki.

† **3:23** *Uvuvurr:* Ni ibre amla ba nggo a ka kɨ ba, ani Yahuda a ti da di uvuvurr unuru nggo uwa si uhunhan ka imla i tanko mu.

37 U Lameki su uvuvurr a Metusela. U Metusela su uvuvurr a Inoki.
Inoki su uvuvurr a Jarredi. U Jarredi su uvuvurr a Mahalale.
U Mahalale su uvuvurr a Kenani.
38 U Kenani su uvuvurr a Enoshi.
Enoshi su uvuvurr a Seti. U Seti su uvuvurr a Adamu.
Adamu su uvuvurr a Abachi.

4

Itsarr Yesu kye (Matiyu 4:1-11; Marrku 1:12-13)

1 Nggo Yesu kazhi ni inyi nu Joda wa, Izhi Iwre i Abachi yi i ssu ku nu ukpa. Izhi yi gri ma ni rri kuma na ankpuji.
2 Nggo Umimi wa ku tsarr ma kye ki ivi iso inẹ (40). Ni ivi ima, uwa si di ri inkindirr hen, iyo ki ma kakami.
3 Umimi wa da ku di, “Ùwà ti du ùwà su Uvuvurr a Abachi, ùwà ka ingbinta inggi yi kaki unfonfo.”
4 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku da di, ‘À si si ila inggi na nkpama unushirr ta ri na so tsitsirr hen.’* ”
5 Umimi wa ba Yesu gri kuma ni itu i igbre numa na tsarr ma ittu ingbingbru yi we.
6 Na ddu ma di, “Ingga ta nu ùwà ittu, nu ukyekye tuku iwre imbarr yi namri. A ka ni ingga aseki akama namri ba. Undurr wa nggo isisurr mungga ti kpanye na ku, ingga ta nu ma na ka.
7 Iki inggi yi ta si imuwa namri, nu nggo ùwà ti kuttu ni ni ingga inkpinkpye.”
8 Yesu à ddu ma di, “Ungbamvu ku Abachi ku da di, ‘Ùwà bu kuttu ku Atiko nggo sa Abachi muwa ni ga uwa yo na nkpama!’ ”
9 Umimi wa ba ma na kuma nu Urushalima, na gri ma ku sa ni ituki Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu ma di, “Ùwà ti du ùwà su Uvuvurr a Abachi ùwà tu ji zhi ni inggya di ingga kye.
10 Ungbamvu ku Abachi ku mi da di:
“ ‘Abachi ta tu abitu ama ba
du ba ni ko ùwà kpa.†
11 Abitu ba ta gɨ ùwà na ango ambarr ka,
na si ta du ùwà ngri uza ni angbinta hen.’ ”‡
12 Yesu à ka sa ku di, “Ungbamvu ku Abachi ku u da di, ‘Si tsarr Atiko wa nggo si Abachi muwa kye hen.’§ ”
13 Nggo Umimi wa tsarr Yesu kye na anko ka ngga ka wemi, na ka ma bi azhibarr numa nggo uwa ti ka hi anko.

Yesu yu undu umaku nu Galili (Matiyu 4:12-17; Marrku 1:14-15)

14 Mre Yesu kanga nu Galili, ukyekye ku Izhi yi Iwre ku u se na ku. Anishirr ba wo ure ni itu ima yi kago na anga ama wa.
15 Yesu tsarr ba na Aki ka Issubi ka, anishirr ba wemi gbyarr ku asa.

A kà Yesu anu Nazareti (Matiyu 13:53-58; Marrku 6:1-6)

16 Yesu kuma nu Nazareti nggo à furr. Na Azhibarr a Isu wa, Yesu kuma nu Uki ki Issubi ku, nggo a di na meme zhe mu. Na ku gru kri na ta bre nu Ungbamvu ku Abachi ku.
17 Aba ba ungbamvu ku Ishaya, uni kpa are wa, nu ma. Uwa bwu ku na hi unto ku nggo a charr di:
18 “Izhi Iwre i Abachi yi i se ni ingga ku,
ima yo du Abachi hla ingga
di ingga bu ku da ku anishirr bi iha ba Ure ku wre ku.
Abachi tu ingga di ingga bu ku ddu abi kri ni iharr ttungo,
ni du aba akreshishi ba a hi abubo,*
ni ku ddu abangga ba nggo a so ni itsutsarr ttungo,†
19 ni da ba di ivi iyo i nga ba, nggo Atiko ta ni ddu anishirr ama ba ttungo.”‡
20 Yesu chi ungbamvu ku, na ka ku nu unu undu wa nu uki ki issubi ku, na ji so. Anishirr ba tsatsarr nu umi ku uki ki issubi ku so surr ku ashishi,
21 uwa à da ba di, “Ari yo, ankpi are angga ka nggo imba i wo nggo ingga bre, a si are jiji.”
22 Aba wemi nggo a wo ma a bre are zizi ni itu ima yi, na so ku ayisurr na ankpi are ka nggo a bre ka, na da di, “Uwanggo si su uvuvurr a Isuhu hen?”
23 Yesu ddu ba di, “Ingga hi di imba ta da ki ingga assurre nggo wa di, ‘Unifu, fu itu muwa.’ Imba ta da ki ingga di aseki ka nggo

* **4:4** Kye zizo *Are Ka Zizo 8:3.* † **4:10** Kye zizo *Asarr 91:11.* ‡ **4:11** Kye zizo *Asarr 91:12.* § **4:12** Kye zizo *Are Ka Zizo 6:16.* * **4:18** Kye zizo *Ishaya 61:1.* † **4:18** Kye zizo *Ishaya 58:6.* ‡ **4:19** Kye zizo *Ishaya 61:2.*

ingga i na ka nu Kapanahu ingga bu na ka ni inggya ni igbu mungga wa meme."
24 Yesu da ba zizo di, "Ingga so da ki imba di, 'A si di kye uni kpa are ssu nu ungo ni igbu ama hen.'
25 Imba wo ingga yi, amba ba ako a garrza ni Israila na ase ka Iliya, uni kpa are wa, nggo a so sama na ahru ki ase tarr ni ihwa itani. Iyo i ki kakami kago na anga ka ma.
26 Abachi si turr Iliya ko nu unuma nu umi ku amba ba ako ba ni Israila hen, na turr ma ko na ayamba na ako numa ku nu Zarrefa na anga ka Sido.
27 Anishirr shishemi ni Israila so ki iha ni ishi ni ivi i Ilisha uni kpa are wa, uyirr mi nu umi umbarr ku si wre hen, uwa su Nama anu Sirriya, nggo Abachi du ma wre."
28 Akpa anishirr wa nggo a rri so nu uki ki issubi ku anu Yahuda ku a wo ure ku Yesu ukuma na ki unfu kakami na ku.
29 Na turr gru gba Yesu huzzu ni igbu wa. Na gri ma hun ko na anga yirr a igbre nu Nazareti wa, da aba ta ku turr ma ji ni itu igbre yi wre ku a bu ji ku ttu.
30 Uwa ku gbuddu na angu ambarr ka na rri ba nu umi umbarr ku na kuma na ka ba du nabo.

Ugo ni izhi ndanda wa wre (Marrku 1:21-28)

31 Nabo, Yesu kakuma nu Kapanahu, igbu numa na anga ka Galili, na ku di tsarr anishirr ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa.
32 Aba ku ayisurr ni itsarr ima yi, nggo à re kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye nu ure wa.
33 Ugo numa nggo a se ni izhi ndanda, na rri so na ba nu uki ki issubi ku, na gru re hantu di,
34 "E-e! Yesu anu Nazareti, ùwà zha sa angginggi ni inta ba? Ùwà nga i ngɨ inta mu ki? Ingga hi ùwà! Ùwà yo su Unushirr uni Iwre a Abachi wa!"
35 Yesu nggarr ito ni izhi yi ku di, "Ba ttungo, ni huzzu ku ugo wa!" Izhi ndanda yi ba ugo wa gri ni nggurr, ni huzzu kuma, uwa si ngri ukpa hen.
36 Anishirr ba vu angu gri na so ddu ikpa di, "Uwanggo sa angginggi? Ugo nggo wa re kyekye mi na anazhi ndanda ba ba, aba huzzu!"
37 Ure ki Yesu ku u bwa kago na anga ama wa.

Yesu du anishirr shishemi a wre (Matiyu 8:14-17; Marrku 1:29-34)

38 Yesu huzzu nu uki ki issubi ku na kuma ni iko yi Sima. Ayimbarr a Sima wa à vri kakami na rri kurr nu uki, aba da ku Yesu.
39 I Yesu rri ku kukri nu unddu ku abubo a kurr wa, na ddu ivri yi di i bu huzzu ku. Ivri yi huzzu ku jiji. Uwa gru na zzu ba ila.
40 Ni ingbahru, abangga ba nggo se na abi vri na nkanka a gri ba nga na agẹ ka Yesu, uwa ni sa ungo na ba, aba wre namri.
41 Izhi ndanda yi huzzu ku anishirr shishemi meme ni da di, "Ùwà yo su Uvuvurr a Abachi wa!" Yesu nggarr ito na ba, na han ba ni re yi, nu nggo aba mi hi du uwa yo su Kristi wa.

Yesu da ure ku Abachi ku na aki ka issubi ka (Marrku 1:35-39)

42 Na ambre bwu, i Yesu à huzzu nu umi igbu ku, na kuma nu unto ku nggo kurr ywiywimi. Anishirr ba gru di zha ma, na ku hi ma, na da aba ta han ma ni kuma yi.
43 Uwa ddu ba di, "Ingga ta ku da Ure ku Abachi ku ni igbu numa yi meme, ima yo gri ingga nga."
44 Na gru kuma di bre ba ure ku Abachi ku kago na aki ka issubi ka, na anga ka Yahudiya ka.

5

Yesu yo abiga bi mẹmẹ ba (Matiyu 4:18-22; Marrku 1:16-20)

1 Azhibarr numa nggo Yesu kri nu unddu ku inyi nu Genesareti wa, anishirr shishemi a bi na ku, di aba ta wo ure ku Abachi ku.
2 Uwa à hi iddu iha kri nu unddu amasirr ku, nggo abi vɨ ikikla ba a ka yi zu na ko ngla azhizhi ambarr ka.
3 Yesu mirri nu uddu uyirr ku nggo su ku Sima,* na da ku Sima di a bu gburr rri ni inyi wa ntsɨ, Yesu rri so nu uddu ku na so tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku.

* **5:3** *Sima:* Isa unuma i Sima yi i ri Biturr.

4 Nggo a re kre ba, na ddu Sima di, “Turr
uddu ku chi rri ko na amasirr a ita wa, ùwà
nu ukpami wa imba surr azhizhi ka ni vɨ
yi.”
5 Sima da di, “Ankpye, inta gri undu zhi
ni ibittu mu, ni si vu inkindirr hen. Ingga
ta yo, nggo ùwà da.”
6 Aba surr azhizhi ka, na vu ikikla
shishemi, nggo azhizhi ka ki ywhiywhirr
tsi hre.
7 Nggo aba yo abi girr ambarr ba nu
uddu numa di a bu ni zi aba. Aba ni vɨ ssu
ni iddu yi ha mi, nggo iddu yi ta ko ji zhi na
amasirr wa.
8 Sima Biturr hi inkindirr ima yi na, ji
kuttu na agbuzzu ka Yesu, na di, “Chi share
ni ingga ku, Atiko! Ingga si ni ila ure mu!”
9 A da meme nggo, aba wemi ku ayisurr
na akpa ikikla wa nggo a vɨ.
10 Akpukpa ma bu Sima ba, ani Yakubu
tuku Yohana, amumarr bu Zabadi ba, aba
mi a ku ayisurr meme.
Yesu ddu Sima di, “Si di isisu ki ùwà hen.
Bazhi ziza nggo, ùwà taka di vɨ anishirr.”
11 A turr iddu yi ku zu nu unddu inyi ku,
na ka aseki imbarr ka du namri, na ga Yesu.

Yesu du ugo ni ishi numa a wre (Matiyu 8:1-4; Marrku 1:40-45)

12 Nggo Yesu ni se ni igbu numa wa, ugo
numa se nabo nggo si uni lo ishi. Nggo à hi
Yesu, na ji kuttu ni imimi na barr Yesu di,
“Atiko, ùwà ta kpanye ùwà di ingga wre!”
13 Yesu sa ungo na ku na da di, “Ingga
kpanye! Ziza ùwà wre ba!” Ankpu ayirr,
ishi yi huzzu ku ugo wa.
14 Yesu gba ku utu di, “Si da ku undurr
hen. Gri itu muwa ku tsarr unikye† wa, ni
to ito yi nggo Musa à da, wre ku anishirr bi
hi du ùwà wre ba.”
15 Nu nggo Yesu gba ku ugo wa utu mi,
ure kuma ka ni bwa kago na anga ma wa
mri ngbangba yi. Anishirr shishemi a nga
ni wo ma, na ka bu wre ni ivri imbarr yi.
16 Yesu à di gru kuma ku barr na ankpa
ma nu unto ku nggo su ywi.

Yesu du ugo wa nggo ukpa ku ttu ywi a wre (Matiyu 9:1-8; Marrku 2:1-12)

17 A si na azhibarr numa nggo Yesu so
tsarr anishirr ba, anu Farrisi ba na abitsarr
Are banu a so nabo. A zhi ni igbu yi kago
nu Galili tuku Yahudiya, abanu ba a zhi nu
Urushalima. Ukyekye ku Abachi ku rri ku
Yesu nu ukpa, nggo ta du abi lo ba wre.
18 Anishirr banu a ba ugo numa nu
utakpa na nga. Ugo wa nggo a ttu ga anga
yirr. Aba nurr da aba ta gri ma na rri ko ni
Yesu ku.
19 Anishirr ba kri harr anko wa. Aba si
hi anko wa nggo aba ta ba ma na rri kuma
ni iko yi hen. Na kye, na ba ma na hun ni
ituki yi, na ko ku ngri anchirr ka narrnarr
nu unto ku nggo Yesu à so, na to ma ji nu
utakpa ku, ni zu na atsutsu ka anishirr ba,
na agẹ ka Yesu.
20 Nggo Yesu kye iyo isisurr imbarr yi, na
ddu ugo wa di, “Ukpamu, ingga nggurr ila
ure muwa yi zhi ku ùwà.”
21 Abitsarr Are ba na anu Farrisi ba gru
so ri amarr di, “Ugo nggo su unggonggo,
nggo so tsarr itu ima yi kye na Abachi ku?
Abachi yo na ankpa ma à se nu ukyekye ki
nggurr ila ure zhi!”
22 Yesu hi isisurr imbarr yi, na ddu ba
di, “Angginggi di imba ri amarr angga ka
meme?
23 Uwatanggo tsɨ ki imba kakami, ingga
bu da di, ‘A nggurr ila ure muwa yi zhi,’ ka
ingga bu da ku di, ‘Gru zirr’?
24 Ingga ta tsarr imba ari di ingga Uvu-
vurr a Unushirr se nu ukyekye ku nggurr
ila ure zhi ku anishirr, ni ingbingbru inggi
yi.” Na da ku uni lo wa di, “Ingga du ùwà
bu gru ba abubo a ikurr a muwa ni kuma
ni iko!”
25 Ugo wa turr do gru, ba utakpa nggo à
di kurr na ashishi ambarr ka, na kuma ni
iko, na so nyarr ku Abachi.
26 Aba wemi ku kri vu angu. Isisu ki ba.
Aba gru so nyarr ku Abachi da di, “Inta hi
aseki ankpinkpi na ashishi munta ari!”

Yesu yo Levi (Matiyu 9:9-13; Marrku 2:13-17)

27 Nu ugo kuma, Yesu gru huzzu kuma
na ábì na ku hi uni kpa inklo imimi numa
nggo a yo ma du Levi. Uwa rri so na abubo
a undu ama wa. Yesu ddu ma di, “Ga mi.”

† **5:14** *Unikye:* Na Are ka Musa ka, a da di unikye nggo à ta da di uni lo ulolo nu unggakpa ku ukpa à wre ba. Bre kye nu ungbamvu ku Levitiku 14:1-32.

28 Levi turr gru na kà aseki ka nggo a
kurr nu uki du, na ga ma kuma.
29 Levi à na ku Yesu iga inkpi ni iko ima.
Anishirr abi kpa inklo imimi ba shishemi
na anishirr banu a se nabo.
30 Anu Farrisi na abitsarr ambarr ba a
gru so zhi abiga i Yesu ba di, “Angginggi di
imba di ri ni so na abi kpa inklo i imimi ba
na abi la ure ba?”
31 Yesu ddu ba di, “Anishirr ba nggo sa
akyekye si di zha uni ni ahun hen, abi vri
ngga di zha ma.
32 Ingga si nye yo abi sa ni ila ure mu hen,
ingga nga i yo abi la ure ba yo du ba kasarr
ni ila ure imbarr yi.”

Izhi ni itu i ivu angu (Matiyu 9:14-17; Marrku 2:18-22)

33 Anishirr banu nga ni da ku Yesu di,
“Abiga bu Yohana ba di vu angu gri ttut-
tumi na so di barr riri mu, abiga ba anu
Farrisi ba mi di na meme yo, amuwa ba so
di ri na so mre.”
34 Yesu zhi ba di, “Imba kye ka wre
ikpikpa i unuru ayamba hẹhẹ yi bu so ni
iyo nggo wa unuru a ayamba wa ni so na
ba?
35 Azhibarr wa so nga nggo a taka ba un-
uru wa glo na ba bari, aba taka vu angu.”
36 Yesu da ba assurre anggo wa di, “An-
ishirr si di tsu upri inkru uhẹhẹ ni warr sa
ku ankru akuku hen. A ta nga ankru ahẹhẹ
ka hre, upri ankru uhẹhẹ ku si ta kpa wre
ku ukuku ku hen.
37 Na anko ayirr ama yo, anishirr si di ba
ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi
ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme,
ahi ahẹhẹ wa ta tsi unggakpa ukuku ku
nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama
nu undu.
38 Meme nggo, anishirr bu surr ahi
ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ!
39 Undurr wa nggo ta so ahi akuku wa,
uwa si ta kpanye na ahẹhẹ wa zizo hen. A
ta da di, ‘Ahi akuku wa a marr sha.’ ”

6

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa (Matiyu 12:1-8; Marrku 2:23-28)

1 Yesu na abiga ma ba a so zirr ba ni
izzuzzu i ikiri na Azhibarr a Isu wa, abiga
ama ba gru so mɨ ato a alikama wa so ngu
ta.
2 Anu Farrisi banu a zhi ba di, “Angginggi
du imba so na inkindirr yi nggo Iba munta
yi kisa di a bu si na yi na Azhibarr a Isu wa
hen?”
3 Yesu zhi ba di, “Imba nise bre inkindirr
yi nggo uttu Doda à na nggo iyo i ki ma na
anishirr ba nggo so zirr na ku?
4 Doda à rri ko nu uki ku Abachi ku na
ku ba unfonfo wa nggo a gri ga ku Abachi
à ta na tsu ga ku anishirr ama ba. Ni iba
munta yi, a si abikye ngga a di ta uwama
na nkpambarr.”
5 Ni ikikre yi, Yesu da ba di, “Ingga Uvu-
vurr a Unushirr nggo si Atiko a Azhibarr a
Isu wa.”

Yesu à du ugo numa nggo ungo umaku u sharr kre a wre (Matiyu 12:9-14; Marrku 3:1-6)

6 Uwa a si na Azhibarr a Isu numa nggo
Yesu gru ku so tsarr anishirr ba nu uki ku
issubi ku. Ugo numa nggo ungo ri umaku
u sharr kre ku a rri so nabo.
7 Abitsarr na Are ba na anu Farrisi ba a
rri kri nu umi uki ku, na so zha anko wa
nggo aba ta vu Yesu ni ìlà. Na so kye ma girr
mi, di à ta gru du ungo ku u wre ku ugo wa
na Azhibarr a Isu wa.
8 Yesu hi amarr ambarr ka na ddu ugo
wa di, “Gru nga ni ichi.” Ugo wa gru ku kri
ni ichi yi.
9 Yesu ddu ba di, “Di ingga zhi imba: Iba
munta yi i da di inta bu na angginggi na
Azhibarr a Isu wa? Di inta bu na uzizi, ka
inta bu na umimi? Di inta bu du unushirr
so tsitsirr, ka inta bu du ba kɨ?”
10 Na kye ba kago, na ddu ugo wa di, “Na
ungo muwa ku.” Uwa na ku. Ungo ku u
wre ku.
11 Aba vri isisurr na ku kakami na gru
so zhi ikpa inkindirr yi nggo aba ta na ku
Yesu.

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha (Matiyu 10:1-4; Marrku 3:13-19)

12 Azhibarr numa nggo Yesu hun ku so
barr Abachi ni igbre wa, na ku so barr
nggarr ambre.
13 Nggo ambre ka nggarr, uwa yo abiga
ama ba nggurr bi na hla anishirr awurr na
aha ba na yo ba ki abi ko na angu.

14 Sima nggo a yo ma di Biturr, nu uza-
yirr wa Andoro, i Yakubu tuku Yohana, i
Filibu tuku Batolomi,
15 U Matiyu tuku Toma, i Yakubu uvu-
vurr a Alifiyo, i Sima nggo a yo di ugo nggo
à se na amarr ka ako ambarr ka,
16 Judasi uvuvurr a Yakubu, u Judasi
Iskariyoti nggo na anko du ba vu Yesu.

Yesu tsarr na du anishirr a wre (Matiyu 4:23-25)

17 Yesu na abi ko na angu ba a kaji zhi
ni igbre wa ni kukri na abubo badada wa.
Akpa anishirr nga ni hi abiga ama ba kri
bi ma nabo. A zhi na anga ka Yahudiya, ni
igbu i Urushalima, nu unddu inyi ku Taya
nu Sido.
18 A nga da aba a nye wo ure ku Yesu ku
na ku bu kpa iwre ni ivri imbarr yi. Abanu
nggo a se na anazhi a nga na ni wre.
19 Anishirr so ta kpukpa da aba ta ku sa
ungo na ku, nggo a so hi ukyekye ku ni
huzzu ku nu ukpa, na du ba wre wemi.

Inyarr ni ivri isisurr (Matiyu 5:1-12)

20 Yesu kakye abiga ma ba na da di,
“Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba
abi iha zizami;
Ittu i Abachi yi si imba.
21 Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba
bi ki iyo zizami;
imba taka shi!
Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba abi
yi zizami;
imba taka mẹ!
22 Abachi à yo ki imba angu ka iwre, nggo
anishirr kà imba,
na han imba, na marr imba,
na bre are andanda na atu amba, ni itu
mungga Uvuvurr a Unushirr!
23 “Nggo a ti na ki imba meme, imba bu
nyarr, ni mẹ nyarr. Kye, azadi amba ka kri
kakami, nggo a zu ki imba nu unkplassu.
Kye, ábáchí ambarr ba a na ku abi kpa are
mungga ba meme yo.
24 “A ti si imba nggo se ni iki ingbingbru yi
zizami, uje umba ku taka si kakami,
nggo imba ka kpa azadi amba ka ba!
25 Uje umba, imba nggo so shi zizami.
Imba taka so ni ingaza!
Uje umba, nggo so mẹ nyarr ziza nggo;
imba taka ni yì wuwu!
26 Uje umba, nggo anishirr so gbyarr ki
imba asa;
ábáchí ambarr ba mi a na meme yo ni
itu i abi kpa are bi imu ba.

Imba kpanye na abi karr imba ba ba (Matiyu 5:38-48; 7:12a)

27 “Ingga so da ki imba, imba nggo so wo
ingga: Imba bu kpanye na abi karr imba ba
ba. Imba bu na wre ku abi karr imba ba.
28 Abangga ba nggo a marr imba, imba
bu yo ba angu azizi, ni barr Abachi ku
abangga ba nggo a na ki imba undanda.
29 Undurr ti nggurr ùwà nu unga uyirr,
ùwà ka numa ku sarr ku. Undurr ti vu ùwà
kpa ankru ankpi, ùwà ba avutsa ka unuma
kye.
30 Nu abangga ba nggo barr imba
inkindirr. Undurr ti ba inkindirr imba,
imba bu si ga ma ku kpa yi hen.
31 Na ku abanu inkindirr yi nggo imba
zha di a bu na ki imba.
32 “Imba ti kpanye na abangga ba nggo
kpanye ni imba ba, imba ta kpa angginggi
iwre? Abi la ure ba mi di na wre ku
abangga ba nggo kpanye na ba!
33 Imba ti na wre ku abangga ba nggo
di na wre ki imba yo mre, imba ta kpa
angginggi zizi nu umi? Abi la ure ba mi di
na meme yo!
34 Imba ti ni uhla ku abangga ba nggo
imba hi da taka han imba, imba ta kpa
angginggi zizi? Abi la ure ba mi a di nu abi
la ure uhla, nu nggo a hi di a taka ni han ba!
35 Iya! Imba bu kpanye na abi kà imba
ba ba, ni na wre ba. Ni uhla, ni si kye anko
nggo a ta ni han imba bari hen. Imba ti na
meme, azadi imba ka taka kri kaba. Imba
taka si amumarr ba Abachi Unkpi Kakami
wa, nggo uwa yo di na wre ku abi kà inyarr
na agbugbu anishirr.
36 Imba bu si abi itito nâ ta si Aki amba
wa, nggo di se ni itito.

Ibre are (Matiyu 7:1-5)

37 “Imba bu si bre ku abanu ila ure im-
barr yi hen. Abachi mi si ta bre ila ure imba
yi hen. Imba si vɨ abanu ni ila hen. Abachi
mi si ta vɨ imba ni ila ure hen. Imba nggurr
zhi ku abanu, Abachi mi ta nggurr zhi ki
imba meme.

38 Imba ti tsu ni abanu, Abachi ta ni imba
meme. Imba ta kpa ssu pwi, i ta kuhre
awuwa. Aba ta ni imba ssu na ango na
kpa kpikpa, na ba vaviva ki awuwa na agẹ
amba. Na agbugba wanggo nggo imba di
tsarr ku abanu, Abachi ta tsarr ki imba na
ama yo.”
39 Yesu da assurre anggo zizo di, “un-
akreshishi ka si gbu unakreshishi hen.
Unuma ti na meme, aba aha mi ta kuhre nu
udduddu.
40 Uvuvurr uni bre si di mri unitsarr ama
wa hen. Nggo uvuvurr ni bre wa a ti kre
ibre yi nggo, uwa ta si nâ ta si unitsarr ama
wa.
41 “Angginggi du ùwà so kye uvu un-
kunka ku ni ishishi i uzumbirr yi, ni si
kakye unkunkurr ku nggo u harr ni muwa
yi hen?
42 Ùwà ta na ki ngginggi ni da ku
uzumbirr wa di, ‘Di ingga ttu ku ùwà
unkunka ku ni ishishi’, ni si hi unkunkurr
ku nggo kurr ni ishishi imuwa yi hen? Ùwà
ni na aseki wre ku anishirr a bu hi. Ttu
unkunkurr ku ni ishishi muwa yi bari,
ùwà ta kye hi zizi ni ttu ku uzumbirr wa
unkunka ku ni ishishi ima yi.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi (Matiyu 7:16-20; 12:33-35)

43 “Unkunkurr ki iwre si di klo inkpinkpo
indanda hen. Unkunkurr undanda si di
klo inkpinkpo iwre hen.
44 A di hi unkunkurr ku inkpinkpo yi,
nggo u klo nggo. A si di ywhe ibwa ka ingo
nu unkunkurr ki intto hen.
45 Meme yo, unushirr uzizi à di gri
inkindirr zizi zhi ni isisurr ima izizi yi.
Ugbugbu unushirr di gri amarr ndanda
zhi ni ndanda isisurr ima yi. Angu di da
inkindirr yi nggo i zhi ni isisurr.

Abi me ako aha ba (Matiyu 7:24-27)

46 “Angginggi di imba so di yo ingga da
‘Atiko, Atiko’, ni si na inkindirr yi nggo
ingga da ki imba hen?
47 Di ingga ta tsarr imba di, uwanggo
nggo ti nga ni ingga ku, na ni shirr atu nu
ure mungga ku, na kpa ku na na undu, à si
kinggi.
48 A si nâ ta si ugo wa nggo ta me iko, na
ya ibarr ji kuma ni imimi bari, na zu ibarr
iko yi na angbinta. Nggo inyi wa ssu garrza
na ni nggurr ni iko yi, i si battu hen, nggo a
me yi wre.
49 Undurr wanggo nggo ti wo ure
mungga ku, na si na undu na ku hen, uwa
si nâ ta si ugo wanggo nggo me iko ima yi
sama ni ibarr iko yi. Nggo inyi wa ssu, na
ni nggurr iko yi i ji jaku inkpu iyirr, i jaku
yi i si wawami!”

7

Yesu du uvurr iko a ankpye abi ta iku nu Roma wa wre (Matiyu 8:5-13; Yohana 4:43-54)

1 Nggo Yesu bre aseki ka kre ku anishirr
ba, na gru kuma nu Kapanahu.
2 Ankpye a abi lo ukpa nu Roma wa nabo,
a se nu uvurr iko nggo se gaga na ku,
uvurr iko wa à kurr ukpa kakami na ki
ywhiywhirr ittu.
3 Nggo ankpye wa wo di Yesu se, na tu
akikre ni Yahuda da bu ko ku yo ma du nga
ni du uvurr iko wa wre.
4 Aba ko ni Yesu ku, ku so barr ma
kakami da di, “Ugo wa so zha ùwà kakami.
5 À kpanye na anishirr munta ba ba, na à
me ki inta uki ki issubi ku.”
6 Yesu à ga ba.
Nggo à ko ki ywhiywhirr ni iko yi nggo
ugo wa so, ugo wa tu akpambarr ba ni Yesu
ku di, “Ankpye, si ki itu muwa iha ni irri
nga ni iko mungga hen. Ingga si ma ni du
uwa bu rri nga nu umi iko mungga hen.
7 Ingga kye itu mungga kpachirr, ingga si
ma ni nga na agẹ muwa hen. Kri nabo ni re
uvurr iko wa ta wre ki ingga.
8 Ingga mi so nu ungo ku ankpinkpye
mungga, ni so gri abi ta iku banu na ango
mungga. Ingga ti tu unuma di kuma, uwa
kuma. Ingga ti yo unuma di nye, uwa nga.
Ingga ti da ku ugarr mungga wa di na inggi
yi, uwa à na yi.”
9 Yesu kukri na vu angu gri, na kakye
anishirr ba nggo so ga ma, na ddu ba di,
“Ni Israila mi, ingga nise hi unushirr ni yo
isisurr ma mi!”
10 Abitu bu ugo ba kakuma ni iko yi
ankpye abi ta iku wa na ku hi uvurr iko wa
uwa ka wre ba.

Uvuvurr a ayamba na ako wa à tasi

11 Nggo Yesu huzzu kuma ni igbu wa
nggo a yo ma du Neyi. Abiga ama ba na
akpukpa anishirr di ga ma.
12 Nggo à so mirri na anko a igbu wa, na
hi ba so gri iku yi ko izzu. Uni ttu wa à
su uwa uyirr wama yo ni ingri iyirr. Ayirr
ama wa si ayamba ako. Anishirr bi igbu ba
shishemi huzzu so zirr ndo na ayirr wa.
13 Nggo Atiko sa ashishi na ayamba wa
ku, itito ki ma, uwa ddu ma di, “Ba ttungo!”
14 Na zirr kuma ku sa ungo nu utakpa ku,
u abi ba iku ba kukri. Yesu da di, “Uvuvurr
nze, ingga du ùwà bu tasi!”
15 Uni ttu wa gru so, na bwu angu na gru
so re. Yesu ka ma nu ayirr wa.
16 Isisu ki anishirr ba, aba gru so nyarr
ku Abachi na da di, “Uni kpa are unkpi
nggo gru ni inta ba!” Na da di, “Abachi
nggo nga ikpa anishirr ama ba ttungo!”
17 Ure kuma ni itu yi Yesu u bwa kago na
anga ka Yahudiya ka na abi girr ambarr ba.

Abitu bu Yohana ba (Matiyu 11:2-19)

18 Nggo abiga bu Yohana ba ku bre ku
inkindirr yi nggo Yesu so na yi, nggo
Yohana yo aha nu umi umbarr ku,
19 na tu ba di a bu ku zhi Yesu kye di, “Ùwà
yo su uwanggo nggo à taka nga wa, ka inta
bu kye anko a unuma mu?”
20 Nggo a ko ni Yesu ku, na ko ku da ku di,
“Yohana uni zzu na amasirr wa yo di inta
bu ni zhi ùwà di, ‘Ùwà yo su uwanggo nggo
à taka nga wa, ka inta bu kye anko a unuma
mu?’ ”
21 Na attuttu ama wa Yesu du abi vri
shishemi a wre ni ivri ambarr, ni ilolo
imbarr yi, na abi ku anazhi ndanda, na du
aba kreshi shishemi a wre.
22 Uwa ddu abitu bu Yohana ba di, “Imba
kakuma ku da ku Yohana inkindirr yi nggo
imba hi ni wo yi nggo. Aba kreshi a wre,
aba akpre a gru zirr, abi lo ishi mi a wre,
aba agbatu a wo are, na abi kɨ mi tasi, a bre
ku abi iha Ure ku wre ku.
23 Abachi ta yo ku undurr wa nggo a kpa
ingga ni isisurr iyirr angu ka iwre.”
24 Nggo abitu bi Yohana ba a kakuma,
Yesu gru ko bre ku anishirr ba are ni itu i
Yohana di, “Nggo imba di ko nu Yohana ku
na ankpuji wa, imba di kye di imba ko kye
sa angginggi? Itu ihihru* wa nggo a lo wa
klo du ka so wri nu unddunddu?
25 Imba i ko kye angginggi? Unushirr wa
nggo surr iki iwre? Anishirr ba nggo di
surr iki inkpinkpi i atuttu, na so mẹ nyarr,
na di so na akaba a uttu!
26 Da ki ingga yi, imba i ko kye sa
angginggi? Uni kpa are? E-e, imba hi
undurr wa nggo mri uni kpa are.
27 Yohana yo su uwanggo nggo Ung-
bamvu ku Abachi ku da di Abachi à da di:
“ ‘Ingga ta tu unitu mungga wa kuchi ku
ùwà,
uwa à ta kuchi nga ni bu ssu anko bi ku
ùwà.’†
28 Ingga so da ki imba, Yohana à mri an-
ishirr ba nggo ayamba nggo ngri. Undurr
wa nggo uwa yo su uvutsa kakami wa ni
Ittu yi Abachi yi à mri Yohana.”
29 (Anishirr ba namri a wo Yohana. Abi
kpa inklo imimi mi a kpanye da Abachi à
na wre, ni ima yo aba du Yohana à zzu ba
na amasirr.
30 U anu Farrisi ba na abitsarr na are ba
nggo sa abi kri atu na kà iwo ku Abachi ure,
na si du Yohana zzu ba na amasirr hen).
31 Yesu ddu ba zizo di, “Ziza nggo, ingga
ka da anishirr ba ari ba a zzu nâ ta sa
angginggi?
32 A zzu nâ ta sa amumarr ngga so nu
udu. Na so yo ikpa di:
“ ‘Inta nggurr ki imba inggingga,
imba si rro hen!
Inta ba azhittu,
imba si yi hen!’
33 I Yohana uni zzu na amasirr wa nga, na
si so ahi, ka ri unfonfo hen, imba da di, ‘À
se na anazhi ni itu.’
34 Ingga Uvuvurr a Unushirr nggo nga, ni
so ri ni so, imba da di, ‘Kye ugo nggo! A ri
kpekpe, na so na hwa, na ki ikpikpa na abi
kpa inklo imimi ba, na abi la ure!’
35 Abangga ba nggo a kpanye nu ukrizhizhi
ku Abachi ku a so na inkindirr yi nggo i
tsarr di ukrizhizhi ku Abachi ku su jiji.”

Yesu ni iko i Sima, anu Farrisi wa

36 Anu Farrisi numa a yo Yesu di a bu ku
ri ni iko ima. I Yesu kuma ni iko yi na ku ji
so na ta ko ri.

* **7:24** *Ihihru:* Meme nggo aba a da di Yohana à si si ulatata hen, na si rrerre nâ ta si uguga ku nggo unddunddu u so go ku. † **7:27** Kye zizo *Malachi 3:1.*

37 Ayamba numa nggo se nu umi ku igbu
kuma, à si ni ila ure na wo di Yesu nggo so
ni iko i anu Farrisi, na ba anye a hun ingba
wre ssu na a azhizha wa nggo a na wa ni
ingbinta yi nggo a yo yi di alabasta.
38 Na ka ba ku Yesu nu ugo na ni kuttu ku
na aza, na so yi ashishi surr ku Yesu na aza.
Na ki infunfutu ima yi hɨ ku ashishi wa, na
surr ku anye a ihun ingba wre wa na aza
na ma anta.
39 Nggo anu Farrisi wanggo nggo a yo ma
a hi meme na da ku itu ima di, “Ka du ugo
nggo su uni kpa are ujiji, ka si hi da ayamba
anggo wa, nggo so ngu ma ango ka à su uni
la ure hen!”
40 Yesu ddu ugo wa di, “Sima, ingga se ni
inkindirr yi nggo ingga ta da ku uwa.”

Sima da di, “Unitsarr, da ki ingga.”

41 Yesu ddu ma di, “Anishirr aha banu
nggo a ri ku ugo numa uhla ki inklo. Uyirr
wa à ri ma ayiyirr akywi (500) mu ka ing-
bingbi dinarri.‡ Uyirr wa iso ikywi (50).
42 Aba aha mi a sama na anko a ihan
inklo wa. Ugo wa à ka yi du ba aha mi.
Uwatanggo ta nyarr ku ugo wa sha?”

43 Sima da di, “Ingga kye, a ta su uwanggo
nggo umaku u kri sha.”

Yesu ddu ma di, “Ùwà da ma.”

44 Na kye kako na ayamba wa ku, na ddu
Sima da di, “Kye ayamba nggo wa. Ingga
mirri ni iko muwa, uwa si ni ingga amasirr
a ingla aza hen. Uwa ni ngla ki ingga aza
ka na ashishi ama, na hɨ ki ingga na ka ni
infunfutu ima yi.
45 Ùwà si kpa ingga ni ma anta hen, uwa
nga so ma anta na aza mungga ka zhi nggo
ingga mirri mu.
46 Ùwà si gri anye ni surr ki ingga ni itu
hen, uwa ni ngu ki ingga anye a ihun ingba
wre na aza.
47 Ima yo, ingga so da ku ùwà di a nggurr
ila ure ima i kri mwe yi zhi ku, ima yo
du ma tsarr ikpanye i kri mwe inggi yi.
Undurr wa nggo ti nggurr zhi ku ntsɨmi,
ikpanye ima yi di su ntsɨmi yo.”
48 Nabo yo, Yesu ddu ayamba wa di,
“Ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku uwa.”
49 Abanu nggo so ri na ku nggo, gru so
zhi ikpa toto di, “Uwanggo su unggonggo
na nggurr ila ure zhi?”
50 Yesu ddu ayamba wa di, “Iyo isisurr
muwa nggi kpa uwa ttungo. Kuma ni isu
isisurr.”

8

Amba ba nggo a zi Yesu

1 Nu ugo ku ivi ima, i Yesu gru kuma ku di
zirr kago ni igbu inkpinkpi ni itsitsa yi, na
ku di bre ba Ure ku wre ku ittu i Abachi yi.
À gri abi ko na angu awurr na aha ba (12)
na ku,
2 na amba banu meme, nggo Yesu à du
ba wre ni ivri imbarr yi, na han anazhi
ndanda huzzu ku abanu ba nu ukpa. Uyirr
nu umi ku amba ba a yo ma di Maryamu,
nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han
anazhi ndanda atangba huzzu ku nu ukpa.
3 Unuma su Yuwana, ayamba a Chuza,
ugo wa su uyirr nu umi ku ankpinkpye ba
nggo a di na undu na ando a uttu Hirridu.
U Suzana, na amba banu ba shishemi, nggo
so di zi Yesu na abiga ma ba na aseki.

Assurre a uni ttu ikiri wa (Matiyu 13:1-9; Marrku 4:1-9)

4 Anishirr shishemi a so nga ni Yesu ku,
zhi ni igbu yi kago. Nggo akpa anishirr wa
a nggurr bi ni ankla iyirr, Yesu a bre ba
assurre anggo di:
5 “Uni do numa a ssuzzu kuma ko ku hi
ibibi ikiri ima. Nggo a kuma ku so hi ikiri yi
nggo, i ingbingbi inuma yi i kuhre ga anko,
aba cha yi na aza, aminche a ta yi ri glo.
6 Ingbingbi inuma yi i kuhre na adantto.
Uwa si nggo a amasirr a sama, achi a ikiri
wa a gru ta ko furr mre na ka kɨ.
7 Ibibi ikiri numa yi kuhre ni intto, intto
yi i furr ni harr ikiri di yi furr chankarr.
8 Ibibi ikiri numa yi i kuhre ni imimi izizi,
ni furr ni klo ingbingbi ayiyirr mri inggi
uni do wa à ttu nggo.”

Yesu à bre kre ba nggo na nggarr angu
ddu ba di, “Uwanggo nggo ti si na atu ka
iwo, uwa bu wo.”
9 Abiga ma ba a zhi ma inkindirr inggi
nggo assurre wa a da nggo.

‡ **7:41** *Dinarri:* Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

10 Yesu à ddu ba di, “A tsarr imba ihi
aseki ka ittu i Abachi yi, uwa ta sa abanu
ba nanko, ingga na undu na assurre nggo
ni tsarr ba, wre ba,
“ ‘a ti so kye mi, aba si ta kye hi hen;
na a ti so wo mi aba si ta vu gri ni itu
hen.’*
11 “Wanggo yo si inkindirr yi nggo as-
surre wa a tsarr nggo: Ingbingbi ikiri yi su
ure ku Abachi ku yo.
12 Ikiri yi nggo i kuhre ga anko wa nggo
i sa abangga ba nggo a wo ure ku Abachi
ku, umimi wa a nga ni ka ku glo ni isisurr
imbarr yi, na han ba ni kpanye na kpa ikpa
ttungo yi.
13 Ingbingbi ikiri yi nggo i kuhre ni imimi
i adantto wa i si nâ ta si anishirr abangga
ba nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku ni
inyarr. Uwa a su nggo ure ku u si rri kurr
ba ni isisurr ngbangba hen, aba kpanye na
sha kri ngbangba, itsarr kye ti rri na ba
mre aba jaku.
14 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i kuhre ni
intto yi, ima si nâ ta si anishirr abangga
ba nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku
nggo, ivri tuku aseki ka ingbingbru ka a
nga ni han ba ni furr ki azizi.
15 Ingbingbi ikiri yi nggo i kuhre ni imimi
izizi yi, inggi sa abangga ba nggo a wo ure
ku Abachi ku na vu ku gri ni isisurr izizi,
na kpanye na vu gri, na kri karrkarr ma ni
klo ingbingbi.

Assurre a uru ki la (Marrku 4:21-25)

16 “Unushirr ka si murr uru na gru ba
agbugba ttu ingba ni la uru wa hen. A ka si
ba uru ku nggo so la ku zu na aza ka agudu
hen. Iya! A ta ba uru ku sa ni inkindirr
numa tsa, na du ku la ku anishirr ba nggo
so nga ni iko yi.
17 Inkindirr yi nggo a sha yi sharri nado a
taka gri yi ssuzzu na ábì. Inkindirr yi nggo
a ka yi ttu sharri a ta bwu yi.
18 Uwa a si ni ima yo, imba bu shirr atu
zizi. Undurr wanggo a se ni inkindirr, a ta
tsu yo ku zizo, undurr wanggo a sama ni
inkindirr, aba ta vu ma kpa ivi inkindirr
ntsɨ yi nggo a kye du uwa a se na yi nggo.”

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba (Matiyu 12:46-50; Marrku 3:31-35)

19 Ayirr a Yesu na amuyirr bi Yesu ba a
nga di aba a ta ni hi ma, akpa anishirr wa
a ttu ma nado, aba ma chankarr ni ichi ki
ywhiywhirr na ku.
20 Undurr numa ddu Yesu di, “Anayirr
muwa ngga na amuyirr amuwa ba a kri na
bi da aba nye hi ùwà.”
21 Yesu à ddu ba di, “Ayirr na amuyirr
amungga ba a si abangga ba nggo a wo ure
ku Abachi ku na na inkindirr yi nggo u da
nggo.”

Yesu à du unddunddu ku u ku kurr (Matiyu 8:23-27; Marrku 4:35-41)

22 Azhibarr numa, Yesu a mirri nu uddu
ku amasirr na ddu abiga ma ba di, “Di inta
i kucha kuma nu ugugarr ki izzo amasirr
ku.” Aba gru mirri nu ddu ku na so kuma.
23 Nggo a so darr nu uddu ku na so kuma,
ina i vu Yesu. Unddunddu unkpi gru so go
kyekye mi ni so vu amasirr surr nu umi ku
uddu ku, u gru ta ko ji rri, ittu i klo ba na
ashishi.
24 Abiga ma ba ku a si ma di, “Ankpye!
Ankpye! Inta ta kɨ.”
Yesu à gru na nggarr ito nu unddunddu
ku ku tuku ankinkirr ka amasirr ka. Und-
dunddu ku u kukri ni go yi, ankinkirr ka a
ba ttungo, amasirr wa a ba ki ywi.
25 Yesu à zhi abiga ma ba di, “Ikpanye
imba yi i se namo mu?”
Isisu ki ba, aba a ku ayisurr na zhi ikpa
di, “Uwanggo su unggonggo? A nggarr ito
nu unddunddu ku tuku amasirr mi, aba
wo ma.”

Yesu à du ugo wanggo nggo à se ni izhi ndanda à wre (Matiyu 8:28-34; Marrku 5:1-20)

26 A kucha zhi na anga a Galili wa na
kuma na anga ka igbu nu Gerrasa wa.
27 Nggo Yesu à ko huzzu nu uddu ku ma
yo nu unddu ku amasirr ku, na ma nu ugo
numa zhi ni igbu wa, izhi indanda i rri so
ku nu ukpa. Uwa à tanko ba ni di zirr ni
ihorr, na si di so ni iko mremremu hen. À
di so na abe.
28 Nggo ugo a hi Yesu, mre na nggarr
angu a yi na jaku ku na aza, na du hantu di,

* **8:10** Kye zizo *Ishaya 6:9*.

“Ùwà zha angginggi ni ingga ku, Yesu Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa! Ingga tsi ku ùwà ango, si ki ingga iha hen!”

29 Ugo wa da meme nu nggo Yesu à ka da ku izhi ndanda yi di bu ssuzzu ku nu ukpa. Ankpu shishemi izhi ndanda yi a di ba ugo wa nggurr. Ni ima yo, aba di vu ma lo na ache, izhi ndanda yi di du ma tsi ache ka nggo a lo ma na ka na ango tuku na aza kahre na ssuzzu zirr kuma na ankla ka nggo anishirr a si do hen.

30 Yesu à zhi ma di, “Isa imuwa yi i ri unggonggo?” Uwa ddu ma di, “Akpa”, nu nggo anazhi shishemi a rri so na ku.

31 Anazhi ba tsi ku Yesu ango di a bu si han ba ku surr nu uddu ddu ku nggo u ta sama ni ikikre.

32 Akpa anikpama a so ri ni ine igbre yi. Anazhi ba a barr Yesu di a bu du aba kuma ku rri na anikpama ba ba. Yesu a kpanye ba ma.

33 Mre, anazhi ba a huzzu nu ugo wa ku, na ku rri ku anikpama ba, akpa anikpama wa kru ji ni ine igbre yi, na ku kuhre rri na amasirr na gu kuma.

34 Nggo abi so ho anikpama ba a hi inkindirr yi nggo i la, na kru rri nu umi igbu ku na ga igbu itsitsa yi, na so bre ure ku kago.

35 Anishirr huzzu nye ikye inkindirr yi nggo la. Nggo a nga ni Yesu ku, na ni hi ugo wa nggo anazhi ba huzzu na ku nggo, uwa so hinga ku Yesu na aza, na surr iki, itu ima yi i si iyirr, isisu ki anishirr ba.

36 Abangga ba nggo a ku hi nggo na kakuma ku da ku anishirr iwre i ugo wa nggo anazhi ba a di so na ku nggo.

37 Mre, isisu ki anishirr ba na anga ka Gerrasa ka we, aba barr Yesu di a bu huzzu share na anga kama. Nggo Yesu rri nu uddu ku na ta ko share,

38 ugo wa nggo anazhi ba a ssuzzu ku nggo, a tsi ku Yesu ango di a bu du uwa ga ma. Yesu à kisa ku na ddu ma di,

39 “Kakuma ni iko ku bre ba inkindirr yi nggo Abachi a na ku ùwà.” Ugo wa à kakuma kago umi igbu ku na so bre ba inkindirr inkpi yi nggo Yesu a na ku.

Yesu à du ayamba a iji ayiyi wa wre, na du uva a Jarru tasi

(Matiyu 9:18-26; Marrku 5:21-43)

40 Nggo Yesu à kucha kakuma nu ugugarr ku izzo amasirr ku zizo, anishirr ba nggo a kri ko kye anko ama wa a kpa ma na ango aha.

41 Ugo numa nggo a yo ma di Jarru, à sa ankpye nu uki ku issubi ku igbu ku, na nga ni jaku ku Yesu na aza, na tsi ku ango, di a bu ga uwa kuma ni iko ima,

42 du uva ama ta ko ttu. Uva wa a si na ase awurr na aha, na si ku ayirr wa uyirr wama yo.

Nggo Yesu à zzu so ga anko wa, akpa anishirr wa a ma ma, uwa à ma ittu unddunddu chankarr.

43 Ayamba numa a ki ase awurr na ha nu ulolo ku ji ayiyi. A ka varr azo na abi fu ba chankarr ba.

44 Ayamba a rri ga akpa anishirr wa, na nga nu ugo ku Yesu, na ni sa ungo nu nzirrnzirr ku ankru ka Yesu ka. Mre, iji ayiyi yi i kukri.

45 Yesu zhi ba di, “Unggonggo a sa ungo ni ingga ku?”

Anishirr ba wemi a kisa. Biturr à ddu Yesu di, “Ankpye, ùwà ssurr akpa anishirr wa nggo a ttu ùwà nggo?”

46 Yesu a ddu ma di, “Undurr a sa ungo ni ingga ku. Ingga i hi ukyekye u ssuzzu ki ingga nu ukpa.”

47 Nggo ayamba wa à hi da a fo uwa hi, na gru so wri kpakpa na ni jaku ku Yesu na aza. Na da ku na ashishi ka anishirr ba, inkindirr yi nggo i du uwa a nga ni sa ungo ku na ku nggo, tuku nggo iji ayiyi i ba ttungo ku inkpo yirr.

48 Yesu a ddu ma di, “Iviya, iyo isisurr imuwa inggi du ùwà wre. Kuma ni isu isisurr.”

49 Nggo Yesu a ni so re, unitu numa a zhi ni iko i Jarru na ni ddu Jarru di, “Si so tsutsarr unitsarr wa gbami hen, uva mi wa a ka ttu ba.”

50 Yesu à wo meme nggo, na ddu Jarru di, “Si du isisu ki ùwà hen. Yo isisurr yo mre, uva wa a ta wre.”

51 Nggo à nga ni iko i Jarru yi, Yesu à kisa ku inkpu anishirr yi ni rri ga ba yi, na du ani Biturr, i Yohana tuku Yakubu, na aki tuku ayirr a uva wa du ba a rri ga ma.

52 Anishirr ba wemi a ko ba azhittu na yi uva wa hantu. Yesu à ddu ba di, “Si yì hen, uva wa si ttu hen, a kurr si ina mu!”

53 Aba hi du uva a ka ttu ba, na mẹ Yesu
mi mẹ mu.
54 Yesu a vu uva wa nu ungo na da di,
“Inkparr uva, tasi!”
55 Mre, izhi i uva yi ikanga, uwa turr do
gru kri ki kri. Yesu ddu ba di a bu nu ma
inkindirr a ri.
56 Akiki bu uva ba a ku ayisurr, Yesu à
nggurr ba, di a bu si da ku undurr inkindirr
yi nggo uwa na hen.

9

Yesu à tu abi ko na angu awurr na aha ba (Matiyu 10:5-15; Marrku 6:7-13)

1 Yesu à yo abi ko na angu awurr na aha
ba ni inkla yirr, na nu ba ukyekye ku han
anazhi ndanda we, na bu du abu ilolo a
wre.
2 Na tu ba di a bu ku bre ku anishirr ure
ku ittu i Abachi yi, na bu du abu ilolo a wre.
3 Na ddu ba di, “Imba si gri inkindirr
ni huzzu kuma nu uzirr ku hen. Si ba
unflankurr ku yi ungo mi hen, ka ambu, ka
ila, ka azo, ni si gri inkinkru iha hen.
4 Nggo imba ti rri ni iko yi nggo a kpa
imba, imba bu so ni iko ima yi ma na
azhibarr wa nggo imba taka gru ni igbu
wa.
5 Anishirr bi igbu ba nggo a ti kà imba,
imba ti ta share imba ttu ihurr* yi na aza
amba surr ba. Uwama su ba inkindirr igba
ba utu, di Abachi taka ki ba iha.”
6 Abi ko na angu ba kuma ni igbu tsitsa
yi kago, ku di bre ba Ure ku wre ku, na du
anishirr wre ni ivri imbarr yi.

Isisu i Hirridu yi (Matiyu 14:1-12; Marrku 6:14-29)

7 Nggo Hirridu, uni gri anga ka Galili wa
à wo aseki ka nggo Yesu ko na ka, na nggurr
zarr, nggo anishirr banu ko ku da ku di
Yohana uni zzu na amasirr wa a tasi, na se.
8 Abanu so da di Yesu à su Iliya uni
kpa are a Abachi, uwa mu nggurr huzzu.
Abanu da di Yesu su unuma nu umi ku abi
kpa are bi kuchi ba yo à tasi zizo.
9 U Hirridu à da di, “Yohana nggo ingga
i ka du ba vu ma ttu ku itu ba. Uwa su
unggonggo, nggo a so bre are ni itu yi
zizo?” Na gru so zha anko wa nggo uwa ta
sa ashishi ni Yesu ku.

Yesu à ho anishirr ukrɨ ukywi (Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Yohana 6:1-14)

10 Nggo abi ko na angu ba a ku kanga, na
ni da ku Yesu inkindirr yi nggo aba ko ku
na yi, uwa yo ba na kuma ni igbu wa nggo
a yo ma di Betsada, nggo a ta ko kuso na
akpambarr nabo.
11 Akpa anishirr wa wo unto ku nggo à ko
na gru ga ma. Uwa kpa ba, na bre ba ure ni
itu i Ittu i Abachi yi, na du abi lo ba wre, nâ
ta si nggo a so zha.
12 Nggo azhi wa ta ko ku, abi ko na angu
ba, aba awurr na aha mi (12), a gru nga
ni Yesu ku ni ddu ma di, “Du anishirr ba
kuma ni igbu itsitsa yi ni izzuzzu yi nggo se
kago ni inggya, hi da a ta ku hi ila na abubo
ikurr. Inggya a si nâ ta si ankpuji mu.”
13 Yesu ddu ba di, “Imba ku atu amba,
imba nu ba inkindirr iri.”
Aba da di, “Inta se na ankpinkpri un-
fonfo akywi (5) yo ni ikikla iha (2), nggo iji
inkpu. Uwa zha di inta bu ku re ku akpa
anishirr anggo ila?”
14 (Anishirr aniru ka ma ukrɨ ukywi
(5,000) mu, nggo a kri nabo).
Yesu da ku abiga ma ba di, “Imba du
anishirr ba ga so na ankla na ankla ki iso
ikywi kywi.”
15 Abiga ma ba a na meme yo, anishirr ba
we a ji so.
16 Yesu ki ungo kpa ankpinkpri unfonfo
akywi ka ni ikikla iha yi, na kye hun ko
nu ussu, na nyarr ku Abachi, na mɨ ka nu
abiga ma ba, di a bu kpa ga ku anishirr ba.
17 Aba ri shi na du ikpu imbimbru yi,
abiga ma ba vu yi ssu ni isisa iwurr ni iha
(12).

Biturr nggarr Yesu la (Matiyu 16:13-19; Marrku 8:27-29)

18 A si na azhibarr numa nggo Yesu ko ku
so barr na ankpa ma, abiga ma aba yo a se
na ku mre. Uwa zhi ba di, “Anishirr ba da
di ingga su unggonggo?”
19 Aba ddu ma di, “abanu da du uwa su
Yohana uni zzu na amasirr, abanu da du
uwa si Iliya, abanu da du uwa su unuma nu
umi ku abi kpa are bu ngbangba ba, nggo
tasi.”

* **9:5** *Ttu ihurr yi na aza:* Ina ima i tsarr di a kà anishirr angga ba.

20 I Yesu zhi ba da di, “Imba na? Imba da
di ingga su unggonggo?”

I Biturr da di, “Ùwà yo su Kristi wa nggo
zhi na Abachi ku.”
21 Yesu gba ba utu gbigbi di a bu si da ku
undurr hen.

Yesu ada ba iha tuku ittu ima yi (Matiyu 16:20-28; Marrku 8:30—9:1)

22 Yesu da ba zizo di, “Uvuvurr a Un-
ushirr ta ki iha kakami. Akikre anishirr ba,
na ankpinkpye abikye ba, na abitsarr are
ba ta kà ingga, na ta ngu ingga. U nu utarr
wa, Abachi ta ta ingga si.”
23 Yesu ddu ba wemi di, “Undurr wa nggo
ti zha du uwa ta ga ingga, uwa bu kpamusu
ni itu ima, na di ba unkunkurr ku ikpa
umaku ttuttumi, na ga ingga.
24 Undurr wa nggo ti du uwa ta kpa itu
ima ttungo, uwa ta ttu. Undurr wa nggo ti
ba itu ima yi a ni ingga, uwa si ta ttu hen.
25 Unushirr ta kpa angginggi nu nggo à
ti se na aseki ka ingbingbru ka namri, i ni
ikikre yi uwa si taka kpa iso sese hen?
26 Undurr wa nggo ti kru ishisha mungga
ni itsarr mungga yi, ingga Uvuvurr a Un-
ushirr mi taka ni kru ishisha ima yi, nggo
ingga taka nga ni inkpinkpye imungga yi,
ni inkpinkpye i Aki mungga yi, na abitu abi
wre ama ba.
27 Ingga so da ki imba di abanu ni inggya
a taka hi ittu yi Abachi bari na kɨ.”

Ikasarr i Yesu yi (Matiyu 17:1-8; Marrku 9:2-8)

28 Nu ugo ku ivi itandarr nggo Yesu bre
ba aseki angga ka, uwa ba Biturr, i Yohana
tuku Yakubu, na hun kuma ni igbre numa
ko kuso barr.
29 Nggo Yesu ku so barr wa, ashishi ama
ka a kasarr, iki isurr ima yi i là nzarrnzarr.
30 Aba kakye anishirr aha a kukri so re
na ku. Uwa à su anu Musa tuku Iliya.
31 Aba aha mi kri ni inkpinkpye, na ni kri
so re ni Yesu ku ni itu yi nggo a da di à ta ni
ttu nu Urushalima.
32 Biturr na akpukpa ama bu zirr ba a
ku kurr ina zzu nâ ta sa a ku mu. Nggo a
kasi, na hi ila nzarrnzarr i Yesu yi. Na hi
anishirr aha ba, anu Musa tuku Iliya, aba
so re ni Yesu ku.
33 Nggo anishirr aha ba a ta kuma na ka
Yesu du, Biturr ddu ma di, “Ankpye, i wre
kakami nggo inta se nu ùwà ku ni inggya.
Inta ta na ki imba aburr atarr, iyirr muwa,
iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya.” (Na si hi
inkindirr yi nggo à so da hen).
34 Nggo a ni so re, akpa ji zhi nu un-
kplassu ni ttu ba nado. Isisu ki abiga ma
ba, nu nggo akpa ka ji ni ttu ba nggo.
35 Aba wo ukorr zhi na akpa ka da di,
“Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo ingga
hla. Imba wo ma yi!”
36 Nggo ukorr ku ba ttungo, aba hi Yesu
kri na ankpa ma. Ni ivi ima yi abiga ma
ba a ji nga na ni ki ywi na si da ku undurr
inkindirr yi nggo aba hi hen.

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda wa à wre (Matiyu 17:14-18; Marrku 9:14-27)

37 Nu uha wa, nggo Yesu na abiga ma
ba atarr mi a ka ji zhi ni igbre wa, akpa
anishirr nga ni ma na ku na anko.
38 Ugo numa nu umi ku akpa anishirr ku
a du hantu di, “Unitsarr! Ingga barr ùwà,
kye uzumu wa nggo à si ki ingga ingbingbi
iyirr ima yo mre.
39 Izhi ndanda nggi di tsutsarr ma, ni
du ma di hantu tankpami, na di tsɨ ssu
antinte na angu, ni so di na ma ki undanda
ttuttumi, ni si ttu ma ttungo hen.
40 Ingga barr abiga muwa ba di a bu han
izhi yi huzzu ku uvuvurr wa, aba a han yi
chankarr.”
41 Yesu ddu ba di, “Imba bi sa ni iyo
isisurr! Imba ndanda anishirr! Imba kye
ingga ta di so sese mu nggi ni imba ba, ni
ka so di vu isisurr?” Na da ku ugo wa di,
“Gri uzumi wa nye ni inggya.”
42 Nggo uvuvurr wa ta ko gru kuma ni
Yesu ku, izhi yi i ba ma gri ni nggurr kparr,
ni du ma tsɨ. I Yesu nggarr ito ni izhi
indanda yi ku na du uvuvurr wa wre, na
ka ma nu aki wa.
43 Anishirr ba wemi nggo kri nabo a hi
inkindirr ima yi na ku ayisurr nu ukyekye
ku Abachi ku.

Yesu da ba ittu ima yi zizo (Matiyu 17:22-23; Marrku 9:30-32)

Nggo anishirr ba ni ko ku ayisurr na
aseki ka nggo aba a ku hi Yesu ni ko na ka,
uwa ddu abiga ma di,

44 “Imba bu si kpamusu ni inkindirr yi
nggo ingga ta da ki imba ziza nggo hen!
A ta ba ingga Uvuvurr a Unushirr nu an-
ishirr abi kà ingga ba.”
45 Abiga ma ba si hi inkpi i ure ima yi
hen. Abachi nggo ka inkpi i ure yi sharri
ba. Isisu ki ba ni zhi ma inkindirr ni itu yi.

Unggonggo sa ankpye (Matiyu 18:1-5; Marrku 9:33-37)

46 Abiga ma ba gru so ri anta ni ikpa du
uwatanggo ta sa ankpye.
47 Yesu hi amarr ambarr ka, na ba
inkparr uvuvurr numa, na du ma kri ku na
anga yirr,
48 na ddu ba di, “Undurr wa nggo ti kpa
uvuvurr uvutsa ma mi ni isa mungga, uwa
kpa si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga,
uwa kpa su undurr wa nggo à tu ingga.
Undurr wa nggo su uvutsa kakami nu umi
umba ku, uwa yo sa ankpye kakami wa.”

Undurr wa nggo ta si kà imba hen, uwa à si amba (Marrku 9:38-40)

49 U Yohana da di, “Ankpye, inta i hi
undurr numa nggo à ko han anazhi huzzu
ku anishirr ni isa muwa, na si se nu umi
munta ku hen, inta han ma di a bu du ma.”
50 Yesu ddu ma di, “Imba bu si han ma
hen! Undurr wa nggo ta si kà imba hen,
uwa sa amba.”

Igbu numa nu Samarriya i kà ikpa Yesu

51 Nggo ivi yi i so nga nggo a ta ba Yesu
hun kuma nu unkplassu, uwa gru kpanye
ni isisurr ima du uwa ta kuma nu Urushal-
ima.
52 Na tu abitu abanu kuchi kuma ni igbu
numa nu Samarriya, di a bu ku ssu aseki ka
bi ku namri.
53 Nu nggo abi igbu ba a hi krizhizhi mi
di Yesu à so kuma nu Urushalima, ima yo
du anishirr ba nabo a si kpa ma hen.
54 Abiga ma ba, Yakubu tuku Yohana a hi
meme na zhi ma di, “Atiko, uwa zha di inta
bu yo uru nggo zhi nu ussu du ku ji ni tu ba
ngɨ?”
55 Yesu kasarr, na nggarr ito na ba.
56 Mre i Yesu na abiga ma ba a kuma ni
ìgbù numa.

Abangga ba nggo a da di aba ta ga Yesu (Matiyu 8:19-22)

57 Nggo Yesu na abiga ma ba a vu anko
so kuma, ugo numa à nga ni ddu Yesu di,
“Unto ku nggo uwa ti kuma, ingga ta ga
uwa.”
58 Yesu ddu ma di, “Anihon a se na ahon,
aminu a se ni ako, ingga Uvuvurr a Un-
ushirr sama nu unto ku ka itu sharri.”
59 Na ddu ugo numa wa di, “Ga mi.”
Ugo wa da di, “Ankpye, di ingga ku so ni
ka ba aki mungga zzu bari.”
60 Yesu ddu ma di, “Du abangga ba nggo
sa ni izhi iso sese nggo a si nâ ta sa abi kɨ a
bu ko ku zzu ikpa ambarr. Ùwà, kuma ku
da ure ku ittu i Abachi yi.”
61 Ugo numa ddu ma di, “Ankpye, ingga
ta ga ùwà, ùwà bu di ingga ku da ku abi iko
mungga ba bari.”
62 Yesu ddu ma di, “Uni do ni ilando wa
nggo ti ko do, na bu kakye ugo, uwa si ta
ma ina undu ni ittu i Abachi yi hen.”

10

Yesu tu anishirr iso itangba na aha (72) ba

1 Nu ugo kuma Yesu hla anishirr iso
itangba na aha* (72) na tu ba huzzu na aha
ha, du ba bu kuchi kuma ni igbu yi ni into
yi nggo uwa ta ko kuma na yi nggo.
2 Na da ba di, “Ikiri inggi i wri kakami,
abu undu ba a su ntsɨmi. Imba barr Akikye
ni ikiri wa du ma turr abu undu huzzu
shishemi du ba ni ssu ikiri bi.
3 Ziza nggo, ingga ko tu imba zzu amu-
marr aminta ngga nu umi ku aniche.
4 Imba si gri ambu, ka azo, ka anggak-
paza ki aha hen. Si kukri ni so chi undurr
na anko hen.
5 “Nggo imba ti rri ni iko i undurr, imba
bu da di, ‘Iso su ni iko inggi yi.’
6 Unushirr ni iso su nggo di kpanye na
anishirr ba à ti se ni iko yi, imba du ichi
imba i iso su yi i kuma na ku, undurr ti
sama imba ba ichi imba i iso su yi ni kuma.
7 Imba so ni iko iyiyirr ima yi nggo a kpa
imba yo, ni ri ni so inkindirr yi nggo a ti
ri na so na tsu ni imba. I wre a bu han ku
unu undu azadi ka undu ama ka, ni si gru
di sarr akonki hen.

* **10:1** *Iso itangba na aha (72):* Angbamvu anuma a charr di iso itangba (70).

8 “Imba ti mirri ni igbu aba kpa imba,
imba bu ri inkindirr yi nggo a zu ki imba
na agẹ.
9 Ni du abu lolo ba wre ni igbu wa. Ni da
ku anishirr ba nabo di, ‘Ittu i Abachi yi i si
ywhiywhirr mi ni imba ba.’
10 Imba ti mirri ni igbu wa nggo a kà ikpa
imba, imba ka huzzu zirr ga anko ka umi
igbu ka ni da di,
11 ‘Ihurr igbu imba yi nggo i so ki inta na
aza, inta ttu yi surr ki imba, wre ki imba bu
hi di Abachi taka ni ki imba iha. Imba bu hi
meme di: Ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr
mi ni imba ba.’
12 Ingga so da ki imba di na azhibarr
a ibre amu wa, Abachi taka ki itito nu
Sodomu† ku mri igbu wa ma!

Ìgbù yi nggo i kà ibwu isisurr yi (Matiyu 11:20-24)

13 “Uje umba Korrazi! Uje umba mi
meme Betsada! Iki i ikagri yi nggo a na yi ni
imba ba, ka da a na yi nu Taya tuku Sido,‡
ka si ma anishirr ba nabo a ka ku so na
surr angbanja iki ka ivri isisurr ba, na surr
inturu ni itu, na tsarr da aba a ka kasarr ni
ila ure imbarr yi ngbangbamu.
14 Na azhibarr ibre amu wa, Abachi taka
ki itito na anu Taya tuku Sido ba mri imba.
15 Imba anishirr ba nu Kapanahu!§
Imba kye da Abachi ta gri imba hun kuma
nu ussu? A si ta na meme hen. Iya! A ta
turr imba surr nu abubo a iso abi kɨ wa!”
16 Yesu da ku abiga ma ba di, “Undurr
wa nggo ti wo imba uwa so wo si ingga.
Undurr wa nggo ti kà imba, uwa kà si
ingga. Undurr wa nggo ti kà ingga uwa kà
undurr wa nggo à tu ingga.”

Ikanga yi iso itangba na aha yi

17 Anishirr iso itangba na aha (72) angga
ba a kanga ni inyarr, na da di, “Atiko,
anazhi mi a wo inta, nggo inta nggarr ito
na ba ni isa muwa!”
18 Yesu ddu ba di, “Ingga hi Isheta ko jaku
zhi nu unkplassu zzu nâ ta si ìlà i ingẹ.
19 Wo yi! Ingga ni imba ukyekye nggo
imba ta hun zirr na ànìwǎ, na anila, ni nu
imba ukyekye ku nggo imba ta ba Isheta
uni kà imba wa, inggurr. Inkindirr si ta ki
imba hen.
20 Imba bu si nyarr di anazhi ba a wo
imba hen. Inyarr imba yi bu si nu nggo a
charr asa a imba wa nu unkplassu nggo.”

Inyarr i Yesu yi (Matiyu 11:25-27; 13:16, 17)

21 Na ankpu ama wa, Izhi Iwre yi i du
Yesu à si ni inyarr. I Yesu da di, “Aki,
Akikye nu unkplassu tuku imimi, ingga
nyarr ku ùwà, nggo ùwà tsarr amumarr
ba aseki ka nggo ùwà sha ka sharri ku abi
bwu ashishi na abangga ba nggo a hi ibre
angbamvu. I si meme yo, Aki mungga,
uwanggo yo si inkindirr yi nggo uwa nggo
kpanye ni na yi meme.
22 “Aki mungga wa à ni ingga aseki ka
namri. Undurr si hi ka uvuvurr wa à su
unggonggo hen. Uwa sa Aki wa yo na
nkpama à hi. Undurr si hi nggo Aki wa
se hen, Uvuvurr wa yo na nkpama hi, na
abangga ba nggo Uvuvurr wa hla ba na
tsarr ba na ku nggo.”
23 Yesu kasarr ko na abiga ma ba na anga
yirr, na ku da ba sharri di, “Abachi à yo ki
imba angu ka iwre, nggo imba hi aseki ka
nggo imba so hi ka ziza nggo!
24 Ingga ko da ki imba di abi kpa are na
atuttu shishemi a zha da aba ka hi aseki ka
nggo imba so hi ka, na si hi anko wa hen,
na zha da aba ka wo aseki ka nggo imba so
wo ka, na si wo ka hen.”

Assurre anu Samarriya uni na wre wa

25 Unitsarr na angbamvu ka Are ka à gru
kri du uwa ta tsarr Yesu kye di, “Unitsarr,
ingga ta na kingginggi wre ki ingga bu kpa
iso sese?”
26 Yesu zhi ma di, “Ungbamvu ku Abachi
ku da kingginggi? Inkpi i ure yi i si da
angginggi?”
27 Ugo wa da di, “ ‘Kpanye na Abachi,
Atiko muwa wa ni isisurr iyirr, ni izhi
muwa iyirr, nu ukyekye muwa ku wemi,
na amarr muwa ka namri’*; ni ‘Kpanye nu
uni girr amuwa nâ ta si nggo ùwà kpanye
ni itu muwa.’† ”

† **10:12** *Sodomu:* Ìgbù wa nggo Abachi à tu anishirr ba nu uru ku umimi umbarr ku. ‡ **10:13** *Taya tuku Sido:* Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. § **10:15** *Korrazi, Betsada tuku Kapanahu:* Ìgbù yi nggo i se nu unddu ku inyi nu Galili wa. Yesu à di bre ku anishirr ba ure ku nabo yo. * **10:27** Kye zizo *Are Ka Zizo 6:5.* † **10:27** Kye zizo *Levitiku 19:18.*

28 Yesu ddu ma di, “Uwa da ma. Na meme
yo, uwa ta kpa iso sese.”
29 Unitsarr na Are wa zha di anishirr a bu
hi du uwa di kru isisu i Are yi, na gru zhi ma
di, “Unggonggo su uni girr amungga wa?”
30 Yesu ddu ma di, “Ugo numa ko ji zhi nu
Urushalima na ko kuma nu Jerriko, abayi a
zzu vu ma, na kpa iki ima yi, na hlo ma ki
rrerre, na ka ma du.
31 Nggo unikye a anu Yahuda numa so ga
anko ama wa, na ni hi ugo wa kurr na anko
wa, na zirr ni gigarr ka ga anga numa wa,
na kuma.
32 Uni zi undu nu Uki ku Abachi numa,
nggo zhi nu uga ku Levi, à nga na ni na
meme yo. A ni ko ku klo kye ugo wa, na
kakuma meme.
33 U anu Samarriya numa à zirr uzirr
uma mu na tsi ni ma nu ugo wa ku uwa
kurr, na ki itito na ku.
34 Na kuma na ku, ku ba ma, na hi ku
ukpa, na surr ku anye na ahi‡ na ankpa ka,
na lo ku na ka nu upri inkru. Na ba ugo
wa ni sa ni ijaki ama wa, na gri ma kuma
nu unto ku nggo anishirr abi ko nu uzirr a
ku di kurr na ri ila. Na ku kye ma nggarr
ambre.
35 Nggo ambre ka nggarr, uwa zzu nu
unikye abubo wa inklo azurrfa aha, na da
ku di, ‘Bubomi, imba kye ki ingga na ku.
Ingga ta kanga na anko anggo wa, ni ta ni
han ku uwa inkindirr yi nggo ihun ni itu
yi.’ ”
36 Ni ikikre yi, Yesu zhi unitsarr are wa
di, “Ni ikye muwa, uwatanggo nu umi um-
barr ku atarr mi a su uni girr a ugo wa nggo
abayi ba a hlo ma?”
37 Unitsarr na are wa da di, “Uwanggo
nggo na wre ku ugo wa nggo.”
Yesu ddu ma di, “Uwa mi kuma ku na
meme yo!”

Yesu kuma ni iko i anu Marrta tuku Maryamu

38 Nggo Yesu na abiga ma ba ko zirr na
anko so kuma nu Urushalima, na ku rri ni
ivi igbu numa. Ayamba numa nggo a yo wa
di Marrta, a so ni igbu wa, na kpa ba gri
kuma ni iko ima.
39 Na se nu uvayirr nggo a yo ma di
Maryamu. Maryamu ku ji so ku Atiko na
aza, na so wo itsarr ima yi.
40 U Marrta ki unfu di Maryamu à kà
undu ku du ku uwa pempe, na du uwa
so na ku na ankpa ma. Na kuma ku zhi
Yesu di, “Atiko, i wre nggo uvamburr wa
kà undu ku du ki ingga di ingga so na ku
na ankpa mu? Da ku du ma nga ni zi ingga
undu ku!”
41 Yesu ddu ma di, “Marrta! Marrta!
Uwa zharr itsutsarr itu muwa na ashiki
shishemi.
42 Inkindirr yi nggo i si izizi i si iyirr yo.
Uvambirr Maryamu à ttu inkindirr izizi
ima yo, nggo a si taka vu ma kpa yi hen.”

11

Itsarr i Yesu yi tuku ibarr (Matiyu 6:9-13; 7:7-11)

1 Na azhibarr numa nggo Yesu ku so barr
nu unto numa. Nggo à barr kre, uyirr nu
umi ku abiga ma ba a ddu ma di, “Atiko,
tsarr inta nggo inta ta barr, nâ ta si nggo
Yohana a tsarr abiga ma ba.”
2 Yesu ddu ba di, “Imba ti ta barr, imba
da ma mi:
“ ‘Ati munta,
du isa muwa yi i kurr wre;
du íttû muwa yi nga.
3 Ni inta ila iri munta yi ni ivivi yi, nggo inta
di zha.
4 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku abi
kpala ki inta ba.
Si gri inta kuma nu unto ki tsarr kye
hen.’ ”
5 Yesu ddu abiga ma ba di, “Ka du uyirr
nu umi umba ku a gru kuma ni iko i uk-
pama na atsutsu ibittu, na ku da di, ‘Uk-
pamu, ni ingga uhla ku ankpinkpri un-
fonfo atarr ngga.
6 Kye, ukpamu nggo à ko zhi nu uzirr
na mirri ni iko mungga. Ingga sama ni
inkindirr iri nggo ingga ta ba nu ma ri!’
7 “Uwa wo ukpami wa à re nu umi uki mu
di, ‘Si ttutsarr ingga hen! A ka han anko ba.
Ingga na amumarr mungga ba, inta ka ji
kurr ba. Ingga si ta gru ni nu uwa inkindirr
hen.’

‡ **10:34** *Anye na ahi:* A di ki anye tuku ahi nu unkpa na du yi wre.

8 Di ingga da ki imba, a ti du uwa si ta
gru ni nu uwa unfonfo wa du uwa su ku
ukpama mi hen, uwa à ta gru ni nu ma
aseki ka namri nu nggo à si kru ishisha
hen, na ka na so zhi ma gbami hen.

9 “Meme nggo, ingga ko da ki imba di:
Imba bu zhi, imba ta kpa; zha, imba ta hi;
nggurr, aba ta bwu ki imba anko wa.
10 Undurr wa nggo ti zhi, uwa ta kpa,
undurr wa nggo ti zha, uwa ta hi. Undurr
wa nggo ti nggurr, anko wa aba ta bwu ku.

11 “Unggonggo nu umi umba akiki à ka
nu uzuma ìwǎ nggo à ti zhi ma ikikla?
12 Ka uzumi ka à zhi ùwà ihen, ùwà nu ma
ìlǎ?
13 Imba amimi mu di nu amumarr amba
ba aseki azizi. Aki amba wa nggo su nu
unkplassu wa mu nggo à di ni Izhi Iwre yi
ku abangga ba nggo ko barr ma ka si hi ini
aseki mri meme hen?”

Yesu tuku izhi ndanda (Matiyu 12:22-30; Marrku 3:20-27)

14 Yesu ku han izhi huzzu ku ugo numa
nggo izhi du ma si di re hen. Nggo izhi
yi huzzu, ugo wa gru so re. Anishirr ku
ayisurr.
15 Abanu a da di, “A su Belzebulu, uttu
ani inkindirr, uwa yo nu ma ukyekye ku
han ba huzzu ku.”
16 Abanu zha da aba ta tirr Yesu kye, di a
bu na inkindirr numa isisu nggo i ta tsarr
ba di Abachi nggo à tu ma.

17 Yesu hi amarr ambarr ka nggo na ddu
ba di, “Anishirr bi ìgbù ba nggo ti ga akpa
ki na nkanka, na ko di tsi ni ikpa, a si di ma
ivi iha hen. Uga ku nggo ti ga ki na nkanka
u di jaku meme.
18 Anishirr bi Isheta ba ti ga kri na ko tsi
ni ikpa, ittu yi ta kri kingginggi? Ingga da
meme, nu nggo imba da di ingga so han
izhi yi ssuzzu, di a su Belzebulu nggo ni
ingga ukyekye ku na meme ku.
19 Ingga ti so han anazhi ba huzzu nu
ukyekye ku Belzebulu, abiga amba ba di
han ba nu ku unggonggo? Abiga amba ba
mi da di imba da ndanda mi!
20 A su nu ukyekye ku Abachi nggo ingga
di han izhi i ndanda yi. Ima mi i tsarr imba
di ittu i Abachi yi i ka nga ni imba ba ba.
21 “Unushirr ukyekye, à ti zu atita ama ka
itsi so gbye iko ima, iki iko ima yi i ta kurr
ku zizi.
22 Undurr ukyekye nggo à mri ma ti nga
ni tsi na ku na mri ma, uwa ta vu atita ama
ka gri na kuma na vu iki i iko ma yi ga ku
anishirr.
23 “Undurr wa nggo ta si si amungga hen,
uwa à karr ingga. Undurr wa nggo ta si zi
ingga ssu ikiri bi hen, uwa si uni se kahre.

Ikanga i izhi i ndanda yi (Matiyu 12:43-45)

24 “Izhi i ndanda ti huzzu nu ukpa ku
unushirr, i di zirr kuma ku zha unto ku iso
su. I ti ku zha lankarr, i di ddu itu ma di,
‘Ingga ta kakuma ni iko mungga yi.’
25 Nggo i ti kakuma ni ku hi iko yi ikurr
krizhizhi wre.
26 I di kakuma ku gri anazhi abanu
atangba nggo a mri ma umimi, aba ta ga
ma ku so nabo. Nggo a ti ku kuso kre ba,
undurr wa kaki ndanda mri ni imẹmẹ yi.”

Inyarr izizi yi

27 Nggo Yesu ni so re, ayamba numa nu
umi ku anishirr ku à gru re di, “Ayamba wa
nggo a ngri ùwà nggo, Abachi à yo ku uwa
angu azizi!”
28 Yesu ddu ma di, “Abangga nggo a wo
ure ku Abachi ku na kpa ku na undu, aba
mi Abachi yo ba angu ka iwre mri meme.”

Izha aseki ka kagri (Matiyu 12:38-42)

29 Nggo akpa anishirr wa kri kago Yesu,
uwa da ba di, “Anishirr bi ivi angga ba a si
agbugbu kakami! A zha ihi ikagri. Undurr
si ta na ba na yi mri inggi nggo Abachi à na
ku Yunana* hen.
30 Na anko wa nggo Yunana a sa angba
ku anu Nineve, uwa si meme yo ingga
Uvuvurr a Unushirr ta si ku anishirr ba ari
ba angba.
31 Na Azhibarr a Ibre Ure wa, Ayamba†
wa nggo su Uttu nu Sheba taka gru kri na
ni imba ba ari ba ikpala. Nggo à zirr zhi ni

* **11:29** *Yunana:* Ikurr i Yunana ki ivi itarr yi nu umi ine ku ikikla ku, i si nâ ta su nggo Yesu à kurr ki ivi itarr ni ibe yi.
† **11:31** *Ayamba wa nggo su Uttu nu Sheba:* À zirr ta anko du uwa à ta ni wo ure krizhizhi ku Abachi ku nu Solomo ku. Kye nu ungbamvu Atuttu 10:13.

ìgbù numa gbagbamu, na kuma du uwa ko iwo itsarr i bwu itu i Uttu Solomo yi. Ingga ko da ki imba, undurr numa se ni inggya nggo à mri Solomo.
32 Na Azhibarr a Ibre Amu wa, anishirr bu Nineve a taka gru kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di imba i kpala. Nggo a wo ure ku Abachi ku nu Yunana ku, na kasarr ni ila ure imbarr yi. Di ingga da ki imba, undurr numa se ni inggya nggo à mri Yunana inkpinkpye!

Ingba ni la uru (Matiyu 5:15; 6:22-23)

33 "Undurr ka si yo uru ni ingba nu uru na ba ma sharri à ka si zu ma na ba agbugba ttu ma hen. A ta ba ma sa nu unto ku nggo su tsa, wre ku bu la kago ni iko yi na du anishirr ba kye hi.
34 Ashishi amba ka a su ku ukpa umba ku ingba nu uru. Ashishi amba ka ti si azizi imba ta kye wre. Nggo ashishi ka ti vri, ukpa ku si ni ibwu.
35 Kri gbangba ni du uru imba ku la ni si du ibwu ki hen.
36 Ukpa umba ku ti ko la namri intankla iyirr mi, i si se ni ibwu hen, u ta la kago nâ ta si nggo a di yo uru ni ingba wa u di la ki imba nggo."

Yesu glo anu Farrisi ba na abitsarr Are ba (Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

37 Nggo Yesu bre are kama kre, anu Farrisi numa a yo ma di a bu ku ri na ku. Uwa mirri ga ma ku ji so na abubo a iri wa.
38 U anu Farrisi wa a ku ayisurr, nu nggo Yesu ta ko ri sama ni ingla ango.‡
39 U Atiko wa ddu ma di, "Imba anu Farrisi ba di ngla ugo ku igbigba imba yi, u nu umi ku imba sa amimi anishirr.
40 Arrurru imba! A si sa Abachi uyirr uwama yo nggo na abi ka, uwa yo na umi ku hen?
41 Imba nu abi iha ba aseki ka nggo se nu umi ku igbigba umba ku, aseki ka tsatsarr ta ngla zzu ki imba na agẹ ka Abachi.
42 "Uje umba anu Farrisi, nggo imba di nu Abachi uyirr nu umi ku uwurr nu umi ku aseki ka hin inyi, ni kà ikpanye na Abachi ku, ni si na uzizi hen. Imba bi na aseki ka wemi ni si ttu inuma glo hen.
43 "Uje umba anu Farrisi, imba di zha abubo a kuso ankpinkpye na aki ka issubi ka, ni di zha di a bu chi imba ichi i ankpinkpye nu udu.
44 "Uje umba yi! Imba si nâ ta si abe ngga, nggo a si di ssu ka kye hi hen, na du anishirr di zirr ba na ka si hi hen."
45 Uyirr nu umi ku abitsarr Are ba à ddu ma di, "Ùwà ti da meme, ùwà marr inta mi kye na aba!"
46 I Yesu ddu ma di, "Uje umba abitsarr Are! Imba di vu iki irɨ sa ku anishirr na ago, imba ku atu amba si ta na ivri ungo mi, izi ba gri yi hen.
47 "Uje umba! Nggo imba i ssu abe ka abi kpa are ba na wre nanka. Abi kpa are ba nggo ábáchí ambirr a ngɨ ba, imba me ba abe ka wre.
48 Meme nggo, imba kpanye ku ábáchí ambirr ba da a na wre. Ábáchí ambirr ba a ngɨ abi kpa are ba, imba me ba abe ka.
49 Ni ima yo, Abachi, nu ukrizhizhi umaku, à da di, 'Ingga ta tu ba abi kpa are na abitu. Aba ta ngɨ inkpu yi, na ta ki inkpu yi iha.'
50 Meme nggo, Abachi taka ni zhi imba anishirr ba ari ba ayiyi a abi kpa are ba we, zhi ni imẹmẹ i ingbingbru yi.
51 E-e, ingga ko da ki imba anishirr ba ari ba, Abachi taka ni zhi imba ayiyi a anishirr angga ba namri, bazhi nu nggo a ngu Habila mu kuma nu nggo a ngu Zakarriya§ nu Uki ku Abachi ku, na atsutsu ka akikre ka ito nu Unto ku Iwre Sha Kakami ku.
52 "Uje umba abitsarr Are ba! Imba i gri inkpẹ ibwu anko i kuma ni iko i ihi i Abachi yi. Imba si ta rri ko hen, ni han anishirr ni mirri kuma!"
53 Nggo Yesu à share nu unto kuma, abitsarr Are ba na anu Farrisi ba a re ku Yesu kago, na gru so zhi ma aseki shishemi,

‡ **11:38** *Ri sama ni ingla ango:* Uwanggo a si adu ani Yahuda nggo anu Farrisi ba a kye wa ssu na ango.
§ **11:51** *Habila tuku Zakarriya:* Nu ungbamvu ku Imẹmẹ ku Angbamvu ka Abachi ka ani Yahuda ka, Habila yo à si unushirr uni imẹmẹ wa nggo a ngu ma, u nu ungbamvu ku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku, Zakarriya nggo à si unushirr uni ikikre wa nggo a ngu ma. Kye *Imẹmẹ 4:8* tuku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku *24:20-21.*

54 da aba ta hi anko wa nggo aba ta vu ma
ni da inkindirr numa ndanda.

12

Igba utu ni tu i ashishi aha
(Matiyu 10:26-27)

1 Na attuttu ama wa nggo akpa anishirr
nu ukrɨ nu ukrɨ a huzzu shishemi na ko cha
ikpa, i Yesu ddu abiga ma di, “Imba bu hi
ndanda itsarr i anu Farrisi yi, nggo i si i
ashishi aha.
2 Inkindirr yi nggo a ti ttu yi zu sharri,
aba taka ni bwu yi la na azhi. Inkindirr yi
nggo ti na yi sharri, a taka gri yi nga ni ihi i
anishirr.
3 Meme nggo, inkindirr yi nggo anishirr
ti da yi sharri ni ibwu, aba ta da yi huzzu na
azhi du anishirr wo yi. Inkindirr yi nggo
uwa ti da yi zhazha nu uki, a ta kpa yi du
hantu ni ituki.

Undurr wa nggo imba ta kru isisu ima yi
(Matiyu 10:28-31)

4 “Akpukpamburr, ingga da ki imba,
imba bu si kru isisu i abangga ba nggo a ta
ngu ukpa ku yo mre, na si ta na inkindirr
mri meme hen.
5 Ingga ta tsarr imba undurr wa nggo
imba ta kru ma isisu nggo. Kru isisu i
Abachi nggo se nu ukyekye ku ngu un-
ushirr na turr ma yo nu uru. Ingga ta da
ki imba zizo, Abachi nggo si ni ikru!
6 A si di vɨ ananddu akywi re angalanzirr
aha hen? Abachi si kpamusu nu uyirr nu
umi umbarr ku hen.
7 Infunfutu imba yi mi i kri ni ibre mu
namri. Imba bu si ki isisu hen. Kye, imba
mri ananddu ba nggo kri shishemi!

Ikpanye ni ika Yesu
(Matiyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Ingga da ki imba, undurr wa nggo ti
bwu angu ama da du uwa ga ingga, ingga
Uvuvurr a Unushirr ta na ku meme yo na
agẹ ka abitu ba Abachi ba.
9 Undurr wa nggo ti huzzu krizhizhi mi
na kà ingga, ingga Uvuvurr a Unushirr mi
ta kà ma na agẹ ka abitu ba Abachi ba.
10 Undurr wa nggo ti da ure undanda ni
itu imungga Uvuvurr a Unushirr, aba ta
nggurr zhi ku. Undurr wa nggo ti da ure
undanda ni itu i Izhi Iwre yi, aba si taka
nggurr zhi ku hen.
11 “Nggo ti gri imba kuma nu unto ku
ibre amu na agẹ ka ankpinkpye ba, ka na
atuttu ba, imba si ku ayisurr ni ri amarr
ka inkindirr yi nggo imba ta da ni kpa atu
amba ttungo nu unto kuma hen.
12 Izhi Iwre i Abachi yi i ta tsarr imba
inkindirr yi nggo imba ta da.”

Assurre a ugo unazo wa

13 Ugo numa nu umi ku anishirr ku, à
ddu Yesu di, “Unitsarr, da ku uzumburr wa
di a bu tsu iki yi nggo aki munta a ttu na
kadu ki inta a ni ingga.”
14 Yesu ddu ma di, “Ukpamu, unggonggo
na ingga ki uni bre amu ka uni ga ki imba
iki?”
15 Na kuchi ni da ba di, “Imba bu so gbye
ni bu kye ni si na ki abi zharr inkindirr hen.
Undurr ka ti se na ashiki ka kinggi mi, uwa
si ta so sese hen.”
16 Yesu à da ba assurre anggo di: “Ugo
numa nggo à su nu ungo ni ikuchi yi, na se
ni ila iwre ikiri.
17 Ugo wa gru ko ri amarr ni isisurr ima
di, ‘Ingga sa nu unto ku nggo ingga ta zu
ikiri mungga yi. Ingga ta na ki ngginggi?’
18 “Na ddu itu ima di, ‘Ingga ta hlo iwurr
imungga yi nggarr ni me inkpinkpi mu
nggo ingga ta zu aseki ni ikiri mungga yi.
19 Ni ta da ku itu mungga di, “Ugo ni
murrvu! Ùwà se na aseki zizi nggo ùwà ta
zu ma ase shishemi. So su, ni ri, ni so, ni
nyarr ku itu muwa.’ ”
20 “Abachi ddu ma di, ‘Urrurru ùwà! Ni
ibittu inggi yi ùwà ta ttu. Unggonggo ta na
undu na aseki angga ka nggo ùwà zu?’ ”
21 Ni ikikre yi Yesu da ba di, “I se meme
yo na abangga ba nggo so turr aseki ka
ingbingbru ka zu ku atu ambarr, na sa ni
inkindirr na agẹ ka Abachi.”

Iyo isisurr na Abachi ku
(Matiyu 6:25-34)

22 Yesu da ku abiga ma ba di: “Imba bu
si tsutsarr atu amba, ni inkindirr yi nggo
imba ta ri, ka imba ta surr hen.
23 Iso tsitsirr i mri ila. Ukpa u mri iki i
surr.
24 Imba kye aminche ba nggo a si di do
hen, na si di hwa hen, na sama na aki ka zu
ikiri, ka iwurr, ka inzaba. Abachi à so di nu
ba iri. Imba mri aminu!

25 Itsutsarr imba yi ka yo ki imba azhi
yirr ni iso imba yi ni ingbingbru inggi yi?
26 Imba ti ma chankarr ni ivintsɨ ma mi
nggo mri imba ina, inkpinkpi yi mu na?
27 “Imba kye ugbyarr ku nggo di furr na
ankpuji. U si di na undu inkindirr hen,
na si di warr iki isurr ku atu ambarr hen.
Ingga ko da ki imba di, Uttu Solomo nggo se
na aseki shishemi, a si se na iki isurr iwre
na ugbyarr ku ijiji ku hen.
28 Sa Abachi nggo di ni agiga ka iki isurr.
Agiga ka nggo se ari, ambre a ka kɨ, aba ku
yo uru na ka. Nggo Abachi di na meme ku
agiga mu, uwa ta na kingginggi na si ta ni
imba isurr hen! Imba abi isisurr ivuntsɨ!
29 Imba si di tsutsarr atu amba gbami ni
inkindirr yi nggo imba ta ri, ka imba ta so
hen.
30 (Anishirr bi ingbingbru ba di so yo
isisurr imbarr yi na aseki ka ngga ka ma
mi.) Aki amba wa a hi aseki akama nggo
imba so di zha ka.
31 Imba bu zha ittu ima yi, uwa ta ni imba
inkpu iki yi namri kye ma.

Aseki nu unkplassu
(Matiyu 6:19-21)

32 “Imba si ki isisu hen, imba amumarr
aminta. Aki amba wa a kpanye du uwa ta
ni imba ittu ima yi.
33 Vu aseki amba ka re, ni ka inklo yi ga
ku abi iha. Ni na ku atu a imba into isurr
inklo yi nggo i si taka ngahre hen. Imba zu
aseki amba ka nu unkplassu, nggo a si taka
kre hen. Nabo, unayi si ta ku ba hen, idarr
si ta ri hen.
34 Unto ku nggo aseki amba ka a se,
isisurr i imba yi ta se nabo yo.

Uvuvurr iko ni so kye anko wa

35 “Imba ssubi ku undu, ni yo uru ni
ingba imba yi,
36 ni na zzu nâ ta si amirr iko ba nggo so
gbye anko a Atiko ambarr nggo ta kanga
zhi nu unto ku ihru ayamba. Nggo à ti nga
ni nggurr ba anko wa, aba ta gru bwu ku
na wa hanhan mi.
37 Amirr iko abama ta sa abi nyarr nu
nggo Atiko ambarr wa taka kanga na ni hi
ba so gbye! Ingga da ki imba, a taka ttu
ankru ama ankpi ka glo, na taka ji so, na
ri na ba.
38 Amirr iko ba a ta sa abi nyarr kakami,
nggo a ti ni hi ba so ssubi, ka à nga si ni
ibittu, ka ni igambre!
39 Imba mi hi di akikye ni iko ka hi
azhibarr wa nggo unayi ta nga ni iko ima
yi, uwa ka si kpanye na du unayi wa mirri
hen.
40 Imba mi bu so ssubi. Kye ingga Uvu-
vurr a Unushirr ta nga na azhibarr wa
nggo imba si ta hi hen.”

Uvuvurrko u ni yo isisurr,
ka uni sa ni iyo isisurr
(Matiyu 24:45-51)

41 Biturr ddu Atiko wa di, “Ùwà so da
ki inta ngga, assurre wa, ka ùwà so da ku
anishirr ba namri.”
42 Atiko wa à ddu ma di, “A su ung-
gonggo se nu uvuvurr iko ukrizhizhi nggo
yo isisurr? Uwa yo su wanggo nggo akiko
ma wa ba ma yo ki ankpye ni iko yi, di a
bu gri iko yi na nu amirr iko banu ba ila na
ankpu na ankpu.
43 Uvurr iko wama taka nyarr kakami
nggo akiko ma wa à taka nga ni hi ma uwa
so na undu ku wre ni iko yi.
44 Akikye ni iko wa à ta du ma kye iko yi
namri.
45 Uvurr iko wa ti gru da di akiko ama wa
ta so gbami bari na kanga, na gru ko hlo
amirr iko abanu ba, aniru na amba ba, na
ri na so na hwa,
46 Akiko ma wa à gru nga na azhibarr wa
nggo uvuvurr iko wa si hi hen, na attuttu
wa nggo a si so kye anko hen. Akikye wa
taka ni tse ma ki ankpunkpu aha, na ta ki
ma iha ndo na abi kà iwo ure abanu ba.
47 “Uvurr iko wa nggo hi inkindirr yi
nggo akiko ma wa zha di a bu na ku na
yi, na kà ina yi, a ta kpa ihlo kakami na
amfarr.
48 Uvurr iko wa nggo si hi inkindirr yi
nggo aki iko ma wa zha da a bi na ku
hen, nà ná inkindirr indanda, a ta hlo ma
meme. Ihlo ima yi ta ma mi. Abachi ta zha
shishemi nu unushirr wa nggo Abachi nu
ma shishemi nggo. Uwanggo nggo a nu ma
kri kakami, a taka kpa kri kakami na ku.

Yesu gri iga ki na nkanka
(Matiyu 10:34-36)

49 “Ingga nye iyo uru ni ingbingbru yi.
Ingga kye i ka wre i ka rri ba!
50 Ingga se ni izzu na amasirr* yi nggo
ingga ta kpa yi. Bazhi ziza, ingga ta so se nu
umi ku iha ka ku ma na azhibarr wa nggo
ingga ta kpa yi.
51 Imba kye di ingga nye gri isu isisurr
mu ga ki ingbingbru yi? Iya! A si si isu
isisurr mu hen, si iga ki na nkanka mu.
52 Bazhi ziza, iko yi nggo se na anishirr
akywi i ta ga ki nanka. Atarr ba ta gru vi
na aha ba ba, aha ba ta gru vi na atarr ba
ba.
53 Akiki ta gru vi na amumarr ambarr
ba ba, amumarr ta vi na akiki ambarr ba
ba. Ayiyirr ta gru vi na amumarr áníwá ba,
áníwá ta gru vi ku ayiyirr ba. Ayimbarr ta
gru ku ayamba a uzuma, amba amumarr
ta gru vi na ayiyirr ba aniru ambarr.”

Ihi i ivi yi
(Matiyu 16:2-3)

54 Yesu ddu anishirr ba wemi di, “Imba ti
hi akpa ka so gru zhi ni ingbahru, imba di
da di, ‘Ahru ta ku,’ ahru wa a ku jiji.
55 Imba ti wo unddunddu u go ni hun hi
hun, imba di da di issu i ki ywhiywhirr ba
uwa si meme yo.
56 Imba abi na aseki wre ku anishirr a bu
hi! Imba di kye imimi yi, ni kye akpa ka,
ni da inkindirr yi nggo i ta la. Meme nggo,
angginggi di imba si hi uzirr ku ingbingbru
ku ni ivi inggi yi hen, nggo ingga se ni imba
ba ziza.

Ssubi nu uni girr a muwa ku
(Matiyu 5:25-26)

57 “Angginggi di imba si di hla kye bari,
ni na inkindirr yi nggo i si iwre hen?
58 Undurr ti se nu ure ni itu muwa, na gri
ùwà ko nu unto ki ibre amu, ùwà bu zha
issubi na ku ni iko, ni si du imba kuma nu
unto ki ibre amu ku hen. Ùwà ti kà, uwa ta
gri ùwà ku nu uni hla amu wa. Uni hla amu
wa ta kpa ùwà nu abi lo ukpa ba, aba ta gri
ùwà ku ttu nu uki.
59 Ùwà ta si han inkindirr yi nggo a zu ku
ùwà tsatsarr hen, uwa si ta du ùwà huzzu
nabo hen.”

13

Du ila ure imba yi, wre ki imba bu si kɨ hen

1 Na azhibarr ama wa, anishirr a se na
ku, na da ku Yesu nggo Bilatu* à ngɨ anu
Galili na azhibarr nggo a nga ni so han
inina yi na ko to ayiyi wa na agẹ ka Abachi.
2 Yesu ddu ba di, “Anu Galili ba nggo a ngɨ
ba meme, imba kye di abangga si abi la ure
mri inkpu anishirr nu Galili?
3 Imba mi, ingga ko da ki imba, imba ta si
kasarr, ni du ila ure imba yi hen, imba mi
ta kɨ meme yo.
4 Abangga ba na anishirr awurr na atan-
darr ba nggo ugonka ku Silowa ku u ji
ywhe ba na? Imba kye di abangga si
ndanda mri anishirr ba nu Urushalima
na?
5 Ingga ko da ki imba i si si meme hen!
Imba ta si kasarr ni du ila ure imba yi hen,
imba mi ta kɨ meme yo.”

Assurre a ibwa ni kà iklo wa

6 Yesu gru da ba assurre anggo wa di: “Na
sese ugo numa nggo ttu ibwa ni ila ima. Na
ko ku di zha inkpinkpo yi, ibwa wa si klo
hen.
7 Ugo wa à da ku unu undu ama wa di,
‘Kye, wanggo si ise itarr nggi nggo ingga
di nga ni di zha inkpinkpo ibwa nu un-
kunkurr unggo ku, u si klo hen. Tse ku ta
yo! U ta kri na angginggi ni so harr abubo
wa gigyemi.’
8 “Unu undu wa ddu ma di, ‘Du ku ma ni
inarr bari. Di ingga ya imimi surr kago ku
ichi yi, ni surr ku ingbarr i amuwu.
9 Unkunkurr ku ti klo ìmbrèyìrr, i wre. U
ta si klo hen bari, ùwà tse ku ta yo.’ ”

Yesu à du ayamba a so gbo gbi gbo wa a wre na Azhibarr a Isu wa

10 Nggo Yesu ku so tsarr ba nu uki ku
issubi ku na Azhibarr a Isu wa,
11 ayamba numa nggo anazhi a ki ma
ulolo, uwa so di gbo gbi gbo ase awurr na
tandarr, na vu darr na à ka si gru ki tsa hen.
12 Nggo Yesu hi ayamba wa, na yo wa na
ddu ma da di, “Ayamba, ivri imuwa yi i wre
ba!”
13 Na sa ungo na ku, uwa gru na ukpa, na
gru kri ki kri, na nyarr ku Abachi.

* **12:50** *Izzu na amasirr:* Yesu à so re ni itu i iha yi nggo a ji ku ntsɨmi uwa à ki yi.
* **13:1** *Bilatu:* Bilatu à su ugona nu Yahudiya, bazhi ni ise i 26 kuma ni 36 nu ugo ku ītttū i Yesu.

14 Ankpye nu uki ku issubi wa a ki
unfu, nggo Yesu à du ayamba wa wre na
Azhibarr a Isu wa. Na gru kri na ddu
anishirr ba di, “Inta se ni ivi itani i na undu.
Imba nga ni ivi ima yi ni kpa iwre imba yi,
ni si nga na Azhibarr a Isu wa hen!”
15 Atiko wa à ddu ma di, “Imba abi na
aseki wre ku anishirr a bu hi! Imba si di
ddu ilando ka ijaki imba yi zhi nu unto
ku ri umbarr ku, du ba ku so amasirr na
Azhibarr a Isu wa hen?
16 Kye, ayamba anggo wa su uhanma a
Ibrayi, nggo Isheta lo ma zu ki ase awurr
na atandarr, imba di ingga bu si ddu ma
ttungo na Azhibarr a Isu wa hen?”
17 Ida ima yi i du ishisha ki abi karr ma
ba. Anishirr shishemi a nyarr ni iki iku
ayisurr yi nggo Yesu a na yi.

Assurre a ingbingbi i mosita (Matiyu 13:31-32; Marrku 4:30-32)

18 Yesu à zhi ba di, “Ittu i Abachi yi i si nâ
ta si angginggi? Ingga ta tsarr Ittu i Abachi
kye na angginggi ku?
19 I zzu nâ ta si ingbingbi i mosita, nggo
ugo numa nggo gri ku ttu ni ila ima. I zzu,
ni kaki ichi inkpi. Aminche bi ingbingbru
ba a ku na ako ni inggingga ima yi.”

Assurre a imbimbru iyisti (Matiyu 13:33)

20 Yesu à zhi zizo di, “Ingga ta tsarr ki
imba angginggi kye ni Ittu i Abachi yi?
21 I zzu nâ ta si ayamba nggo à ba imbim-
bru ikpu ssu na agbugba na tsu iyisti† surr
imbimbru ikpu yi i gru si.”

Anko avutsa wa (Matiyu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu ko kuma nu Urushalima, na zzu
di tsarr anishirr ba ga igbu inkpinkpi ni
itsitsa yi.
23 Ugo numa à zhi ma di, “Ankpye,
Abachi ta kpa anishirr ntsɨmi yo ttungo?”
Uwa ddu ba di,
24 “Ùwà mi bu ta ukpa ni rri ga anko
avutsa wa. Ingga da ku ùwà, anishirr
shishemi ta gru da aba ta rri kuma, na si
ta hi anko wa hen.
25 Nggo akikye ni iko wa ta gru ku han
anko wa, nggo imba ta kri nabo ni ta ko
nggurr anko wa ni da di, ‘Ankpye, bwu ki
inta anko wa!’
“Uwa ta ddu imba di, ‘Ingga si hi inkla yi
nggo imba zhi hen!’
26 “Nabo yo, imba ta gru ko da di, ‘Inta
i ri ni so ndo nu ùwà. Ùwà i tsarr ni igbu
imunta yi!’
27 “Uwa ta da di, ‘Ingga si hi inkla yi nggo
imba zhi hen! Imba chi share ni ingga ku,
imba bi na awurr!’
28 “Nabo yo, imba ta yì, ni ta nyirr nyirr,
nu nggo imba ta hi Ibrayi, Ishaku, Yakubu
na abi kpa are ba Abachi ba ni Ittu i Abachi
yi, nggo a ta ddu imba glo!
29 Anishirr ta zhi na anza ambre tuku ni
ingbahru. Abanu ta zhi ni ikatu tuku ni
ikashirr na nga, ni so ni imburr imbarr yi
ni iga ittu i Abachi yi.
30 Abanu nggo sa abi imɇmɇ a ta kaki abu
ikikre, abi ikikre a ta kaki abi imɇmɇ.”

Yesu à vri ni itu i Urushalima (Matiyu 23:37-39)

31 Nabo, anu Farrisi ba nga ni ddu Yesu
di, “Gru share ni inggya. Kye, uttu Hirridu
ko zha du uwa ta ngu ùwà.”
32 Yesu ddu ba di, “Imba ko ku da ku
inkindirr ima yi, ‘Ingga ko han izhi in-
danda huzzu, ni ko du anishirr wre ari. Na
ambre, ívri nggi, ingga ta kre undu mungga
ku.’
33 Ingga ta ko kuchi nu undu mungga ku
ari, ambre ni ívri. I si ta wre a bi ngu uni
kpa are nu unto numa nggo si su Urushal-
ima hen.”
34 Yesu da di, “E! Urushalima, Urushal-
ima! Imba nggo ngɨ abi kpa are ba, ni di
ta abitu ba Abachi ba na angbinta, nggo a
tu ba ni imba ba! Inkpo ibirr nggi ingga
zha issu amumarr amba ba bi, nâ ta si nggo
ayirr iviko di kye na ssu amumarr ama ba
bi na angba ama ka. Imba di kà!
35 Kye, Abachi taka kà Uki unkpi ku Ibarr
Abachi imba ku ni igbu imba wa. Ingga ko
da ki imba di, imba si ta hi ingga zizo hen,
imba taka hi ingga na azhibarr wa nggo
imba ta ko da di, ‘Uwanggo nggo nga ni isa
i Atiko yi, Abachi bu yo ku angu ka iwre.’‡
”

† **13:21** *Iyisti:* Imbimbru ahun yi nggo i di du unfonfo a si.

‡ **13:35** Kye zizo *Asarr 118:26.*

14

Yesu du uni lo numa a wre

1 A si na Azhibarr a Isu numa nggo, i Yesu
ko ku ri ila ni iko yi ankpye numa nu umi
ku anu Farrisi ba, anishirr ba nggo a kri
nabo gru so surr ku ashishi girr.
2 Ugo numa nggo aza ama ka na ango ka
a si,* à nga ni Yesu ku.
3 Yesu à zhi abitsarr Are ba na anu Farrisi
ba di, “I wre aba bu du unushirr a wre na
Azhibarr a Isu wa, ka a bi du ma?”
4 Aba so gbangbami. Uwa yo ugo wa na
du ma wre, na du ma kuma.
5 Na ddu ba di, “Unggonggo alando ka
uvuvurr alando amaka a jaku ni inkpri
uddudu na Azhibarr a Isu wa, uwa ka kà
wa du?”
6 Aba si ddu ma inkindirr hen.

Iki itu nggi tuku igɨ itu

7 Yesu hi nggo abichirr ba nggo a yo ba ni
iga yi a di zharr into i iso i iwre yi na abubo
a iga wa, na da ba assurre anggo wa di:
8 “A ti yo ùwà ni iga numa, ùwà bu si narr
ku ji so nu unto ku ankpinkpye ku hen. Mi,
a yo ankpinkpye banu nggo a mri ùwà.
9 Ugo wa nggo yo imba ha mi ta ni ddu
ùwà, du ùwà bu gru ni nu ugo nggo wa
abubo a iso wa. Ishisha ta ki ùwà ni ku so
na abubo avutsa wa.
10 Nggo a ti yo ùwà, ùwà bu ku ji so na
abubo a iso avutsa wa, wre ku uni iga
wanggo ta nga, uwanggo ta ni da ku ùwà
di, ‘Ukpamu, gru ku ji so na abubo ankpi
a iwre wa.’ Anishirr ba ta kye ùwà ssu nu
ungo.
11 Undurr wa nggo ti gɨ itu, aba ta nggurr
ma yo nu ugo. Undurr wa nggo à ti kà itu
ima ta yo, aba ta gɨ ma ki nu ussu.”
12 Yesu ddu ugo wa nggo a yo ma di, “Ùwà
ti na iga, si yo akpukpambirr, ka amuyirr,
ka amla mi, ka abi girr bu ungo hen, wre
ku aba mi taka ni yo ùwà meme, han ùwà
unka ku.
13 Ùwà ti na iga, ùwà bu yo abi iha, aba
ankpu aza na aba ankpu ango, na aba
akreshi.
14 Abachi ta yo ku ùwà angu azizi. Nggo
anishirr abama sama ni inkindirr i ka ni
han ùwà, Abachi taka han ùwà na azhibarr
wa nggo à taka ta anishirr ba nggo a kye ba
a sa azizi ba kasi.”

Assurre a iga inkpi yi (Matiyu 22:1-10)

15 Uyirr nu umi ku abi so ri ndo ni Yesu ba
ba à wo ure ku nggo Yesu da, na ddu ma di,
“Abangga ba nggo taka so ni imburr inkpi
yi na azhibarr a iga wa ni iko yi Abachi taka
nyarr kakami!”
16 Yesu à ddu ma di: “Ugo numa nggo à ta
na iga, na yo anishirr shishemi.
17 Nggo azhibarr wa ma, uwa tu amirr
iko ama ba di a bu ku da ku anishirr ba
nggo a yo ba di, ‘Nga yi ki kye inta issubi
ba!’
18 “Abichirr ba gru so da ivri imbarr na
nkanka. Uni imɛ̀mɛ̀ wa da di, ‘Ingga re īlá,
i wre ingga bu ku kye yi. Kpa iyi imungga
yi.’
19 “Unu uha wa da di, ‘Ingga re ilando ido
iwurr, di ingga gri yi ku tsarr kye bari. Kpa
iyi imungga yi.’
20 “Unuma wa da di, ‘Ingga garr ayamba
ahɛ̀hɛ̀ ni ivi inggi yo. Ingga si ta ko hen.’
21 “Uvurr iko wa kakuma ku da ku akiko
ama wa, akiko wa ki unfu na ddu uvuvurr
iko wa di, ‘Narr huzzu ku ga anko kpinkpi
ka na a atsutsu ka umi igbu ku, ni yo abi
iha, na aba kpre aza, na aba ankpunkpu
ango, na aba kreshi.’
22 “Uvurr iko wa à ddu ma di, ‘Ankpye,
inkindirr yi nggo ùwà da, ingga i ka na yi
ba, i zizami into ki iso u nise ma.’
23 “Akiko ma wa à ddu uvurr iko wa di,
‘Kakuma na anko ka unddu ìgbù itsitsa yi,
ni ku turr ba du ba nga, ni tsarr ssu ki ingga
ni iko yi.
24 Ingga nggo ko da ku ùwà, abangga ba
nggo ingga yo ba ni imɛ̀mɛ̀ yi, uyirr mi si
taka la ila imungga yi kye hen!’ ”

Inkindirr yi nggo unushirr ta na bari na si uniga Yesu (Matiyu 10:37, 38)

25 A sa azhibarr numa nggo, akpa an-
ishirr so ga Yesu. Uwa kasarr na ddu ba di:
26 “Undurr wa nggo ti du uwa ta ga ingga,
na si kpanye ni ingga mri ana ayirr, nu
uwama, na amarr ma, na amuyirr aniru

* **14:2** *Aza na ango ka a si:* Ulolo ku nggo u di du ukpa ku unushirr u so si ki unkpi.

na amba, ni itu ima hen, uwa si ma uni ga ingga hen.
27 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr ku ikpa umaku na ga ingga hen, uwa si ma uni ga ingga hen.
28 “Undurr wa nggo ti du uwa ta me iko, uwa si ta ji so na bɨ inklo yi kye, ka i ta ma, ka i ta klonyarr bari hen?
29 A ta si na meme hen, na gru zu ibarr i iko yi na du ime yi kukri na anko, anishirr ba nggo ti ko sarr ba nabo na hi yi a ta me̱ ma.
30 Na da di, ‘Ugo nggo à du uwa ta me, nggo na klonyarr na anko!’
31 “Ka, ka du uttu numa nggo ta ko ni ta iku nu uttu numa, na si ku so na han kye, uwa na anishirr ukrɨ uwurr (10,000) ta ku ta iku nu uttu wa nggo se na anishirr ukrɨ iso iha (20,000) ku hen?
32 Uttu wa ti hi du uwa ka si tsi kpa na ku hen, nggo a ti nise gbagbamu, uwa ta tu anishirr ama ba du ba ku zha issubi na ku.
33 Na anko ayirr ama wa, undurr wa nggo ta si nggurr ugo nu aseki ka nggo se na ka hen, uwa si ma uni ga ingga hen.”

Assurre a ima yi nggo si marr hen (Matiyu 5:13; Marrku 9:50)

34 Yesu da ba zizo di, “Ima i wre, imarr ima yi ti ka nado, a ta na yi kingginggi na du imarr yi i kanga?
35 I si ta se nu undu ku imimi mi hen, na ka si tsu yi surr na atsu mi hen. A ta ba yi ku kahre. Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo!”

15

Ivinta wa nggo à nado (Matiyu 18:12-14)

1 Na azhibarr numa nggo, abi kpa inklo imimi ba na abi la ure a gru nga ni Yesu ku, wre ba bu ni wo ma.
2 Anu Farrisi ba na abitsarr Are ba a gru ko re gbrungbru di, “Ugo wa nggo à di kpa abi la ure na ri na ba!”
3 I Yesu da à ba assurre numa di:
4 “Ka du uyirr nu umi umba ku, a se na aminta ayirr yirr (100), uyirr nu umi umbarr ku nado, uwa ta na kingginggi? Uwa ta ka iso itirr na atirr (99) ba du ni ijiji yi, na kuma ku zha uyirr wa nggo nado, ku hi bari.
5 A ti hi ma uwa ta nyarr na ba ma sa na abubwa,
6 na ta gri ma nga ni iko. Na ta ni yo akpikpa ama na abi girr ama ba, na da ba di, ‘Ingga se ni inyarr, nggo ingga ku zha ivinta mungga wa nggo a nado hi. Ingga yo imba, di imba bu ni zi ingga inyarr ima yo!’
7 Na anko ayiyirr ama yo, ingga ko da ki imba di, inyarr ta se nu unkplassu kakami ni itu i unushirr uni la ure uyirr nggo à du ila ure ima yi na kpa Abachi. A mri iso itirr na atirr ba (99) nggo a si abi wre ba nggo kye i si si ba inkindirr i iwre aba bu du ila ure imbarr yi hen.”

Inklo yi nggo i nado

8 Yesu à da ba assurre anuma zizo di, “Ka di ayamba numa nggo se na angalanzirr awurr, i kpinkpirr iyirr i jaku nado, uwa ta na kingginggi? À ta murr uru ki, na vu uki ku, na so zha ku kye bwemi.
9 Nggo à ti hi yi, uwa ta yo akpukpama na abi girr ama ba na ddu ba di, ‘Ingga se ni inyarr, nu nggo ingga zha inklo mungga yi nggo i nado hi. Imba nga di inta ni nyarr yi!’
10 Meme nggo, ingga ko da ki imba da abitu ba Abachi ba nu unkplassu ta se ni inyarr kakami ni itu i unushirr uyirr nggo a du ila ure ima yi.”

Uvuvurr ni nado wa

11 Yesu da ba zizo di: “Ugo numa nggo à se na Amumarr aniru aha.
12 Uvutsa wa ddu aki ambarr wa di, ‘Aki mungga, vu iki imuwa yi ga ki inta zizami, ni ni ingga imungga.’ Aki ambarr wa vu aseki ama ka ga ba aha mi.
13 “Ni ivi ntsɨmi, uvutsa wa vu aseki ama ka re tsatsarr na kpa inklo yi na gru kuma nu uzirr. À kuma ni ìgbù numa gbagbamu na ku ri inklo yi kre na angu.
14 Nggo inklo yi i kre namri, iyo gru ki na anga akama, uwa sa ni inkindirr. Iyo ki ma kakami.
15 Uwa gru kuma ku zha undu nu ugo numa ku, nggo a si abi ìgbù wama. Ugo wa à turr ma kuma nu unto ku nggo a zu anikpama ama ba, di a bu kuma ku di ho ku nabo.

16 Uwa ku di zha du uwa ta ho itu ima ni
ila yi nggo a di ni anikpama ba. Undurr mi
si nu ma inkindirr iri hen.
17 “Nggo amarr ama ka a kanga ku, uwa
da di, ‘Amirr iko ba aki mungga ba, a se na
aseki nggo a mri ba iri. Kye, ingga nggo ko
ttu ni ingaza ni inggya mi!
18 Ingga ta gru kuma na aki mungga ku.
Ni ta ku da ku di, Aki mungga, ingga la ure
na agẹ ka Abachi, ni ila ure na agẹ muwa.
19 Ingga si ma uni yo ki uzumi zizo hen.
Na ingga ki uyirr nu umi ku amirr iko
amuwa ba, nggo so di na ku ùwà undu.’
20 Nggo, na gru ko kuma na aki wa ku.
“Nggo a ni ko ta anko ni iko, aki wa hi
ma ni ko nga yi, itito ki ma na ku. Uwa kru
kuma nu uvuvurr wa ku, ku nyarr ma vu.
21 “Uvuvurr wa da di, ‘Aki mungga, ingga
la ure na agẹ ka Abachi tuku na agẹ
amuwa. Ingga si ma uni yo ki uzumi zizo
hen.’
22 “Aki wa yo amirr iko ama ba na ddu
ba di, ‘Narrma nye! Ku ba ankru ahẹhẹ ka
wre ni surr ku yi. Ni ba indehri ni yo ku ni
uvuvurr ungo, ni vu anggakpaza ni surr ku
na aza.
23 Ni kuma ku kye uvuvurr alando uzizi,
nggo a ki ahihi, ni vu han yi, ni di inta nyarr
ni na iga!
24 Uzumu wanggo a ka ttu ba, i zizami
uwa tasi. A nado, i ziza ingga hi ma.’ Mre
aba a kuchi ni iga yi.
25 “Nggo a ko na meme, uzayirr nunku
wa a nado ni īlá. Nggo a ko kanga, na
ki ywhiywhirr ni iko na wo asarr ni ing-
gingga irro yi.
26 Na yo ugarr uyirr wa na zhi ma di,
‘Angginggi zzu?’
27 Uwa da ku di, ‘Uzumbirr wa yo a kanga
ni iko, aki muwa à vu uvuvurr alando
uzizi, nggo ki ahihi han ku, nggo a hi ma
kanga kyekye.’
28 “Uzayirr nunku wa ki unfu du uwa si
ta mirri ni iko yi hen. Aki wa wo na huzzu
ko ku barr ma di a bu mirri.
29 Uwa ddu aki wa di, ‘Kye, ase angga ka
nggo ingga so na ku ùwà undu zzu ugarr
mu ni si kpala ku ùwà nu unto numa hen.
Ùwà na ki ingga angginggi? Ivuwu mi nggo
ùwà ka vu ni ingga di ingga kpa na irro na
akpukpamburr, ùwà nise na meme kye!
30 Uwa nggo yo su uzumi wanggo nggo à
vu aseki muwa ka ku kahre ni izha amba,
nggo nga ni iko ùwà ngu ku uvuvurr alando
uzizi, nggo a ki ahihi.’
31 “Aki wa ddu ma di, ‘Uzumu, ùwà di so
se ni ingga ku ttuttumi. Inkindirr yi nggo
ingga se na yi i si imuwa namri.
32 Ima ki inta ni inyarr yi, nggo uzumbirr
wa a ttu na tasi. A nado, i ziza uwa kanga.’
”

16

Uvurr iko ukrizhizhi wa

1 Yesu da ku abiga ma ba ure unggo ku
di, “Ugo numa nggo se nu ungo. Na se na
ankpye a amirr iko, nggo di kye ku ashiki
ama ka. Ugo wa à wo di uvuvurr iko wa di
varr azo ama ka hre na anko ndanda.
2 Nggo na yo ma rri ku ddu ma di,
‘Ingga wo da angginggi ni itu muwa? Gri
angbamvu ka nggo ùwà charr aseki ka
nggo ingga du ku ùwà i nga namri, di ingga
ni kye. Ùwà yo si ta su uni gri ki ingga aseki
mungga ka zizo hen.’
3 “Uvurr iko wa à ri amarr na ddu ma di,
‘Akiko mungga à ta ku han ingga nu undu
mungga ku. Ingga ta na kingginggi? Ingga
nggo si su ukyekye nggo ingga ka do hen.
Ishisha ki ingga ni ku barr ma yi.
4 Ingga hi inkindirr yi nggo ingga ta na!
I ta si meme undu mungga ku ti kre, ingga
ta se ni ikpikpa, nggo a taka di kpa ingga yo
na ako ambarr wa.’
5 “Na yo anishirr ba nggo a ri ku ugo wa
ahla ka na ayiyirr. Na zhi uni imẹmẹ wa di,
‘Uhla ku nggo ùwà ri ku akiko amungga wa
u su ubirr nggo?’
6 “Uwa ddu ma di, ‘Ingga kpa uhla ku
anye olivu impirr inkpinkpi ayirr yirr
(100).’
“Uvuvurr iko wa à ddu uni ni uhla wa
di, ‘Ji so ni charr hanhan mi di ayiyirr anẹ
(400) nu ungbamvu muwa ku.’
7 “Na yo unu uha wa mirri ku zhi ma di,
‘Ùwà na? Uhla muwa ku u su ubirr nggo?’
“Uwa da di, ‘Umungga ku su ikiri
abubwu ukrɨ uyirr (1,000).’
“Uvuvurr iko wa da ku di, ‘Charr
abubwu ayiyirr atandarr (800).’
8 “Ni ikikre yi, akiko a uvurr iko ni varr
iki hre wa à gbyarr ku asa, nggo à na undu

uma ku krizhizhi mi. I si meme yo nggo anishirr bi ingbingbru ba si krizhizhi ba ni na aseki ka ingbingbru ka mri anishirr abiga ba Abachi ba."
9 Yesu kuchi ni bre ba di, "Ziza, ingga ko da ki imba di, ki ikpikpa na ashiki ka ingbingbru ka, wre ba a ti ka kre aba ta kpa ùwà ni iko i iso sese yi.
10 "Undurr wanggo nggo à ti kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa, aba ta kpanye na ku ni gri inkpi. Undurr wanggo nggo à ti si kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa hen, aba si ta kpanye na ku ni gri inkpi yi hen.
11 Meme nggo, imba ti si hi achi ka gri iki i ingbingbru yi hen, imba ta na kingginggi ni gri iki inggi yi nggo i si i unkplassu?
12 Imba ti si hi gri inkindirr yi nggo i si i undurr unuma hen, unggonggo ta ni imba imba yi?
13 "Uvuvurr iko uyirr ka si na undu ku atitiko aha hen. À ta karr uyirr wa na ta kpanye nu unuma wa. À ta kru isisu i uyirr na ta kà uyirr wa. Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ka si ba itu imuwa ni undu ku Abachi tuku izha inklo narrnarr hen."

Are ka Yesu numa ka (Matiyu 11:12-13; 5:31-32; Marrku 10:11-12)

14 Nggo anu Farrisi ba wo are angga ka namri, na sarr Yesu, nggo a hi da aba mi zharr inklo.
15 Yesu ddu ba di, "Imba yo atu amba wa di imba ngga si abi na wre na ashishi ka anishirr. Abachi mu hi isisurr imba yi. Inkindirr yi nggo anishirr bre yi surr na amu, ima yo si inggi yi nggo Abachi à kà yi.
16 "Anishirr a di kru isisu i Are ka Musa ka na angbamvu ka abi kpa are ka, nga ni ma ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à ku nggurr surr. Bazhi ni ima yo aba a gru di da Ure ku wre ku ni itu i Ittu Abachi yi. Anishirr shishemi a ko ta ukpa da aba ta mirri ni ittu yi.
17 Meme mi, ure ku Musa ku u se. A si inkindirr ivintsɨ, unkplassu ni ingbingbru inggi a bu ka nado, mri nggo inkindirr ivutsa nu umi ku Are ka i bu sama nu ukyekye.
18 "Undurr wa nggo ti han ayamba ama na ku garr anuma, uwa kpala na si uni zha amba. Undurr wa nggo ti garr ayamba wa nggo a han wa, uwa mi kpala na si uni zha amba."

Ugo uni inklo wa tuku Lazarru

19 Yesu kuchi ni bre ba ni itsarr yi di, "Ugo numa nggo a se nu ungo kakami na di surr iki i iwre ni i tsɨ anta. Na se na aseki azizi kakami, na su kpukpa na iga yo mre.
20 Ugo numa se zizo nggo a su uni iha i isa ima yi i ri Lazarru, nggo ukpa umaku sa ankpa mi. Aba di ba ma ni zu na aminko ka mirri ko ni iko i ugo nu ungo wa.
21 A di zha du uwa ta di vu imbimbru ila yi nggo ugo nu ungo wa ti ri na du inkpu. Amiyo ba nga di rẹ ku ankpa ka.
22 "Uni iha wa a ttu, abitu ba Abachi ba a gri ma hun ku zu ywhiywhirr ni Ibrayi ku. Unu ungo wa ttu, aba zzu ma.
23 Nggo a so nu abubo a iso abi kɨ wa, na gɨ ashishi kye nu ussu na hi Ibrayi gbagbamu, u Lazarru so ku na anga ayirr.
24 Uwa bwu angu yo di, 'Aki mungga Ibrayi! Kye iha mungga ni du Lazarru yo uvuvurr ungo na amasirr na tsẹ yo ki ingga ni irrirri di igbigbarr mungga yi su. Kye, ingga ko wo ivri kakami nu uru!'
25 "Ibrayi ddu ma di, 'Uzumu, ssu hi nggo ùwà di so ni ingbingbru yi, ùwà se na ashiki ka ingbingbru ka shishemi. U Lazarru a se na aseki andanda. Ziza nggo, Lazarru so mẹ nyarr, ùwà so se ni ivri.
26 Meme mi, inkpri uddu ddu i se ki inta na atsutsu nu ùwà. Nggo abanu ti da aba ta cha ko nu ùwà ku, aba ta cha chankarr. Abanu nggo ti da aba ta cha nga zhi ni imba ba na nga ni inta ba, aba ta cha ma chankarr.'
27 "Ugo nu ungo wa da di, 'Ingga ko barr ùwà aki munta Ibrayi, tu Lazarru kuma na amuya mungga ba ni iko i aki mungga.
28 Ingga se na amuyirr mungga a sa akywi. Du Lazarru ku gba ba utu du ba si ka ni ki iha nu unto ku nggo ingga se hen.'
29 "Ibrayi ddu ma di, 'Amuya amuwa ba a se na Are ka Musa ka tuku itsarr i abi kpa are yi nggo a charr, nggo a ta gba ba atu. Amuyirr muwa ba bu shirr atu ku itsarr imbarr yi.'
30 "Uni ungo wa à da di, 'Aki munta, Ibrayi! Iya, i nise ma ki ingga, undurr nu umi ku a bi kɨ ba kakuma na aba, aba ta wo ma na du ila ure imbarr yi.'

31 “Ibrayi ddu ma di, ‘A ta si ta wo Are ka
Musa ka ni itsarr i abi kpa are yi hen, aba si
ta wo zizo hen, ka undurr ka tasi na kuma
na ba, aba si ta kpanye hen.’ ”

17

Itsarr ni tu ila ure
(Matiyu 18:6-7, 21-22; Marrku 9:42)

1 Yesu ddu abiga ma ba di, “Iki yi nggo di
du anishirr la ure i ta nga ki imba. Uje ku
undurr wa nggo i ta nga zhi na ku nggo!
2 Iwre ka ba ununa ki iko à klo ku ni ito,
na turr ma yo ni inyi. Ima i wre na ku nggo
a bu du ma so na du atsitsa angga ba la ure.
3 Kye inkindirr yi nggo ùwà di na yi!
“Uzumbirr ti la ure, ùwà bu glo ma, uwa
ti ba ttungo, ùwà bu nggurr zhi ku.
4 A ti kpala ku ùwà ki inkpo tangba na
azhi ayirr, na ko nga nu ùwà ku inkpo
itangba yi, ni barr da di, ‘Ingga i si ta na
meme zizo hen,’ Ùwà bu nggurr zhi ku.”

Iyo isisurr

5 Abi ko na angu ba a ddu Atiko wa di,
“Na ni du iyo isisurr imunta yi i kri mri i
ziza yi.”
6 Yesu ddu ba di, “Imba ti se ni iyo isisurr
ntsɨmi nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo a yo
yi di mosita, imba ti ddu unkunkurr unggo
ku di, ‘Huzzu ni izhizhi imuwa yi we ku ji
rri ni inyi!’ U ta na nâ ta si nggo imba i da.

Undu ku uvuvurr iko

7 “Ka du uyirr nu umi umba ka a se nu
uvuvurr iko nggo di do ku, ka di ho ku.
Nggo uvuvurr iko wa ti nga zhi ni ī́lá, atiko
ama wa di ddu ma di a bu narrma ku ri ila
ima yi?
8 Iya! Atiko wa ta ddu ma di, ‘Ssu ila yi zu
ki ingga ni ku ssubi ni nga ni ni ingga na yi,
di ingga ni ri ni so bari, ùwà nga ni ji so ni
ri imuwa yi.’
9 Uvurr iko wa si ta kpa igbyarr asa numa
hen, nu nggo à si so na undu ku nggo akiko
ama wa à nu ma hen.
10 Imba mi bu na meme, nggo imba ti na
inkindirr yi nggo a da ki imba, imba da di,
‘Inta sa amirr iko mu. Inta i si ma a bi kpa
igbyarr asa imuwa yi hen, inta so na undu
munta mu.’ ”

Yesu à du anishirr
bi lo ishi awurr a wre

11 Yesu à so kuma nu Urushalima na nga
nu udirr ku Samarriya tuku Galili.
12 Nggo ta ko rri nu umi igbu numa,
anishirr abi ishi awurr gru ni ma na ku na
anko. Na kri gbagbamu,
13 na du ma hantu di, “Yesu! Ankpye
munta! Ki itito ni inta ba!”
14 Nggo a hi ba na ddu ba di, “Kuma
ku tsarr abikye anishirr ba ikpa imba yi.”
Nggo a ko kuma na kakye aba wre.
15 Uyirr nu umi umbarr ku nggo hi du
uwa wre, na kasarr kuma na so nyarr ku
Abachi na so bre asarr hantu.
16 Na kuma ku kuttu ku Yesu na aza na
nyarr ku. Ugo wa a zhi nu Samarriya.
17 Yesu zhi ma di, “Ingga kye di a sa
anishirr awurr ngga nggo ingga du ba wre?
Uyirr yo à kanga, atirr ba na?
18 Sa angginggi du uyirr wanggo nggo à
su unichirr mu à kanga ni da ku Abachi
inyarr ima yi?”
19 Yesu ddu ma di, “Gru kuma. Kye, iyo
isisurr muwa nggi i du ùwà wre.”

Inga i ittu i Abachi yi
(Matiyu 24:23-28, 37-41)

20 Anu Farrisi banu a nga ni zhi Yesu di
Ittu i Abachi yi i taka nga nita mu. Yesu à
ddu ba di, “Ittu i Abachi yi i si ta nga na
anko wa nggo imba ta hi na ashishi amba
hen.
21 Undurr si ta da di, ‘Kye! Si inggi ing-
gya!’ ka ‘Kye! Si inggi nu nggo hen!’ Ittu i
Abachi yi i ka rri ba so ni imba ba.”
22 Na ddu abiga ma ba di, “Ivi yi ko nga
nggo imba ta zha di imba ka hi azhi yirr nu
umi ku ivi yi Uvuvurr a Unushirr yi, ni si ta
hi wa hen.
23 Abanu ta re imba mi di, ‘Kye inggi ni
inggya!’ ka, ‘Kye kuma unggu mu!’ Imba
bu si kuma ku di zha yi hen.
24 Nggo imba di hi ingẹ i là nu ussu, ni
là zhi na anga numa kuma na anga numa,
Uvuvurr a Unushirr taka si meme yo na
azhibarr wa nggo a taka kanga.
25 Uvuvurr a Unushirr taka ki iha
kakami. Anishirr ba a se angga ka a ta kà
ma.
26 “Nâ ta si nggo a na ni ivi i Nuhu yi, i
taka se meme yo ni ivi yi nggo Uvuvurr a
Unushirr a taka kanga.

27 Na ase ka Nuhu ka, anishirr namri a so
di ri na so. Aniru na amba a so di garr ikpa
ku ma na azhibarr wa nggo Nuhu a rri ni
ijirrigi ima yi, amancha wa ku nga ni ngɨ
ba namri.
28 "I taka se nâ ta si nggo i se ni ivi i Lotu
yi. Anishirr a so di ri na so, na re na vu ka
re, na so ttu ikiri na so me ako.
29 Na na meme ma na azhibarr wa nggo
Lotu a huzzu nu Sodomu, uru tuku solfa u
ji zhi nu unkplassu ni tu ba ngɨ namri.
30 "I taka se meme yo nu nggo Uvuvurr
a Unushirr wa taka kanga aba taka hi
inkpinkpye nu ukyekye umaku.
31 Na azhibarr ama wa, unushirr wa
nggo so ni itu iko ima, a bu si ji rri ni iko
yi du uwa ta ku ba inkindirr nu umi hen.
Meme yo, unushirr wanggo nggo ti kri ni
īlá, a bu si kru kanga ni iko du uwa ta ni ba
inkindirr hen.
32 Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo i la na
ayamba a Lotu wa!*
33 Undurr wa nggo ti du uwa ta kpa itu
ima ttungo, uwa ta ttu. Undurr wa nggo ti
ba itu ima à ni, a ta kpa ma ttungo.
34 Ni ibittu ima yi, ingga nggo ko da ki
imba, anishirr aha ta kurr na abubo ayirr,
aba ta ba uyirr na du uyirr wa nu ugo.
35 Amba aha taka so kò nu ununa. Aba ta
ba uyirr wa na du uyirr wa nu ugo. [
36 Anishirr aha taka klo ko na undu ni īlá,
aba ta ba uyirr na du uyirr wa."]
37 Abiga ma ba a zhi ma di, "Atiko, a taka
na meme nu momonggo?"
Yesu ddu ba di, "Nu unto ku nggo iku ti
se, anangguru di nggurr bi nabo yo."

18

Assurre ni itu i ayamba na ako wa tuku uni hla are wa.

1 Yesu à bre ku abiga ma ba assurre nggo
ta tsarr ba di a bu so di barr ttuttumi, na si
su ukpa hen.
2 Yesu da di: "Ni ìgbù numa nggo uni hla
are numa di so, na si kru isisu i Abachi hen,
na si kye unushirr mi ssu ni ishishi hen.
3 Ayamba na ako numa ni igbu wama à
di nga na ku ttuttumi, ni di barr ma ki itu
ima di, 'Zi ingga ni itu i abi karr ingga ba!'
4 "Zhi ngbangbamu uni hla are wa di kà
ina inkindirr ni itu yi. Ni ikikre yi uwa
da ku itu ima di, 'Nu nggo ingga si kru
isisu i Abachi hen, ni si kye unushirr ssu ni
ishishi hen,
5 nggo ayamba wa nggo di tsutsarr ingga,
ingga ta ta ukpa ni na ku inkindirr yi nggo
so zha yi. Ingga ta si na meme hen, uwa ta
di tsutsarr ingga meme yo, na ka ni ki ingga
udi!' "
6 Atiko wa à da di, "Wo inkindirr yi nggo
ugbugbu uni hla are wa à da.
7 Nggo uni hla are andanda wa mu ka ti
na meme ku ayamba na ako wa, imba kye
Abachi ka si na inkindirr izizi mri meme
ku anishirr abangga ba nggo a so di barr
ma zha izi na azhi na ingbahru hen? A si ta
su ukpa ni zi ba hen.
8 Ingga da ki imba, Abachi ta nu ba
inkindirr yi nggo i si ba imbarr, na ta ni yi
hanhan mi. Uvuvurr a Unushirr à ti nga
wa à taka ni hi anishirr shishemi a bi yo
isisurr na ku ni ingbingbru inggi yi?"

Assurre ni itu i anu Farrisi ba tuku uni kpa inklo imimi wa

9 Yesu à bre assurre anggo ku anishirr ba
nggo a di kye da abangga na wre ka ba, na
di kye abanu kpachirr.
10 À ddu ba di, "Anishirr aha banu ngga a
huzzu kuma ni ibarr Abachi nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku. Uyirr wa sa anu Far-
risi, unuma wa à su uni kpa inklo imimi.
11 Anu Farrisi wa à gru kri ku itu ima na
barr di, 'Abachi, ingga nyarr ku ùwà nggo
ùwà na ingga ki nanka ni inkpu anishirr,
abi de anishirr, agbugbu, abi zha amba, ni
si si nâ ta si uni kpa inklo imimi wanggo wa
hen.
12 Ni ivi itangba, ingga di vu angu ankpu
iha. Ni ti se ni inkindirr iwurr ingga ttu
iyirr nu ùwà.'
13 "Uni kpa inklo imimi wa gru kri kremi
na si kpanye na gɨ ashishi hun kuma nu
ussu hen, na sa ungo na ankẹ na da di,
'Abachi, ki itito ni ingga uni la ure ku!' "
14 Yesu da di, "Ingga ko da ki imba, uni
kpa inklo imimi wa yo kuma ni iko ni isu
isisurr. Undurr wa nggo ti gɨ itu ima aba ta

* **17:32** *Ayamba a Lotu:* Ure ku inkindirr yi nggo i la na ayamba a Lotu wa nggo u se nu ungbamvu ku *Imẹmẹ 19:15-17, 26.*

gri ma kaji, undurr wa nggo ti gri itu ima yi ji aba ta gɨ ma hun.”

Yesu a yo ku amumarr tsitsa angu azizi (Matiyu 19:13-15; Marrku 10:13-16)

15 Anishirr banu mi a so gri amumarr ambarr na nga ni Yesu ku, di a bu yo ba angu azizi. Abiga ma ba hi ba na han ba ni na meme yi.
16 Yesu yo amumarr ba chinga nu ukpa uma na ddu abiga ma ba di, “Du amumarr tsitsa du ba nga ni ingga ku. Si han ba yi hen. Ittu yi Abachi yi si i abangga ba nggo a si nâ ta si amumarr angga ba.
17 Imba bu hi di, undurr wa wanggo ti si kpa Ittu yi Abachi nâ ta si uvuvurr uvutsa hen, uwa si taka ni rri ni ittu yi hen.”

Ugo uni inklo wa (Matiyu 19:16-30; Marrku 10:17-31)

18 Azhibarr numa nggo, ankpye numa a zhi Yesu di, “Unitsarr uni wre, ingga ta na sa angginggi ni ka kpa iso sese?”
19 Yesu a zhi ma di, “Angginggi du ùwà yo ingga ki uni wre? Abachi yo su uni wre na nkpama. Undurr numa uni wre à sama.
20 Ùwà hi Are ka, ‘Si zha amba na aniru hen. Si ngu unushirr hen. Si ki ayi hen. Si vu undurr ni imu mi hen. Kru isisu i aki muwa na ayirr muwa.’ ”
21 Ugo wa ddu ma di, “Zhi nggo ingga ni di su uvutsa mu, ingga di na aba ma.”
22 Nggo Yesu wo meme, na ddu ma di, “Inkindirr iyirr yo ni ji ku ùwà. Kuma ku vu aseki muwa ka re namri, ni kpa inklo yi ga ku abi iha, ùwà ta se na aseki shishemi nu unkplassu. Ùwà ti na meme ùwà nga ni ga ingga.”
23 Nggo ugo nggo à wo meme, isisurr i vri ma kakami, nu nggo ugo wa à se nu ungo kakami.
24 Yesu hi ma ni ivri isisurr yi na da di, “I taka tsɨ kakami unu ungo a bu rri ni Ittu i Abachi yi!
25 Alakurrmi ta rri ni iywirr i anurr kuchi unushirr nu ungo ka rri ni ittu i Abachi yi.”
26 Anishirr ba nggo kri nabo na wo meme na a zhi ma di, “Unggo mu taka kpa ikpa ttungo?”
27 I Yesu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo tsɨ ku unushirr, Abachi ka na yi.”
28 I Biturr ddu ma di, “Kye! Inta nggo i kà ako munta wa du ni kà aseki ka nggo inta i se na ka du, ni ga ùwà na?”
29 Yesu à ddu ba di, “Undurr wanggo a ka du iko ima du, na ayamba ama, na amuyirr aniru na amba, na akiki ma, na amarr ma ni itu Ittu i Abachi yi,
30 uwa ta kpa kri shishemi na ase angga ka bari, ni ka kpa iso sese na ase ka so nga ka.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr (Matiyu 20:17-19; Marrku 10:32-34)

31 Yesu yo abiga ama awurr na ha ba kaki na anga yirr, na ddu ba di, “Wo yi! Inta ta ko kuma nu Urushalima. Inkindirr yi nggo abi kpa are ba a charr, i ta ku la jiji ni itu i Uvuvurr a Unushirr.
32 A ta ku ba ma nu abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, aba a ta mẹ ma, na marr ma, na ta ddu antinte surr ma.
33 Na ta hlo ma, na ta ngu ma, unu utarr wa, uwa ta tasi.”
34 Abiga ma ba si hi inkindirr ima yi nggo a ko da yi hen. Inkpi i ure yi i sharri ba, aba si hi inkindirr yi nggo Yesu ko re ni itu yi hen.

Yesu du unakreshishi a wre (Matiyu 20:29-34; Marrku 10:46-52)

35 Nggo Yesu so ki ywhiywhirr nu Jerriko, unakreshishi numa nggo so di barr nu unddu anko ku nabo.
36 Nggo a wo anishirr ba ni so sarr kuma na zhi ba di, “A sa angginggi ima yi?”
37 Aba da ku da di, “a si Yesu anu Nazareti nggo à so sarr kuma”
38 Uwa yo hantu di, “Yesu! Uvuvurr a Doda! Kye, ki itito ni ingga ku!”
39 Anishirr ba nggo a si ni ichi a nggarr ito na ku di, a bu ba ttungo. Uwa kà na yo hantu kakami di, “Uvuvurr a Doda! Kye iha mungga yi!”
40 Yesu à kukri na da di a bu vu ma ga ku uwa. Nggo a ki ywhiywhirr, i Yesu zhi ma di,
41 “Ùwà zha di ingga bu na ku ùwà angginggi?”
Uwa da di, “Ankpye, di ingga kye hi.”

42 Yesu ddu ma di, “Bwu ashishi! Iyo
isisurr imuwa nggi i du ùwà wre.”
43 Inkpu iyirr, uwa bwu ashishi na kye
hi, na ga Yesu, na ko nyarr ku Abachi. Nggo
anishirr ba a hi meme, na gru ko nyarr ku
Abachi.

19

Yesu tuku Zakiyo

1 Nggo Yesu mirri nu Jerriko, na ko vu
sarr.
2 Ankpye abi kpa inklo imimi numa nabo
a ri Zakiyo, nggo a se nu ungo.
3 Na zha du uwa ta hi Yesu, na su un-
kpunkpu kakami, anishirr ba a harr ma.
4 Uwa kru ku ku anishirr ba ichi, ku
hun nu unkunkurr numa nggo a yo ku di
sikamo, u kri nu uddu anko ku, na hi di
Yesu so ba nabo yo.
5 Nggo Yesu à rri ni ichi unkunkurr yi, na
kukri na gɨ ashishi kye Zakiyo, na ddu ma
di, “Zakiyo! Narr ji. Kye, ingga ta kurr ni
iko muwa ari.”
6 Zakiyo wa narr ji, ni inyarr ni kla ma
vu.
7 Anishirr ba hi na re gbrungbru di, “Ugo
nggo à ko ichirr ni iko i uni la ure wanggo!”
8 U Zakiyo gru kri ki kri, na ddu Atiko
di, “Ankpye, wo ingga! Ingga ta ga aseki
mungga ka narrnarr, ni ta ba anga ayirr nu
abi iha. Ingga ti de undurr, ingga ta han ku
ki inkpu inẹ inkindirr yi nggo ingga kpa.”
9 Yesu ddu ma di, “Ari, ikpa ttungo i nga
ni iko inggi yi. Ugo nggo mi meme a su
uhanma a Ibrayi.
10 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga nye i
zha abi nado ba ni kpa ba ttungo.”

Assurre a amirr iko awurr ba (Matiyu 25:14-30)

11 Nggo anishirr ba ko shirr ku atu, Yesu
kuchi na bre ba na assurre unuma, nu
nggo à ki ywhiywhirr nu Urushalima aba
kye di Ittu i Abachi yi ta gru nga.
12 Uwa da ba di, “Ugo numa nggo sa
ankpye na gru kuma ni ìgbù numa gbag-
bamu ko ikpa ittu, na kanga ni iko.
13 Nggo a ta ko kuma na yo amirr iko ma
ba awurr mi, na nu ba angalanzirr ayiyirr,
na da ba di, ‘Ingga ti kuma, imba bu hi
inkindirr yi nggo imba ta ka inklo inggi yi
sarr na yi nggo.’*
14 “Anishirr abi igbu ama ba a kà ma, na
tu abanu di a bu kuma ku da ku abi ttu ba
di, ‘Inta kà. Ugo nggo à si ta si uttu munta
hen.’
15 “Ni ima mi, uwa à ku kpa ittu yi, na
kanga ni iko, na ni yo amirr iko ba awurr
mi zu, wre ku a bu wo inkindirr yi nggo a
kasarr, na amasirr ni itu.
16 “Uni imẹmẹ wa à da di, ‘Ankpye,
ingga se na angalanzirr awurr nggo ùwà ni
ingga.’
17 “Atiko ma wa à da di, ‘Ingga chi ùwà nu
undu. Ùwà su uvuvurr iko uzizi! Nggo ùwà
hi igri ivutsa, ingga na ùwà ki uttu ni itu i
igbu iwurr.’
18 “Unu uha wa da di, ‘Atiko, ingga se na
angalanzirr a kywi kye na angga ka nggo
ùwà i ni ingga nggo.’
19 “Atiko ma wa à ddu uwama di, ‘Ùwà ta
gri igbu ikywi.’
20 “Uni utarr wa mirri na ddu ma di,
‘Ankpye, kye inklo muwa inggi. Ingga i gri
yi ku yo sharri ku ùwà nu unga ankru.
21 Isisu ki ingga nu ùwà ku, nu nggo ùwà
tsɨ kyekye. Ùwà di kpa inkindirr yi nggo i
si si ajiji amuwa hen, ni di hwa nu unto ku
nggo ùwà si ttu hen.’
22 “Atiko ma wa à ddu ma di, ‘Ùwà ug-
bugbu uvuvurr iko. Angu muwa ka a vu
ùwà. Ùwà hi di ingga tsɨ, ni di ri ajiji ka
abanu ni di hwa nu unto ku nggo ingga si
ttu hen.
23 Ùwà ka gri inklo imungga yi ku zu ki
ingga nu unto ku zu inklo ku. Kye, ingga
ka kanga ni ba yi na amasirr ni itu yi.’
24 “Na ddu anishirr ba nggo a kri na ku
di, ‘Imba kpa inklo yi glo na ku, ni ka yi nu
uwanggo wa nggo se na angalanzirr awurr
ka.’
25 “Aba a da ku di, ‘Ankpye, kye a se na
awurr mremremu!’
26 Uttu wa a ddu ba di, ‘Ingga nggo ko da
ki imba, undurr wanggo ti se ni inkindirr,
a ta tsu inuma nu ma shishemi. Undurr
wanggo ti sama ni inkindirr, a ta kpa iv-
intsɨ yi nggo a se na yi.

* **19:13** *Angalanzirr:* A yo angalanzirr ka di “mina” ni irrirri i Girrki. Mina i Girrki iyirr i si inklo yi nggo a di han unu undu azadi ama ka ni ihwa itarr.

27 Uwa a ta si abi karr ingga ba, nggo a
si kpanye di ingga nggo bu su uttu ambarr
wa hen, vɨ ba ni tsi ngɨ na ashishi a mungga
nggo mi!' "

Yesu à mirri nu Urushalima (Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Yohana 12:12-19)

28 Nggo Yesu bre are ka kre, na ku ba ichi
kuma nu Urushalima.
29 Nggo Yesu na abiga ma ba a ki ywhiy-
whirr nu Betifegi tuku Betani, igbu yi nggo
i si na anga ka Igbre nu Olivu wa, uwa a tu
abiga ma ba aha di aba bu kuchi
30 Na ddu ba di, "Kuma ni igbu wanggo
ni ichi imba. Imba ti kuma, imba ta ku hi
uvuvurr ijaki nggo a lo ma zu, nggo a nise
hun ma kye. Ddu ma gri nga ni inggya.
31 Undurr ti zhi di imba ko ddu ma ta na
angginggi, imba bu da ku da Atiko wa yo à
zha ma ta na undu na ku."
32 Aba aha ba a kuma na ku hi yi si meme
yo nggo Yesu à da ba.
33 Nggo a ko ddu uvuvurr ijaki wa,
akikye wa à zhi ba di, "Imba ko ddu ma na
angginggi?"
34 Aba da ba di, "Atiko wa ko zha ma."
35 Nggo a ttu ma ga ku Yesu. Na ni ddu
inkinkru imbarr i abi yi sa ki inina wa nu
ugo, na ba Yesu sa.
36 Nggo Yesu a so kuma, anishirr ko ddu
inkinkru imbarr i abi yi surr ku na anko.
37 Nggo a ki ywhiywhirr nu Urushalima,
nu nggo anko wa zzu ji ni Igbre nu Olivu
wa, akpa anishirr wa nggo so ga ma, gru
so nyarr ku Abachi, na da aseki ka iwre ka
nggo Abachi na ba hantu, nggo a hi ikagri
yi nggo Yesu à na ba, na da di:
38 "Abachi bu yo ku Uttu wa nggo, nga ni isa
i Atiko yi angu azizi![†]
Isu bu se nu unkplassu. Inta bu gbyarr
asa ku Abachi nggo a hru aseki ka
wemi!"
39 Anu Farrisi banu nggo se nabo, a re ni
Yesu ku di, "Unitsarr, nggarr ito na abiga
ba ba du aba ba ttungo ni da meme!"
40 Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba,
abiga mungga ba a ti ba ttungo ni igbyarr
ki ingga asa, angbinta a ta gru so hantu na
gbyarr asa kama."

Yesu yi ku Urushalima

41 Nggo Yesu ki ywhiywhirr na kye
Urushalima, na yì ku ìgbù wa,
42 na da di, "Ka kaki di ùwà hi inkindirr
yi nggo ta gri isu nga ari! Aba ka yi sharri
ku ùwà.
43 Azhi wa so nga nggo abi karr ùwà ba ta
ni harr ùwà zu nu ugonka, na ta harr ùwà
yo na atsutsu.
44 Na ta rɨ ùwà nggarr tsatsarr na anishirr
ba nggo a so nu umi umuwa ku, na si ta du
ingbinta iyirr mi nu unto umaku hen, nggo
ùwà si hi azhi wa nggo Abachi nga ni kpa
ùwà ttungo hen!"

Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku (Matiyu 21:12-17; Marrku 11:15-19; Yohana 2:13-22)

45 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, na ku han abi gri iki ire ba
huzzu,
46 na ddu ba di, "Ungbamvu ku Abachi ku
u da di, Abachi à da di, 'A ta yo Iko imungga
ki iko ibarr.' Imba nanko ka yi ki unto ku
sharri ku abayi."
47 Ni ivivi ima yi Yesu di tsarr ba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Ankpinkpye
abikye ba, na abitsarr are ba, na akikre ba
a di zha da aba ta ngu ma,
48 na si hi anko wa hen, nggo anishirr ba
wemi a ko shirr ku atu kakami.

20

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi (Matiyu 21:23-27; Marrku 11:27-33)

1 A si na azhibarr numa nggo Yesu so
tsarr anishirr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku na so bre ba Ure ku wre ku,
ankpinkpye abikye ba, na abitsarr Are ba,
na ankpinkpye anu Yahuda ba a gru nga ni
Yesu ku,
2 ni ddu ma di, "Da ki inta undurr wa
nggo nu ùwà ukyekye ku na aseki angga ka
ma mi. A su unggonggo nu ùwà na ku?"
3 Yesu ddu ba di, "Imba di ingga zhi imba
ure uyirr.
4 Ukyekye ku nggo Yohana à di zzu an-
ishirr na amasirr wa, u zhi na Abachi nggo
ku, ka u zhi nu anishirr ku?"

[†] **19:38** Kye zizo *Asarr 118:26.*

5 Aba gru ko ri anta na atu ambarr di,
“Inta ta da ku da angginggi? Inta ti da di,
‘Abachi nggo a nu ma na ku,’ uwa ta da di,
‘uwa sa anggi mu inta si kpanye na are ka
Yohana ka hen?’
6 Inta ti da di, ‘U zhi nu anishirr ba,’ akpa
anishirr anggo a ta ta inta na angbinta.
Nggo anishirr ba a ka kpanye di Yohana a
si uni kpa are ba.”
7 Na gru da di, “Inta si hi unto ku nggo
ukyekye umaku u zhi hen.”
8 Yesu ddu ba di, “Ingga mi si ta da ki
imba, nu ukyekye ku unggonggo ingga ko
na undu unggo ku hen.”

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi (Matiyu 21:33-46; Marrku 12:1-12)

9 Yesu da ku anishirr ba assurre anggo
wa di, “Ugo numa nggo a ttu inkinkurr i
grepu ni ila, na ba yi nu abi do, na kuma
nu uzirr nu unto gbagba, na ku so ta anko.
10 Nggo ivi i ywhe yi i ma, uwa tu uvuvurr
iko ama na abikye ila ba ba di a bu ku kpa
inkindirr yi nggo a tsu zu ku. Abi do ba ku
hlo uvuvurr iko wa na han ma kakuma na
ango aha.
11 Uwa ni tu uvuvurr iko numa zizo
inkpu iha. Aba ku hlo ma meme, na nu ma
ishisha, na du ma kakuma na ango aha.
12 Inkpu itarr inggi, uwa ni tu unuma,
aba ku ki ma unkpa meme, na turr ma
huzzu.
13 “Akikye ni ila wa da di, ‘Ingga ta na
kingginggi ziza nggo? Di ingga tu uzumu
wa wanggo ingga kpanye na ku. A ta ku wo
ma!’
14 “Nggo abi do ba hi ma nggo, na ddu
ikpa di, ‘Uwanggo yo su uvuvurr a akikye
ni ila wa, di inta ngu ma, iki ima yi i ta si
imunta!’
15 Na ba ma huzzu ni ila yi, ku tsi ngu.”
Yesu ddu ba di, “Meme nggo, akikye ni ila
wa ta na abi do ila abama kingginggi?
16 A ta nga ni ngɨ abi do abama, na ka ila
yi nu abi do banu.” Nggo anishirr ba a wo
ure ku nggo Yesu a bre ba nggo, na da di,
“Abachi bu si du inkindirr inggi yi ila hen!”
17 Yesu kakye anishirr ba, na zhi ba di,
“Uwa ti si meme, ungbamvu ku Abachi ku
u da di angginggi?
“ ‘Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di i si
ndanda,
ima iyo i kaki ingbinta inkpi yi nggo si
iso gri ibarr i iko yi.’*
18 Undurr wa nggo ti jaku ni ingbinta nggi
yi, uwa ta mɨ ki ankpunkpu. Undurr wa
nggo ingbinta nggi yi ì ti ji jaku ku nu ukpa,
ì ta ko ma ki imbimbru.”
19 Abitsarr na Are ba na ankpinkpye
abikye ba a hi di Yesu da assurre anggo ni
itu imbarr. Ima yo du ba zha anko wa nggo
aba ta vu Yesu korrmi. Isisu so ki ba na
anishirr ba ba, aba kru di anishirr ba a ta
gru tsi akputtu, na si vu ma hen.

Izhi ni itu i han inklo imimi (Matiyu 22:15-22; Marrku 12:13-17)

20 Abitsarr Are ba na ankpinkpye abikye
ba gru zha anko, wre ba ka vu ma gri ku
ugona wa nggo a ttu ma zhi nu Roma. Na
tu anishirr abanu, di a bu ku na zzu da aba
si anishirr azizi, na bu tirr Yesu kye ni izhi.
21 Abangga ba nggo a tu ba a nga ni ddu
Yesu di, “Unitsarr, inta hi di ure muwa ku,
ni itsarr muwa yi a si jiji. Inta hi du ùwà si
di na wre ku amuwa nanka hen. Ùwà di da
si inkindirr yi nggo Abachi zha di unushirr
a bu na.
22 Da ki inta, i wre inta bu han inklo
imimi ku Kayisa, uttu nu Roma, ka i si wre
hen?”
23 Yesu à hi isisurr imbarr yi, di a ko tirr
uwa mu, na ddu ba di,
24 “Tsarr ingga dinarri uyirr, a charr
ashishi ka unggonggo, ni isa inggonggo na
ku?”
Aba da di, “Uttu Kayisa.”
25 Nabo yo Yesu ddu ba di, “Imba bu nu
Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si i Uttu
Kayisa, ni nu Abachi inkindirr yi nggo i si
i Abachi.”
26 Aba si hi inkindirr yi nggo aba ta na nà
ka vu ma na ashishi ka anishirr ba nabo
hen. A ku ayisurr ni ida ima yi, na ba ki
ywi.

Izhi ni itu i itasi (Matiyu 22:23-33; Marrku 12:18-27)

27 Anishirr abanu nggo a yo ba da anu
Sadusi, nggo a si kpanye di anishirr bi kɨ, a
taka tasi hen, ambarr abanu a nga ni Yesu
ku ni zhi ma di,

* **20:17** Kye zizo *Asarr 118:22.*

28 “Unitsarr, Musa à charr ki inta are
angga ka di, ‘Unushirr ti ttu na kà ayamba
du na sa nu uvuvurr, uzayirr a uni ttu
wa à ta gri ayamba wa, wre ku a bu ngri
amumarr ni isa i uzayirr yi.’
29 Amugo abanu sa atangba. Ununku wa
garr na ttu, sa nu uvuvurr.
30 Ususa umaku ba ayamba wa, na ttu
meme, sama nu uvuvurr.
31 Mre uzayirr nu utarr wa a ba ma na
ttu. Na ko na meme yo aba atangba mi a
garr ma na kɨ, ayamba wa a si ngri ku uyirr
mi ambarr hen.
32 Ni ikikre yi, ayamba mi ni ttu.
33 Da ki inta, na azhibarr wa nggo abi kɨ
ba taka tasi, uwatanggo taka gri ayamba
wa, nggo aba atangba mi a garr wa?”
34 Yesu ddu ba di, “Ima ku anishirr bi
ingbingbru ba a di garr, na ba garr.
35 Uwa a taka si si meme yo na ase ka so
nga ka hen. Abangga ba nggo Abachi kye
i wre aba bu ka tasi na ase akama, ni wre
aba bu ka so tsitsirr, a si taka garr zizo hen.
36 Na si taka kɨ zizo hen. A taka zzu nâ ta
si abitu ba Abachi ba nu unkplassu. A taka
sa amumarr ba Abachi, nggo Abachi taka
du ba tasi ni ibe, na du ba so tsitsirr.
37 Jiji mu, Abachi ta abi kɨ ba si. Musa
tsarr da abi kɨ ba taka tasi na gru so tsitsirr.
Nu unto ku nggo ijiji yi i kparri, Musa à
da di Atiko nggo a si, ‘Abachi a Ibrayi, na
Abachi a Ishaku, na Abachi a Yakubu.’
38 A si Abachi a abi so tsitsirr, na si si
Abachi a abi kɨ hen. Ima i tsarr di inta
wemi ni ikye i Abachi, i so tsitsirr.”
39 Abitsarr na Are abanu ba a gru re di,
“Unitsarr, ida imuwa inggi yi i si ure ujiji!”
40 Bazhi ni ima, undurr a si zhi Yesu
inkindirr zizo hen.

Izhi ni itu i uvuvurr a Doda (Matiyu 22:41-46; Marrku 12:35-37)

41 Yesu zhi ba di, “Anggi mu du anishirr
a da di Kristi wa à su uhanma a Uttu Doda?
42 U Doda na nkpama à charr nu Ung-
bamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku di:
“ ‘Atiko Abachi à ddu Atiko mungga wa di:
“Ji so nu ungo ri umungga
43 ni di ingga na abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza
muwa sa na ba.’ ”†
44 Uttu Doda ki itu ima a yo ma ki ‘Atiko.’
Kristi wa ka na kingginggi na kaki ku Doda
uhanma?”

Igba utu i Yesu ni itu i abitsarr Are ba (Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

45 Nggo anishirr ba ko shirr ku atu, Yesu
ddu abiga ma ba di,
46 “Imba na ni bu kye abitsarr Are ba.
Nggo di zharr izirr ni inkinkru inkpinkpi
kago, na di zha da anishirr bi so chi ba na
kuttu ba nu udu, na di zha into inkpinkpi
nu uki ku issubi ku, tuku iso ni ichi ni into
i iga.
47 Anishirr angga ba di ka amba ba ako
mri, na vu ba kpa àko ambarr wa. Na di
barr ta anko, wre ku anishirr a bu kye
da aba a hi Abachi kakami! Abachi ta ki
anishirr abama iha mri abanu ba!”

21

Ini i ayamba na ako wa (Marrku 12:41-44)

1 Nggo Yesu kye kago na hi abu ungo ba
ko surr inklo na agbugba a uki ku ibarr wa,
2 na hi ayamba na ako nggo si ni iha à ko
yo angalanzirr atsitsa aha.
3 Na ddu ba di, “Ingga da ki imba da
ayamba na ako wa nggo à si ni iha, à yo mri
abanu ba.
4 Abanu ba tsu zhi na akpukpa aseki
anggo wa nggo a se na wa, ayamba anggo
à ba inkindirr yi nggo se na yi namri.”

Yesu da nggo a taka tsi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr (Matiyu 24:1-2; Marrku 13:1-2)

5 Abiga ma abanu ba a ko re ni itu i
angbinta zizi ka nggo a me Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku na ka nggo, ni ini yi nggo
a gri ga ku Abachi. Yesu da di,
6 “Imba i hi angbinta angga ka? Azhibarr
wa a so nga nggo a taka hlo ime inggi yi
nggo imba ko kye yi nggarr. Imba si taka
hi ingbinta inuma so ku numa ni itu zizo
hen. A taka turr ka kahre tsatsarr.”

Iha ni itsutsarr (Matiyu 24:3-14; Marrku 13:3-13)

7 Abanu zhi Yesu di, “Ankpye, i taka si
meme nita nggo? Angginggi taka tsarr inta
da ina ima i ta ko ki ywhiywhirr i la?”

† **20:43** Kye zizo *Asarr 110:1.*

8 Yesu ddu ba di, “Imba so kye yi, ni si na
ki arrurru hen. Anishirr shishemi ta gru
da aba nga ni isa imungga. A ta ni da di,
‘Ingga yo su Kristi! Kye, ivi yo i nga ba!’
Imba si ga ba hen.
9 Imba bu si du isisu i ki imba hen,
nggo imba ta wo are ka iku, ni itsi kputtu.
Abama ba yo ta kuchi nga bari, meme mi
nggo ikikre yi i nise.”
10 Na da zizo di, “Ìgbù ta tsi ni ìgbù. Ittu ta
tsi ni ittu.
11 Imimi yi ta battu, iyo ta ki, anishirr ta
wo ikɨ kago ni ingbingbru yi, na ta ki iha ku
ilolo ndanda. Iki yi isisu ta ji zhi nu ussu.
12 “Nggo aseki angga ka a ta nise nga, aba
ta vɨ imba ku tsutsarr. A ta gri imba na
kuma, ku bre amu na aki ka ibarr ka, na ta
harr imba na aki ka iharr. A ta gri imba na
kuma na atuttu ba ba, na ankpinkpye bi gri
anishirr, nu nggo imba i si abiga amungga.
13 Uwama yo ta si ki imba anko wa nggo
imba ta da ku anishirr ba Ure ku wre ku ni
itu imungga.
14 Nggo a ti vɨ imba, imba bu yo isisurr
imba yi ni ingga ku, ni si ri amarr ka
inkindirr yi nggo imba ta da hen.
15 Ingga nggo ta ni imba ankpi are ka ni
ihi du imba hi inkindirr yi nggo imba ta da.
Uyirr nu umi ku abi karr imba ba a si ta kri
na kpa kisa ni inkindirr yi nggo imba i da
hen.
16 Akiki ambirr, na amuyirr ambirr, na
amla ambirr, na akpukpambirr a ta re
imba, na ta ngɨ inkpu imba yi.
17 Anishirr namri ta kà imba ni isa
mungga.
18 Meme mi ingbingbi infunfutu iyirr
imba i si ta nado hen.
19 Imba ti kri ngbangba, imba ta kpa atu
amba ttungo.

A ta turr Urushalima kahre (Matiyu 24:15-21; Marrku 13:14-19)

20 “Imba ti hi abi ta iku ba kri kago
Urushalima, imba bu hi di ivi yi i ki ywhiy-
whirr ba, nggo a ta hlo igbu wa nggarr.
21 Abangga ba nggo a so nu Yahudiya
a bu kru hun kuma na agbre ka. Abi so
nu umi ku ìgbù nu Urushalima a taka kru
huzzu. Abangga ba nggo se na ábì a bu si
ka rri kuma nu umi ìgbù ku zizo hen.
22 Ivi ima yo taka si ‘Ivi Iha’ nggo Abachi
taka du yi ki ani Israila ba. Iki iha inggi
iyo i taka nga nâ ta si nggo a charr nu
Ungbamvu ku Abachi ku.
23 Ivi ima yi taka vri ku amba ba ane
kakami, na amba abi gri amumarr alala!
Iha ndanda ta se ni ingbingbru yi. Unfu ku
Abachi nggo taka ji na atu a anishirr angga
ba.
24 A taka ngɨ abanu ni injingba, na ta
vɨ abanu ku harr ni igbu numa. Anishirr
angga ba nggo a si si ani Yahuda hen a taka
ni tsi nu Urushalima ku, na ta ri igbu wa.
Aba ta gri Urushalima kakuma ni ivi ikikre
yi.

Inga i Uvuvurr a Unushirr yi (Matiyu 24:29-31; Marrku 13:24-27)

25 “Aseki ka isisu taka se na azhi a
la wa, nu uhwa ku, tuku ni intsintsẹ
yi. Ni ingbingbru yi, anishirr ta so ni
isisu i iku. A taka zha inkindirr ina yi
chankarr. Amasirr ni inyi a taka yi na gru
na ankinkirr.
26 Anishirr ta hi aseki ka isisu ka nggo
ko gru ni ingbingbru yi, abanu taka tsɨ ku
isisu. Ukyekye ku ussu ku taka battu wemi.
27 Aseki ndanda angga ka a ti kre nggo,
mre anishirr kago a ta hi ingga Uvuvurr
a Unushirr so rɨ huzzu, ji zhi na akpa nu
ukyekye ni inkpinkpye.
28 Nggo imba ti hi aseki ka ko na meme
nggo, imba gru kri ni so gbye kakami, kye
ikpa ttungo imba yi i si gagami.”

Itsarr i ibwa yi (Matiyu 24:32-35; Marrku 13:28-31)

29 I Yesu da ba assurre di: “Kye ibwa ni
inkinkurr numa yi.
30 Imba ti hi ba ko to angbungba ahẹhẹ,
imba hi da ajiji nggo ko nga.
31 Na anko ayiyirr ama wa, imba ti hi
aseki angga ka, imba bu hi di ittu i Abachi
yi i si ywhiywhirr mi.
32 “Di ingga da ki imba, anishirr abanu
na ase angga ka a taka se tsitsirr, aseki
angga ka a taka ni vu sarr bari, aba ta kɨ.
33 Unkplassu ni imimi taka kre, ure
mungga ku si taka kre hen.

Iso gbye tuku iso kye anko

34 “Ima yo, imba bu ki bwe, ni si tsutsarr
atu amba ki iri ni iso inyarr iki, tuku iso ni

ingbingbru yi hen, wre ku Azhibarr ama wa a bu si ka ni vu imba kpa mi hen.
35 Azhibarr ama wa taka vu anishirr kago ingbingbru yi.
36 Imba bu gbye ni so barr Abachi ttuttumi, wre ku bu ni imba ukyekye ku bwa huzzu na aseki ka ngga ka nggo taka nga nggo, wre ki imba ka ku kri na agẹ ka Uvuvurr a Unushirr."
37 Yesu à ba ivi ima yi namri ku so tsarr ba nu Uki ku Ibarr ku. Nggo ingbahru ti ki, uwa di huzzu kuma ku so nggarr ambre ni Igbre nu Olivu wa.
38 Ttuttumi ni igambre anishirr ba ta gru nga ni shirr atu na wo ure umaku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

22

Yahuda a kpanye du uwa ta re Yesu mi ku nu ba

(Matiyu 26:1-5, 14, 16; Marrku 14:1, 2, 10, 11; Yohana 11:45-53)

1 Ivi yi ki ywhiywhirr, nggo a ta na Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, nggo a yo yi di Iga i Ivu Sarr yi.
2 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are ba a so kru isisu i anishirr yi, ima yo du ba so zha anko wa nggo aba ta vu Yesu sharri.
3 Nggo Isheta mirri ni isisurr i Yahuda, nggo a yo ma di Iskariyoti. Uwa yo su uyirr nu umi ku awurr na aha ba.
4 U Yahuda gru kuma na ankpinkpye abikye ba ba na ankpinkpye abi gbye Uki ku Ibarr ba, na ku bre ba nggo uwa ta ná, nà ka ba Yesu re ba.
5 Aba nyarr ku na ddu ma di aba ta nu ma inklo.
6 I Yahuda kpanye na gru ko ri amarr ka anko zizi, wre ku bu vu Yesu a nu ba na yi, anishirr shishemi a si ta se nabo hen.

Yesu na abiga ama ba a ssubi ku Iga i Ivu Sarr yi

(Matiyu 26:17-25; Marrku 14:12-21; Yohana 13:21-30)

7 Na azhibarr wa nggo a ko na Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa. A sa azhibarr nggo anishirr a ko han imimarr inkru i Iga i Ivu Sarr yi.
8 I Yesu tu Biturr tuku Yohana na ddu ba di, "Imba kuma ku ssu ila i Iga i Ivu Sarr yi ssubi di inta ni ri."
9 Aba ka zhi ma di, "Ùwà zha di inta bu ku ssu yi ki nu momonggo?"
10 Uwa da ba di, "Imba ti ta mirri nu umi ìgbù ku, imba ta hi ugo numa nggo gri itsa i amasirr na nga ni imba ba. Imba ga ma rri ko ni iko yi nggo a ta rri,
11 ni zhi akikye ni iko wa di, 'Unitsarr wa à da di, uki ku nggo ingga na abiga mungga ba ta ri ila i Iga i Ivu Sarr yi u si momonggo?'
12 Akikye ni iko wa à ta gri imba hun ku tsarr angbla uki numa na atu, nggo a ka ssu ku ki zu ba. Imba surr inkindirr iri yi nabo yo."
13 Aba huzzu na ku hi aseki ka meme yo nâ ta si nggo Yesu a da ba, na na ila yi Iga i Ivu Sarr yi nabo.

Ila i Atiko yi

(Matiyu 26:26-30; Marrku 14:22-26; 1 Korrintiya 11:23-25)

14 Nggo azhi wa ama ba, Yesu ku ji so na ri ila yi na abi ko na angu ama ba ba.
15 Na ddu ba di, "Ingga so kye anko di ingga ka ri ila Iga i Ivu Sarr yi ni imba ba bari, ni ka ki iha yi!
16 Ingga da ki imba, ingga si taka ri yi zizo hen. Uwa taka se ni ikikre yi mu bari nggo a taka hi inkindirr yi nggo du ba so ri ni Ittu i Abachi yi."
17 Yesu ki ungo ba ukofi ku, na nyarr ku Abachi, na da di, "Imba kpa ga ki ikpa imba.
18 Ingga ko da ki imba di bazhi ziza, ingga i si taka so ahi a ugbyarr unkunkurr numa zizo hen, Ittu i Abachi yi taka nga bari."
19 Na ba unfonfo wa gri na nyarr ku Abachi, na mɨ ma, na ka nu ba di, "Uwanggo su ukpa umungga ku nggo aba ku ni ni itu amba. Imba na meme, wre ki imba ka di ri amarr amungga."
20 Nggo a ri kre, Yesu ba ukofi ku nu ba meme yo, na da di, "U uwanggo yo a si ayiyi amungga wa nggo a ka wa kahre ki imba. Ama yo a tsarr azhi ahẹhẹ ka nggo Abachi à shi ku anishirr ba nggo kpanye na ku.
21 Kye! Uwanggo nggo à ta re ingga nu ba, à so ni imburr yi ni ingga ku!
22 Ingga Uvuvurr a Unushirr ta ttu nâ ta si nggo Abachi kye iwre ku. Uje ku unushirr uwama nggo ta ba ingga re!"

23 Aba gru so zhi ikpa di, a su unggonggo
nu umi umunta ku nggo à ta na meme.

Izha inkpinkpye

24 Abi ko na angu ba a gru ko ri anta ni
ikpa di uwatanggo ta sa ankpye nu umi
umbarr ku.
25 Yesu ddu ba di, “Atuttu bi ingbingbru
ba a hru anishirr ambarr ba nu ukyekye
mu. Ankpinkpye angga ba nggo a si nu
ukyekye na atu anishirr wa a yo atu am-
barr di, ‘Abi zi anishirr’.
26 I si si meme yo ni imba ba hen. Unkpi
wa nu umi umba ku bu kaki uvutsa. Uni gri
imba wa a bu na ki ugarr.
27 Undurr wa nggo à si ankpye, uwanggo
su unushirr wa nggo ji so na ri, ka uwanggo
nggo a so na ku undu? E-e! Undurr wa
nggo ji so. Ingga su uvurr iko nu umi imba
ku.
28 Imba di so ni ingga ku ni hi itsarr kye
mungga yi namri.
29 A si nu nggo Aki mungga à ni ingga
ukyekye ku hru anishirr nâ ta su uttu,
ingga mi ta ni imba meme inkpinkpye ihru
anishirr nâ ta su atuttu.
30 Imba ta ri, ni so ni ingga ku ni imburr
inkpi yi ni ittu imungga yi, ni ta si atuttu abi
gri aki awurr na aha ka Israila ka.

Yesu da nggo Biturr taka kà ma (Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Yohana 13:36-38)

31 “Sima! Sima! Wo! A bwu ku Isheta
anko di a bu tsarr imba kye, nggo a di hla
azizi ba glo na andanda ba, nâ ta si nggo
uni do à di ze ikiri na ddu akpukpla ka.
32 Ingga ko barr ku ùwà, Sima, di iyo
isisurr imuwa yi bu si jaku hen. Nggo ùwà
ti kanga ni ingga ku, ùwà nu amuya amuwa
ba ukyekye.”
33 Biturr ddu ma di, “Atiko, ingga ta ga
ùwà kuma nu uki ki iharr ku, ni ta ttu ndo
nu ùwà ku!”
34 Yesu ddu ma di, “Ingga da ku ùwà,
Biturr, agba wa ta nise tu ni ibittu inggi yi,
ùwà taka kisa ki ankpu tarr du ùwà si hi
ingga hen.”

Ambu tuku anjingba

35 Nggo Yesu gru zhi abiga ma ba di,
“Nggo ingga turr imba kuma ni mẹmẹ
yi sama na ambu a uzirr, na ambu a
inklo, na anggakpaza, imba zha inkindirr
chankarr?”
Aba da di, “Iya, inta i si zha inkindirr
chankarr hen.”
36 Yesu ddu ba di, “Zizami, undurr
wanggo nggo ti se na ambu a uzirr, ka
ambu a inklo, uwa bu ba gri. Undurr wa
nggo ti sama na anjingba, uwa bu ba ankru
ama ka a re na re ayirr.
37 Imba na meme, wre ku inkindirr yi
nggo Angbamvu ka Abachi ka a da ni itu
mungga nggo i bu la meme yo. Angbamvu
ka a da di, ‘A bre ma yo na abi la ure ba.’ ”
38 Abiga ma ba a da di, “Ankpye, kye inta
i se na anjingba aha!”
Uwa ddu ba di, “A ma ba!”

Yesu ku barr ni Igbre nu Olivu (Matiyu 26:36-46; Marrku 14:32-42)

39 Yesu gru huzzu ni igbu wa nâ ta si nggo
a di na ttuttumi na kuma ni Igbre nu Olivu
wa. Abiga ma ba a ga ma.
40 Nggo a ku rri nu unto ku na da ba di,
“Imba barr yi, wre ki imba bu si jaku ni
itsarr kye yi hen.”
41 Na chi kuma ntsɨ, ma nggo ka ta ing-
binta ko, na kuttu na agbuzzu na barr di,
42 “Aki mungga, ùwà ti kpanye ùwà ka
ukofi* ku iha unggo ku glo ki ingga. Na
inkindirr yi nggo i wre ku ùwà, si na
inkindirr yi nggo ingga nggo i zha du ùwà
bu na hen.”
43 Unitu a Abachi wa à ji zhi nu ussu ni
nu ma ukyekye ku vu isisurr.
44 Yesu à se nu umi ku ivri ni isisurr
kakami, na so barr kakami na gba ajiji, ajiji
ka ko tse zzu ayiyi mu surr ni imimi.
45 Nggo Yesu gru zhi nu unto ku ibarr ku,
na kakuma na abiga ma ba ba, na ku hi ba
a ka di ba na so kurr ina. Isisurr imbarr yi
i se ni ivri.
46 Uwa ddu ba di, “Imba so kurr ina
ngginggi yi? Gru so tsitsirr ni barr yi, wre
ki imba bu si jaku ni itsarr kye yi hen.”

Avu Yesu (Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Yohana 18:3-11)

* **22:42** *Ukofi:* Yesu à so re ni itu i iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo. Iki iha ima i ta tsi nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi.

47 Nggo Yesu ni ko re, akpa anishirr shishemi nga na ku. Uyirr nu umi ku abiga
ba, a ri Judasi a so zirr ni ichi imbarr, na
zirr nga ni nyarr Yesu vu gri.
48 Yesu zhi ma di, “Judasi, ùwà nga ni ngu
ingga Uvuvurr a Unushirr na ango, wre ku
ùwà bu ba ingga re ba yo?”
49 Nggo abiga Yesu ba a hi inkindirr yi
nggo ko zirr, na zhi ma di, “Atiko, inta bu
na undu ni injingba munta yi?”
50 Uyirr nu umi ku abiga ma ba à ka itu
anjingba a sarr ku ugarr a ankpye unkpi
abikye numa wa utu ku ungo ri.
51 I Yesu à ddu ba di, “I ma ba!” Na ki
ungo vu ku utu ku, u ku wre.
52 I Yesu ddu ankpinkpye abikye ba,
na ankpinkpye bu Uki ku Ibarr ba, na
akikre anishirr abanu nggo nga ivu ma di,
“Imba nga nye vu ingga yo ni injingba na
ankpunkpu inkinkurr, zzu di ingga la ki
imba ure?
53 Ttuttumi ingga di se ni imba ba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu ingga
hen. Ziza yo sa azhibarr a ivu wa, nggo uttu
ni ibwu wa ko gri ittu yi.”

Biturr à kisa du uwa si hi Yesu hen (Matiyu 26:57-58, 69-75; Marrku 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

54 Nggo a vu Yesu, na gri ma na kuma ni
iko i ankpye unkpi abikye wa, Biturr à so
ga ba gbagba mu nu ugo.
55 Aba mu uru nu urẹ ku na ko vri, Biturr
ku ji so na ko vri na ba.
56 Uva ugarr numa nggo hi ma ni so na ba
yi, na kye ma girr, na da di, “Ugo nggo mi se
ni Yesu ku!”
57 Biturr kisa di, “Ayamba, ingga si hi ma
hen!”
58 A sha so ntsɨmi, ugo numa à hi Biturr
ni so yi, na da di, “Ùwà mi su uyirr nu umi
umbarr ku meme!”
Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si se hen!”
59 A sha so ntsɨmi zizo, ugo numa kri
karrkarr di, “Ugo nggo a se ni Yesu ku, uwa
mi sa anu Galili!”
60 Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si hi
inkindirr ima nggo ùwà ko da yi hen!”
Nggo à ni ko re mre, agba wa tu.
61 Ni ima, Atiko wa kasarr na kye Biturr
girr. Biturr à ssu hi inkindirr yi nggo Atiko
wa da ku di, “Agba wa ta nise tu ùwà ta kisa
ki inkpu itarr du ùwà si hi ingga hen.”
62 I Biturr gru huzzu ku kri na abi na so
yi kakami.

A mẹ Yesu na hlo ma (Matiyu 26:67-68; Marrku 14:65)

63 Anishirr ba nggo a so gbye Yesu à gru
ko sarr ma na hlo ma.
64 Na ki upri ankru ttu ku ashishi ka, na
zhi ma di, “Unggonggo nggurr ùwà? Gye
da!”
65 Na bre are andanda numa ssu ku.

Yesu na agẹ ka ankpinkpye (Matiyu 26:59-66; Marrku 14:55-64; Yohana 18:19-24)

66 Nggo ambre ka nggarr, akikre an-
ishirr, na ankpinkpye abikye ba, na abit-
sarr Are ba, a nggurr bi, na gri Yesu nga na
agẹ ka inggurr bi i ankpinkpye yi.
67 Na ku zhi ma di, “Da ki inta, ùwà yo su
Kristi wa?”
Yesu ddu ba di, “Ingga ti da ki imba mi
imba si ta kpanye hen.
68 Ingga ti zhi imba ure, imba si ta sa ki
ingga hen.
69 Bazhi zizami kuma ni ichi, ingga Uvu-
vurr a Unushirr ta so nu ungo ri ku Abachi
nggo su Unukyekye we.”
70 Aba zhi ma di, “Ùwà yo su Uvuvurr a
Abachi wa?”
Uwa ddu ba di, “Imba da meme yo di
ingga su Uvuvurr a Abachi.”
71 Aba da di, “Inta si zha inkindirr numa
na ku zizo hen. Inta wo na atu amunta
inkindirr yi nggo a da ni ibarr angu ima
nggo!”

23

Yesu na gẹ ka uttu Bilatu (Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Anishirr ba gru namri na gri Yesu kuma
nu Bilatu ku,
2 na gru so re kisa ma na ku di, “Inta vu
ugo nggo uwa so re anishirr di a bu si han
inklo imimi ku Kayisa hen, na gru ko da na
nkpama du uwa yo si Kristi wa, wanggo a
su uttu.”
3 U Bilatu a zhi Yesu di, “Ùwà yo su uttu a
anu Yahuda wa?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo ùwà da.”

4 U Bilatu à ddu ankpinkpye abikye ba na
anishirr ba di, “Ingga si hi ugo nggo ni ìlà
nggo ingga ka ttu ma iba hen.”
5 Aba kà na gru kri ku kyekye mi di,
“Itsarr ima yi gri itsi nga ku anishirr ba
kago nu Yahudiya. A tsarr zhi nu Galili mu,
uwanggo ziza a rri ni inggya.”

Yesu na agẹ ka Hirridu

6 Nggo Bilatu wo meme, na zhi ba di,
“Ugo nggo sa anu Galili?”
7 Nggo à wo di Yesu zhi na anga ka nggo
Hirridu so gri ka, na turr ma kuma ku
Hirridu. Hirridu à se nu Urushalima ni ivi
ima yi.
8 U Hirridu nyarr kakami, nggo a hi Yesu
ashishi na ashishi. A ta anko ba na di wo
are ama ka, na si hi inkindirr yi nggo uwa
ka na, na hi ma hen. Na a ko yo isisurr du
uwa ka hi ma ni na inkindirr numa ikagri.
9 I Hirridu zhi Yesu are shishemi. I Yesu
kri ngbangbami.
10 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are
ba gru chi kuma na hantu, na bre ku
Hirridu are ka imu andanda ni itu i Yesu.
11 U Hirridu na abi ta iku ama ba a sarr
Yesu, na ku ba ankru ka uttu, ni surr ku, na
turr ma kakuma ku Bilatu.
12 Na azhibarr ama yo Hirridu tuku Bi-
latu a vu ikpikpa. Ngbangba ka a so di karr
ikpa.

A ngu Yesu
(Matiyu 27:15-26; Marrku 15:6-15; Yohana 18:39—19:16)

13 Bilatu yo ankpinkpye abikye ba, na
akikre ba, na anishirr ba namri,
14 na da ba di, “Imba gri ugo nggo ni nga
ni ingga ku di a so di re anishirr mi. Kye,
ingga zhi ma na ashishi amba ni si hi ma
ni inkindirr ìlà iyirr mi nu umi ku aseki ka
nggo imba bre ku na ka hen.
15 Hirridu mi meme a si hi ma ni ìlà hen,
na turr ma kanga ni inta ba. Ugo nggo à
si na inkindirr numa nggo ima itsi ma ngu
hen.
16 A ta si meme ingga ta hlo ma ni du ma
kuma.” [
17 Ttuttumi ni Iga i Ivu Sarr yi ani Yahuda
ba a ti barr, u Bilatu di ttu unushirr uyirr
nggo ttungo, nu umi ku abangga ba nggo a
kri harr.]
18 Anishirr ba namri a gru hantu di, “Ngu
ma! Ni ttu Barraba ttungo ki inta!”
19 (A yo Barraba wa ni harr yi di a tto itsi
nu Urushalima, na ngɨ anishirr).
20 Bilatu ko zha du uwa ta ttu Yesu nggo
ttungo, na barr anishirr ba zizo.
21 Aba kisa na nggurr ungo na angu di,
“Kpa ma! Kpa ma nga nu unkunkurr ku!”
22 Bilatu da ba inkpu itarr yi di, “Ugo
nggo à là angginggi? Ingga si hi inkindirr
yi nggo a na hen, imba di imba ta ngu ma!
Ingga ta hlo ma ni ttu ma ttungo.”
23 Aba kisa na hantu kisa di a bu kpa
Yesu. Ni ikikre yi ihantu, imbarr yi i du
amarr ka Bilatu ka a ba kasarr, uwa ba ma
nu ba.
24 Bilatu à yo ba ungo ni inkindirr yi nggo
a ko zha ni itu i Yesu.
25 Na ttu ugo wa nggo a harr ma nu uki,
ku itsi ni ingɨ anishirr yi ttungo. Bilatu ba
Yesu nu ba di a bu kuma ku na inkindirr yi
nggo isisurr imbarr da ba.

A kpa Yesu nu unkunkurr
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Yohana 19:17-27)

26 Abi ta iku ba a gri Yesu na share. A so
kuma nggo na zzu hi ugo numa a sa anu
Sirrene, a yo ma di Sima. Uwa so ka zhi ni
ivi ìgbù numa, na ta ko rri nu Urushalima.
Aba vu ma, na ba unkunkurr ku garr ku a
sa ku nu umpa, na du ma gri ku, na ga Yesu
nu ugo.
27 Akpukpa anishirr di ga ma. Amba
banu se nu umi umbarr ku na a so yì ku
Yesu.
28 Yesu kakye ba na ddu ba di, “Imba
amba bu Urushalima! Imba si yì ki ingga
hen, yì ku atu amba na amumarr amba ba.
29 Ivi yi so nga nggo anishirr ta da di,
‘Amba ba nggo Abachi à yo ba angu azizi,
a si abangga ba nggo a nise ngri kye, nggo
uvuvurr a nise ma ba asisa ambarr kye!’
30 Uwama yo ta si ivi yi nggo anishirr ta
ddu agbre ka di, ‘Ji ttu inta!’ na ta ddu
agbre ingbinta di, ‘Sha inta sharri!’
31 Anishirr ka ti na aseki a kama ni ivi yi
nggo unkunkurr i to ni shirr, i ta si king-
ginggi ni ivi yi nggo i ti kru?”
32 Abi ta iku ba a gri abi la ure aha abanu
kye ku Yesu ta ku kpa ba ni inkinkurr yi ma
mi.

33 Nggo a ni rri nu unto ku nggo a yo
ku di, “Ukpahe Itu”, na kpa Yesu nabo na
abayi ba aha mi. Uyirr wa nu ungo ri, uyirr
wa nu ungo mla.
34 Yesu da di, “Aki mungga, nggurr zhi
ba! Kye, a si hi inkindirr yi nggo a ko na
hen.”
Abi ta iku ba a ba ankru ama ka nggarr
ga, na ko hla hi hla.
35 Anishirr ba kri na ko kye, u
ankpinkpye anu Yahuda ba ko mẹ ma di,
“A kpa abanu ttungo, a ti du uwa yo su
Kristi wa nggo Abachi a hla ma, uwa bu
kpa itu ima ttungo di inta kye.”
36 Abi ta iku ba mi kri na ko sarr ma, na
nga, ni nu ma ususa ahi,
37 na da di, “Kpa itu muwa ttungo, ùwà ti
da du ùwà yo su uttu anu Yahuda wa!”
38 Ni itu ima yi a charr nu unkunkurr ku
di: UWANGGO YO SU UTTU ANU YAHUDA
WA.
39 Uni la ure uyirr wa, nggo a kpa ma bi ni
Yesu ku nggo, à gru ko marr ma di, “A si su
ùwà yo su Kristi hen? Ttu itu muwa ttungo
kye ni inta mi meme!”
40 Uyirr wa nggarr ito na ku di, “Ùwà si
kru isisu i Abachi hen? Ùwà kpa iha iyirr
ndo na ku.
41 Imunta yi ima ki inta, inta ko vu
inkindirr yi nggo inta ngga i ttu yi, uwama
à si na inkindirr hen.”
42 Na ka ddu Yesu di, “Kakye ingga hi ni
ittu muwa yi!”
43 Yesu ddu ma di, “Ari, ùwà ta so ni ingga
ku nu unkplassu.”*

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Yohana 19:28-30)

44 Nu nggo a si na azhi na atsutsu mi,
nggo azhi wa a kà ila yi, igbu wa wemi a shi
ibwu, kuma ni itarr ingbahru.
45 Azhi wa kà ila yi. Ungbanja ankru ku
nggo a klo ku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku u nggarr ki anga aha.
46 Yesu à yì hantu di, “Aki mungga! Izhi
imungga yi i si na ango muwa!” Nggo a da
meme, na ttu.
47 Ankpye abi ta iku wa nggo a se nabo
nggo, a hi inkindirr yi nggo i la, na nyarr ku
Abachi di, “Jiji mu, ugo nggo à su unushirr
uzizi!”
48 Anishirr ba nggo kri nabo na ko kye
inkindirr yi nggo ko zirr, na hi inkindirr yi
nggo i la, a kakuma ni iko, ni ivri isisurr, na
sa ango na ankẹ.
49 Abangga ba nggo a hi Yesu ashishi na
ashishi, na amba ba nggo a di ga ma zhi nu
Galili, a kri gbagbamu na so kye ma.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Yohana 19:38-42)

50 Ugo numa a ri Isuhu, nggo su uyirr
nu umi ku akikre ba ni inggurr bi i anu
Yahuda yi, na su unushirr uzizi, nggo a di
kye ma ssu na ango.
51 A si kpanye na amarr ka ankpinkpye
abanu ba hen, na kisa ni inkindirr yi nggo
a na nggo. Isuhu a zhi ni igbu numa ni
Yahudiya, nggo a ri Arrimatiya. Na so di
kye anko a inga a ittu i Abachi yi.
52 A gru kuma ku barr Bilatu iku i Yesu yi.
53 Na hun ku ttu iku i Yesu yi ji, na nyarr
yi nu upri inkru nggo a di nyarr iku na ku,
na ba yi ku yo ni ibe yi nggo a ya yi na ankɨ
ingbinta wa, na nise na undu na yi.
54 A si na azhibarr nggo ani Yahuda ba
a so ssubi ku azhibarr Asabarr, nggo a si
Azhibarr a Isu anu Yahuda. A si ni ing-
bahru, nggo Azhibarr a Isu wa a ko ma.
55 Amba ba nggo a ga Yesu zhi nu Galili,
a ga Isuhu ku kye ibe yi, nggo a yo iku yi.
56 Na kakuma ni iko ku na anye a ihun
ingba wre ku iku yi.
Na Azhibarr a Isu wa, aba so su, nâ ta si
nggo Are ka Musa ka a da.

24

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-10; Marrku 16:1-8; Yohana 20:1-10)

1 Ni igambre bwu, nu uha na Azhibarr a
Isu ani Yahuda wa, amba ba gru kuma ni
ibe yi, na gri anye ka a hun ingba wre wa
nggo a na ka ssubi.
2 Na ku hi a ngi ingbinta yi glo na angu
anko ka ibe ka.
3 A mirri kuma, na si ku hi iku i Atiko
Yesu yi ni ibe yi hen.

* **23:43** *Unkplassu:* Inkla yi nggo anishirr abi wo ku Abachi ure a ti kɨ, aba a kuma nggo.

4 A kukri nabo kpi, na ko ri amarr ni
inkindirr ima yi, mre na gru kakye an-
ishirr aha a kri na aba, na surr inkinkru i
la zanzarr nâ ta si azhi.
5 Isisu i ki amba ba, aba kuttu ni imimi.
Abitu ba Abachi ba a zhi amba ba di, “Sa
angginggi du imba ko zha uni so tsitsirr nu
umi ku abi kɨ?
6 A si se ni inggya hen! A ka tasi ba. Imba
bu ssu hi inkindirr yi nggo à da ki imba nu
Galili.
7 ‘A ta ba Uvuvurr a Unushirr sa ku abi la
ure na ango, du ba kpa ma, u nu ugo ki ivi
itarr, uwa ta tasi.’ ”
8 Mre amba ba a ssu hi di Yesu à da
meme.
9 Na share ni ibe yi na kakuma ku da ku
awurr na ayirr ba ni inkpu anishirr yi.
10 Amba ba nggo a kuma ni ibe yi a su
Maryamu nu Magadala, tuku Yuwana, u
Maryamu ayirr a Yakubu. Aba ni inkpu
amba yi, a ga ba ku da ku abi ko na angu
ba.
11 Abi ko na angu ba kye ure kuma ki
ankalanttu, na si kpanye na ba hen.
12 Biturr gru kru kuma ni ibe yi ku klo
kye na hi iki izzu anishirr iyo kurr, iku i
Yesu yi i sama nu umi. Uwa kakuma ni iko
ni ku ayisurr ni inkindirr yi nggo uwa ku
hi.

Yesu na anko a ko nu Emayo (Marrku 16:12-13)

13 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anishirr
aha nu umi ku abiga Yesu ba, a ko kuma
ni igbu wa nggo a ri Emayo, nggo ka ma
kilomita iwurr ni yirr zhi nabo na kuma nu
Urushalima.
14 Aba ko re ku ikpa ni inkindirr yi nggo
i la.
15 Nggo a ko re na ko ta amarr, Yesu ni itu
ima à nga ywhiywhirr, ni ko zirr na ba.
16 Aba ko hi undurr wa, na si kye ma hi
ka su unggonggo hen.
17 Yesu zhi ba di, “Imba zirr ni ko re da
angginggi ga anko?” Aba kukri ngbang-
bami, ni ivri na ashishi ambarr ka.
18 Uyirr nu umi ku, a yo ma di Kliyopa,
a zhi ma di, “Ùwà yo si unichirr wa na
nkpami nu Urushalima nggo si hi inkindirr
yi nggo i la nabo ni ivi inggi yi hen?”
19 Yesu a zhi ba di, “Imba ko re da
angginggi?”

Aba ddu ma di, “Ni itu i inkindirr yi nggo
i la ni Yesu anu Nazareti wa ku nggo. Ugo
nggo wa à su uni kpa are mu a Abachi, na
di na aseki ka ku ayisurr shishemi. Abachi
à na anishirr ba namri du ba kye ma ssu na
ango.
20 Ankpinkpye abikye munta ba na
ankpinkpye ba, a ba ma a ni, di a bu tsi
ma ngu. Aba a kpa ma nu unkunkurr.
21 Inta ko yo isisurr du uwa yo taka ni kpa
Israila ttungo! Ari su utarr mu nggo a na
inkindirr ima yi.
22 Kye, amba banu nu umi munta ku, a ni
da ki inta ure ki ku ayisurr da aba zzu han
kuma na ambre ni ibe yi,
23 na si ku hi iku yi hen. Na kanga da aba
ku hi zzu da su nu ula, abitu ba nggo a da
ba di Yesu à si tsitsirr.
24 Abanu nu umi munta ku, a kru kuma
ku kye ibe yi, na ku hi meme yo nggo amba
ba a da, na si hi ma hen.”
25 Yesu ddu ba di, “Imba sa arrurru, imba
si kpanye na aseki ka wemi nggo abi kpa
are ba a da hen!
26 Imba kye, i wre ku Kristi wa du ma
ki iha bari Abachi ka kye ma ssu na ungo
kakami nu unkplassu?”
27 Yesu bre ba aseki ka nggo a charr
nu Ungbamvu ku Abachi ku ni itu ima yi,
bazhi ni imɛ̱mɛ̱ yi na Angbamvu ka Musa
ka tuku ni inkpu icharr i abi kpa are ba.
28 Nggo a ki ywhiywhirr ni igbu nu
Emayo wa, nggo a so kuma, Yesu à na zzu
du uwa a ta tsi so kuma ni ichi mu.
29 Aba tsi ku ango di, “Nga ni so ni inta ba,
kye azhi wa ko ku, ibwu ta ko ki.” Uwa ka
ga ba rri kuma ku so na ba.
30 Nggo a ji so na ta ko ri, Yesu ba unfonfo
wa, na nyarr ku Abachi, na mɨ ma ga ba.
31 Mre, aba gru ko kye ma hi. Uwa ka
nado.
32 Aba gru ko zhi ikpa di, “A si si nâ ta si
uru nggo u ko rri ni isisurr munta yi nggo
à ko re na anko wa, nggo ko tsarr ki inta
Angbamvu ka Abachi ka hen?”
33 Mre, aba tudo gru ankpa ayirr kaji
kuma nu Urushalima, na ku hi abi ko na
angu awurr na ayirr ba so na abanu.
34 Abi ko na angu ba a ddu aba aha ba di,
“Atiko munta wa à tasi jiji! A bwu ku Sima
ashishi na du ma à hi ma!”

35 Anishirr aha abi zhi nu Emayo ba a gru
so da ba inkindirr yi nggo aba a zzu hi na
anko, tuku nggo aba kye ma hi nggo a ko
mɨ unfonfo wa.

Yesu huzzu ku abiga ma ba
(Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18;
Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

36 Nggo aha ba ni ko bre ba, mre aba
kakye Yesu kri na ba, na ddu ba di, “Imba
bu se ni isu isisurr.”
37 Aba ki wu, na kye da aba ko hi uzhi mu.
38 Uwa ddu ba di, “Imba kru isisu ng-
ginggi? Angginggi di imba si kpanye hen?
39 Kye, inkpa ango imungga yi, na atoza
amungga ka, ni bu hi di a si ingga yo ni
itu mungga. Sa ungo ni ingga ku kye imba
ta hi. Kye, izhi i sama ni inina ikpa tuku
attuttu, imba hi ingga se na aseki akama.”
40 Nggo a da meme, na tsarr ba ango ka
na aza ama ka.
41 Aba nyarr kakami na ku ayisurr di
jiji mu Yesu a si tsitsirr, na si kpanye hen.
Uwa zhi ba di, “Imba se na angginggi iri ni
inggya?”
42 Aba ba kukru ikikla nggi ni surr sisurr
a nu ma.
43 Uwa kpa ta na ashishi ambarr.
44 Yesu ddu ba di, “Nggo ingga ni di se
ni imba ba, ingga bre ki imba di: Aseki
ka wemi nggo a charr na are ka Musa ka,
tuku angbamvu ka abi kpa are ka, tuku
Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku, a
ta la ni itu imungga.”
45 Mre, uwa bre ba di a bu hi ankpi ire ka
nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka
nggo.
46 Na a ddu ba di, “A charr na Angbamvu
ka Abachi ka di Kristi wa à ta ki iha na ttu,
unu utarr wa uwa a ta gru ni ibe yi.
47 A charr zizo na Angbamvu ka Abachi
ka di anishirr a ta ba isa ima yi bre Ure ku
wre ku Abachi ku. Bazhi nu Urushalima na
kago igbu i ingbingbru inggi yi wemi a ta
bre da anishirr bu du ina ndanda na kanga
na Abachi ku, wre ku a bu nggurr ila ure
imbarr yi zhi ba.
48 Imba yo i ki ashishi hi aseki angga ka,
kuma ku da ku abanu inkindirr yi nggo
imba hi nggo.
49 Ingga ku itu mungga ta tu ki imba Izhi
Iwre yi nggo Aki mungga wa à da zu. Imba
bu ku so nu Urushalima bi ukyekye ku
nggo ta ji zhi nu ussu nga ki imba.”

A ba Yesu hun kuma
nu unkplassu
(Marrku 16:19-20; Indu 1:9-11)

50 Mre, Yesu gri ba na huzzu nu umi igbu
ku, kuma ni igbu nu Betani, na ku gɨ ango
ama ka ki nu ussu na yo ba angu ka iwre.
51 Nggo a so yo ba angu azizi ka, mre aba
attu ma ki nanka na ba ma hun kuma nu
unkplassu.
52 Aba kuttu na so gbyarr ku asa na
kakuma nu Urushalima, ni inyarr kakami.
53 Bazhi ni ima yi, aba a ka ko nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na so gbyarr ku
Abachi asa.

Ure ku wre ku nggo Yohana à charr Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu ku Ure ku wre unggo ku a si Yohana, uni ko na angu wa. A su uvuvurr a Zabadi nggo à si uzayirr a Yohana, uni ko na angu wa. A si ankpye kakami ni inggurr bi i abiga abi imẹmẹ ba. A si yo ma ni isa nu ungbamvu unggo ku hen. A yo ma chuchichu di, “Uniga wa nggo Yesu à kpanye na ku.” *(13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20, 24)* A charr nâ ta si uwanggo nggo à hi aseki ka na ashishi ama.

Uni charr Yohana wa à da na nkpama inkindirr imẹmẹ yi nggo i du uwa à charr ungbamvu ku nggo di, “A charr aseki angga ka, wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.” *(20:31).* A charr ku abiga ahẹhẹ ngga ungbamvu ku, na charr ku di zha abangga ba nggo a si si abiga hen. Zhi nu à zu ni isisurr ima du uwa à charr ku abi hi irrirri i Girrki ngga ungbamvu ku. Ambarr abanu ba a ka wo itsarr indanda yi ba, uwa nanko à ko zha du uwa à ta na ba ki abiga Abachi.

Atu re na ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ ku *1:1-14*
Undu ku Yesu ku nggo u kuchi ku undu ku Galili ku *1:15—4:54*
Undu ku Yesu ku nu Galili tuku ivri nu Urushalima *5:1—10:42*
Itasi i Lazarru yi tuku nggo a zha anko a ngu Yesu *11:1-57*
Imirri i Yesu nu Urushalima tuku itsarr ikikre ima yi *12:1—17:26*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *18:1—20:10*
Itasi tuku inggurr ssuzzu ku anishirr i Yesu yi *20:11—21:25*

Ure ku iso sese

1 Ure* u se ni imẹmẹ i aseki yi. Ure ukuma u di se ndo na Abachi ku. Ure ukuma u si Abachi.

2 Ure kuma u di se ndo na Abachi ku zhi ni imẹmẹ yi.

3 Abachi à na aseki ka we nu ure ukuma yo, na a si na inkindirr inuma nanka sama nu ure ukuma hen.

4 Iso tsitsirr i zhi nu uwa yo ku, i iso ima iyo su i so là nâ ta si uru nggo u so là kago ku anishirr.

5 Uru ukuma yo u so là ku abi so ni ibwu ba. Ibwu yi ka si tsi ku zhi hen.

6 Abachi à tu unitu ama wa, nggo isa ima yi ri Yohana,†

7 di a bu nga ni tsarr anishirr ure ni itu i ìlà yi, wre ku anishirr we a bu wo ma na kpanye nu ure ku.

8 Yohana nggo à si si uru ku ìlà jiji ku hen, à si uni tsarr anko mu.

9 Uwa uwanggo nggo à si uru ku ìlà ujiji ku nggo, uwa yo à so nga ni ingbingbru yi, na taka ni là kago ku ingbingbru yi.

10 Ure ku u se ni ingbingbru yi, Abachi à na ingbingbru nu ure uku yo, i ingbingbru yi i si hi ma hen.

11 Uwa à nga nu unto umaku, u anishirr bu unto ku uma ba a kà na si kpa ma yo hen.

12 Abanu ba a kpa ma na kpanye na ku. Abangga ba nggo a kpanye na ku, uwa nu ba ukyekye du ba kaki amumarr ba Abachi.

13 Amumarr ba nggo a si si ingri i ukpa hen, ka akiki ba anishirr hen, ka ni ida i anishirr hen, amumarr ba nggo a ngri ba zhi na Abachi mu ku.

14 Ure ku u kaki unushirr ni rri so ni inta ba ni ingbingbru inggi yi. Inta i hi inkpinkpye ima yi, inkpinkpye i Uvuvurr uwama nggo à si ku Aki wa uyirr uwa yo, a tsarr ssu nu uzizi tuku ujiji.

15 Yohana à bre ure hantu ni itu i unushirr uwama wa di, “Uwanggo yo su uwanggo nggo ingga ko re ni itu ima yi di, ‘Uwanggo nggo à so nga nu ugo umungga, na mri ingga, na à se ku ki ingga ichi.’ ”

16 À si ina wre ima iyo, i du inta i so kpa aseki ka iwre ka na achi na achi.

17 Musa nggo a gri Are ka nga, i Yesu Kristi nggo à gri ina wre ni ina jiji nga.

* **1:1** *Ure:* Ni inggya, a yo Kristi nggo meme. Kristi yo à si anko wa nggo Abachi à du anishirr a hi du uwa yo à si Abachi nggo. † **1:6** *Yohana:* Yohana uni zzu na amasirr uwa yo à bre ku anishirr ure ku Abachi ku ni itu i inga i Kristi yi.

18 Undurr nise hi Abachi kye. Abachi yo
ki itu ima, à du Uzuma wa na ankpa ma,
uwanggo wa nggo so ywhiywhirr na Aki
wa ku, à nga ni du anishirr ba hi di Abachi
à si kingginggi.

Yohana à re ni itu i Yesu (Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18)

19 Wanggo yo su ure ujiji ku nggo Yohana
à da, nggo ankpinkpye anu Yahuda ba nu
Urushalima a tu abikye ba na abi zi undu
nu Uki ku Abachi ba di a bu ku zhi ma di,
“Ùwà su unggonggo?”
20 Yohana à re kyekye mi na da ba ssuzzu
di, “À si si ingga yo i si Kristi wa, nggo
Abachi à da zu di uwa à taka tu ma nga
hen.”
21 Aba a zhi ma zizo di, “Uwa su unggo
mu? Uwa si Iliya mu?”
Uwa à kisa di, “Iya, ingga i si si Iliya hen.”
Aba zhi ma di, “Uwa yo su uni kpa are wa
nggo Abachi à da di à taka nga?”
Uwa kisa di, “Iya.”
22 Aba zhi ma zizo di, “Ùwà su ung-
gonggo? Da ki inta ùwà i si unggo, ni di
inta kakuma ku da ku abitu inta ba. Ùwà
su unggonggo?”
23 Yohana da ba ukorr ure ku Ishaya uni
kpa are wa di, “Ingga yo su ukorr ku nggo
u so du na ankpuji di, ‘Na anko wa ki ntto
ku Atiko wa!’ ”‡
24 A si anu Farrisi ngga a tu ba,
25 aba gru zhi ma di, “Ùwà i ta si si Kristi,
ka Iliya, ka uni kpa are hen, ùwà i zzu
anishirr ba na amasirr, ni na nggye mu?”
26 I Yohana à ddu ba di, “Ingga zzu na
amasirr, undurr numa se ni inggya nggo
imba i si hi ma hen.
27 A su uwa yo nggo so nga nu ugo
umungga, ingga i si ma uni kuklo ni ddu
azhizhi ka anggakpaza ama ka hen.”
28 Yohana a da ure unggo ku, nu nggo a
so zzu anishirr ba na amasirr nu Betani nu
ugugarr numa ku inyi nu Joda wa.

Yesu, Uvuvurr Inkru ni to a Abachi wa

29 Nu uha wa u Yohana à hi Yesu à so nga
na ku na ddu ba di, “Imba kye uwanggo yo
a si Uvuvurr Inkru§ a Abachi wa nggo à ba
ila ure i ingbingbru yi glo!
30 Uwa yo su uwanggo nggo à so nga nu
ugo umungga, nggo ingga i da ki imba di,
‘Undurr numa so nga nu ugo umungga,
nggo à mri ingga, na à se ni ingbingbru
inggi yi ku ki ingga ichi.’
31 Ingga mi i si hi ma hen. Ingga i ko zzu
imba na amasirr wre ku anishirr bu Israila
ba a bu hi ma wemi.”
32 I Yohana a da di, “Mre, ingga kakye
Izhi Iwre yi i ji zhi nu ussu nâ ta si anddu
ni ku so na ku.
33 Ingga mi nise hi ma kye. Undurr wa
nggo à turr ingga di ingga bu nga ni zzu
anishirr na amasirr wa nggo, uwa yo a da
ki ingga di, ‘Ùwà ti hi Izhi i ji ni ku so nu
ugo numa ku, uwa bu hi di uwa yo à su
uwanggo nggo à taka ni zzu anishirr ni Izhi
Iwre yi.’
34 Ingga hi inkindirr inggi yi, ni na meme
jiji bari, ni da ki imba di a su Uvuvurr a
Abachi.”

Abiga Yesu abi imẹmẹ ba

35 Nu uha wa zizo, nggo Yohana à kri na
abiga ma aha banu ba,
36 na gru hi Yesu à ko zirr ba na ba, na gru
ddu ba di, “Kye, Uvuvurr Inkru a Abachi
wanggo!”
37 Nggo abiga ma aha ba a wo Yohana ni
da meme yi, na gru ga Yesu.
38 Nggo Yesu kakye na hi ba ni so ga ma,
na zhi ba di, “Imba so zha angginggi?”
Aba ddu ma di, “Rabayi, ùwà di so nu
momonggo?” (“Rabayi” inkpi inggi yi su di,
“Unitsarr.”)
39 I Yesu ddu ba di, “Imba ga mi ku kye
yi.” (Meme nggo, azhi wa a ka ma inẹ ni
ingbahru mu ba.) Anishirr aha ba a kuma
ni Yesu ku, na ku hi unto ku nggo à di so, na
ku so inkpu azhi yi kre nabo.
40 Uyirr nu umi ku anishirr ba nggo à wo
ure ku Yohana ku na ga Yesu, uwanggo a su
Andoro, uzayirr a Sima Biturr.
41 Inkindirr i imẹmẹ yi nggo Andoro à na
yi inggi, i si nggo à gru ku zha uzayirr Sima,
na da ku di, “Inta i hi Mezaya wa.” (Inkpi
inggi yi su “Kristi”.)

‡ **1:23** Kye zizo *Ishaya 40:3.* § **1:29** *Uvuvurr Inkru a Abachi:* A si isa i Yesu. Yesu à si nâ ta si uvuvurr inkru wa nggo aba ma a ni ki inina wa nggo aba ma ahan to ku Abachi.

42 Andoro wa à gri uzayirr wa na nga ni
Yesu ku.
Yesu à ni kye ma na da di, “Uwa yo i
si Sima uvuvurr a Yohana, a ta yo uwa di
Kefa.” (Isa i Kefa ka Biturr si “ingbinta”
nggi i ri meme.)

Yesu à yo anu Filibu tuku Nataniya

43 Nu uha wa zizo, i Yesu à gru kuma nu
Galili na ku hi Filibu na ddu ma di, “Ga mi!”
44 (Filibu à zhi nu Betsada ni igbu uyirr
ndo na anu Andoro tuku Biturr.)
45 Filibu à ku zha Nataniya na da ku di,
“Inta hi uwanggo nggo Musa na abi kpa are
ba a charr ni itu ima yi. Uwa yo à su Yesu
anu Nazareti, uvuvurr a Isuhu wa.”
46 U Nataniya zhi ma di, “Nazareti!
Inkindirr izizi inuma i ka zhi nu Nazareti?”
Filibu à ddu ma di, “Nga ni kye.”
47 Nggo Yesu à hi Nataniya ni ko zirr nga
na ku na da di, “Kye, uwanggo yo à sa ani
Israila ujiji, nggo à di da ure yo!”
48 U Nataniya à zhi ma di, “Ùwà na king-
ginggi ni hi ingga?”
Yesu ddu ma di, “Ingga hi ùwà ni ichi
ibwa yi bari Filibu kuma ku yo ùwà.”
49 U Nataniya ddu ma di, “Unitsarr, ùwà
yo su Uvuvurr a Abachi wa jiji! Ùwà yo su
Uttu ni Israila!”
50 Yesu à zhi Nataniya di, “Nggo ingga i
da ku ùwà di ingga i hi ùwà ni ichi ibwa yi,
ima yo i du ùwà i kpanye? Ùwà ta hi aseki
ka nggo a mri meme!”
51 I Yesu ddu ba di, “Ingga ta da ki imba
ure ujiji, imba ta hi unkplassu ku ni bwu
yi, ni ta hi abitu ba Abachi ba a so ji na bu
kahun ni itu i Uvuvurr a Unushirr.”

2

Ihru ayamba yi nu Kena

1 Nu utarr wa aba so na iga i ihru ayamba
nu Kena, na anga ka Galili ka, u Maryamu
ayirr a Yesu a se nabo.
2 Aba a yo Yesu ni iga yi, uwa ndo na
abiga ma ba a kuma nabo.
3 Nggo à se nabo ahi wa a gru kre, u ayirr
a Yesu à nga da ku di, “Ahi wa à na ba kre.”
4 I Yesu ddu ma di, “Aya, ùwà nggo si ta da
ki ingga inkindirr yi nggo ingga ta na hen.
Attuttu wa a nise ma ki ingga.”
5 U ayirr a Yesu kakuma ku da ku amirr
iko ba di, “Inkindirr yi nggo a ti da ki imba
di imba bu na, imba na yi.”
6 Nu unto ku, aba zu itsa inkpinkpi
itani, nggo a na yi na angbinta, na di surr
amasirr a ingla ukpa* nggo na yi, nâ ta si
nggo iba i anu Yahuda yi i da di a bu di na.
Itsa iyirr ka ba amasirr ma indu iso iha ka
iso itarr.
7 I Yesu da ku amirr iko ba di, “Imba surr
amasirr ssu ni itsa inggi yi we.” Aba surr
amasirr wa ssu pwi.
8 I Yesu à ddu ba di, “Imba tsu amasirr
anggo wa ga ku uwanggo nggo so kye iga
yi.”
Aba tsu amasirr wa ga ku ugo wa nggo so
kye iga yi.
9 Nggo à kpa amasirr wa à la kye, amasirr
wa à ka kaki ahi ba. Na si hi unto ku nggo
a gri ahi wa zhi hen. (Amirr iko aba yo a hi
unto ku.) Meme nggo, uwa à yo uwanggo
nggo à gri ku ayamba wa,
10 na da ku di, “A di gri ahi a iwre a yo
huzzu kuchi, nggo abichirr a ti so shi bari
aba di gri anuma wa nggo a wre ma mi a
huzzu. Hai! Ùwà i so gri ahi a iwre wa
huzzu ziza nggo yo!”
11 Uwama yo si inkindirr ikagri i imẹmẹ
yi nggo Yesu à na nu Kena, na anga ka
Galili. Nabo yo Yesu à tsarr ba inkpinkpye
umaku, abiga ma ba a hi na kpanye na ku.
12 Nu ugo ukuma, i Yesu na ayirr wa ndo,
na amuyirr ba, na abiga ma ba, a gru kuma
ku sha so ma ivi ntsɨ nu Kapanahu.

Yesu à kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku

(Matiyu 21:12, 13; Marrku 11:15-17; Luka 19:45, 46)

13 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda
yi i ki ywhiywhirr, i Yesu à gru kuma nu
Urushalima.
14 Nabo nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
uwa kuma ku hi anishirr a gri ilando, na
aminta, na ananddu ni so re, na abi so sarr
inklo a ga so ni imburr imbarr yi.

* **2:6** *Ingla ukpa:* Ani Yahuda a di na ingla ukpa inuma nggi bari na ri ila, ka a mirri ku barr Abachi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, tuku na ankpu anuma azizi.

15 I Yesu à vu izhizhi cha ki amfarr, na
han ilando yi na aminta ba huzzu nu Uki
ku Ibarr ku, na vu ankpu imburr ka abi
sarr inklo ba kattu na angu na di inklo yi
varr hre.
16 Na da ku abi zu ananddu ba di, “Imba
vu ni huzzu ni inggya! Imba si na uki ku
Aki mungga ku ki udu hen!”
17 Abiga ma ba ssu unto nggo ku hi nggo
u da nu ungbamvu ku Abachi ku di, “Ingga
kpanye ni iko yi Abachi, ikpanye ima i so
rri nâ ta si uru nggo ni isisurr imungga.”
18 Ankpinkpye anu Yahuda ba a gru
nga na ku na are di, “Unggonggo nu
ùwà ukyekye ku na aseki angga ka? Na
inkindirr i ikagri inuma nggo i ta tsarr
inta di Abachi nggo nu ùwà ukyekye ki na
meme ku.”
19 I Yesu da ba di, “Imba tsi Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku nggarr, Ingga ta gɨ ku ni ivi
itarr.”
20 Aba zhi ma di, “Ùwà du ùwà ta vu ku
me zizo ni ivi itarr? Ùwà si hi di a me Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku ki ase iso inẹ na
atani bari, na kre ku hen?”
21 Uki ku Ibarr Abachi ku nggo Yesu à so
re ni itu yi, a su ukpa uma uku yo.
22 Nggo à tasi ni ibe yi bari, abiga ma ba a
ssu ida ima yi hi, na kpanye nu ungbamvu
ku Abachi ku, ni inkindirr yi nggo Yesu a
bre ba.

Yesu à hi nggo isisurr i anishirr i se

23 Nggo Yesu à se nu Urushalima ni Iga
i Ivu Sarr yi, anishirr shishemi a hi iki i
ikagri yi nggo a na yi na kpanye du uwa yo
à si Kristi wa.
24 Yesu si kpanye na ba hen, nggo à hi
nggo isisurr imbarr yi i se.
25 À si zha du undurr mu bi da ku ure na
atu ambarr wa hen. Uwa ki itu ima à hi
inkindirr yi nggo i se ni isisurr imbarr yi.

3

Yesu tuku Nikodemu

1 Ugo numa nggo a yo ma du Nikodemu,
à su uyirr nu umi ku anu Farrisi ba, na si
ankpye anu Yahuda.
2 Azhibarr numa nggo ni ibittu uwa gru
kuma ni Yesu ku, na ku da ku di, “Unitsarr,
inta hi du ùwà yo su unitsarr, nggo Abachi
à tu ùwà di ùwà bu nga ni tsarr inta ure
umaku. Ka sama na Abachi, uwa ka si so
na aseki ka ikagri angga ka hen.”
3 I Yesu ddu ma di, “Ingga da ku ùwà ure
ujiji, a ta si ngri ùwà zizo hen, ùwà si ta ka
mirri ni Ittu i Abachi yi hen.”
4 U Nikodemu zhi ma di, “Unushirr ka
ti chě ba, aba ta na kingginggi na ngri ma
zizo? A ka si ka rri ku ayirr ni ine, na du ba
ngri ma inkpo iha hen!”
5 I Yesu da ku zizo di, “Ingga da ku ùwà
ure ujiji. A ta si ngri ùwà zhi na amasirr
tuku ni Izhi i Abachi yi hen, ùwà si taka rri
ni Ittu i Abachi yi hen.
6 Unushirr nggo di ngri unushirr, meme
yo Izhi i Abachi nggi di ngri izhi yi nggo se
nu umi munta.
7 Ùwà bu si ku ayisurr nu nggo ingga da
ku ùwà di a ta ngri ùwà zizo hen.
8 Unddunddu di go ni kuma nu unto ku
nggo u wre ku. Ùwà wo ankɨnkɨ ka, ni si hi
unto ku nggo u zhi hen, ka unto ku nggo u
so kuma hen. I si meme yo nu unushirr wa
nggo a ngri ma zhi ni Izhi i Abachi yi.”
9 U Nikodemu a zhi ma di, “A ka na
kingginggi na na meme?”
10 Yesu ddu ma di, “Ùwà i si unitsarr
unkpi mu ni Israila, ni si hi aseki angga ka
hen?
11 Ingga da ku ùwà ure ujiji, inta so da
inkindirr yi nggo inta hi yi, ni inkindirr yi
nggo inta sa ashishi na yi, imba si kpanye
ni kpa are yi nggo inta da ki imba hen.
12 Ingga bre ki imba aseki angga ka nggo
a si ka imimi inggi yi, imba si kpanye hen.
Meme yo, imba ta na sa anggingga ni ta
kpanye ni ingga ku nggo ingga ti bre ki
imba ure ni itu aseki ka nggo a si ka un-
kplassu hen?
13 Undurr à nise hun kuma nu unkplassu
kye na kanga, uwa a si ingga, uwa yo iji zhi
nu unkplassu ni nga ni imimi inggi yi, uwa
yo su ingga Uvuvurr a Unushirr.
14 A taka gɨ Uvuvurr a Unushirr ki tsa
nu unkunkurr ku nâ ta si nggo Musa à gɨ

* **3:14** *Musa à gɨ ìwǎ na ankpuji:* Nggo ànìwǎ ba a tse ani Yahuda ba aba a so kɨ wa nggo, Abachi à du Musa à na ìwǎ numa ni inkpinkpu inklo na klo nu unkunkurr. Anishirr angga ba nggo a gɨ ashishi kye ìwǎ wa nggo, a wre. (Kye nu Ibraniya 21:4-9.)

ìwǎ na anga inklo wa nu unkunkurr ku na ankpuji wa,*
15 wre ku undurr wa nggo ti kpanye na ku, uwa taka so sese.
16 “Abachi nggo à kpanye na anishirr ba ingbingbru ba kakami na ba Uzuma wa nggo si ingbingbi iyirr yo a ni, wre ku undurr wa nggo à ti kpanye na ku, uwa taka so sese na si taka ttu hen.
17 Abachi à si turr Uzuma wa ji nga di a bu ni vɨ anishirr ba ingbingbru ba ni ila ure mu hen, a tu ma di a bu ni kpa ba ttungo mu.
18 Anishirr ba nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku a si ta vɨ ba ku ila ure hen, abangga ba nggo a si kpanye na ku mu hen a vɨ ba ku ila ure imbarr yi, nggo a si kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku hen.
19 Ibre amu i Abachi inggi i si di: Uru ku là ku Abachi ku u nga ni ingbingbru inggi, aba si kpanye na ku hen. Na ka na zha ibwu mu, nggo a so di na aseki amimi.
20 Abi na umimi, aba yo kà uru ku là ku, na si ta nga ni ìlà yi hen mi, nggo a hi di i ta tsarr umimi ku nggo a so di na.
21 Abangga ba nggo a ga anko a ina jiji wa, aba yo di nga nu uru ku là ku ni isisurr iyirr. Ìlà iru yi i tsarr di aseki ka nggo a so na ka, a zhi na Abachi ku.”

Yesu tuku Yohana uni zzu na amasirr wa

22 Nu ugo kuma, i Yesu na abiga ama ba a gru di ga anga ka Yahudiya ka a kuma ku so ndo na abiga ama ba na ku di zzu anishirr na amasirr.
23 I Yohana mi a di zzu anishirr ba meme nu Ayeno hinga nu Salimu, nggo amasirr a kri nabo kakami. Anishirr a di kuma nabo du Yohana ku di zzu ba na amasirr.
24 (A na meme ni ivi yi nggo a nise vu Yohana ku ttu.)
25 Abanu nu umi ku abiga bu Yohana ba a gru so ri anta ndo na anu Yahuda numa ni itu ingla ukpa i abiga yi.
26 Na gru nga ni zhi Yohana di, “Unitsarr, du ùwà hi ugo nggo a nga nu ùwà ku nu unddu inyi ku Joda ku, uwanggo nggo ùwà da ure ni itu ima yi? Kye uwanggo à so zzu anishirr na amasirr, anishirr shishemi a so kuma na ku!”
27 I Yohana a ddu ba di, “Undurr sama nu ukyekye ku kpa inkindirr numa inggi yi nggo Abachi nggo à si nu ma na yi hen.
28 Imba ku atu amba, i wo nggo ingga da ki imba di, ‘Ingga yo i si su Kristi wa hen. Ingga si uni ssu anko mu ki ku.’
29 Ni iga i ihru ayamba, uwanggo wa nggo à di gri ku ayamba wa, uwa yo à si akikye na ayamba wa. U ukpama wa à ta nyarr, nggo uwa se nu unto ku na wo ukorr umaku. Ima yo di ingga se ni inyarr kakami.
30 Inkpinkpye ima ti ita so hunhihun, ingga ta kaji jiji.

Uwanggo wa nggo à nga zhi nu unkplassu

31 “Uwanggo nggo à nga zhi nu unkplassu uwa à yo mri anishirr ba we. Undurr wa nggo à zhi ni imimi a su unushirr ni imimi na di re ni itu i aseki ka imimi ka. Undurr wa nggo a nga zhi nu unkplassu a mri ba we.
32 À ko bre inkindirr yi nggo à hi na wo, undurr si kpanye ni inkindirr yi nggo a ko bre ba hen.
33 Undurr wa nggo à ti kpanye nu ure umaku, undurr wama à tsarr di ure ku Abachi ku u su jiji.
34 Undurr wa nggo Abachi à tu ma à ni bre ure umaku, Abachi à nu ma Izhi yi nggo i si wawami.
35 Aki wa à kpanye nu Uzuma wa ku, na nu ma ukyekye na atu a aseki ka we.
36 U abangga ba nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa a ta so sese. U abangga ba nggo a kà Uvuvurr a Abachi wa a si ta kpa iso sese hen. U unfu ku Abachi ku u so na atu ambarr wa.”

4

Yesu na ayamba nu Samarriya wa

1 Yesu à hi di anu Farrisi ba a wo du uwa so zzu anishirr na amasirr, anishirr ba a so kuma na ku mri ni Yohana ku.
2 Meme mi uwa si si Yesu nggo ku itu ima à ko zzu ba hen. A si abiga ama ba mu a so zzu ba.
3 Nggo Yesu a wo meme, na du anga ka Yahudiya ka na kakuma nu Galili.
4 Ni inkpu ima yi uwa ta ga anko wa ba nu Samarriya.

5 Mre Yesu ku nggurr surr nu igbu a
anu Samarriya wa nggo a yo ma di Sukarr,
nggo a su ywhiywhirr mi ni ila yi nggo
Yakubu a nu uzuma wa Isuhu na asese ka.
6 Uddudu ku tsu amasirr i Yakubu yi i
kri nabo. Nggo Yesu à zirr di na anko a ita
wa na ni ji so nu ukotu ku uddudu ku, na
azhi na atsutsu.
7 A sha so ntsɨmi, ayamba nu Samarriya
numa gru nga nye tsu amasirr i Yesu à ddu
ma di, “Bubomi tsu amasirr wa ni ingga
so.”
8 (Abiga ma ba a mirri ko ire ila nu umi
igbu ku, uwa so na nkpama).
9 Ayamba wa à ku ayisurr na zhi Yesu
di, “Kye! Ùwà sa anu Yahuda mu, ingga
sa ayamba nu Samarriya mu. Ùwà na
kinggi ni so zhi ingga amasirr a iso?” (Anu
Yahuda ba a di kpa anu Samarriya ba
chirr.)
10 I Yesu à ddu ma di, “Ka du ùwà hi nggo
Abachi à di ni anishirr inkindirr, ùwà ka
zhi ingga ni di ingga nu ùwà amasirr a iso
sese.”
11 Ayamba wa à ddu ma di, “Ankpye, ùwà
sama ni izhizhi ka unga inkindirr ki itsu
amasirr, i uddudu inggi yi ita kakami.
Ùwà ta kpa amasirr a iso sese ama wa zhi
nu momonggo?
12 Meme mi, ùwà kye du ùwà nggo mri
ábáchí amunta wa Yakubu nggo à ya ki inta
uddudu inggi yi, na so amasirr na yi na
amarr ma ba ni ilando ima yi?”
13 Yesu ddu ma di, “Anishirr ba nggo ti so
amasirr ama wa uhre di ki ba zizo.
14 Uwa ta sa amasirr wa nggo ingga di ni
a di ka uhre ku glo ba mremremu. Amasirr
ama wa ta kaki umblo nu umi umbarr ku,
nggo a ta gri ba iso sese.”
15 Ayamba wa à da di, “Bubomi Ankpye,
sha amasirr ama wa ni ingga! Nggo a si ta
di ingga ki uhre zizo hen, ni si taka ni gba
amasirr ni inggya zizo hen.”
16 I Yesu à ddu ayamba wa di, “Kuma ku
yo urumi wa ni nga.”
17 Ayamba wa à da di, “Ingga sama nu
unuru.”
I Yesu ddu ma du, “Ùwà da ma di ùwà i
sama nu unuru.
18 Ure ku nggo su di ùwà i garr ki aniru
akywi ngga, uwanggo nggo ùwà so na ku
mi à si su urumi hen. Ùwà da ki ingga ure
ujiji.”
19 Ayamba wa da di, “Ankpye, ùwà su uni
kpa are.
20 Ziza, da ki ingga, sa angginggi du imba
anu Yahuda ba kri ngbangba di Urushal-
ima nggo na nkpama su unto ku nggo an-
ishirr a bu kuma ku barr Abachi ku? Akiki
amunta anu Samarriya ba a da di a si ni
igbre uwanggo mu nggo ábáchí munta ba
a ku di barr.”
21 I Yesu da ku di, “Ayamba, kpanye
ki ingga, ivi yi ko nga nggo imba si taka
hun kuma ku barr Aki wa ni igbre, ka nu
Urushalima zizo hen.
22 Imba anu Samarriya ba hi ntsɨ ni itu yi
undurr wa nggo imba ku di barr ma. Inta
anu Yahuda ba hi ma kakami, nggo ikpa
ttungo yi iba ni inta anu Yahuda ba yo ba.
23 Kye yi! Ivi yi ko nga ni i ka nga ba
nggo abiga ajiji ba ta ga Abachi Aki amunta
wa nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi tuku
nu nggo uwa à se jiji. Aki wa mi ko zha
anishirr bama bu ga ma.
24 Abachi su Izhi, abangga ba nggo ti ta
ga ma i wre aba bu ga ma nu ukyekye ku
Izhi i Abachi yi tuku nu nggo uwa à se jiji.”
25 Ayamba wa da di, “I ingga hi du
Mezaya wa (nggo à yo ma du Kristi) à ko
nga. Uwa ti nga, uwa taka ni bre ki inta
aseki we.”
26 I Yesu da ku di, “À su uchichi ingga
uwama yo ko re nu ùwà ku.”
27 Ntsɨmi ma yo u abiga ma ba a kanga,
na ku ayisurr nu nggo a hi ma so re na
ayamba ku. Uyirr mi nu umi umbarr ku à
si zhi ayamba wa di, “Ùwà zha anggi?” hen.
Uyirr mi à si zhi Yesu di, “Angginggi du ùwà
so re na ayamba wa ku?” hen.
28 Nggo ayamba wa ka itsa itsu amasirr
ama wa zu na kakuma ku da ku anishirr ba
nu umi igbu ku di,
29 “Imba nga ni kye unushirr wa nggo wa
à bre ki ingga inkindirr yi nggo ingga so di
na yi tsatsarr. Hi du uwa yo ka su Kristi
wa?”
30 Mre, anishirr gru huzzu shishemi nu
umi igbu ku ni kye Yesu.
31 Nu unto kuma mi u abiga ma ba so da
ku di, “Ankpye, inta barr ùwà ri inkindirr
manu!”

32 Uwa da ba di, “Iya, ingga se ni ila yi
nggo imba si hi yi hen.”
33 Abiga ma ba a zhi ikpa ambarr di,
“Unggonggo mu gri ga ku?”
34 Mre, i Yesu gru da ba di, “Ila mungga
inggi si ingga bi na undu ku uwama wa
nggo a tu ingga, ni bu na ku kre.
35 Imba si di da di, ‘A ji ihwa inẹ yo aba
bu rri ni na atu ikiri wa’ hen? Ingga nggo
da ku ùwà, bwu ashishi ni kye izzuzzu yi ni
kye nggo ikiri wri zha ihan!
36 A di han ku abu undu ba azadi ambarr
ka wre, i ziza mi nggo ikiri yi nggo a so
hwa i sa anishirr ba nggo a gri ba kuma ni
iso sese. Wre ku undurr wa nggo a ttu, nu
undurr wa nggo a hwa ssubi abi mẹ nyarr.
37 I ta si meme ida inggi yi i si jiji di,
‘Unuma mu ttu unuma mu ku hwa.’
38 Ingga tu imba di imba bi ku hwa nu
unto ku nggo imba si ttu hen. Abanu a ka
na undu ku vri ukpa ku ba, imba nga ni
hwa ido imbarr yi.”*
39 Anu Samarriya shishemi ni igbu
wama a kpanye ni Yesu ku, nggo ayamba
wa a da ba di, “A da ki ingga aseki ka nggo
ingga so di na ka tsatsarr.”
40 Nggo anu Samarriya a nga ni hi ma na
barr ma di a bu sha so ni igbu a ambarr wa
bari. Uwa kpanye na sha so ki ivi iha.
41 Ni itu are ama ka, anishirr shishemi a
kpanye na ku.
42 Na ddu ayamba wa di, “Ziza nggo, inta
mi kpanye nggo inta mi ku wo ma na atu
munta, na si si ki ida muwa yi mu hen.
Inta hi jiji du uwa yo su Uni kpa ttungo ni
ingbingbru wa.”

Yesu du uvuvurr a ankpye numa ni iko i uttu wa wre

43 Nu uha wa i Yesu gru kuma nu Galili.
44 (Nâ ta si nggo Yesu di da di, “A si di kye
uni kpa are ssu nu ungo ni ìgbù ama hen.”)
45 Anu Galili ba kpa ma na ango aha,
nggo aba mi a se nu Urushalima nggo a na
Iga i Ivu Sarr yi na hi ma ni na aseki ka
ikagri ka.
46 Nu umi ku uzirr kuma nggo a ba nu
Galili na rri nu igbu nu Kena, nggo a ka
amasirr wa ki ahi. Ankpye numa ni iko i
uttu à se na ba, nggo uzuma wa nggo so nu
Kapanahu à vri kakami.
47 Nggo à wo di Yesu à nga zhi nu
Yahudiya na so zirr nu Galili, uwa kuma ku
zha Yesu hi na tsi ku angu di a bu ga ma
kuma nu Kapanahu ku du uzuma wa wre,
nggo uvuvurr wa ki ywhiywhirr i ttu.
48 Yesu zhi ma di, “Ingga ti na inkindirr
ikagri bari imba ta kpanye ni ingga?”
49 Ugo wa barr di, “Ankpye, bubomi ga
mi ku du uvuvurr wa tasi ki ingga.”
50 I Yesu da ku ugo wa di, “Kakuma ni iko,
uzumi wa ta wre ku uwa.”
Ugo wa kpanye ni Yesu ku na so kakuma
ni iko.
51 Nggo ugo wa se na anko a ikuma wa na
zzu ma na amirr iko ama banu ba, aba da
ku du uvuvurr wa wre ni ivri ima yi ba.
52 Ugo wa zhi ba attuttu wa nggo uvuvurr
wa wre nggo. Aba da ku di, “Uvuvurr wa
na wre nare, ni iyirr i azhi na atsutsu.”
53 U aki wa hi du uwama yo sa attuttu wa
nggo Yesu na da ku du, “Uzumi wa ta wre
nggo.” Ima yo du ugo wa na anishirr bi iko
ima ba a kpanye ni Yesu ku.
54 Uwama yo si inkindirr i ikagri i iha
nggo Yesu a na nu Galili nu ugo ki ikanga
umaku zhi nu Yahudiya.

5

Yesu du ugo numa wre ni izzo amasirr i Betsada

1 Nu ugo ku aseki kama ka, Yesu à gru
kuma na ba ni iga i ani Yahuda numa nu
Urushalima.
2 Nu Urushalima i izzo amasirr inuma à
yo yi di Betizata ni irrirri i Ibraniya, i se na
anko akywi. Izzo amasirr ima yi i se hinga
na anko wa nggo a yo wa du Amunko ka
Aminta.
3 Nu unddu ku, abi lolo na nkanka a kurr
kago amasirr wa na anko ka akywi mi,
abanu sa aba kreshi abi gbo na ampi na
abangga ba nggo ukpa ku u ttu. [
4 Nggo unitu a Abachi wa nu unkplassu
ti ji ni rru amasirr wa ni ivi numa, undurr
wa nggo ti rri na amasirr wa kuchi, uwa di
wre ni ivri ima yi.]

* **4:38** *Hwa:* Yesu à tu abiga ama ba di a bu kuma ku gri anishirr nga ku Abachi nâ ta si nggo uni do à di tu abu undu di a bu ku hwa ikiri gri nga ku.

5 Ugo numa nggo di kurr nabo, ivri ima
yi i ki ase iso itarr na atandarr (38).
6 Nggo Yesu hi ma ni ikurr yi na hi du ugo
wa a di vri zhi ngbangbamu na zhi ma di,
“Uwa zha du uwa ta wre?”
7 Ugo uni vri wa ddu ma di, “Ankpye,
ingga sama nu undurr wa nggo à ta ba
ingga yo na amasirr wa, nggo a ti nga ni
zzu amasirr wa. Nggo ingga ti ta ko mirri,
unuma di rri kuchi ki ingga.”
8 I Yesu ddu ma di, “Gru kri ki kri, ni ba
abubo a ikurr muwa wa ni zirr.”
9 Ugo wa wre ni inkpo iyirr na ba abubo
a ikurr ama wa na zirr kuma.
Azhibarr wa nggo Yesu a na undu ku a si
na Azhibarr a Isu a anu Yahuda wa.
10 Nggo ankpinkpye ba anu Yahuda ba a
hi ugo wa ni ba abubo a ikurr wa na ko
kuma, na ddu ma di, “Ari sa Azhibarr a Isu,
uwa kpala ku Are ka Musa ka nu nggo uwa
ba abubo a ikurr muwa wa ni zirr.”
11 Uwa ddu ba di, “Ugo wa nggo di ingga
wre, uwa yo da ki ingga meme di ingga bi
ba abubo a ikurr mungga wa ni kuma.”
12 Aba zhi ma di, “A su unggonggo
uwama nggo da ku uwa du uwa bi ba
abubo a ikurr wa ni kuma?”
13 Ugo wa mi si hi Yesu hen, nggo anishirr
ba a kri kakami nu unto ku, i Yesu a mirri
nado nu umi ku anishirr ku.
14 Nggo Yesu ku zha ugo wa hi nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu ma di,
“Kye ùwà wre ba. Ùwà bu du ila ure du,
ku inkindirr numa indanda mri inggi yi si
taka la nu ùwà ku hen.”
15 Ugo wa nggo Yesu du ma wre nggo à
kakuma ku da ku anu Yahuda ba da a si
Yesu yo du uwa wre.

Uvuvurr Abachi à di nu anishirr iso tsitsirr

16 Nggo Yesu a ko du anishirr ba wre na
Azhibarr a Isu a Anu Yahuda wa aba gru so
zha are na ku.
17 I Yesu ddu ba di, “Aki mungga wa nise
kukri nu undu ku umaku, ima yo di ingga
mi so na undu ku tsi kuma meme.”
18 Meme nggo anu Yahuda ba kuchi ni
zha anko a ingu ma wa, na da di, à kpala na
are aha. Uku mẹmẹ ku u si di à ko na undu
na Azhibarr a Isu wa. Uku uha ku nggo su
nggo à da di Abachi nggo su ku Aki, na ko
tsarr itu ima kye na Abachi ku.
19 Nggo i Yesu ddu ba di, “Di ingga da
ki imba, wanggo su ure ujiji mu du Uvuvurr a Abachi wa sama nu ukyekye ki na
inkindirr numa ki itu ima sama ni ihi i Aki
yi. A di nâ ta si inkindirr yi nggo a hi Aki wa
ni ina yi na so na yi narrnarr, nâ ta si nggo
aki wa di na.
20 Aki wa a kpanye nu Uzuma wa na tsarr
ma aseki ka nggo a na ka we. Aki wa ta
tsarr ma aseki numa mri meme, nggo a ta
di imba ku ayisurr.
21 Nâ ta si Aki wa di du abi kɨ ba tasi
na ka ni so tsitsirr, na anko ayiyirr ama
wa Uvuvurr wa mi ta gri iso sese nga ku
undurr wa nggo à kpanye na ku.
22 Aki wa si di bre amu ni itu i undurr
hen, nggo na na uzuma wanggo ki uni bre
amu wa na atu anishirr we.
23 Aki wa zha da anishirr bi kru isisu i
Uvuvurr yi nâ ta si nggo a di kru isisu ima
yi. Undurr wa nggo ti kpa Uvuvurr wa
chirr, ina ima yi tsarr da a si kru isisu i Aki
wa nggo tu ma hen.
24 “Ingga nggo ko da ki imba, undurr wa
nggo ti wo ure mungga ku na kpanye nu
uwanggo nggo tu ingga nggo. Uwa se ni iso
sese, Abachi si ta vɨ ba ni ila ure hen. Na a
ka ya gẹ ittu ba.
25 Ingga ko da ki imba ure ujiji mu, ivi yi
ko nga ni i ka nga ba, nggo abi kɨ ba ta wo
ukorr ku Uvuvurr a Abachi ku, u abangga
ba nggo ti shirr ku atu ta so.
26 Aki wa se nu ukyekye ki gri iso sese na
nu Uzuma wa ukyekye kuma meme.
27 Na nu Uzuma ukyekye ki ibre amu
na atu anishirr we, nu nggo uwa yo su
Uvuvurr a Unushirr.
28 “Imba bu si ku ayisurr hen, vure ivi yi
ko nga nggo abi kɨ ba na abe ta wo ukorr
umaku,
29 mre na ta gru huzzu na abe ambarr ka.
Abangga ba nggo a di so wre taka ni so sese,
u agbugbu ta tasi ni ma ki ibre amu.

Yesu su Uvuvurr a Abachi

30 “Ingga ka si na inkindirr ki itu mungga
hen. Aki mungga nggo à tu ingga, nâ ta
si uwa yo tsarr ingga nggo ingga ta di bre
amu ka nggo. Ingga di bre amu amungga
ka narrnarr, nggo ingga kru isisu ima yi,
ni si so na inkindirr yi nggo ta su ki ingga

nggo isisurr hen. Ingga ko na nâ ta si nggo Aki amungga wa à da.

31 “Ka di ingga ko re si ki itu mungga, ingga ka sa na anko a itsarr imba du ure mungga ku u su ujiji.

32 U undurr numa se nggo di kpa re ki ingga. Ingga hi da a di da ure ujiji.

33 “Imba tu anishirr du ba kuma ni Yohana ku, uwa ko ku da ba ure ujiji.

34 Ingga si ba ki inkindirr, inkindirr yi nggo anishirr di da ni itu mungga ki inkindirr hen. Ingga ko bre ki imba are angga ka, wre ki imba bu kpa ikpa ttungo.

35 Yohana yo à si ingba nu uru wa nggo a la kago, imba mi nyarr ni ila ima yi ki ivi ntsɨmi.

36 “Inkindirr numa se nggo mri inggi nggo Yohana a da ni itu mungga nggo. Ingga ko na aseki ka nggo Aki mungga wa ni ingga di ingga bu ni na ka nggo. Aseki akama yo ko kpa re ki ingga na tsarr da Aki wa yo tu ingga jiji.

37 Aki wa nggo tu ingga à tsarr imba du uwa nggo tu ingga jiji, ka nu nggo imba nise wo ukorr umaku ni si hi ma ashishi na ashishi hen.

38 Imba si kpanye nu ure umaku hen, nggo imba si kpanye nu undurr wa nggo a tu ma hen.

39 Imba bre Ungbamvu ku Abachi ku ni kye di imba ta hi iso sese nu umi umaku. Ungbamvu ku Abachi kuma yo so re si ni itu mungga yo!

40 Nggo imba kà ni si nga ni kpa iso sese yi ni ingga ku hen.

41 “Ingga si ko zha igbyarr asa na anishirr ba hen.

42 Nggo ingga hi imba, ni hi di imba sama ni ikpanye i Abachi yi ni isisurr imba.

43 Aki mungga wa yo tu ingga nu ure umaku di ingga bu nga ni bre ku anishirr. Imba ni kà ingga, ni ta kpa abangga ba nggo ta nga ni so re ka atu ambarr.

44 Imba ta na kingginggi ni kpanye nu ure ku Abachi ku, nggo imba so di zha igbyarr asa na anishirr ba, ni si ri amarr ka igbyarr asa yi nggo i zhi na Abachi ku hen.

45 “Imba bu si kye di ingga nggo taka gri imba ku bre ku Abachi hen, nggo imba yo isisurr imba yi nu Musa ku uwa yo taka gri imba ko ku bre.

46 Musa à charr ni itu mungga, imba ka ti kpanye nu Musa ku, imba ka kpanye ni ingga ku.

47 Imba ta si kpanye ni inkindirr yi nggo Musa à charr hen, imba ta na kingginggi ni kpanye ni ida mungga yi?”

6

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi
(Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17)

1 Nu ugo ku nggo Yesu na aseki ka kre na gru cha kuma nu ugugarr inyi numa ku Galili ku (nggo à yo ku du inyi nu Tiberriya).

2 Akpa anishirr a ddu na kuma na ku, nggo a hi aseki ka ikagri ka nggo a hi Yesu ni so na yi, nggo a so du anishirr wre ni ilolo imbarr yi.

3 I Yesu na abiga ma ba gru hun kuma ni itu i igbre wa ku ji so nabo.

4 Ni ivi ima yi nggo Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda yi ki ywhiywhirr.

5 Nggo Yesu kakye na hi akpa anishirr ni so nga na ku, na ddu Filibu di, “Inta ka re ila nu momonggo, nggo ta ma ku anishirr angga ba iri?”

6 (I Yesu à da meme so tsarr Filibu kye mu. Na ka hi inkindirr yi nggo uwa ta na ba).

7 I Filibu a ddu ma di, “Inta ka na undu ma ihwa itandarr mu bari, anishirr angga ba ka kpa inkindirr ntsɨ la kye na yiyirr.”

8 U uyirr nu umi ku abiga ma ku, nggo a yo ma du Andoro nggo a su uzayirr a Sima Biturr wa da di,

9 “Kye uvuvurr numa nggo gri ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla iha. Uwama mi ta ma ku anishirr ba angginggi?”

10 Yesu da ku abiga ma ba di a bu du anishirr ba ji so. (Agiga assussu a se kakami na abubo wa.) U anishirr ba we ji so nabo. Aniru ba nggo a se nabo a su ukrɨ ukywi (5,000).

11 Mre i Yesu ba unfonfo wa, na nyarr ku Abachi ni itu ima yi na ka nu anishirr ba nggo a so nabo, na ba ikikla yi mi na na meme yo. U anishirr ba a kpa ga ba, aba kpa ri na shi.

12 Nggo a ta shi na ka, uwa ddu abiga ma
ba da a bu ga na vu imbimbru yi nggurr bi,
wre ba si varr yi hre hen.
13 Aba ga na vu imbimbru i unfonfo yi ki
isisa iwurr ni iha nggo a ri shi na kadu.
14 Nggo anishirr ba a hi ikagri ima yi
nggo Yesu a na yi nggo, na da di, “Uwa yo
ta su uni kpa are wa jiji nggo Abachi à da
da à taka nga ni ingbingbru yi!”
15 Nggo Yesu hi amarr ka nggo anishirr
ba ko ri, da aba ta vu ma nu ungbrengbre
ku na ma ki uttu ambarr wa, na gru hun
kuma na agbre ka na ankpa ma.

Yesu zirr na atu ka amasirr (Matiyu 14:22-33; Marrku 6:45-52)

16 Ni ingbahru ima yi, abiga ba Yesu ba a
gru ji kuma nu unddu ki inyi nu Galili wa.
17 Nggo abubo wa ko shi ibwu, i Yesu nise
kanga na ba, abiga ma ba kye na rri nu
uddu ku na gru ta cha kuma nu Kapanahu.
18 Nggo a se nu umi ku icha ku, mre u
unddunddu numa gru go kyekye mi, na
du ankinkirr ka amasirr ka gru ko gru
kakami.
19 Nggo abiga ma ba a ka zirr ma kilomita
ikywi ka itani kuma ni imimi mu ba, na hi
Yesu ko zirr na atu ka amasirr ka na ko ga
ba ywhiywhirr nu uddu ku, isisu ki ba aba
wri kpakpa.
20 I Yesu ddu ba di, “A si ingga yo! Imba
bi si kru isisu hen!”
21 Abiga ma ba a nyarr na du ma rri
nu uddu ku, mre aba kukri nu unddu ku
amasirr ku nu unto ku nggo a ko kuma wa.

Anishirr ba ko zha Yesu

22 Nu uha wa, anishirr ba nggo di so nu
ugarr ku inyi ku a hi du uddu ku u su uyirr
yo nggo u kri nabo. Na hi nu nggo abiga ma
ba gru, i Yesu sama nu uddu ku.
23 Iddu numa i nga zhi na anga ka Tiber-
riya ni kukri ywhiywhirr mi nu unto ku
nggo Yesu a nu ba iri yi.
24 Na ku hi di Yesu na abiga ma ba a
kakuma ba, nggo aba ka rri ni iddu imbarr
yi na darr kuma na anga ka Kapanahu
kaku zha Yesu nabo.

Yesu nggo à su unfonfo wa nggo di ni iso sese

25 Nggo anishirr ba a kuma ku zha Yesu
hi nu ugugarr ki inyi ku, na zhi ma di,
“Ankpye, uwa nga inggya nita mu?”
26 I Yesu ddu ba di, “Ingga di imba si so
zha ingga ni itu i iki i ikagri yi nggo ingga
na hen. Imba di zha ingga nu nggo imba ri
shi mu.
27 Imba bi si tsutsarr itu imba ki ila yi
nggo i di na i ki ndanda hen, imba bi na
undu zha ila yi nggo di gri iso sese. Uvu-
vurr a Unushirr yo ta ni imba ila ima yi,
ni itu yi nggo Aki ama wa Abachi nggo
kpanye ku da a bu na meme.”
28 Anishirr ba a zhi ma di, “Abachi zha di
inta bu na sa angginggi mremremu?”
29 Yesu ddu ba di, “Abachi zha di imba bi
yo isisurr imba nu uwanggo wa nggo uwa
tu ma.”
30 Aba zhi ma di, “Uwa ta na si ikagri i ta
inggi nggo inta ta hi ni bu kpanye nu uwa
ku?
31 Kye nu nggo ábáchí munta ba di zirr
ni ijiji yi, Abachi a nu ba unfonfo zhi nu
ussu nggo a yo ma du mana, du ba ri. I su
meme nâ ta si nggo a charr nu Ungbamvu
ku Abachi ku di, ‘Abachi a nu ba unfonfo
zhi nu unkplassu du ba a ri.’ ”
32 I Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure
ujiji, unfonfo wa nggo Musa à ni imba, uwa
yo a si su unfonfo ujiji zhi nu unkplassu ku
hen. A su Aki mungga nggo à di ni imba
unfonfo ujiji wa zhi nu ussu.
33 Unfonfo wa nggo Abachi ni, uwa yo
ji zhi nu unkplassu ni di gri iso tsitsirr ki
ingbingbru yi.”
34 Aba ddu ma di, “Ankpye, di ni inta
unfonfo wama ttuttumi.”
35 I Yesu ddu ba di, “Ingga yo su unfonfo
ni gri iso sese wa. Undurr wa nggo ti nga ni
ingga ku i iyo i si ta ki zizo ma hen. Undurr
wa nggo ti yo isisurr ni ingga ku u uhre si
ta ki ma zizo hen.
36 Ingga ka da ki imba ba di, imba hi
ingga ni kà iyo isisurr yi.
37 Undurr wa nggo Aki mungga wa ti ni
ingga, uwa ta nga ni ingga ku, u undurr wa
nggo ti nga ni ingga ku i ingga si ta han ma
share hen.
38 Ingga si ji zhi nu unkplassu di ingga i ta
ni na inkindirr inggi nggo isisurr mungga
nggi ikpanye hen. Ingga nye na inkindirr
yi nggo Abachi wa nggo tu ingga à zha.

39 Uwanggo yo si ina i Abachi yi, di ingga
bu si du uyirr nu umi ku anishirr ba nggo
à ni ingga na ba a nado hen. À di ingga bu
ka ba si na azhibarr a ikikre wa.
40 Abangga ba nggo a ti surr ashishi nu
Uvuvurr a Abachi wa na yo isisurr na ku a
ta kpa iso sese. Ingga ta ta ba si na azhibarr
a ikikre wa. Wanggo yo si inkindirr yi nggo
aki mungga wa à zha."

41 Anishirr ba gru so re ngbungbru nu
nggo Yesu da ba di, "Ingga yo su unfonfo
wa nggo à ji zhi nu unkplassu."
42 Na gru so zhi ikpa di, "Uwanggo si si
Yesu, Uvuvurr a Isuhu hen? A kye di inta
si hi aki ama wa na ayirr wa hen? Na
na kingginggi na ko da du uwa ji zhi nu
unkplassu?"

43 I Yesu kakye ba na ddu ba di, "Imba du
ire ngbungbru ni ikpa.
44 Undurr ka si gru nga ni ingga ku ki itu
ima, na si si Aki mungga nggo yo ma hen.
Aki mungga wama yo tu ingga, na turr ma
nga. Ingga ta tà ma si na azhibarr a ikikre
wa.
45 Uyirr nu umi ku abi kpa are ba a charr
di: 'Abachi nggo ki itu ima ta tsarr ba.' U
unushirr wa nggo ti shirr ku Aki wa atu na
kpa itsarr ima yi na undu, uwa ta nga ni
ingga ku.
46 Undurr wa nggo zhi na Abachi ku, uwa
yo hi Aki wa na nkpama. Undurr numa si
hi ma zizo hen.
47 Di ingga da ki imba ure ujiji, unushirr
wa nggo ti yo isisurr ima yi ni ingga ku uwa
se ni iso sese.
48 Ingga yo su unfonfo wa nggo di gri iso
tsitsirr.
49 Ábáchí amba ba a ri mana wa ni ijiji yi,
meme mi na kɨ.
50 Kye unfonfo ni gri iso wa nggo ji zhi nu
unkplassu, undurr wa nggo ti ta ma, uwa si
taka ttu zizo hen.
51 Ingga yo su unfonfo ni so sese wa nggo
ji zhi nu unkplassu. Unushirr wa nggo ti
ta unfonfo wama uwa ta so sese. Inina
imungga yi iyo su unfonfo wa nggo ingga
ta ni, wre ku anishirr ba ingbingbru ba bi
kpa iso tsitsirr."

52 Ankpinkpye ba anu Yahuda gru so ri
anta kakami ni ikpa na gru so zhi ikpa di,
"À ta na kingginggi na ta ni inta inina ikpa
ima yi di inta ta?"
53 I Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba ure
ujiji, imba ta si ta inina ikpa ni si so ayiyi a
Uvuvurr a Unushirr hen, imba ta sa ni iso
tsitsirr nu umi umba.
54 Abangga ba nggo ti ta inina ikpa
imungga yi na so ayiyi amungga aba ta kpa
iso sese. Ingga taka tà ba si na azhibarr a
ikre ungo wa.
55 Inina ikpa mungga iyo si ila iri ijiji yi u
ayiyi mungga a yo si inkindirr ijiji yi nggo
di gri iso tsitsirr.
56 Abangga ba nggo ta inina mungga
yi na so ayiyi mungga wa a so nu umi
mungga, ingga mi so nu umi umbarr ku
meme.
57 Abachi nggo tu ingga, ingga so nâ ta si
nggo Abachi à se meme, undurr wa nggo ti
ta inina ikpa imungga yi uwa ta so nâ ta si
nggo ingga mi so.
58 Ingga si se nâ ta si unfonfo wa nggo
ábáchí ambirr ba a ta nggo hen. A ta un-
fonfo wama wa na kɨ. Ingga yo su unfonfo
wa nggo à ji zhi nu unkplassu. Undurr wa
nggo ti ta unfonfo wama uwa ta so sese."
59 Yesu a bre ba are kama nggo a ko tsarr
ba nu uki ki issubi ku nu Kapanahu.

Are ka iso sese

60 Nggo abiga ma ba shishemi a wo ure
kuma, abanu ba a da di, "Itsarr inggi yi i tsɨ
ki inta unggonggo ka kpa yi?"
61 Nggo Yesu hi da abiga ma ba a se ni ivri
ni itu itsarr ima yi, i na zhi ba di, "Itsarr
inggi i du iyo isisurr imba yi kako nu ugo?
62 U nu nggo imba ti ka hi Uvuvurr a
Unushirr ni ko hun kuma nu unkplassu
unto ku nggo à zhi na?
63 A si Izhi iyo di gri iso tsitsirr. Inina
ikpa si di gri iso tsitsirr hen. Are ka nggo
ingga bre ki imba sa are ka Izhi, na di gri
iso tsitsirr.
64 U abanu nu umi umba ku si yo isisurr
ni ingga ku hen." (Nggo Yesu ka hi abangga
ba nggo a kà iyo isisurr zhi ni imɛmɛ mu
ba, na hi uwanggo wa nggo taka ni vu ma
re nggo.)
65 Nggo Yesu da ba di, "Imba sama nu
ukyekye ki nga ni ingga ku sama na Aki
mungga nggo ni turr imba nga yi. Ima yo
di ingga bre ki imba are angga ka we."

66 Ni itu i inkindirr yi nggo Yesu a bre ba
u abiga ma ba shishemi a kà iga ma yi na
kakuma nu ugo.
67 I Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba mi ta
kuma meme?”
68 I Sima Biturr ddu ma di, “Atiko, inta ta
kuma nu unggonggo ku? Ùwà yo se nu ure
ki iso sese ku.
69 Inta kpanye ni hi du ùwà yo su Uni wre
wa nggo zhi na Abachi ku.”
70 I Yesu ddu ba di, “Ingga yo hla imba
awurr na aha mi, u uyirr wa nu umi umba
ku à su a Isheta umimi wa.”
71 I Yesu à ko re ni itu i Judasi, uvuvurr
a Sima Iskariyoti wa yo, nu nggo Judasi a
su uyirr nu umi ku abiga ma ba, uwa yo su
uwanggo wa nggo taka ni vu ma re ba.

7

Amuyirr abu Yesu ba si yo isisurr na ku hen

1 Nu ugo ki na aseki ka angga ka, i Yesu
gru di zirr kago na anga ka Galili ka, na si
zirr na anga ka Yahudiya ka hen, nggo a hi
da ankpinkpye ba Yahuda ba ko zha anko
a ingu ma.
2 Uwa si ni ivi yi nggo anu Yahuda ba ta
na Iga i Aburr imbarr yi.
3 Nggo amuyirr bi Yesu ba nga ni da ku di,
“Gru kuma na anga ka Yahudiya ka ku na
aseki ka ikagri angga ka ni du abiga muwa
ba nabo mi hi.
4 Unushirr wa nggo ti zha du uwa ta zzu
isa, uwa si di kà ina ima yi sharri hen. Ku
na aseki ka angga ka ni di ingbingbru i hi
uwa!”
5 Ima tsarr da amuyirr bi Yesu ba mi a si
kpanye na ku hen.
6 I Yesu ddu amuyirr ba di, “Azhibarr
mungga wa nise nga, uwa ta si imba azhi
wa sa a imba namri.
7 Ingbingbru yi ka si karr imba hen, i
karr ingga nu nggo ingga da ba ila ure
imbarr yi.
8 Imba bi kuma na abubo a iga wa ingga
nise bari, attuttu mungga wa nise.”
9 Yesu bre ba are kama na so nu Galili.

Yesu à ko ni iga i aburr yi

10 Amuyirr bi Yesu ba a kuma ni iga yi, i
Yesu mi gru ga ba nu ugo, na ku so sharri
na si du anishirr ba hi ma hen.
11 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba ko ku
so zha ma na abubo a iga wa di, “Ugo nggo
wa à ba momonggo?”
12 Anishirr ba nggo a kri na abubo a iga
wa, a gru so re ni ikpa di, “Ugo nggo su
unushirr uzizi.”
Abanu ba da di, “A si si meme hen, à bri
ku anishirr ashishi mu.”
13 Unushirr ni isisurr sama nggo ta gru
kri na da inkindirr kyekye mi ni itu i
Yesu, nggo a so kru isisu i ankpinkpye anu
Yahuda ba.

Yesu tsarr ni iga yi

14 Nggo à se na atsutsu ka ivi Iga i Aburr
yi Yesu gru kuma ku so tsarr nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku.
15 U anu Yahuda ba gru so vu angu na da
di, “Ugo nggo nise kuma na abubo a ku ibre
kye, na na kingginggi na hi ungbamvu ku
ma mi?”
16 I Yesu ddu ba di, “Aseki ka nggo ingga
ko tsarr si sa amungga hen, a nga zhi nu
uwanggo a tu ingga mu ku.
17 Anishirr ba nggo ti zha ina inkindirr
yi nggo Abachi a da ba, aba ta hi di it-
sarr mungga yi i zhi na Abachi ku, ka i si
imungga.
18 Undurr wa nggo di tsarr ihi ima yi, à so
di zha si inkpinkpye ima mu, u undurr wa
nggo so zha inkpinkpye i uwanggo nggo à
tu ma nggo, à so da su ure ujiji na si ki imu
hen.
19 U Musa à ni imba are ka, a si si meme
hen? U uyirr amba mi si kru isisu imbarr
yi hen. A sa angginggi du imba so zha anko
a ingu ingga?”
20 Anishirr ba ddu ma di, “Ùwà se na
anazhi ndanda nggo a mirri ku ùwà.
Angginggi du ùwà kye da anishirr ta ngu
ùwà?”
21 I Yesu da ba di, “Ingga na inkindirr i
ikagri iyirr yo imba kukri vu angu.
22 U Musa a da ki imba ure ki isarr iji.
(Na si su Musa nggo a ni imba isarr iji yi
hen. Ure kuma u zhi na ábáchí amburr ba.)
Meme yo imba di sarr ku amumarr amba
ba iji na Azhibarr a Isu wa mi kye.
23 Imba ta di sarr ku amumarr amba ba
iji na Azhibarr a Isu wa nâ ta si Are ka Musa
a da, uwa sa anggi mu di imba so ki unfu

ni ingga ku di ingga du unushirr wa pempe mi a wre na Azhibarr a Isu wa?
24 Imba bu si di kye aseki nâ ta si nggo a na ka hen, imba bu di kye aseki ka nâ ta si nggo a se."

Yesu yo su Kristi wa?

25 Inkpu anishirr ba nggo so nu Urushalima a da di, "Uwanggo yo à si su ugo wa nggo a ko zha anko ta ngu ma hen?
26 Kye ma ko tsarr nu unto ku nggo anishirr ka kye ma hi na wo ma krizhizhi mi, undurr mi à si ko ku gye ku angu hen. Imba kye da ankpinkpye ba kpanye du uwa yo su Kristi wa jiji?
27 Uwa ta si inta, inta hi unto ku nggo ugo nggo a zhi. Nggo Kristi ujiji wa kanga, undurr si ta hi unto ku nggo à zhi hen."
28 Nggo Yesu à ko tsarr ni Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku à du hantu di, "Yo! Ingga hi di imba hi ingga, ni hi unto ku nggo ingga zhi. I Ingga si nga ki itu mungga mu hen, a su uwanggo wa nggo su ujiji wa yo, nggo imba si hi ma hen, uwa yo tu ingga.
29 Uwa ta si ingga, ingga zhi nu uwa yo ku nggo à tu ingga nggo. Ima yo di ingga hi ma."
30 Nggo Yesu da meme, u anishirr ba gru horrhorr da aba ta vu ma, u nu nggo ivi i ivu ma i nise ma, unushirr uyirr mi si sa ungo na ku hen.
31 I inkpu anishirr shishemi a kpanye na ku na kpa ure umaku. Na da di, "Kristi wa ti nga, uwa ta ni na aseki ka ikagri numa mri ka ngga ka nggo ugo nggo so na?"

Ankpinkpye ba a zha anko a ivu Yesu

32 Nggo anu Farrisi ba a wo anishirr ni so bre are ni itu i Yesu. U ankpinkpye abikye ba ndo na anu Farrisi ba a tu abi gbye iko i Abachi ba di a bu ku vu ma nga.
33 I Yesu da ba di, "Ingga ta so ni imba ntsɨmi ni ta kakuma nu uwanggo wa nggo tu ingga.
34 Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga hen, ni si hi anko a inga nu unto ku nggo ingga se hen."
35 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba a re ni ikpa di, "Ugo nggo ta ko nu momonggo nggo inta si ta zha ma hi hen. A bu ta ko ni igbu i anu Girrki yi nggo anishirr munta ba a so na ta ku tsarr anu Girrki ba nabo yi?
36 À da di, 'Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga hen,' tuku nu nggo à da di, 'Imba si ta hi anko a inga nu unto ku nggo ingga se hen.' A da uwama à sa angginggi?"

Yesu re ni itu i Izhi yi

37 Na azhibarr a ikikre a iga wa nggo a yo sa azhibarr ankpi wa, i Yesu gru kri na du hantu di, "Undurr wa nggo uhre ti ki ma, bu nga ni ingga ku ni so.
38 Undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku, amasirr wa nggo a ta du unushirr so tsitsirr a ta gu zhi nu umi umaku, nâ ta si nggo ungbamvu ku u da."
39 Yesu à ko re ni itu i Izhi Iwre iyo. A nise ni Izhi i Iwre yi, nggo Yesu nise tasi kuma ni inkpinkpye ima yi. Nu ugo ku nggo a ta Yesu si ni ibe yi, abangga ba nggo ti kpanye na ku ta kpa Izhi yi.

Amarr ka anishirr ba ga ki na nkanka

40 Inkpu anishirr ba nggo a kri nabo na so wo Yesu ni re yi a da di, "Ugo nggo su uni kpa are ajiji wa."
41 Abanu ba a da di, "Uwa yo su Kristi wa!"
Meme mi abanu ba a da di, "Kristi wa si ta nga zhi nu Galili nggo hen!
42 Ungbamvu ku u da du Kristi wa ta nga zhi nu uga ku Doda zhi nu Betalami, ni igbu wa nggo Doda a so."
43 I iri anta gru ku anishirr ba nabo ni itu i Yesu.
44 Abanu zha da aba ta vu ma, u unushirr uyirr mi si sa ungo na ku hen.

Ankpinkpye ba si kpanye ni Yesu ku hen

45 Abi gbye iko i Abachi ba a kakuma ku da ku ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba, aba a ka zhi ba di, "Anggi mu di imba si vu Yesu gri nga ni inggya hen?"
46 Abi gbye ba da di, "Inta nise wo undurr ni re meme kye!"
47 Anu Farrisi ba zhi ba di, "Meme nggo Yesu wa à re imba meme?
48 Imba hi uyirr nu umi ku ankpinkpye ba ka anu Farrisi ba a kpanye na ku?
49 Anishirr ba nggo si hi inkindirr na are ka Abachi ka hen, a sa abu uje!"

* **7:50** *Nikodemu:* Ure ku nggo Nikodemu à kuma na ku so re ni Yesu ku, u se nu Yohana 3:1-21.

50 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba nggo à
yo ma du Nikodemu,* à se nu umi umbarr
ku. Uwa yiyirr wama yo à kuma ni Yesu ku.
À da di,
51 “Iba munta si di vu unushirr ni ìlà
sama ni iwo ma bari hen, ka hi inkindirr
indanda nggo a na bari.”
52 Aba zhi ma di, “Ùwà mi zhi nu Galili wa
mu meme? Ka ku ji so ni bre angbamvu ka
kye, ùwà ta hi di uni kpa are à si ta kanga
zhi nu Galili hen.”
[
53 Anishirr ba ga kuma ni iko.

8

Ayamba wa nggo a vu ma nu unuru numa ku

1 Yesu à hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.
2 Na kaji kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku ni igambre. Anishirr bi na nga
na ku uwa ji so na ko tsarr ba.
3 U abitsarr na are ba na anu Farrisi banu
a gri ayamba numa nggo a vu wa a ko kurr
ìga tuku ugo numa nggo a si su ku uruma
hen. Aba gba wa gri na kuma ku kri na
ankẹ ka anishirr ba.
4 Na ko ku ddu Yesu di, “Unitsarr, inta vu
ayamba anggo aba so kurr ìga tuku unuru
numa.
5 Are ka Musa ka tsarr di inta bu ta
ayamba wa nggo inta ti vu wa ko na meme
ngu na angbinta. Uwa na, ùwà da da
anggi?”
6 Na ko zhi meme, wre ba bu tirr Yesu
kye. A zha di aba ta wo inkindirr indanda
na ku, na ka vu ma. I Yesu ji kuklo na gru
ko charr ni imimi ni uvuvurr ungo.
7 Nggo a ka na ko zhi ma ure kuma uwa
gɨ itu na zhi ba di, “Imba wemi, Unushirr
wa nggo ta nise la ure kye, uwa yo bu tarr
ayamba wa kuchi.”
8 Na ji kuklo zizo na ko charr ni imimi yi.
9 Anishirr ba nggo a kri nabo na wo Yesu,
a gru so ga share na yiyirr, zhi na akikre ba
kuma ni inkpu yi ku, na du Yesu yo nabo
tuku ayamba wa.
10 Nggo Yesu gɨ itu na zhi ma di, “Ayamba,
anishirr ba na? Uyirr mi si da du uwa vu
ùwà ni ila ure hen?”
11 A ayamba wa da di, “Uyirr mi sama,
Ankpye.”

I Yesu ddu ma di, “Ingga mi si vu ùwà ni
ikpala imuwa yi hen. Kuma, ni si ka la ure
zizo hen.”]

Yesu su uru ku là ku ingbingbru yi

12 Nu ugo kuma, i Yesu re na anishirr
ba ba zizo di, “Ingga si ìlà i ingbingbru yi.
Unushirr wa nggo ti ga ingga uwa si ta zirr
ni ibwu zizo hen. A ta se ni ìlà yi nggo i ta
nu ma iso tsitsirr.”
13 U anu Farrisi ba a ddu Yesu di, “Ùwà ti
re ni itu imuwa, ùwà su uwanggo nggo taka
da na ankpami di ida muwa si jiji. Inta si
kpanye hen.”
14 I Yesu ddu ba di, “Ingga ti ko re si ki itu
mungga mi ida imungga yi i si jiji. Ingga
hi unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo
ingga ko kuma. Uwa ta si imba, imba si hi
unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo
ingga ko kuma hen.
15 Imba kye ingga nu ukpa ni so bre amu,
uwa ta si ingga nanko, ingga si ko bre amu
ni itu i unu hen.
16 Ingga ta di ingga ta bre amu ka mi, i
ibre amu mungga yi ta si ijiji, nu nggo ingga
si se na ankpa mu hen. Aki mungga wa
nggo tu ingga a se ndo ni ingga ku.
17 Are amba ka a da di anishirr aha ti da
ure uyirr, imba bi kpanye na ba.
18 Ingga su uyirr nu umi ku abi re ni itu
mungga, u Aki mungga wa nggo tu ingga,
uwanggo su unu uha wa.”
19 Aba zhi ma di, “Aki muwa wa se
momonggo.”
I Yesu ddu ba di, “Imba si hi ingga hen
ni si hi Aki mungga wa hen. Imba ka
ti hi ingga, imba taka hi Aki mungga wa
meme.”
20 Yesu à bre ku ankpinkpye anu Yahuda
ba are kama nu nggo à ko tsarr ba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku iyo, hinga ni
unto ku nggo a di zu inklo yi. Undurr mi
si vu ma hen, nggo ivi a ivu ma yi nise.

Anishirr ba si wo Yesu zizi hen

21 I Yesu da ku ankpinkpye anu Yahuda
ba zizo di, “Ingga ti du imba, imba ta zha
ingga, ni ta kɨ ni ila ure imba yi. Nggo imba
ka si kuma nu unto ku nggo ingga so ko
hen.”
22 Aba zhi di, “Yesu ta ngu itu ima mu?”
Ima yo du ma ko da di, “Imba si ta hi anko
a ikuma nu unto ku nggo ingga se hen.”

23 Yesu ddu ba di, “Imba anishirr angga
ba, imba zhi ni imimi inggya mi, uwa ta si
ingga nanko, ingga zhi nu unkplassu. Imba
sa abi ingbingbru, ingga si si abi ingbing-
bru inggi yi hen.
24 Ima yo di ingga ko da ki imba di jiji mu,
imba ta kɨ ni ila ure imba yi. Imba ta kɨ ni
ila ure imba yi, nggo imba ta si kpanye di
‘Ingga yo su undurr wa nggo ingga i da di a
si ingga nggo’ hen.”
25 Nggo aba a zhi ma di, “Ùwà su ung-
gonggo?”
I Yesu a ddu ba di, “Ingga yo su uwanggo
wa nggo ingga ka da ki imba bazhi ni imɛmɛ yi ba.
26 Ingga se na aseki ka ida kakami na atu
a imba nggo ingga ka vu imba na ka. Ingga
si ta da ka hen. Nggo ni kye ni ko da ku
ingbingbru yi aseki ka nggo uwanggo wa
nggo tu ingga yo mre, uwa yo di da ure
ujiji.”
27 U anishirr ba si hi da a so re ba ni itu i
Aki yi mu hen.
28 Nggo i Yesu ddu ba di, “Nggo imba ti klo
Uvuvurr a Unushirr, imba ta hi di ‘Ingga yo
su undurr wa nggo ingga i da di a si ingga
nggo.’ Imba ta hi da aseki ka nggo ingga
so di na ka a si su nu ukyekye mungga mu
hen. Ingga so di da si inkindirr yi nggo Aki
mungga wa di ingga bu ni da.
29 Uwanggo wa nggo tu ingga a se ndo ni
ingga ku. Ingga so di na aseki ka nggo a
di su ku isisurr. Ima yo du ma si du ingga
hen.”
30 Nggo Yesu ko bre ba are kama ka u
anishirr shishemi a kpanye na ku.

Ujiji ku ta ddu imba ttungo ni igarr

31 Yesu da ku anu Yahuda ba nggo kpa-
nye na ku di, “Imba ti kuchi ni ga itsarr
mungga yi, imba sa abiga mungga ba jiji.
32 Imba ta hi ure ujiji ku, u ure ujiji ku ta
kpa imba ttungo.”
33 Aba a ddu ma di, “Inta sa amumarr ba
Ibrayi, ni si sa agarr ba unu kye hen, nggo
ùwà ta da ki inta ure ku ikpa ttungo.”
34 I Yesu da ba di, “Ingga da ki imba ure
ujiji mu di, unushirr wa nggo ti so ni ila ure,
uwa su ugarr a ila ure.
35 Ugarr si di so iso inggi ni iko yi sese
hen, uvuvurr à di so iso inggi ni iko yi.
36 Meme nggo, Uvuvurr wa ti ddu imba
ttungo, imba ta sa amumarr iko ni si ta sa
agarr zizo hen.
37 Ingga hi di imba sa ahinhan ba Ibrayi.
Imba ba ma yo ko zha anko a ingu ingga,
nggo ure mungga ku si so ki imba ni isisurr
hen.
38 Ingga so da inkindirr yi nggo Aki
mungga wa tsarr ingga, imba so na
inkindirr yi nggo aki amba nggo à bre ki
imba.”
39 Aba a ddu ma di, “Ibrayi nggo sa aki
munta wa.”
Yesu ddu ba di, “Ka di imba sa amumarr
ba Ibrayi jiji mu, imba ka na inkindirr yi
nggo a na.
40 Ingga nggo so di bre ki imba ure ujiji
ku nggo ingga kpa zhi na Abachi ku, imba
so di zha anko ka ngu ingga. Ibrayi à si na
inkindirr numa meme hen.
41 Imba so na si inkindirr yi nggo aki
amba wa mu a di na.”
Aba da ku di, “A si hru ine iko nggi na
ngri inta hen. Abachi nggo sa Aki munta
wa na nkpama.”
42 I Yesu ddu ba di, “Ka da Abachi yo sa
Aki a imba wa jiji mu imba ka kpanye ni
ingga kakami, nu nggo ingga zhi na Abachi
ku ni se nu nggo ziza. Ingga si nga su ku itu
mungga hen, uwa yo tu ingga.
43 Inkindirr yi nggo du ure mungga ku u
tsɨ ki imba, su nu nggo imba si kpanye ni
shirr atu ku ure mungga ku hen.
44 Imba sa amumarr ba aki a imba
umimi wa, ni so na inkindirr yi nggo à zha.
Nggo a su ni ngɨ anishirr zhi ni imɛmɛ yi
na nise na inkindirr numa ijiji. Nggo ina
jiji sama nu umi kuma ku. A ti ki imu, uwa
so na su ku undu uma mu. Nggo a su uni
imu na sa aki a abi imu we.
45 Ingga da ki imba ure ujiji, ima yo du
imba si kpanye ni ingga ku hen.
46 Unggonggo nu umi umba ka gru kri
na tsarr inkla yi nggo ingga i la ure nggo?
Ingga da ki imba ure ujiji anggi mu di imba
si kpanye ni ingga ku hen?
47 Unushirr wa nggo sa a Abachi à di
shirr atu ku ure ku Abachi ku. Imba mi, si
zhi na Abachi ku hen. Ima yo du imba si ta
shirr atu hen.”

Yesu à mri Ibrayi

48 Anu Yahuda ba ddu Yesu di, “Inta si da
ma nggo inta i da du ùwà sa anu Samarriya
ni se ni izhi ndanda hen?”
49 Yesu da ba di, “Ingga sama na anazhi
ndanda. Ingga nu Aki mungga wa
inkpinkpye ima yi, imba kpa ingga chirr.
50 Ingga si so zha inkpinkpye ki itu
mungga hen. U undurr à se nggo à so zha
yi, na su uwa yo à su uni bre amu wa.
51 Ingga so da ki imba ure ujiji, undurr
wa nggo ti ga itsarr mungga yi uwa si taka
ttu hen.”
52 Anu Yahuda ba ddu ma di, “Ziza yo
inta i kye uwa kre ba. Inta hi du uwa se na
anazhi ndanda. Ibrayi a ttu, u abi kpa are
ba a kɨ. Uwa da du undurr wa nggo ti ga
itsarr muwa yi uwa si taka ttu hen.
53 Ùwà mu mri Aki munta wa Ibrayi nggo
à ttu? Ùwà mu mri abi kpa are ba nggo a kɨ?
Ùwà kye du ùwà su unggonggo?”
54 Yesu ddu ba di, “Ka di ingga ta gɨ itu
mungga yi ku inkpinkpye mu, inkpinkpye
ima ka si i igigye. Uwanggo wa nggo
ni ingga inkpinkpye yi uwanggo sa Aki
mungga wa, wanggo wa nggo imba bre da
a si ki imba Abachi a imba.
55 Imba si hi ma hen, i ingga hi ma. Ka di
ingga ta da ki imba di ingga si hi ma hen.
Ingga kaki imu nâ si imba. I ingga hi ma ni
ga ure kuma ku.
56 Aki amba wa Ibrayi à nyarr du uwa ka
hi inga i mungga yi. Na hi yi na nyarr.”
57 Aba ddu ma di, “Uwa nggo nise ma ase
iso ikywi, nggo ni ka hi Ibrayi?”
58 Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure
ujiji, ingga i se kuchi bari aba ngri Ibrayi.”
59 Nggo Yesu à da meme, aba kuklo na vu
angbinta da aba ta ta ma, i Yesu sharri ba
na huzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

9

Yesu du ugo wa nggo angri ma na akreshishi à wre

1 Nggo Yesu so zirr kuma, na ku hi ugo
numa nggo à su unakreshishi zhi nggo
ayirr à ngri ma mu.
2 U abiga ma ba a zhi ma di, “Unitsarr,
angginggi du ba a ngri ugo wanggo wa na
akreshi? À si ila ure ima nggi ka si i akiki
ma?”
3 I Yesu da ba di, “À si si ki ila ure ima ka
i akiki ma hen. Abachi à du ba a ngri ma
meme, wre ku bi tsarr ba ukyekye umaku
ni itu i ma yi.
4 Iwre i inta bu na undu ku uwanggo wa
nggo à tu ingga du azhi wa nise, wre ku
ibittu ti nga undurr si ta na undu zizo hen.
5 Ziza, nu nggo ingga nise nu ugo ki im-
imi ku, ingga yo sa azhi wa ku ingbingbru
yi.”
6 Mre Yesu ttu antinte yo ni imimi na hu
imimi vu re ku na ashishi ka.
7 Na da ku di, “Ku ngla ashishi ka ni
indinda amasirr i Silowa.” (Inkpi inggi yi,
“A tu ma.”) Ugo wa kuma ku ngla ashishi
ka na kuma ni iko na ko kye abubo hi.
8 Abi girr ama ba na anishirr ba nggo a
di hi ma ni so na di barr a zhi ikpa di, “À su
ugo wa nggo à so di barr wanggo yo?”
9 Abanu da, à su uwa yo.
U abanu da da à su unuma mu à zzu ugo
ni barr wa.
Ugo ni barr wa à kri karrkarr mi di, “À si
ingga yo.”
10 Aba zhi ma di, “Unggonggo du ùwà
wre, à sa angginggi la?”
11 A ddu ba di, “Ugo wa nggo à yo ma
di Yesu, uwa yo hu imimi re ki ingga na
ashishi na da ki ingga di kuma ku ngla
ashishi ka ni indinda amasirr i Silowa. Mre
ingga ku ngla ni hi abubo.”
12 Aba zhi ma di, “Uwa se momonggo
ziza?”
Uwa ddu ba di, “Ingga si ka hi hen.”

Anu Farrisi ba a zhi inkindirr yi nggo i la

13 Aba a gri ugo wa nggo a di su un-
akreshishi na kuma na anu Farrisi ba.
14 Azhibarr nggo Yesu à hu imimi zharr
ku ugo wa na ashishi ka na du ma wre si
na Azhibarr a Isu Anu Yahuda ba.
15 U anu Farrisi ba a zhi inkindirr yi nggo
ila ni du ma wre. Uwa da ba di, “À hu imimi
nggi zharr ki ingga na ashishi, nggo ingga
ku ngla yi glo, ziza ingga kye hi.”
16 Anu Farrisi banu ba a da du, “Yesu
wanggo yo si zhi na Abachi ku hen. Kye ma
so na undu na Azhibarr a Isu wa.”
Abanu ba a da di, “Imba kye uni la ure ka
na aseki ka ikagri angga ka meme?” Na vi
na ga ki na nkanka.

17 U anu Farrisi ba ka ku zhi ugo wa
nggo à di se na akreshi ka di, “Ùwà da du
ugo wa nggo à bwu ku ùwà ashishi ka su
unggonggo?”

Ugo wa da di, “À su uni kpa are.”

18 Ankpinkpye bu Yahuda abanu ba si
kpanye da à su unakreshishi jiji hen, na si
kpanye di ashishi ka a bwu ku hen, na yo
anaki ma ba rri,

19 na zhi ba di, “Uwanggo su uvuvurr a
imba? À di su unakreshishi jiji? Uwa ta di
su unakreshishi uwa na kingginggi na kye
hi ziza?”

20 Anaki ba a ka sa ba di, “Inta hi da à
su uvuvurr munta. I inta ngri ma ttu na
akreshi.

21 I inta si hi nggo ashishi ka a na na wre
ku hen, ka undurr wa nggo bwu ku ashishi
ka. Uwa mi si su uvuvurr hen, imba zhi ma
uwa ta da ki imba ni itu ima!”

22 A da meme nggo a ko kru isisu i
ankpinkpye bu anu Yahuda ba, nggo a du
undurr wa nggo ti da di Yesu su Kristi, aba
ta ttu ma glo nu uki ki issubi umbarr ku.

23 Ima yo du anaki ba a da di, “À kri
unushirr ba, imba zhi ma du da ni itu ima.”

24 Aba yo ugo wa nggo à di se na akreshi
ka rri inkpo i iha, na ddu ma di, “Ùwà da du
ùwà di kru isisu i Abachi, da ki inta ure ujiji
na ankẹ ka Abachi! Inta hi du ugo wa nggo
à du ùwà wre à su uni la ure.”

25 Ugo wa ddu ba di, “Ingga si hi ka
à su uni la ure hen. Inkindirr yi nggo
ingga hi nggo inggi ì si di: Ingga i di su
unakreshishi, i ziza ingga ko kye hi.”

26 Aba zhi ma di, “À na sa angginggi, na
na kingginggi na bwu ku ùwà ashishi ka?”

27 Ugo wa ddu ba di, “Ingga ka da ki imba
ba, imba kà iwo. Imba zhi ingga anggi mu
zizo? Imba mi zha di imba mi ta ga ma mu
meme?”

28 Mre, aba marr ma da di, “Ùwà mu si
uniga a undurr uwama, i inta sa abiga ba
Musa mu.

29 Inta hi da Abachi à re nu Musa ku. Uwa
ta su undurr muwa wa inta si hi unto ku
nggo à zhi hen!”

30 Ugo wa ddu ba di, “U kuma ù shi ki
ingga ibwu! Imba di imba si hi unto ku
nggo à zhi hen, ka bu à zhi momo? Ingga
nanko, inkindirr yi nggo inggi ingga hi si
di, ugo wa à du ashishi mungga ka bwu.

31 Inta hi Abachi si di wo ibarr i uni la ure
hen, na di wo abangga ba nggo a so di ga
ma na di na inkindirr yi nggo à da a bu na
yo mre.

32 Zhi ni imẹmẹ yi nggo Abachi à na
ingbingbru yi mu, imba ka wo du undurr
ka bwu ashishi ku unuma nggo a ngri ma
na akreshi du ma hi abubo ba?

33 Ka du ugo nggo si zhi na Abachi ku
hen, ka si na undu kuma hen.”

34 Aba a ddu ma di, “À ngri ùwà ni ila ure,
ùwà di la ure ttuttumi nggi ni du ùwà ta
tsarr inta ure ku Abachi?” Na ttu ma huzzu
nu uki ki issubi ku.

Akreshi ni Izhi

35 Nggo Yesu wo inkindirr yi nggo a na
nu ugo wa, na zha ma. À ku hi ma nggo
na da ku di, “Ùwà kpanye nu Uvuvurr a
Unushirr?”

36 Ugo wa zhi ma di, “Ankpye, uwanggo
su unggonggo? Da ki ingga, hi di ingga mi
ta kpanye na ku.”

37 I Yesu ddu ma di, “Ùwà ka hi ma ba, a
su uwa yo ko re nu ùwà ku.”

38 Ugo wa da di, “Yo, Atiko, ingga kpa-
nye!” Na kuttu ku Yesu.

39 I Yesu ddu ma di, “Ingga nga ni ing-
bingbru yi i tsarr iga ki na nkanka anishirr
yi ssuzzu na ábì. Ingga nga i du aba kreshi*
bu kye hi, ni bu tsarr abangga ba nggo kye
da aba so kye hi nggo di a sa aba kreshi.”

40 Nggo anu Farrisi banu a wo Yesu ni da
meme yi, na zhi ma di, “Ùwà da anggi? Ùwà
di inta mi sa aba kreshi?”

41 Yesu ddu ba di, “Ka di imba sa aba
kreshi, a ka si vu imba ku ila ure hen. Nu
nggo imba da di imba kye hi, imba ta kri
ilo ku ila ure yi meme yo.”

10

Assurre ni itu i aminta

1 Yesu da di, “Di ingga da ki imba ure ujiji,
undurr wa nggo ti hun ba ni itumpa na si
ga anko hen, à su unayi ni di kpa iki nu
ukyekye.

* **9:39** *Aba kreshi:* Yesu à so re ni itu i anishirr abangga ba nggo izhi imbarr yi i si kye hi hen. A si so re ni itu i aba kreshi ajiji mu hen.

2 Undurr wa nggo à di rri ga anko, uwa
yo su uni ka aminta wa.
3 Uni gbye anko wa di bwu ku anko uni
ka aminta wa, uwa ta rri, u aminta ba a di
wo ukorr umaku na nga na ku. Uwa di yo
aminta ama ba na asa na gri ba huzzu.
4 Nu ugo ku nggo a ti gri aminta ba ssuzzu
na ábì, uwa zzu ku ba ichi. Nggo a hi ukorr
umaku, ima yo du ba ga ma.
5 A si ta ga undurr tankpami hen. Undurr
ti yo ba aba ta kru, nggo a si hi ukorr uma
ku hen."
6 Yesu à da ba assurre nggo ku, aba wo na
si hi inkpi i ire ima yi hen.

Yesu nggo su uni ka aminta uzizi

7 Uwa gru ko da ba zizo di, "Ingga da ki
imba ure ujiji, ingga yo su anko a uki ku
aminta wa.
8 Inkpu yi nggo a kuchi ki ingga a sa abayi
na di kpa inkindirr nu ukyekye, u aminta a
jiji ba a si wo ba hen.
9 Ingga yo sa anko a uki ku aminta wa,
undurr wa nggo ti rri ba ni ingga ku a ta
kpa ma ttungo. Unto ku nggo à ti kuma
uwa ta hi agiga a ssussu.
10 Undu ku unayi ku sa ayi, ingu, tuku ina
ki ndanda. U undu mungga ku su ki ni iso
tsitsirr, ni bu ni yi tsarr ssu.
11 "Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa.
Uni ka aminta wa di ba itu ima ni ku am-
inta ba. 12 Uni ka aminta ni inklo wa si
si uni ka wa nggo aminta ba a su ku ama
hen. Nggo a ti hi iche so nga na ku, à ta kru
share, na du aminta ba. I iche wa ta ngɨ ba,
na ta du na da du inkpu yi kru varr ni ijiji.
13 Ugo wa ta kru share, nggo à so na su
undu ku uda mu, i isisurr ima yi si se ni itu
i aminta ba hen.
14 "Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa.
Ingga hi aminta mungga ba, aba mi hi
ingga.
15 Nâ ta si nggo ingga hi Aki mungga wa,
uwa mi hi ingga. Ima yo di ingga i ba itu
mungga ni ku aminta mungga ba.
16 Ingga se na aminta banu nggo a si se
nu uki ku aminta ku hen. Ingga ta ku gri
ba nga, ni surr na abangga ba. Aba ta wo
ukorr mungga, na ta zirr bi ndo, u uni ka
ba wa à ta su uyirr yo.
17 Ingga ka itu mungga yi ni, wre ki ingga
bu kpa itu mungga yi kanga. Ima yo du Aki
mungga wa kpanye ni ingga ku.
18 Undurr sa nu ukyekye ki kpa itu
mungga yi, ingga nggo kpanye ni ba yi ni.
Ingga nggo i tsarr ma ku imungga ni ba itu
mungga yi, ni se nu ukyekye ki ka yi kpa
zizo. À sa Aki mungga nggo à da ki ingga di
ingga bu na meme."
19 Ida i Yesu ima yi di anishirr ba ga ki na
nkanka zizo.
20 Abi kri mwe ba so da di, "À ku anazhi,
na là! Imba kri wo ku angginggi?"
21 Inkpu yi da di, "Uni ku anazhi ka na
kingginggi na re ma mi? Uzhi ka na king-
ginggi ni du unakreshishi kye hi?"

A kà Yesu

22 Uwa su ni ivi yi nggo ani Yahuda ba ta
na Iga i bwu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi yi
nu Urushalima. Ivi ima yi si ni umvru,
23 i Yesu so zirr na anga a Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi wa, nggo à yo wa da akaba a
Solomo wa.
24 Anu Yahuda ba ni nggurr bi na zhi ma
di, "Ùwà ta di zu inta kakuma nita nggo
bari, ni ka da ki inta ure ujiji ku? Uwa yo
su Kristi wa jiji? Da ki inta ziza nggo."
25 Yesu ddu ba di, "Ingga ka da ki imba
ba, imba si kpanye hen. Aseki ka ikagri
nggo ingga na ni isa i Aki mungga yi a tsarr
imba na angu mungga ka.
26 Meme mi, imba si kpanye hen, nggo
imba si sa aminta mungga hen.
27 Aminta mungga ba di wo ukorr
mungga. Ingga hi ba, aba di ga ingga.
28 Ingga nu ba iso sese. Aba si taka kɨ
mremremu hen. Undurr si ma nggo ka kpa
ba glo nu ungo mungga hen.
29 Aki mungga wa ni inga aminta
mungga ba, à su ukyekye mri anishirr ba
we, undurr si ma nggo ka kpa ba glo nu
ungo ku Aki mungga hen.
30 Inta tuku Aki mungga wa inta sa
ayirr."
31 Anu Yahuda ba a vu angbinta zizo da
aba ta tà ma.
32 Yesu ddu ba di, "Ingga na aseki ka
ikagri kama na ashishi amba nggo Aki
mungga wa ni ingga. Ni itu i uwata nggi
imba ta tà ingga na angbinta ka?"

33 Aba ddu ma di, “Inta si di inta ta tà ùwà
ku ina wre nggi hen. Inta ta tà ùwà nggo
ùwà re ndanda mi ni itu i Abachi. Ùwà su
unushirr na ayiyi nu ukpa ni so zha du ùwà
ta da du ùwà sa Abachi!”
34 Yesu ddu ba di, “A charr nu ungbamvu
ku Are ka imba ka di, ‘Ingga i ka da ba du
imba sa ábáchí.’
35 Inta mi hi du Ungbamvu ku Abachi ka
si kasarr hen. Anishirr bama a nu ba ure
ku Abachi ku nggo, Abachi à re na ba na yo
ba ki ábáchí.
36 Sa anggi mu du imba di ingga da ure
undanda ni itu i Abachi, nggo ingga da di,
‘Ingga su Uvuvurr a Abachi’ nggo? Ingga
yo su uwanggo wa nggo Abachi à ttu na tu
nga ni ingbingbru yi.
37 Ingga ti si so na sa aseki ka nggo Aki
mungga à zha di ingga bu na nggo hen,
imba bu si kpanye ni ingga ku hen.
38 Ingga ti ko na aseki ka Aki amungga a
ka yo, ka nu nggo imba si kpanye ni ingga
ku na aseki ka nggo ingga so na mi hen,
imba bu kpanye na aseki ka ikagri ka yo,
wre ki imba bu hi ankpu uyirr mre da Aki
mungga wa se nu umi mungga, i ingga mi
se nu umi ku Aki mungga.”
39 Aba zha da aba ta vu Yesu zizo, uwa
sarr huzzu ba na ango.
40 Mre Yesu cha inyi nu Joda wa zizo
kakuma nu ugarr ku nggo Yohana à so di
zzu anishirr ba, na kuma ku so nabo.
41 Anishirr shishemi a nga na ku. A ddu
ikpa di, “Yohana à si na inkindirr i ikagri
hen, u ure ku nggo à da ni itu i unushirr
wanggo u si jiji.”
42 Anishirr shishemi nabo a kpanye ni
Yesu ku.

11

Ittu i Lazarru

1 Ugo numa nggo à di so nu Betani, aba
yo ma di Lazarru. Uwa à vri. Betani wa
yo si igbu a ani Maryamu tuku uvayirr wa
Marrta.
2 (Maryamu wama yo à surr ku Atiko
anye a ihun ingba wre wa na aza na hị
wa ni infunfutu ima yi. Lazarru à su ku
uzayirr).
3 Amuyirr ba, anu Marrta tuku
Maryamu a tu ba ni Yesu ku di, “Atiko,
ukpami wa nggo ùwà kpanye na ku à vri.”
4 Nggo Yesu wo, na da di, “Ikikre i ululo
kuma si ta si ittu i Lazarru hen. Inkindirr
ima i si meme, wre ku anishirr bu hi
inkpinkpye i Abachi yi, ni ta si anko wa
nggo Uvuvurr a Abachi wa mi taka kpa
inkpinkpye meme.”
5 Yesu à kpanye na anu Marrta ba nu
uvayirr ama wa tuku Lazarru.
6 Meme mi nggo, Yesu à wo ivri i Lazarru
na so nu unto ku nggo à se ki ivi iha bari.
7 Na gru ddu abiga ma ba di, “Gru di inta
kakuma nu Yahudiya.”
8 Aba zhi ma di, “Unitsarr, inta kye di a
ta tà ùwà na angbinta ka nabo yo, i ivi yi i
nise kri mwe ùwà du ùwà ta kakuma nabo
zizo?”
9 I Yesu ddu ba di, “Azhi yirr se ni ankpi
awurr na aha, i si si meme hen? Unushirr
wa nggo ti zirr na azhi uwa si ta bwu uza
hen, nu nggo azhi wa a so la ku ingbingbru
yi.
10 Uwa ti zirr ni ibittu nggo abubo wa shi
ibwu, uwa ta bwu uza nggo à si gri uru
hen.”
11 Yesu da ba meme, na da ba zizo di,
“Ukpama munta wa Lazarru à kurr ina, di
ingga ku si ma.”
12 Abiga ma ba da ku di, “Atiko, à ti ko
kurr si ina, uwa à ta wre.”
13 Yesu à ko da ba di Lazarru à ttu. Abiga
ma ba a kye da à si ina jiji.
14 I Yesu kye na da huzzu ba di, “Lazarru
à ttu.
15 Inyarr imungga yi i si ki imba yo, nu
nggo ingga sama nabo, wre ki imba bu
kpanye. Di inta kuma na ku.”
16 U Toma (nggo a di yo ma di Didimo,
nggo ri Amuhẹ) à ddu abiga banu ba di, “Di
inta ga Yesu, di inta ku kị na ku!”

Yesu si itasi tuku iso tsitsirr

17 Nggo Yesu mirri nu Betani na hi du
Lazarru à ka ttu ba, izzu ima yi i ki ivi unẹ
mu ba.
18 Betani ka ma kilomita itarr zhi nu
Urushalima.
19 Anu Yahuda shishemi a nga nye chi
anu Marrta tuku Maryamu ni ittu i uzayirr
umbarr yi.
20 Nggo Marrta wo di Yesu so nga na gru
kuma ko ima na ku na anko, u Maryamu à
so ni iko.

21 Marrta ddu Yesu di, “Atiko, ka du ùwà
se ni inggya, uzayirr amungga wa ka si ttu
hen!
22 Ni ima mi, ingga hi di inkindirr yi nggo
ùwà ti barr Abachi uwa ta nu ùwà na yi.”
23 Yesu ddu ma di, “Uzumbirr wa ta gru
zizo.”
24 Marrta da di, “Ingga hi da à taka tasi
na azhibarr a itasi wa nggo a si azhibarr a
ikikre wa.”
25 Yesu da ku di, “Ingga yo i di du anishirr
a tasi ni du ba a so tsitsirr zizo. Undurr wa
nggo ti kpanye ni ingga ku, à ti ttu mi uwa
ta so tsitsirr.
26 U unushirr wa nggo ti so tsitsirr na
kpanye ni ingga, uwa si taka ttu mrem-
remu hen. Marrta, ùwà kpanye meme?”
27 Marrta à da di, “Atiko, ingga ka kpa-
nye ba du ùwà yo su Kristi wa, Uvuvurr a
Abachi, nggo a so kye anko da à taka nga ni
ingbingbru yi.”

Yesu à yì

28 Nggo Marrta da meme na ku yo
Maryamu, uvayirr wa kaki na anga yirr, na
da ku di, “Unitsarr wanggo à se ni inggya,
na so zha du uwa ta hi ùwà.”
29 Nggo Maryamu à wo meme na ssubi
na kru huzzu kuma na ku.
30 (Yesu ni kri nu unto ku nggo Marrta à
ku hi ma, na nise mirri nu umi ku igbu ku.)
31 Anishirr ba nggo a ni so chi ba a se ndo
ni Maryamu ku. Na hi ma nggo à gru kru
huzzu, na kye da a ko kuma ko yi ni ibe yi
mu, na ga ma.
32 Maryamu ko nu unto ku nggo Yesu à
se. Nggo à sa ashishi na ku na ji jaku ku
na aza, na da ku di, “Atiko, ka du ùwà se ni
inggya, uzumburr wa ka si ttu hen!”
33 Nggo Yesu hi ma ni so yi yi, na hi nggo
anishirr ba mi a ko yi na ku meme, itito ki
ma na ba, i isisurr ima yi gru.
34 Yesu zhi ba di, “A zzu ma nu
momonggo?”
Aba da di, “Atiko, nga ni kye.”
35 I Yesu à yì.
36 Anishirr ba da di, “Imba kye nggo a
kpanye na ku kakami bari.”
37 Abanu ambarr ba a da di, “À si bwu ku
aba kreshi ashishi hen? À ka si zu Lazarru
na han ma ni ittu yi hen?”

Yesu à du Lazarru à tasi

38 Nggo itito ki ma zizo, i Yesu gru zirr
kuma ni ibe yi. Ibe yi ì su nu uko uhan, aba
ttu yi ni ingbinta.
39 Yesu ddu ba di, “Imba ba ingbinta yi
glo.”
Marrta uvayirr a uni ttu wa à ddu ma di,
“Atiko, a su unẹ mu ari nggo a zzu ma, à ta
hun ingba kakami!”
40 Yesu à ddu ma di, “Ingga si da ku ùwà
du ùwà ta hi inkpinkpye i Abachi nggo ùwà
ti kpanye hen?”
41 Aba ngi ingbinta yi glo, i Yesu kye ko
nu unkplassu na da di, “Ingga nyarr ku ùwà
Aki mungga, nggo ùwà di wo ingga.
42 Ingga hi du ùwà di wo ingga ttuttumi.
Ingga ko da ure unggo ku, wre ku anishirr
angga ba bu hi na kpanye di ùwà nggo tu
ingga.”
43 Nggo Yesu à da meme, na yo ma hantu
di, “Lazarru, gru huzzu!”
44 Mre, Uni ttu wa gru huzzu, u ango ka
na aza ka a kurr ni ilo nu upri ankru ku ibe
ku, ni lo ku na ashishi ka meme.
Yesu ddu ba di, “Imba ddu ma yi, ni du
ma kuma.”

A zha anko a ingu Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Anishirr ba shishemi nggo a nga nye
ichi ani Maryamu a hi inkindirr yi nggo
Yesu à na, na kpanye na ku.
46 Abanu nu umi umbarr ku a kuma na
anu Farrisi ba ba na ku da ba inkindirr yi
nggo Yesu à na.
47 Anu Farrisi ba na ankpinkpye abikye
ba a yo inggurr bi i Akaba anu Yahuda ba
na da di,
“Inta ta na sa angginggi? Imba kye ikagri
yi nggo unushirr wanggo so na yi!
48 Inta ti so kye ma du u kuchi meme,
anishirr ba we ta ka ku ga ma, u atuttu
ba nu Roma ba a ta nga ni kpa inkpinkpye
imunta yi nu Uki ku Ibarr munta ku na kpa
Igbu munta yi!”
49 Uyirr nu umi umbarr ku nggo a yo ma
di Kayafa, nggo uwa yo à sa Ankpye unkpi
abikye ba ni i se ima yi, à da di, “Imba sa
arrurru mu?
50 Imba kye i si wre sha unushirr uyirr
a bu ttu ku anishirr ba we hen, nu nggo
anishirr ba bu kị we?”

51 Kayafa mi à si da ure ukuma ku itu ima
mu hen. Nu nggo uwa yo à sa ankpye unkpi
abikye wa ni ise ima yi mi, à so da inkindirr
yi nggo i taka la ni ichi mu, di Yesu ta ku ttu,
wre ku anu Yahuda ba bu so.
52 Na si su ku anu Yahuda ba yo na ak-
pambarr hen, a su ku anishirr ba Abachi
ba nggo a ga so ni ingbingbru inggi yi we.
53 Bazhi na azhibarr ama wa kuma ni
ichi ankpinkpye ba anu Yahuda ba a gru di
zha anko a ingu Yesu.
54 Ni ima yo, Yesu gru di zirr sharri, na
gru kuma ku di so na abiga ma ba ba hinga
na ankpuji, ni igbu wa nggo a yo ma du
Ifremu.
55 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr anu Yahuda yi i
ki ywhiywhirr, anishirr shishemi ni ìgbù yi
a gru kuma nu Urushalima da aba ko ingla
ukpa umbarr ku, nâ ta si nggo iba imbarr
yi ì da ba bari na ka ma ni iga yi.
56 Na so zha di aba ta hi Yesu, nggo a ku
so nu Uki ku Ibarr ku, na gru so zhi ikpa
di, “Imba kye kingginggi? À si ta nga ni iga
inggi yi hen?”
57 Ankpinkpye abikye ba na anu Far-
risi ba a ga da ku anishirr ba, di undurr
uwanggo ti hi unto ku nggo Yesu à se, uwa
bu da ba wre ba ku vu ma.

12

Maryamu a surr ku Yesu anye nu Betani
(Matiyu 26:6-13; Marrku 14:3-9)

1 Nggo a ji ivi tani aba na Iga i Ivu Sarr
yi, i Yesu mirri nu Betani ni igbu wa nggo
Lazarru, ugo wa nggo Yesu a ta ma si, à di
so.
2 Aba zzu ku Yesu ila. Nggo Marrta a nu
ba, u Lazarru ni so ri na ba.
3 I Maryamu à ba anye à tsɨ anta kakami
ssu na azhizha. A na anye wa zhi nu
unkunkurr ku nggo à yo ku du nadi, na si
zɨ wa ni inkindirr hen. Na gri wa ni surr ku
Yesu na aza, na hɨ ku aza ka ni infunfutu
ima yi. I ingba i anye yi ì varr ssu ni iko yi.
4 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku abiga
Yesu ba (nggo uwa yo à taka ba Yesu re
nggo) à se nabo, na gru da di,
5 “Inklo i anye anggo wa i ka ma azurrfa
ayiyirr atarr mu, aba ka si ba wa re na ka
inklo yi ga ku abi iha ba hen?”
6 Yahuda a da mu, na si se na amarr ka
abi iha ba jiji mu hen. A da meme nu nggo
à su unayi. Uwa yo di gri ba abubwu a inklo
wa, uwa ti gru uwa ttu inklo yi na yi.
7 I Yesu ddu Yahuda di, “Du ayamba wa
tomi! A na wre nggo a zu anye anggo bi
azhibarr a izzu ingga wa.
8 Abi iha ba ta di so iso inggi ni imba ba.
Uwa ta si ingga nanko, ingga si ta di so iso
nggi ni imba ba hen.”

Anishirr ba ko zha anko a vu Lazarru
9 Anu Yahuda ba shishemi a wo di Yesu
se nu Betani na gru kuma ko i hi Yesu tuku
Lazarru, nggo Yesu à ta ma si.
10 U ankpinkpye abikye ba a ssubi da aba
ta ngu Lazarru mi meme.
11 Nggo si ni itu i Lazarru iyo anu Yahuda
shishemi a so ka iga imbarr yi na so
kakuma ku kpanye ni Yesu ku.

Yesu mirri nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40)

12 Nu uha wa anishirr shishemi a so nu
Urushalima ku Iga i Ivu Sarr yi. Nggo a wo
di Yesu so nga nu Urushalima,
13 na mɨ ahiharr iri na ko ima na ku na
anko, na ko di hantu di,
“Hosana!*”
“Abachi à yo angu ka iwre ku ugo wa nggo
à so nga ni isa i Atiko yi!”
“Abachi à yo angu ka iwre ku Uttu a Israila
wa!”†
14 Nggo Yesu à du ba a gri ku ijaki wa na
hun so na ku, nâ ta si nggo a charr di,
15 “Imba anishirr bu Zayo, imba si ki isisu
hen!
Kye uttu amba wanggo à so nga,
na hun so ni uvuvurr ijaki.”‡
16 Ni imɛmɛ yi abiga ma ba si kye
inkindirr ima hi hen. Nu ugo ku nggo Yesu
à ttu na tasi na hun kuma nu unkplassu ni
inkpinkpye ima yi bari, aba a ssu hi da a
charr inkindirr ima zu ni itu i Yesu nâ ta si
nggo a na ku.

* **12:13** *Hosana:* Ani Yahuda ngga a di barr Abachi di a bu zi aba, na yo inkpi ire ima. Aba a yo inkpi ire yi ni inggya so gbyarr ku Abachi mu asa ka inyarr. † **12:13** Kye zizo *Asarr 118:25-26.* ‡ **12:15** Kye zizo *Zakarriya 9:9.*

17 Anishirr shishemi a se ni Yesu ku nggo
à du Lazarru à tasi na da ku di a bu gru
huzzu ni ibe yi. Ziza, aba ko bre ku anishirr
inkindirr yi nggo Yesu a na.
18 Anishirr ba wo iki i ikagri yi nggo Yesu
a na, ima yo du anishirr shishemi a gru
kuma ko ima ni Yesu ku na anko.
19 Anu Farrisi ba gru so re ki ikpa di,
“Imba hi di inta sama ni inkindirr numa
izizi? Kye, anishirr bi ingbingbru ba a ko
ga uwa mu we.”

Yesu re ni itu i ītttū ima yi

20 Anishirr banu nggo a yo ba ki anu
Girrki a se nabo meme. A nga nye ibarr
Abachi ni Iga yi nu Urushalima.
21 Aba mi gru kuma nu ugo numa ku
nggo a zhi nu Betsada na anga ka Galili ka,
nggo yo ma di Filibu, ku da ku di, “Ankpye,
inta zha di inta ka hi Yesu.”
22 I Filibu a da ku Andoro, aba aha mi a
gru kuma ku da ku Yesu.
23 Yesu da ba di, “Ivi iyo i nga ba nggo
Abachi à ta tsarr anishirr inkpinkpye jiji i
Uvuvurr a Unushirr.
24 Di ingga da ki imba ure ujiji, ingbingbi
ikiri ta ji jaku rri ni imimi ni ttu, wre ku i
bu klo ingbingbi shishemi. Ì ta si ttu hen, ì
ta di kurr iyiyirr ima yo mre.
25 Undurr wa nggo à zharr itu ima à ta
ttu, u undurr wa nggo ti kà itu ima ni
ingbingbru inggi yi à ga anko zizi a iso sese.
26 Undurr wa nggo ti na ki ingga undu,
uwa ta ga ingga. Uvuvurr iko amungga
wa ta se ni ingga ku ttuttumi nu unto ku
nggo ingga ti kaba. Aki amungga wa à
ta ni abangga ba nggo so ga ingga nggo
inkpinkpye.

Yesu re ni itu i ittu ima yi zizo

27 “Ziza nggo ingga se ni ivri ni isisurr.
Ingga ta da kingginggi? Ingga bu da di Aki
mungga bu kpa ingga ttungo ni ivri inggi
yi? Iya, ingga i nga ku ima yo mremremu.
28 Aki, na inkindirr yi nggo ta du anishirr
a kye uwa ssu nu ungo!”
Mre aba wo ukorr zhi nu unkplassu
da di, “Ingga i ka na isa imungga yi ki
inkpinkpye ba, ni ta na yi zizo.”
29 Anishirr ba nggo a kri nabo na wo
ukorr ku, na da di, à si ingẹ. Abanu ba a
da di, “A si unitu a Abachi mu nggo a re na
ku!”
30 I Yesu ddu ba di, “Ukorr ukuma u si ki
imba yo nu su si ki ingga hen.
31 Uwanggo yo su ku abi ingbingbru ba
ivi i ibre amu yi. Ziza nggo a ta han uttu ni
gri ingbingbru wa ssuzzu.
32 Nggo a ti gị ingga gru ni imimi yi, ingga
ta du anishirr ba we a nga ni ingga ku.”
33 (Yesu ko da ba sa anko wa nggo uwa à
taka ttu).
34 Anishirr ba da di, “Inta bre na
Angbamvu ka Abachi du Mezaya wa à taka
so sese, uwa sa anggi mu du ùwà ka ko da
di, ‘A ta gị Uvuvurr a Unushirr ki nu ussu’?
A su unggonggo su ‘Uvuvurr a Unushirr’
uwama?”
35 I Yesu ddu ba di, “Uru mungga ku u ta
sha la ki imba ki ntsịmi yo. Meme imba bu
na undu nu nggo abubo wa ni ko la, wre ku
ibwu ta vu imba kpa undu ku. Imba ti zirr
ni ibwu, imba si ta hi unto ku nggo imba so
kuma hen.
36 Kpanye ni uni ila uru wa ku, nggo à
ni so se ni imba ba, wre ki imba bu kaki
amumarr ba azhi.” Nggo Yesu da ba meme
na share na ba kuma ku sharri.

Anishirr banu a kà ikpanye ni Yesu ku

37 Nggo Yesu a di se na ba na di na aseki
ka ikagri shishemi, aba kà ikpanye na ku.
38 Ima i si nâ ta si nggo uni kpa are a
Abachi wa, Ishaya a da di,
“Atiko, unggonggo kpanye ni inkindirr yi
nggo inta bre ba?
Atiko à tsarr ku unggonggo ukyekye
umaku?”§
39 U anishirr si kpanye hen nâ ta si ida
Ishaya yi zizo di,
40 “Abachi à ttu ba ashishi
na di isisurr imbarr yi shi ibwu,
du ba si ta kye hi na ashishi ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr imbarr yi
hen,
na si ta kanga ni du ingga du ba wre ni
ivri imbarr yi hen.”*
41 Ishaya à kuchi hi inkpinkpye i Yesu yi na
da ure ni itu ima yi.
42 Anishirr shishemi a kpanye ni Yesu ku
kye na abi gri anishirr ba meme. Na so kru
isisu i anu Farrisi ba, na si gru kri na da di

§ **12:38** Kye zizo *Ishaya 53:1.* * **12:40** Kye zizo *Ishaya 6:10.*

aba kpanye ni Yesu ku hen. A kru da a ta
ddu ba glo na aki ka ibarr ka.
43 A zha igbyarr asa i anishirr mri i a
Abachi yi.

Ibre amu ì ta zhi nu Ure ku Yesu ku

44 I Yesu à da hantu di, “Undurr wa nggo
ti kpanye ni ingga ku, uwa si kpanye si ni
ingga ku hen, à kpanye su nu uwanggo wa
nggo tu ingga.
45 Undurr wa nggo hi ingga, uwa hi
wanggo wa nggo tu ingga.
46 Ingga gri ku abi ingbingbru ba uru, du
undurr wa nggo ti kpanye ni ingga ku, uwa
si ta so ni ibwu zizo hen.
47 “U undurr wa nggo ti wo ure umungga
ku na si kpanye na ku hen, ingga si vu
ma ni ila ure hen. Ingga si nga ibre ki
ingbingbru yi amu mu hen, ingga nga nye
kpa yi ttungo mu.
48 Undurr wa nggo ti kà ingga na si
kpa nu ure umungga ku hen, uwa se nu
uwanggo wa nggo ta bre ku amu. Ure
umungga, uku yo taka bre ku amu na
azhibarr a ikikre wa!
49 Ingga si ko re ki itu mungga hen. Ingga
ko re ni itu i Aki amungga wa nggo tu ingga,
a tsarr ingga ure ku, nggo ingga ta da na di
ingga i da ku.
50 Ingga hi du ure umaku u di gri iso sese.
Meme nggo, inkindirr yi nggo ingga ti da,
uwa si inkindirr yi nggo Aki wa mu à da ki
ingga.”

13

Yesu ngla ku abiga ma ba aza

1 A si azhibarr wa nggo a ta zzu na ambre
ka na na Iga i Ivu Sarr yi, i Yesu à hi
da azhibarr yo a nga ba nggo uwa ta du
ingbingbru inggi yi na kakuma na Aki wa
ku. À di kpanye na abiga ma ba ba nggo so
ni ingbingbru yi kakami kuma ni ikikre yi.
2 Ni ingbahru Yesu na abiga ma ba a ko
ri ila. Umimi wa à na undu nu Judasi,
uvuvurr a Sima Iskariyoti, nggo na nu ma
amarr ka iba Yesu re.
3 Yesu hi du uwa zhi na Abachi ku na ta
kakuma na Abachi ku. Na hi da Abachi nu
ma ukyekye ku we.
4 Ni ima yo Yesu gru kri na ttu ankru ama
ka abi ka, na ba upri inkru ki ihɨ ukpa lo na
anklampi.
5 Na ba amasirr kasurr na agbugba na
gru ko ngla ku abiga ma ba aza, na ko hɨ ba
aza ka nu upri inkru ku.
6 Nggo Yesu nga ni Sima Biturr ku, uwa
da di, “Atiko uwanggo ta ngla ki ingga
aza?”
7 I Yesu ddu ma di, “Uwa si hi inkindirr yi
nggo ingga ko na ziza hen, uwa taka hi yi ni
ichi.”
8 I Biturr ddu ma di, “Uwa si ta ngla ki
ingga aza mremremu hen.”
I Yesu ddu ma di, “Uwa ta si kpanye
di ingga bu ngla ku ùwà aza muwa ka
hen, uwa si su uyirr nu umi ku anishirr
amungga ba hen.”
9 U Sima Biturr ddu ma di, “Atiko, ngla
aza mungga ka kye na ango ka ni itu yi mi!”
10 Yesu da di, “Nggo unushirr ti su ukpa,
ankizhi a sama ku nu ukpa zizo uwa à
ta zha ingla aza yo mre. Imba si shirr
ankizhi wemi hen, unushirr uyirr yo à se
na ankizhi nu umi umba ku.”
11 (Yesu a hi wanggo wa nggo ta vu ma re,
ima yo du ma da di, “A si si imba wemi mu
a sama na ankizhi hen.”)
12 Nggo a ngla aza ka kre ba, na ba ankru
ama ka surr na ka ku ji so zizo. Na zhi ba
di, “Imba hi inkindirr yi nggo ingga na ki
imba?
13 Imba yo ingga du Unitsarr tuku Atiko.
Uwa a ma ki imba, ingga su uwa yo.
14 Ingga nggo su unitsarr ni si Atiko a
imba, ni ngla ki imba aza. Imba mi bi ngla
ki ikpa aza meme.
15 Ingga na meme tsarr imba, di imba mi
ka bu na meme ki ikpa imba.
16 Ingga da ki imba ure ujiji du uvurr iko
ni itu si di mri akiko ma hen. Na anko
ayiyirr ama yo unitu si di mri wanggo nggo
à tu ma hen.
17 Nggo imba hi aseki angga ka, imba ti
na ka, Abachi à ta yo angu ka iwre ki imba!
18 “Ingga si ko re na atu imba wemi hen.
Ingga hi abangga ba nggo ingga hla ba
nggo. Wre ku ure ku Abachi bu si meme nâ
ta si nggo u da di, ‘Uwanggo wa nggo a so ri
ni ingga ku nu unto uyirr uwa vu ingga re
ba.’
19 “Ingga ko da ki imba ziza, ni du
inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i ti la,
imba ta kpanye di Ingga su Uwa Yo.

20 Ingga da ki imba ure ujiji mu, undurr wa nggo ti kpa unushirr nu umi abangga ba nggo ingga tu ba, uwa kpa si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga, uwa si kpa si ingga hen, uwa kpa si uwanggo nggo à tu ingga."

Yesu à da ivu re ima yi
(Matiyu 26:20-25; Marrku 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 Nggo Yesu a bre ure kuma kre ba, isisurr ima yi i se ni ivri kakami. Uwa da di, "Ingga so da ki imba, uyirr amba nggo à ta vu ingga re ba."

22 U abiga ma ba kakye ikpa, nggo a si hi uwanggo wa nggo Yesu ko re ni itu ima yi hen.

23 Unuma nggo Yesu kpanye na ku nu umi ku abiga ma ku nggo à nga ni so hinga* ni Yesu ku.

24 I Sima Biturr zhi ma na ango di a su unggonggo?

25 Uwama mi à chi kuma na kuyi ni Yesu ku na zhi ma meme di, "Atiko, a su unggonggo?"

26 I Yesu ddu ba di, "Ingga ti ba unfonfo wa na agbugba wa, undurr wa nggo ingga ti ki ni inyi yi ni ka nu ma, uwa su uwa yo." I Yesu ba unfonfo wa à ki ni inyi yi na ka nu Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti wa.

27 Nggo Yahuda ki ungo kpa unfonfo wa, mre Umimi wa à rri ku ni isisurr.

I Yesu ddu ma di, "Na inkindirr yi nggo ùwà ta ko na kokorr!"

28 Unushirr uyirr mi na abubo a iri wa si hi inkindirr yi nggo i du Yesu da ki Yahuda meme hen.

29 Nggo Judasi yo su uni zu ba inklo wa, abanu kye di Yesu ko da di a bu ku re inkindirr mu ku iga yi, ka a bu nu abi iha ba inkindirr.

30 Mre, i Judasi à yo ungo ba unfonfo a gri na narr ssuzzu. Uwa a si ibittu mu.

Are hẹhẹ ka

31 Nggo Judasi gru kuma, i Yesu da ba di, "Ziza yo, Uvuvurr a Unushirr a kpa inkpinkpye. Abachi yo a kpa inkpinkpye ni itu ima yi.

32 Abachi ti kpa inkpinkpye ni itu ima yi, Abachi à ta nu ma inkpinkpye, na ta nu ma na yi ziza yo.

33 "Amarr mu, ingga ta so ni imba ba ntsɨmi yo. Imba ta zha ingga lankarr. Ingga da ki imba ziza, nâ ta si nggo ingga da ku anu Yahuda ba di, 'Imba ka si kuma nu unto ku nggo ingga ta ko hen.'

34 "Ingga ko ni imba su ure uhẹhẹ mu. Imba kpanye ni ikpa. Nâ ta si nggo ingga kpanye ni imba ba, imba bu kpanye ni ikpa meme.

35 Imba ti kpanye ni ikpa, anishirr ba ingbingbru bu ta hi di imba sa abiga ingga."

Biturr da di uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Sima Biturr zhi Yesu di, "Atiko, ùwà ta kuma nu momo nggo?"

I Yesu ddu ma di, "Ùwà ka si kuma nu unto kuma nggo ingga ta kuma ziza hen, ùwà taka ga ingga nu ugo mu."

37 I Biturr zhi ma di, "Atiko, angginggi ta han ingga ni iga ùwà ziza? Ingga kpanye ingga ta ttu ku ùwà!"

38 I Yesu zhi ma di, "Ùwà du ùwà kpanye du ùwà ta ttu ki ingga? Di ingga da ku ùwà, nggo agba wa ta nise tu, ùwà ta da ki inkpu itarr du ùwà si hi ingga hen."

14

Yesu zhi ku abiga ma ba isisurr

1 Yesu à da ku abiga ma ba di, "Imba si di isisurr imba yi vri hen. Imba yo isisurr na Abachi ku ni yo isisurr ni ingga ku.

2 Àkí se shishemi ni iko i Aki mungga yi. I ka si si meme hen, ingga ka si da ki imba hen? Ingga ko kuma ko ina abubo ssubi ki imba.

3 Nggo ingga ti kuma ku ssu abubo wa ki ki imba, ingga ta kanga ni gri imba ni kuma ndo, wre ku unto ku nggo ingga ti so imba mi ta so meme.

4 Imba hi anko a ikuma nu unto ku nggo ingga ko kuma."

5 U Toma ddu ma di, "Atiko, inta si hi unto ku nggo ùwà so kuma hen. Inta ta na kingginggi ni hi anko wa?"

* **13:23** *So hinga:* Anishirr aba ase akama, a di kurr kikurr na yi nu ungo uyirr nggo a ta ri ila.

6 Yesu ddu ma di, “Ingga yo sa anko wa,
ni su ujiji wa, ni su iso tsitsirr yi. Undurr
ka si kuma na Aki mungga wa ku sa ni ba
ni ingga ku hen.
7 Ka di imba hi ingga kakami, imba ka hi
Aki mungga wa meme. Zhi ziza nggo, imba
hi ma, ni sa ashishi na ku.”
8 U Filibu da di, “Atiko, tsarr inta Aki wa.
Uwanggo si inkindirr yi nggo inta zha.”
9 I Yesu ddu ma di, “Ingga so ni imba
ba zhi ngbangbamu, imba si hi ingga hen,
Filibu? Undurr wa nggo ti hi ingga, uwa hi
Aki mungga wa. Anggi mu di imba ka so da
di, ‘Tsarr inta Aki muwa wa’?
10 Imba si kpanye di ingga se nu umi ku
Aki mungga ku, ùwà se nu umi mungga
hen? Are ka nggo ingga di bre ki imba a si
di zhi si ni ingga ku hen. A sa Aki mungga
wa yo nggo à rri so nu umi mungga na di
na undu umaku.
11 Imba bi kpanye ni ingga ku nggo ingga
da ki imba di, ingga se nu umi ku Aki ku, u
Aki wa se nu umi mungga. Ka imba bi kye
aseki ka ikagri ka nggo ingga na, ni kpanye.
12 Ingga da ki imba, undurr wa nggo ti
kpanye ni ingga ku uwa ta na aseki ka nggo
ingga so di na. U abangga ba nggo ti kpanye
aba ta na aseki ankpinkpi mri kanga ka
nggo ingga na, ni itu yi nggo ingga ko kuma
ko iso na Aki wa ku.
13 Inkindirr yi nggo imba ti zhi ni isa
mungga, ingga ta na ki imba na yi, wre ku
Uvuvurr wa bi tsarr anishirr inkpinkpye i
Aki yi.
14 Inkindirr yi nggo imba ti zhi ingga ni
isa mungga, ingga ta na yi.”

Yesu da ku abiga ma ba du uwa ta nu ba Izhi Iwre

15 Yesu à kuchi da ku abiga ma ba di,
“Imba ti kpanye ni ingga, imba ta na
inkindirr yi nggo ingga da di imba bu na.
16 Ingga ta zhi Aki wa, uwa ta ni imba Uni
zi* numa nggo ta ni so ni imba ba sese.
17 Izhi Iwre iyo i ta tsarr imba inkindirr
yi nggo i si ijiji. Anishirr bu ingbingbru ba
a si kpanye na ku hen, nggo a si hi ma hen.
Imba hi ma, nggo à se ni imba ba, na ta di
so ni imba ba.
18 Ingga si ta du imba na akpambirr nâ ta
si amumarr ba ako hen, ingga ta kanga ni
imba ba.
19 Ni ivi ntsɨmi ingbingbru yi si ta hi
ingga zizo hen. Imba ta di hi ingga. Nu
nggo ingga ta so tsitsirr, imba mi ta so
tsitsirr meme.
20 Na azhibarr ama yo imba ta hi di ingga
se nu umi ku Aki mungga ku, imba mi se nu
umi mungga, ingga se nu umi umba.
21 Abangga ba nggo a hi ure mungga ku
na so ga ku, aba yo sa abangga ba nggo
a kpanye ni ingga ku. Aki mungga wa
ta kpanye na abangga ba nggo kpanye ni
ingga. Ingga mi ta kpanye na ba ni si ta ka
sharri ba hen.”
22 I Judasi (si si Judasi Iskariyoti hen) à da
di, “Atiko, angginggi du ùwà tsarr inta yo
itu muwa yi, ni si ta tsarr inkpu anishirr i
ingbingbru yi hen?”
23 Yesu à ka sa ba di, “Anishirr ti kpanye
ni ingga ku aba ta na inkindirr yi nggo
ingga da ba. Aki mungga wa ta kpanye na
ba. Inta ta nga ni so na ba.
24 Abangga ba nggo kà ingga a si di ga
itsarr mungga yi. Itsarr nggo imba so wo
yi i si si mungga hen, i zhi na Aki mungga
wa nggo tu ingga.
25 “Ingga bre ki imba aseki ka angga ka
nggo ingga ni so ni imba ba.
26 Uni zi imba wa taka ni tsarr imba aseki
ka we, na ta ni imba amarr ka hi inkpu
aseki yi nggo ingga bre ki imba. Uni zi
uwama yo si Izhi i Iwre yi nggo Aki mungga
wa à taka turr nga ni isa mungga.
27 Ingga ni imba isu isisurr. Isu isisurr i
inggi yi nggo ingga yo di ni yi na ankpa mu.
Isu isisurr ima yi si si nâ ta si i ingbingbru
yi hen. Imba vu isisurr ni si kru isisu hen.
28 “Imba wo nggo ingga da ki imba di
ingga ta kuma, ni ta kanga ni imba ba.
Imba ti kpanye ni ingga ku, imba bu se
ni inyarr nggo ingga ta kakuma na Aki
mungga ku, nggo imba hi da Aki mungga
wa à mri ingga.
29 Ingga ko da ki imba are ka ngga ka
ziza, ni du inkindirr inggi yi nise la, wre
nggo i ti la, imba ta kpanye ni ingga ku.

* **14:16** *Uni zi:* Yesu à so re ni itu i Izhi Iwre yi.

30 Ingga si ta ka re ni imba ba ma mi zizo
hen, nu nggo uttu ni ingbingbru wa ko nga.
A sama nu ukyekye ni itu mungga.
31 Ingga zha da anishirr bi ingbingbru ba
ka hi di ingga kpanye na Aki mungga wa
ku. Ima yo di ingga i so na aseki ka nggo à
da ki ingga.
"Gru, di inta kuma yi."

15

Yesu à si nâ ta si anggunggurr a grepu

1 Yesu da ku abiga ma ba di, "Ingga yo si
anggunggurr a grepu ajiji wa, Aki mungga
wa yo si uni do wa. 2 A di tse inggingga
mungga yi nggo ì si di klo inkpinkpo hen.
Na di kurr angga wa nggo di klo, wre ku
uwa bi klo kakami.
3 Imba mi si nâ ta si anggingga ka nggo
a ka kurr ka ba nu nggo imba i kpa itsarr
imungga yi.
4 Imba rẹ nga ni ingga ku, ingga mi ta
rẹ nga ni imba ba. Unggungga ka si klo
inkpinkpo ku itu ima sama ni rẹ nga na
anggunggurr wa hen. Meme yo, imba mi
ka si klo sama ni rẹ nga ni ingga ku hen.
5 "Ingga yo si anggunggurr wa, imba
ngga si inggingga yi. Undurr ti rẹ nga
ni ingga ku, i ingga mi rẹ nga ku, à ta
klo inkpinkpo shishemi. Imba ka si na
inkindirr ku atu amba sama ni ingga hen.
6 Undurr wa nggo ta si rẹ nga ni ingga ku
hen, uwa si nâ ta si unggungga ku nggo a
gye ku ta yo u ttu. A di ssu inggingga ima bi
na yo uru.
7 Imba ti nggurr itu bi ni ingga ku ni ga
itsarr mungga yi, inkindirr yi nggo ùwà ti
barr ni isa mungga aba ta na ku ùwà na yi.
8 Imba bi klo inkpinkpo shishemi, ni
tsarr anishirr ba di imba sa abiga ingga jiji.
Ima yo di gri ku Aki mungga inkpinkpye.
9 "Ingga i kpanye ni imba nâ ta si nggo
Abachi à kpanye ni ingga. Ziza, imba so ni
ikpanye imungga yi.
10 Imba ti ga are mungga ka, ingga ta di
kpanye ni imba ba nâ ta si nggo ingga so di
ga are ka Aki mungga ka uwa di kpanye ni
ingga ku.
11 Ingga bre ki imba are angga ka, wre ki
imba bu si ni inyarr kakami nâ ta si nggo
ingga mi i se.
12 Ziza, ingga ni ko da ki imba di imba bu
kpanye ni ikpa nâ ta si nggo ingga kpanye
ni imba ba.
13 Anko wa nggo ùwà ta tsarr unushirr di
ùwà kpanye na ku, anggo su wa bi ka itu
muwa yi ni ni ttu ku undurr wama.
14 Imba ta si akpukpamburr nggo imba ti
ga are mungga ka.
15 Ingga si ta yo imba ki amirr iko zizo
hen, nggo uvuvurr iko si di hi aseki ka we
nggo akiko ma wa di na hen. Ingga yo imba
ki akpukpamburr, nggo ingga bre ki imba
aseki ka we nggo Aki mungga wa bre ki
ingga.
16 Imba ngga si hla ingga hen. Ingga nggo
i hla imba, ni ni imba undu ku nggo ku,
di imba bu ku klo inkpinkpo, inkpinkpo yi
nggo a ta so sese. U Aki mungga wa ta ni
imba inkindirr yi nggo imba zha na ku ni
isa mungga.
17 Uwanggo yo su ure mungga ku: Imba
bu kpanye ni ikpa yi.

Anishirr bi ingbingbru ba a karr abiga ba

18 "Anishirr ba i ingbingbru ba ti karr
imba, imba bu hi da a karr ingga kuchi.
19 Imba ti si abi ingbingbru yi, aba ta
kpanye ni imba ba nâ ta si ambarr. Ingga
hla imba glo na ba. Ziza, imba si se na ba
zizo hen, ima yo du ba karr imba.
20 Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo ingga
da ki imba du: 'Uvuvurr iko à si di mri
Akiko ma hen.' Anishirr ti tsutsarr ingga
aba ta tsutsarr imba mi meme. Ka da a wo
itsarr imungga yi a ta wo imba mi.
21 A ta na ki imba meme nggo imba so ga
ingga, a na meme nggo a si hi wanggo nggo
à tu ingga hen.
22 Ingga ka si nga ni re na ba hen, a ka si
hi di aba kpala hen. Ziza, a ka si da di, 'Inta
si hi di inkindirr yi nggo inta di na si ikpala
hen.'
23 Undurr wa nggo ti karr ingga uwa karr
Aki mungga meme.
24 Ingga na aseki ka nggo undurr nise na
ka kye nu umi umbarr ku. Ka da a nise hi
ingga ni na aseki ngga ka, a ka si da da a
kpala hen. Aba a hi ingga ni na aseki ka
angga ka na karr ingga na Aki mungga wa
meme.

25 Inkindirr inggi i si meme, wre ku ure
ku Abachi bu si meme nâ ta si nggo a charr
na Are ka di, ‘A karr ingga gigyemi.’
26 “Ingga ta tu Uni zi wa zhi na Abachi
ku, uwa yo si Izhi Iwre yi nggo i zhi na Aki
mungga wa ku. Izhi yi ta ni tsarr ure ujiji ni
itu i Abachi. Uwa ti nga, uwa ta ni zi imba
ni ta bre ki imba are ni itu mungga.
27 Imba mi bi ku bre ku anishirr ure ni
itu mungga, nggo imba mi i se ni ingga ku
zhi ni imẹmẹ yi.

16

1 “Ingga bre ki imba are ka angga ka, wre
ki imba bu si ka ko nu ugo ni iyo isisurr
imba yi hen.
2 A ta han imba huzzu na aki ka issubi ka.
Ivi yi ko nga nggo abi ngɨ imba ba ta kye di
aba ko zi Abachi mu undu.
3 A ta na aseki kama ni ibwu nu nggo a
si hi Aki mungga wa hen, na si hi ingga mi
hen.
4 Ingga bre ki imba aseki ka angga ka ni
du ivi yi nise, nggo a ti ka la imba ta ssu hi
di ingga ka gba ki imba utu ba.

Undu ki Izhi Iwre ku

“Ingga di se ni imba ba, ima yo di ingga si
bre ki imba are angga ka ni imẹmẹ yi hen.
5 Ziza nggo, ingga ko kakuma nu
uwanggo nggo à tu ingga nggo. Uyirr
amba mi à si zhi ingga di ingga ta ko nu
momonggo hen?
6 Ingga hi di isisurr imba yi i vri nggo
ingga bre ki imba are ka angga ka.
7 Ingga bre ki imba si are ajiji mu, ì wre
ingga bu du imba. Ingga ti kuma ingga ta
ku tu Uni zi wa nga ki imba. Ingga ta si
kuma hen, Uni zi wa si ta nga hen.
8 Nggo Uni zi wa ti nga, uwa taka ni tsarr
anishirr ba ingbingbru ba are ni itu i ila
ure, tuku ni itu i izirr wre na agẹ ka Abachi,
tuku ni itu i ibre amu.
9 Uni zi wa ta tsarr ba di ika ikpanye ni
ingga ku i si ila ure, nggo a kà ikpanye ni
ingga ku.
10 Na si hi inkindirr yi nggo si isa ni ila
ure na agẹ ka Abachi hen, nggo ingga nggo
ta ko kuma na Aki mungga ku, imba si ta hi
ingga zizo hen.
11 Uni zi wa à ta ni tsarr ba di Abachi à ka
bre ku uttu ni ingbingbru wa amu ba.
12 “Ingga se na aseki shishemi nggo ingga
ta bre nggo, a ta mri imba ivu gri.
13 Izhi yi nggo di tsarr anishirr ba ure
ujiji ku ta nga, ì ti nga ì ta ni gri imba na
anko ajiji wa. À si ta re ku itu ima hen, à ta
bre si inkindirr yi nggo a wo ka ni ingga ku
nggo, na ta bre aseki ka nggo a so nga.
14 Izhi ijiji yi taka ni tsarr imba
inkpinkpye mungga yi. Nggo ì ta bre ki
imba si inkindirr yi nggo ingga ka da ki
imba nggo.
15 Aseki ka nggo Aki mungga wa à se na
ka we a si amungga. Ima yo di ingga da di
Izhi yi ta ni bre ki imba inkindirr yi nggo
ingga ka bre.

Azhibarr wa nggo ivri isisurr ta kaki inyarr

16 “A ji ntsɨ imba si ta hi ingga hen, u
ntsɨmi imba ta hi ingga zizo.”
17 Abiga ma abanu ba zhi ikpa di, “Yesu a
da uwama sa angginggi di, ‘A ji ntsɨmi imba
si ta hi ingga hen, u ntsɨmi imba ta hi ingga
zizo?’ Na da uwama sa angginggi di, ‘Nggo
ingga ko kuma na Aki amungga wa ku?’ ”
18 “Na zhi zizo di na da uwama si
angginggi di, ‘ntsɨmi’? Inta si hi inkindirr
ima yi nggo a so bre hen!”
19 Yesu à hi di abiga ma ba a zha di aba
ta zhi ma are akama, na ddu ba di, “Imba
ko zhi ikpa inkindirr yi nggo ingga da yi
di, ‘Ntsɨmi imba si ta hi ingga hen, u ntsɨmi
imba ta hi ingga zizo’?
20 Ingga da ki imba ure ujiji mu di, imba
ta yi ni vri isisurr, abi ingbingbru ba ta
mẹ nyarr. Imba ta vri isisurr, i ivri isisurr
imba yi taka kaki inyarr.
21 Ayamba ti ta ko ngri uvuvurr, uwa di
wo ivri nggo azhibarr wa a ma ba. Nggo
uwa ti ngri uvuvurr wa gri na ango ba, uwa
kpamusu ni ivri yi, na nyarr nu uvuvurr
wa nggo a ngri ma nga ni ingbingbru yi.
22 I ta si ki imba meme yo. Ziza imba ko
vri isisurr. Nggo ingga taka ni hi imba zizo
imba taka mẹ nyarr, undurr si taka kpa
inyarr ima yi glo ki imba hen.
23 Na azhibarr ama wa imba si taka zhi
ingga inkindirr zizo hen. Ingga da ki imba,
Aki mungga wa taka ni imba inkindirr yi
nggo imba ti barr ma ni isa mungga.

24 Imba nise barr inkindirr numạ ma mi
na anko anggo wa kye. Ziza nggo, imba ta
barr ni isa mungga, a ta ni imba na yi, wre
ki imba bi mẹ nyarr kakami.

Yesu à ka ba ingbingbru yi nggurr ba

25 “Ingga bre ki imba are angga ka na
assurr are, azhibarr wa ko nga nggo ingga
ta re ki imba krizhizhi mi. Ingga taka bre
ki imba are ni itu i Aki mungga wa.
26 Na azhibarr ama wa, imba taka zhi Aki
mungga wa aseki ni isa mungga, imba ku
atu amba nggo taka barr ma si ta si ingga
hen.
27 Abachi nggo à si Aki, à kpanye ni imba,
nggo imba kpanye ni ingga, ni kpanye di
ingga nga zhi na ku.
28 Ingga zhi na Aki mungga wa ku, ni
nga ni ingbingbru yi, ziza nggo ingga ko du
ingbingbru yi ni kakuma na ku.”
29 Abiga ma ba a da ku di, “Kye ziza yo
ùwà ko re ki inta krizhizhi mi ni si ko na
undu na assurr are nggo vri ki inta ikye hi
hen.
30 Ziza nggo yo, inta kpanye du ùwà hi
aseki ka we, ni si zha undurr wa nggo ka
zhi ùwà ure hen. Ima yo di inta kpanye du
ùwà nga zhi na Abachi ku.”
31 I Yesu da ba di, “Ziza yo imba kpanye?
32 Kye na! Ivi yi ko nga, ni i ka nga ba,
nggo imba wemi taka ga nado, imba wemi
taka ga kuma na ako amba. Imba taka kà
ingga du na ankpa mu. Meme mi, ingga si
ta se na ankpa mu hen, nggo Aki mungga
wa à se ni ingga ku.
33 “Ingga bre ki imba are angga ka, wre
ku imba bu se ni isu isisurr nu nggo imba
i nggurr bi ki uyirr ni ingga ku. Imba ta
ni se ni ingbingbru inggi imba ta ki iha,
meme mi imba bi vu isisurr, kye ingga ka
mri ingbingbru yi ba!”

17

Yesu à barr ku itu ima

1 Nggo Yesu re kre na abiga ma ba na gi
ashishi kye hun ko nu unkplassu na barr
di,

“Aki mungga, azhibarr a yo a nga ba.
Nu Uzumi wa inkpinkpye, wre ku Uzumi
wa mi bu nu ùwà inkpinkpye yi.
2 Ùwà nu Uvuvurr wa ukyekye na atu
a anishirr we, wre ku bu ni iso sese ku
abangga ba nggo ùwà nu ma.
3 Iso sese inggi su a bu hi ùwà, du ùwà
yo sa Abachi ujiji na nkpami, na bu hi Yesu
Kristi nggo ùwà tu.
4 Ingga kre undu ku nggo ùwà ni ingga
di ingga bu na nggo. Meme yo nggo, ingga
nu ùwà inkpinkpye ni ingbingbru inggi yi.
5 Ziza nggo, Aki, ka inkpinkpye imẹmẹ
yi nggo ingga i di se na yi ni ingga, iyiyirr
ima yo nggo ingga di se na yi bari ùwà na
imimi yi nggo.

Yesu à barr ni itu abiga ma ba

6 “Ùwà ni ingga anishirr angga ba zhi
ni ingbingbru yi, ingga tsarr ba nggo ùwà
se nggo. A sa anishirr muwa, ùwà ni
ingga na ba. Aba a kru isisu i ure muwa
ku.
7 Ziza nggo, aba hi da aseki ka we nggo
ùwà ni ingga a zhi nu ùwà ku.
8 Ingga tsarr ba are ka nggo ùwà ni
ingga na ka, aba kpanye na ka. Aba a hi di
ingga zhi nu ùwà ku, na kpanye du ùwà yo
tu ingga jiji.
9 Ingga ko barr ni itu imbarr. Ingga si
ko barr ku anishirr ba ingbingbru ba hen.
Ingga ko barr ku anishirr ba nggo ùwà ni
ingga, nggo a si amuwa mu ziza.
10 Inkindirr yi nggo ingga se na yi i
si imuwa, i inkindirr yi nggo i si imuwa
i si imungga. Aba yo ta tsarr inkpinkpye
imungga yi.
11 Ingga si ta so ni ingbingbru yi zizo
hen. Ingga ko nga nu ùwà ku. Aba ta so
ni ingbingbru yi bari. Aki Uni wre, zu ba
zizi nu ukyekye ku isa muwa ku, isa yi nggo
ùwà ni ingga nggo, wre ba bu sa ayirr, nâ ta
si nggo inta tuku ùwà sa ayirr.
12 Nggo ingga di so na ba, ingga di zu
ba zizi ni di kri ba nu ukyekye ki isa muwa
ku, isa yi nggo ùwà ni ingga nggo. Ingga di
kri ba. Uyirr ambarr mi à si nado hen, uwa
su uyirr wanggo yo nggo à su undanda wa
à na ingga nado nâ ta si nggo ure ku Abachi
ku u da nggo.
13 “Ingga ta ko nga nu ùwà ku ziza
nggo, ni ko bre ba aseki ka angga ka
mi, nggo ingga ni so ni ingbingbru yi na
abiga ba ba, wre ku abiga ingga ba bu

tsarr ssu ni inyarr iyiyirr yi nggo ingga se na yi.
14 Ingga tsarr ba ure muwa ku, u anishirr ba ingbingbru ba a karr ba, nggo a si si abi ingbingbru ba na ba zizo hen, nâ ta si nggo ingga mi si si abi ingbingbru wa hen.
15 Ingga si ko barr du ùwà bu vu ba glo ni ingbingbru yi mu hen, ingga ko barr du ùwà bu gri ba ni ka umimi wa glo ba ma.
16 A si sa abi ingbingbru inggi yi hen, na su nggo ingga mi si si uni ingbingbru wa hen.
17 Ure muwa ku ù su ujiji. Meme yo, du ujiji ku na ba ki anishirr muwa namri.
18 Ingga tu ba na anishirr ba ingbingbru ba ba, nâ ta si nggo ùwà tu ingga na ba ni ingbingbru yi.
19 Ingga nu ba itu mungga yi, wre ku aba mi bu ni atu ambarr wa na ga ùwà ku are muwa ka, nggo sa ajiji.

Yesu à barr ni itu i abi yo isisurr na ku

20 “Ingga si ko barr ku abangga ba yo na akpambarr hen. Ingga mi ko barr ku abangga ba nggo ta kpanye ni ingga ku ku itsarr imbarr yi.
21 Aki, ingga so barr di a bu sa ayirr, nâ ta si nggo ùwà se nu umi mungga, ingga se nu umi muwa. Ingga ko barr di ùwà bu nggurr ba bi ni inta ba. Ima yo ta du anishirr ba ingbingbru ba a kpanye du uwa yo tu ingga jiji.
22 Ingga nu anishirr angga ba inkpinkpye yi nggo ùwà ni ingga, wre ba bu si ayirr, nâ ta si nggo ùwà ni ingga sa ayirr.
23 Ingga se nu umi umbarr ku, ùwà se nu umi mungga, wre ba bu kaki ukpa uyirr chi. Ima yo ta du anishirr bi ingbingbru ba hi du ùwà yo tu ingga. A ta hi du ùwà kpanye na abiga mungga ba ba nâ ta si nggo ùwà kpanye ni ingga ku.
24 “Aki, ingga zha di abangga ba nggo ùwà ni ingga bu se ni ingga ku ttuttumi, wre ba bu hi inkpinkpye mungga yi nggo ùwà ni ingga, nggo ùwà kpanye ni ingga ku zhi ni imẹmẹ yi nggo ùwà nise zu ibarr i ingbingbru yi.
25 “Aki mungga uzizi, ingbingbru anishirr yi i ssurr ùwà, ingga hi ùwà, u abiga mungga ba a hi du ùwà yo tu ingga.
26 Ingga tsarr ba ùwà, ni ta kuchi ni du ba hi ùwà, wre ku ikpanye muwa yi nggo ùwà se na yi ni itu mungga bi se na atu ambarr wa, ingga mi bu se nu umi umbarr ku.”

18

A vu Yesu (Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53)

1 Nggo Yesu à barr kre na gru na abiga ma ba ba cha uhangbu numa nggo a yo ku du Kidro. Ila numa nggo a ttu inkinkurr i olivu i se nabo, u Yesu na abiga ma ba a rri ko na yi.
2 Judasi, wanggo à vu Yesu à re ba nggo, à hi unto kuma kakami, nggo Yesu na abiga ma ba a di nggurr bi nabo na ankpu na ankpu.
3 Nggo Yesu na abiga ma ba a ni se ni ila yi, u Judasi a nggurr surr ni inkirr i abi ta iku bu Roma ba na abi gbye Uki ku Ibarr ku, nggo ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba yo a tu ba. Aba hru iki itsi ni ingba i murr uru.
4 Nggo Yesu a ka hi inkindirr yi nggo ta la na ku ba, na zirr kuma na ba, na zhi ba di, “Imba di zha unggo?”
5 Aba ddu ma di, “Yesu anu Nazareti.”
I Yesu ddu ba di, “À si ingga yo nggo.” (I Judasi uni ba Yesu re wa à kri na ba nu unto ku.)
6 Nggo Yesu à ddu ba di, “À si ingga yo,” aba kakuma nu ugo ku kuhre ni imimi.
7 I Yesu zhi ba zizo di, “Imba di imba di zha unggonggo?”
Aba da di, “Yesu anu Nazareti.”
8 Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba di à si ingga yo. Imba ti ko zha si ingga yo, imba du inkpu anishirr yi kuma.”
9 (I si meme, wre ku are ka nggo Yesu à da ba bu si jiji: “Uyirr mi si nado nu umi ku anishirr ba nggo uwa ni ingga hen.”)
10 Sima Biturr à gri anjingba, na kpo ka ssuzzu na ttu ku uvuvurr iko unuma a ankpye unkpi abikye wa utu ku ungo ri ku. (Isa i ugarr yi ì ri Maluku.)

11 I Yesu à ddu Biturr di, “Ka anjingba
muwa ka yo nu uhorr. Ùwà kye di ingga si
ta so umplango ku iha ku nggo Aki mungga
à ni ingga di ingga bu so hen?”

A gri Yesu na nga nu Anasi ku

12 Mre u abi ta iku ba na ankpye ambarr
wa, na abi gbye Uki ku Ibarr ku, a vu Yesu,
na lo ma na azhizhi.
13 Na gri ma na kuma nu Anasi nggo
ku imẹmẹ yi. Uwa yo si uhima a Kayafa,
ankpye unkpi abikye ba ni ise ima yi.
14 Kayafa wama yo à da ku anu Yahuda
ba di i wre u unushirr uyirr bi ttu ku inkpu
anishirr yi.

Biturr à da uwa si hi Yesu hen (Matiyu 26:69-70; Marrku 14:66-68; Luka 22:55-57)

15 Sima Biturr tuku uniga unuma wa a so
ga Yesu. Nu nggo ankpye unkpi abikye wa
à hi uniga uwama wa, aba a kpanye ku du
ma a ga Yesu rri na ando wa.
16 I Biturr kukri na anko, uwa uniga
numa wa nggo a hi ankpye unkpi abikye
wa na ka huzzu nga ni re nu uva wa nggo ì
kri harr anko wa na du Biturr à mirri.
17 Uva wa kri na anko wa na ddu Biturr
di, “Ùwà si su uyirr nu umi ku abiga bu ugo
uwanggo wa hen?”
I Biturr da di, “Iya, ingga si se hen.”
18 Abubo wa à su, amirr iko ba na abi
gbye abubo ba a kri so vri uru. I Biturr mi
kukri vri uru ku na ba.

Yesu na agẹ ka ankpye unkpi abikye wa

19 Ankpye unkpi abikye wa à zhi Yesu ure
ni itu i abiga ma ba ni itsarr ima yi.
20 I Yesu ddu ma di, “Ingga si re ku in-
gbingbru sharri hen. Ingga so di tsarr ba
na aki ka issubi ka nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, nggo ani Yahuda ba wemi a di
nggurr bi. Ingga si da inkindirr sharri hen.
21 Ùwà zhi ingga angginggi? Zhi anishirr
ngga ba nggo so di wo ingga. A hi inkindirr
yi nggo ingga di bre ba.”
22 Nggo Yesu a re meme, u uyirr nu umi
ku abi gbye abubo ba à kri hinga na ku
na nggurr ma na ashishi, na zhi ma di,
“Uwanggo yo su anko a ire na ankpye un-
kpi abikye wa ku?”
23 Yesu ddu ma di, “Ingga ti da inkindirr
numa indanda, ùwà tsarr ingga na yi.
Ingga ta si da undanda hen, ùwà nggurr
ingga na anggi mu?”
24 Mre u Anasi à du ba gri Yesu ni ilo ango
yi na kuma ni Kayafa, ankpye unkpi abikye
wa ku.

Biturr da ba zizo du uwa si hi Yesu hen (Matiyu 26:71-75; Marrku 14:69-72; Luka 22:58-62)

25 Nggo Sima Biturr kri so vri uru ku na
ba, aba gru zhi ma di, “Ùwà mi si su uyirr
nu umi ku abiga ma ba hen?”
I Biturr à kisa di, “Iya, ingga si se hen.”
26 Uyirr nu umi ku agarr bi iko yi ankpye
unkpi abikye wa a kri nabo. Ugo wama a
su umlama a ugo wa nggo Biturr a ttu ku
utu ku nggo. A gru da di, “Ingga si hi ùwà
na ku ni ila i Olivu yi hen?”
27 I Biturr kisa zizo di, “Iya, a si imu, a si
si ingga hen.” Mre agba wa tu.

A gri Yesu na kuma ni Bilatu ku (Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Luka 23:1-5)

28 Ni gambre yi, ani Yahuda ba a gri Yesu
zhi ni iko i Kayafa na kuma na ando a
ugona anu Roma wa. Na si mirri na ando
wa hen. A na meme, wre ba bu gri ukpa
umbarr ku zizi,* na ka ni ri ila i Iga i Ivu
Sarr yi.
29 U Bilatu wa a gru nga na ba na akpla
ka, ni zhi ba di, “A la ki imba angginggi?”
30 Aba a da ku di, “A ka si na inkindirr
hen, inta ka si gru gri ma ni nga nu ùwà ku
gigyemi hen.”
31 Bilatu da ba di, “Imba gri ma ni kuma
ku bre ku amu ka ni itsarr imba yi.”
Aba a ddu ma di, “Are amba ka a si
kpanye di inta bi tsi undurr ngu hen mi.”
32 (Uwanggo à si meme, wre ku ida i Yesu
yi ni itu ittu ima yi bu si meme yo jiji).
33 U Bilatu ka rri kuma ku ji so na ando
wa na yo Yesu, ku zhi ma di, “Ùwà yo su uttu
a anu Yahuda ba?”

* **18:28** *Wre ba bu gri ukpa umbarr ku zizi:* Na adu ani Yahuda wa, unushirr à ti rri kuma ni iko i undurr wanggo nggo à si si ani Yahuda hen, undurr uwama à ta kaki ankizhi, na si ta ri ila i Iga i Ivu Sarr yi hen.

34 I Yesu a zhi ma di, “Uwanggo yo si izhi
muwa yi, ka undurr a bre ku ùwà ure ni itu
mungga?”
35 U Bilatu a da ku di, “Ingga su anu
Yahuda? A sa anishirr a imba ba mu na
ankpinkpye abikye ba a gri ùwà na nga.
Ùwà na ba angginggi?”
36 I Yesu da ku di, “Ittu mungga yi si si
ingbingbru inggi yo hen. Ka di i si imimi
inggi yo amirr iko mungga ba a taka tsi,
wre ba bu si ba ingga nu anu Yahuda ba
hen. I ittu mungga yi i zhi nu unto numa
mu!”
37 U Bilatu à ka sa di, “Nggi ùwà su uttu
mu?”
I Yesu à ka sa ku di, “Ùwà mu di ingga su
uttu. Ima yo du ba ngri ingga ni ingbingbru
yi, di ingga bu ni da ku anishirr ure ujiji.
Undurr wa nggo ti kpanye nu ure ujiji ku
uwa yo di shirr atu ku ure mungga ku.”
38 U Bilatu à zhi ma di, “Angginggi su
ujiji?”

A bre amu ni itu i Yesu da
a ta ngu ma
(Matiyu 27:15-31; Marrku 15:6-20; Luka
23:13-25)

Nggo Bilatu à da meme na gru kuma na
anu Yahuda ba na ábì, ku da ba di, “Ingga si
hi ma ni ikpala hen.
39 Imba i hi di iba imba ì da di ingga bu
ttu uni kri iharr uyirr ttungo ki imba ni ivi
Iga i Ivu Sarr yi. Imba zha di ingga bi ttu
‘Uttu a anu Yahuda’ wa yo ttungo?”
40 Aba kisa vo di, “Iya, si su uwa yo
hen! Inta zha Barraba mu!” (Barraba à
su ugo wa nggo su uni tsi sharri narr igbu
ambarr).

19

1 I Bilatu da ba di a bu gri Yesu kuma ku
hlo na amfarr.
2 Abi ta iku ba a nyarr intto yarr na ka
yo ku ni itu, na ku gri ikpo ankru asisarr
ni surr ku,
3 na so nga na ku ni so mẹ ma di, “Inta
chi ùwà Uttu anu Yahuda wa.” Na hlo ma
na ashishi.
4 I Bilatu gru kanga ni ddu ankpinkpye
ani Yahuda ba di, “Imba kye, ingga ta gri
ma ssuzzu ki imba ziza nggo, ni ima mi
imba bu hi krizhizhi mi di ingga si vu ma
ni ikpala hen.”
5 I Yesu huzzu na surr intto yi ni itu ikpo
ankru sisarr yi. I Bilatu ddu ba di, “Kye!
Ugo wanggo nggo!”
6 Nggo ankpinkpye abikye ba na abi gbye
Uki ku Ibarr ku a hi ma na hantu di, “Kpa
ma! Kpa ma!”
U Bilatu ddu ba di, “Imba ku kpa ma na
akpambirr yi. Ingga si vu ma ni ikpala
hen.”
7 Anu Yahuda ba a kri karrkarr mi di,
“Inta se ni iba yi nggo i da da a bu ttu, nggo
a da du uwa su Uvuvurr a Abachi.”
8 Nggo Bilatu a wo meme, i isisu ki ma
kakami.
9 Uwa ka rri kuma na ando wa, ku zhi
Yesu di, “Ùwà zhi nu momo nggo?” I Yesu
si sa ku hen.
10 U Bilatu da di, “Ùwà kà i re yi ni ingga
ku? Ùwà si hi di ingga se nu ukyekye ki kpa
ùwà ttungo nu ukyekye ki du ba a ngu ùwà
hen?”
11 Yesu a ddu ma di, “Ukyekye ku nggo
ùwà se na ku ni itu mungga su ukyekye ku
nggo Abachi nggo nu ùwà. Undurr wa nggo
à ba ingga nu ùwà, uwanggo su uni la ure
wa kakami.”
12 Nggo Bilatu wo meme, na gru ta ukpa
du uwa ta zha anko a ttu Yesu ttungo du à
kuma, anu Yahuda ba a kisa di, “Ùwà ti du
ugo nggo kuma, ùwà si su ukpama a Kayisa
zizo hen! Undurr wa nggo ti ba du uwa su
uttu, undurr uwama à si kpanye ni Kayisa
ku hen.”
13 Nggo Bilatu à wo ba ni ko re yi meme,
na gri Yesu ssuzzu, na hun so ni Igbre
Ingbinta Ibre Amu yi. (Ni irrirri i Ibraniya,
unto kuma u ri “Gabata”.)
14 A si na azhi na atsutsu na azhibarr wa
nggo a ta zzu na ambre ka na na Iga i Ivu
Sarr.
U Bilatu à ddu anu Yahuda ba di, “Kye
uttu amba wa nggo!”
15 Aba kà na hantu di, “Ngu ma! Ngu ma!
Kpa ma!”
U Bilatu à zhi ba di, “Imba zha di ingga bi
kpa uttu amba wa?”
U ankpinkpye abikye ba a da ku di, “Uttu
munta wa nggo i su u Kayisa na nkpama!”
16 U Bilatu à ba Yesu nu abi ta iku ba di a
bu kpa ma ngu.

A kpa Yesu
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Aba kpa ma na kuma.

17 Uwa gri unkunkurr ku garr gi garr
umaku na kpa ma ssuzzu nu umi igbu
ku na kuma nu “Unto ku Ukpahe Itu ku,”
(nggo a yo ku ni irrirri i Ibraniya du, “Golig-
ota.”)
18 Na kuma ku kpa ma nabo, na kpa
abayi banu aha ndo na ku. Uyirr wa nu
ungo ri, u unuma wa nu ungo mla, i Yesu
na atsutsu.
19 U Bilatu du ba charr ikpala ima yi
ko ku klo ku ni itu i unkunkurr umaku
du: YESU ANU NAZARETI, UTTU A ANU
YAHUDA WA.
20 A charr ni irrirri i Ibraniya, tuku irrirri
i Latini tuku Girrki. Unto ku nggo a kpa
Yesu u si hinga nu umi ìgbù, u anu Yahuda
ba shishemi a bre icharr yi hi.
21 Ankpinkpye abikye ba a kisa ku Bilatu
da à bu si charr du “Uttu a anu Yahuda”
hen, da a bu charr du, “Ugo nggo da du uwa
nggo su Uttu a anu Yahuda.”
22 Bilatu ddu ba di, “Inkindirr yi nggo
ingga charr, ingga ka charr yi ba.”
23 Nggo abi ta iku ba a kpa Yesu kre na ba
ikpo ankru ima yi nggarr ki anga anẹ, ga ki
ikpa aba anẹ mi. Na ba ankru ama ka umi
ka, nggo a ru ka su upri uyirr yo zhi na atu
nga na achi.
24 Abi ta iku ba ddu ikpa di, “Inta bu si
nga ankru angga ka hre hen. Di inta turr
ni kye undurr wa nggo ta kpa ka.”

Ure kuma u si meme nâ ta si nggo a charr
nu ungbamvu di,

“A ba ankru mungga ka ga ki ikpa
na ba ankru mungga a turr.”*

U abi ta iku ba a na ma nâ ta si nggo a charr
na angbamvu ka Abachi.

25 Ayirr wa, tuku uvayirr a ayirr wa, ni
Maryamu ayamba a Klopa, ni Maryamu
wa nggo a zhi nu Magadala a kri hinga nu
unkunkurr ku garr gi garr ku a kpa Yesu
nggo. 26 Nggo Yesu hi ayirr ama wa tuku
uniga ma wa nggo à kpanye na ku kakami
nggo a kri ywhiywhirr mi, na ddu ayirr wa
di, “Ayamba, kye uzumi wanggo.”
27 Uwa ddu uniga ma wa di, “Kye ayirr
amuwa nggo.” Bazhi ni ima nggo, u uniga
wa à ba ayirr a Yesu wa du ma ku so ni iko
ima yi.

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Nggo Yesu à hi du uwa à kre undu
umaku ba, na da di, “Uhre ki ingga.” À
da meme, wre ku icharr i angbamvu ka
Abachi ka i bu si jiji.
29 Itsa numa i kri nu ususa ahi nabo.
Aba ba usoso a yo na wa na ka harr nu
unflankurr ku nggo a yo ku di hiso, ná nà
hun ko ku Yesu na angu.
30 Nggo Yesu la ahi wa kye na da di, “A kre
ba!” Na ki itu nggi na ttu.

A turr Yesu ni itankparr

31 Nggo anu Yahuda ba si kpanye da aku
wa bi klo meme ni inkinkurr yi ma na
Azhibarr a Isu wa hen, anu Yahuda ba ku
barr Bilatu di a bu du ba ku mɨ ba aza ka,
na ddu aku wa glo. Uwa si na azhibarr wa
nggo a ko ssu atutu ka Iga i Ivu Sarr yi, unu
uha wa ta su ku anu Yahuda ba Azhibarr a
Isu ambarr ankpi wa.
32 Mre abi ta iku ba a nga ni mɨ aza ka
ugo unuma wa nggo a kpa hinga ni Yesu ku
nggo. Na mɨ aza ka uyirr wa meme.
33 Nggo a nga ni Yesu ku na a ni hi ma
uwa ka ttu ba, aba si murr ku uza hen.
34 Uni ta iku numa wa su ku itankparr nu
usa, u ayiyi na amasirr a huzzu.
35 (Undurr wa nggo à kri nabo na hi
inkindirr ima yi na ashishi ama, uwa yo à
bre. Are ka nggo à bre ki imba a su jiji, na
hi du uwa à ko da su ure ujiji, na bre ka di
imba bu kpanye ni ga ma.)
36 Aseki ka a zirr meme nâ ta si nggo
ungbamvu ku Abachi ku u da nggo di, “A
si ta murr uttuttu uma uyirr hen.”
37 U ungbamvu numa ku u da di, “A taka
kye uwanggo wa nggo a turr ma nggo.”

A zzu Yesu
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 Nggo a hi di Yesu a ttu ba u Isuhu nggo
zhi nu Arrimatiya ko ku barr Bilatu di a bu
nu uwa iku i Yesu kpa ku zzu. (Isuhu a su

* **19:24** Kye zizo *Asarr 22:18.*

nu umi ku abiga na yi ba nggo di kru anu Yahuda ba). Nggo Bilatu kpanye ku, uwa ku ttu iku i Yesu yi glo.

39 U Nikodemu, uwanggo nggo a ka nga ni Yesu ku ni ibittu yi nggo, à ga Isuhu. Aba gri àgà a inkinkurr yi nggo a yo yi di mârr, tuku unuma ku nggo a yo ku di alosi, du ba ta ni gbo ku iku i Yesu du yi si kaki ndanda hanhan hen. Àgà wa ka a rɨ ma atu ima ankpinkpi aha mu.

40 Anishirr aha angga ba, a ba iku i Yesu yi nyarr nu upri inkru kukla ku nggo a di nyarr iku na ku, na so bu surr àgà un-kunkurr wa, nâ ta si nggo anu Yahuda ba di zzu unushirr nggo.

41 Ila numa i se ywhiywhirr mi nabo nu unto ku nggo a kpa Yesu. Ni ila ima yi aba a ya ibe numa nggi hẹhẹ mi nggo a nise na undu kye na yi.

42 Nu nggo a so ssu atutu ku Azhibarr a Isu Anu Yahuda wa, aba a ba iku i Yesu zzu ni ibe ima, nu nggo ibe yi i se ywhiywhirr mi nabo.

20

Yesu à ta si
(Matiyu 28:1-8; Marrku 16:1-8; Luka 24:1-12)

1 Na azhibarr a imẹmẹ wa nu ugo ki iga ku, u Maryamu nggo zhi nu Magadala à gru han kuma ni ibe yi, abubo wa ni ko shi ibwu. Nggo a ko ku hi ba a ka ba ingbinta yi glo na angu ka ibe ka ba.

2 Na kru ko ku da ku Sima Biturr ndo tuku uniga unuma wa nggo Yesu à di kpa-nye na ku di, “A ba Atiko wa nado ni ibe yi, inta si hi unto ku nggo a zu ma hen!”

3 Mre i Biturr tuku uniga unuma wa kru na kuma ni ibe yi.

4 A so kru ki kru aha mi, uniga unuma wa kru mri Biturr na ku rri ni ibe yi kuchi.

5 Nggo à ji kinggi na kye rri kuma nu upri inkru kukla ku nggo kurr nabo nggo, na si rri kuma nu umi hen.

6 I Sima Biturr, nggo à su ku nu ugo uma, kru na kuma ku tsi rri kuma nu umi ki ibe ku. Na ko ku hi upri inkru kukla ku yo ù kurr.

7 Na hi upri ku nggo a nyarr ku na ku ni itu. Upri ankru ku a nyarr ku zu na nkpama, na chi ku zu nanka nu unuma ku.

8 Uniga numa wa nggo a kru rri ni ibe yi kuchi a mirri ko meme, na ku hi na kpanye.

9 (Ni ima mi aba a nise ssu hi unto kuma nu ungbamvu ku nggo u da di Yesu taka tasi nggo.)

10 Abiga ma ba a kakuma ni iko.

Yesu nggurr huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala
(Matiyu 28:9-10; Marrku 16:9-11)

11 Maryamu nggo zhi nu Magadala à kri ni ibe yi so yi na abi ka. À so yi nggo, na ji klo kye rri kuma ni ibe yi

12 na hi abitu ba Abachi aha a surr iki ikikla a so nu unto ku nggo a ka Yesu yo nggo, uyirr wa ni itu u uyirr wa na aza.

13 Aba zhi ma di, “Ayamba, ùwà so yi angginggi?”

Uwa da ba di, “A ka ba Atiko mungga wa nado ba, ingga si hi unto ku nggo a zu ma hen!”

14 Nggo Maryamu à da meme na kasarr na hi Yesu à kri nabo, na si hi da a si Yesu hen.

15 I Yesu à zhi ma di, “Ayamba, ùwà so yi anggi mu? Ùwà ko zha unggonggo?”

Uwa kye di à su uni di kye inkinkurr ni ila yi mu, na zhi ma di, “Ankpye, ùwà ti ba ma glo, ùwà da ki ingga unto ku nggo ùwà ka ma zu, ni di ingga ku ba.”

16 U Yesu gru yo ma di, “Maryamu!”

Uwa kasarr kye ma na da na ako ambarr ka, ni irrirri i Ibraniya di, “Raboni!” (A si di “Unitsarr.”)

17 Yesu ddu ma di, “Si so rẹ ingga gri hen. Kye ingga nise hun kuma na Aki ku. Iya, kuma ku da ku amuyirr amungga ba di, ‘Ingga taka kuma na Aki mungga wa nggo sa Aki amba meme, nggo sa Abachi mungga na Abachi amba meme.’ ”

18 Maryamu, nggo zhi nu Magadala, à wo meme, na kuma na abiga ma ba, ku da ba di, “Ingga hi Atiko wa!” Na da ba inkindirr yi nggo Yesu a da ku.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba
(Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Ni ingbahru yi na azhibarr ama wa, abiga ba a rri so nu uki na han anko wa kru anu Yahuda ba. Mre, aba kakye Yesu

kukri ba na atsutsu na da ba di, “Isu isisurr ku imba yi!”
20 Nggo à da meme nggo na tsarr ba inkpa ango ima yi, nu usa ku, abiga ma ba a nyarr kakami nggo aba hi Atiko wa nggo.
21 Yesu à da zizo di, “Isu isisurr ku imba yi! Nâ ta si nggo Aki mungga wa a tu ingga, ingga ko tu imba ngga ziza.”
22 Nggo a da meme na ttu unddunddu surr ba di, “Imba kpa Izhi Iwre yi.
23 Imba ti nggurr ila ure i unu zhi ku, aba a ta nggurr zhi ki imba. Imba ta si nggurr zhi ku unu hen, aba si ta nggurr zhi ki imba hen.”

Yesu nggurr huzzu ku Toma

24 Toma (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri Amuhẹ) nggo à su uyirr nu umi ku abiga ma awurr na aha ba, a sama na ba nggo Yesu a nga nggo.
25 Nggo à ku nga nggo inkpu yi ni ko da ku di, “Inta hi Atiko wa!”
U Toma à da di, “Ingga si kpanye nu ure umba ku hen. Ingga ti hi ma, ni hi ku aywirr ka na ango, ni yo ivirr ungo na aywirr ka inkpu inklo ka, tuku nu usa ku bari ingga ta kpanye.”
26 Nu utangba wa abiga ba a rri so nu uki zizo, u Toma a se na ba. Aba han anko ka. Nu nggo anko ka à kurr ni ihan mi, i Yesu à nga na kukri na atsutsu ambarr, na da di, “Isu isisurr ku imba yi.”
27 Na ddu Toma di, “Yo uvuvurr ungo muwa yi nu unggo mungga ku. Yo ungo muwa ku nu usa mungga ku kye. Si na isisurr muwa yi di yi tsi nanka hen, kpanye!”
28 U Toma da di, “Atiko amungga na Abachi amungga!”
29 Mre i Yesu à ddu ma di, “A su nggo ùwà hi ingga, ima yo du ùwà kpanye. Abangga ba nggo a nise hi ingga na ka na kpanye ni ingga ku Abachi à ta yo ba angu azizi!”

Angginggi du Yohana charr ungbamvu unggo ku

30 Yesu à na iki i ikagri inuma shishemi na ashishi ka abiga ma ka, nggo aba a si charr ka nu ungbamvu ku unggo ku hen.
31 Uwa ta si are angga ka na anko, a charr ka wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.

21

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma atangba ba

1 Nu ugo ukuma i Yesu à gri itu ima ku tsarr abiga ama ba zizo nu unddu inyi nu Tiberriya. Itsarr ima inggi ì si ma mi:
2 A sa azhibarr numa nggo Sima Biturr, Toma, (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri Amuhẹ), u Nataniya, nggo zhi nu Kena na anga ka Galili ka, na amumarr ba Zabadi ba aha mi, na abiga aha banu a si ndo.
3 I Sima Biturr gru ddu ba di, “Ingga ko ivu ikikla.” Inkpu yi da di, “Inta mi ta ga ùwà.” Na gru ga ma ku rri nu uddu ku. Na ku so tirr ikikla nggarr ambre na si vu inkindirr ni ibittu ima yi hen.
4 Ni igambre yi, i Yesu nga nu unddu inyi ku, abiga ma ba a kye ma ssurr.
5 I Yesu zhi ba di, “Akpukpamburr, imba vu anggi?”
Aba di, “Inta si vu inkindirr hen.”
6 Uwa ddu ba di, “Imba yo azhizhi amba ka na anga a ungo ri a uddu wa, imba ta vu inkindirr.” Mre aba a tu azhizhi ka surr na gba ka kanga chankarr, nu nggo azhizhi ka a vɨ ikikla shishemi.
7 Uniga unuma wa nggo Yesu di kpanye na ku kakami nggo à ddu Biturr di, “A sa Atiko yo!” Nggo Sima Biturr à wo da a si Yesu, na ba ankru kama ka (nggo à ttu ka zu ko na undu ku) na vu ka nyarr nu ukpa, na tu rri na amasirr wa.
8 Abiga abanu ba nggo a so nu uddu ku a so darr uddu ku nga na ábì, na gba azhizhi ka ssuzzu ni ikikla nu umi pwi. A si kri ta anko mu zhi na ábì ka hen, a ka ma imita ayirr yirr.
9 Nggo abiga ba a ssuzzu nu uddu ku nggo na ni hi unfonfo tuku ikikla na akikla uru.
10 I Yesu ddu ba di, “Imba ttu ikikla yi nggo imba vɨ ga mi.”
11 I Sima Biturr à rri nu uddu ku na ku gba azhizhi ka ssuzzu nga na ábì. Ikikla inkpinkpi ima i sa ayirr uyirr ni iso ikywi ni itarr (153), u azhizhi ka si tsẹ hre hen.
12 I Yesu yo ba di, “Imba nga ni ri yi.” Isisu i ki ba, uyirr mi na abiga ba à si zhi ma di,

“Ùwà su unggonggo?” hen, nggo aba mi a hi da a sa Atiko yo.
13 Yesu à ba unfonfo wa a gri nu ungo uma na ka ma nu ba. Na ba ikikla wa mi gri na ka ma nu ba.
14 Uwama a si inkpo itarr nggi nggo Yesu à ko tsarr abiga ba itu ima yi nu ugo ki ittu umaku.

Yesu à re ni Biturr ku

15 Nggo a ri kre, i Yesu yo Sima Biturr di, “Sima, uzuma a Yohana, ùwà kpanye ni ingga ku jiji mri abanu ba?”
Uwa da di, “A si meme yo, Atiko, ùwà mi hi di ingga kpanye nu ùwà.”
I Yesu ddu ma di, “Ho amumarr aminta amungga ba.”
16 I Yesu yo ma zizo, “Sima uzuma a Yohana, ùwà kpanye ni ingga ku jiji mu?”
Uwa da di, “Atiko, ùwà hi di ingga kpanye nu ùwà ku.”
Yesu ddu ma di, “Kye ki ingga aminta mungga ba.”
17 Yesu a zhi ma inkpu itarr yi zizo di, “Sima uzuma a Yohana, ùwà kpanye ni ingga ku?”
I Sima na ki ivri isisurr nggo Yesu ko zhi ma inkpu itarr nggi di, “Ùwà kpanye ni ingga ku?” I Biturr ddu da, “Atiko, ùwà hi aseki ka we. Ùwà hi di ingga kpanye nu ùwà.”
Yesu ddu ma di, “Ho aminta mungga ba.
18 Nu nggo ùwà ni di su uvuvurr nze, ùwà di ba unggakpa muwa ku murr na anklampi, ni di kuma nu unto ku nggo isisurr muwa yi da ku ùwà. Ni ivi yi nggo ùwà ti ka chě nggo, ùwà ta gɨ ango ki tsa unuma mu ta gbyarr ku ùwà ankru amuwa ka, na gri ùwà kuma nu unto ku nggo ùwà si du ùwà ta ko hen.”
19 (Yesu à da meme, ni itu i ittu yi nggo Biturr à taka ttu na taka nu isa i Abachi yi inkpinkpye.) Na ddu Biturr di, “Ga mi!”

Yesu tuku uyirr nu umi ku abiga ma ba

20 Biturr à kasarr na hi uniga wa nggo Yesu à kpanye na ku nggo, uwa à so ga ba. (À su uyiyirr uwama yo nggo à so hinga ni Yesu ku na abubo a iri ila wa, na zhi ma di, “Atiko, unggonggo ta vu ùwà re?”)
21 Nggo Biturr kakye ugo na hi ma nggo na zhi Yesu di, “Atiko, uwanggo wa na?”
22 Yesu à ka sa ku di, “Ingga ti di à ta so tsitsirr ma ni inga imungga yi, angginggi imuwa nu umi? Ùwà bu ga mi!”
23 Aba gru di bre ku abiga ba kago du uwama si taka ttu hen. I Yesu a si da meme da à si taka ttu hen. A da di, “Ingga ti di à ta so tsitsirr ma nu unga imungga yi, angginggi imuwa nu umi?”
24 A si uniga wa nggo à re ni itu i aseki angga ka, uwa yo à charr zu, inta hi di inkindirr yi nggo à da ì si ijiji.

Ikikre yi

25 Yesu à na aseki anuma shishemi zizo. Ka di a charr ka zu namri, ingga kye ingbingbru yi we ka si ma isurr angbamvu ka we nggo a ka charr ka hen.

Indu
i abi ko na angu yi
Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu unggo ku à si Luka, uni ni ahun wa. Uwa yo à si ukpama unu zirr a Bulu. À charr ungbamvu unggo ku ku Tiyofilo na abangga ba nggo a kpanye na Abachi. Ungbamvu unggo ku u bazhi ni inkla yi nggo ungbamvu ku Ure ku wre ku Luka ku u kukri nggo. Ungbamvu ku Indu ku u tsarr nggo inggurr bi i abiga yi i kuchi nu undu ku nggo Yesu à gri ssuzzu. Ungbamvu ku u bre aseki ka nggo inggurr bi i abiga yi i na na ase iso tarr (30) ka imẹmẹ ka. U bre undu ku nggo Izhi Iwre yi à na, tuku ifurr i inggurr bi i abiga yi. Ure ni itu i abangga ba nggo a kisa na abiga ba ba, tuku ikpa abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, tuku indu yi nggo anu Biturr tuku Bulu a na.

Ungbamvu ku u bazhi ni inga i Izhi Iwre yi nggo Yesu à da zu. U bre ingri tuku iga ki varrvarr i inggurr bi i abiga yi. Izhi yi i du anishirr abi sama ni isisu angga ba a bre Ure ku wre ku na tsarr ku, na du abi ilolo a wre, na tsarr anishirr ikpanye ni ikpa na aki ka issubi ka ani Yahuda ka, tuku aki ka itsarr, na ako anishirr, tuku nu udu, na aki ka ibre amu, ni inggingga anko, na ga igbre, na rri ni ijirrigi i amasirr, na ga anko ka ankpuji. Ankla ka nggo Abachi à tu ba kuma, aba kuma na ku ka iso i anishirr yi kasarr.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ivi imẹmẹ i nggurr bi i abiga yi *1:1—5:42*
A ki ba iha, ure ku u ga ssuzzu *6:1—9:31*
Izirr ssuzzu i Biturr yi ku undu ku Abachi ku *9:32—12:25*
Izirr ssuzzu imẹmẹ i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *13:1—14:28*
Ikuso yi nggo a yo yi nu Urushalima *15:1-35*
Izirr ssuzzu iha i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *15:36—18:22*
Izirr ssuzzu itarr i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *18:23—21:14*
Ivu i Bulu yi tuku ikuma ima yi nu Roma *21:15—28:31*

1 Tiyofilo,
Ingga i charr ku ùwà nu ungbamvu mungga ku mẹmẹ ku aseki ka nggo Yesu à gru di na ni imẹmẹ yi, na di tsarr anishirr
2 ma na azhibarr wa nggo a ba ma na hun kuma nu unkplassu. Nggo a nise ba ma hun kuma nu unkplassu, Izhi Iwre yi i du ma tsarr abi ko na angu ama ba nggo à hla ba nggo, inkindirr yi nggo a ta na.
3 Nggo Yesu à ki iha yi kre, na gri itu ima ku tsarr anishirr angga ba na tsarr ba aseki angga ka nggo a ta du aba mi a hi di Yesu à si tsitsirr. Yesu à gri itu ima di tsarr ba ki ivi iso nẹs na so di re ba are ka Ittu i Abachi yi. Abi ko na angu ba a hi ma.
4 Na ankpu numa nggo uwa so ri ila na ba, na ttu ba ukorr da di, “Si gru share nu Urushalima yi hen. So bi inkindirr yi nggo Aki amungga wa à da di uwa taka ni imba nggo. Imba i wo ingga i re ki imba ni itu i inkindirr ima yo.
5 Yohana a zzu imba na amasirr, ingga so da ki imba di a ji ivi ntsɨmi aba ta zzu imba ni Izhi Iwre.”

A ba Yesu hun kuma nu unkplassu (Marrku 16:19-20; Luka 24:50-53)

6 Uwa a si meme yo abi ko na angu ba a nga ni nggurr bi ni inkla iyirr nggo na zhi ma da di, “Atiko, ùwà ta ba ittu yi ka nu anu Israila ba ziza yo?”
7 Yesu a ddu ba da di, “Ivi yi na attuttu wa nggo Aki wa a zu ni inkpinkpye ima yi a si si inkindirr ihi imba hen.
8 Nggo Izhi Iwre yi à ti nga ni imba ba, uwa ta ni imba ukyekye, imba ta si abi da ku anishirr inkindirr yi nggo imba ihi nggo nu Urushalima tuku Yahudiya tuku Samarriya tuku ingbingbru yi kago we.”
9 Nggo Yesu à da meme mre, aba a ba ma na ashishi ambarr, a akpa a ttu ma nado, aba si hi ma hen.
10 Abiga ma ba a kri so kye yoyo hun kuma nu ussu uwa so kuma. Mre aba gru ka kye anishirr aha a surr iki ikikla a kukri ba na anga yirr, na a ddu abiga ma ba
11 di, “Anu Galili, imba kri so kye angginggi hun kuma nu ussu. Yesu uyirr yirr wanggo a ba ma glo ni imba ba hun

kuma nu unkplassu, a taka ka nga meme yo nâ ta si nggo imba i hi ma so hun kuma nu unkplassu nggo.”

A hla Matiya da à bu ba unto ku Yahuda (Matiyu 27:3-10)

12 Mre abi ko na angu ba a ji ni igbigbu yi nggo a yo yi di Olivu.* I ta i anko yi zhi nabo kuma nu Urushalima ka ma mita ukrɨ yirr na ayirr yirr (1,100).
13 A kanga nggo na ni hun kuma nu uki, ni iko issu yi nggo a ku di so nggo. Abangga ba nggo a se nabo a si ani Biturr, u Yohana, u Yakubu tuku Andoro, i Filibu tuku Toma. Abanu ba a si anu Batolomi, u Matiyu, i Yakubu, uvuvurr a Alifiyo, u Sima nggo à se na amarr ka ako ambarr ka kakami, tuku Judasi uvuvurr a Yakubu.
14 A nggurr bi wemi na amba ba na ku so di barr Abachi ttuttumi na anu Maryamu ayirr a Yesu, na amuyirr abi Yesu ba.
15 A ki ivi ntsɨmi na na issubi i abiga. (A ka ma anishirr ayirr yirr ni iso iha (120).) Biturr à gru kri,
16 na ddu ba di, “Amuya abiga, Ungbamvu ku Abachi ku u ta na inkindirr yi nggo Izhi Iwre yi i da na angu ka Doda ni itu i Judasi Iskariyoti nggo à gri abi vu Yesu ba ni tsarr ba na ku nggo.
17 Yahuda à si ni inta ba nu undu ku nggo a di inta bu na ku nggo.”
18 (Yahuda à kpa inklo i umimi ima yi ku re īlá, na ji jaku nabo yo na ttu. Ine ima yi nggarr arirẹ ka a ssuzzu.
19 Anishirr bu Urushalima ba we a wo ure unggo ku kago, na ka di yo īlá yi na ako ambarr ka di Akelidama, di i si “Īlá i Ayiyi.”)
20 Biturr à da di, “A charr nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa di,
“ ‘A bu kà iko ima yi du,
undurr bu si du uwa ta ku so na yi hen.’†
A charr zizo di,
“ ‘A bu du undurr a ba inkpinkpye ima yi.’‡
21 Ni ima yo, i wre inta bu ttu unuma nggo a ta sarr ba inkla i Yahuda Iskariyoti yi. A bu su uyirr nu umi ku anishirr angga ba nggo a di se ni inta ba, ni imẹmẹ yi nggo Atiko Yesu wa à di zirr kago ni inta ba nggo.
22 Bazhi nu nggo Yohana à zzu Atiko Yesu na amasirr nga nu nggo a ba ma hun kuma nu unkplassu. Uyirr nu umi ku abangga ba nggo a ta ku zi inta da ku anishirr di, Yesu à tasi ni ibe.”
23 A gri asa a anishirr aha: Isuhu nggo a di yo ma di Basaba (isa inuma yi i ri Yustu), na gri isa i Matiya.
24 Nggo na barr Abachi di, “Atiko, ùwà i hi isisurr i anishirr namri. Tsarr inta uyirr wanggo nggo ùwà i ttu ma nu umi ku anishirr aha angga ba nggo
25 à ta ba undu ku abi ko na angu ku nggo Judasi Iskariyoti à kaku du na kakuma ni inkla nggo à zhi ma.”
26 Mre aba a mɨ ankinka a ki na bre kye, u Matiya nggo a ri. Nggo aba du ma à rri na abi ko na angu awurr na yirr ba ba.

2

Izhi Iwre yi nga na Azhibarr a Pentiko

1 Uwa a si na azhibarr Iga i Pentiko yi abiga ga Yesu ba a ku so ni inkla iyirr.
2 Nggo mre na gru wo i inkindirr i yi zhi nu unkplassu nâ ta si unddunddu unkpi, iyi yi i tsarr ssu nu iko yi nggo a so nggo.
3 Aba a hi inkindirr izzu nâ ta si irrirri iru i ji ga so ku so ku abiga ba na yiyirr na atu.
4 Izhi Iwre i tsarr ssu na ba wemi, aba a gru so re irrirri na nkanka.
5 Ni ivi ima, ani Yahuda nggo a di kru isisu i Abachi na zhi ni igbu yi na nkanka a di so nu Urushalima.
6 Nggo a wo iyi i unddunddu yi akpa anishirr a nggurr bi. A ku ayisurr nu nggo a wo ba a so re na ako ambarr.
7 Na zhi da di, “Anishirr angga ba wemi a si di re ni irrirri i nu Galili hen?
8 A si anggi mu inta wemi i wo ba a so re ni irrirri imunta?
9 Inkpu munta yi a zhi nu Patiya, u Mediya tuku anu Elamu, na abi zhi nu Mesopotamiya, u Yahudiya tuku Kapadosiya, abi zhi nu Ponto, tuku Asiya,
10 na abi zhi nu Frigiya tuku Pamfiliya, na abi zhi nu Masarr tuku igbu i Libiya nggo si hinga nu Sirrene. Amunta abanu ba a zhi nu Roma.

* **1:12** *Igbigbu i Olivu:* Inkinkurr i Olivu nggi i to mwe ni igbigbu inggi yi. I si ta anko mu ni zhi nu Urushalima hen.
† **1:20** Kye zizo *Asarr 69:25.* ‡ **1:20** Kye zizo *Asarr 109:8.*

11 Abi na ani Yahuda ba tuku abangga ba
nggo a ttu anko a iga ambarr wa ttungo na
kanga ni rri ni iga i ani Yahuda yi. Inkpu
munta yi a zhi nu Kreti tuku Arrabiya, inta
i wo ba a so bre ni irrirri imunta aseki ka
ku ayisurr ka nggo Abachi à na ka!”
12 Ayisurr a jaku ba aba a zhi ikpa da di,
“Ina inggi yi i da di angginggi?”
13 Anishirr abanu a sarr are na ba da di
zhinu a so hwa sa ahi.

Biturr à re na akpa anishirr wa ku

14 Biturr à gru kri na abiga Yesu awurr
na yirr ba na re ba nu ukorr unkpi da di,
“Amuya mungga ani Yahuda, ni imba nggo
so nu Urushalima, di ingga bre ki imba aza
ka inkindirr inggi yi. Shirr atu zizi yi ni wo
inkindirr yi nggo ingga i ta da.
15 Imba i kye di anishirr angga ba a hwa
ahi. A si si meme hen. A ni si ikarrfe itirr i
ambre mu bari.
16 Ina inggi yi si inkindirr yi nggo uni kpa
are Abachi wa Jowe à da nggo:
17 “ ‘Abachi à da di, ni ivivi ikikre yi,
ingga ta ka Izhi imungga yi i ka surr ku
anishirr we.
Amumarr aniru na áníwá a ta kpa are ka
Abachi ka da ki imba.
Amumarr nze amba ba a ta rri ala,
Achiche anishirr amba ba a ta gru rri
ala.
18 Ni ivivi ima, ingga ta ka Izhi mungga yi i
surr ku agarr
amba na aniru
aba a ta kpa are ka Abachi so bre.
19 Ingga ta tsarr ikagri nu unkplassu
ni ta na aseki ka i ku ayisurr ni imimi.
Ayiyi tuku uru tuku intsi a ta se ma.
20 Azhi à la wa à ta shi ibwu,
uhwa ku u ta kaki ayiyi
bari azhibarr ankpi wa nggo Atiko wa
à ta kanga nggo a taka ma.
21 Meme nggo undurr uwanggo à ti yo
isa i Atiko wa, aba taka kpa ma
ttungo.’*
22 “Anishirr imba bu Israila wo ure nggo
ku! Yesu nggo zhi nu Nazareti à su un-
ushirr wanggo imba i hi krizhizhi undu ku
nggo Abachi a nu ma. A na aseki a ka ku
ayisurr na ka ikagri, imba mi i hi ka.
23 Abachi nggo a ba ugo nggo ni imba ni
ihi ima. Anishirr amimi a zi imba klo ma
nu unkunkurr, uwa ttu.
24 Abachi à ddu ma ttungo na ango ka ittu
na ta ma si. I ittu si hru ma nu ukyekye hen.
25 Doda mi à re ni itu i Yesu da di,
“ ‘Ingga i hi Atiko wa, uwa di si ni ingga ku
ttuttumi.
À kri ki ingga nu ungo ri,
isisu ì si ta ki ingga hen.
26 Ni itu ima yo, ankpi are amungga ka a
tsarr ssu ni inyarr, isisurr mungga yi
ta se ni inyarr,
ukpa mungga ku mi ù ti ttu, ingga yo
isisurr di ingga ta so tsitsirr.
27 Nggo Atiko à du uwa si ta kà ingga du ku
abubo a iso abi kɨ wa hen,
na si ta du Uni wre muwa wa à bo ni
ibe hen.
28 Ùwà ka tsarr ingga anko nggo ingga ta
zirr ba ma,
ni ta di du ingga nyarr na agẹ amuwa.’†
29 “Amuya, ingga ta da ki imba sama ni
ikru inkindirr da ábáchí amunta wa uttu
Doda à ttu, aba zzu ma, ibe ima yi i se ni
inta ba ari.
30 Uwa à su uni kpa are ka Abachi na
à hi di Abachi à shi azhi du uwa taka ba
uhanma numa a sa ni ittu ima yi.
31 Doda à hi inkindirr yi nggo i so nga ni
ichi. Ima yo i du ma à re di Kristi a ta tasi.
A si ka ma du na abubo a iso abi kɨ wa hen,
ukpa umaku u si bo hen.
32 Abachi à ka gɨ Yesu gru tsitsirr ba. Inta
mi i hi ure ukuma.
33 A nu Yesu inkpinkpye nu ungo ri ku
Abachi. Uwa kpa Izhi Iwre yi nggo Abachi
à da du uwa à taka ni nggo. Yesu à surr ki
imba Izhi ima yi nggo imba i ko wo ni ko hi.
34 Doda nggo à si hun kuma nu un-
kplassu mi hen, à da di,
“ ‘Atiko wa à ddu Atiko amungga wa di:
“Ji so ki ingga nu ungo ri mungga
35 di ingga ka abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza sa
nggo.’ ”‡
36 “Meme nggo Israila a bu hi di Yesu
wanggo nggo imba i kpa ma nu un-
kunkurr, Abachi à na ma ki Atiko na na
ma ki Kristi!”

* **2:21** Kye zizo *Jowe 2:28-32.* † **2:28** Kye zizo *Asarr 16:8-11.* ‡ **2:35** Kye zizo *Asarr 110:1.*

37 Nggo anishirr ba a wo meme,
inkindirr yi i tsutsarr ba ni isisurr a ba a
zhi ani Biturr na abi ko na angu abanu ba
da di, “Amuya, inta ta na kingginggi?”
38 Biturr a ddu ba di, “Ttu anko nggo
imba so ga wa ttungo, ni du ba a zzu imba
namri na amasirr ni isa i Yesu Kristi, nggo
a ta nggurr ila ure imba yi zhi. Meme nggo
imba ta kpa Izhi Iwre yi.
39 Abachi à da inkindirr inggi yi zu ki
imba na amumarr amba, na anishirr wemi
nggo se gbagba mu Atiko Abachi amunta
wa à yo ba nggo.”
40 Biturr à gba ba utu na are numa
shishemi, na tsi ba ango di, “Imba du ila
ure imba yi ni du Abachi kpa imba ttungo
ku inkindirr yi nggo taka kuttu amimi an-
ishirr bi ingbingbru ba nggo!”
41 A zzu abangga ba nggo a kpa ure
umaku nggo na amasirr. Na azhibarr ama
anishirr a ma ukrɨ utarr (3,000) a ku ki ku
abiga ba.

Inggurr bi i abiga yi

42 Abiga ba a so di zha da aba a ta hi aseki
ka nggo abi ko na angu ba a ta tsarr ba
nggo, na di so di nggurr atu bi ni i ri bi tuku
ibarr Abachi.
43 Abi ko na angu ba a na aseki ka ku
ayisurr na ka ikagri, isisu ì ki anishirr ba
we.
44 Abiga ba wemi a nggurr bi na so di ga
aseki ka narrnarr.
45 A vu aseki ambarr ka re, na kpa inklo
yi ni nggurr bi bari, na vu ga ku abangga ba
nggo a zha chankarr nggo.
46 A di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku ni ivivi yi. Na di ri bi na nyarr
na aseki ka ni isisurr iyirr.
47 A di ru ku Abachi asarr, anishirr we
a kpanye na ba. Abachi à di nu ba abiga
ahẹhẹ ni ivi yi.

3

Biturr tuku Yohana a du unakpre aza à wre

1 Azhibarr numa, nggo azhi wa à ma
ikarrfe itarr, na ma ibarr, i Biturr tuku
Yohana a gru so kuma nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku.
2 Ugo numa à mɨ aza zhi nggo a ngri ma
mu, aba ba ma ku zu na angu ankonki ka
Uki ku Ibarr Abachi ku nggo à yo ka di
Ankonki a Iwre wa. A di ba ma ni ivi yi nga
ni zu wre ku à bu barr anishirr a bi so rri
ba inklo.
3 Nggo à hi anu Biturr tuku Yohana a so
mirri nu Uki ku Ibarr Abachi ku na barr ba
inklo.
4 A kye ma, i Biturr à ddu ma da di, “Kye
inta na!”
5 Uwa gɨ ashishi kye ba na kye di a ta nu
ma inkindirr.
6 Biturr à ddu ma da di, “Ingga sama ni
inklo, ima yo di ingga ta nu ùwà inkindirr
yi nggo ingga i se na yi nggo. Ni isa i Yesu
Kristi nu Nazareti, gru kri ni zirr!”
7 Nggo Biturr vu ma nu ungo ri, na gɨ
ki tsa, mre aza ama ka na agbuzzu a kaki
kyekye.
8 Ugo wa a tu ki tsa na gru kri na aza ama,
na gru so zirr kago. Na mirri ga ba kuma
nu Uki ku Ibarr ku. À zirr na di tu ki tsa na
so gbyarr ku Abachi asa.
9 Anishirr ba nabo a hi ma so zirr na so
gbyarr ku Abachi asa.
10 Nggo a hi da à su ugo ni di barr na angu
ankonki ka Uki ku Ibarr Abachi ka nggo à
yo ka di Ankonki a Iwre wa, a ku ayisurr na
vu angu gri ni inkindirr yi nggo ila nu ugo
wa ku nggo.

Ure ku Biturr ku nu Uki ku Ibarr ku

11 Ugo wa à kurẹ ani Biturr tuku Yohana,
anishirr ba we a ku ayisurr na kru kuma
na ba nu unto ku nggo a yo ku di akaba a
Solomo.
12 Nggo Biturr a hi anishirr ba nggo na
ddu ba di, “Amuya anu Israila, angginggi
di imba ku ayisurr ni inkindirr inggi yi?
Imba so kye inta na anggi? Imba kye di inta
du unushirr wanggo gru zirr nu ukyekye
umunta mu, ka ku i sama ni ila ure, ka iga
imunta?
13 Abachi a Ibrayi, Ishaku ni Yakubu,
Abachi a akiki munta à nu uvuvurr iko
ama wa Yesu inkpinkpye. Imba ba ma nu
ba di a bu kpa ngu ni kà ma na ashishi ka
Bilatu. Uwa Bilatu a ka ttu ma ttungo ba.

* **3:14** *Uni ngɨ:* Barraba, ugo wanggo nggo anishirr a ddu Bilatu di a bu ttu ma ttungo ba na angu ka Yesu nggo (Luka 23:18).

14 Imba i kà Yesu nggo à sama ni ila ure nâ su unushirr uzizi, ni da di a bu ttu uni ngɨ* anishirr wanggo ttungo ki imba.
15 Imba ingu uwanggo nggo a di nu anishirr iso, Abachi à ta ma si inta yo i si abangga ba nggo a ki ashishi ihi inkindirr ima nggo.
16 Imba so kye unushirr wanggo hi, ni hi ma. A yo isisurr ni isa i Yesu na kaki ukyekye. Iyo isisurr ni Yesu ku iyo du ugo wa à wre na ashishi amba.
17 “Amuya, ingga si hi di imba na ankpinkpye amba ba mi si hi inkindirr yi nggo imba na hen.
18 Abachi à du abi kpa are ama ba ngbangba mu di a bu nga ni da ki inta di Mezaya wanggo a tu ma nggo à ta ni ki iha, inkindirr inggi yi du ure umaku u kurr meme yo.
19 Imba kanga na Abachi ku ziza nggo ni du ila ure imba yi, wre ku Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi ki imba. Imba ti na meme nggo,
20 ivi yi ko nga nggo Abachi à ta ni imba ukyekye uhẹhẹ, na ta tu ki imba Yesu u Kristi wa nggo Abachi à ka hla zu ki imba ba.
21 Yesu à ta so nu unkplassu ku na du Abachi na aseki ka kaki ahẹhẹ nâ ta si nggo à tu abi kpa are ama abi wre ba ngbangbamu du ba a nga ni da nggo.
22 Musa a da di, ‘Atiko Abachi amba wa à taka ttu uyirr ni imba ba ki uni kpa are nâ ta si nggo a ttu ingga nggo. Imba bu wo ku aseki ka wemi nggo a da ki imba nggo.
23 Undurr wa nggo a ti kà iwo ku uni kpa are wa ma, aba ta ttu ma glo na anishirr ama ba ba.’
24 “Bazhi ni Samwila ku, abi kpa are ba nggo a zzu sama nggo, a so di re ni itu i aseki ka nggo inta so hi ka ari nggo.
25 Imba yo sa abangga ba nggo Abachi à da ku abi kpa are ba di a bu re na ba. Aba a ni imba ida zu yi nggo Abachi à da zu ku ábáchí mbirr wa Ibrayi di, ‘Abachi ta yo angu ka iwre ku anishirr bi ingbingbru ba we ni itu i unushirr uyirr nu uga umba ku.’
26 Abachi à ta uvuvurr iko ma wa si ni ibe yi na du ma kuma ni imba yo ba ni imẹmẹ yi, wre ki imba bu kpa iyo angu zizi i Abachi yi ni du ila ure imba yi imba wemi.”

4

A gri Biturr tuku Yohana nga na Akaba anu Yahuda wa

1 Anu Biturr tuku Yohana a ni so re na anishirr ba ba nggo, mre ankpinkpye abikye ba na ankpye a abi gbye Uki ku Ibarr ba na anu Sadusi ba a zirr nga na ba.
2 Ankpinkpye ba a ki unfu kakami ni itsarr i abi ko na angu yi, nggo a da di anishirr ba nggo a kɨ a taka tasi nâ ta si nggo a ta Yesu si.
3 Aba vɨ ani Biturr tuku Yohana, nggo a kye si ingbahru, na gri ba ku harr nu uki zu nu uha wa.
4 Anishirr shishemi nggo a wo ure ku a kpanye na ku. Abangga ba nggo a kpa Yesu a hun ma ukrɨ ukywi (5,000).
5 Ambre ka à nggarr nggo abi hru igbu ba, na aninku, na abitsarr Are ka Musa ba a nggurr bi nu Urushalima.
6 Anasi nggo a sa ankpye unkpi abikye wa à se tuku Kayafa, u Yohana tuku Alezanda na abanu ni ine i ankpye unkpi abikye wa.
7 A du ba a gri anu Biturr tuku Yohana nga ba, na ni so zhi ba di, “Imba i so na aseki angga ka nu ukyekye uta ku nggo, ka imba so na aseki ka ni isa i unggonggo?”
8 Mre Izhi Iwre yi i tsarr ssu ni Biturr ku, uwa ddu ba di, “Ankpinkpye na aninku bu Israila!
9 Imba ti di imba so zhi inta inkindirr izizi yi nggo inta na ku uni gbo na ampi wa, ni so da di inta bu tsarr imba nggo inta na ni du à gru zirr nggo,
10 imba na anu Israila namri imba bu wo yi. Inta i zha di imba bu hi di unushirr wanggo nggo à kri na agẹ amba ziza à wre ni ivri ima yi tsatsarr nu ukyekye ku isa i Yesu Kristi anu Nazareti wa. Wanggo nggo imba i kpa ma ngu, a Abachi a ta ma si ni ibe yi nggo.
11 Uwa yo à si,
“ ‘Ingbinta yi nggo imba abi me ba i kà yi,
ima iyo i kaki ibarr iko yi.’*
12 Yesu yo na nkpama à se nu ukyekye ku kpa anishirr ttungo! Isa numa sama nggo

* **4:11** Kye zizo *Asarr 118:22.*

Abachi à ni yi ni ingbingbru yi, nggo i ka kpa anishirr ttungo.”
13 Nggo a hi ani Biturr tuku Yohana a re sama ni kru isisu, na hi da a si bre ungbamvu hen, na sa anishirr abangga ba nggo aba di hi ba ttuttumi nggo, anishirr ba a ku ayisurr. Na ssu hi da ani Biturr tuku Yohana a di se ni Yesu ku.
14 Nggo a hi uni gbo na ampi wa à kri krikri na ba nabo, na zha inkindirr ida yi chankarr.
15 A han ani Biturr huzzu nu uki ku iso ku Akaba anu Yahuda wa. Aba ankpinkpye ba a nggurr itu bi,
16 na re da di, “Inta ta na anishirr angga ba kingginggi? Nggo a na inkindirr ikagri inkpi anishirr bu Urushalima ba wemi a hi yi, inta ka si kisa hen.
17 Inta ti si kpanye da anishirr bu wo ure unggo ku kago hen, inta bu gba ba atu da a bu si re ni isa i Yesu zizo hen.”
18 Mre na yo ba ka mirri ku fẹ ba ashishi di a bu si re nu undurr ku ni isa i Yesu yi zizo hen.
19 Ni da ima mi anu Biturr tuku Yohana a ddu ba da di, “Imba mi kye ku atu imba, uwatanggo à wre na agẹ ka Abachi? Inta bu na inkindirr inggi yi nggo imba ngga da di inta bu na, ka inta bu na inggi yi nggo Abachi nggo da?
20 Inta si ta ba ttungo ni re inkindirr yi nggo inta i wo ni hi na atu munta hen.”
21 Ankpinkpye ba a sha ba ji meme nggo na du ba a kuma. Nggo a si hi ila yi nggo a ta vu anu Biturr hen. Anishirr ba a so gbyarr ku Abachi asa ni inkindirr yi nggo a na, mre ankpinkpye ba a ma chankarr ni ki anu Biturr iha.
22 Ugo wa nggo a gru zirr ku ikagri inggi yi nggo a mri ase iso nẹs.

Abiga ba a barr di Abachi a bu du ba a kri ngbangba

23 A ttu ba ttungo ma yo mre, anu Biturr tuku Yohana a narr kuma ku da ku akpukpambarr abiga ba inkindirr yi nggo ankpinkpye abikye ba na abi gri anishirr ba a ddu ba nggo.
24 Abiga ba a wo meme nggo na nggurr bi ni isisurr iyirr na so barr Abachi da di, “Atiko unkpi, ùwà nggo i na unkplassu ku, ni imimi yi, na amasirr ka, ni inyi inkpinkpi yi, na aseki ka nggo a so nu umi umbarr ku.
25 Ùwà re na angu ka ugarr amuwa wa Doda, ábáchí amunta wa, nu ukyekye ku Izhi Iwre imuwa yi da di,

“ ‘A sa angginggi du anishirr abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen a varr unfu?
Angginggi du anishirr ba so ri amarr ka nggo à si ta gri ba inkindirr izizi hen?

26 Atuttu bi ingbingbru ba a ttu ukpa ku itsi,
abi hru igbu ba a nggurr bi
ta tsi na Atiko ku
tuku Kristi ama wa, uwanggo nggo à hla ma ki nanka nggo.’†

27 Aseki angga ka a la jiji. Kye, Hirridu tuku Pontu Bilatu na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, na anu Israila ba, a nggurr bi we nu Urushalima ni itu i Yesu. Yesu yo à su uvuvurr iko uni wre amuwa, wanggo wa nggo ùwà na ma ki Kristi wa.
28 A nga ni na inkindirr ima yi nggo ùwà da nu ukyekye ni ihi muwa yi ngbangbamu di ì taka la nggo.
29 Atiko, kye nggo anishirr angga ba a ttu isisu ssu ki inta nu ukpa, ni bu kpanye ki inta, agarr uwa, di inta re ure muwa ku sama ni isisu.
30 Uwa bu du anishirr a hi ukyekye umuwa ku, ni di inta bu du abu lolo a wre, ni bu na aseki ka ikagri na aseki ka iku ayisurr ni isa i uvurr iko muwa wa, Yesu nggo uwa i hla ma.”
31 Nggo a barr Abachi kre, abubo a ibarr wa à battu gburrgburr. Izhi Iwre i rri ni tsarr ssu ba wemi nu ukpa, aba a gru so re ure ku Abachi ku na si kru isisu hen.

Abiga ba a vu aseki ka nggo a se na ka nggo a ga ku ikpa

32 Abiga ba wemi a se ni isisurr iyirr, amarr ayirr. Unuma a si da di inkindirr ima i si ima na nkpama hen. A ga ku ikpa aseki angga ka nggo a se na ka nggo narrnarr.
33 Abi ko na angu ba a kri kyekye kakami na da ku anishirr ba di a ta Yesu si ni ibe yi jiji. Abachi à na wre ba we kakami.

† **4:26** Kye zizo *Asarr 2:1-2.*

34 Unuma na abiga ba ba a si zha
inkindirr chankarr hen. Abangga ba nggo
a si na anila tuku ako a vu ba re, na kpa
inklo yi nga
35 ni nu abi ko na angu ba. Aba a kpa yi
ga ku abangga ba nggo a sama ni inkindirr
nggo.
36 Ani Isuhu, uni zi undu nu Uki ku
Abachi wa nggo a ngri ma nu Sayiprosi à
na meme yo. Abi ko na angu ba a yo ma di
Barrnaba (nggo si di “Uni du unushirr à kri
kyekye.”)
37 Isuhu à se ni īlá, na ba yi re, na gri inklo
yi ni nu abi ko na angu ba.

5

Ananiya tuku Safirra

1 Ugo numa nggo à yo ma di Ananiya
tuku uwama à ri Safirra a ba ila imbarr a
re.
2 A ba ila yi re nggo na nggurr angu bi
tuku uwama wa na ttu inklo inuma yi zu
sharri, na ba inkpu yi nga ni nu abi ko na
angu ba.
3 Biturr à zhi ugo wa di, “Ananiya, ùwà
na kingginggi ni du Isheta a mirri ku ùwà
ni isisurr meme na du ùwà i ki imu ku Izhi
Iwre yi ni itu i inklo yi nggo ùwà ikpa ni ila
yi nggo ùwà ba yi re nggo?
4 Abubo wa a di kri nggo na sa amuwa,
ùwà ba wa re mi inklo yi nggo a re wa nggo
i si imuwa. Uwa a si angginggi du ùwà i
ni isisurr imuwa du ùwà ta na inkindirr
inggi? Ùwà si ki ku anishirr mu imu inggi
yi hen. Ùwà i ki ku Abachi mu imu yi.”
5 Nggo Ananiya à wo meme mre na jaku
iku. Isisu i ki anishirr kago nggo a wo
inkindirr yi nggo i la.
6 Anzinze abanu a gru ni nyarr iku yi nu
upri inkru, na ba yi ku zzu.
7 A so ki awa atarr ayamba a Ananiya wa
a mirri nu uki ku nggo Biturr à so na si hi
inkindirr yi nggo ila nu uruma wa ku hen.
8 Biturr à zhi ayamba wa di, “Uwanggo
yo a si inklo yi pempe nggo imba i ba ila yi
re ni kpa nggo?”
Ayamba wa à kpanye di, “Inklo inggi
namri.”
9 Biturr à ddu ma di, “Angginggi du imba
tuku urumi i kye di imba ka nggurr angu bi
ni tsarr Izhi i Abachi yi kye ùwà si ta na ki
imba inkindirr hen? Kye! Abi zzu urumi
abangga a so nga, a ta ba ùwà mi ku zzu
meme!”
10 Mre ayamba wa a jaku ku Biturr na
aza na ttu. Anzinze ba a mirri na ni hi da
à ttu nggo na ba ma gri ku zzu hinga nu
unuru wa ku.
11 Isisu i ki abiga ba we na anishirr ba
kakami nggo a wo ure unggo ku.

Aseki ka ikagri na aseki ka ku ayisurr

12 Abi ko na angu ba a na aseki ka ik-
agri na aseki ka ku ayisurr shishemi na
anishirr ba ba. Abiga ba wemi a nggurr atu
ambarr wa bi na abubo a ikuso nggo yo wa
di Akaba Solomo.
13 Abangga ba nggo a si se na abiga ba ba
hen a kru na si rri na ba hen. Ni ina ima mi
anishirr a kye ba ssu na ango.
14 Amba na aniru shishemi a kpanye na
Abachi ku na nga ni nggurr atu a bi na
abiga ba ba.
15 Anishirr ba a hi aseki angga ka na vu
abu ilolo na abubo a ikurr ambarr wa nga
ni zu ga anko di Biturr a ti so sarr ba nabo
iyu ima yi i ta jaku na abu lolo ba ba, aba ta
wre.
16 Akpa anishirr mi a hru abu ilolo na
abangga ba nggo anazhi a so di tsutsarr ba
nggo zhi ni igbu yi nggo i kri kago Urushal-
ima nggo a ba ni kaki kyekye.

A ki Abi ko na angu ba iha

17 Ankpye unkpi abikye wa na akpuk-
pama ba, nggo a si anu Sadusi ba, a kri
angbachi na ba, na gru da aba ta ki ba iha.
18 A vu abi ko na angu ba gri ku harr na
abubo nggo a di harr abi la ure.
19 U ni ibittu ima unitu Atiko wa a nga ni
bwu anko abubo a harr wa. Na gri abi ko
na angu ba ssuzzu na ddu ba di,
20 “Kuma ku kri nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku ni da ku anishirr ba ure ku anko
a iso aḥeḥẹ wa.”
21 Abi ko na angu ba a wo ku unitu
Abachi wa, na gru ssuzzu ni gambre kuma
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ku so
tsarr anishirr ba.
Nggo ankpye unkpi abikye wa na an-
ishirr ama ba a nga nggo, na ni yo Akaba
ankpi anu Yahuda wa na akikre anu Israila
ba, na tu ba di a bu kuma ku gri ba abi ko
na angu ba zhi na abubo a harr wa.

22 Nggo abi lo ukpa ba a nga na abubo
a harr wa na ni zha abi ko na angu ba
chankarr, mre na kakuma na abubo a
ssubi wa ku da ba di,
23 “Inta kuma nye na ba a harr anko
abubo a harr wa gbangba ni inkpẹ iharr
yi. Ni hi abi so gbye abubo ba mi aba
kri karrkarr. Inta bwu anko nggo ni si hi
undurr nu umi hen.”
24 Nggo ankpye abikye Uki ku Ibarr wa
tuku ankpinkpye abikye ba a wo meme na
ku ayisurr di a sa angginggi ima i so la.
25 Nggo ugo numa a nga ni ddu ba di,
“Anishirr angga ba nggo imba i harr ba
nggo a kri so tsarr anishirr nu Uki ku Ibarr
ku.”
26 A wo meme, mre ankpye abi gbye
abubo a harr wa à kuma na ankpinkpye
abanu ku gri abi ko na angu ba nga. A si
nga ba nggangga mu hen. A kru di anishirr
ba ta tà ba na angbinta.
27 A kuma ku gri abi ko na angu ba na nga
na Akaba anu Yahuda wa, wre ku ankpye
unkpi abikye wa bu ni zhi ba are.
28 Ankpye abikye wa à ddu abi ko na
angu ba di, “Inta i si gba ki imba utu
di imba bu si tsarr anishirr ni isa i ugo
wanggo hen? Kye inkindirr yi nggo imba
na nggo. Imba ka ga ni tsarr anishirr kago
Urushalima ba. Ni ta du ayiyi a ugo nggo
wa a so ki inta na ango di a bu da di inta
ngga i ngu ma.”
29 Biturr na abi ko na angu a abanu ba a
ka sa ba da di, “Inta ta na inkindirr inggi yi
nggo Abachi mu da di inta bu na, ni si ta na
inkindirr yi nggo anishirr mu di inta bu na
yi hen.
30 Nggo imba i kpa Yesu ni klo ma ngu nu
unkunkurr ku, Abachi a akiki amunta wa
a ta ma ka si ni ibe yi.
31 Abachi a ba ma ku zu nu ungo ri uma,
na na ma ki uttu tuku uni kpa ttungo.
Meme nggo anu Israila ba ta hi anko wa
nggo a ta ba ttungo nu undanda umbarr
ku, aba ta nggurr ila ure imbarr yi zhi ba.
32 Inta i nye da ki imba inkindirr yi nggo
Abachi a na nggo. Izhi Iwre yi nggo Abachi
a nu abangga ba nggo a wo ku ure nggo, i
di da aseki ka Abachi ka meme.”
33 Nggo abi di so na akaba anu Yahuda ba
a wo meme na cha ukpa di a bu ngɨ abi ko
na angu ba.
34 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba à ri
Gamaliya. À si unitsarr na Are ka Musa ka.
Anishirr a di kye ma yo ni chi kakami. Uwa
yo gru kri na Akaba anu Yahuda wa na ttu
ukorr di a bu gri abi ko na angu ba a ssuzzu.
35 Nggo na ddu akaba wa di, “Anishirr bu
Israila, ki bwe ni inkindirr yi nggo imba ta
ko na ku anishirr angga ba.
36 Ivi i nise tanko nggo Tiyuda à gru
nggurr ankẹ du uwa si kaba. A na meme
anishirr ama ayiyirr anẹ (400) a gru di ga
ma. A ngu ma, abiga ma ba a ga ki varr varr
namri. I nggurr bi imbarr yi i ttu nado.
37 Ima ivu sarr nggo mre anu Galili nggo
a yo ma di Judasi à nga ni ivivi nggo à bre
anishirr ba nggo. Uwa mi à gburr anishirr
aba di ga ma shishemi, aba ngu ma meme
abiga ma ba ga ki varr varr.
38 Ni itu inkindirr yi nggo i ko zirr ziza
nggo, ingga ko da ki imba si na ku anishirr
angga ba inkindirr hen. Du ba kuma.
Inkindirr yi nggo a so na yi i ta si ina i
unushirr, i si ta tà anko hen.
39 Inkindirr imbarr yi i ta zhi na Abachi
ku imba si ta ba ba nggurr hen. Imba ka
kye imba so tsi na Abachi mu ku.” Akaba
wa a kpa amarr ka Gamaliya ka.
40 Na yo abi ko na angu ba mirri na du
abi gbye abubo a ibarr ba a hlo ba na gba
ba atu di a bu si so re ku anishirr ba ni isa i
Yesu yi hen, na ddu ba ttungo.
41 Abi ko na angu ba a ka share na Akaba
anu Yahuda wa na so nyarr kakami di
Abachi à kye aba ma abi ki iha ku isa i Yesu.
42 A di rri nu Uki ku Ibarr ku na ga ako
anishirr na so tsarr na bre Ure ku wre ku
Yesu Kristi ku ni ivivi yi.

6

A ddu anishirr atangba ki a bi zi nu undu

1 Ni ivivi ima nggo abiga ba a so kri mwe
nggo uvi u gru ku ani Yahuda abangga ba
nggo a di re irrirri imbarr yi, na ani Yahuda
abanu ba nggo a di re irrirri i Girrki. Ani
Yahuda abi di re Girrki ba a yì di a si di kye
amba bi so na ako ambarr ba zizi ni ga ila
yi nggo a di nu amba bi so na ko ba ni ivi yi
hen.

2 Abi ko na angu awurr na aha ba a wo
meme nggo na yo abiga ba bi na da ba di,
“I si wre inta bu ka ure ku Abachi ku du ni
ka ku di na undu ku iga ila hen.
3 Amuya, a ti si meme, imba ddu anishirr
atangba nu umi umba ku nggo a di kye ba
ssu na ango. Abangga ba nggo Izhi Iwre
yi itsarr ssu na ba, na a si abi hi inkindirr.
Inta du abangga a so di kye ki inta undu ku
ga aseki unggo ku.
4 Inta mi ta kukri kakami nu undu ku so
barr Abachi tuku so bre ku anishirr ure
umaku.”
5 Abiga ba wemi a kpanye ni ida i abi
ko na angu yi. Na ttu Istifanu, unushirr
wanggo kpanye kakami nu ure ku Abachi
ku, Izhi Iwre yi i si na ku. Na ddu anu
Filibu,* u Prokoro, tuku Nikano, u Timo,
u Pamena tuku Nikola, uwama a si si ani
Yahuda hen, na zhi nu Antakiya. À kà iga i
ábáchí ama yi na kpa iga i anu Yahuda yi.
6 Aba a gri anishirr atangba ba ni tsarr
abi ko na angu ba aba sa ba ango ni itu na
barr Abachi.
7 Meme nggo anishirr shishemi a wo ure
ku Abachi ku na kpa ku. Abiga ba a gru
so kri mwe nu Urushalima. Abikye ba
shishemi a kpanye nu ure ku Abachi ku.

Ankpinkpye bu Yahuda ba a du ba vu Istifanu

8 Istifanu a su Unushirr wanggo ungo ku
Abachi ku u so na ku ni nu ma ukyekye.
Uwa na ku anishirr aseki ka ikagri na a ka
ku ayisurr.
9 Mre anishirr abanu a gru ko kisa ku
Istifanu. Anishirr abama a si na abubo
a issubi anu Yahuda nggo a ri, “Abubo
abangga ba nggo a ka ddu ba ttungo ni
igarr ba,†” na zhi nu Sirrene tuku Alezan-
dra. Abanu ambarr ba a zhi nu Silisiya
tuku Asiya. Aba wemi a gru ko ri anta ni
Istifanu ku.
10 Ni na imbarr yi mi, Izhi i Abachi yi i nu
Istifanu ihi, aba ama ma chankarr nu ure
ku.
11 Aba kye na kuma ku ssubi na anishirr
abanu ba sharri na yi di a bu nga ni ki imu
ni itu i Istifanu di, “Inta wo Istifanu a ko re
are andanda ni itu i Musa tuku Abachi!”
12 Mre na tto anishirr ba na ankpinkpye
ba tuku abitsarr Are ka Musa ba. Aba vu
Istifanu na gba ma na nga na Akaba anu
Yahuda wa.
13 Na ku gri anishirr banu du ba a nga ni
re are ni itu i Istifanu di, “Ugo nggo wa à
so di re are andanda ni itu i Uki ku Ibarr
Unkpi ku tuku Are ka Musa ka.
14 Inta i wo ma da di, Yesu anu Nazareti
wanggo a ta turr abubo a ibarr munta wa
kahre. Na ta vu aseki ka nggo Musa à tsarr
akiki munta ba na ka nggo a kasarr.”
15 Anishirr ba wemi na Akaba anu
Yahuda wa a kye Istifanu karr na hi ashishi
amaka a gru so la zzu ashishi ka unitu
Abachi mu.

7

Istifanu a re na Akaba anu Yahuda wa

1 Ankpye unkpi abikye ba a zhi Istifanu
di, “Are ka nggo anishirr angga ba a bre du
uwa da, a si meme yo?”
2 Istifanu à ka sa ku di, “Amuya na
akiki, imba wo ki ingga. Abachi à ng-
gurr huzzu nu inkpinkpye uma, ku aki
amunta wa Ibrayi, uwa à ni di so ni igbu nu
Mesopotamiya bari na ka gru sorr kuma
nu Harra.
3 Abachi à ni ddu ma da di, ‘Gru ni ìgbù
amba wa na anishirr amuwa ba ni kuma
nu unto ku nggo ingga ta tsarr ùwà.’
4 “Mre, Ibrayi à gru zhi igbu anu Kalidiya
wa na ku kuso nu Harra. Nggo aki a Ibrayi
à ttu, Abachi à du Ibrayi à gru à nga ni igbu
wa nggo imba so nggo.
5 Ni ima, Abachi à nise nu Ibrayi inkla
numa ntsɨ nggo à ka yo ki ima. Abachi à da
zu ku mu du uwa taka nu ma igbu wanggo
nggo à taka si ama na ahan ama. Abachi
à so da ure kuma nggo Ibrayi à sama nu
uvuvurr.
6 Abachi à ddu ma da di, ‘Ahinhan
amuwa ba a ta so ichirr na ta kaki agarr ni
ìgbù numa, aba ta ki ba iha ke ase ayiyirr
nẹs.
7 Anishirr ba nggo aba a so garr yi na ba
nggo ingga ta ki ba iha. Ahinhan amba ba
a taka huzzu zhi ni ìgbù uwama na nga ni
di barr ingga ni inkla abubo inggi yi.’

* **6:5** *Filibu:* A si si uni kuma na angu wa nggo a yo ma di Filibu hen. † **6:9** *Ddu ba ttungo ni igarr ba:* Ani Yahuda ba ka akiki ambarr ba a di si agarr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si si agarr zizo hen.

8 Mre nggo Abachi à lo shi azhi tuku
Ibrayi. Abachi à ddu Ibrayi di, ‘Iyo iji inggi
i taka si angba anggo nggo a si taka du ba
a kpamusu na azhi ambarr ka hen.’ Ni ima
yo, aba a ngri ku Ibrayi uzuma wa Ishaku,
uwa à ki ivi itandarr u Ibrayi à yo ku iji.
Ishaku mi à yo ku amarr ma ba iji meme.
U Yakubu mi à na meme ku amarr ma ba,
ábáchí munta awurr na aha ba a na meme
yo.

9 “Ishishi i ki ábáchí ba nu Isuhu ku. Aba
a vu ma a re ki ugarr ni igbu nu Masarr.
Abachi mu à ka na so zi ma.
10 Na di ttu ma a ssuzzu ni aseki ndanda
ka nggo anishirr a na ku nggo. Abachi à du
Isuhu a si ni ihi na si ukrizhizhi, na ti ta nga
na agẹ ka Firrawuna, uttu nu Masarr wa,
nggo uwa kpanye na ku. Firrawuna à na
Isuhu ki ankpye ni igbu na di kye iko ittu
yi.

11 “Nggo ingaza ì ki ba nu Masarr tuku
Kenanu ni du iha ki ba kakami, akiki
munta ba a zha ila chankarr.
12 Nggo Yakubu à wo di ila ì se nu Masarr
na tu amumarr ama ba nggo aba yo a si
akiki amunta ba. Aba a kuma na ankpu a
mẹmẹ wa.
13 Na ankpu aha wa i Isuhu à bwu itu ima
a tsarr amuyirr ba, i Firrawuna, uttu nu
Masarr mi à gru hi akiki bi Isuhu ba.
14 Isuhu à tu ba ni Yakubu, aki ama wa
ku di a bu gru ni iko ima yi we na nga nu
Masarr. Aba wemi a si anishirr iso tangba
na kywi (75).
15 Yakubu gru na kuma nu Masarr, na ku
kɨ nabo na amarr ma ba.
16 A gri aku ambarr wa ku zzu nu
Shekemu, ni ibe inggi yi nggo Ibrayi à re ni
inklo na amumarr bu Hamo ba ba nggo.

17 “Nggo ivi yi ì ki ywhiywhirr Abachi bu
na ku Ibrayi inkindirr yi nggo à da zu ku du
uwa à taka na nggo, anishirr amunta ba a
ka kri mwe nu Masarr ba.
18 Mre uttu uhẹhẹ mu nggo à si hi Isuhu
hen, à hun ni ittu i Masarr yi.
19 Na ssu anko amimi ku anishirr munta
ba na di ki ba iha. À di han ba du ba a di ka
amumarr abangga ba nggo a ngri a du na
bi du ba a kɨ.
20 “Uwa a si ni ivivi ima yo aba a ngri
Musa. Uvuvurr ni wre kpekpe na ashishi
ka Abachi. Musa à ki ihwa itarr ni iko
imbarr, akiki ama ba a ssu ma gri.
21 Nggo a ba ma ku kadu na abi ka nggo
uva a Firrawuna à ba ma gri ku ho ki ama.
22 À tsarr Musa ihi i anu Masarr yi
pempe. Uwa à furr ki Unushirr nggo à su
kakami nu ure, tuku aseki ka nggo a di na
ka.
23 “Nggo Musa à ki ase so nẹs na gru
kuma ni ichirr na ambarr ani Israila ba.
24 Na ku hi anu Masarr a ko ki anu Israila
numa iha, mre Musa kuma ku ngu anu
Masarr wa kpa ku anu Israila wa.
25 Musa à kye di aba ako ambarr wa a ta
hi di Abachi nggo a ta du uwa Musa a ni kpa
ba ttungo. Aba a si hi meme hen.
26 Ambre ka nggarr nggo u Musa à hi ani
Israila ambarr aha a so tsi na gru du uwa
ta narr ba, na ddu ba di, ‘A wo yi amuya,
imba si imu yirr anggi mu di imba ko tsi ni
ikpa?’
27 “Unuma nggo à ko ki uyirr wa iha
yi nggo à turr Musa ka glo na zhi ma di,
‘Unggonggo à na ùwà ki uttu tuku uni bre
ki inta are?
28 Ùwà nye ingu ingga nâ ta si nggo ùwà
na ngu anu Masarr wa nare nggo?’
29 Nggo Musa wo meme mre na kru
share nu Masarr. Na kuma ku so ni igbu
anu Midiya. Nggo à di so nu Midiya
ayamba ama wa à ngri ku amumarr aha.
30 “Nu ugo ku ase iso inẹ unitu a Abachi
wa nggurr huzzu ku nu umi ku irrirri iru
na ankpuji ywhiywhirr ni igbre nu Sinayi
wa.
31 Nggo Musa à hi uru ku, na ku ayisurr
ni ihi ima yi. A chi kuma du uwa ta ku kye
uru ku kakami nggo na wo ukorr ku Atiko
ku da di,
32 ‘À si ingga Abachi a akiki amuwa ba, ni
si Abachi a Ibrayi, tuku Ishaku, i Yakubu.’
Musa à wri kpakpa na ma bwu ashishi kye
chankarr.
33 “Atiko wa à ddu ma da di, ‘Ddu anggak-
paza amuwa ka glo, abubo wa nggo ùwà ì
kri à si a iwre.
34 Ingga ihi iha i anishirr amungga ba nu
igbu nu Masarr ni wo iyi imbarr yi, ni ji nye
kpa ba ttungo. Nye ni inggya, ingga ta tu
ùwà kakuma nu Masarr.’
35 “Uwa su Musa uyiyirr wama yo nggo
ani Israila ba a kà ma na da di, ‘Unggonggo

à na ùwà ki uttu tuku uni bre ure a munta?’
Abachi à tu uwa yo na du unitu ama wa
à nga ni re nu Musa ku ni ijiji yi nggo i so
kparri nggo. Abachi à du unitu wa à yo
Musa na nu ma undu ku gri anishirr ba ki
uttu tuku uni kpa ba ttungo.
36 Musa à gri anishirr ba huzzu nu
Masarr. À na aseki ka ikagri tuku a ka ku
ayisurr nu Masarr, ni Inyi Ususarr wa tuku
na ankpuji wa ki ase iso inẹ (40).
37 “Uwa si Musa yo à ddu anu Israila ba
di, ‘Abachi à ta tu uni kpa are na ba, nâ ta
si nggo à tu ingga nggo. Uwa à ta su uyirr
amba.’
38 Uwa yo à di zirr na anishirr ba ba
na di nggurr bi ni ijiji. Uwa yo à di zirr
na akiki munta ba ba tuku unitu Abachi
wanggo nggo à re na ku ni igbigbu i Sinayi.
À kpa ure ku Abachi ku nggo u di ni inta iso
tsitsirr, wre ku bu turr ku nga ki inta.
39 “Akiki munta ba a si wo ku hen. A kà
ma na da di aba a zha di aba kà kakuma nu
Masarr ku mu.
40 Nggo na ddu Aruna di, ‘Na ki inta
ábáchí unuma nggo a ta di ku ki inta ichi
nggo. Inta si hi inkindirr yi nggo ì la nu
Musa wanggo à gri inta ssuzzu nu Masarr
nggo hen.’
41 Ni ima yo aba a na ankpunkpru a
uvuvurr ilando na han ayiyi a to ku. Na na
iga na rro nyarr ku inkindirr yi nggo a na
nggo.
42 A na meme nggo, Abachi à kà ugo a nu
ba, na du ba ka di kye intsintsẹ na akpa ki
ábáchí ambarr wa nâ ta si nggo a charr nu
ungbamvu ku abi kpa are ba di,
“ ‘Anishirr bu Israila! Imba i si di han ayiyi
a ininazzu wa to ki ingga
ki ase iso nẹs ni ijiji hen.
43 Imba i ba iburr i azhi Mole,
na ankpunkpru iki ka Refa, azhi amba
a intsintsẹ wa.
Abama a si aseki ka nggo imba i na di
abangga a si ábáchí amba ba.
Ni itu ima yo, ingga ta turr imba kuma
ni igarr gbagbamu nu Babilo ng-
gumu.’*
44 “Akiki amunta ba a se ni Iburr Iwre
i nggurr bi i Abachi yi. Ima yo i tsarr di
Abachi à si na ba ni ijiji yi. A tarr yi mwe
ma nggo Abachi à da ku Musa di à bu na yi
nggo.
45 A so shi akiki amunta ba a kpa Iburr i
nggurr bi Abachi yi na akiki ambarr ba ba,
na di gri yi ma nu nggo Joshuwa a kpa igbu
yi nggo Abachi à han ba huzzu ba. Iburr yi
i di se ma na ase ka Doda.
46 Doda à su ku Abachi isisurr. Na à barr
Abachi di a bu du uwa à me ku Abachi a
Yakubu iko.
47 Uwa à su Solomo mu à me ku uki ku
ibarr ku.
48 “Abachi Unkpi Kakami wa à si di rri so
na ako anggo nggo anishirr ngga a me wa
hen. Uni kpa are wa à da di,
49 “Abachi à da di, ‘Unkplassu ku u si idaba
i ittu imungga yi,
ingbingbru yi ì si inkla i sa aza
amungga.
Imba ka me ki ingga iko ita nggi?
Abubo a kuso amungga a si nu
momonggo?
50 A si si ingga yo ì na aseki angga ka wemi
hen?’†
51 “Imba anishirr bi kà iwo! Isisurr imba
yi ì si nâ ta si isisurr i abangga ba nggo a kà
ure ku Abachi! Imba ta angbinta harr atu
ku ure ku Abachi ku. Imba i si nâ ta si akiki
amba ba. Ttuttumi imba mi i di kà iwo ku
Izhi Iwre yi!
52 Akiki amba ba a si ki uni kpa are uwa
watanggo iha hen? A ngɨ abi kpa are ba
nggo a da are ni itu i Uwanggo nggo à di wo
ku Abachi ure ttuttumi. Imba ngga zizo i yo
ku uza ni ngu ma.
53 Imba yo i kpa Are ka Musa ka zhi na
abitu ama ba ba. Ni ima mi imba i ka ni si
na inkindirr yi nggo a di imba bu na hen.”

A ta Istifanu na angbinta ngu

54 Nggo abi so na akaba ba a shirr ku
Istifanu atu, unfu u ki ba, aba ta anyinyirr
na ku.
55 Ni ina ima mi, Izhi Iwre yi ì tsarr ssu
ni Istifanu ku, uwa gɨ ashishi hun ko nu
unkplassu na hi inkpinkpye i Abachi yi, i
Yesu à kri nu ungo ri ku Abachi.
56 Istifanu à ddu ba di, “Kye yi, ingga i hi
unkplassu ku u bwu, Uvuvurr a Unushirr
wa à kri nu ungo ri ku Abachi.”
57 Aba a yi hantu na ki ango ttu atu, na
gru kru ku kuttu ma ankpa yirr.

* **7:43** Kye zizo *Emo 5:25-27.* † **7:50** Kye zizo *Ishaya 66:1-2.*

58 A turr ma kakuma nu ugo ku ìgbù ku
na ta ma na angbinta. Abangga ba nggo a
bre are ka imu surr ku nggo a ddu iki isurr
imbarr yi a zu nu uvuvurr nze numa ku a
yo ma du Shawulu.
59 A ko ta Istifanu na angbinta ka, uwa yì
na yo Atiko wa di, “Atiko Yesu, ùwà bu kpa
izhi imungga yi.”
60 Na kuttu na nggarr angu a yi nu ukorr
unkpi di, “Atiko, si du ila ure imbarr yi iso
ba na atu ambarr hen.” À da meme mre, na
ttu.

8

1 Shawulu à kpanye di a na wre nggo a
ngu Istifanu nggo.

A ki abiga ba iha, aba a ga ki varrvarr

Na azhibarr ama anishirr a ki abiga ba
nu Urushalima iha kakami. Abiga ba wemi
a gru kru varr kuma ni igbu i Yahudiya
tuku Samarriya, na ka abi ko na angu ba
yo a du.
2 Aniru abi kru isisu i Abachi kakami a
zzu Istifanu, na ba azhittu kakami ni ittu
ima yi.
3 Shawulu na anko à zha anko nggo à ta
ngɨ abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi.
À di ga ako wa na yiyirr na gba aniru na
amba kuma ku surr na aki ka iharr.

A da Ure ku wre ku nu Samarriya

4 Abiga ba nggo a ga kru nggo, a zirr ga
ankla ka wemi na so di da Ure ku wre ku.
5 Filibu a kuma ni ìgbù numa nu Samar-
riya na ku bre ba ure ku Kristi.
6 I nggurr bi i anishirr yi wemi a shirr atu
ku inkindirr yi nggo Filibu à so da. A wo na
hi aseki ka ikagri ka nggo à na.
7 Anazhi ndanda a ta ukpa na ssuzzu nu
ukpa ku anishirr shishemi nggo a di rri so
na ba nggo. Na so han atu. Anishirr bangga
ba nggo a kɨ ga anga yirr na aba kpre aza a
kaki kyekye.
8 Anishirr abi ìgbù ba a nyarr kakami.

Unutirr wa nggo à yo ma di Sima

9 Ugo numa nu umi ìgbù ku à yo ma di
Sima, à si unutirr. Aseki ka nggo à di na ka
à du anishirr abi igbu ba wemi a ku ayisurr
kago nu Samarriya, na di ga angba du uwa
si ankpye mu kakami.
10 Anishirr ba wemi ni igbu wa, atsitsa
na ankpinkpi a di da di, “Wanggo yo à su
ukyekye ku Abachi wa nggo à yo ma di
‘Unukyekye Unkpi.’ ”
11 Ase ka a kri ba nggo a so di na aseki ka
ku ayisurr anishirr ba a so di shirr ku atu
kakami.
12 Nggo anishirr ba a kpanye nu ure ku
Filibu ku ni itu ittu i Abachi yi tuku isa i
Yesu Kristi, na du ba zzu ba na amasirr,
amba na aniru.
13 Sima mi à kpanye meme, aba a zzu ma
na amasirr. Uwa di ga Filibu kago na ku
ayisurr na aseki angga ka nggo a na ka.
14 Nggo abi ko na angu ba nggo a si nu
Urushalima na wo di anu Samarriya ba a
kpa ure ku Abachi ku, na tu anu Biturr
tuku Yohana kuma na ba.
15 Ni inga imbarr nabo nggo na ni barr
Abachi di abiga ba bu kpa Izhi Iwre yi.
16 Ni ima Izhi Iwre yi i nise ji ku undurr
na ba. A zzu ba na amasirr yo mre ni isa i
Atiko Yesu.
17 Nggo anu Biturr tuku Yohana a sa ungo
na ba, aba kpa Izhi Iwre yi.
18 Nggo Sima à hi di abi ko na angu ba a
ti na ungo sa na anishirr ba aba a kpa Izhi
Iwre yi mre na ttu inklo du uwa ta nu ba
19 na da di, “Na ingga mi ki kyekye wre
ku undurr wanggo ingga ti sa ungo na ku
uwa bu kpa Izhi Iwre.”
20 Nggo Biturr à ka sa ku di, “Ùwà bu
kuttu ni inklo imuwa yi mi, nu nggo ùwà
kye di ùwà ka ba inklo re inkindirr yi nggo
Abachi à ni yi na si kpa inkindirr na yi hen!
21 Angginggi imuwa, ùwà sama nu ungo
nu undu unggo ku, nu nggo isisurr imuwa
yi ì si ndanda na agẹ ka Abachi.
22 Meme nggo, uwa bu ba amarr
andanda amuwa kama ttungo, ni barr
Abachi hi di à ka nggurr amarr amuwa
akama zhi ku ùwà.
23 Ingga kye ùwà si ssu nu kpakpa isisurr.
Ila ure imuwa yi i lo ùwà zu ki ugarr.”
24 Sima à ddu anu Biturr tuku Yohana
di, “Ingga tsi ki imba ango, barr ki ingga
Abachi di a bu si du aseki angga ka nggo
imba bre a kuttu ingga hen.”
25 Nggo a da ku anishirr ba inkindirr yi
nggo a hi ni itu i Yesu nggo, na re ure ku
Atiko ku, ani Biturr tuku Yohana a kakuma

nu Urushalima. Na ga igbu i Samarriya yi na di bre ure ku Yesu ku.

Filibu tuku ankpye anu Habasha

26 Unitu a Atiko wa à re ni Filibu ku di, “Gru kuma ni ingbahru na anko nggo a zhi ni Urushalima na ko nu Gaza.” (A si di ga anko ma zizo hen.)
27 I Filibu à gru kuma. Na anko ama ugo anu Habasha numa, à si ankpye uni di kye abubo a zu inklo a Kandaki, ayamba wa nggo a su uttu nu Habasha. Ugo wa à so zhi ni ibarr Abachi nu Urushalima 28 na so kakuma ni iko. À rri so ni inga ama wa na so bre nu ungbamvu ku nggo Ishaya uni kpa are Abachi wa à charr nggo.
29 Izhi Iwre yi ì ddu Filibu da à bu chi ki ywhiywhirr nu ugo wa ku.
30 Filibu à chi kuma na wo ma so bre nu ungbamvu ku Ishaya. Na zhi ma da di, “Ùwà ì hi inkpi inkindirr yi nggo ùwà so bre yi nggo?”
31 Anu Habasha wa à ka sa ku Filibu di, “Undurr ti si tsarr ingga hen, ingga ta na kingginggi ni hi?” Na tsi ku Filibu ango di à bu hun so nu uwa ku.
32 Inkla yi nggo anu Habasha wa à so bre na angbamvu ka Abachi ka nggo, à si inkla inggi yi nggo da di,

“À si nâ ta si ivinta nggo à gri ta ku ngu.
À si nâ ta si uvuvurr inkru nggo à kurr ku infunfu ikpa,
uwa à si da inkindirr hen.
33 A nu ma ishisha na a si na wre ku nâ ta si nggo a ka na hen.
Unggonggo ka bre are ni itu i ahinhan ma ba?
A ngu ma glo ni ingbingbru inggi yi.”

34 Ankpye wa a ddu Filibu di, “Da ki ingga, uni kpa are wa à so re ni itu ima ka à so re ni itu i undurr mu?”
35 Mre i Filibu à gru so re ku Ure ku wre ku ni itu i Yesu zhi na achichi are kama nggo a so bre nggo.
36 A so ga anko wa na nga ni inkla numa i amasirr, ankpye wa a ddu Filibu di, “Amasirr nggo inggya, anggi ta han ùwà ni zzu ingga na wa?” [
37 Filibu à da di, “Ùwà ti kpanye ni Yesu ku ni isisurr imuwa yi we a ka zzu ùwà na amasirr wa.” Ugo wa à ka sa ku di, “Ingga kpanye di Yesu Kristi à su Uvuvurr a Abachi.”]
38 Ankpye wa à du inga ni gba ba wa a kukri. Aba aha mi, u Filibu tuku ankpye wa, a ji kuma na amasirr wa, Filibu à zzu ma na wa.
39 Nggo a ssuzzu na amasirr wa Izhi i Atiko yi i ki Filibu ba share. Ankpye wa à si hi ma zizo hen. Na kuchi nu uzirr umaku isisurr ima yi ì si pyarr.
40 Mre i Filibu à kakye uwa à si ni igbu nu Azotu, na di ga igbu yi na so bre Ure ku wre ku Yesu ku nga ni rri ni Kayisarriya.

9

Shawulu à kaki uniga Yesu

1 Nggo Shawulu à ni so vri sasa na so ta anyinyirr du uwa ta ngɨ abiga Atiko ba. Na kuma na ankpye unkpi abikye wa ku
2 di a bu ku charr ungbamvu angga ka nggo a ta da ba du uwa Shawulu à su unggonggo. Na bu nu uwa na ka, uwa à ta kpa ka na kuma na abubo a ssubi anu Yahuda wa nu Damasika, wre ku à ti ku hi abangga ba nggo a ga anko nggo a tsarr nggo uwa à ta vɨ ba amba na aniru nga ni harr nu Urushalima.
3 Nggo Shawulu à zirr ki ywhiywhirr nu Damasika mre uru numa u gru ji zhi nu unkplassu nu la nzarr kago ma.
4 Uwa jaku ni imimi na wo ukorr u so ddu ma di, “Shawulu, Shawulu, ùwà so ki ingga iha ngginggi?”
5 I Shawulu à zhi di, “A su ùwà unggonggo, Atiko?”
Ukorr ku da di, “A si ingga Yesu wanggo nggo uwa i so ki ma iha yi nggo.
6 Gru kuma nu umi ìgbù ku aba ta ku da ku uwa inkindirr yi nggo uwa ta na nggo.”
7 Anishirr ba nggo a so zirr ni Shawulu ku à kukri sama nu ure na so wo ukorr ku na si hi undurr hen.
8 Shawulu à gru ni imimi yi na bwu ashishi ama ka nggo na si kye hi naka hen. Aba a gbu ma nu ungo mu na rri nu Damasika.
9 Uwa ki ivi itarr sama ni hi abubo, na si ri ka so inkindirr hen.
10 Uniga numa à se nu Damasika à yo di ma Ananiya. Atiko wa à yo ma nu la di, “Ananiya!”
Uwa kpanye ku di, “Ingga nggo Atiko.”

11 Atiko wa à da ku di, “Kuma ni iko i
Judasi* na anko a umi ìgbù wa nggo yo wa
di Ntto, ni kuma ku zhi ba ugo numa a yo
ma di Shawulu a sa anu Taso, à so barr.
12 À hi unushirr nu ula à yo ma di
Ananiya uwa nga ni sa ango na ku da
ashishi ama ka bu bwu.”
13 Ananiya à da di, “Atiko, ingga ka wo
are ka ugo ma ba na anishirr ba shishemi
na aseki ndanda ka nggo a na ku anishirr
amuwa ba, nu Urushalima.
14 Na nga ni inggya ni ikpanye i
ankpinkpye abikye ba du uwa ta nga ni vɨ
abangga ba nggo a so di barr ni isa imuwa
yi nggo.”
15 Atiko wa à ddu Ananiya di, “Kuma! A
su undurr wanggo nggo ingga ì ttu ma zu di
a bu na ki ingga undu. A ta da ure umungga
ku ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, na atuttu na anishirr bu Israila ni itu
mungga.
16 Ingga ta tsarr ma iha yi nggo à ta ki
yi ni itu mungga, wre ku anishirr a bu hi
ingga.”
17 Mre u Ananiya à gru kuma ni iko yi
nggo Shawulu à so, na ku sa ku Shawulu
ango ni itu, na ddu ma di, “Uzumburr
Shawulu, Atiko Yesu à tu ingga. Ùwà i hi
uwa yo na anko. À zha di ashishi amuwa
ka a bu kye hi ni bu si undurr wanggo nggo
Izhi Iwre i Abachi i ta tsarr ssu nu ùwà ku
kakami nggo.”
18 Ankpa yirr mre, inkindirr i si nâ ta si
akpakpla ka ikikla issuzzu ku na ashishi
kuhre ni imimi uwa kye hi zizo. A gru kri
aba a zzu ma na amasirr.
19 Uwa gru kpa ila à ri na ri kre nggo
ukyekye umaku u kanga ku nu ukpa.

Shawulu à bre Ure ku wre ku nu Damasika

Shawulu à so ki ivi ntsɨmi na abiga ba ba
nu Damasika.
20 A tsi kuma na abubo a ssubi anu
Yahuda na gru so re ku anishirr di Yesu à
su Uvuvurr a Abachi.
21 Abi wo ure umaku a ku ayisurr wemi,
na zhi da di, “A si su ugo nggo a di ngɨ abi
yo isa i Yesu ba nu Urushalima hen? À nga
ni inggya ku ima yo, wre ku a bu ni vɨ ba gri
ku ankpinkpye abikye ba?”
22 Ni ina ima mi u Shawulu ka na re ure
ku kyekye mi. Ina ima i du anu Yahuda ba
nggo a so nu Damasika a zha inkindirr ida
chankarr di Yesu à su Kristi wa.
23 Ivi shishemi i vu sarr anu Yahuda ba
a nggurr bi na ssu anko da aba ta ngu
Shawulu.
24 Aba a farr da ku. A kuma ku di sa ma
na azhi ni ibittu na anko ka ìgbù ka da aba
ta ngu ma.
25 Azhibarr numa nggo ni ibittu abi di ga
Shawulu ba a ba ma na asa, na lo ku asa
izhizhi, na to ma ji bwe ba ime yi nggo a me
harr igbu wa kago nggo.

Shawulu nu Urushalima

26 Shawulu à kuma nu Urushalima na
ku du uwa ta nggurr itu bi na abiga ba ba
nabo, aba si kpanye da a si uniga jiji hen.
Isisu i ki ba na ku.
27 Nggo Barrnaba à nga ni zi ma na gri
ma na kuma na abi ko na angu ba ba. Na
ku bre ba nggo Shawulu a hi Atiko wa na
anko, na bre ba nggo Atiko wa à re na ku
tuku nggo Shawulu à bre ure ku Abachi
ku ni isa i Yesu nu Damasika sama ni ikru
isisu.
28 Meme bari i Shawulu rri ki ambarr
na zirr ga Urushalima kago sama ni ikru
undurr na so di bre ure ku Abachi ni ku isa
i Atiko yi.
29 À kuma ku di re na ri anta na ani
Yahuda ba nggo a di re irrirri i Girrki nggo
aba a zha anko da aba ta ngu ma.
30 Nggo amuya ba a wo meme na gru gri
Shawulu na kuma nu Kayisarriya na ku tu
ma kuma nu Taso.
31 Uwa a si ni ima mre abiga ba kago
Yahudiya, Galili tuku Samarriya a si ki iha
ni ivi ima hen. Izhi Iwre yi i nu abiga ba iso
su, aba gru so kri mwe na so ni isisu i Atiko
wa.

Biturr à nga ni Lida tuku Jopa

32 Biturr à zirr kago ìgbù yi. Azhibarr
numa nggo uwa kuma ni chirr na anishirr
ba Abachi ba ba nu Lida.
33 Na kuma ku hi ugo numa nabo a yo
ma di Aniya. A ttu ga anga yirr na ki ase
atandarr sama ni igru na abubo a ikurr
ama wa.

* **9:11** *Yahuda:* Uwanggo à si si uyirr nu umi ku abi kuma na angu ba nggo a yo ba di Yahuda hen.

34 Biturr à ddu ma di, “Aniya, Yesu Kristi
à du uwa wre, gru chi abubo a ikurr
amuwa.” Mre u Aniya à gru.
35 Anishirr ba kago Lida tuku Sharroni a
hi ma na kaki abiga.

Biturr à du Tabita à tasi

36 Ayamba numa nu Jopa à si uniga na ri
Tabita (Tabita ni irrirri i Girrki à si Doka.)
Tabita à so di na uzizi na di zi abi iha.
37 Ni ivi ima uwa gru lo na ttu. Aba a su
ku iku yi ukpa na ba yi gri ku zu nu uki ku
ussu ku.
38 Jopa à si ta anko zhi nu Lida hen. Nggo
abiga ba nu Jopa a wo di Biturr à se ni Lida,
mre na tu anishirr aha di a bu ku tsi ku
ango di, “Bubomi, narrma nga ni inta ba!”
39 Nggo Biturr à gru ttu ukpa na ga ba.

À mirri nggo aba gri ma na hun kuma nu
uki ku nggo à zu iku yi. Amba shishemi
nggo aniru ambarr ba a ka kɨ ba nggo a
nggurr bi wemi kago Biturr na so yi na bu
tsarr iki isurr yi nggo Doka à ni su tsitsirr
na ru ba na yi nggo.
40 Biturr à han ba di a bu gru ssuzzu
wemi nu uki ku, na kuttu na barr Abachi.
À kakye iku yi na da di, “Tabita, gru.” Uwa
bwu ashishi na hi Biturr na gru so si so.
41 Biturr à chi kuma na gɨ ma gru, na yo
abiga ba na amba ba nggo aniru ba a ka kɨ
ba a mirri, na nu ba na ku.
42 Ure ukuma u zirr kago Jopa, anishirr
shishemi a kpanye na Atiko.
43 Biturr à sha so ta anko nu uni hu
anggakpa numa ku nu Jopa à yo ma di
Sima.

10

Konelu à tu ba yo Biturr

1 Ugo numa à se nu Kayisarriya a yo ma
di Konelu. À si ankpye a inkirr i abi ta
iku abu Roma ba nggo a yo ba di “Inkirr i
Italiya.”
2 À su unushirr Abachi. Uwa na abi iko
ma ba wemi a di kru isisu i Abachi. À di zi
ani Yahuda abi iha ba. Na so di barr Abachi
ttuttumi.
3 Azhibarr numa nggo, azhi wa a ka
kasarr ba, u Konelu à so tsitsirr a Abachi
à tsarr ma nu ula uwa a hi krizhizhi mi
unitu a Abachi a mirri na so yo ma ni isa
di, “Konelu!”
4 Uwa kye unitu wa ni isisu, na ddu ma
di, “A sa angginggi, Atiko?”

Unitu wa à ddu ma di, “Abachi à nyarr
ibarr imuwa yi na hi aseki ka nggo ùwà di
nu abi iha ba. Nggo na gru ta tsarr ùwà du
uwa bu hi.
5 Tu ba ko nu Jopa, ni du ba yo ku ùwà ugo
numa nggo à ri Sima Biturr.
6 A su unichirr ni iko uni hu anggakpa
numa a yo ma di Sima. Iko ima yi i si nu
unddu ku inyi ku.”
7 Nggo unitu wa à kakuma, Konelu à yo
amirr iko ama aha tuku uni ta iku wa nggo
à su Unushirr a Abachi na à di zi Konelu
undu.
8 Na bre ba inkindirr yi nggo ì la na tu ba
kuma nu Jopa ku.

Ula ku Biturr ku

9 Na azhibarr a uha wa na azhi na at-
sutsu, abitu ba a ki ywhiywhirr nu Jopa, i
Biturr à hun ko barr Abachi na atu ka iko
issu yi.
10 Iyo so ki ma uwa du ba ko zzu ku ila. A
ni ko zzu ila yi uwa à so tsitsirr ula ù gru ki
ma.
11 Uwa hi unkplassu ù bwu nu la ku.
Inkindirr ì so ji zhi nu ussu ku ji nga ni
imimi nâ ta si upri inkru nggo à vu ku gri
na anga ka nę̱ mi.
12 Nu umi ku upri inkru ku a gri ininazzu
i akpre tankpami, abi nga ngi nga, na am-
inche abi ijiji.
13 Uwa à wo ukorr ù da di, “Biturr gru, ngɨ
ni ta.”
14 Biturr à da di, “Atiko, ingga ka si na
meme kpa hen. Ingga i nise ri inkindirr
ndanda i ankizhi yi nggo amunta a si di ri
yi hen.”
15 Ukorr ku u ddu ma ankpu aha wa di,
“Inkindirr inggi yi nggo Abachi à na yo ki
izizi, ùwà bu si yo yi ki i ankizhi hen.”
16 Inkindirr inggi yi i na meme ki ankpu
tarr, mre à ba gba upri inkru ku na hun
kuma nu unkplassu.
17 Nggo Biturr à ko ta amarr ni itu i ula
ku, anishirr abangga ba nggo Konelu à tu
ba nggo, a zha iko i Sima yi hi na kukri na
angu ankonki ka.
18 A nggarr angu a yo, na zhi di, “Biturr,
uwanggo nggo à yo ma di Sima à so ni
inggya yo?”

19 Biturr à ni so bɨ kye ni isisurr di ula ku
ù so da ku uwa sa angginggi. Mre Izhi Iwre
yi ì ddu ma di, “Wo! Biturr gru kye anishirr
atarr ngga a so zha ùwà.
20 Gru ji ga ba, ni si kru inkindirr hen.
Ingga yo tu ba.”
21 Biturr à ji ku ddu anishirr ba di, “À si
ingga yo nggo imba i so zha nggo. Imba i
nye na si angginggi?”
22 Anishirr ba a ddu ma di, “Inta zhi nu
Konelu ankpye abi ta iku wa ku. Uwa yo à
tu inta. A si Unushirr uzizi na di kru isisu
i Abachi. Ani Yahuda wemi a di nu ma
inkpinkpye kakami. Unitu Abachi nggo à
ddu ma di a bu du ba yo uwa, na bu wo
inkindirr yi nggo uwa i ta da ku.”
23 Mre Biturr à yo ba mirri na kpa ba ki
abichirr ama.

Biturr ni iko i Konelu

A zzu na ambre ka, i Biturr à gru ga ba,
amuya banu abiga nu Jopa a ga ma.
24 A zzu nu uha wa na rri nu Kayisarriya.
Meme nggo u Konelu so ko kye ba anko. Na
yo amuyirr na akpukpama gbangba.
25 Nggo Biturr à ta ko mirri, i Konelu à
gru nga ni ma na ku na anko, na ku ttu ku
aza na chi ma.
26 Biturr à ka, na du ma gru. Na ddu ma
di, “Gru ki tsa, ingga mi i si unushirr nâ ta
si ùwà.”
27 Biturr à so re nu Konelu ku na rri kuma
ni iko yi na ku hi anishirr shishemi.
28 Na ddu ba di, “Imba mi i hi di a di han
ani Yahuda ni na inkindirr bi nu undurr
wanggo nggo à si si ani Yahuda hen. Na
bu si kuma ni ichirr na ku hen. Uwa à
si Abachi mu à tsarr di ingga bu si da du
undurr à si uni hlo iki ka uni zɨ iki hen.
29 Ima yo du ba a ni yo ingga nggo ingga
gru ni si ri anta hen. Di ingga i zhi ùwà, ùwà
i tu ba yo ingga na angginggi?”
30 Konelu à sa ko di, “A su unẹ nggo
ari, ingga so barr Abachi ni iko mungga.
Nggo azhi wa à kasarr ba, mre unushirr à
surr iki i la nzirrnzirr a kukri ki ingga na
ashishi.
31 Na yo ingga na ddu ingga di, ‘Konelu,
Abachi à wo ibarr imuwa yi. Aseki ka ngga
ùwà di nu abi iha ba nggo a so ku ni isisurr.
32 Tu anishirr abanu kuma nu Jopa du ba
ku yo ku uwa Sima nggo à ri Biturr. A se ni
iko i Sima uni na anggakpa wa, nggo iko yi
ì si nu unddu ku inyi wa nggo.’
33 Si ima yo ingga i gru tu ba korrmi, iwre
nggo ùwà i nga nggo. Ziza nggo inta i si na
agẹ ka Abachi ni ta wo pempe inkindirr yi
nggo Abachi à di ùwà bu ni da ki inta nggo.”
34 Mre Biturr à gru bwu angu ddu ba
di, “Ziza nggo yo ingga i hi di Abachi à si
kpanye na abanu mri abanu hen.
35 A ti si anabata mi, na ti di kru isisu ima
yi na na wre ku, uwa à ta kpa ma.
36 Imba i hi ure ku nggo Abachi à nu ba
gri ku ani Israila ba nggo. Ure ukuma yo
ù si Ure ku wre ku di Yesu Kristi Atiko a
anishirr ba wemi, uwa yo à gri iso isu.
37 Imba i ka hi inkindirr yi nggo i la kago
Yahudiya ba. Bazhi nu Galili, nu ugo ku
nggo Yohana* uni zzu na amasirr wa à bre
ku anishirr di a bu nga du ba ni zzu ba na
amasirr.
38 Abachi à nu Yesu anu Nazareti Izhi
Iwre yi tuku ukyekye. Abachi à se ni
Yesu ku, nu nggo Yesu à zirr di na aseki
azizi kago na du anishirr abangga ba nggo
Isheta à de ba zu a wre.
39 “Inta mi i hi inkindirr yi nggo a na
ni ìgbù nu Urushalima tuku igbu inuma ni
Yahuda yi. A klo ma nu unkunkurr uwa a
ttu.
40 Unu utarr wa Abachi à ta ma ka si ni
ibe yi, na du anishirr a hi ma.
41 A si si anishirr wemi mu a hi ma hen.
A si inta nggo Abachi à hla di inta bu kuma
ku da ku anishirr Ure ku wre ku nggo. Inta
yo hi ma, ni ri, ni so na ku, nu ugo ku nggo
a tasi nggo.
42 À ttu ki inta ukorr di inta bu da are
kago ku anishirr ba, ni bu da ba di uwa yo
à si uwanggo nggo Abachi à ttu ma ki uni
bre amu ku abi so tsitsirr na abi kɨ.
43 Abi kpa are ka Abachi ba wemi a da ni
itu ima yi di undurr wanggo ti kpanye na
ku aba ta nggurr ila ure ima yi zhi ku nu
ukyekye ku isa ima yi.”

Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a kpa Izhi Iwre yi

44 Biturr à so bre are angga ka mre Izhi
Iwre i rri ku abi kri so wo are ka ni isisurr.

* **10:37** *Yohana:* Yohana, uni zzu na amasirr wa nggo à bre ku anishirr ure ni itu i inga i Kristi yi nggo.

45 Ani Yahuda, abiga ba nggo a ga Biturr zhi nu Jopa a ku ayisurr di abangga ba nggo a si si ani Yahuda mi hen, Abachi à nu ba Izhi Iwre yi.
46 Uwa a si nggo a hi anishirr abama a ko re ni irrirri inuma na nkanka nggo aba si hi hen, na so gbyarr ku Abachi asa ku ukyekye umaku.
Biturr à ddu ba di,
47 “Abangga ba a kpa Izhi Iwre yi na ti inta i kpa nggo, angginggi ta han ni zzu ba na amasirr?”
48 Na ddu ba di a bu zzu ba na amasirr ni isa i Yesu Kristi. Aba barr Biturr di a bu sha so ivi ntsɨ na ba bari.

11

Biturr à bre ku abiga nu Urushalima

1 Abi ko na angu ba na amuya abiga ba nu Yahudiya a wo kago da abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a kpa ure ku Abachi ku.
2 Nggo Biturr à kanga nu Urushalima abanu nggo a kpanye ni iyo iji yi a glo ma
3 di, “Ùwà kuma na anishirr abangga ba nggo a si yo ba iji hen, ni ku ri ila bi na ba.”
4 Biturr à bre ba inkindirr yi nggo ì la zhi ni imɐ̣mɐ̣ yi nggo.
5 À ddu ba di, “Ingga so barr Abachi ni ìgbù nu Jopa. Nggo ingga so tsitsirr ula ki ingga. Ingga ì hi ba a so gri upri inkru unkpi so ji zhi nu unkplassu, na a vu ku gri na atu wa anɐ̣ mi. U ji ni kukri hinga ni ingga ku.
6 Ingga kye nu umi ku ni hi ininazzu i akpre, na abi nga ngi nga tuku aminche abi ibwa.
7 Ingga i wo ukorr u ddu ingga di, ‘Biturr, gru ngɨ ni ta.’
8 “Ingga ka sa ku ukorr ku di, ‘Atiko, ingga ka si ta abangga ba hen. Inkindirr ndanda na ankizhi nise rri na angu amungga kye.’
9 “Ukorr ku ù re ankpu aha wa zhi nu unkplassu di, ‘Inkindirr yi nggo Abachi à na yi ki izizi, ùwà bu si yo ki i ankizhi hen.’
10 A na meme ki ankpu tarr, aba gba iki yi kakuma nu unkplassu zizo.
11 “Mre ingga kakye anishirr atarr nggo a tu ba ni ingga ku zhi nu Kayisarriya a ni kukri ni iko yi nggo ingga i so.
12 Izhi yi da ki ingga di ingga bu ga ba, ni si ri amarr nanka hen. Amuya abiga atani ngga a ga ingga. Inta ku rri ni iko i ugo yi ma mi.
13 Uwa da ki inta du uwa a hi unitu Abachi à kri ni iko ima na ddu ma di, ‘Tu ba kuma nu Jopa du ba ku yo ku uwa Sima nggo à rri Biturr nggo.
14 Uwa yo a ta gri ku uwa na anishirr bi iko muwa ba are angga ka nggo ta kpa imba ttungo nggo.’
15 “Ingga gru so re nggo Izhi Iwre yi ì rri na ba na ti nggo ì rri ni inta ba ni mɐ̣mɐ̣ yi nggo.
16 Mre ingga ì ssu hi nggo Atiko wa a da di, ‘Yohana à zzu imba na amasirr, uwa ta si imba, aba taka zzu imba ni Izhi Iwre.’
17 Meme nggo uwa ta si Abachi nggo à nu abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, Izhi Iwre yi na ti nggo a ni inta abi kpanye na Atiko Yesu Kristi ku. Ingga ì su unggonggo ni kisa ku Abachi?”
18 Nggo a wo ma meme mre na zha inkindirr i da yi chankarr na ka so gbyarr ku Abachi asa di, “Abangga ba nggo a si si ani Yahuda mi hen, Abachi à nu ba ikpa ttungo ni na ndanda imbarr yi, na nu ba iso sese.”

Abiga ba nu Antakiya

19 Abangga ba nggo a varr ki na nkanka ku iha yi nggo i gru ni ittu i Istifanu yi nggo à kru kuma nu Fonisiya tuku Sayiprosi, u Antakiya. Na bre ku ani Yahuda yo Ure ku wre ku na akpambarr.
20 Abanu ambarr ba, aniru nggo a zhi nu Sayiprosi tuku Sirrene na kuma nu Antakiya na ku so bre ku anishirr ba nggo a di re ni irrirri i Girrki Ure ku wre ku ni itu i Atiko Yesu wa.
21 Ukyekye ku Abachi ku ù se na ba, anishirr shishemi a kpanye na ku na kpa Atiko wa.
22 Abiga ba nu Urushalima a wo inkindirr yi nggo a la nu Antakiya na tu Barrnaba kuma nabo.
23 Nggo uwa mi à nga ni hi inkindirr yi nggo Abachi nu uzizi umaku à na yi na nyarr na nggurr ba di a bu kri ngbangba ni iga yi ni isisurr iyirr.
24 Barrnaba à su Unushirr uzizi, Izhi Iwre yi ì so na ku, uwa à kpanye na Abachi

kakami. Anishirr shishemi a kpa Atiko nabo.
25 Barrnaba à ssuzzu kuma nu Taso du
uwa ta ku zha Shawulu,
26 na ku hi ma nggo na gri ma na nga
nu Antakiya. Abiga ba shishemi a nggurr
bi ni inkla iyirr na ki ise iyirr, na di kpa
itsarr i anu Barrnaba tuku Shawulu. A
si na Antakiya yo aba yo abiga ba inkpu
imɛ̄mɛ̄ di abi si nâ ta si Kristi.
27 Ni ivivi ima abi kpa are abanu a zhi nu
Urushalima na nye nu Antakiya.
28 A yo unuma wa na ba di Agabu. Izhi yi
i du ma a gru à re aseki ka nggo a ta la ni
ichi. Uwa da di iyo ta ki kago ingbingbru
yi namri. (Iyo ima yi ì ki na ase ka nggo
Kladiyu à su Uttu unkpi wa.)
29 Abiga ba wemi a gru shirr aseki ta zi
amuya abiga ba ni Yahudiya. Anishirr a ni
nâ ta si nggo ukyekye umbarr u nu ba.
30 Na shirr aseki ka nu anu Barrnaba
tuku Shawulu, di a bu kpa gri ku akikre
anishirr ba.

12

A ki abiga ba iha inkpi zizo

1 Na attuttu a ka ma uttu Hirridu à gru so
ki abiga abanu ba iha sama ni itito.
2 À ngu Yakubu, uzayirr a Yohana na
anjingba.
3 Nggo à hi di ani Yahuda ba a nyarr, ni
ina ima, na vu Biturr meme. A na inkindirr
inggi ni ivivi nggo anishirr ba a so na iga
inggi nggo a yo yi di Iga i Unfonfo ni Sama
ni Iyisti.
4 A vu Biturr na gri ku harr, na du abi ta
iku ba inkirr inɛ̄, na anɛ̄nɛ̄ nggo, so kye ma
sarr kpa. Hirridu à na anko wa nggo a ta
gri ma kuma ni Iga i Ivu Sarr bari na ka ttu
Biturr a nu ba du bre ku amu.
5 Ima yo i du Biturr à kri ni harr. Ni ina
ima mi, abiga ba a kri ni isisurr iyirr na
barr Abachi ni itu i Biturr.

Unitu a Abachi à ttu Biturr ssuzzu ni iharr

6 Ni ibittu yi nggo Hirridu ta zzu na am-
bre ka na ka gri Biturr ssuzzu ku anishirr
ba du ba ni bre ku ure amu ka nggo, Biturr
à rri kurr ku abi ta iku aha ba na atsutsu.
Aba lo ma na ache aha. Abi gbye anko banu
a kri na anko a imirri wa.
7 Aba gru kakye unitu a Atiko wa a kukri,
uru ula nu uki ku harr ku. Uwa tto Biturr
nu ungba na si ma, na ddu ma di, “Narrma,
gru!” Ache ka a kuhre ankpa yirr glo ku
Biturr na ango.
8 Unitu a Abachi wa à ddu ma di, “Surr
ankru ni lo anggakpaza amuwa ka.” Biturr
na ku meme yo. Unitu wa à ddu ma di, “Ba
ankru amuwa ka abi ka garr ni ga mi.”
9 Na ssuzzu, Biturr ga ma, na si hi di
inkindirr yi nggo unitu wa so na i si jiji mu
hen. Na kye du ula mu so ki ma.
10 A ni nggarr abi gbye abi imɛ̄mɛ̄ ba
tuku abu uha ba, na nga na anko wa nggo a
na wa na ankpunkpu inklo. A di ba na anko
ama yo na kuma nu umi ìgbù ku. Anko ama
à bwu ba na nkpama, aba rri ba ma. Nggo a
zirr na nggarr anko a imɛ̄mɛ̄ wa, unitu wa
a ka nado na du ma na nkpama.
11 Mre Biturr a hi di inkindirr inggi yi i
si jiji. Na da di, “Ziza yo ingga hi di i si jiji.
Atiko wa à tu unitu ama wa, uwa ni kpa
ingga ttungo na ango ka Hirridu tuku aseki
ka nggo ani Yahuda ba a ko kye di aba a ta
na ki ingga nggo.”
12 Nggo a hi meme, na tsi kuma ni iko i
Maryamu, ayirr a Yohana nggo à yo ma ki
Marrku. Anishirr shishemi a nggurr bi na
so barr Abachi nabo.
13 Biturr a nggurr anko a bi wa. Uvurr
iko, uva nggo a yo ma di Roda à nga nye i
kye à su unggonggo ko nggurr anko wa.
14 Nggo a wo ukorr ku Biturr ku na nyarr
kakami na kru kakuma na si bwu anko wa
hen. Na ku da ba di, “Biturr nggo kri na
anko wa!”
15 Aba ddu ma di, “Ùwà si ni ìlà.” Uwa kisa
du uwa da su ure ujiji mu. Aba da di, “A su
izhi i unitu wa nggo à di gbye ma mu.”
16 Meme nggo Biturr à kri so nggurr anko
wa. Nggo a bwu anko wa na hi ma na ku
ayisurr.
17 Biturr ki ba nu ungo di a bu ki ywi, na
bre ba nggo Atiko wa à gri ma ssuzzu nu
uki ku iharr ku nggo. Na ddu ba di, “Ku da
ku ani Yakubu na amuya ba inkindirr inggi
yi.” Na ka ba du na kuma na ntsandirr mu.
18 Na ambre ka abi gbye abubo ba a kye
nkankarr mi na zhi di, “Biturr à ba nu
momo?”

19 Hirridu à da ba di a bu zha ma kye. Aba
à zha ma chankarr. Na du ba a yo abi gbye
abubo ba ni zhi ba inado i Biturr yi, mre na
da di a bu ngɨ ba.

Ittu i Hirridu

Nu ugo ku Iga i Unfonfo ni sama na iyisti
wa, u Hirridu gru zhi nu Yahudiya ji kuma
nu Kayisarriya, ku so ma ivi nabo.
20 Hirridu à di se ni ivri na anishirr bu
Taya tuku Sido ba. Anishirr bu Taya tuku
Sido ba a nggurr bi nga ni vu ku Blasitu uza
di à bu zi ba na re nu uttu wa ku. Uwa yo
à si ankpye na akaba a uttu wa. Blastu à
kpanye du uwa ta zi ba. Aba ku barr ma di
aba a ta so zizi na ku, nu nggo aba mi di kpa
ila zhi ni ìgbù ama wa yo.
21 Na azhibarr wanggo a ttu zu nggo,
i Hirridu à surr inkinkru i ittu na so ni
imburr ittu ima yi na re na anishirr ba ba.
22 Aba hantu di, “Uwanggo à si si un-
ushirr nggo à so re hen, à si ábáchí.”
23 Ankpa yirr mre unitu Atiko wa à ng-
gurr ma ta yo, nu nggo à kpa inkpinkpye i
Abachi, na na nâ ta si ábáchí mu. Inkɨ i ri
ma, uwa ttu keke.
24 Ure ku Abachi ku u so kuchi kago.
25 Barrnaba tuku Shawulu a kre undu na
ka zhi nu Urushalima, na ba Yohana, nggo
à yo ma du Marrku à gri kye.

13

Izhi Iwre yi du ba tu anu Barrnaba tuku Shawulu ssuzzu

1 Abi kpa are na abitsarr a se na abiga ba
ba nu Antakiya. A si Barrnaba, u Simiyo,
wanggo nggo a di yo ma di Niga (nggo su
unushirr ushishirr), u Lukiyu anu Sirrene,
tuku Manayi (nggo à furr ni inkla iyirr tuku
uttu Hirridu nggo), u Shawulu.
2 Nggo a so kuttu ku Abachi na vu angu, i
Izhi Iwre yi ì ddu ba di, “Ttu anu Barrnaba
tuku Shawulu zu ku undu ku nggo ingga ì
yo ba na ku nggo.”
3 Mre aba a barr na vu angu, na sa ba
ango ni itu na du ba kuma.

Barrnaba tuku Shawulu nu Saprosi

4 Aba aha mi nggo Izhi Iwre yi tu ba nggo,
a kuma nu Salukiya, na ku gru nabo a rri
nu ddu na kuma nu Sayiprosi.
5 Nggo a se nu Salami, na bre ure ku
Abachi ku na aki ka issubi ka ani Yahuda
ka. Na gri Yohana Marrku di a bu di zi ba
nu undu.
6 A zirr kago igbu wanggo a amasirr a ka
ma yo na atsutsu nggo na kuma nu Pafo. A
ku hi unutirr unuma nabo. A di re anishirr
du uwa di kye na hi inkindirr yi nggo i ta la
ni ichi nggo. A si anu Yahuda. Aba yo ma
ni irrirri i Girrki di Barr-Yesu.
7 A di se ndo nu Sajo Bulu, nggo à
si krizhizhi ku, na si ugona ni igbu wa
nggo amasirr wa a harr ma yo na atsutsu.
Sajo Bulu à tu ba yo anu Barrnaba tuku
Shawulu du uwa à ta ni wo ure ku Abachi
ku na ba.
8 Nggo Ilima uni ikagri wa (wanggo yo si
inkpi isa yi ni irrirri i Girrki) à ta ukpa du
uwa ta han ugona wa ni yo isisurr ima yi
na Atiko ku.
9 Mre, Izhi Iwre yi gru nga ku Shawulu,
nggo a di yo ma du Bulu, uwa kye uni ikagri
wa girr,
10 na ddu ma di, “Ùwà uvuvurr a umimi,
ùwà si di kpanye ni inkindirr yi nggo i di si
izizi hen. Ni se na anko ka di re anishirr na
amimi aseki ka ikagri, ni di da ba di are ajiji
ka Abachi ka a si are ka imu.
11 Atiko wa a ta nggurr ùwà ta yo ziza
nggo, ùwà ta kaki unakreshishi ni si ta kye
hi hen ma nu nggo Abachi a taka da nggo.”
Mre Ilima kakye ame a ttu ashishi ama
ka. Uwa à nga chacha di zha undurr wa
nggo à ta gbu ma nu ungo nggo.
12 Nggo ugona wa à hi inkindirr yi nggo ì
là nu Ilima ku, na ku ayisurr ni itsarr inggi
yi ni itu i Atiko na yo isisurr na Atiko wa ku.

Anu Barrnaba tuku Bulu ni igbu nu Antakiya nu Pisidiya

13 Bulu na abi zirr ama ba a darr nu uddu
ku zhi nu Pafo na nga ni igbu nu Pega nggo
se na anga ka Pamfiliya nggo. Yohana nggo
a yo ma du Marrku à ka ba du nabo na
kakuma nu Urushalima.
14 Aba gru zhi nu Pega na nga nu An-
takiya na anga ka Pisidiya. Uwa si na
Azhibarr a Isu Anu Yahuda wa, aba a rri ku
so nu uki ku issubi ku.
15 Nggo a bre kre zhi na Are ka Musa
ka tuku icharr i abi kpa are ba Abachi ba,
ankpinkpye bu uki ku issubi ba a tu ba
nu anu Bulu ba di, “Amuya, imba ti si ni

inkindirr i da ku anishirr ba imba re na ba.”

16 Bulu à gru kri na ki ba nu ungo, na da di: “Amuya ani Israila na abangga nggo a kuttu ku Abachi wemi na a si si anu Yahuda hen, imba wo yi!

17 Abachi à anishirr bu Israila à ttu akiki amunta ba na na ba ki anishirr abi inkpinkpye nu nggo a si abichirr ni ìgbù nu Masarr. Abachi à gri ba ssuzzu nu Masarr nu ukyekye unkpi umaku.

18 Aba si kpanye na ku hen, uwa vu isisurr na so di zirr na ba na ankpu jiji wa ki ase iso nẹs (40).

19 À ngɨ igbu itangba na tsi ako ambarr wa nggarr na anga ka Kenanu ka, na ka anishirr ama ba ki akikye bi igbu ba.

20 A ba ma ase ayiyirr anẹ ni iso ikywi (450) ngga na na aseki akama.

“Nu ugo ukuma uwa à nu ba abi bre amu aba di se meme yo nga ni ma ku Samwila, uni kpa are a Abachi wa.

21 Nggo a gru so zha uttu, Abachi a nu ba Shawulu uvuvurr a Kishi, nggo zhi nu uga ku Benyami. Uwa a hru ittu yi ki ase iso nẹs (40).

22 Nu ugo kuma, u Abachi à ttu Shawulu glo ni ittu yi na na Doda ki uttu wa. Wo inkindirr yi nggo Abachi a da ni itu Doda, ‘Ingga ì zha Doda uvuvurr a Jesi i hi nggo à su Unushirr wanggo a kuma ki ingga ni isisurr. A su unushirr wanggo nggo à ta na inkindirr inggi yi nggo ingga da ku di a bu na yi nggo.’

23 “Abachi à na uhanma a Doda nggo ki uwanggo nggo à ta ni kpa anishirr bu Israila ttungo nâ ta si nggo à da zu nggo. Ugo uwama yo à si Yesu.

24 Nggo Yesu à nise ssuzzu undu umaku, i Yohana a di bre ku anishirr bu Israila ba wemi da a bu ba ila ure imbarr yi ttungo, na ka isisurr imbarr yi kanga na Abachi ku, na bu du ba zzu ba na amasirr.

25 Nggo Yohana a ta so kre undu umaku na ddu anishirr ba di, ‘Imba kye di ingga su unggonggo? Ingga i si si uwanggo nggo imba so kye ku anko hen. Kye yi, ingga ta kre bari uwa ta nga. Ingga i si ma uni ddu ku azhizhi ka anggakpaza hen.’

26 “Amuya, ahan ma bu Ibrayi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen na di barr Abachi, kye a gri ki inta yo ure ku ikpa ttungo unggo ku.

27 Anishirr ba nggo a so nu Urushalima na ankpinkpye ambarr ba, a di bre angbamvu ka abi kpa are ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa na si hi inkpi i are yi hen. A ngu Yesu na si hi di aba a ko na si inkindirr yi nggo a ka da zu mu ba hen.

28 Nu nggo a si hi ma ni ila hen, na si hi inkpi i ngu ma yi hen, na ka na ddu Bilatu di a bu du ba ngu ma.

29 Nggo a na aseki ka wemi nggo angbamvu ka Abachi ka a da di a taka na ku Yesu na ka nggo, na ttu ma ji nu unkunkurr ku klo ku na kama yo ni ibe.

30 Abachi à ta ma si ni ibe yi.

31 Uwa kanga ni di zirr ki ivi shishemi, anishirr ba nggo a di ga ma zhi nu Galili kuma nu Urushalima, a hi ma. Abama yo a ka di da ku anishirr bu Israila aseki ka ni itu ima yi.

32 “Abachi à da zu ku ábáchí amunta ba aseki ka nggo uwa à taka na ba nggo, inta nye bre ki imba Ure ku wre ukuma yo.

33 Ziza nggo Abachi à na ki inta, ahinhan ambarr ba inkindirr ima yo, nu nggo a ta Yesu si ni ibe. Uwa a si meme yo nggo a charr nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku uha ku da di:

“ ‘Ùwà su Uzumu;
ari ingga kaki Aki amuwa.’*

34 Abachi à ta Yesu si ni ibe, na si du ukpa umaku u bo hen. Ni ima yo Abachi à da di:

“ ‘Ingga ta ni imba ida zu iyiyirr ima yo nâ ta su nggo ingga da zu ku Doda.’†

35 Nâ ta si nggo a da nu Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa unuma ku di:

“ ‘Ùwà si ta du Uni wre amuwa wa à bo ni ibe hen.’‡

36 “Doda à na undu ku Abachi ma ni ittu. A zzu ma hinga na ábáchí ama ba ba, uwa a bo.

37 A ta su uwanggo nggo Abachi à tasi nggo, à si bo hen.

38 “Ima yo, imba amuya wemi, bu hi gbigbi di ure ku nggurr ila ure zhi ku u zhi

* **13:33** Kye zizo *Asarr 2:7.* † **13:34** Kye zizo *Ishaya 55:3.* ‡ **13:35** Kye zizo *Asarr 16:10.*

ni inkindirr yi nggo Yesu à na na nkpama nggo inta so bre ki imba.
39 Imba bu hi di undurr wanggo à ti kpanye ni Yesu ku, aba a kpa ma ttungo ni ila ure ima yi nggo Are ka Musa ka a ma chankarr ni kpa ma ttungo nggo.
40 Ki bwe, ni si du ure ku abi kpa are ku ka ùwà vu hen.
41 “ ‘Kye yi, imba abangga ba nggo re are
andanda ni itu inkindirr yi nggo
Abachi à da nggo,
ku ayisurr ni kɨ yi.
Ingga ì ta na inkindirr ni ivi imba yi,
uwa si inkindirr inggi yi nggo undurr
ka ti bre ki imba mi,
imba si ta kpanye hen.’§ ”
42 Nggo anu Bulu tuku Barrnaba a ta so ka share nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku, anishirr ba ddu ba di a bu ka kanga ni bre ba aseki angga ka zizo na Azhibarr a Isu à so nga anu Yahuda wa.
43 Nggo anishirr a gru ni issubi yi nggo ani Yahuda shishemi na abangga ba nggo a so ga iga i ani Yahuda yi, na so kuttu ku Abachi à gru so ga anu Bulu tuku Barrnaba. Anu Bulu a re na ba, na tsi ba ango di a bu si kakuma nu ugo hen, na bu kye uzizi ku nggo Abachi à na ba nggo.
44 A zzu na Azhibarr a Isu anu Yahuda a uha wa, anishirr ba ni ìgbù wa a ssuzzu wemi nga ni wo ure ku Atiko ku.
45 Nggo ani Yahuda ba a hi akpa anishirr wa nggo na zha di a ka si aba mu, na re are ndanda ni itu i ure ku Bulu ku na marr ma.
46 Mre anu Bulu tuku Barrnaba a si kru undurr hen, na ddu ba di, “A si gbigbi mu inta bu da ki imba yo ure ku Abachi ku kuchi bari ni ka ku bre ku abanu meme. Imba kà ku. Ima tsarr di imba si so zha iso sese hen. Ziza inta ko kuma na abangga ba nggo si si ani Yahuda hen.
47 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi à di inta bu na:
“ ‘Ingga na ùwà ki uru ku la ku abangga ba
nggo si si anu Yahuda hen,
wre ku ùwà bu gri ikpa ttungo nga ku
anishirr we ni ingbingbru yi.’* ”
48 Nggo abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen a wo ure ukuma, na nyarr na gbyarr ku Abachi asa nu ure kuma. Abangga ba nggo Abachi à ka hla ba di a taka so sese nggo, a yo isisurr na Abachi ku.
49 Ure ku Abachi ku ù bwa kago na anga akama.
50 Anu Yahuda ba a ddu aniru abangga ba nggo a kye ba ssu na ango ni ìgbù wa, na amba abi kru isisu i Abachi, nggo a di kye ba ssu na ango, aba gru so ki anu Bulu tuku Barrnaba iha ni ìgbù wa, na han ba share na anga ka igbu ambarr ka.
51 Abi ko na angu ba a ttu ihurr yi na aza† ambarr ka surr ku igbu uwama na kuma nu Ikoniya.
52 Abiga ba nu Antakiya a nyarr kakami, Izhi i Iwre yi ì tsarr ssu ba ni isisurr kakami.

14

Anu Bulu tuku Barrnaba ni Ikoniya

1 Ni Ikoniya anu Bulu tuku Barrnaba a na meme yo nâ ta si nggo a na nu Antakiya nu Pisidiya nggo. A rri kuma nu uki ku issubi ku anu Yahuda ku. Na ku re kakami, ani Yahuda ba na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen shishemi a kaki abiga.
2 Ani Yahuda ba nggo a si kpa ure ku hen, a gru tto abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, na du ba a ki unfu na amuya abiga ba ba.
3 Anu Bulu tuku Barrnaba a sha so ta anko nabo, na re ure ku Abachi ku sama ni isisu. Abachi a nu ba ukyekye na du ba na aseki ka ikagri na ka ki isisu, nggo a tsarr di ure umbarr ku ni itu ina wre i Abachi yi ù su ujiji.
4 A kpa anishirr wa nu umi ìgbù ku a ga ki aha na amarr ambarr ka. Abanu a kpanye ni inkindirr yi nggo anu Yahuda ba a so da. Abanu ba a kpanye nu Bulu tuku Barrnaba, abi ko na angu ba.
5 Mre abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, na anu Yahuda ba, na ankpinkpye ba, a zha anko wa nggo aba ta ki ba ankpa, na ta ba na angbinta.
6 Abi ko na angu ba a wo nggo na kru kuma na anga ka Likoniya na mirri ni ìgbù i Lisitra tuku Debe tuku ìgbù yi nggo se nabo,
7 na ku bre Ure ku wre ku.

§ **13:41** Kye zizo *Habaku 1:5.* * **13:47** Kye zizo *Ishaya 49:6.* † **13:51** *Aza:* Igbye utu. Ina ima i tsarr di a kà anishirr abama.

Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku wre ku nu Lisitra tuku Debe.

8 Ugo uni mi aza numa à se nu Lisitra. Zhi
nu nggo a ngri ma mu à si di zirr hen.
9 A so na ko wo ure ku Bulu ku, u Bulu
à kye ma girr na hi du ugo wa à se ni iyo
isisurr yi nggo ta du ma wre,
10 na du hantu di, “Gru kri ki kri.” Ugo wa
à tu ki tsa na gru so zirr kago.
11 Nggo akpa anishirr wa a hi inkindirr
yi nggo Bulu a na, na hantu na ako ambarr
ka ani Likoniya da di, “Ábáchí ba a kaki
anishirr na ji nga ni inta ba!”
12 A yo Barrnaba di Zeyusi,* na yo Bulu
di Hemisi,† nu nggo uwa yo à su uni so re
wa.
13 Unikye a ábáchí Zeyusi wa nggo uki
ku ibarr umaku u si na abi ka ìgbù ka, a
kuma ku gri ilando iniru tuku ugbyarr ku
unkunkurr gri na nga na angu ankonki ka
ìgbù ka di aba a ta han ilando yi a to ku anu
Bulu tuku Barrnaba.
14 Nggo anu Barrnaba tuku Bulu, abi ko
na angu ba, a wo inkindirr yi nggo an-
ishirr angga ba a ta ko na nggo, mre na
nga inkinkru imbarr yi hre na kru rri na
atsutsu ka anishirr ba na hantu di,
15 “Imba ko na meme da angginggi? Inta
si anishirr nâ ta si imba. Inta nga nye i da
ki imba Ure ku wre ku Yesu ku ni bu ka
imba glo na aseki andanda angga ka yo, ni
ka imba kakuma na Abachi uni so tsitsirr
ku nggo na unkplassu tuku imimi, amasirr
na aseki wemi nggo a se nu umi umbarr ku.
16 Ni ikuchi yi à du anishirr wemi a ga
anko na nkanka.
17 Ni na ima mi, Abachi a na aseki azizi
nggo a ta du anishirr a hi di uwa à si
Abachi. A du ahru a ji zhi nu ussu. Na du
ikiri wri. A ni imba ila, na ni imba inyarr
ni isisurr.”
18 Nu ure unggo ku mi, anu Bulu kisa
kakami bari anishirr ba a ba ttungo ni ito
yi.
19 Ani Yahuda abanu a zhi nu Antakiya
nu Pisidiya, abanu a zhi nu Ikoniya, na nga
ni na anishirr ba du ba kpanye na ba, na ta
Bulu na angbinta, na kye di a ttu. Na gba
ma ssuzzu nu umi ìgbù ku.
20 Nggo abiga ba a ni nggurr bi kago ma,
uwa à gru na kakuma nu umi ìgbù ku.
Nggo ambre ka nggarr aba tuku Barrnaba
a kuma nu Debe.

Anu Bulu a ka kuma nu Antakiya nu Sirriya

21 Anu Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku
wre ku nu Dabe. Anishirr shishemi a kpa
Yesu. Aba kakuma nu Lisitra, na ku kuma
nu Ikoniya tuku Antakiya nu Pisidiya.
22 Aba nggurr abiga ba na ddu ba di a
bu kri karrkarr ni iga yi, na da ba di, “Inta
abiga wemi a ta ki iha kakami bari na rri ni
ittu i Abachi yi.”
23 A ti rri na abiga ba ba na aki ka nggurr
bi ka Abachi we, aba a di ddu abanu ki
ankpinkpye, na barr Abachi, na vu angu
bari na ka ba sa na ango ka Abachi wa,
nggo a yo isisurr imbarr yi na ku nggo.
24 Nggo a zirr anga ka Pisidiya ka kre na
rri nu Pamfiliya.
25 A ku bre Ure ku wre ku nu Pega na ji
kuma nu Ataliya.
26 A gru zhi nu Ataliya na darr nu uddu
ka kakuma nu Antakiya na anga ka Sirriya.
A si nabo yo nggo abiga ba a ka anu Bulu
tuku Barrnaba sa na ango ka Abachi ni itu
i undu ku nggo a na kre nggo.
27 Ni nggurr surr imbarr nabo, aba yo
abiga ba nggurr bi, na da ku anishirr ba
aseki ka nggo aba na, nggo Abachi à zi ba
tuku nggo à du abangga ba nggo si si anu
Yahuda hen a yo isisurr ni Yesu ku.
28 A so ta anko na abiga ba ba nabo.

15

Inggurr bi i Urushalima yi

1 Anishirr abanu a zhi nu Yahudiya na
nga nu Antakiya ni so tsarr amuya abiga ba
da di, “A ta si yo ku Unushirr iji nâ ta su ure
ku Musa ku u da di a bu na hen, Abachi à si
ta kpa undurr uwama ttungo hen.”
2 Anu Bulu tuku Barrnaba a ri anta na vi
na ba ku ida ima yi. Ima yo i du abiga ba
a da di anu Bulu tuku Barrnaba, na abanu
nu Antakiya a bu kuma ku hi abi ko na
angu ba tuku ankpinkpye ba nu Urushal-
ima ni itu i ure kuma.

* **14:12** *Zeyusi:* Ani Girrki ba a kpanye na anazhi shishemi na na aseki tankpami ki azhi ambarr, u Zeyusi yo à mri ba wemi. † **14:12** *Hemisi:* Ani Girrki ba a kpanye di anazhi abanu ba a di tu uwa yo.

3 Abiga ba a gri ba ku yo na anko, aba a
ba nu Fonisiya tuku Samarriya na di bre ba
di abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen,
a kpa Abachi. Ure kuma u du abiga ba a
nyarr kakami.
4 Nggo anu Bulu à rri nu Urushalima
nggo, abiga ba na abi ko na angu ba na
ankpinkpye ba a kpa ba na ango aha. Anu
Bulu a bre ba aseki ka nggo Abachi a na
nggo.
5 Abiga abanu ba nggo a se ni nggurr bi
i anu Farrisi yi a gru na da di, “A bu yo ku
abangga ba nggo si si anu Yahuda hen iji na
du ba a di na inkindirr yi nggo Are ka Musa
ka a da nggo.”
6 Abi ko na angu ba na ankpinkpye ba a
nga ni nggurr bi na bɨ ure ukuma kye.
7 Nggo a ri anta ta anko, i Biturr à gru kri
na ddu ba di, “Amuya amungga, imba i hi
di Abachi à yo ingga zhi ni imba ba di ingga
bu bre Ure ku wre ku, ku abangga ba nggo
a si si anu Yahuda hen. Meme nggo a ti wo
aba a ta kpanye.
8 Abachi nggo à hi amarr ka anishirr,
a kpanye na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, na nu ba Izhi Iwre meme yo
nâ ta si nggo a ni inta.
9 Abachi a si kye inta nanka na ba hen.
A kpanye na ku nggo, uwa à ngla isisurr
imbarr yi.
10 Angginggi du imba zha itsarr Abachi
kye, ni vu angbungbru iki angga ka i de
abiga ba nggo a si si anu Yahuda hen, nu
ugo nggo inta mi na ábáchí amburr ba ka si
ba ka kpa hen.
11 Iya, ka si si meme yo hen. Inta kpanye
di Abachi à kpa inta ttungo nu uzizi ku
nggo Yesu a na ki inta nggo. Abachi a kpa
aba mi ttungo meme yo.”
12 Anishirr ba wemi a ba ki ywi nggo a wo
anu Bulu tuku Barrnaba so bre aseki ka iku
ayisurr na ka ikagri ka nggo Abachi à du ba
na ku anishirr abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen.
13 Nggo a re kre, u Yakubu a gru ddu ba
di, “Wo ingga yi amuya!
14 Sima à bre ki inta inkindirr yi nggo
Abachi à na zhi ni imɛ̱mɛ̱ yi, nggo à ttu
abanu nu umi ku abangga ba nggo a si si
anu Yahuda hen ki anishirr ama.
15 Abi kpa are ba mi a da meme yo ni
itu i ure unggo ku, nu nggo angbamvu ka
Abachi ka da di,
16 “ ‘Ni ichi ingga ta kanga,
ni vu àko ka Doda ka me.
Ime yi nggo a na yi ki ndanda ingga ta vu yi
me,
ni ta na yi ki kyekye,
17 wre ku inkpu anishirr yi nggo a ni so
tsitsirr ni ingbingbru yi,
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a bu ga anko a Atiko wa.
Ingga, Abachi yo nggo i da meme.
18 Atiko wa yo à du anishirr ba hi
meme ngbangbamu.’ ”*
19 Yakubu à ddu ba di, “Ni ikye mungga,
abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, nggo so kanga na Abachi ku, inta bu si
ki ba iha gigyemi hen.
20 Ni ina ima, i wre inta bu charr ung-
bamvu bre ba, di a bu si ri ila inggi yi nggo a
di zzu ku anazhi ngga na yi hen, na bu si di
yo atu ambarr na are ka zha amba ka aniru
hen, na bu shi inina yi nggo a si han ayiyi
wa kahre ku ininazzu wa hen, na bu si ta
ayiyi hen.
21 Inta bu hi di a di bre Are ka Musa ka ni
igbu yi we zhi ngbangbamu, na di bre ka
ttuttumi ni Ivi i Isu i anu Yahuda yi nggo
anu Yahuda ba ti nggurr bi.”

A charr ungbamvu ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen

22 A kye meme nggo, abi ko na angu ba,
na ankpinkpye ba, na abiga ba wemi, a
ddu anishirr abanu a kye ku anu Bulu tuku
Barrnaba, na tu ba kuma na Antakiya. Na
ttu Judasi (nggo ri Basaba) tuku Sila, abiga
ba a di kye anishirr aha aba ma ssu na
ashishi.
23 Na tu ba nu angbamvu angga ka di:
Inta abi ko na angu na ankpinkpye ba,
nggo si amuya amba we,
Inta so chi imba we,
Amuya abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, zhi nu Antakiya, tuku Sirriya,
tuku Silisiya.
24 Inta wo di abanu munta ba a nga ni
imba ba, ni ko bre ki imba are ka nggo gri
ki imba uvi tuku iso ndanda. Inta ngga si
tu ba meme hen.

* **15:18** Kye zizo *Emo 9:11-12.*

25 Ima yo di inta nggurr bi ni tu abanu
ni imba ba. A ta ga akpamburr munta ba
anu Bulu tuku Barrnaba nggo inta kpanye
na ba kakami.
26 A so na undu ku Atiko Yesu Kristi ni
ittu na ashishi.
27 Inta so tu Judasi tuku Sila. Ni ima yo
aba mi ta bre ki imba na akpambarr aseki
ka nggo inta charr nggo.
28 Izhi Iwre i kye i si ta wre aba bu di
imba ki iha numa zizo hen. Inta mi kpanye
meme yo. Imba bu na aseki angga ka yo
mre.
29 Imba bu si ri ila inggi yi nggo a di
zzu ku anazhi ngga na yi hen, ni si ta ayiyi
hen, imba bu shi inina yi nggo a si han
ayiyi wa kahre ku ininazzu wa hen, ni si
zha ayamba ka unuru wa nggo si si amuwa
hen. Imba ti na meme i ta wre ki imba.
Abachi bu di imba so zizi.
30 Abitu ba a gru nu Urushalima, aba gri
ba ku yo na anko. Aba kuma na Antakiya
na ku yo abiga ba ni inkla iyirr na nu ba
ungbamvu ku.
31 Anishirr ba a bre ungbamvu ku na
nyarr na kaki kyekye.
32 Anu Judasi tuku Sila nggo a si abi kpa
are ka Abachi, a bre ku abiga are ka ta
anko. Are kama a du abiga ba vu isisurr na
kaki ukyekye.
33 Nggo a sha so nabo abiga ba a gru yo
ba na anko ni isisurr iyirr. Aba kakuma na
abangga ba nggo a tu ba nggo. [
34 Sila nanko à so nabo na si ga ba hen.]
35 Anu Bulu tuku Barrnaba a ku sha so
ma ivi nu Antakiya, na bi na abiga abanu
ba na bre ure ku Atiko ku.

Bulu a ri anta tuku Barrnaba na ga ki na nkanka

36 Nggo a sha so ki ivi nabo u Bulu à gru
ddu Barrnaba di, “Di inta ka ga igbu yi nggo
inta i bre ba ure ku Atiko ku ni kye abiga ba
nu uzirr umbarr ku.”
37 Barrnaba a zha di aba bu gri Yohana,
nggo a yo ma du Marrku kye,
38 u Bulu à kisa di Yohana à si ta ga ba
hen, na da di à ku ka aba du nu Pamfiliya
nu uzirr ku imẹmẹ ku na si ga ba kuma ni
ikikre yi hen.
39 A ri anta kakami nu ure ukuma na ga
ki na nkanka. Barrnaba a ba Marrku na ga
uddu ku amasirr kuma nu Sayiprosi.
40 U Bulu na anko, à ttu si Sila nggo di à
bu ga ma. Abiga ba a barr Abachi bu hru
ba zizi.
41 Aba ba nu Sirriya tuku Silisiya na so
nggurr abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka di aka bu kri ngbangba.

16

Timoti à ga anu Bulu tuku Sila

1 Bulu à kuma nu Debe na ku gru nabo
kuma nu Lisitra. Uniga numa a ri Timoti à
se nabo. Ayirr ama wa a si ani Yahuda na
si uniga meme. Aki wa yo à si anu Girrki.
2 Amuya abiga ba nu Lisitra tuku Ikoniya
a re are zizi ni itu Timoti.
3 Bulu à zha du uwa ka gri Timoti kye, ni
ima yo uwa à du ba a yo ku Timoti iji. Ani
Yahuda ba wemi nggo a si ni igbu ima a hi
di aki a Timoti wa à si anu Girrki, ima yo du
Bulu à du ba yo ku iji yi.
4 A di ga ìgbù yi nggo na di da ba aseki ka
nggo abi ko na angu ba na ankpinkpye ba
nu Urushalima a da a bu na nggo. Na ddu
ba di a bu ga are kama.
5 Meme nggo abiga ba na aki ka nggurr
bi ka Abachi a ka kri ngbangba nu ure ku
Abachi ku, na gru so ngri mwe ni ivivi yi.

Ula ki Bulu nu Torrowa

6 Anu Bulu a zirr ba na a nga ka Frigiya
tuku Galatiya. Izhi Iwre yi i si du ba a da itu
yi na anga ka Asiya hen.
7 Nggo a nga nu udirr ku Misiya na zha di
aba ka rri nu Bitiniya, Izhi i Yesu yi i han ba
ni rri yi.
8 Aba kye na tsi ba nu Misiya na ji kuma
nu Torrowa.
9 I ni ibittu ula u ki Bulu di Unushirr nu
Makidoniya a nga ni kri so barr ma di, “Nga
nu Makidoniya ni zi inta.”
10 Nggo ula ku ki Bulu meme nggo inta
i hi di Abachi a ko da di inta bu bre ku
anishirr bu Makidoniya ure umaku mre
inta ttu kpa ku kuma ni Makidoniya wa.

Lidiya à rri ni iga yi nu Filipiya

11 Inta gru nu Torrowa nu uddu ku
amasirr ni darr ba nu Samotrakiya. Am-
bre ka nggarr inta nga nu Niyapoli.

12 Ni gru nabo i rri ga umi kuma nu ìgbù unkpi nu Roma numa na anga ka Makidoniya ka. A yo ma di Filipiya. Inta i sha so mwe ivi nabo.
13 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa inta ssuzzu ni ìgbù wa ni kuma nu unddu ku inyi ku ni kye di inta ta hi abubo wa nggo ani Yahuda ba a ku di barr Abachi nggo. Inta ku so ni re na amba ba nggo a ni nggurr bi nabo nggo.
14 Ayamba numa nggo a wo inta ni so re yi a ri Lidiya na zhi nu Tiyatirra. À gri iki isurr ì kri inklo nggi di re. Ayamba ama wa à di ga Abachi. Atiko wa à bwu ku isisurr na du ma shirr ku Bulu atu.
15 A zzu ba na abi iko ma ba na amasirr wa nggo, uwa ga inta na di tsi ki inta ango di, “Imba ti kye ingga ki uniga a Atiko ujiji, imba bu nga ni so ni iko imungga.” Na na inta di inta gru ga ma.

A vu anu Bulu tuku Sila a harr

16 Azhibarr anuma nggo inta i so kuma na abubo a ibarr Abachi, ni zzu ma nu uva ugarr numa ku na anko. A si ni izhi indanda. Izhi yi i di du ma a da aseki ka nggo a taka là ni ichi nggo. Na di kpa ku akikye ama ba azo ni ina ima.
17 Uva wanggo à ga inta na anu Bulu na di hantu di, “Anishirr angga ba a si amirr iko ba Abachi Unkpi Kakami wa. Aba yo di tsarr anko a ikpa ttungo a Abachi wa.”
18 Uva wa à ga ba na di na meme ni ivivi yi. Unfu gru ki Bulu, uwa kasarr na ddu izhi yi di, “Nu ukyekye ku nggo u se ni isa i Yesu Kristi, ingga du ùwà bu ssuzzu nu uva wa ku!” Mre, izhi yi i ssuzzu glo nu uva wa ku na attuttu ama wa.
19 Nggo akikye ama ba à hi di anko a azo ambarr wa nu uva wa ku a tarr han ba, mre na du ba vɨ anu Bulu tuku Sila gri na kuma na abubo a ibre amu wa nggo à se ni inkla i ri udu yi.
20 Na gri ba kuma na abi bre amu ba ba na ku ddu ba di, “Anishirr angga ba a si ani Yahuda, na nga ni ko tto itsi ni ìgbù amunta wa.
21 A nga ni ko tsarr itsarr ihẹhẹ di inta bu na aseki anuma ngga nggo inta si di na na ako munta hen. Inta sa anu Roma ni si di na aseki akama hen.”
22 Anishirr ba a gru zi ba kuttu anu Bulu tuku Sila. Ankpinkpye abi bre amu ba a du ba nga inkinkru i anu Bulu yi tuku Sila nga hre, na da ku anishirr ba di a bu hlo ba na amfarr.
23 A hlo ba kakami na gri ba ku harr na da ku uni harr abubo wa di a bu harr ba gbangba.
24 Uni harr abubo wa à na inkindirr yi nggo a da ku nggo. A gri ba ku harr na abubo wa nggo a harr wa nu umi kakami, na lo ba ache na aza gri ku lo na ankpunkpu inkinkurr ankpinkpi.

25 Na atsutsu ibittu nggo anu Bulu tuku Sila a so barr Abachi na so ru asarr. Abi kri ni iharr abanu ba a so shirr atu.
26 Mre aba gru wo abubo wa a battu kakami. Anko ka abubo a harr ka a bwu. Ache ka a ddu hre ku anishirr ba we na ango.
27 Uni kye abi kri harr ba à kasi na hi anko ka a kru ibwu yi na kye di abi kri ni harr ba a ssuzzu kuma nado ba. Na ttu anjingba ama ka du uwa ta ngu itu ima.
28 Nggo Bulu à nggarr ito na ku da di, “si han ukpa muwa hen, inta ngga so wemi!”

29 Uni kye abi kri iharr ba a du ba gri ku uru. Na kru ku jaku so wri kpakpa ku anu Bulu tuku Sila na aza.
30 Na ddu ba ssuzzu na zhi ba di, “Ingga ta na ki ngginggi ni du ba kpa ingga ttungo?”

31 Anu Bulu a ddu ma di, “Ùwà bu kpanye na Atiko Yesu ku, uwa ta kpa ùwà ttungo na abi iko amuwa ba.”
32 Mre aba bre ku na abi iko ima ba we ure ku Atiko ku.
33 Ni ibittu ima, uni harr abubo wa à gri anu Bulu a ssuzzu ku ngla ba ankpa ka. Aba a zzu ma na abi iko ima ba we na amasirr keke.
34 Uni kye abi kri ni iharr wa a gri anu Bulu na kuma ni iko ima, na ku nu ba ila ri. Uwa na abi iko ma ba a nyarr kakami nggo a kpanye na Abachi ku nggo.

35 A zzu na ambre ka, abi bre amu ba a tu abi ta iku ba di a bu da ku abikye abi kri ni iharr ba di a bu ttu anu Bulu ttungo du ba kuma.
36 Uni kye abi kri iharr ba a ddu Bulu di, “Abi bre amu ba a tu ba di ingga bu ddu ùwà tuku Sila ttungo di imba kuma. Imba bu ssuzzu kuma ywiywimi.”

37 U Bulu a ddu abi lo ukpa ba nggo a tu
ba nggo di, “Inta i si na inkindirr numa in-
danda hen, aba a gri inta ku hlo na ashishi
ka anishirr na ábì. Nu nggo inta i si anishirr
abu Roma mi, aba ka na gri inta ku hlo na
ashishi ka anishirr na si wo ure umunta ku
bari hen. Na turr inta surr nu uki ku iharr.
I ziza nggo aba da aba ta ddu inta ttungo
na yi? Inta kà. Du ankpinkpye bu Roma
abangga a ta nga ni ddu inta ssuzzu na ki
imbarr.”
38 Abi lo ukpa ba nggo a tu ba di a bu ni
ddu anu Bulu ttungo nggo a kakuma ku da
ku abi bre amu ba. Nggo abi bre amu ba
a wo di anu Bulu tuku Sila a si anu Roma,
isisu ki ba.
39 Ima yo du ba a nga ni tsi ku anu Bulu
ango, na gri ba ssuzzu nu uki ku iharr ku
na ddu ba di a bu share ni ìgbù wa.
40 Bulu tuku Sila a ssuzzu nu uki ku iharr
ku na kuma ni iko i Lidiya. Nggo a ku hi
amuya abiga ba nabo na re ba ure ku nggo
ù ta nu ba ukyekye. A re kre nggo na kuma.

17

A ki Bulu na abu zirr ama ba iha nu Tesalonika

1 Anu Bulu a zirr ba ni igbu yi nggo a
yo yi di Amfipoli tuku Apoloniya na nga
nu Tesalonika, nggo uki ku issubi ku ani
Yahuda ku u se nggo.
2 Bulu a rri ga ba nu uki ku issubi ku
nâ ta à di na ttuttumi. Bulu a ki Ivi Isu
ani Yahuda yi itarr, na ku di re na anishirr
ba ba nu ure ku Abachi ku. A di bre ba
inkindirr yi nggo ure ku u da nggo,
3 na di bre ure ku Abachi ku a tsarr
anishirr ba di i wre u Kristi wa nggo Abachi
à ttu ma na tu ma a ta ki iha na tasi ni ibe.
Bulu a ddu ba di, “Yesu uwama yo ingga ko
da ki imba ure umaku, uwa yo à si Kristi
wa.”
4 Ani Yahuda abanu ba a kpanye nu ure
ku anu Bulu ku na nggurr bi na di zirr na
anu Bulu ba tuku Sila. Anu Girrki abanu
shishemi nggo a di kru isisu i Abachi, a bi
na amba ankpinkpi ni igbu wa na nggurr
bi na di zirr na anu Bulu ba tuku Sila.
5 Ani Yahuda ba a ki unfu nggo anishirr
shishemi a kpanye nu ure ku Bulu ku. Na
kuma ku yo anishirr amimi nggo a so gi-
gyemi a nggurr bi ki abi tto itsi. A na meme
na du anishirr gru so tto itsi ni ìgbù wa, na
narr kuma ku ttu iko i Jaso na so zha anu
Bulu tuku Sila wre ba bu gri ba ssuzzu nga
ku akpa anishirr wa.
6 Nggo a zha ba chankarr nggo na vɨ anu
Jaso na amuya abiga abanu gri na kuma na
ankpinkpye abi ìgbù ba ba. Na so hantu da
di, “Anu Bulu tuku Sila aba yo a so tto itsi
kago, na nga ni ìgbù amunta wa,
7 u Jaso à kpa ba zu ni iko ima. A si so
na inkindirr yi nggo Kayisa a da di inta bu
na hen. A so da di uttu numa mu a se na ri
Yesu.”
8 Anishirr abi ìgbù ba na ankpinkpye ba
a wo meme mre na varr abubo.
9 Ankpinkpye ba a du Jaso na anishirr
banu ba a ni inklo na ttu ba ttungo na du
ba kuma.

Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya

10 Ibittu ki nggo, amuya abiga ba a du
Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya. Nggo a
ku rri nggo, na kuma nu uki ku issubi ku
ani Yahuda ku.
11 Anishirr ba nu Berriya a kpa ba zizi
mri anishirr bu Tesalonika ba. A shirr atu
ku ure umbarr ku, na so di bre ure ku
Abachi ku ni ivivi yi na ga aba ta kye ka bu
inkindirr yi nggo Bulu à di da i si jiji.
12 Ina ima i du anishirr shishemi nabo a
kpanye nu ure ku Abachi ku. Amba anu
Girrki shishemi, nggo anishirr di kye ba
ssu na ashishi nggo, aba mi na aniru anu
Girrki shishemi a kpanye nu ure ku Abachi
ku meme.
13 Nggo ani Yahuda abu Tesalonika ba
a wo di Bulu à so bre ure ku Abachi ku
nu Berriya meme, na gru nga nabo ni du
anishirr ba nggurr bi na varr abubo.
14 Mre amuya abiga ba a gru turr Bulu
kuma nu unddu inyi ku na du anu Sila tuku
Timoti a so nu Berriya.
15 Anishirr ba nggo a so gri Bulu na kuma
nggo a ga ma ku rri na Atina. A ka ta kuma
u Bulu tu ba da ku anu Sila tuku Timoti di
a bu nga nu uwa ku korr.

Bulu à re na anishirr bu Atina ba

16 Nggo Bulu a so kye anko anu Sila tuku
Timoti nu Atina, na vri isisurr nu nggo ìgbù
wa a tsarr ssu na ana ábáchí.
17 Bulu à di rri ga ba na aki ka issubi ka,
ku di re na ani Yahuda ba ba tuku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen na di barr

Abachi. Na di kri na ri anta na anishirr bangga nggo a nga nye wo ku nggo.
18 Anishirr abanu nggo a yo inggurr bi imbarr yi di Ipikurriya tuku abanu nggo a yo ba di Sitoyi, aba mi a di nga ni ri anta na ku. Abanu ba a da di, “Uwama à bre angginggi?” Abanu zizo a da di, “A zzu nâ ta à so re ni itu i ábáchí ba anishirr bi igbu numa.” A si nggo a wo Bulu à di re ba ni itu i Yesu ni itasi ima yi ni ibe yi, ima yo du ba a da meme.
19 A si ima yo aba a yo Bulu di a bu ga ba kuma ni issubi yi nggo di na yi na abubo nggo a ri Ariyopagu.* Na ddu ma di, “Da ki inta itsarr iḥẹḥẹ yi nggo ùwà so re ni itu yi nggo.
20 Aseki numa ka nggo inta i wo ùwà so bre nggo inta nise wo ka kye. Inta zha di inta ka hi achi ka a are akama.”
21 (Anishirr bi igbu nu Atina ba, na abanu nggo a gru isorr nga ni di so ngu azhi wa yo gigyemi nabo, nggo a di zha di aba ka so di bre na wo aseki aḥẹḥẹ).
22 Mre u Bulu à gru kri ni ichi i anishirr ba nggo a so ni issubi yi na ddu ba di, “Anishirr ba Atina, ingga i hi di imba di ta ukpa kakami ku are ka iga.
23 Nggo ingga so zirr ga umi igbu umba ku ni hi ankla na aseki ka nggo imba ku di barr ábáchí amba ba nggo, ni ku hi ba a charr ni inkla i akikre numa di: WANGGO À SI KU ABACHI WANGGO NGGO INTA SI HI MA HEN. Uwanggo nggo imba di kuchu ni barr ma nggo ni si hi ma hen, ingga so re ki imba ni itu ima yo.
24 “Abachi nggo à na ingbingbru yi na aseki ka nggo a se ni ingbingbru yi we, uwa yo si Atiko wa nggo a hru unkplassu ku tuku imimi yi, na a si di rri so nu uki izhi nggo Unushirr a me hen.
25 Na si di zha inkindirr yi nggo Unushirr a ta na ku hen. Uwa yo a nu anishirr ba wemi iso tuku ususi, na aseki ka wemi.
26 Abachi à na anishirr ba wemi ni ingbingbru yi zhi nu unushirr uyirr ku, na du ba a ga so kago ni ingbingbru yi we. Uwa na nkpama à zu ba ivi imbarr yi ni inkla iso imbarr yi bari na na ba.
27 Abachi à na meme wre ku anishirr a bu zha ma na zha kago hi di a ka zha ma hi. Ni ima mi, Abachi à si ta anko nu uyirr amunta ku hen.
28 ‘Inta i rri so na ku. Ni zirr na ku ni i se na ku.’ Abanu abi ru asarr amba ba a da di, ‘Inta si amumarr ama.’
29 “Nu nggo inta i si amumarr ba Abachi, inta bu si kye ma ki ankpunkpru azhi wa nggo a na wa ni izinarriya ka azurrfa ka ingbinta hen. À si si nâ ta si inkindirr inuma nggo unushirr mu han kye na na yi ku itu ima hen.
30 Ni ikuchi yi, Abachi à nggurr ima a zhi we, nu nggo anishirr a si hi mu na na ka hen. Uwa a ta si ziza nggo nanko, Abachi à da di anishirr kago we a bu kasarr nu umimi umbarr ku na kanga nu uwa ku.
31 Abachi à ka zu azhibarr ba nggo uwa a taka ni bre amu ku anishirr we na si taka ka unuma mri hen, na à ka ttu undurr ni bre amu ama wa ba. À tsarr inta kakami du uwa a ta na meme. Ima yo i du ma à du Unushirr uwama à tasi.”
32 Nggo anishirr ba a wo Bulu ni da di ugo numa à ttu na à tasi ni ibe, ambarr abanu ba a gru so mẹ. Abanu ba a da di, “Inta taka wo ku ùwà ure ukuma bwe mu.”
33 Meme mre u Bulu à gru share na du ba.
34 Aniru abanu a kpanye nu ure umaku na kpa Abachi. Dayonisu nggo a si aba yo a di na issubi i Ariyopagu yi a kpanye nu ure ku Bulu ku. Ayamba numa a ri Damarri, uwa mi na abanu a kpanye nu ure ku Bulu ku na kpa Abachi.

18

Bulu bre ba Ure ku wre ku nu Korrintiya

1 Bulu à re kre na abubo a issubi a Ariyopagu wa nggo na gru nu Atina kuma nu Korrintiya.
2 A ku hi anu Yahuda numa nabo a ri Akila, nggo a ngri ma nu Ponto. Aba mi a nga ni ivivi ima yo zhi ni Italiya tuku uwama Priskila, nu nggo Kayisa Kladiyu a han anu Yahuda ba share nu Roma nggo. Bulu a kuma na ba,
3 na ku so nabo na di na undu na ba. Undu umaku u si ku di na inggakpa i ttu ahru. Akila mi a di na undu kuma yo.
4 Ni Ivi i Isu i anu Yahuda yi Bulu à di ga ba ku di ri anta na anu Yahuda, na anu

* **17:19** *Ariyopagu:* Akaba a ankpinkpye bi hru ìgbù nu Atina. A si nâ ta si abi bre amu ngga.

Girrki ba ba nu uki ku issubi ku di a bu kpanye na are ama ka.
5 Nggo ani Sila tuku Timoti a nga zhi nu Makidoniya, Bulu a ba ivi na di bre ba ure ku Yesu ku na di tsarr ani Yahuda ba kakami di Yesu yo si Kristi wa.
6 Aba a gru kisa ku Bulu na bre aseki amimi ni itu ima yi, uwa à tsɨ kisa na hɨ ihurr* glo ni iki isurr ima yi na ddu ba di, “Imba ti du Abachi à kà imba, imba taka yì ku atu amba. Ungo umungga ù sama nu umi. Ziza nggo ingga ta di kuma na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.”
7 A da meme mre na ka ku di so ni iko i Titiyu Yustu. Uwama à si si ani Yahuda hen na di barr Abachi. Iko ima yi i si hinga nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku.
8 Krispu, ankpye nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku, uwa mi na abi iko ma ba we a yo isisurr na Atiko wa ku. Abanu shishemi nu Korrintiya a wo Bulu. A zzu anishirr ba wemi nggo a yo isisurr na Atiko wa ku nggo na amasirr.
9 Azhibarr anuma ni ibittu Atiko wa a nye ku Bulu nu ula na ni ddu ma di, “Si du isisu ki uwa hen. So bre ure umungga ku meme yo ni si so ywiywimi hen.
10 Ingga i si ta kà ùwà du hen. Undurr a si ta na ku uwa inkindirr indanda hen. Anishirr shishemi ni ìgbù nggo a si amungga.”
11 Mre u Bulu a so ki ise ni inkpu nabo na di tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku.
12 Nggo a na Galiyo ki ugona nu Roma na anga ka Akaya, anu Yahuda ba a nggurr bi na vu Bulu na kuma na abubo a bre amu.
13 Na ku da di, “Unushirr wa nggo à ko re anishirr di a bu di barr Abachi na anko anuma nggo are amunta ka a si di inta bu na hen.”
14 Bulu a ta so re nggo u Galiyo a ddu anu Yahuda ba di, “Imba anu Yahuda, ka di Bulu a na inkindirr indanda ingga ka shirr ki imba atu ni wo.
15 Uwa a si iri anta mu ni itu i ankpi are, tuku asa, na are amba ka. Imba ku ssubi na ki imbirr yi. Ingga nggo si ta si uni bre amu ku are a kama hen.”
16 Na han ba ssuzzu na akaba a bre are wa.
17 Aba we a vu Sositene, ankpye nu uki ku issubi ku ani Yahuda wa, na hlo ma na ashishi ka abi bre amu ba, u Galiyo a si kakye ba mi hen.

Bulu ka kuma na Antakiya wa nggo a si nu anga ka Sirriya

18 Bulu a sha so mwe ivi na amuya abiga ba ba nu Korrintiya, mre na gru ga ijirrigi i amasirr na anu Priskila tuku Akila na kuma nu Sirriya. A nise gru, u Bulu à shi ku Abachi azhi, ima yo i du ma à kurr itu† ima yi bari na gru ni ìgbù nu Kenkriya wa.
19 Nggo a rri nu Afisa nggo u Bulu à kà anu Priskila tuku Akila du. Na rri nu uki ku issubi ku na ku so ri anta na ani Yahuda ba ba.
20 Aba ddu ma di a bu sha so ta anko na ba, uwa kà.
21 Na ta so kuma na ddu ba di, “Abachi ti kpanye ingga i taka kanga ni imba ba.” Mre na ga ijirrigi yi kuma na Afisa.
22 Bulu à rri nu Kayisarriya nggo na ku kuma nu Urushalima ku chi abiga ba nabo bari na kuma nu Antakiya.
23 A so ki ivi ntsɨ na gru nabo, na kuma na anga ka Galatiya tuku Frigiya, na di da ku abiga ba di a bu kri karrkarr.

Apolo a bre ba ure ku nu Afisa tuku Korrintiya

24 Ani Yahuda numa a yo ma di Apolo, a ngri ma nu Alezandra. A nga nu Afisa. A hi ure kakami na hi angbamvu ka Abachi ka kakami meme.
25 A kpa ibre ima yi na anko a Atiko wa na di re na tsarr ba ni isisurr iyirr ni itu i Yesu ni isisurr nu ukyekye umaku we. Ni ina ima mi uwa hi ure ku izzu na amasirr uku yo mre nggo Yohana à bre nggo.
26 A gru so re sama ni kru isisu nu uki ku issubi ku. Nggo Priskila tuku Akila a wo ma ni ire yi, na gri ma na kuma ni iko imbarr yi a ku bwu ku ashishi zizi na anko a Abachi wa.
27 Nggo Apolo à gru du uwa à ta kuma nu Akaya, abiga ba nu Afisa a zi ma na charr ku amuya ba nu Akaya di a bu kpa Apolo na ango ahaha. Inga ni sha so ima yi i zi abangga ba nggo uzizi ku Abachi ku u du ba kaki abiga nggo.

* **18:6** *Hɨ ihurr glo:* Uwanggo a si igbye utu di Bulu à re kre na anu Yahuda ba nu umi igbu ku. † **18:18** *Kurr itu:* Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

28 Apolo a kri karrkarr na re mri ani
Yahuda ba. Nggo a tsarr ba na Angbamvu
ka Abachi ka di Yesu yo a su Kristi wa.

19

Bulu à re nu Afisa ni itu i Yesu

1 Nggo Apolo à se nu Korrintiya, u Bulu à
di zirr ga igbu yi na nga nu Afisa. Na nga ni
hi abiga abanu nabo.
2 Na zhi ba di, “Imba i kpanye ni Yesu ku
nggo, i imba i kpa Izhi Iwre yi?”
Aba a ddu ma da di, “Iya, inta nise wo mi
di Izhi Iwre i se.”
3 Bulu à zhi ba di, “Izzu na amasirr imba
yi i si ita nggi?”
Aba ddu ma di, “I si izzu na amasirr i
Yohana iyo.”
4 Bulu à ka sa ba di, “Yohana à zzu an-
ishirr na amasirr wa wre ba bu kasarr
kanga na Abachi ku. Na da ba kye ma di
undurr unuma à so nga. Na ddu ba di a
bu yo isisurr imbarr yi na ku. Yesu yo à si
undurr uwama nggo Yohana à so re ni itu
ima yi nggo.”
5 Nggo a wo meme mre na du ba a zzu na
amasirr ni isa i Atiko Yesu yi.
6 Mre u Bulu a sa ungo na ba Izhi Iwre yi
inga ba, aba a re ni irrirri na nkanka. Na
bre ku anishirr ure ku nggo zhi na Abachi
ku nggo.
7 Aba wemi a se aniru awurr na aha.
8 Bulu à rri kuma nu uki ku issubi ku, na
ki ihwa tarr na di bre ba ure ku Abachi ku
kyekye mi na tsi ba ango, di a bu kpanye di
inkindirr yi nggo uwa à so bre ba nggo i si
ijiji.
9 Abanu ba a kà iwo na si kpanye hen. Na
bre ku anishirr ba aseki amimi ni itu i Anko
a Atiko wa. Ni ima yo, Bulu à ka ssuzzu
share na ba, na gri abiga ba kye. Ni ivivi
yi à so di tsarr na abubo nggo Tirranu à di
tsarr nggo.
10 Bulu di na meme ki ase aha, mre an-
ishirr ba na anga ka Asiya ka, ani Yahuda
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a wo ure ku Atiko ku.

Amumarr bu Sikeva a na da aba ta han anazhi ndanda ssuzzu

11 Abachi a du Bulu a ko na aseki ka
ikagri.
12 À vu aprinkru ka ihɨ ajiji tuku ka ilo na
anklampi nggo Bulu a di lo na na undu mi,
a gri ku abi vri ba, aba wre, anazhi ndanda
ba a ssuzzu ku anishirr nu ukpa.
13 Ani Yahuda abanu a di zirr kago na
di han anazhi ndanda ssuzzu ku anishirr.
Aba mi a na da aba ta han anazhi ba ni isa
i Atiko Yesu. A ddu anazhi ndanda ba di,
“Inta ko nggarr ito ni imba ba di, ni isa i
Yesu wanggo nggo Bulu à di re ku anishirr
ure umaku nggo, ssuzzu yi nu unushirr wa
nggo ku.”
14 Ankpye abikye ani Yahuda numa a ri
Sikeva, à se na amumarr aniru atangba
aba a so di na meme yo.
15 Izhi ndanda yi i ddu ba di, “Ingga i hi
Yesu ni hi Bulu, uwa a ta si imba, imba sa
abata ngga?”
16 Mre ugo uni ku izhi ndanda wa à gru
kuttu amumarr bu Sikeva ba na hlo ba.
Ihlo yi i si kakami, aba a kru ssuzzu ni iko
yi na angbanja iki na so ja ayiyi nu ukpa.
17 Ani Yahuda ba na abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen, a wo ure kuma kago
Afisa, isisu i ki ba, aba a gbyarr asa ni isa i
Atiko Yesu yi kakami.
18 Abiga ba shishemi a ssuzzu na abi na
so bre aseki andanda ka nggo aba na ka
nggo.
19 Abi di ki utirr shishemi a vu angbamvu
ka ibre utirr ambarr ka a ssuzzu ni tu na
ashishi ka anishirr we. Inklo yi nggo a ka
vu angbamvu ka re na kpa yi nggo ka ma
azurrfa ukrɨ so kywi.
20 Ina ima i du ure ku Abachi ku u kaki
kyekye anishirr a wo ku kago.

Anishirr a tsi kputtu nu Afisa

21 Aseki angga ka a vu sarr nggo Bulu
a gru du uwa ta ba nu Makidoniya tuku
Akaya na kuma nu Urushalima. Bulu a da
di, “Ingga ti kuma nabo, ingga ta ku kuma
nu Roma meme.”
22 Bulu à tu abi zi ma aha, Timoti tuku
Irrasitu kuma nu Makidoniya, na à sha so
na anga ka Asiya ka bari.
23 A si ni ivi ima yo ivri i rri nu Afisa ni itu
i Anko a Atiko wa.
24 Uni di la aseki na azurrfa numa a ri
Demetru a la uvu uki izhi nggo u si nâ ta
si uki ku barr ábáchí animba wa nggo yo
wa di Atemi. Undu ukuma u di gri ku abu
undu abama inklo shishemi.
25 U Demetru a yo ba bi na abanu nggo
undu umbarr ku mi si meme na ddu ba

di, “Amuya, imba i hi di inta di kpa inklo shishemi nu undu unggo ku.
26 Imba mi i wo ni hi inkindirr yi nggo u
Bulu undurr nggo a so na. À da di ábáchí
abangga ba nggo anishirr a me na akpam-
barr a si si ábáchí hen. Anishirr shishemi
a wo na kpanye ku ni igbu nu Afisa tuku
anga ka Asiya ka we.
27 Isisu inggi i si nggo anishirr a ta kye
undu umunta unggo ku ndanda mi. A si si
ima yo mre hen, ivri inkpi inggi i si nggo
anishirr a ta kye uki ku ibarr ku ábáchí
animba wa Atemi na kpa ku chirr. Isa ima
yi ita jaku na ashishi ka anishirr. Uwa yo
a si ábáchí animba wa nggo anishirr kago
Asiya tuku ingbingbru yi we a di kuttu na
barr uwa yo.”
28 Nggo abi la aseki ba a wo are akama,
mre na varr unfunfu na gru so hantu di,
“Atemi nu Afisa a si kaba!”
29 Anishirr kago ìgbù wa a wo na gru ko
kye nkankarr mi, na vu anu Gayu tuku
Arristaku. Abama a si anishirr bu Maki-
doniya nggo a di ga Bulu. Anishirr ba a
gba ba na narrma kuma na abubo nggo
anishirr a bi igbu ba a di nggurr bi.
30 Bulu à gu gru du uwa ta rri na akpa
anishirr wa ku, abiga ba a han ma.
31 Ankpinkpye abi igbu abanu ba nggo a
si ku Bulu ikpikpa ima, a tu ba tsi ku ango
di a bu si kuma na abubo irro wa hen.
32 A so na meme nggo, issubi i ka kaki
varrvarr ba. Abanu a hantu na da inggi yi,
abanu da inuma mu nanka. Inkindirr yi
nggo i du ba a na meme nggo i si nu nggo
igarr imbarr yi a si hi inkpi iyo ba ni nggurr
bi yi hen.
33 Ankpinkpye anu Yahuda ba shishemi
a turr ugo numa à ri Alezanda yo ku an-
ishirr ba ni ichi, na gru so bre ku inkindirr
yi nggo a ta da nggo. Mre uwa ki ba nu
ungo di a bu ba ttungo, wre ku bu bre ba
inkindirr yi nggo i ko la.
34 Nggo anishirr ba a hi di à si ani
Yahuda, mre na gru so hantu ki awa aha na
so da inkindirr iyiyirr ima yo di, “Atemi nu
Afisa a si kaba!”
35 I ni ikikre yi ankpye uni charr ni ìgbù
wa a du anishirr a ba ki ywi. Na ddu ba
di, “Anishirr bu Afisa, anishirr wemi a hi di
ìgbù nu Afisa, uwa yo à di kye uki ku ibarr
ku Atemi ku, na di kye ba ingbinta* yi nggo
i jaku zhi nu unkplassu.
36 Undurr ka si ri anta na aseki angga ka
hen. Ni ima yo, imba bu ki ywi ni si na
inkindirr sama na amarr hen.
37 Imba gri anishirr angga ba ni nga ni
inggya aba a si ki ayi na aki ka barr ka hen,
na si da inkindirr indanda ni itu i ábáchí
animba amunta wa hen.
38 Ka di Demetru ni inkpu abu undu ba a
se ni ivri nu undurr ku, abi bre are ba a zu
ni ivi yi nggo abi vri a bu ku bre are ambarr
ka nabo.
39 Imba ti si ni inkindirr mri meme nggo
imba zha nggo, aba a ta kaku issubi ki imba
ni issubi i igbu yi nggo ankpinkpye ba a di
yo yi nggo.
40 Anu Roma ba a ta ba di inta ngga i tto
itsi kputtu yi nggo a tsi ari nggo. Undurr ka
si da inkindirr i kpanye nggo i du ba a tsi
ari hen. Inta mi ka si da inkindirr jiji nggo
du anishirr ba a gru na meme hen.”
41 À re meme kre nggo, na du anishirr
ba na abubo a issubi, na ga kuma na ako
ambarr.

20

*Bulu a ka kuma nu Makidoniya tuku Gir-
rki*

1 Nggo itsi kputtu yi i ba ttungo nggo, u
Bulu a yo abiga ba nggurr bi na bre ba are
ka nggo ta nu ba ukyekye ni iga yi na ddu
ba du uwa a so kuma. Mre na gru kuma nu
Makidoniya.
2 Bulu à ga anga akama na di bre ba are
shishemi nggo a ta du ba kri kyekye ni iga
yi nggo. Na nga nu Girrki,
3 na ni ki ihwa itarr nabo. A ko ttu ukpa
ku kuma nu Sirriya nggo na gru wo di ani
Yahuda ba a ko ssu anko nggo a ta ngu
ma, a hi meme nggo na kye na ka ba nu
Makidoniya.
4 Sopata, uvuvurr a Pirru, nggo zhi nu
Berriya nggo, à ga ma. U Arristaku tuku
Sekondu a zhi nu Tesalonika, Gayu à zhi nu
Debe, anu Tikiku, u Trofimu a zhi na anga
ka Asiya, tuku Timoti abi na ga Bulu.

* **19:35** *Ingbinta:* ka bu uwanggo a si ingbinta yi nggo anishirr ba a kye di i zzu Atemi.

5 Anishirr angga ba a kuchi ku so bi inta
nu Torrowa.
6 Inta i ri Iga i Unfonfo ni Sama ni Iyisti
wa nggo ni ga amasirr ankpi wa zhi nu
Filipiya, ni ki ivi kywi bari ni nga na ba nu
Torrowa ni so ki ivi itangba nabo.

Bulu kuma nu Torrowa ankpu akikre

7 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, ni
ingbahru, inta ku nggurr bi na Agbugba a
Atiko ni ri ila bi. Bulu à re na anishirr ba
ba, na re ma na atsutsu ibittu, nu nggo à hi
du uwa à ta share na ambre ka nggo.
8 Ingba iru shishemi i so la nu uki ku ussu
ku nggo inta i so na issubi yi nggo.
9 Uvuvurr nze numa à ri Yutiku à so ni
iywirr i uki na so durr ina, nggo Bulu à so
re na ba tanko mi. Ina yi gru vu ma kakami,
uwa ji zhi nu ussu ku tarr ku nga ni jaku ni
imimi. Aba gɨ ma nggo uwa si iku mu.
10 Bulu à ji nga na ba ni imimi na ni
kuklo na nyarr iku yi gri na ango. Na
ddu anishirr ba di, “Si vri yi hen, à ni su
utsitsirr.”
11 Mre na ka hun ko nu uki ku ussu ku mɨ
unfonfo wa ta na abiga ba ba. Nggo Bulu a
re na ba tanko ma na anza ambre, na gru
kuma.
12 Anishirr ba a ga uvuvurr wa tsitsirr ko
ni iko ni isu isisurr kakami.

Bulu zhi nu Torrowa na kuma nu Miletu

13 Inta kuchi kuma ni ijirrigi i amasirr yi
ni ku darr kuma nu Aso, nu nggo Bulu a ta
ku rri ni inta ba ni ijirrigi yi. Uwa yo a da di
inta bu ka zzu ba uwa nabo, nu nggo uwa
a ta zirr na aza mu kuma nabo.
14 A hi inta nu Aso nggo inta gri ma kye
ni inta ba ni kuma nu Mitilini.
15 Inta gru nu Mitilini ni nga na inkla
numa ni ingbahru nggo à ka kri nabo na
kye Kiyosi i. Inta zzu nu uha wa ni nga
nu Samosi. Ambre ka nggarr, inta rri nu
Miletu.
16 Bulu à ba ni isisurr ima du uwa a ta
sarr ba nu Afisa, wre ku uwa bu si ku ta
anko na anga ka Asiya ka hen. À so narrma
du uwa ka rri nu Urushalima na azhibarr
a nggo a yo wa di Pentiko nggo.

Bulu a re ku akikre bu Afisa ba du uwa so kuma

17 Nggo inta rri nu Miletu, u Bulu à tu ba
kuma nu Afisa ku da ku akikre abiga ba
nabo di a bu nga ni hi uwa.
18 Aba a nga nggo uwa ddu ba di, “Imba
hi nggo ingga i di si ni imba ba ttuttumi,
bazhi na azhibarr a imɛ̱mɛ̱ wa nggo ingga
i rri na anga ka Asiya ka.
19 Anu Yahuda abanu ba a ssu anko ka
ngu ingga na ki ingga iha na ni ingga i vri
kakami, ni ina ima mi ingga i ka ni ki itu
nggi na ashishi na ashishi ni so na undu ku
Atiko ku.
20 Ni di tsarr itsarr imungga yi na abi
tuku na ako amba wa, ingga i si sha
inkindirr izizi inuma sharri ki imba hen.
21 Ingga gbye ku ani Yahuda ba utu na
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, di
a bu kasarr nu nggo a di la ure ku Abachi
na kpanye ni Yesu Atiko amunta wa ku.

22 “Ziza nggo, ingga ta na inkindirr yi
nggo Izhi Iwre yi ì ko da di ingga bu na
nggo. Ingga so kuma nu Urushalima, ni si
hi inkindirr yi nggo i ta la ni ingga ku nabo
hen.
23 Ingga ì hi inkindirr iyirr yo nggo Izhi
Iwre yi i so gba ki ingga utu ni ìgbù yi wemi
nggo ingga ì zirr, di a ta ku harr ingga nu
uki na ki ingga iha.
24 Ingga ì si ba iso imungga yi ni ingbing-
bru inggi yi ki inkindirr ni ingga ku hen.
Ingga na meme, wre ki ingga bu kre undu
ku nggo Atiko Yesu wa a ni ingga di ingga
bu na nggo. Undu ukuma nggo u si di ingga
bu da ku anishirr Ure ku wre ku ni itu i
uzizi ku Abachi ku.

25 “Ingga zirr kago imba we ni di da ki
imba ure ku ittu i Abachi yi. Ziza nggo,
ingga i hi di uyirr amba a si taka hi ingga
zizo hen.
26 Uwa a si ni ima yo, ingga so da ki imba
kakami di, unuma ni imba ba a ti ka ku zha
abubo a iso chankarr na Abachi ku, u ungo
umungga u sama nu umi.
27 Ingga si ka inkindirr numa nggo
Abachi à da du uwa taka na ku anishirr
sharri ki imba hen.
28 Ssu ikpa imba yi gri zizi na anishirr ba
nggo Izhi Iwre yi i vu ba a sa ki imba na
ango nggo. Imba bu gri abiga ba nâ ta si abi
ka ilando ngga. Aba yo a si ilando yi nggo a
re yi na ayiyi a Uzuma wa.

29 Ingga i hi di ingga ti share, anishirr abangga ba nggo a si nâ ta si ininazzu ndanda a ta mirri na abiga ba ba, na ta ki ba ankpa.
30 Ivi yi i so nga nggo anishirr abanu nu umi umba ku a ta bre ku abiga ba mi imu aba ta gru kà imba du, na ga imu yi.
31 Kri karrkarr yi ni si kpamusu yi hen. Ingga i di yi ashishi na azhi ni ibittu ni di tsarr imba ure ku Yesu ku ki ase atarr.
32 "I ziza nggo, ingga ka imba i sa na ango ka Abachi. Si kpamusu nu ure ku uzizi unkpi umaku hen. Ure ukuma yo ta di imba furr, ni ta ni imba iyo angu izizi yi nggo Abachi a da zu ku anishirr ama ba wemi nggo.
33 Ingga i si surr ashishi ni inkindirr i undurr hen.
34 Imba mi i hi na atu amba di ingga i na undu na ango amungga ni kpa inklo ire inkindirr yi nggo ingga na abu zirr amungga ba i zha nggo.
35 Ingga i tsarr imba na anko shishemi di ina meme yo i ta di inta i zi abangga ba nggo a si si kyekye hen. Ni si kpamusu nu ure ku nggo Yesu mi na nkpama à da di, 'Unushirr wanggo à nu unuma inkindirr à se ni nyarr ni isisurr ima yi mri nggo à ti kpa inkindirr zhi nu undurr ku nggo.' "
36 Bulu à re kre na kuttu na gbuzzu na anishirr ba ba na barr Abachi.
37 Aba a so yo ma na anko nggo na so yì, na so ngu ma na ango.
38 A vri kakami nu nggo Bulu à ddu ba di a si taka hi ashishi ama zizo hen. Na ga ma kuma ni ijirrigi i amasirr yi.

21

Bulu à kuma nu Urushalima

1 Nggo inta du anishirr ba ni darr ntto kuma nu Kosi, ni zzu nu uha wa ni rri nu Rodesi, ni gru nabo kuma nu Patarra.
2 Nu Patarra, inta i hi ijirrigi i kuma nu Fonisiya, ni ga yi kuma.
3 Inta nga nu unto ku nggo inta ka kye Sayiprosi hi, ni ka ba ku igbu wa na chi ni kuma nu Sirriya. Inta kukri nu Taya, aba ta ddu iki yi nggo i si ni ijirrigi glo ma nabo.
4 Inta zha abiga abanu hi nabo ni ku so na ba ki ivi itangba. Izhi Iwre yi i da ba di a bu da ku Bulu di a bu si kuma nu Urushalima hen.
5 Nggo ivi imunta yi na ba i kre, inta kuma ni kuchi nu uzirr munta ku. Abiga ba wemi na amba na amumarr ambarr ba a ga inta ssuzzu ni ìgbù wa. Inta kuttu na gbuzzu wemi nu unddu ku amasirr ku ni barr Abachi.
6 Inta chi ikpa yi kre ni ku rri ni ijirrigi yi, anishirr ba a ga kuma na ako ambarr wa.
7 Inta kuchi nu uzirr munta ku zhi nu Taya ku kukri nu Tolema, ni chi amuya abiga nabo ni so ki azhi ayirr nabo.
8 Unu uha wa inta i rri nu Kayisarriya. Nabo inta ku kuma ni iko i Filibu, ni ku so na ku. Filibu à su uyirr nu umi ku anishirr atangba ba nggo a hla ba nu Urushalima di a bu zi abi ko na angu ba.
9 A si na áníwá a nẹs nggo a nise garr na di kpa are zhi na Abachi ku.
10 Inta ki ivi nabo, uni kpa are ka Abachi numa nggo à ri Agabu à nga nu Yahudiya.
11 A nga ni inta ba na ni ttu upri inkru ku nggo Bulu di lo na anklampi, na ka ku lo aza na ango ama ka na da di, "Izhi Iwre yi i da di, 'Akikye nu upri nkru unggo ku, ani Yahuda nu Urushalima a ta lo ma meme yo, na ta ba ma nu abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen.' "
12 Inta na anishirr ba nabo i wo meme nggo ni tsi ku Bulu ango di a bu si kuma nu Urushalima hen.
13 Bulu ddu inta di, "Imba so yi angginggi meme ni lo ingga isisurr? Ingga si so kuma ku ilo na aza yo mre nu Urushalima hen, ingga ka ttu mi ku isa i Atiko Yesu."
14 Inta i da di a bu ka amarr amaka sarr ni na chankarr ni ba ttungo, ni barr di, "Aseki ka we nggo a ta la, a bu si nâ ta si nggo Atiko wa a da."
15 Inta so ivi nabo, ni gru ssu aseki amunta ka bi ni vu anko a Urushalima.
16 Abiga abanu nggo a zhi nu Kayisarriya a ga inta, na gri inta kuma ni iko i ugo nggo inta ta ku so na ku nggo. A yo ma di Munasoni. À zhi nu Sayiprosi, na si uniga zhi ni ivi imẹmẹ yi mu.

Bulu a ku rri nu Yakubu ku

17 Nggo inta rri nu Urushalima amuya ba nabo a kpa inta na ango aha na nyarr kakami.

18 Ambre ka nggarr u Bulu a ga inta ku re
nu Yakubu ku, a akikre ba we a se na ba.
19 Bulu a chi ba na bre ba aseki ka na
ayiyirr we nggo Abachi à du Bulu à na ku
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
20 Nggo a wo ma, mre na gru so nyarr
ku Abachi, na ddu Bulu di, “Akpamburr
amunta ni iga, kye nggo aseki ka a se, ani
Yahuda ama u kri shishemi a kpanye nu
Ure ku wre ku na yo itu kakami ni na
inkindirr yi nggo Ure ku nggo a nu Musa
nggo u da di a bu na.
21 A ka bre ba are amuwa ka ba di uwa
di tsarr ani Yahuda ba wemi nggo a so ni
igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, di a bu ba ure ku Musa ku ttungo na
bu si yo ku amumarr ambarr ba iji hen, na
si ga inkindirr yi nggo ani Yahuda ba a di
na hen.
22 A ka wo di uwa se ba. A ti si meme a ka
na kingginggi?
23 Di inta da ku uwa inkindirr yi nggo
inta i kye uwa ka na nggo. Anishirr anẹ
abanu ni inggya a ka vu angu na Abachi ku
ba.
24 Ga ba ni rri na ba ni iba i ngla ukpa
yi na agẹ ka Abachi, ni han inklo yi nggo
anishirr abama ka han ba nggo, wre ba
bu kurr atu* ambarr wa. Ùwà ti na meme
nggo, anishirr ba wemi a ta hi di aseki ka
nggo a bre ni itu imuwa yi nggo a si si jiji
hen. Na ta hi du ùwà mi di na inkindirr yi
nggo Are ka Musa ka a da nggo
25 Uwa ta si abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen na kpanye nu Ure ku wre ku,
inta i charr ungbamvu da ba di inta ka
kpanye di a bu si ri ila yi nggo a di zzu ku
anazhi na yi hen, na bu si ta ayiyi hen, na
bu si ta inina yi nggo a si han ayiyi kahre
hen, na bu si ki ika tankpami hen.”
26 Nggo nu uha wa Bulu à yo anishirr anẹ
ba, na kuma na ba ku ngla ukpa nâ ta si
nggo iba i anu Yahuda yi i da di a bu di na.
Na gru kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, na ku da ivi yi nggo a taka na ingla ukpa
ikikre yi. Na azhibarr a ikikre wa, nggo aba
a taka gri aseki ka nggo a ta ni ka nggo.

A vu Bulu

27 Nggo ivi itangba yi i ta so kre, ani
Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka Asiya
ka, a hi Bulu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, na gru tto akpa anishirr wa na vu Bulu.
28 A hantu da di, “Anishirr bu Israila, a
nga yi ni zi inta! Wanggo yo à su ugo wa
nggo à di zirr kago na di re are andanda
ni itu i ani Israila ba tuku Are ka Musa ka,
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. I ziza
nggo uwa a gri abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen na du ba ni na abubo a wre
anggo ki ndanda.”
29 (Nu nggo a ka hi Trofimu anu Afisa wa
nu umi ìgbù tuku Bulu ba na kye di Bulu à
gri ma rri nu Uki ku Ibarr ku).
30 Itsi kputtu gru ni ìgbù wa kago, ni du
anishirr gru so kru ku nggurr bi. Na ku
kla Bulu vu na gba ma ssuzzu nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku na han anko ka Uki ku
Ibarr ka ankpa ayirr.
31 Akpa anishirr a so zha anko a ngu Bulu
nggo na gru ku da ku ankpye abi ta iku
nu Roma unkpi wa di a ko tsi kputtu nu
Urushalima.
32 Mre uwa a vu ankpinkpye abi ta iku
banu na abi ta iku na kru ji kuma na an-
ishirr ba ba. Anishirr ba a hi ma na abi ta
iku ba mre na ba ttungo ni hlo Bulu yi.
33 Ankpye abi ta iku wa à zirr kuma nu
Bulu ku, na vu ma na ddu ba di abi lo
ma na ache aha. Ankpye wa à zhi ba di,
ugo wanggo wa a su unggonggo, na na
angginggi?
34 Anishirr abanu ba hantu da inkindirr
iyirr, abanu ba a da inuma mu nanka. An-
ishirr a re na nkanka ina ima i du ankpye
wa si hi karr inkindirr yi nggo so zirr hen.
Ima yo i du ma ddu anishirr ama ba di, a bu
ba ma na kuma na abubo a abi ta iku wa.
35 Aba gri ma ku rri ni inkla i hun kuma
ni ime yo mre, nggo akpa anishirr wa a
varr unfu kakami, abi ta iku ba a kye na ba
ma kye ba.
36 Anishirr ba a so ga ba ttu na so du
hantu di, “Ngu ma!”

Bulu a re ta kpa itu ima ttungo

37 Nggo a ta so ba Bulu na rri na abubo
nggo abi ta iku ba a di so nggo, uwa a re

* **21:24** *Kurr atu:* Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

na ankpye wa ku di, “Ùwà ka di ingga da ku ùwà inkindirr nggi?”

Ankpye à da di, “Ùwà i re irrirri Girrki?

38 Ùwà yo si si anu Masarr wa nggo à tto
itsi yi ni ikuchi yi, ni gri anishirr ukrɨ unẹ ni
kru kuma na ankpuji, ku di ssu anko di aba
ta nga ni kpa inkpinkpye i igbu yi hen?”

39 Bulu à kisa ku di, “Ingga si ani Yahuda.
A ngri ingga nu Taso ku Silisiya, unushirr
ni ìgbù unkpi. Ingga tsi ku ùwà ango di
ingga re na anishirr ba ba.”

40 Ankpye abi ta iku wa à kpanye di a bu
re. Mre u Bulu a gru kri ni idaba yi na ki
anishirr ba nu ungo. Nggo aba ki ywi u
Bulu a re na ba ni irrirri i Ibraniya.†

22

1 “Amuya na akiki, imba wo nggo ingga
ta re kisa na agẹ amba na aseki ka nggo
imba i da di ingga na nggo.”

2 Nggo a wo ma a so re ni irrirri i
Ibraniya, na ba ki ywi mri imẹmẹ yi.

U Bulu à ddu ba di,

3 “Ingga si anu Yahuda. A ngri ingga ni
ìgbù nu Taso nggo si ni Silisiya. Ingga ì furr
mu ni inggya nu Urushalima ni si uvuvurr
ni bre a Gamaliya.* A tsarr ingga kakami
na are ka nggo a nu akiki amunta ba naka
nggo. Ingga i nu Abachi itu imungga yi
kakami ni ga are ka na ti imba i se ari.

4 Ingga i ki abi ga anko a Atiko ba iha,
abanu a kɨ. Ingga i vɨ aniru na amba isurr
na aki ka harr.

5 Ankpye unkpi abikye uki ku ibarr wa,
tuku akaba ani Yahuda wa we a ka da ki
imba di ingga so da si ure ujiji. A charr
angbamvu mi a ni ingga gri ku ambarr
ankpinkpye ani Yahuda ba nu Damasika,
wre ki ingga bu kuma ku i vɨ anishirr abiga
ba lo na ache gri ni nga ni ki ba iha nu
Urushalima.

Bulu a bre nggo uwa a na na kaki uniga (Indu 9:1-19; 26:12-18)

6 “Nggo ingga so kuma ni ki ywhiywhirr
nu Damasika na zhi na atsutsu, uru numa
gru la nzarr zhi na akpa kago ingga.

7 Ingga jaku ni imimi ni wo ukorr u ddu
ingga di, ‘Shawulu! Shawulu! Ùwà ki ingga
iha ngginggi?’

8 “Ingga ì zhi di, ‘A su uwanggo, Atiko?’

“Atiko à ddu ingga di, ‘A si ingga Yesu anu
Nazareti, nggo ùwà ki ma iha.’

9 Abangga ba nggo inta i so zirr ma mi
nggo a hi ila iru yi na si wo ukorr ku
uwanggo nggo so re ni ingga ku hen.

10 “Ingga zhi di, ‘Ingga ta na kingginggi,
Atiko?’

“Atiko wa à ddu ingga di, ‘Gru ni rri
kuma nu Damasika. Aba ta ku da ku ùwà
aseki ka we nggo Abachi a ba ni isisurr du
uwa ta na.’

11 Uru ku u du ingga i kaki unakreshishi,
akpukpamu bu zirr mungga ba mu a vu
ingga nu ungo na rri kuma nu Damasika.

12 “Ni igbu wa, ugo numa à ri Ananiya,
a su unushirr ni barr Abachi kakami, na
di na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka
a da nggo. Ani Yahuda ba nggo a so nu
Damasika we a di kye ma ssu na ashishi
kakami.

13 Ugo ma a nga ni kri ki ingga na anga
yirr na da di, ‘Iziya Shawulu, kye hi zizo!’
Ankpa yirr ingga kye ma hi.

14 “Uwa da di, ‘Abachi a akiki munta wa
à hla ùwà du ùwà bu hi inkindirr yi nggo
Abachi à ssu zu ku ùwà nggo, ni bu hi Uvurr
Iko ama wa nggo di na uzizi ku nggo, ni bu
wo ma so re nu ukorr uma.

15 Ùwà ta su uni hi tuku uni da ku an-
ishirr uzizi ku Abachi ku.

16 Ziza nggo, ùwà kri bi anggi? Gru ni
du ba a zzu ùwà na amasirr na ngla ila ure
imuwa yi glo, ni so yo isa i Atiko wa.’

17 “Ingga ì kakuma nu Urushalima, nggo
ni ku so barr nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, azhibarr anuma nggo ula gru ki ingga.

18 Nu ula ukuma ingga i hi Atiko wa a
ddu ingga di, ‘Narrma ssuzzu share korr
nu Urushalima. Anishirr ba ni inggya a si
ta kpanye nu ure ku nggo ùwà ta da ba ni
itu imungga hen.’

19 “Ingga i da di, ‘Atiko, à hi di ingga ì di
kuma na aki ka issubi ka ani Yahuda ka ku
di vu abangga ba nggo a kpanye nu ùwà
nggo nga ni hlo.

† **21:40** *Irrirri i Ibraniya:* Irrirri i Ibraniya tuku Arrama, nggo ani Yahuda ba a di re nggo.

* **22:3** *Gamaliya:* Ankpye kakami unitsarr anu Farrisi (Indu 5:34).

20 Nu nggo a so ngu Istifanu, uni da ure
amuwa wa, ingga ì se ni inkla yi. Ingga i
kpanye ni ingu ma yi ni so kye ku abi ngu
ma ba inkinkru imbarr yi.'
21 "Atiko wa a ddu ingga di, 'Kuma, ingga
ta tu ùwà kuma gbagba mu na abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen.' "

Bulu anu Roma wa

22 Anishirr ba a so shirr ku Bulu atu
ma nu nggo à ddu ba du uwa ta kuma na
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
Mre, aba bwu akorr da di, "Gri ma ni share
yi, ku ngu ma. Imba si du ma à so tsitsirr
hen!"
23 Anishirr ba a so yi kisa, na ddu
inkinkru imbarr yi a yi nu ussu, na tsu
imbimbru imimi so varr ko nu ussu.†
24 Ankpye abi ta iku nu Roma unkpi wa
a du anishirr ba a ba Bulu na rri kuma na
abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo. Na
ddu ba di a bu hlo ma na amfarr wre ku
Bulu a bu da ba inkindirr yi nggo i du ani
Yahuda ba a so re kisa ku meme.
25 Nggo a lo ma ta hlo nggo u Bulu a ddu
ankpye wa nggo a kri na ba nabo di, "Are
amunta ka a kpanye di a bu hlo Unushirr
wanggo nggo a si anu Roma‡ sama ni bre
amu ku ila ima yi?"
26 Nggo ankpye wa a wo meme mre na
kuma na ankpye abi ta iku wa ku ku ddu
ma di, "Ùwà ta na kingginggi? Ugo uwama
à si anu Roma."
27 Ankpye a abi ta iku unkpi wa a kuma
nu Bulu ku ku zhi ma di, "Da ki ingga, ùwà
si anu Roma?"
U Bulu à kpanye di, "Yo-o, ingga si anu
Roma."
28 Ankpye abi ta iku unkpi wa a da di,
"Ingga i ni inklo shishemi bari aba a na
ingga ki anu Roma."
Bulu a ddu ma di, "Ingga na anko ingga
su uvurr ingri nu Roma."
29 Abangga ba nggo a nga ni so zhi Bulu
nggo a nggurr itu ka share na ku, isisu i
ki ankpye abi ta iku unkpi wa nggo a hi di
Bulu a si anu Roma uwa a yo ma na ache.

A gri Bulu nga na Akaba ani Yahuda wa

30 Ankpye abi ta iku unkpi wa à zha du
uwa ta hi karr di ani Yahuda ba a nga Bulu
di a na ba angginggi. Ima yo i du ankpye
wa à zzu na ambre na du ba a ddu ku Bulu
ache ka. Na yo ankpinkpye abikye ba tuku
Akaba anu Yahuda ba mre na gri Bulu na
nga na ba.

23

1 Bulu à kye anishirr ba Akaba anu
Yahuda ba girr na da di, "Amuya mungga,
uzirr umungga ku na agẹ ka Atiko wa ba
zhi ni imẹmẹ yi nga na azhibarr ari wa,
isisurr imungga yi i si da ki ingga di ingga i
na inkindirr indanda hen."
2 Ankpye unkpi abikye wa, Ananiya* à
da ku abangga ba nggo a kri hinga nu Bulu
ku di a bu nggurr ma na angu.
3 Bulu à ddu ma di, "Abachi à ta nggurr
ùwà, ùwà ugonka ku nggo a hɨ ku kaki
ukukla. Ùwà so nabo du ùwà ta bre ki ingga
are na si nggo Are ka Musa ka à di a bu
na nggo. Ùwà uyiyirr wama yo i ya gẹ
inkindirr yi nggo are ka Atiko ka a han inta
ni na yi nggo, ni du ba a nggurr ingga!"
4 Anishirr ba nggo a kri hinga nu Bulu ku
a ddu ma di, "Ùwà ko marr ankpye unkpi
abikye a Abachi wa yo meme?"
5 Bulu à ddu ba di, "Amuya amungga,
ingga si hi du uwa yo a si ankpye unkpi
abikye wa hen. Ungbamvu ku Abachi ku
da di, 'Ùwà bu si re ku uni gri anishirr amba
ba ure andanda hen.' "
6 Nggo Bulu a hi di anishirr abanu ba a
si anu Sadusi, abanu ba a si ani Farrisi, na
gru re ku anishirr ba na Akaba anu Yahuda
wa hantu di, "Amuya mungga, ingga si anu
Farrisi, ingri i anu Farrisi. A si gri ingga nga
ku ibre amu inggi yi ku inkindirr inuma
mu hen. A si nu nggo ingga ì yo isisurr di
Abachi à taka du abi kɨ ba a tasi ni ibe."
7 Nggo a da meme mre, anu Farrisi ba
na anu Sadusi ba a gru so vi, na ga ki na
nkanka.
8 (Anu Sadusi ba a da di anishirr abangga
ba nggo a kɨ a si taka tasi hen, na si kpanye
di abitu ba Abachi a se hen, na da di anazhi

† **22:23** *Varr ko nu ussu:* Ina ima i tsarr di ani Yahuda ba a ki unfu kakami nu Bulu ku.

‡ **22:25** *Anu Roma:* Are ka Roma ka a kpanye di a ti nise wo ku anu Roma amu ama ka, aba bu si kuchi hlo ma hen.

* **23:2** *Ananiya:* Uwanggo à si nanka nu ugo wanggo a ri Ananiya nu Indu 22:12.

a sama. Anu Farrisi ba na anko a kpanye na aseki atarr akama).

9 A gru ko hantu ka mwe, abitsarr are abanu nggo a si na ba ni nggurr bi i anu Farrisi yi, a gru kri karrkarr na kisa kakami di, “Inta si hi inkindirr indanda nggo ugo nggo à na hen, ka bu unitu à Abachi ka izhi inggi ì re na ku?”

10 Iri anta yi gru kaki nu unfu kakami, isisu i ki ankpye abi ta iku wa, uwa kye di a ta nga Bulu kahre. A kye meme nggo na du abi ta iku ama ba a ji kuma na anishirr ba ba na ku vu Bulu share na ba na gri ma kuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo.

11 Ni ibittu ima, Atiko wa à nga ni kri nu Bulu ku na ddu ma di, “Vu isisurr, ùwà da ba ure umungga ku nu Urushalima inggya, ùwà ta na meme yo nu Roma.”

Ani Yahuda ba a ssu anko a ngu Bulu

12 Ambre ka a nggarr, ani Yahuda abanu ba a nggurr bi na ssu anko. A shi azhi di aba ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr.

13 A mri anishirr iso nẹs (40) nggo a nggurr bi na na anko ama wa.

14 Mre, na gru kuma na ankpinkpye abikye ba ni nggurr bi i akikre yi na ku ddu ba di, “Inta i nggurr bi ni shi azhi di inta ta ngu Bulu bari ni ri ni so inkindirr.

15 Ziza nggo, imba na anishirr ba wemi na Akaba anu Yahuda wa ta kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku ni ku da ku di a bu gri ma nga na Akaba wa, wre ba bu nga ni wo ma zizo. Imba ti so na meme nggo, inta ta kuma ku so sharri ni ngu ma na anko.”

16 Ugi a Bulu à wo inkindirr yi nggo a so da, na ku rri kuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo na ku bre ku Bulu.

17 Mre u Bulu à yo ankpye a inkirr abi ta iku uyirr wa, na ddu ma di, “Gri uvuvurr nze wanggo ni kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku. À si ni inkindirr inggi yi nggo à ta da ku.”

18 Ankpye a inkirr abi ta iku uyirr wa à gri uvuvurr wa na kuma na ankpye abi ta iku unkpi wa ku.

Na ku ddu ma di, “Bulu, uni kri iharr wa, à yo ingga na ku di ingga bu gri uvuvurr nze uwanggo ni nga nu ùwà ku, da à si ni inkindirr ì da ku ùwà.”

19 Ankpye abi ta iku unkpi wa à vu ma nu ungo na gri ma na nkima na share. Na ku zhi ma di, “Ùwà i si na angginggi i da ki ingga?”

20 Uvuvurr wa da di, “Ankpinkpye anu Yahuda ba a ka nggurr angu bi ba di ambre aba a ta nga ni re ùwà mi, di ùwà bu nu ba Bulu gri na kuma na Akaba anu Yahuda wa ku zhi ma are numa ngga ni itu ima yi.

21 Ùwà bu si wo ba hen. Anishirr a mri iso nẹs (40) a ta kurr sharri bi ma. A ka shi azhi ba di aba a ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr. A ka ssubi ba nggo aba ta ngu ma na kri bi inkindirr yi nggo ùwà ta da.”

22 Ankpye abi ta iku unkpi wa à ddu ma di, “Si da ku undurr du ùwà i da ki ingga ure unggo ku hen.” Na du uvuvurr nze wa a share.

A turr Bulu kuma nu Ugona Feli ku

23 Ankpye abi ta iku unkpi wa à yo ankpinkpye aha na ddu ba di, “Ni ikarrfe itirr ibittu, ùwà ddu abi lo ukpa ayiyirr aha (200) ssubi ni kuma nu Kayisarriya. Gri abi ta iku a bi hun inga iso tangba (70), na abi zirr na aza ayiyirr aha (200) du ba hru itankparr.

24 Zha inga wa nggo Bulu à ta hun, ni gri ma zizi ni kuma nu Ugona Feli ku.”

25 Ankpye abi ta iku wa à charr ungbamvu à da di:

26 À si ingga Kladiyu Lisiya.

Ingga ì charr ku ùwà Ankpye Ugona Feli.

Ingga ì chi ùwà.

27 Ani Yahuda ba a vu ugo nggo na ta ko ngu ma. Ingga wo nggo ni gri abi ta iku amungga ba ni ku kpa ma na ba, nggo ni wo di à si anu Roma.

28 Ingga i zha di ingga ta hi inkindirr yi nggo a da di à na nggo, ni gri ma ni kuma na ba na Akaba ambarr wa.

29 Ingga ku hi di a si na inkindirr inggi ita du ba a ngu ma hen, na si si inggi a ka yo ma ni iharr hen. Inkindirr yi nggo a da di à na i si ni itu i are ambarr ka ani Yahuda ka.

30 Nggo a ni da ki ingga di ani Yahuda abanu a ko ssu anko ndanda ni itu ima yi, ingga kye ni di a bu nga nu ùwà ku. Ingga i da ku abangga ba nggo a da di à na aseki

ndanda ka nggo di a bu nga ni bre ku ùwà aseki ka.
31 Abi ta iku ba a na inkindirr yi nggo ankpye wa à da di a bu na. A ku gri Bulu ni ibittu na kuma nu Antipatri azhibarr ama.
32 A zzu na ambre ka abi ta iku ba aza ba a kakuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so nggo. Na du abi hun inga ba a ga ma.
33 A gri ma na nga nu Kayisarriya, na ni nu Ugona wa ungbamvu ku na ba Bulu nu ma.
34 Ugona wa a bre ungbamvu ku na zhi Bulu di à zhi na anga a ta nggo. Nggo à wo di à zhi nu Silisiya,
35 na ddu ma di, “Abi bre are surr ku ùwà ba a ti nga, ingga i ta wo ku ùwà.” Na da ba di a bu zu Bulu na du abi ta iku a so kye ma na ando wa nggo uttu Hirridu à me.

24

Ani Yahuda ba a bre are surr ku Bulu na ashishi ka Ugona Feli

1 Ivi i kywi i vu sarr, u Ananiya, ankpye unkpi abikye wa à kuma nu Kayisarriya, na gri akikre abanu tuku Tatulu, uni kpa are re ku anishirr wa. A ni kri na agẹ ka Ugona Feli na bre are ka nggo a da di Bulu à na nggo.
2 Mre aba a yo Bulu a mirri, u Tatulu à gru so bre aseki ka nggo a da di Bulu à na ka nggo na agẹ ka Feli. À bre are angga ka: “Uttu unkpi, u krizhizhi umuwa ku u di inta so su ta anko sama ni itsutsarr. Ùwà so vu aseki kasarr wre ku ìgbù amunta wa a bu kuchi.
3 Na anko ka wemi, inta i nyarr ku ùwà kago, inta i nyarr ku ùwà Feli, ankpye unkpi sha wa.
4 Ingga i si ta gri ùwà ta anko ni so wo ingga hen. Inta tsi ango di ùwà bu shirr atu ku uvu ure ku nggo inta ta re.
5 “Inta kye hi di ugo wanggo à si ni tto itsi na ka na igbu ki ndanda. À du ani Yahuda a gru so tsi akputtu kago ingbingbru yi. Na si ankpye a inggurr bi i anu Nazareti wa.
6 À zha du ùwà ka surr ūnkẹ́ surr Uki ku Ibarr munta ku, nggo inta i vu ma. [Inta so ssu anko anggo inta ta bre amu amaka na anko nggo are munta ka a da nggo.
7 Uwa si Lisiya, ankpye abi ta iku wa mu, à nga ni narr ma kyekye mi kpa ni inta ba.
8 Nggo Lisiya à di inta bu gri ma ni nga nu ùwà ku, ni bre aseki ka nggo inta da à na.] Ùwà ti zhi ugo nggo na nkpami, ùwà ta wo aseki ka wemi nggo inta da di à na ka nggo.”
9 Ani Yahuda ba mi a bre aseki ayiyirr kama iyo di Bulu à na, na kpanye di a si meme yo.

Bulu à re kisa na ashishi ka Feli

10 Ugona wa à ki ku Bulu ungo di à bu re, u Bulu à da di: “Ingga i hi du ùwà i ki ase shishemi ni di bre are ku anishirr abi ìgbù angga ba, ima yo i di ingga nyarr nu nggo ingga ta kri na agẹ amuwa ni kisa na aseki ka nggo a da di ingga na nggo.
11 Ùwà ti zhi, ùwà ta wo di, a si mri ivi iwurr ni iha (12) nggi nggo ingga ku barr Abachi nu Urushalima hen.
12 Ani Yahuda ba a si hi ingga ni so ri anta nu undurr ku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku hen, na si hi ingga ni so tto anishirr di a bu tsi na aki ka issubi ka, ka ni inkla inuma nu umi ìgbù ku hen.
13 A ka si da inkindirr numa nggo i ta du anishirr hi di are ka nggo a bre ni itu mungga a si jiji hen.
14 Ingga i ta da uwanggo a si ure ajiji di ingga di barr Abachi a akiki amunta wa ni di ga anko anggo nggo a kisa di a si si ajiji hen. Ingga mi di kpanye na Are ka Musa ka we tuku angbamvu ka abi kpa are ba Abachi ba.
15 Ingga ì so di kye anko a Abachi wa nâ ta si nggo anishirr angga ba mi a so di kye nggo. Di Abachi à taka du anishirr we, azizi na ndanda a tasi ni ibe.
16 Ima yo i di ingga di tsɨ di ingga ta na inkindirr yi nggo ingga kpanye di i si izizi na Abachi ku tuku anishirr.
17 “Ingga i ki ase shishemi ni si si nu Urushalima hen, ni ku nga ni gri inklo ku nu anishirr amungga ba nabo ni ka bu to ku Abachi.
18 Uwa si nggo ingga so na meme aba nga ni hi ingga nu Uki ku Ibarr Abachi ku, ingga i ka kre iba i ingla ukpa yi ba. Anishirr a sama ni ingga ku, abandurr a si so tsi hen.
19 Ani Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka Asiya na se nabo, aba a ti se ni inkindirr

ni itu imungga aba bu nga ni da yi na agẹ amuwa.
20 Ùwà ti si ta na meme hen, ùwà bu du
anishirr angga ba ni inggya a da inkindirr
indanda yi nggo ingga i na aba a gri ingga
na nga na agẹ ka Akaba anu Yahuda ka.
21 Inkindirr iyirr yo a ka da di ingga ì na
yi, inggi ì si inkindirr yi nggo ingga ì da yi
hantu na akaba a bre amu wa da di: 'Nu
nggo ingga ì kpanye di abi kɨ ba a taka tasi
ni ibe, ima yo ì du ba a ko bre ki ingga amu
angga ka ari.' "
22 Mre u Feli nggo à ka hi Anko a Atiko wa
kakami ba, à du ure ku kre. Na ddu ba di,
"Lisiya, ankpye abi ta iku unkpi wa, à ti nga
bari ingga ta gurr ure umuwa ku."
23 À da ku ankpye abi ta iku wa di à bu
gri Bulu ku zu na so gbye ma, na bu du ma
sha ttu unddunddu ntsɨ, na du akpukpama
ba a ka bu gri ku aseki angga ka nggo à zha
nggo.

Bulu à re nu anu Feli ba tuku uwama wa Drusila

24 A ki ivi ntsɨmi anu Feli tuku uwama wa
Drusila, ani Yahuda, à tu ba a yo Bulu, uwa
nga ni re ba ni itu i ikpanye ni Kristi Yesu
ku.
25 Nggo Bulu à so re ni itu i izirr wre na
agẹ ka Abachi i unushirr, tuku ivu ukpa
gri, na azhibarr nggo Abachi à taka ni bre
ku anishirr amu, isisu i ki Feli, uwa à da
di, "Ùwà ka kukri bari! Kuma! Ingga ti hi
anko, ingga ta du ba yo ùwà zizo."
26 Nu nggo Feli à kye di Bulu à taka gru go
ku angu, na di tu ba a yo ku na ku ttuttumi
na nga ni di re na ku.
27 Ase aha a ni vu sarr u Posiyu Festu à
hun ni imburr i ugona Feli yi. Feli à zha di
ani Yahuda ba a bu kpanye nu uwa ku, ima
yo i du ma à ka Bulu du nu uki ku iharr ku.

25

Bulu à ba ure ku na kuma nu uttu unkpi kakami wa ku

1 Nggo a na Festu ki ugona, uwa ki ivi
itarr na gru zhi nu Kayisarriya na kuma nu
Urushalima.
2 Mre ankpinkpye abikye ba na
ankpinkpye anu Yahuda ba a gri ku Festu
are ka nggo a da di Bulu à na ka nggo.
3 A barr Festu di a bu du Bulu à nga nu
Urushalima. A na meme wre ba bu ka zzu
ngu Bulu na anko, ima yo du ba da di a bu
nga.
4 Festu à ddu ba di, "Bulu à kri iharr nu
Kayisarriya, ingga ta na ni kuma nabo.
5 Ugo wa ti na ki imba inkindirr indanda,
imba bu du ankpinkpye amba ba a ga
ingga kuma nu Kayisarriya ku bre surr
ku."
6 Bu Festu à so ki ivi itandarr, ka bu si
iwurr na ba bari na kuma nu Kayisarriya.
A zzu na ambre ka uwa so na akaba a ibre
amu wa na ddu ba di a bu gri Bulu na rri.
7 Nggo Bulu à mirri ani Yahuda ba nggo
a zhi nu Urushalima a ka ma yo na atsutsu
na gru so bre di à na aseki shishemi nggo a
si ndanda. Ni ima mi aba a si da inkindirr
yi nggo ka du unushirr a kpanye nu ure
umbarr ku ni itu i Bulu hen.
8 Bulu na nkpama à kisa na aseki ka nggo
a bre nggo, na ddu ba di, "Ingga i si na
inkindirr indanda ku are ka ani Yahuda
ka hen. Ni si na ku Uki ku Ibarr umba
ku tuku Kayisa nu Roma wa inkindirr in-
danda hen."
9 Festu à zha du uwa ta du ani Yahuda
ba a kpanye na ku nggo, na gru zhi Bulu
di, "Ùwà ta kpanye ni ga ingga kuma nu
Urushalima ku rẹ narr itu imuwa ttungo
na are ka nggo a da du ùwà na ka nggo?"
10 Bulu à da di, "Ingga kri si na akaba a
bre are a Kayisa, a si inkla yi nggo a bu bre
ure mungga ku nggo. Ingga si na ku ani
Yahuda ba inkindirr indanda hen. Imba
mi na tu amba i hi kakami.
11 Ingga ti na inkindirr inggi are ka a da
di inta bu si na hen, ni na inkindirr yi nggo
ima a bu ngu ingga, ingga si ta kisa di a bu
si ngu ingga hen. Uwa ti si di are ka nggo
a bre ni itu mungga a si si meme yo hen,
undurr a si ta ba ingga a nu ba hen. Ingga
zhi di a bu di ingga ba ure ku ni kuma nu
Kayisa wa ku!"
12 Festu à re bi na abi so na akaba ama
ba ba, na da di, "Ùwà ba ure ku ni kuma nu
Kayisa ku. Ùwà ta kuma nu Kayisa yo ku!"

Festu à re nu Agripa ku ni itu i Bulu

13 A ki ivi ntsɨ uttu Agripa tuku Banisi,
uvayirr ama wa, a mirri nu Kayisarriya
nga ni ichirr nye chi Festu.

14 Nggo a sha so ma ivi nabo, u Festu à vu
ure ku Bulu ku à bre ku uttu wa. Uwa ddu
ma di: “Unushirr numa à se nggo Feli à ka
ma du ni iharr.
15 Ingga i nga nu Urushalima nggo
ankpinkpye abikye ba na akikre bu
Yahuda ba, à bre du ugo wa à na aseki
ndanda na da di ingga bu ngu ma.
16 “Ingga i ddu ba da di, a ti da di unushirr
à na inkindirr indanda, anu Roma a di du
undurr wa nggo a nga ma inkindirr yi a re
narr itu ima kye na ashishi ka abangga ba
nggo a nga ma inkindirr yi nggo.
17 A nga ni inggya nggo ingga i ki korr ni
zzu na ambre ka ni du ba a gri ma nga ki
ingga na akaba a ibre amu wa.
18 Abi kri azanyirr na ku ba a gru kri na
si da inkindirr numa ndanda ni itu ima yi
nggo ingga ì kye di a ta da hen.
19 A sha ri anta yo na ku ni itu i anko nggo
a di barr Abachi nggo. Na re ni itu i ugo
numa a yo ma di Yesu nggo a ka ttu ba u
Bulu a kisa di a se tsitsirr.
20 Ure ukuma ù shi ki ingga ibwu, ingga
zha inkindirr ida chankarr nu ure ku, nggo
ni zhi Bulu di a ta kpanye na kuma du ba ku
bre ku amu nu Urushalima.
21 Bulu à kà na ba ure na gru. À barr di a
bu harr uwa zu na gbye uwa du Kayisa wa
nga ni han ku uwa ure ku. Ima yo di ingga
du ba a zu ma na so gbye ma nu nggo ingga
i taka turr ma kuma nu Kayisa wa ku.”
22 Agripa à ddu Festu di, “Ingga zha di
ingga ka wo ugo wanggo na nkpamu.”
Festu à ddu ma di, “Ùwà ta wo ma ambre.”

Bulu à kri na agẹ ka Agripa

23 Ambre ka nggarr anu Agripa tuku
Banisi a mirri nggo, aba a gbyarr ba asa
na chi ba, na rro tsarr ba. Aba a zirr na
ankpinkpye abi ta iku ba na anishirr bi
ìgbù ba nggo a kye ba ssu na ashishi na
mirri nu uki unkpi ku nggo anishirr a di
nggurr bi ma. Festu à du ba a gri Bulu na
mirri.
24 Festu à da di, “Uttu Agripa na anishirr
ba we nggo a si ni inta ba ni inggya, imba
i hi ugo wanggo nggo ani Yahuda ba we ni
inggya tuku Urushalima a nga ni yi ki ingga
ni itu ima yi nggo. Aba a nggurr ungo na
angu di a bu ngu ma.
25 Ingga i si hi ma na inkindirr yi nggo i
ma a bu ngu ma hen. Uwa si nggo uwanggo
ku itu ima a ba ure ku na nga nu Kayisa
wa ku, nggo ingga kye ni ta turr ma nga nu
Roma.
26 Ingga nanko i sama ni inkindirr karr
nggo ingga ta charr ku Kayisa wa ni itu ima
yi. Ima yo di ingga gri ma ni nga ni inggya
na agẹ amba, ingga kye ùwà uttu Agripa yo
kakami, wre ku ùwà ti bɨ ure unggo ku kye,
ingga i bu si ni inkindirr yi nggo ingga ta
charr nggo.
27 Ingga i kye i si ta wre hen ingga bu turr
uni kri ni iharr kuma sama ni ida inkindirr
yi nggo a da di à na nggo.”

26

Bulu à re narr itu ima na agẹ ka Agripa

1 Agripa à ddu Bulu di, “Ingga i nu ùwà
anko ùwà bu re ku itu imuwa.” Bulu à ki
ba nu ungo na re kisa na aseki ka nggo ani
Yahuda ba a bre da à na ka nggo, na da di,
2 “Uttu Agripa, ingga i kye a si ki ingga
inkindirr inyarr nggo ingga i kri na agẹ
amuwa ari ta kisa na aseki ka nggo ani
Yahuda ba a bre di ingga na nggo.
3 Ingga da meme nu nggo ùwà hi aseki ka
nggo ani Yahuda ba a di na ka. Ùwà hi iso yi
nggo ani Yahuda ba a di so nggo, ni hi anko
ka nggo iso yi i si ba na nkanka nggo.
4 “Ani Yahuda ba wemi a hi ingga zhi ni
imimarr itsa mu. A hi iso yi nggo ingga i so
na akonta tuku nu Urushalima.
5 A ka ti da aba a ta da ure ujiji mu, aba ta
da ki imba di ingga ì si anu Farrisi ni si di
rro nu ure ku ibarr Abachi hen.
6 I ziza nggo ingga ì kri aba ta bre ki
ingga amu nu nggo ingga i so surr ashishi
di Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da zu
du uwa ta na ku akiki amunta ba nggo.
7 Ima yo i du aki awurr na aha ka Israila
ka a so di barr Abachi na azhi ni ibittu, na
so di surr ashishi ku aseki ka nggo Abachi
à da zu du uwa à taka na nggo. Uttu, ùwà
à si ku i surr ashishi iyiyirr ima yo, du ani
Yahuda ba a bre aseki angga ka surr ki
ingga.
8 A sa angginggi di imba ani Yahuda i ma
chankarr ni kpanye di Abachi à ka du abi
kɨ ba a tasi?

9 “Ingga ni itu imungga ì kye di ingga ta
kri karrkarr ni kà isa i Yesu anu Nazareti
yi.
10 A si inkindirr inggi yi nggo ingga i na
nu Urushalima nggo. Ankpinkpye abikye
ba a di kpanye ki ingga, di ingga di vɨ an-
ishirr ba Abachi shishemi ku harr. Aba ti
ttu ba iba di a ta ngɨ ba nggo, ingga kpanye
di a bu ngɨ ba.
11 Ankpu shishemi ingga di ki ba iha na
aki ka issubi ka ani Yahuda ka ni na anko
nggo a ta du ba a re are andanda ni itu i
Yesu. Ingga i ki unfu na ba kakami, ni di
ssuzzu ku di zha abiga ba ni igbu inggi yi
nggo i si si imunta hen, wre ki ingga i bu ki
ba iha.

Bulu à bre nggo uwa à na na kaki uniga nggo (Indu 9:1-19; 22:6-16)

12 “A si na ankpa anuma nggo ingga i kpa
angbamvu na ankpinkpye abikye ba ba.
Angbamvu a kama yo a kpanye ki ingga di
ingga bu kuma nu Damasika ku vɨ abiga ba
nabo.
13 A si na anko a Damasika na azhi na
atsutsu, ingga i hi uru numa la nzarr zhi
nu unkplassu nu la mri azhi wa. Ù la kago
ingga na anishirr ba nggo a so zirr ni ingga
ku nggo.
14 Inta kuhre ni imimi wemi, ingga i wo
ukorr u ddu ingga ni irrirri inu Ibraniya
di, ‘Shawulu, Shawulu, ùwà so ki ingga iha
ngginggi? Ùwà so ki ku itu imuwa ankpa,
nggo ùwà so ta anggaza nâ ta sa alando
aniru nggo a so kà iwo amfarr a atiko ama
wa.’
15 “Ingga i zhi di a su uwanggo nggo,
Atiko?”
“Atiko wa à da di, ‘A si ingga Yesu,
wanggo nggo ùwà so ki ma iha yi nggo.
16 Gru kri kikri. Ingga nggurr ssuzzu ku
ùwà, wre ki ingga bu na ùwà ki uvurr iko
amungga. Ùwà ta da ku abanu inkindirr yi
nggo ùwà i hi ni itu imungga ari nggo, tuku
inkindirr yi nggo ingga ta tsarr ùwà ni ichi.
17 Ingga ta kpa ùwà ttungo na ango ka
anishirr bu Israila tuku abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen. Ingga ta tu ùwà kuma
na aba yo ba.
18 Ùwà ta ku bwu ba ashishi, ni ttu ba zhi
ni ibwu kuma ni ila iru. Ni ta ttu ba zhi nu
ukyekye ku Isheta gri kuma nu ukyekye ku
Abachi, wre ba bu kpa inggurr zhi ku ila
ure imbarr yi. Na ta kpa abubo a iso na
anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba
nu nggo a kpanye ni ingga ku nggo.’

Bulu à bre nggo uwa na ku Yesu undu nggo

19 “Uttu Agripa, à si ima yo di ingga i na
inkindirr yi nggo ula ku ù da ki ingga zhi
nu unkplassu.
20 Ni imɛ̀mɛ̀ yi, ingga i bre ku anishirr
ure ku nu Damasika, ni kuma nu Urushal-
ima tuku igbu yi kago nggo i si si anu
Yahudiya hen. Ni ikikre yi, ingga i kuma
na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen
ni ku ddu ba di, a bu kasarr na kanga na
Abachi ku! Ni du iso tsitsirr imbarr yi i
tsarr inta di aba a kasarr jiji.
21 A si amarr akama yo a du ani Yahuda
ba a vu ingga nggo ingga i si nu Uki ku Ibarr
ku na da aba ta ngu ingga.
22 Bazhi ni ima, Abachi à di zi ingga. Ima
yo di ingga kri ni inggya so bre ku anishirr
we, ankpinkpi na atsitsa, inkindirr yi nggo
ingga ì hi yi. Inkindirr yi nggo ingga i da i si
iyiyirr ima yo nggo abi kpa are ba, u Musa
a da di taka la nggo,
23 di Kristi wa à taka ki iha na taka si ni
imɛ̀mɛ̀ ni tasi ni ibe, wre ku Ure ku wre ku
ikpa ittungo ku nggo a da ku anishirr ama
anu Yahuda ba na abangga ba nggo a si si
anu Yahuda hen, a bu bwu ba ashishi nâ ta
su ila iru nggi.”
24 Nggo Bulu à so re meme u Festu à
nggarr ito na ku di, “Bulu, ùwà i la! Ibre ta
anko imuwa yi i du ùwà ta la.”
25 Bulu à ddu ma di, “Ingga si la hen,
ankpye Festu. Are ka nggo ingga ko re nggo
à si are ajiji, i wre ingga i da ka.
26 Uttu Agripa mi à hi are ka, ima yo ì du
ingga so re sama ni isisu nu nggo ingga hi
di à hi aseki angga ka a si ajiji, a si na ka
sharri mu hen.
27 Uttu Agripa, ùwà kpanye na aseki ka
nggo abi kpa are ba a charr da nggo? Ingga
ì hi du ùwà kpanye na ka.”
28 Uttu Agripa à ddu Bulu di, “Ùwà kye du
ùwà ka ka ingga ki uniga Kristi ni ikuso ntsɨ
inggi yi?”

29 Bulu à ddu ma di, “Ka ntsɨ, ka ì ta anko,
ibarr imungga inggi i si di Abachi bu du
ùwà na abangga ba nggo a so wo ingga ni
re yi we a bu si nâ ti ingga i se, na bu sama
na ache angga ka yo mre.”
30 Mre uttu wa tuku ugona wa, u Banisi
na abanu ba wemi a gru kri kikri.
31 Na share nggo na ddu ikpa di, “Ugo
nggo à si na inkindirr yi nggo i ma a bu ngu
ma ka gri ma ku harr hen.”
32 Agripa à ddu Festu di, “Ka du ugo nggo
a si ba ure ku na kuma nu Kayisa wa ku hen
a ka ttu ma ttungo.”

27

A du Bulu ga ijirrigi i amasirr kuma nu Roma

1 Nggo a kpanye di inta bu kuma ni
Italiya, na ka Bulu tuku abi kri harr abanu
anu Juliyo, ankpye a inkirr i abi ta iku i
Roma yi nggo a yo yi di, “Inkirr i Kayisa
Agostu.”
2 Inta i rri ni ijirrigi i amasirr nggo so
zhi nu Adramitiyu ni i ta so kuma ni igbu i
unddu amasirr yi nggo si na anga ka Asiya
nggo. Inta ga ijirrigi yi share. Arristaku
anu Makidoniya nggo zhi ni igbu nu Tesa-
lonika à ga inta.
3 Inta zzu na ambre ka ni rri nu Sido.
Juliyo à na wre ku Bulu na du ma ku kye
akpukpama du ba nu ma aseki ka nggo à
zha na undu na ka nggo.
4 Inta gru kuchi nu uzirr ku, unddunddu
ku u so go ni turr inta tankpami, inta kye ni
hun hin hun ga unddu ku Sayiprosi, igbu
wanggo nggo a si na atsutsu ka amasirr ka
nggo.
5 Inta kucha inyi wa ni kashirr i anga ka
Silisiya tuku Pamfiliya ni nga nu Mirra nu
Lisiya.
6 Nabo ankpye abi ta iku wa à hi ijirrigi
ì so zhi nu Alezandra ni ta kuma ni Italiya,
mre na di inta i rri na yi.
7 Inta i darr ni ijirrigi yi bwemi ki ivi
shishemi ni ki iha bari ni rri nu unddu inyi
ku igbu nu Kinidu. Unddunddu ku u han
inta ni kuchi nu uzirr ku ga anga nggo inta
i so kuma nggo. Inta kye ni darr ba ni igbu
nu Salimone, wre ku igbu nu Kreti wa nggo
a si na atsutsu ka amasirr ka à bu chirr ki
inta unddunddu ku.
8 Inta so darr ga unddu inyi ku ni ki iha
bari ni nga ni inkla numa a yo yi di, inkla
Izu Ijirrigi Zizi, i si ta anko zhi ni Lasiya
hen.
9 Inta i so tanko. Uzirr ku mi ù gru ki
isisu, nu nggo uhwa ku uwurr ku und-
dunddu ku ù ka ma ba, nggo Azhibarr
Inggurr Ila Ure* wa a ka vu sarr ba. Mre
u Bulu à nu ba amarr di,
10 “Akpukpa mu, ingga i kye inta ti darr
ziza nggo ijirrigi imunta yi mi ni iki yi nggo
ijirrigi yi i vu yi nggo ì ta na ki ndanda,
anishirr mi a ta kɨ.”
11 Ankpye abi ta iku wa à kpanye ni
inkindirr yi nggo ankpye ni ijirrigi wa tuku
akikye wa a da nggo, na si kpanye nu ure
ku Bulu ku hen.
12 Inkla izu ijirrigi yi i si wre nggo a ka so
nabo ma nu umvru ku ni kre yi hen. Ima
yo du igarr anishirr yi a gru gbirr uzirr ku
kye hi di aba ka ku rri nu Fonika. Fonika
à si ni igbu nu Kreti nggo kri na atsutsu
ka amasirr nggo. Abubo a zu ijirrigi i
amasirr wa nggo a se nabo a kri sharri ku
unddunddu ku.

Unddunddu u go ni inyi wa

13 Unddunddu ntsɨ u gru so go zhi ni
ikashirr, abi na undu ni ijirrigi ba a kye
di aba a ta na inkindirr yi nggo a zu ni
isisurr di aba ta na nggo. Na gru ttu inkpu
inklo yi nggo di lo ijirrigi yi zu ni inkla iyirr
ssuzzu na amasirr wa, na darr ijirrigi yi so
ga unddu ku Kreti.
14 Mre unddunddu unkpi, nggo u di go
zhi ni ikatu i anza ambre, u gru go zhi ni
igbu wa nggo amasirr wa a ka ma yo na
atsutsu nggo.
15 Unddunddu ku u nggurr ni ijirrigi.
Ijirrigi ima chankarr ni turr unddunddu ni
kuma, inta kye ni ba ttungo ni turr yi, ni du
yi ka so ga inkla yi nggo unddunddu ku so
ba.
16 Unddunddu unkpi ku u go inta gri nga
na achi ka ivi igbu wa nggo a ri Kawuda,
amasirr wa a ka ma yo na atsutsu nggo.
Anga wa nggo inta i se nggo à kri sharri

* **27:9** *Azhibarr Inggurr Ila Ure wa:* Ani Yahuda a di zu azhi anggo ni ise ki azhi a wre a Abachi. Azhibarr ama a di si kuma ni ivi ise yi nggo unddunddu undanda u di gru ni inyi wa.

ku unddunddu ku. Inta i tsi kakami nu unddunddu ku ku ni narr uddu uvutsa ku kpa.

17 Abi darr ijirrigi ba a gba uddu uvutsa ku ni yo ni ijirrigi yi, na lo ijirrigi yi na azhizhi kago. Nu nggo a kru di ijirrigi yi ì ta ku rri nu ugbuhun ku Sirriti,† ni Libiya, ima yo i du ba a ttu upri inkru ku tuku iki inuma yi nggo i di zi ba ni turr ijirrigi yi nggo, na ttu ijirrigi yi ttungo du unddunddu ku u turr yi ni so kuma.

18 Nu nggo unddunddu ku u ka ni so go kakami nggo, aba zzu na ambre ka na ddu iki numa yi nggo ijirrigi yi i gri nggo a so tu surr nu umi ku amasirr ku.

19 U nu tarr wa zizo aba ddu aseki anuma ka ni ijirrigi yi tu surr na amasirr wa.

20 Inta ma ivi shishemi sama ni hi azhi ni si hi intsintsẹ hen, unddunddu ku u ka ni so go kakami, inta ttu isisurr glo di inta ta ssuzzu zizi ni ijirrigi yi.

21 Nggo anishirr ba a so ta anko sama ni iri inkindirr, u Bulu à gru kri na ddu ba di, “Amuya, ka di imba i wo ki ingga ni si di inta i gru nu Kreti hen, inta ka si ki iha inggi yi ni vu aseki angga ka kahre ma mi hen.

22 Ziza nggo ingga i barr imba, vu isisurr. Uyirr amba a si ta ttu hen, ijirrigi yi mu i ta na ki ndanda.

23 Unitu a Abachi wanggo nggo ingga i di ga ma ni di barr ma nggo à nga ni kri ki ingga nu ungo yirr ni ibittu,

24 na ddu ingga di, ‘Si kru isisu hen Bulu, ùwà ta kri na agẹ ka Kayisa wa. Abachi nggo à di na wre ku ùwà nggo à ta kpa anishirr ba nggo imba i so zirr ma mi nggo a ttungo.’

25 Meme nggo amuya, imba bu vu isisurr. Ingga hi Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da ki ingga nggo.

26 Ni ima mi unddunddu ku ta turr inta ko ni inkla krizhizhi numa nggo amasirr a ka yi yo na atsutsu nggo.”

27 Ni ibittu na azhibarr awurr nu nẹs wa, unddunddu ku u turr inta kago ni inyi nu Mediterreniya wa. Na atsutsu ka ibittu ka, uwa zzu ku abi darr ijirrigi ba di inta i ko ki ywhiywhirr nu unddu ku inyi ku.

28 A ba izhizhi itsarr ita i amasirr a lo ni inkpu inklo na tu yi tu yo na amasirr wa, wre ba bu hi ita i amasirr yi. Uwa si imita iso itarr ni itangba (37). A sha so na gru tsarr kye zizo amasirr wa a si imita iso itarr ni itangba (27).

29 A kru di ijirrigi yi ì ta ku nggurr na angbinta, na vu ankpi anklo anẹ a lo yi zu nu ugo, ni inkla iyirr, na ko barr Abachi di ambre a bu nggarr.

30 Abi di darr ijirrigi ba a gru ko ssu anko wa nggo aba ta kru share. A ba uddu uvutsa ku a tu yo na amasirr wa, na gru na da aba ta ku lo ankpu inklo numa ngga tu surr ni ichi i ijirrigi yi.

31 U Bulu à ddu ankpye abi ta iku wa na abi ta iku ba di, “Abikye ijirrigi angga ba a ta si so ni inta ba ni ijirrigi hen, imba ta kɨ ni ijirrigi inggi yi.”

32 Abi ta iku ba a gru sarr azhizhi ka kahre na du uddu uvutsa ku ù gu kuma.

33 Ambre a nise nggarr hwa hwa, u Bulu à tsi ku anishirr ba ango wemi di a bu zha ila a ri. À ddu ba di, “Imba i ki ivi iwurr ni inẹ inggi ni so sama ni iri inkindirr.

34 Ingga tsi ki imba ango kpa ila ri, wre ki imba bu so tsitsirr ni si kɨ hen. Infunfutu iyirr i si ta nado ki imba hen.”

35 Bulu à da meme nggo, na ba unfonfo na nyarr ku Abachi na ashishi ka anishirr ba, na mɨ ma ta.

36 Anishirr ba a vu isisurr gri na gru kpa ila ri wemi.

37 Inta wemi ni ijirrigi yi i si anishirr ayiyirr aha ni iso tangba na tani (276).

38 Anishirr ba a ri shi wemi nggo na gru ddu alikama ka wemi a tu surr na amasirr wa du ijirrigi yi i kaki futtuttu.

Inggarr i ijirrigi yi

39 Nggo ambre ka à nggarr, abikye ijirrigi ba a kye unddu ku amasirr ku chankarr na si hi inkla yi nggo aba a se hen. A hi inkla inuma i ttu itu na amasirr wa nga na ábì, na gru da aba ta turr ijirrigi yi ssuzzu nga nabo.

40 A gye ankpu inklo ka nggo di lo ijirrigi yi zu ni inkla iyirr nggo, na du ka ji rri na amasirr wa. Na ddu azhizhi ka nggo di lo unkunkurr ku idarr ijirrigi ku nggo. Mre na gɨ upri inkru ku ni ichi i ijirrigi yi i zirr

† **27:17** *Sirriti:* Inkla inuma nggi hinga nu unddu inyi ni Libiya, nggo amasirr wa a si ta hen.

nggo ijirrigi yi i gru so gu ga unddunddu ku kuma nu unddu ku amasirr ku.
41 Ijirrigi yi ka ni ku nggurr nu ugbuhun ku. Itu ijirrigi yi i ku harr, ankinkirr ka a hlo ugo ku nggarr.
42 Abi ta iku ba a na anko wa nggo aba ta ngɨ abi kri iharr ba wemi, wre ba bu si darr ssuzzu hen.
43 U Juliyo, ankpye a abi ta iku wa à zha anko du uwa ka kpa Bulu ttungo, na han abi ta iku ba ni na inkindirr yi nggo a zha di aba a ta na yi nggo. A na meme nggo na du abangga ba nggo a hi idarr nggo, a tu rri na amasirr wa na so darr kuchi kuma na ábì.
44 Abanu ba a vu ankpunkpu nkinkurr ka na ankpu ijirrigi ka gri na darr na ga ba. Inta wemi na meme yo ni ssuzzu zizi nga na ábì.

28

Bulu à nga nu Malta

1 Nggo inta ssuzzu zizi nga nu unddu ku amasirr ku, aba a da ki inta di a yo inkla ima yi nggo kri na atsutsu ka amasirr ka di Malita.
2 Abi ìgbù ba a kpa inta zizi. Ahru a so ku, umvru u su, aba a mu uru di inta vri.
3 Bulu à vu infinfla inkinkurr so surr nu uru ku, ìwǎ à wo issu iru yi na gru ssuzzu ni tse Bulu nu ungo na klo ku na ku.
4 Nggo abi ìgbù ba a hi ìwǎ wa ni klo ku Bulu nu ungo ku na ddu ikpa di, “Ugo wa nggo à si uni ngu unushirr. Ni ifirr ssuzzu ima yi na amasirr wa mi, azhi* a amasirr wa nggo à di du anishirr a ki iha ku ikpala imbarr yi à ta ngu ma.”
5 Bulu mɨ ungo ku ìwǎ wa à jaku nu uru ku na si na ku inkindirr hen.
6 Abi igbu ba a kye di ukpa ku Bulu ku ù ta ssu, ka Bulu à ta gru ji jaku iku. A so ta anko na si hi inkindirr na ku Bulu hen, na kasarr da na amarr ambarr ka di Bulu à si ábáchí.
7 Bazhi nabo na kuma ni izzuzzu i Pubilu, ankpye unkpi uni kye igbu wa, à si ta anko hen. À kpa inta zizi, inta ki ivi itarr ni se abichirr ama.
8 Aki a Pubilu wa à sama nu ukpa kyekye na kurr ko wri kpakpa ku umvru, ine ihan ma uwa so kahre ayiyi. Bulu à rri kuma ku kye ma, na barr Abachi, na sa ango na ku, uwa wre.
9 A na meme nggo abu lolo abanu ba ni igbu wa a nga, uwa a barr aba wemi a wre.
10 A ni inta aseki shishemi inta ta gru ni ijirrigi yi aba a surr ki inta aseki anuma nggo inta ta na undu na ka nu uzirr ku nggo.

Anu Bulu a gru nu Malta kuma nu Roma

11 Inta ki ihwa itarr ni gru ga ijirrigi i amasirr yi nggo i zhi nu Alezandra. A yo yi di, “Anazhi Ahẹ,” (Kasto tuku Poluku). A na ba aha mi sa ni itu ijirrigi yi. I kri nu Malta zhi na aba mu.
12 Inta ga yi ni nga ni rri ni igbu nu Surraku ni ki ivi itarr nabo.
13 Ni gru nabo nga nu Regimu. Ambre ka nggarr unddunddu u gru so go zhi ni kashirr, inta i ki ivi iha ni rri nu Putiyoli.
14 Inta i hi abiga abanu nabo, aba a di inta i so na ba ki isati iyirr. Mre inta i nga nu Roma.
15 Amuya ba nu Roma a wo inga imunta yi na gru zhi ni igbu yi gbagbamu nga ni inta ba nu Udu ku Apiyo tuku Ako a Kpa Abichirr Atarr wa. Bulu à hi ba na nyarr ku Abachi, na kaki kyekye kakami.
16 Nggo inta i rri nu Roma nggo, u Bulu ku so na nkpama na zu ku uni ta iku di a bu so gbye ma.

Bulu à re ure ku Abachi ku nu Roma

17 A ki ivi itarr u Bulu à yo ankpinkpye ba ani Yahuda ba ni issubi. A nga ni nggurr bi nggo, uwa à ddu ba di, “Amuya, ingga i si na inkindirr indanda ku aba akonta ba hen, ni si vu sarr ku aseki ka nggo akiki amunta a di na ka hen, aba vu ingga nu Urushalima a nu anu Roma ba.
18 Anu Roma ba a bɨ ure umungga ku kye na si hi inkindirr indanda ni ingga ku hen, na da aba ta ttu ingga ttungo.
19 Ani Yahuda ba a kà. Nggo ingga kye chankarr ni ba ure ku ni nga nu Kayisa ku. Meme mi ingga si da di anishirr amungga a na ki ingga ndanda hen.
20 Ima yo di ingga da di ingga ta hi imba ni re ni imba ba. A yo ingga na ache angga ka ku Atiko wanggo nggo ani Israila ba a surr ashishi na ku nggo.”

* **28:4** *Azhi a amasirr wa:* Anishirr ba a kye di a yo azhi anuma na amasirr mu di Ina Narrnarr. Azhi ama yo à taka nga ni ki amimi anishirr ba iha.

21 Aba a ddu ma di, “Inta i si kpa ung-
bamvu numa zhi nu Yahudiya ku inga
imuwa yi hen. Uyirr nu umi ku amuyirr
amunta a si zhi nabo na ni da ki inta
inkindirr indanda ni itu imuwa hen.
22 Ni ima mi, inta zha di inta ta wo amarr
amuwa nu nggo a re ndanda ni itu i nggurr
bi yi nggo ùwà se nu umi nggo.”
23 A zu ivi i nggurr bi nu Bulu ku, anishirr
shishemi a nga ni inkla yi nggo Bulu à di so.
Uwa so di bre ba are ka ittu i Abachi yi zhi
na ambre ma ni ibittu. À kri karrkarr du
uwa ta du ba kpanye nu ure ku Yesu ku zhi
na Are ka Musa tuku icharr i Abi kpa are yi.
24 Abanu ambarr ba a kpanye nu ure
umaku, abanu ba a si kpanye hen.
25 A re varrvarr ku ikpa, na ga ki na
nkanka, nggo u Bulu à da di, “Ima ma nggo
Izhi Iwre yi i du Ishaya uni kpa are Abachi
wa à da di:
26 “ ‘Kuma ku da ku anishirr angga ba di,
“Imba ta wo, ni wo yo mre ni ta ssurr achi
ka inkindirr yi nggo imba i wo nggo;
imba ta kye kakami ni si ta kye hi hen.”
27 A si nggo isisurr i anishirr angga ba i tsi
kakami;
a ka si wo ure na atu ambarr ka hen,
na ttu ashishi ambarr ka.
Na ka di i si si meme hen, ashishi ambarr
ka ka kye hi,
atu ambarr ka ka wo ure,
isisurr imbarr yi i ta hi inkindirr
krizhizhi mi
aba ka kanga ni ingga ku, ingga ka du ba
wre.’ ”†
28 Ni ikikre yi Bulu à ddu ba di, “Imba bu
hi di Abachi à zha du uwa ta kpa abangga
ba nggo a si si anu Yahuda hen ttungo! Aba
a ta shirr atu na ku.” [
29 Nggo Bulu à re kre, anu Yahuda ba re
kisa kakami ni ikpa na ga share.]
30 Bulu so ki ase aha ni iko yi ihan inklo,
na so di kpa anishirr ba wemi nggo a di so
nga na ku.
31 Na so di bre are ka Ittu i Abachi yi, na
bre are ka Atiko Yesu Kristi, sama ni isisu.
Undurr à si han ma hen.

† **28:27** Kye zizo *Ishaya 6:9-10.*

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Roma ba
Ure ku mẹmẹ

A si Bulu nggo à charr ungbamvu unggo ku *(Kye nu 1:1)*. À charr ku anishirr ni inggurr bi i Abachi yi nu Roma. Igarr imbarr yi i si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na a kaki ani Yahuda ba nu ugo mu.

Bulu à wo ure ni itu i inggurr bi i anishirr ba Abachi ba nu Roma, na nise kuma nabo kye. Uyirr mi nu umi ku abi ko na angu ba a nise kuma nu Roma kye. A zhinu a si ani Yahuda ba nggo a kaki abiga ni ivi i Pentiko yi nggo, zhinu aba yo a ka zhi nu Urushalima na nga ni bwu inggurr bi i Abachi yi nu Roma*(Indu 2)*.

Bulu à tsarr ba di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, abi na si abi la ure wemi, na zha ikpa ttungo. À da di anishirr a vu sarr ku Are ka Abachi Uni wre wa.

Bulu à tsi ango ku abangga ba nggo a ta bre ungbanvu ku di a bu na iga imbarr yi ssuzzu zizi na aki ka nggurr bi ambarr ka tuku ni ingbingbru i abi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-17*
Ila ure i anishirr yi tuku ikpa ttungo i Kristi yi *1:18–5:21*
Ukyekye ku Kristi ku u du inta i ba ila ure inggurr *6:1–8:39*
Inkindirr yi nggo Abachi à ssu zu ku ani Yahuda *9:1–11:36*
Uzirr ku abiga *12:1–15:13*
Ure ku ikikre ku *15:14–16:27*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Kristi Yesu, tuku uni ko na angu nggo Abachi à ttu ingga na ni ingga undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre umaku. A si ingga yo i so charr ki imba.
2 Ure ku wre ku nggo Abachi a ni angu na du abi kpa are ama ba a da ni ikuchi yi nu Ungbamvu ku Abachi ku.
3 Ure ku wre ku u si ni itu i Uzuma wa, Atiko munta wa, Yesu Kristi. Nu ukpa ku Unushirr, à si uhanma a Doda.
4 Abachi à tsarr nu ukyekye ku Izhi ima yi di à su Uvuvurr a Abachi, na gi ma gru ni ibe.
5 Abachi à du Kristi à ttu ingga ki uni ko na angu, wre ki ingga bu na ku Kristi undu, meme ni bu gri anishirr bi ingbingbru ba we, ni nga du ba ni yo isisurr na Abachi ku, na bu wo ku ure.
6 Imba mi nu Roma nggo Abachi a ka yo imba ki a bu Yesu Kristi ba, imba i si nu umi.
7 Ima yo di ingga ko charr ki imba wemi nu Roma, nggo Abachi à kpanye ni imba na yo imba ki anishirr ama nggo.

Ingga i barr di Abachi Aki amunta wa tuku Atiko Yesu Kristi a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu a barr na nyarr ku Abachi

8 Ingga ta kuchi nyarr ku Abachi amungga ni isa i Yesu Kristi ni itu imba we nu nggo anishirr kago ingbingbru yi a so wo nggo imba ikpanye ni Yesu ku nggo.
9 Abachi à hi krizhizhi di ingga da su ure ujiji. Abachi wa nggo ingga i na undu ku ibre ku anishirr Ure ku wre ku Uzuma ku ni isisurr iyirr nggo.
10 Abachi mi a hi di ingga di se na amarr amba ni ibarr imungga yi ttuttumi. Ingga barr di Abachi a ti kpanye uwa bu na ki ingga anko di ingga kru ni rri ni imba ba.
11 Ingga zha di ingga ka hi imba ni bu sha inkindirr izizi yi nggo Izhi i Abachi yi i di ni nggo i ni imba, wre ki imba bu kri kyekye.
12 Ida imungga inggi i si di inta bu zi ikpa imunta yi, ingga ni iyo isisurr imungga yi bu zi imba, imba ni iyo isisurr imba yi bu zi ingga.
13 Amuya abiga, imba bu hi di ingga di zha anko zhi ngbangbamu di ingga ta nga ni imba ba, ni na chankarr. Ingga zha di ingga ka ni du anishirr kaki abiga Yesu Kristi, nâ ta si nggo ingga na ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda nggo hen.
14 Undu kuma u du ingga so na ti ingga iri uhla mu ku anishirr wemi. Anu Girrki tuku abangga ba nggo si si anu Girrki hen. Na abi bwu ashishi tuku abangga ba nggo

a ni so ni ibwu, na abi hi ungbamvu na abangga ba nggo a si hi ungbamvu hen.
15 Ima yo du ingga yo isisurr imungga di ingga ta ni bre ki imba abi so nu Roma ba Ure ku wre ku meme.

Ukyekye ku Ure ku wre ku

16 Ishisha i si di ki ingga ni ibre ku anishirr Ure ku wre ku hen, nu nggo ingga hi Abachi à du inta hi ukyekye umaku nu Ure ku wre ku ni kpa abangga ba nggo a kpanye na Abachi ku ttungo, bazhi na ani Yahuda ba nga na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
17 Ure ku wre ku yo u tsarr inta anko nggo Abachi à di kpa anishirr ki azizi. Ina ima yi i di si nu nggo anishirr ngga a di yo isisurr na Abachi ku nggo. A charr na angbamvu ka Abachi ka da di, “Undurr wanggo nggo Abachi à na ma ssubi na agẹ ama, à ta so tsitsirr ku iyo isisurr ima yi.”*

Anishirr we a si bi la ure na Abachi ku

18 Abachi a di tsarr inta unfu umaku zhi nu unkplassu ku ila ure tuku umimi ku anishirr nggo a di cha ure ujiji ku ttu nado.
19 Abachi à ki ba iha, nu nggo a ka hi aseki ama ka ndende mi ba, Abachi yo à tsarr ba na ka wemi na nkpama.
20 Bazhi nu nggo Abachi a na ingbingbru yi mu nggo, anishirr a hi di Abachi a se, na hi du ukyekye umaku u si di kre hen. Na hi di uwa yo si Abachi jiji. Aseki ama ka a si di hi ka na ashishi hen. Na hi da a se ma. A si ima yo i taka du anishirr a zha inkindirr i da ku Abachi chankarr na a taka sama ni inkindirr ida kri atu ambarr.
21 A hi mu yo da Abachi se, na si nu ma inkpinkpye ima yi hen, na si di da di aba nyarr ku Abachi hen. A si na meme hen, na du amarr ambarr a kaki ankalanttu, na du ibwu i tsarr ssu ba ni isisurr imbarr yi, nggo i kurr sama ni inkindirr nggo.
22 A da gigyemi da aba hi inkindirr, na si hi inkindirr hen, a si arrurru.
23 Nggo a ka di barr Abachi ni so sese wa, aba so di barr aseki ka nggo a si ankpunkpru anishirr a na ka zzu unushirr nggo di ttu, na zzu aminche tuku ininazzu i inyarr ki nga ngi nga.
24 Urrurru ku anishirr ukuma yo u du Abachi a kà ba du ba a so na aseki ka zɨ ashishi, nggo isisurr imbarr mu i zha ina nggo. A na aseki ka ishisha ni ikpa imbarr ku.
25 A si kpanye nu ujiji ku Abachi ku hen, na ka di rẹ are. A di kuttu na barr, na na undu ku aseki ka nggo Abachi a na ka nggo, na si kuttu na barr Abachi nggo a na aseki ka hen. A si Abachi uwama yo nggo anishirr a bu di gbyarr asa na ku, ase na ase! Du yi si meme yo.
26 Nu nggo anishirr ba a na meme nggo, Abachi a du ba ki iha na na aseki ka ishisha. Amba ba a ka ukpa umbarr ku di na aseki ka nggo a si di na nu ukpa ku ayamba hen.
27 Aniru ba mi a na meme yo, na si di kurr na amba ba hen, na ka di kurr ni ikpa ambarr ku. Aniru ba a na aseki ka ishisha ni ikpa ku. Ima yo du Abachi du ba ki iha inggi yi nggo aba ngga a zha ku atu ambarr nggo.
28 Nu nggo, anishirr a da di, “Inta ta kpamusu ni inkindirr yi nggo iwre nggo anishirr ka hi yi ni itu i Abachi nggo.” Ima yo i du Abachi a ttu ba ttungo mre isisurr imbarr yi i ka di ta amarr andanda yo mre.
29 Aseki tankpami a tsarr ssu na ba. Iki awa, ni na ku ikpa undanda, ni ngɨ ikpa, na di vi, na re ikpa mi, na bri nyarr ni iha i abanu,
30 na re ndanda, na na aseki andanda ku ikpa, na si abi karr Abachi, a di re ku ikpa undanda. A di ba da aba a mri anishirr ba we, na si abi gɨ atu. A di zha anko a na aseki andanda yo mre. A si abi kà iwo ku akiki ambarr.
31 A si hi uzizi hen. A si di na inkindirr yi nggo a da di aba ta na hen, na si di ki itito na abanu ba hen.
32 A hi di are ka Abachi ka a da di anishirr ba ngga nggo a ti kɨ abangga ngga a zha. Na ka na so di na aseki akama na kpanye ku abanu nggo a na ka nggo.

2

Unfu ku Abachi ku u ta ji na anishirr ba we

1 Ùwà uni di kye undanda ku abanu, ùwà ta da angginggi i ta kpa ùwà ttungo du ùwà si di na undanda hen? Nggo ùwà ti da ku abanu undanda umbarr ku, ùwà mi di na

* **1:17** Kye zizo *Habaku 2:4.*

undanda ukuma yo. Meme nggo, ùwà so lo itu imuwa mu.
2 Inta wemi hi di Abachi à ti bre ku anishirr abi na aseki akama amu ambarr ka, uwa à na ma.
3 Imba akpukpamu, imba mi di na aseki andanda ka nggo ni di glo abanu mu da a na ka! Imba ta kru ba nu momonggo ku unfu ku Abachi ku?
4 Bu imba kye uzizi ku Abachi ku ba kahre tuku nggo Abachi à di vu unfu umaku gri na di nggurr hre. Imba si hi di Abachi à na ki imba uzizi umaku, wre ki imba bu kasarr kanga na ku mu hen?
5 Nu nggo imba i ta angbinta harr atu, ni kà ikasarr yi ni ta du iha imba yi i taka si kakami na azhibarr wa nggo Abachi à taka ni du ba a hi unfu umaku ku ila ure imba yi. Azhibarr ama anishirr we a taka hi ibre amu narrnarr i Abachi yi.
6 Abachi à taka nga ni han ku anishirr ama ba inkindirr yi nggo a di na nggo.
7 Undurr wa nggo a ta di na aseki ka iwre, wre ku ka kpa uzizi ni inkpinkpye tuku iso sese, Abachi a taka nu undurr wama iso sese yi.
8 Uwa ta si anishirr abanu ba nanko, a zharr atu ambarr yo mre, na ka ina inkindirr yi nggo a hi di i wre, na ka di na aseki ndanda. Abachi a taka ki ba iha kakami.
9 Anishirr abi na aseki ndanda we a taka ki iha, na ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
10 Uwa ta si abi na uzizi ba nanko, Abachi à taka gbyarr asa na ba. Na taka nu ba inkpinkpye tuku isu. Na ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
11 Na Abachi ku anishirr a su ungo uyirr na si di kye unuma mri unuma hen.
12 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a sama na Are ka nggo a nu Musa. Meme nggo, a di la ure ni isama i Are ka Musa ka na ta kɨ sama na Are ka. Ani Yahuda aba yo a kpa Are ka Musa ka, meme nggo a ti la ure aba ta bre ba Are ka zhi na Are ka nggo a nu ba nggo.
13 Abachi a si kye abi wo Are abangga ki anishirr abi na uzizi ba hen. Abangga ba nggo a na inkindirr yi nggo Are ka a da di a bu na, aba yo si azizi ba na Abachi ku.
14 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a sama na Are ka nggo a nu Musa nggo, amarr ambarr mu di du ba na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo. Meme nggo ni sama i are yi mi, aba hi inkindirr yi nggo Are ka a di a bu na, tuku inggi yi nggo a bu si na yi hen.
15 A na inkindirr yi nggo du anishirr a hi di a charr Are ka zu ba ni isisurr. A di hi uzizi nu ndanda nanka. Amarr ambarr ka mi a di kisa ba na aseki anuma na kpanye ba ma na anuma ka.
16 Uwa si meme yo Ure ku wre ku nggo ingga di bre ki imba nggo, u da di, na azhibarr ama Abachi a taka du Yesu Kristi à bre amarr ka we, nggo anishirr a gri sharri ni isisurr nggo.

Inkindirr yi nggo Are ka a da ni itu i ani Yahuda ba

17 Uwa ti si imba ani Yahuda, imba iyo atu imba di imba sa ani Yahuda ni kye Are ka yo na ashishi ni di nggurr ankẹ di imba si anishirr ba Abachi.
18 Are ka nggo imba ka so di bre nggo a tsarr imba inkindirr yi nggo Abachi da di imba bu na.
19 Meme nggo, imba mi ka tsarr aba kreshishi anko, ni kaki uru ku la ku abangga ba nggo a so ni ibwu nggo.
20 Nu nggo imba si abitsarr abangga ba nggo a si arrurru nggo, imba kye di imba ka tsarr abangga ba nggo a si hi inkindirr nggo hen. Imba i ba ni isisurr imba di ihi Are yi i du imba i hi aseki we ni hi da ure yo mre.
21 Imba di tsarr abanu, imba ka si tsarr atu amba hen? Imba di kri ni bre ku anishirr di a bu si ki ayi hen, ni di ki ayi ka?
22 Imba nggo di bre ku anishirr bi garr, di a bu si ssuzzu ku di zha amba na aniru na ábì hen, ni di na aseki akama. Imba nggo karr aseki ka nggo anishirr a di ba ka ki azhi ambarr nggo, imba mi di rri, ku ki ayi na aki ka ibarr ka.
23 Imba gbyarr asa di imba se na are ka Abachi ni di na aseki ka nggo a di du anishirr a kye Abachi kpa chirr ma, nu nggo imba di na aseki ka nggo are ama ka a da di imba bu si na ka hen.
24 A charr na angbamvu ka Abachi ka di, “A si imba ani Yahuda ngga i du abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a re ku Abachi are andanda.”

25 Imba ti na inkindirr yi nggo Are ka
tsarr iso ka a da di imba bu na nggo bari
iyo iji imba yi i ta si inkindirr izizi. Imba ti
si na inkindirr yi nggo Are ka a da hen, iyo
iji imba yi i si undu ku ruku, ni imba ka so
sama ni iji yi mu.
26 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
na si yo iji hen, aba ma a ti di na inkindirr yi
nggo Are ka tsarr i so ka a di a bu na nggo,
Abachi à ta sarr kye abama mu ki abi yo iji
ba?
27 Meme nggo, abangga ba nggo a si yo
ba iji hen, a ta glo imba ani Yahuda kakami
nu nggo a yo ki imba iji na charr ki imba
Are ka tsarr i so ka chicharr, imba kà ni na
aseki ka nggo are ka a han imba ni na ka
nggo.
28 Ure ku nggo u si di, a si si iyo iji ba na
ábì inggi di na unushirr ki ani Yahuda hen.
29 Iya! Ani Yahuda ujiji wa a si unushirr
wanggo nggo a si ani Yahuda ni isisurr. A si
Izhi i Abachi mu i di na undu ukuma, na si
si Are ka charr chi charr mu hen. Undurr
uwama Abachi mu a di gbyarr ku asa, a si
si unushirr mu hen.

3

1 Ani Yahuda ba a mri abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen na angginggi? Iwre i
abi sarr iji yi i sa angginggi?
2 Iwre yi i si shishemi! Inkindirr imẹmẹ
inggi i si nu nggo Abachi à kpanye na ani
Yahuda ba na re na ba.
3 Abangga ba nggo a kà na a si na
inkindirr yi nggo a di a bu na nggo na?
Ina imbarr ima i ta han Abachi ni na ba
inkindirr yi nggo a da du uwa a taka na ba
nggo?
4 Iya! Imba bu hi di Abachi à di da ure
ukurr ku, anishirr ngga a si abi ki imu. A
charr na angbamvu ka Abachi di,
“Meme yo, ùwà ti re ure, anishirr a bu hi di
ure umuwa ku u si ujiji,
aba a ti gri ùwà na kuma na abubo
ibre amu, aba ta ku kpanye nu ure
umuwa ku.”*
5 Ina ndanda imunta yi i ti du anishirr a
hi uzizi ku Abachi, inta i ta gru ri anta na
ba da angginggi? Inta ka da di Abachi à na
ndanda mu nu nggo inta ti kpala, uwa vu
inta farr nggo? (Uwanggo a si izhi inggi yi
nggo anishirr a ta zhi nggo.)
6 Iya! Abachi ka ti si si uni di na uzizi hen,
à ka si bre ku ingbingbru inggi yi amu hen.
7 Iki imu imungga yi i ti du ba hi
inkpinkpye ni tsarr ijiji i Abachi yi, anggi
mu i du imba i da di ingga i si uni la ure?
8 Anggi mu i du imba da di, “Di inta na
undanda, wre ki inta bu kpa uzizi?” Abanu
a glo ingga na marr ingga da aba a wo ingga
nggo i da meme. A taka lo ba nggo azhibarr
a ilo wa a ti ma ba.

Undurr ni di na uzizi a sama

9 Meme nggo, inta ta da da angginggi
zizo? Na ti inta ani Yahuda ka da di inta
mu i mri abangga ba nggo a si si ani Yahuda
nggo hen? Iya! Ingga i ka da ni imẹmẹ yi ba
di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a du ila ure i lo ba gri kyekye.
10 Angbamvu ka Abachi ka a da meme yo
di:
“Undurr uyirr uni na uzizi à sama, undurr
uyirr mi sama;
11 undurr uyirr u krizhizhi
ni di zha du uwa ta hi Abachi à sama.
12 Aba wemi a ka kasarr ni ga Abachi yi ba;
na di na umimi wemi,
uyirr mi uni na uzizi a sama na ba,
undurr uyirr sama.”†
13 “Are ambarr ka sa ka ngu unushirr,
imu imimi nggi i di ssuzzu zhi ni irrirri
imbarr yi.”‡
“Ibarr angu imbarr yi i so di gri ukpakpa
are nggo si nâ ta si itsɨ i ìwă nggi.”§
14 “Are ambarr ka a tsarr ssu ni uk-
pakpa imarr.”*
15 “Aza ambarr ka a so di ki korr ni ka ayiyi
kahre.
16 A ti ka ba nu momo mi, angba
ndanda a so ga ba.
17 A si hi iso su hen.”†
18 “A si di kru isisu i Abachi hen.”‡
19 Ziza nggo inta hi di aseki ka nggo a
charr ka na angbamvu ka Abachi ka nggo,
a charr aseki akama ku abangga ba nggo
are ka Abachi ka so hru ba nggo. A charr
are ka wre ku anishirr bu ttu angu na si da

* **3:4** Kye zizo *Asarr 51:4.* † **3:12** Kye zizo *Asarr 14:1-3.* ‡ **3:13** Kye zizo *Asarr 5:9.* § **3:13** Kye zizo *Asarr 140:3.*
* **3:14** Kye zizo *Asarr 10:7.* † **3:17** Kye zizo *Ishaya 59:7-8.* ‡ **3:18** Kye zizo *Asarr 36:1.*

inkindirr hen. A ti na inkindirr indanda Abachi a ta vu abi ingbingbru ba wemi.
20 A si si iga Are ka tsarr iso zizi ka, inggi i ta na ùwà ki uzizi na agẹ ka Abachi hen. Iya! Are ka tsarr iso ka a di du inta i hi ila ure imunta yi.

Anko nggo ta di inta sa azizi na agẹ ka Abachi

21 Ziza nggo, Abachi à tsarr inta anko wa nggo à ta kpa inta ki abi na uzizi na agẹ ama nggo. Are ka Musa ka na abi kpa are ba Abachi ba a kpanye da anko wa nggo a ta kpa inta ki abi na uzizi na agẹ ka Abachi a si si ina aseki ka nggo Are ka Musa a da yo mre hen.
22 Abachi di kye anishirr ki narrnarr. À di kpa anishirr ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi yo ku mre.
23 Anishirr we a si abi la ure na si ma abi nga na agẹ ka Abachi hen.
24 Uwa si nggo Abachi nu uzizi umaku à tu Kristi Yesu na si kpa inkindirr ni inta ba hen. Uwa nga ni kpa inta ttungo, na gri inta kanga na Abachi ku.
25 Abachi à du Yesu à nga ni to ayiyi ama wa ki ininazzu na atu munta, wre ki inta anishirr ti kpanye na ku, Abachi bu nggurr ila ure munta yi zhi ki inta. Abachi à na meme wre ku a bu tsarr anishirr di uwa à di kye anishirr narrnarr. Ni ikuchi yi, Abachi a vu isisurr na kye ila ure imunta yi nggurr hre.
26 I ziza nggo anishirr a ti la ure Abachi a ki ba iha, wre ku bu du ba hi uzizi umaku. Ima tsarr di Abachi si di na wre ku abanu nanka hen, nu nggo à kpa anishirr ba nggo a yo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi ku.
27 Angginggi ka du inta nggurr ankẹ? Anggi numa se? Angginggi du a si meme? A si nu nggo inta na inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da? Iya! A si nu nggo inta kpanye nggo, ima yo du yi i si meme.
28 Inta kri karrkarr di ikpanye nggi i di du Abachi a kpa uni la ure ki uni na uzizi na agẹ ama. A si si ina inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da mu hen.
29 Nggi Abachi a si Abachi a ani Yahuda yo mre? A si si Abachi abangga ba nggo a si si ani Yahuda meme hen? Yo-o! Abachi a si ambarr meme.
30 Abachi a si uyirr, na a ta na ani Yahuda ki abi zirr zizi na agẹ ama nu nggo a ti kpanye. Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, Abachi à ta kpa aba mi ki azizi ku iyo isisurr imbarr yi.
31 Meme nggo, inta ka Are ka Abachi ka glo ku ikpanye nggi yo mre? Iya! Inta vu Are ka Abachi ka gri gbangba.

4

Iyo isisurr i Ibrayi

1 Inta ta da di angginggi ni itu i Ibrayi,* aki a akiki amunta wa? A hi angginggi ni itu i ure unggo ku, nggo da di iyo isisurr nggi i ta kpa unushirr ttungo?
2 Abachi a ti da di Ibrayi a zirr zizi ku aseki ka nggo Ibrayi a na nggo, uwa a ti si meme i Ibrayi a se ni inkindirr inggi yi nggo a ka nggurr agẹ na yi nggo. Ni ikye i Abachi, Ibrayi a sama ni inkindirr i nggurr ankẹ.
3 Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Ibrayi à kpanye na Abachi ku, uwa a si ima yo du Abachi à kpa ma ki uzizi.”†
4 Uvuvurr nu undu a ta kpa si azadi ama ka. A si si inkindirr yi nggo undurr a ba ni isisurr ima mu na nu ma hen. A si inkindirr yi nggo ajiji ama ngga a nu ma.
5 A ti si undurr wa nggo à di surr ashishi ni iyo isisurr ima yo, na si di surr ashishi na aseki ka nggo uwa di na hen, na kpanye na Abachi, wanggo nggo di kà uni la ure ki uni sama ni ila ure meme nggo. Abachi a di kye si ikpanye i unushirr uwama bari, na kpa ma ki uzizi ama.
6 Doda a da meme yo nu nggo a re ni itu i inyarr i unushirr wa nggo Abachi a si akpa ma da a si uzizi ku inkindirr yi nggo undurr wa a na mu nggo hen. Na da di:
7 “Abachi à yo angu azizi ka iwre ku
abangga ba nggo a nggurr ila ure imbarr yi zhi ba,
abangga ba nggo Abachi ka ila ure imbarr yi ttu!

* **4:1** *Ibrayi:* Ábáchí ani Yahuda wa nggo à kye ma ssu na ango mri abanu ba. Ani Yahuda we a surr ashishi di aba a taka hi Ibrayi. † **4:3** Kye zizo *Imẹmẹ 15:6.* ‡ **4:8** Kye zizo *Asarr 32:1-2.*

8 Undurr wanggo nggo Atiko wa à si taka
charr ila ure ima yi zu ku hen, à ta
nyarr!”‡
9 Inyarr inggi yi nggo Doda à da yi, i si i
abangga ba nggo a yo iji yo mre? Iya! Abi
sama ni iji mi a taka si abi nyarr meme.
Inta ka bre inkindirr yi nggo ungbamvu ku
u da ba di, “Ibrayi à kpanye na Abachi ku,
uwa si ku ikpanye iyo du Abachi à kpa ma
ki uni na uzizi.”
10 A na meme nita nggo? Abachi a kpa
Ibrayi bari aba a nga ni yo ku iji yi, ka a yo
ku iji bari Abachi a kpa ma? Abachi a kpa
ma bari aba a ni yo ku iji yi nu ugo mu.
11 Iyo iji ima yi i si ki angba mu nggo a
ta du ba a hi di ikpanye i Ibrayi nggi i du
Abachi a kpa ma ki uzizi, bari aba yo ku iji
yi. A si ima yo i du Ibrayi a si aki a anishirr
abi kpanye na Abachi we. Uwa a kpa ba
sama ni iyo iji imbarr yi mi.
12 Ibrayi a si aki zizo a abangga ba nggo a
yo iji nggo, na du iso imbarr yi i si ikpanye
na Abachi ku, nâ ta su nggo aki amunta wa
Ibrayi a se bari aba ka ni yo ku iji yi.

Ikpanye nggi i ta du Unushirr kpa inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa à taka ni nggo

13 Nggo Abachi à da zu ku Ibrayi tuku
ahinhan ama ba du uwa taka nu ba ing-
bingbru yi, Abachi a si da meme nu nggo
Ibrayi a na inkindirr yi nggo Are ka a da
mu hen. Iya, a si nu nggo Ibrayi a kpanye,
Abachi a kpa ma ki uni zirr zizi.
14 Abachi ti ta nu abi zirr zizi na are ama
ka yo mre aseki ka nggo a da du uwa à taka
ni nggo, meme nggo i ikpanye i unushirr yi
i si gigye, i inkindirr yi nggo Abachi à du
uwa à taka na nggo i sama ku unushirr nu
undu.
15 Ure ku tsarr iso ku u di gri iha ndanda,
ure ku tsarr iso ku u ti sama, ivu sarr ku are
ka i ta sama meme.
16 A si ima yo du ikpanye nggi i ta nu
anishirr inkindirr yi nggo Abachi à du uwa
taka nu ba nggo. Meme nggo, inkindirr yi
nggo Abachi à da du uwa à taka ni nggo i
taka si i ahinhan bu Ibrayi ba wemi. A taka
kpa yi sama ni ihan inkindirr. A si sa aba
mu nggo a ga Are ka na akpambarr taka
kpa aseki kama hen. Abangga ba nggo a ti
kpanye nâ ta si Ibrayi à kpanye nggo, aba
mi a taka kpa aseki ka nggo Abachi à da
nggo. Ibrayi yo à si ki inta aki munta we.
17 Ungbamvu ku Abachi ku u da meme
yo di: “Ingga na ùwà ki aki a ingbingbru
shishemi.” Meme nggo, inkindirr yi nggo
Abachi à da du uwa a taka na nggo i wre
ku Abachi wa nggo Ibrayi a kpanye na ku
nggo. Abachi wa nggo a di du abi kɨ a tasi.
Abachi nggo a bwu angu na na aseki ka
nggo a di sama ni imɐ̀mɐ̀ yi, na du ka gru
se ankpa yirr.
18 A ka ttu isisurr glo ba di Ibrayi a si ta
ngri uvuvurr zizo hen. Uwa si nggo Ibrayi
a yo isisurr na Abachi ku, na so di surr
ashishi. Na na meme yo na kaki “aki a
ingbingbru shishemi.” Abachi mi à da nu
ungbamvu umaku di, “Ahinhan amuwa ba
a ta si nâ ta si intsintsɐ̀ nggi.”
19 Ibrayi a si na ase ma ayirr yirr (100)
mu, na à ka mri ase ka ngri ba, na si su ukpa
ni iyo isisurr na Abachi ku hen, nu nggo
a hi di ukpa umaku u ka kre ba, na hi di
Sarratu a si ta ngri zizo hen.
20 Ibrayi à ka na yo isisurr ima yi na si
su ukpa ni inkindirr yi nggo Abachi à da zu
du uwa taka na ku nggo hen. Ikpanye ima
yi na Abachi ku i na ma ki ukyekye na di
gbyarr ku Abachi asa.
21 Ibrayi a hi krizhizhi mi ni isisurr ima
di Abachi à si nu ukyekye ku na inkindirr
yi nggo a da du uwa à taka na nggo.
22 Ikpanye ima yo i du “Abachi à kpa
Ibrayi ki unushirr uni na uzizi.”§
23 Icharr yi nggo a charr ankpi are ka da
di, “A kpa ma da à si uni na uzizi” a si charr
ku Ibrayi mu are a kama na nkpama hen.
24 A charr si ki inta abangga ba nggo a ta
kpa inta ki abi na uzizi. Inta nggo kpanye
na Abachi wa nggo a du Yesu Atiko amunta
wa a tasi ni ibe yi nggo.
25 A du Yesu a ttu na tasi ku ila ure imunta
i yo wre ki inta bu kaki abi na uzizi.

5

Aseki ka nggo i zirr zizi na Abachi ku i di gri ku unushirr

1 Nu nggo Abachi kpa inta ki abi na uzizi
ziza nu nggo inta yo isisurr na ku, inta se

§ **4:22** Kye zizo *Imɐ̀mɐ̀ 15:6.*

ni isu isisurr, ni itu inkindirr yi nggo Atiko Yesu Kristi à na ki inta nggo.

2 À si ikpanye imunta iyo i du Atiko Yesu à gri inta di inta i ni hi ina wre i Abachi yi nu unto ku nggo inta i so na ku ziza nggo. Ima yo di inta nggurr agẹ nu nggo inta mi i so surr ashishi ni inkpinkpye i Abachi yi.

3 A si si ima yo mre hen. Ni iha imunta yi mi, inta nyarr. Nu nggo inta hi di iha i di gri ivu isisurr.

4 Ivu isisurr i di du inta zirr zizi, ima yo du Abachi kpa inta ki abi na uzizi. Izirr zizi nggi i du Abachi kpa inta ki abi na uzizi ni di gri isurr ashishi ni inkindirr yi nggo i so nga ni ichi.

5 Isurr ashishi ima i si ta di inta i yi hen. Iya, inta i hi nggo Abachi à ni inta Izhi Iwre yi nggo i du ikpanye i Abachi yi i di tsarr ssu ni isisurr imunta.

6 Nu nggo inta i di si latata ni si si kyekye hen, Kristi à nga ni ttu ku abi la ure ni ivi yi nggo Abachi à kye i wre ku nggo.

7 I ta tsi aba bu hi undurr wanggo nggo à ta ba itu ima à ni ku unushirr uni di na uzizi. A ta si unushirr wa nggo à di na wre, mi unuma ka ttu ku.

8 Abachi à tsarr inta ikpanye kakami ima yi ni inta ba. Ni inggi inta i ni si abi la ure, Abachi a du Kristi nga ni ttu ki inta.

9 Yesu nggo à ta kpa inta ttungo nu unfu ku Abachi ku. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi wa à du Abachi kpa inta ki azizi.

10 Inta i zu angbachi na Abachi ku, uwa a ka na du Uzuma wa a nga ni ttu, wre ki inta bu kaki akpikpa ma. I ziza nggo, inta i si ikpikpa i Abachi, iso tsitsirr i Kristi yi i ta kpa inta ttungo!

11 Uwanggo a si si ima yo mre hen. Inyarr imunta yi i si ni inkindirr yi nggo Abachi a du Atiko amunta wa Yesu Kristi à nga ni na inta ki akpikpa ba Abachi.

Adamu à gri ittu, i Yesu à gri iso tsitsirr

12 Unushirr uyirr nggo à gri ila ure nga ni ingbingbru yi. Ila ure yi i gri ittu. Anishirr we a la ure, ima yo du ittu i se kago ku anishirr bi ingbingbru ba wemi.

13 Ila ure i se ni ingbingbru yi kuchi ni du Are ka tsarr iso ka nggo Abachi à nu anishirr nggo. Are ka tsarr iso a ti sama, aba a si ta vu undurr da a la ure hen.

14 Bazhi na Adamu ku nga nu Musa ku, ittu i kuttu anishirr we. Abangga ba nggo a si la ure nâ ta si nggo Adamu à kpa ure ku Abachi ku a cha ta nggo hen, abama mi a kɨ meme.

Adamu à si iyu mu i uwanggo nggo à taka nga nggo.

15 Ini i Abachi yi tuku ila ure i Adamu yi a si si ungo yirr hen. A su ure ujiji di anishirr shishemi a kɨ ku ila ure i unushirr uyirr wama. Na anko anuma mi kakami, Yesu Kristi yo na ankpa ma à gri uzizi ku Abachi ku nga ni nu anishirr shishemi na si kpa inkindirr na ba hen.

16 Ini i Abachi yi i si nanka ni ila ure i unushirr uyirr yi. Ila ure i unushirr uyirr yi i du Abachi à ttu unushirr iba, iba yi i gri ittu. Uwa a ta si ila ure i anishirr shishemi ba nanko Abachi à kpa ba ku uzizi umaku na ddu ba di, “Imba i si la ure hen.”

17 A si jiji mu di ila ure i unushirr uyirr nggi i gri ittu ni ttu ingbingbru yi wemi. Inkindirr yi nggo unushirr uyirr, Yesu Kristi a na nggo i gri angginggi? Abangga ba nggo Abachi a na ba uzizi umaku na kpa ba ki abi zirr zizi na agẹ ama, Yesu a taka du ba a si atuttu na ku meme.

18 Uwa a si meme yo, ila ure iyirr i Adamu i du Abachi à kà anishirr. Uwa si meme yo, ina zizi iyirr i Kristi i du Abachi à kpa anishirr we ki abi zirr zizi na nu ba iso ihẹhẹ.

19 Adamu à si wo Abachi hen na du abanu shishemi a la ure. Uwa si meme yo, Yesu à wo Abachi, ima i du Abachi à kpa anishirr shishemi ki ama.

20 A gri Are ka tsarr iso ka a nga, wre ku a bu tsarr di ndanda i kri mwe. Nu nggo ila ure i ti kri mwe, ina zizi i Abachi yi i kri sha.

21 Nggo ila ure i du ittu i ku ttu ingbingbru yi, meme yo, uzizi ku Abachi ku u du ina zizi nggi varr ssu ni du Yesu Kristi, Atiko amunta a tsarr inta anko a so sese.

6

Yesu a di inta iso tsitsirr

1 Meme nggo, inta ta da di angginggi? Inta bu kuchi ni so la ure yi, wre ku uzizi ku Abachi ku bu nga mwe ki inta?

2 Iya! Inta i ka kɨ ku ila ure ba. Anggi mu ta di inta so ni ila ure ziza nggo?

3 Nggi imba i kpamusu di izzu na amasirr imunta yi i du inta nggurr bi ni Kristi Yesu ku ni kɨ na ku? A zzu inta na amasirr wa yo ni ittu ima yi.
4 Izzu na amasirr imunta yi i du inta kɨ a ba a zzu inta na ku, wre ku a bu gɨ inta gru ni ibe yi nâ ta si nggo a gɨ Kristi wa nu ukyekye ku Aki ku nggo. Meme nggo, inta ta so iso iheḛhe.
5 Nu nggo, inta i kɨ ni tasi nâ ta si nggo à ttu nggo, uwa a si meme yo itasi imunta yi i ta di inta si yirr ni Kristi nâ ta si nggo à tasi.
6 Inta hi di aseki ka nggo inta i di na ni ikuchi yi, a ka kɨ ba, aba a kpa ka nu Kristi ku nu unkunkurr ku nggo a kpa ma nggo, wre ba a bu na ukpa ukyekye ku nggo du di inta i la ure nggo ki ndanda. Meme nggo, inta ta si si agarr ku ila ure hen.
7 Unushirr a ti ttu, ila ure i si ta lo ma gri zizo hen.
8 Nu nggo, inta mi kɨ ni Kristi ku, inta kpanye di inta ta so tsitsirr na ku.
9 Inta hi di a gɨ Kristi gru ni ibe yi, uwa a si ta ttu zizo hen. Ittu i si ta na ku inkindirr zizo hen.
10 Ni ima yo nggo a ttu nggo, ila ure i si ta na ku inkindirr hen. I ziza nggo Kristi Yesu à so tsitsirr ku Abachi yo mre.
11 Imba bu kye atu amba wa meme yo. A ti si nu ure ku ila ure, imba bu ssu hi di imba ka kɨ ba, ni so tsitsirr ku Abachi nu umi ku Kristi Yesu.
12 Ima yo, imba bu si du ila ure i lo imba gri ni ingbingbru yi ni du imba yo isisurr ni na aseki ndanda hen.
13 Imba bu si ba anga numa nu ukpa umba ku di na aseki amimi hen. Si na meme hen. Vu atu amba wa nu Abachi, nâ ta si abangga ba nggo a ka kɨ ba, aba a gri ba kanga tsitsirr. Ni ka ampu ukpa amba wa nu Abachi ni so na aseki azizi.
14 Imba bu si du ila ure ka imba ki agarr ama hen. A si si are ka tsarr iso ka ngga a zu imba hen, a si uzizi ku Abachi mu u du imba i so tsitsirr.

Agarr bi ina uzizi

15 Angginggi i se? Inta ta la ure nu nggo are ka tsarr iso ka a si so gri inta zizo hen, tuku nggo inta so ku i na uzizi i Abachi yi mu nggo? Iya!
16 Imba si hi di imba ti ba atu amba wa ni ki agarr bu undurr, undurr uwama a ta na imba ki agarr ama hen? Ùwà ti ba itu imuwa zu ku ila ure, ùwà ta ttu. Ùwà ti ba itu imuwa zu ku ina inkindirr yi nggo Abachi à da di ùwà bu na nggo, Abachi a ta kpa ùwà ki uzizi ama.
17 Ingga nyarr ku Abachi nu nggo ngbangba ka imba i si agarr bi ila ure, i ziza nggo imba di na inkindirr yi nggo imba i wo na are ajiji ka nggo imba i kpa ni itsarr imungga yi.
18 A ttu imba ssuzzu ni ila ure, imba kaki abi na ku Abachi undu.
19 (Ingga re ki imba krizhizhi mi nggo ihi imba yi i si i anishirr jiji.) Ni ikuchi yi imba di ba ukpa umba ni ki agarr bi di zɨ iki tuku ina aseki amimi na awurr. Meme yo, ziza nggo imba ni ukpa umba ku ki agarr abi di zirr zizi na agḛ ka Abachi, wre ki imba bu se ni iwre i Abachi.
20 Ni ikuchi yi nggo imba i ni di sa agarr bi ila ure, ila ure nggi i di tsarr imba anko, ni ima yo imba si di na inkindirr yi nggo si iwre hen.
21 Imba i kpa angginggi na aseki ka nggo imba di na ka ishisha ki imba na ka ziza nggo? Uwa si meme yo, ikikre ina aseki andanda akama inggi si ittu.
22 I ziza nggo aba kpa imba ttungo ni ila ure ni si agarr ba Abachi. Imba so ku undu ku Abachi ku yo ziza nggo. Ima yo ta na imba ki azizi sama na abla na ni imba iso sese.
23 Azadi ka ila ure si ittu. Inkindirr yi nggo Abachi a ni inta gigyemi sama ni ikpa inkindirr, inggi si iso sese ni Kristi Yesu Atiko wa ku.

7

Iso imunta yi ni Kristi ku

1 Amuya, nu nggo imba hi are ka, ingga hi di imba hi inkindirr yi nggo ingga ta da ki imba ziza nggo. Unushirr a ti so tsitsirr nggo are ka tsarr iso ka a da ku inkindirr yi nggo a ta na nggo.
2 Kye ayamba a igarr na, uruma wa ti so tsitsirr nggo igarr imbarr yi kurr ba gbangba. Unuru wa a ti ttu are ka a ta ttu ma ttungo na si ta lo ma zu ni igarr yi hen.
3 Meme nggo, unuru wa à ti ni so tsitsirr ayamba wa a ti kà na di zirr nu unuru unuma, aba ta yo ma ki uni zha aniru. Unuru wa à ti ttu ayamba wa à ti kye ni ikye

ima na gru ku garr unuma, meme nggo uwa si si uni zha aniru hen.
4 Amuya, imba abiga, inta ti han kye na are ka tsarr iso ka, imba ka kɨ ba, ni itu yi nggo imba su nu ukpa ku Kristi ku. Ziza nggo imba si abi Kristi, wanggo nggo a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ki inta bu si abi na ku Abachi undu uzizi.
5 Nggo inta di na ndanda aseki ka nggo isisurr i unushirr di zha di a bu na nggo, Are ka a di tto inta na di inta di zha ila ure. Izha ina aseki ndanda inggi yo i ta ngɨ inta.
6 Uwa ti si ziza nggo, Abachi a ddu inta ttungo nu nggo inta ka kɨ ba ku Are ka Musa ka nggo a lo inta gri nggo. Ziza nggo, inta si di na aseki na ti are ka a da ni ngbangba yi hen. Inta di na aseki nâ ta si nggo anko ahẹhẹ wa a tsarr di inta bu na ni Izhi yi.

Are ka tuku ila ure.

7 Abanu ta da di Are ka mi ku itu ima a si ndanda. Iya! A si si meme hen. A si Are ka Abachi ka yo a di ingga hi inkindirr yi nggo a yo yi di ila ure. Ka sama na Are ka ni da di, “Si zharr inkindirr inu hen,” ingga ka si hi ni di zharr inkindirr inu hen.
8 Ila ure i hi anko wa nggo i ta di ingga zharr aseki angga ka nggo ingga si zha ka hen. Ila ure yi i di gri ki ingga amarr ka ure ku Abachi ku nggo da di inta bu si zharr inkindirr inu hen. Are ka Abachi ka a ti sama ila ure ka ttu.
9 Ingga i di so tsitsirr ni si hi kakami inkindirr yi nggo are ka a yo yi di si inkindirr i ndanda hen. Ila ure i bazhi nu nggo ingga hi di i si wre ingga bu na aseki anuma nggo are ka Abachi ka a han ni na ka nggo hen. Ingga gru di zha di ingga ta la ure,
10 meme nggo ni ma ittu. Inkindirr yi nggo are ka a da di ingga bu si na yi hen, wre ki ingga bu so tsitsirr, ima yo i sarr ngu ingga.
11 Ila ure hi anko ni re ingga. Inkindirr yi nggo Abachi a han ingga ni na yi nggo, ila ure yi ga ima yo nga ni ingga ku. Inkindirr yi nggo Abachi a han ingga ni na yi nggo, ila ure yi du ima yo ta ngu ingga.
12 Ni ima yo, are ka a zhi na Abachi ku, i han ni na inkindirr i di zhi na Abachi ku meme ni di da ku anishirr inkindirr yi nggo a ta na, tuku inkindirr yi nggo i si zizi.
13 Meme nggo, inkindirr iwre yi mu i ngu ingga? Iya! Ila ure i du inkindirr izizi inggi i gri ki ingga ittu, ni ima nggo anishirr a ta hi krizhizhi mi di ila ure nggi i si ma. Uwa a si i han unushirr ni na inkindirr ima yo i du inta i hi di ila ure i si indanda kakami.

Itsi yi nggo i si nu umi ku unushirr nggo

14 Inta hi di Ure ku u su ku izhi imunta yo. Ingga na anko i su unushirr mu, na ayiyi nu ukpa, ni kaki ugarr a ila ure.
15 Ingga si hi inkindirr yi nggo i so na nggo hen. Ingga si di na inkindirr yi nggo ingga zha di ingga ka na yi nggo hen. Ingga di na inkindirr inggi yi nggo ingga karr yi nggo.
16 Ingga ti na inkindirr inggi yi nggo ingga i di ingga i si ta na yi hen, ina ima i di ingga kpanye di are ka a si inkindirr iwre.
17 Meme nggo, a si si ingga nggo ni itu imungga i so na inkindirr ima hen. A si ila ure yi nggo i rri so ki ingga ni isisurr nggo.
18 Ingga hi di isisurr mungga yi ka si di ingga na inkindirr izizi hen, ingga unushirr jiji. Ingga zha di ingga ka na uzizi, ni na chankarr.
19 Ingga si di na uzizi ku nggo ingga zha di ingga ka na ku hen. Ingga ka di na inkindirr indanda yi mu nggo ingga si zha di ingga ta na yi hen.
20 Meme nggo, ingga ti na inkindirr yi nggo ingga i si di ingga ta na yi hen, uwa a si si ingga mu so na inkindirr yi hen, a si ila ure yi nggo i rri so ni ingga ku mu nggo.
21 Ingga kye inkindirr yi nggo so di zirr ni ingga ku ttuttumi nggo, ingga ti di ingga ta na inkindirr izizi, ingga kakye ingga ka so na indanda yi mu.
22 Isisurr mungga yi i nyarr nu umi ku Ure ku nggo u zhi na Abachi ku nggo.
23 Ingga kye inkindirr inuma mu i so na undu nu ukpa mungga. Inkindirr ima i so tsi ni inkindirr inggi nggo isisurr mungga i kpanye na yi nggo. Inkindirr ima nggo i rri so ni ingga ku nggo i na ingga ki ugarr a ila ure.
24 Iha mungga! Unggonggo a ta kpa ingga ttungo nu ukpa unggo ku nggo ta gri ki ingga ittu nggo?
25 Ingga nyarr ku Abachi, nggo à ta du Atiko munta wa Yesu Kristi a ta ni kpa ingga ttungo.

Kye ingga nggo si ma mi, ku itu mungga, ingga ka na inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da di ingga bu na nggo ni isisurr mungga yo mre. Uwa a ta si inina ikpa imungga yi, ima di zha na inkindirr yi nggo i ta gri unushirr ku ngu mu.

8

Imba bu di na inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da nggo

1 Abangga ba nggo a nggurr atu bi ni Yesu Kristi ku, Abachi à si di ki ba iha hen.
2 Kristi Yesu à di du Izhi i iso tsitsirr yi ni kpa imba ttungo na ango ka ila ure tuku ittu.
3 Inkindirr inggi yi nggo ila ure i du Are ka Musa ka a di ma chankarr ni na yi nggo, Abachi a na yi. A du Uzuma wa a ba ukpa ku unushirr na nga ni ki iha na ttu ki ininazzu wa nggo a to ma ku ila ure i unushirr.
4 Abachi a na meme, wre ki inta bu na inkindirr yi nggo Are ka a da di inta bu na nggo. Ziza nggo, inta i si so ga inkindirr yi nggo ukpa ku ila ure umunta ku nggo u da ki inta hen. Inta i so wo ku Izhi i Abachi yi mu.
5 Abangga ba nggo a ga inkindirr yi nggo inina ikpa imbarr nggi i da ba nggo, abama a di zu amarr ambarr ka ni inkindirr yi nggo inina ikpa imbarr yi i zha di a bu na nggo. Abangga ba nggo a so ga inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da ba nggo, abama a di yo isisurr imbarr yi ni inkindirr yi nggo Izhi yi i zha di a bu na nggo.
6 Ùwà ti yo amarr amuwa ka ni inkindirr yi nggo inina ikpa imuwa yi i zha du ùwà bu na nggo ùwà ta ttu, ùwà ti ka ni yo amarr ka ni inkindirr yi nggo Izhi i Abachi i zha, Abachi a ta du ùwà so tsitsirr ni si ni isu isisurr.
7 Ina ndanda munta yi gri ki inta angba ichi na Abachi ku, nggo inta si di na inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka da hen.
8 Abangga ba nggo a di na inkindirr yi nggo abangga a zha ku atu ambarr, a ka si na inkindirr yi nggo Abachi a nyarr yi hen.
9 Izhi i Kristi yi i ti so ni imba ba jiji, imba si ta na inkindirr yi nggo atu amba mu a da di imba bu na hen, imba ta na inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da di imba bu na nggo. Undurr wa nggo ti sama ni Izhi i Kristi yi, uwa si si unushirr a Kristi hen.
10 Nu nggo Kristi à so nu umi umba ka nggo ukpa umba ku taka ttu ku ila ure, izhi imba yi ta so nu nggo a nggurr imba bi na Abachi ku.
11 Izhi i Abachi yi nggo à ta Yesu si, i so nu umi umba. Nâ ta si nggo à ta Kristi si, uwa si Izhi ima yo taka du ukpa umba ku nggo taka ki nggo u so tsitsirr.
12 A ta si meme amuya, inta bu so iso yi nggo Izhi i Abachi yi i da ki inta nggo, ni si so iso inggi nggo inta ngga i zha ku atu amunta hen.
13 Imba ti so iso yi nggo imba mu i zha nggo, imba i ta ki. Imba ti so iso yi nggo Izhi i Abachi i da ki imba, imba ta so tsitsirr.
14 Abangga ba nggo Izhi i Abachi yi i gri ba, a sa amumarr ba Abachi.
15 Izhi yi nggo Abachi a ni imba, i si ka imba ki agarr ni na imba ki abi isisu hen. Iya, Izhi yi i na imba ki amumarr ba Abachi. Izhi yi i di inta di yì ni yo Abachi di, “Ada! Aki amunta!”
16 Izhi i Abachi yi tuku i munta yi a di nggurr bi na da di inta si amumarr ba Abachi.
17 Nggi nggo inta sa amumarr ama nggo, inta mi ta kpa iyo angu yi nggo Abachi a yo zu ku anishirr ama ba nggo. Inta ni Kristi i taka kpa inkindirr yi nggo Abachi a zu ku nggo. Inta ti ki iha ni Kristi ku, inta mi taka hru inkpinkpye ima yi na ku.

Inkpinkpye yi nggo i so nga nggo

18 Ingga hi di iha inggi yi nggo inta so ki yi ziza nggo i si ma inkpinkpye yi nggo Abachi a taka ni inta hen.
19 Aseki ka ingbingbru ka we nggo Abachi a na ka a so surr ashishi di Abachi bu tsarr aba amumarr ajiji ama ba.
20 Abachi à ka ba ni isisurr ima ba di aseki ka ingbingbru ka nggo uwa à na ka a sama ni inkindirr yi nggo a ka na naka nggo. Uwanggo a si si inkindirr yi nggo aseki ka ingbingbru ka nggo Abachi a na ka a zha na atu ambarr hen. A si inkindirr yi nggo Abachi mu à zha meme na surr ashishi
21 bi azhibarr numa nggo aseki ka we nggo uwa na ka taka ssuzzu ni igarr na

si ta kɨ hen, na ta kpa inkpinkpye yi nggo Abachi a ka zu ku amumarr ama ba ba.
22 Inta hi di aseki ka nggo Abachi a na ka
a si ni ivri na so kpattuttu nâ ta si ayamba
nggo à so yì ingri.
23 A si si aseki ka nggo Abachi à na ka,
a ka yo a so yì na kpattuttu na akpambarr
hen, inta mi ku atu amunta nggo Izhi iyo
i si inkindirr imɛmɛ nggo Abachi a ni inta
nggo, inta mi so yì ni kpattuttu ni so kye
anko di Abachi à bu kpa inta ttungo na kye
inta wemi ki amumarr ama.
24 A si nggo inta so di kye anko, ima yo
du Abachi kpa inta ttungo. Inta i ti hi
inkindirr yi nggo inta so kye anko wa bi
yi nggo, uwa si si inkindirr ikye anko zizo
mremremu hen. Unushirr a si di kye anko
a inkindirr inggi yi nggo a ka hi yi ba hen.
25 Inta ti so kye anko a inkindirr inggi yi
nggo inta i nise hi yi, meme nggo inta bu si
abi vu isisurr gri.
26 Uwa si meme yo Izhi i Abachi i nga ni
di zi inta abi su ukpa. Nggo inta si hi ibarr
Abachi hen. Izhi yi na ankpa ma so di tsi
ku Abachi ango ki inta. Izhi yi di kpattuttu
angga ka nggo undurr ka si da di kye inggi
i da uma hen.
27 Nu nggo Abachi à hi amarr ka anishirr.
À hi inkindirr yi nggo Izhi yi i zha du uwa
ta na nggo. Izhi yi i di re ku anishirr ba
Abachi ba na Abachi ku, na anko wa nggo
Abachi à zha ni isisurr ima.
28 Inta hi da Abachi so di na undu ki
iwre ttuttumi na atu anishirr ba nggo a di
kpanye na ku, abangga ba nggo Abachi à
hla ku amarr ama.
29 Abachi à hi ba zu bari na na ingbing-
bru yi, na da di a taka se na su Uzuma
wa, wre ku Yesu bu su ba uzayirr ambarr
ununku.
30 Abachi a yo abangga ba nggo uwa ka
hla zu ba. Abangga ba nggo a yo ba nggo
uwa ssu ba gri nga na agɛ ama du ba ni zirr
na anko nggo a ka zirr nggo. Abangga ba
nggo Abachi a ssu ba gri na agɛ ama nggo,
uwa sha inkpinkpye ima yi nu ba meme.

Ikpanye i Abachi yi nggo sama ni ikikre

31 Meme nggo, inta ta da di angginggi ni
itu inggi? Abachi ti si ni inta ba, unggonggo
ka na ki inta anggi?
32 Abachi si harr Uzuma mi zu hen, na
ba ma to ki inta we. À ba Uzuma mu à ni
gigyemi, anggi ta han ma ni ni inta aseki ka
we?
33 Undurr ka da di anishirr ba nggo
Abachi a hla ba nggo a na inkindirr in-
danda? Abachi mi ku itu ima a da di a si
na inkindirr indanda hen!
34 Undurr ka da di a kpala? Iya, uni da
uwama a sama. Yesu Kristi yo a ttu, Abachi
a ta ma si, uwa so ku nu ungo ri. A so tsi ku
Abachi ango na atu amunta.
35 Unggonggo unuma, a ka tsi inta ki na
nkanka ni ikpanye i Kristi Yesu yi ku? Ka ti
itsutsarr, ka iha, ka nggo anishirr a ki inta
iha, ka iyo, ka nggo inta sama ni inkindirr
isurr, ka nggo anishirr a so di tto inta, na ka
ti ngɨ inta mi.
36 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di:
“Ni ivivi yi anishirr a kri da
aba ta ngɨ inta ni tu imba iyo.
A na inta ki aminta nggo a gri so ko han.”*
37 Iya, ni na ima mi, uwanggo nggo a kpa-
nye ni inta ba nggo a si ta du ba ba inta
nggurr hen.
38 Ingga hi krizhizhi mi di inkindirr si ta tsi
inta ki nanka ni ikpanye nggo Yesu à kpa-
nye ni inta ba hen: Ka ittu, ka iso tsitsirr,
ka abitu ba Abachi, ka ankpinkpye, na abu
ukyekye abanu nu unkplassu, ka inkindirr
i ziza ni inggi nggo i taka se ni ichi,
39 ka ingbingbru yi nggo i si nu ussu munta,
ni inggi yi nggo i si ki inta na achi. A ka si tsi
inta ki nanka ni ikpanye i Abachi yi nggo a
du Atiko amunta wa, Yesu Kristi à ni tsarr
inta na yi nggo.

9

Israila, anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo

1 Ingga da su ure ujiji. Ingga su unushirr
a Kristi ni ka si ki imu hen. Amarr da ki
ingga ni isisurr imungga yi nggo Izhi Iwre
yi i so gri yi di ingga si so ki imu hen.
2 A si jiji mu, ingga i vri kakami. Isisurr
i di vri ingga kakami na atu a anishirr aba
ako inta ba.
3 Na ka di ina ima i ta zi ba ma, ingga ka
di nggi Abachi ka yo ki ingga angu andanda

* **8:36** Kye zizo *Ishaya 44:22.*

mu ni bu sama ni inkindirr na agẹ ka Kristi, ni itu amuyirr amungga.

4 A si ani Israila, abangga ba nggo Abachi à hla ba, na na ba ki amarr ma na tsarr ba inkpinkpye ima yi na lo azhi ama ka na ba, na nu ba are ka tsarr iso ka. Abachi à tsarr ba anko wa nggo a ta di barr ma nggo. Abachi à da zu du uwa ta na ba aseki shishemi.

5 A sa ahinhan ba akiki abi kuchi ba nggo a gri igbu wa nggo. Kristi, nu nggo a su unushirr nâ ta si ingga, uwa mi à si aba ako ambarr. Anishirr we a bu gbyarr ku Abachi asa nggo uwa yo à hru aseki ka wemi ase na ase. Du yi si meme yo.

6 Ingga si so da di Abachi a ba ttungo ni na inkindirr yi nggo à da du uwa ta na nggo hen. A si sa anu Israila ba we nggo sa anishirr ba Abachi ba jiji hen.

7 Amumarr ba nggo Abachi a da ku Ibrayi du uwa taka nu ma nggo, a si sa aba wemi mu a sa amumarr ajiji ba Abachi hen. Abachi a ddu Ibrayi di, “A taka bre ahinhan ba Ishaku ba ki amuwa.”

8 Ida ima yi i si di a si si amumarr ingri ba wemi mu a si amumarr ba Abachi hen. Iya, a si amumarr abangga ba nggo a ngri ku Ibrayi, nggo Abachi à da du uwa taka nu ma nggo, a ta yo abama yo mre ki ahinhan ajiji ba Ibrayi ba.

9 Abachi à da zu ku Ibrayi du uwa taka na ku inkindirr inuma na ddu ma di, “Ingga taka nga na azhibarr wa nggo ingga i zu wa nggo, i Sarratu ta ngri uvuvurr.”

10 Uwanggo nggo a si si ikikre yi hen. Kye, amumarr bu Rabeka ba aha mi, aki ambarr wa a su uyirr, uwanggo sa ábáchí munta wa Ishaku.

11 Aba a nise ngri amumarr ba, ka nggo a nise na inkindirr izizi ka indanda mi, Abachi à da ku Rabeka di ankpye wa à ta na ku uvutsa wa undu. A da ku Rabeka meme ure ku inkindirr yi nggo Abachi à zu du uwa à ta na yi, i bu kurr ku meme yo.

12 Ina ima i tsarr di a si si unushirr mu à ttu ni isisurr ima di uwa à ta na hen.

13 Angbamvu ka Abachi ka a da di, “Ingga kpanye ni Yakubu ku ni karr Isuwa.”*

14 Ni ina ima inta ta da di Abachi à kpa ku unuma nanka? Iya!

15 Kye Abachi à ddu Musa di,

“Ingga ti di ingga ta na ku unuma uzizi
ingga ta na ku,
ingga ti di ingga ta lo isisurr nu unuma
ku ingga ta lo isisurr yi.”

16 Meme nggo, uwa si si inkindirr inggi nggo unushirr a zha du uwa ka na mu hen, a su uzizi ku Abachi yo mre.

17 A charr ni itu i uttu nu Masarr wa na Ungbamvu ku Abachi ku di, “Ingga na ùwà ki uttu ku ima yo, wre ku anishirr a bu hi ukyekye umungga ku nu ùwà ku, ni bu du ba hi isa imungga kago ni ingbingbru yi we.”

18 Meme nggo, Abachi à di ki itito ku abangga ba nggo uwa mu a ba ni isisurr ima, na di kpanye ni isisurr ima na a na abanu ki agbugbu.

Abachi a di kà unuma na na ku unuma uzizi

19 Unuma ni imba ba a ka zhi ingga di, “Abachi ti di na meme yo, uwa ta hi ina ndanda i undurr? Unggonggo ka han Abachi ni na inkindirr yi nggo a yo isisurr du uwa ta na nggo?”

20 Ùwà su unggonggo ni ka kisa ku Abachi ni inkindirr inggi nggo à zu du uwa ta na? Ampirri ka imimi à ka si di zhi uni me wa di, “A sa angginggi du ùwà me ingga ki uma mi?”

21 Uni me ampirri wa à ta na inkindirr inggi nggo isisurr ima i da ku di a bu na ni imimi yi, à ta me impirr iha ni inchirr imimi iyiyirr ima yo. Ampirri ayirr ka a ta zu ka ku azhibarr a na inkindirr inkpi, anuma ka a ta di na undu ttuttumi na ka.

22 Inkindirr yi nggo Abachi a na nggo i si nâ ta si ure ku uni me impirr ku yo. Abachi a ta tsarr anishirr unfu umaku tuku ukyekye umaku, ima yo i du ma a vu isisurr gri na abangga ba nggo a du ma ki unfu na ba nggo. A sa abangga ba nggo Abachi ki ywhiywhirr i ngɨ ba nggo.

23 Abachi à na meme, wre ku bu tsarr inkpinkpye ima yi. A sha inkpinkpye yi a ni inta abangga ba nggo a ki itito ni inta ba nggo.

24 Abachi à hla inta banu, bazhi na ani Yahuda ba, abanu ba a zhi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen.

* **9:13** Kye zizo *Malachi 1:2-3.*

25 A charr meme yo nu ungbamvu ku
Hosiya ku di, Abachi à da di:
“Abangga ba nggo a si sa anishirr amungga
hen,
ingga ta yo ba ki ‘Anishirr amungga.’
Ingbingbru inggi yi nggo ingga i si di kpa-
nye na ba hen,
ingga ta da ba di ‘Ingga kpanye ni
imba,’ ”†
26 tuku,
“Na ankla ka nggo Abachi à di ddu ba di:
‘Imba si sa amungga hen,’
uwa ta yo ba di,
‘amumarr ba Abachi ni so tsitsirr wa.’
”‡
27 Ishaya à charr nu ungbamvu umaku
ni itu i ani Israila di:
“A ka di anishirr ba Israila a kri nâ ta si
ugbuhun nu unddu ku amasirr mi,
a taka kpa ntsɨmi yo ttungo.
28 Abachi à so ki ywhiywhirr nggo ta nga
ni bre amu ku anishirr bi ingbingbru
ba we.”§
29 Ishaya à ka da ba di:
“Na ka di Atiko Uni Inkpinkpye we wa,
à si du ki inta ahinhan abanu hen,
inta ka kaki nâ ta si igbu nu Sodomu,
tuku Gomorra.”*

Ure ku wre ku u su ku Israila meme

30 Kye inkpi ure imunta inggi i si di,
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, na
si so ta ukpami da aba a ta zirr zizi na agẹ
ka Abachi hen, a si iyo isisurr imbarr nggi
i du Abachi a kpa ba ki azizi na agẹ ama.
31 Uwa a ta si ani Israila ba, a kà na si yo
isisurr na Abachi ku hen, na kye da a si ina
wre imbarr nggi ta du Abachi à kpa ba ki
abi na uzizi na agẹ ama, na na chankarr.
32 Nu nggo a kà na si yo isisurr na Abachi
ku nâ ta si nggo a se hen, na kye du undu
umbarr nggo ta du Abachi kpa ba ki azizi
ki kru isisu i are yi. Ima yo du ba bwu uza
ni ingbinta i ibwu uza yi
33 nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi
ni itu i ingbinta ima yi di:
“Kye na, ingga i zu ingbinta† ni igbu nu
Zayo
nggo i ta du anishirr a bwu uza.
Ingbinta inggi nggo i ta du ba a kuhre
nggo.
Undurr wa nggo à ti kpanye na ku, ingga si
ta du ishisha ki ma hen.”‡

10

1 Amuya amba na aniru, inkindirr yi
nggo i so ki ingga ni isisurr, ingga i di barr
Abachi ni itu yi inggi, i si di Abachi a bu
kpa anishirr amungga ba ani Yahuda ba
ttungo.
2 Ingga mi hi di a yo itu kakami ni iga
Abachi yi, ihi iga imbarr yi mu i si si izizi
hen.
3 Aba si hi anko nggo Abachi à di du
anishirr a si azizi na agẹ ama ka hen. Na
da aba ta zha anko nggo aba a ta zirr zizi na
agẹ ka Abachi na atu ambarr, na si kpanye
na anko a Abachi wa hen.
4 Kristi à ka na Are ka du ka a sama nu
ukyekye ba, ima yo du abangga ba nggo a
kpanye na Abachi nggo uwa a kye ba ki abi
na uzizi na agẹ ama.

Ikpa ttungo si i anishirr we

5 Nggo Musa à charr nu nggo anishirr a
di na na du Abachi à kye ba ki azizi na agẹ
ama, na da di, “Unushirr a ti na inkindirr
yi nggo Are ka a da nggo, Are ka a ta du ma
so tsitsirr.”
6 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Ure ku
wre ku u da ni itu i anko nggo anishirr a
di na na du Abachi à kye ba ki azizi na agẹ
ama yi nggo i zhi ni iyo isisurr: “Ùwà bu si
zhi itu muwa di, ‘A su unggonggo ta hun
kuma nu unkplassu ku gri Yesu ji nga?’ ”
(Inggi i si di undurr wa nggo a ta hun kuma
ku barr Kristi da a bu ji nga ni inta ba nggo.)
7 “Ni si zhi itu imuwa di, ‘Unggonggo ta ji
ku gri Yesu huzzu zhi ni ibe.’ ” (Inggi i si di
a bu ji ku gri Kristi na hun zhi na abi kɨ ba
ba.)
8 Inkindirr yi nggo Ungbamvu ku da i si
di, “Ure ku Abachi ku u su ywhiywhirr nu
uwa ku, u so nu ubarr angu muwa tuku ni
isisurr imuwa.” A si ure ku nggo inta da
nggo du ùwà bu kpanye nu uwa ku.
9 Ùwà ti da na angu amuwa di Yesu à
si Atiko, ni ti kpanye ni isisurr imuwa di

† **9:25** Kye zizo *Hosiya 2:23.* ‡ **9:26** Kye zizo *Hosiya 1:10.* § **9:28** Kye zizo *Ishaya 10:22-23.* * **9:29** *Sodomu tuku Gomorra:* Igbu yi nggo Abachi à tu yi nu uru ku umimi ku anishirr ku (Ishaya 1:9). † **9:33** *Ingbinta:* Kristi yo à si ingbinta yi. ‡ **9:33** Kye zizo *Ishaya 8:14; 28:16.*

Abachi a ta ma si ni ibe, Abachi a ta kpa ùwà ttungo.
10 Inta kpanye ni isisurr imunta da
Abachi a kpa inta ki abi zirr zizi na agẹ
ama, inta da na angu amunta, Abachi à kpa
inta ttungo.
11 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di,
“Uwanggo nggo à ti kpanye na Abachi ku
ishisha i si ta ki ma hen.”*
12 Ida ima yi i si ku anishirr we, nu nggo
anko nggo Abachi di kpa ani Yahuda na
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
ttungo, anko wa a si ayirr yo. Atiko wa a
su uyirr yo ku anishirr wemi na di na wre
ku abangga ba nggo a di barr ma nggo.
13 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di,
“Undurr wa nggo ti yo isa i Atiko yi, Atiko
wa ta kpa ma ttungo.”†

14 A ti nise kpanye na Abachi ku, aba a ta
yo ma kingginggi? Aba a ti nise wo ure ku
Abachi ku aba a ta na kingginggi na kpanye
na ku? A ti si da ba ure ku hen, aba a ta na
kingginggi na wo ku?
15 A ti si du abi da ure a ssuzzu hen, aba a
ta na kingginggi na da ure ku? A charr na
angbamvu ka meme yo di, “A si inkindirr
inyarr iwre kakami nu nggo abi da ure ku
wre ku ba a so nga nggo!”‡

16 Uwa a si si ani Israila wemi mu a kpa
Ure ku wre ku ni isisurr imbarr yi hen.
A charr nu ungbamvu ku Ishaya ku di,
“Atiko, abata ngga a kpanye nu ure umuwa
ku nggo inta bre ba na ku nggo?”§
17 Meme nggo, iwo ure i di gri iyo isisurr.
Undurr ti bre ku anishirr ure ku Kristi ku
nggo aba ta wo ku.
18 A si jiji mu di a wo ure ku Abachi ku?
Yo-o, a wo ku, a charr nu Ungbamvu ku
Abachi ku mi da di,

“Are ka nggo a bre ki inta nggo a zirr kago
ingbingbru yi,
aba wo ure umbarr ku kago ni imimi
yi.”*

19 Ingga zhi imba zizo, anishirr bi Israila ba
a hi? Yo-o! Musa yo a re ni mẹmẹ na da
nggo Abachi a da ku di,

“Ingga ta du anishirr ba Israila ba kri
angbachi na anishirr ba nggo si sa
ani Israila hen;
Ingga ta du isisurr vri imba na abi igbu
abangga ba nggo a si hi inkindirr
hen.”†
20 Ishaya yo à sama ni isisu na charr di,
“Abangga ba nggo a si so zha ingga hen,
aba yo a zirr ku hi ingga.
Abangga ba nggo a si zha di aba ta hi
ingga hen, na gru kakye ingga.”‡
21 Ishaya da ki inta di Abachi à da ni itu i
Israila di,
“Ttuttumi ingga i so na ango kuma ku
anishirr abangga ba nggo a kà iwo na
kà ingga.”§

11

Abachi à na wre ku ani Israila ba

1 Ingga so da ki imba, Abachi à si kà
anishirr ama ba hen. Ingga ki itu imungga,
ingga su uvuvurr ingri a anu Israila, uhun-
han ku Ibrayi, nu uga ku Benyami.
2 Abachi à si kà anishirr ama ba nggo
a hla ba zhi ni imẹmẹ yi nggo à na ing-
bingbru yi hen. Imba hi inkindirr yi nggo
a charr nu Angbamvu ka Abachi ka nggo
Iliya à tsi ku ango ni itu i Israila.
3 A da di, “Atiko, anishirr ba Israila a
ngɨ abi kpa are amuwa ba, na turr akikre
ka ito muwa ka kahre, uwa si ingga yo na
nkpamu i se ma, aba a ko zha anko a ngu
ingga mi meme.”
4 Abachi à ddu ma di, “Ingga zu anishirr
amungga ba ukrɨ tangba nggo a nise kuttu
na barr Baal, wanggo nggo anishirr a yo
ma da a sa ábáchí, uwa si sa Abachi hen.”
5 Uwa si anko ama yo ziza nggo, Abachi à
na wre ku ani Israila ba na hla abanu ntsɨ
zu.
6 Abachi à hla abama ku uzizi umaku mu
na si na ku inkindirr izizi nggo aba na mu
hen. Na ka di Abachi a hla anishirr ba ku
inkindirr yi nggo a na mu, meme nggo ihla
ima yi i ka si si ihla ijiji mu hen.
7 Ure kuma u tsarr angginggi? Anishirr
bu Israila ba a si hi inkindirr yi nggo a
di zha hen. Anishirr ntsɨ, abangga ba

* **10:11** Kye zizo *Ishaya 28:16.* † **10:13** Kye zizo *Jowe 2:32.* ‡ **10:15** Kye zizo *Ishaya 52:7.* § **10:16** Kye zizo *Ishaya 53:1.* * **10:18** Kye zizo *Asarr 19:4.* † **10:19** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:21.* ‡ **10:20** Kye zizo *Ishaya 65:1.* § **10:21** Kye zizo *Ishaya 65:2.*

nggo Abachi a hla ba nggo, aba yo a zha inkindirr yi a hi. Abanu ba a kà iwo.
8 A charr na Angbamvu ka Abachi ka di,
“Abachi à na ba kaki arrurru.*
Bazhi na ase kama, nga na ase angga ka mi,
na na ba ki aba kreshishi,
na aba agbatu.”†
9 Doda à charr da meme yo na angbamvu ka Abachi ka di,
“Abachi bu di iga imbarr yi si nâ ta sa azhizhi na anko nggo ta nyarr ba na aza,
wre ba bu jaku du Abachi na ba inkindirr yi nggo aba ngga so zha.
10 Abachi bu du ashishi ambarr ka ashi ibwu na kye chankarr,
na du ba a darr ugo ni iha ttuttumi.”‡
11 Di ingga zhi imba, ani Israila ba a bwu uza ku nggo na ma igru yi chankarr? Iya! Ila ure imbarr yi i du Abachi à kpa abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen ttungo. Abachi à na meme wre ku ishisha bu ki ani Israila ba.
12 Ila ure i ani Yahuda yi i gri ku ingbingbru yi aseki azizi. Inkindirr yi nggo i nado ku ani Yahuda ba i gri ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen aseki azizi. Uwa a si ni ima yo ingbingbru yi i ta kpa aseki azizi mri nu nggo ani Yahuda a kaki nâ ta su nggo Abachi à zha di a bu se nggo.

Abachi a kpa abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ttungo

13 Ure mungga ku ziza nggo u si ni imba abangga ba nggo si si anu Yahuda hen. Nu nggo ingga si uni ko na angu ku abangga ba nggo si si anu Yahuda hen, ingga ta nggurr ankẹ nu undu ku nggo ingga so na ku nggo.
14 Ingga ta na meme du ishisha ki anishirr mungga ba ani Yahuda ba, wre ku Abachi bu kpa abanu ambarr ba ttungo.
15 Nggo Abachi à ka anu Yahuda ba na ka ku vu inkpu anishirr bi ingbingbru ba. Nggo Abachi ti yo anu Yahuda ba, i ta si nâ ta si nggo a du iku nggi i tasi.
16 Unuma ka ti murr unfonfo anu Abachi, meme nggo unfonfo wa wemi a sa Abachi. Uwa a si meme yo unuma ti ka uzhizhi ku unkunkurr a nu Abachi, anggingga i unkunkurr yi we i si i Abachi.
17 Imba nggo si si anu Yahuda hen, se nâ ta su inggingga i unkunkurr ku olivu ku nggo a ttu ku ni iko. Imba si nâ ta si inggingga ima yi nggo a mɨ yi hre, aba ku murr imba ni lo ni inkpinkpu yi, imba so kpa ambarr ka ri meme.
18 Uwa a si ni ima yo, imba bu si kye abangga ba nggo a mɨ ba ki inggingga yi kpachirr hen. Uwa ta gɨ itu da anggi? Kye du uwa su uhunhan mu meme. Uwa nggo si so vu injinja yi gri hen, a si injinja iyo i so vu uwa gri.
19 Unuma à ta da di, “Yo-o, a di mɨ inggingga yi mi glo, wre ki ingga bu mirri.”
20 Yo-o, a si meme yo. A mɨ yi glo nu nggo a kà iyo isisurr yi. Ùwà kpanye na Abachi ku ima yo du ba si murr ùwà glo hen, si ga angba du ùwà vu ba kpa ikpikpa imbarr yi hen. Na ni isisu yi.
21 Abachi a si kà ani Yahuda ba mu nggo a si nâ ta si inggingga i unkunkurr ijiji du ba a so furr hen, nggi imba i kye da a ta du imba mu i kri ko furr ifurr imba?
22 Ssu kye zizi nggo Abachi a na wre na anga ayirr wa, na kasarr na anga numa wa na si na ki irro hen. A di vri isisurr kakami na abangga ba nggo a sarr jaku na agẹ ama nggo. Uwa ta si imba, imba ti di na inkindirr yi nggo i ta du Abachi a na wre ki imba nggo, uwa a ta di na wre ki imba. Imba ti kà, Abachi a ta gye imba mi glo ma.
23 Ikikre i ure inggi i si di, ani Yahuda ba a ti kanga ni iyo isisurr na Abachi ku, uwa a taka gri ba ka ni lo ni inkla yi nggo a se nggo. Igri ba kanga si ka mri Abachi hen.
24 Imba nggo si si anu Yahuda hen, imba si nâ ta sa angga a unkunkurr ku olivu nggo u so to ni ijiji undurr a si di ssu ku ki hen. Aba a ku murr ku gri ni lo ku ichi unkunkurr ku olivu ku nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo. Anu Yahuda angga ba a si nâ ta si ichi unkunkurr ku nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo. Ivu anggingga ka nggo a tse ka ka lo ni ichi unkunkurr yi i si ta tsɨ ku Abachi hen.

Abachi a di na wre ku anishirr we

25 Amuya, inkindirr ijiji inuma nggo a di ka yi sharri ku anishirr, ingga i zha di imba bu hi yi. Imba ti hi yi imba si ta da ni isisurr

* **11:8** Kye zizo *Ishaya 29:10.* † **11:8** Kye zizo *Are Ka Zizo 29:4.* ‡ **11:10** Kye zizo *Asarr 69:22-23.*

di imba hi inkindirr kakami hen. Inkindirr ima inggi i si di, i kà ikpanye na Abachi i anishirr bu Israila yi i si ta so ba sese hen. Ika ikpanye yi i taka ba ttungo na ase angga ka nggo abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, a ta ka kpanye na Abachi ku we.

26 Ina ima yo i ta sa anko nggo Abachi a ta
kpa ani Israila ba ttungo we. A charr meme
yo na angbamvu ka Abachi ka di,
"Uni kpa anishirr ttungo wa a taka zhi ni
igbu nu Zayo,
na taka ni nggurr ila ure i ahinhan ma
bu Yakubu ba azhi.
27 Ingga i ta ba azhi angga ka na ba
nu nggo ingga taka kpurr ila ure im-
barr yi zhi nggo."§

28 Nu nggo ani Yahuda ba a ka Ure ku wre ku nggo, ima yo du imba i kpa ku. Uwa a su nggo Abachi a ka hla ba ki anishirr ama ba, ima yo du ba a si ku Abachi ikpikpa ima nu nggo a shi ku akiki ambarr ba azhi di a taka di si ikpikpa ima ttuttumi.

29 Abachi a ti ttu unushirr na yo ku angu, uwa a si ta ba inkindirr yi nggo a da a kasarr hen.

30 Uwa a ti si imba abangga ba nggo si si anu Yahuda hen, imba kà iwo ku Abachi ni ikuchi yi. Ziza nggo Abachi à na ki imba inkindirr izizi nu nggo ani Yahuda ba a kà iwo ma nggo.

31 Uwa a si meme yo, Anu Yahuda ba kà iwo ku Abachi, Abachi na wre ki imba nggo si si anu Yahuda hen. Ivi yi so nga nggo anu Yahuda ba taka wo ma, uwa ta na wre ba meme.

32 Abachi a na anishirr ba ki abi kri ni harr we nu nggo a kà iwo ma nggo. À na meme wre ku uwa bu tsarr ba we ina zizi ima yi.

Di inta gbyarr ku Abachi asa

33 Uzizi ku Abachi ku u si kakami, Abachi à
hi inkindirr krizhizhi kakami.
Undurr ka si bre inkindirr yi nggo
Abachi à du uwa à ta na nggo hen.
Unggonggo ka hi inkindirr yi nggo i du
Abachi à di na aseki ka nggo à na ka?
34 Angbamvu ka Abachi ka a da meme yo
di,
"Unggonggo ka hi amarr ka Atiko wa?
Unggonggo ka da ku ure?"*
35 "Unggonggo ka nu Abachi inkindirr wre
ku
Abachi bu nu ma inkindirr han ma?"†
36 Abachi yo à na aseki ka wemi. Uwa
yo à gri aseki ka na du ka ase ni
ingbingbru yi.
Di inta gbyarr ku Abachi asa ase na
ase! Du yi si meme yo.

12

Iso yi nggo inta ta so, wre ki inta bu na ku Abachi undu

1 Ni ima yo, amuya, nggo Abachi à na ki inta inkindirr iwre, ingga ko tsi ki imba ango ni atu imba wa na ti a han imba a to ku Abachi, imba ni so tsitsirr ni so na ku Abachi undu ku nyarr. Uwanggo yo a si anko nggo imba ka di kuttu ni barr Abachi ni isisurr imba nggo.

2 Si na aseki ka nggo anishirr bi ingbing-
bru ba a di na ka nggo hen. Du Abachi à ka
isisurr sarr ki imba na ka imba ki ahẹhẹ.
Meme nggo imba ta hi inkindirr yi nggo
Abachi à zha na di nyarr yi nggo, ni si ku
meme yo nggo i ka se nggo.

3 A si ku ina wre yi nggo Abachi à ni ingga nggo, ingga ko da ki imba wemi di, imba bu si ba atu amba wa mri nggo imba i se nggo hen. Ka atu amba wa kinggi ma ku ikpanye yi nggo Abachi à ni imba nggo.

4 Ukpa ku unushirr u si na anga ka shishemi. Indu i ankla ka ukpa ka i si na nkanka.

5 Uwa a si meme yo, ni ikri imunta yi mi, inta nggurr bi mu ni Kristi ku ki ukpa uyirr.

6 Di inta na undu na aseki ka nggo Abachi
à ni inta na anko Abachi wa. Abachi à ti
ni inta ikpa ni re ure umaku, inta bu yo
isisurr ni kpa bre ure ku kakami.

7 Abachi à ti ni inta isisurr izi abiga ba, inta bu zi ba. Uwa ti ni inta itsarr anishirr, inta bu tsarr ba.

8 A ti si ire ku abiga ba du ba a gru a ta ukpa, inta bu re ba. Abangga ba nggo a sha inkindirr yi nggo a si na yi a nu abanu, aba bu nu ba ni isisurr iyirr. Abangga ba nggo a ti si bi hru anishirr, aba bu hru anishirr ba zizi. Abangga ba nggo di na ku anishirr uzizi, aba bu na uzizi ku ni inyarr.

§ **11:27** Kye zizo *Ishaya 59:20-21; 27:9.* * **11:34** Kye zizo *Ishaya 40:13.* † **11:35** Kye zizo *Ayuba 41:11.*

9 Imba ti kpanye na anishirr imba bu si
kpanye na ba na ashishi hen. Imba bu karr
inkindirr yi nggo i si indanda nggo, ni vu
inkindirr yi nggo si izizi gri ni isisurr imba
yi.
10 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ti nggo
amuya ni Kristi ku a di na nggo. Ni di kye
ikpa ssu na ashishi.
11 Si na ki lototo hen, na undu kakami.
Na undu ku Abachi ku ni isisurr iyirr.
12 Imba bu nyarr nggo imba i so kye
anko a inkindirr zhi na Abachi ku, imba bu
nyarr ni si na gbo hen. Abanu a ti du isisurr
imbarr yi i vri, imba bu vu gri, ni so di barr
Abachi ttuttumi.
13 Inkindirr yi inggi nggo imba i se na yi
nggo, imba sha yi nu amuya abangga ba
nggo a zha yi chankarr nggo. Ni di kpa
abichirr na ako amba wa.
14 Barr Abachi du yo ku abangga ba nggo
a di tsutsarr imba nggo angu azizi. Du yo
ba angu azizi na bu si yo ba angu andanda
hen.
15 Nyarr na abi so nyarr ba, ni yì na abi
so yì ba.
16 Nyarr ikpa gri zizi. Si gɨ itu hen, si ka
undu numa di u su ku ankizhi hen. Si ba ni
isisurr di imba i hi mri abanu hen.
17 Unuma ti na ki imba inkindirr in-
danda imba si di imba ta na ku indanda
meme hen. Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo
anishirr we a kye yi si izizi.
18 Ta ukpa ni so zizi na anishirr ba we.
19 Ikpikpa amungga, unuma ti na ki imba
undanda, imba bu si na ku undanda meme
hen. Du Abachi a han ku inkindirr yi nggo
a na. À charr na angbamvu ka Abachi ka
di, Atiko wa a da di, “Ihan yi i si mungga.
Ingga ta han anishirr inkindirr yi nggo
iwre ba ku ina imbarr yi nggo.”*
20 Si na undanda han hen. Na inkindirr
yi nggo angbamvu ka Abachi ka a da nggo
di,
“Iyo ti ki unushirr wanggo à kri angbachi
nu ùwà ku, ùwà nu ma ila;
uhre u ti ki ma, ùwà sha amasirr nu ma
so.
Ùwà ti na meme ishisha i ta ki ma.”†
21 Si du undanda u mri ùwà hen, na uzizi du
ku ttu undanda ku nado.

13

Na inkindirr yi nggo abi hru igbu ba a da nggo

1 Imba wemi bu na inkindirr yi nggo
abi hru igbu ba a da ki imba nggo. Vu
re Abachi mu a kpanye na zu ba wemi.
Abangga ba nggo a so hru imba ziza nggo
a si Abachi nggo a zu ba.
2 Undurr wa nggo a ti kisa na abi hru
imba ba ba, uwa à kisa ni inkindirr yi nggo
Abachi mu a da di a bu na yi. Inina uwama
a di yo ku itu mu iha.
3 Abangga ba nggo a di na aseki ka wre a
si di kru isisu i abi hru igbu hen. A si amimi
anishirr ngga a di kru isisu i abi hru igbu
ba. Ùwà zha du ùwà i si ta kru isisu i abi hru
igbu ba hen? Meme nggo, ùwà bu na aseki
ka wre, abi hru igbu ba a ta gbyarr ku ùwà
asa.
4 A si Abachi mu a zu ma di a bu zi imba.
Imba ti na undanda, imba kru isisu ima yi,
nu nggo a si nu ukyekye ku du imba ki iha,
na ta na meme. Uni hru imba wa a si uvurr
iko Abachi. Abachi a di du ma a ki abi na
undanda ba iha.
5 Uwa si ni ima yo imba bu na inkindirr
yi nggo abi hru imba ba a da nggo, imba bu
si na yi ku unfu ku Abachi u ku yo mre hen,
imba bu wo ure umbarr ku nu nggo amarr
amba ka mi a da ki imba di iwre meme.
6 A si ima yo imba di han inklo imimi ku
abi hru imba ba, a ti na indu imbarr yi aba
a so na ku Abachi mu.
7 Nu anishirr we inkindirr yi nggo a
ga ùwà na yi nggo. Han ba inklo imimi
amuwa ka tuku azo na aseki ka nggo ùwà
i si na ka nggo. Ni kye ba ssu na ashishi ni
nu ba inkpinkpye imbarr yi wemi.

Iso yi nggo anishirr a bu so ni ikpa

8 Si du undurr a ga ùwà uhla hen. Imba
bu na inkindirr iyirr yo: Inkindirr ima
inggi i si ikpanye ni ikpa. Uwanggo nggo
ti kpanye nu uzayirr ku, uwa a na si
inkindirr yi nggo Are ka Abachi ka a da di
a bu na nggo.
9 Nggo a da di, “Si zha amba, ni zha aniru
hen. Si ngu unushirr hen. Si ki ayi hen. Si
kye inkindirr i undurr ni ttu ishishi ni zha
di ka kpa yi nu ùwà mu hen.”* Are ka nggo

* **12:19** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:35.* † **12:20** Kye zizo *Assurre 25:21-22.* * **13:9** Kye zizo *Issuzzu 20:13-15, 17.*

a di a bu na ka nggo na anuma zizo a charr ka na are ka ki ure uyirr di, “Kpanye nu abi girr amuwa ba wemi nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu imuwa yi nggo.”†

10 Undurr wanggo a ti kpanye nu uni girr ama ku, uwa a si ta na ku uni girr wa inkindirr indanda hen. Unushirr a ti kpanye na abi girr ama ba undurr uwama a ko na si inkindirr yi nggo Are ka Abachi a da nggo.

11 Imba ta na meme gbigbi nu nggo imba i hi ivi yi nggo inta i si na yi nggo. Ivi yi i ma ki imba bu kasi ni ina imba yi. Kye ivi yi nggo Abachi a ta kpa inta ttungo ni ila ure imunta, i so gburr ki ywhiywhirr ziza nggo mri nu nggo inta i kpanye na Abachi ku ni imẹmẹ yi nggo.

12 Ibittu i so kre, ambre mu so nggarr. Di inta ba ttungo ni na aseki ka nggo anishirr abi so ni ibwu a di na ka nggo, ni vu iki i tsi na zhi nggo abubo à ni ko la.

13 Di inta i hru atu amunta wa ni zirr zizi, nâ ta si anishirr abangga ba nggo a si so ni ibwu hen. Ni si di hwa ahi, ni si di zha ikpa tankpami hen. Ni si zɨ iki, ni si di tsi, ni ki ishishi ni ikpa hen.

14 Chi ki ywhiywhirr na Atiko Yesu Kristi ku du ma vu ùwà gri, ni du aseki ka nggo inina ikpa di na unushirr ki ndanda nggo.

14

Si da di abiga abanu a na ndanda hen

1 Imba bu kpa amuya ba nggo a nise kri kyekye ni ikpanye yi. Ni si ri anta na ba ni inkindirr yi nggo a bu kpanye na yi, ni inggi a bu si kpanye na yi hen.

2 Ikpanye inuma i du ma à ri aseki tankpami.* Uwa ti si uwanggo nggo à si tsɨ ukyekye ni iga yi hen, à si di ta inina hen.

3 Uwanggo nggo à di ri aseki tankpami, a bu si kye uwanggo nggo a di ta angbungbaki yo mre na kpa ma chirr hen. Uwanggo a di ta angbungbaki yo mre a bu si da di ini ri aseki tankpa wa a na ndanda hen. Abachi a ka kpa ini ri tankpa wa ba.

4 Ùwà i su unggonggo ni ta da ku uvurr iko a numa da à na ndanda? A si akiko ama uwanggo à ta da ku uvurr iko wa da a na wre ka a na ndanda, wre ku a bu si na ndanda hen. Abachi à ta du ma zirr zizi.

5 Anishirr banu a kye di azhibarr anuma a si a zizi mri anuma. Abanu na anko a kye di ivi wemi i si ungo yirr. Unushirr a bu ku kri karrkarr na amarr ayirr.

6 Uwanggo nggo ti kye azhibarr anuma ssu na ashishi mri anuma, uwa na meme wre ku wa bu du anishirr mu a hi inkpinkpye i Akiko amunta wa. Abangga ba nggo ti ri ila aba a nu Atiko wa mu inkpinkpye nu nggo a nyarr ku Abachi ku ila yi. Abanu nggo a kà na si ri ila yi hen, a di na meme ku Atiko wa, wre ku uwa bu nu Atiko wa inkpinkpye na a nyarr ku Abachi ku ila yi.

7 Undurr ni inta ba a bu si so ku itu ima yo mre hen. Undurr ni inta ba a ti ttu, uwa a si ttu ku itu ima yo mre hen.

8 Inta ti so tsitsirr, inta so ku Atiko amunta wa mu, inta ti kɨ inta i kɨ ku Atiko wa yo. Inta ti so tsitsirr, ka inta ti kɨ inta i si aba Atiko wa yo.

9 Kristi a ttu na gru ni ibe yi, wre ku bu si Atiko abi so tsitsirr na abi kɨ.

10 Uwa a si angginggi du imba abanu i da ku amuya amba abiga da a na ndanda, angginggi i du amba abanu ba a kpa amuya amba abiga ba chirr? Inta wemi taka kri na agẹ ka Abachi uwa a ta da ki inta undanda nu uzizi umunta ku.

11 A charr na angbamvu ka Abachi ka di, Atiko wa à da di:

“ ‘Nu nggo ingga nggo so tsitsirr, ingga i da ki imba di,
anishirr we a taka kuttu na gbyarr ki ingga asa,
na taka da ssuzzu ma di ingga yo i si Abachi.’ ”†

12 Meme nggo, inta na yiyirr taka ku bre ku Abachi inkindirr yi nggo inta i na, angginggi i di inta na yi.

Si du uzumbirr uniga à la ure hen

13 Meme nggo, inta bu ba ttungo ni di da abanu à la ure. Iya, inta bu ba ni isisurr munta di inta i si ta na inkindirr inggi nggo i ta du uzumbirr uniga à jaku ni la ure hen.

† **13:9** Kye zizo *Levitiku 19:18.* * **14:2** *Ri aseki tankpami:* Are ka anu Yahuda ka a han ba ni ri ila anuma. Ani Yahuda ba a kaki abiga Kristi nggo, abanu ambarr ba a si hi di a si han aba ni ri ila inuma hen. † **14:11** Kye zizo *Ishaya 45:23.*

14 Iga Atiko Yesu imungga yi i du ingga i
hi zizi mi di ila inuma i si si na ankizhi hen.
Unushirr nggo a ti kpanye ni isisurr ima di
ila inuma i si na ankizhi, ila yi i ta kaki ku
na ankizhi meme yo.
15 Uwa ti du uzumbirr a la ure ni itu
inkindirr inuma nggo uwa ri yi nggo,
inkindirr yi nggo uwa i na i di inta i hi
du uwa i si kpanye nu uzumbirr wa ku
zizo hen. Si du ila yi nggo uwa ri yi, i du
unushirr wanggo Kristi a ni ttu ku, a jaku
hen.
16 Inkindirr inggi nggo ùwà ba ni isisurr
imuwa di i wre, si du abanu a kye yi di i si
ndanda hen.
17 Are ka ittu i Abachi yi a si sa are ki iri
ni iso hen, a si are ka izirr zizi na agẹ ka
Abachi, tuku isu isisurr, inyarr inggi nggo
Izhi Iwre yi i di ni nggo.
18 Undurr wanggo nggo ti ga Kristi
meme, Abachi di nyarr ma kakami,
anishirr a di kpanye na ku.
19 Ni ima yo, inta bu di zha i so zizi na
anishirr ba. Ni na inkindirr inggi yi nggo
i ta du anishirr a kri kyekye ni iga imbarr
yi.
20 Si du undu ku Abachi ku na ki ndanda
nu nggo ùwà ri ila tankpami hen. Ila wemi
si i ri, inuma i ti ta du undurr a la ure ùwà
bu si ri yi hen.
21 Inkindirr inggi nggo i wre ùwà bu
na inggi i si di, si ta inina, ni so ahi, ni
na inkindirr numa nanka nggo i ta du
uzumbirr uniga à la ure hen.
22 Inkindirr yi nggo amarr amuwa a da
ku ùwà ni itu i aseki angga ka ùwà bu su
ure umuwa tuku Abachi mre. Ùwà ti na zizi
ni kpanye ni inkindirr yi nggo ùwà na yi,
isisurr muwa i ti si da ku ùwà di inkindirr
yi nggo ùwà na yi i si si ndanda hen, Abachi
ta yo ku ùwà angu ka iwre.
23 Ùwà ti ri inkindirr ni isisurr iha, i si
ila ure ni itu yi nggo ùwà si kpanye ni
inkindirr yi nggo ùwà na hen. Inkindirr
inggi nggo ùwà ti na yi sama ni ikpanye na
yi, uwa si ila ure.

15

Inta bu na inkindirr inggi nggo i ta zi abanu ni kpamusu na atu amunta wa

1 Inta abangga ba nggo i kri kyekye ni
ikpanye yi, bu zi abangga ba nggo a si si
kyekye hen du ba kuchi ni iga yi. Inta bu
si na inkindirr yi nggo i wre ki inta yo mre
hen.
2 Di inta wemi bu na ku amuya ni iga yi
inkindirr yi nggo i wre ni ta du ba a nyarr,
wre ba bu kri kyekye ni iga yi.
3 Kristi a si na inkindirr yi nggo a na, wre
ku bu nyarr ku itu ima mu hen. Iya a charr
na angbamvu ka Abachi ka di, “Anishirr ti
marr ùwà, aba a si marr su ùwà mu hen, a
so marr si ingga, Abachi.”*
4 Aseki ka wemi nggo a charr na
angbamvu ka Abachi ka nggo, a charr ka
wre ba bu tsarr inta yo, wre ki inta bu si
abi vu gri ni isisurr, ni bu kri karrkarr ni
bu surr ashishi.
5 Ingga ko barr di Abachi nggo uwa yo a
di ni ivu isisurr gri tuku ukyekye, a bu du
amarr amba ka a si ayirr nu nggo imba i so
ga aza ka Kristi Yesu ka nggo.
6 Meme nggo, imba wemi bu di nggurr
bi nu ukorr uyirr ni di gbyarr ku Abachi
asa ni nu ma inkpinkpye. Uwa yo a si Aki a
Atiko amunta wa Yesu Kristi.

A bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen Ure ku wre ku

7 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ta si nggo
Kristi a kpanye ni imba ba. Imba bu
na meme wre ku anishirr bu gbyarr ku
Abachi asa.
8 Nu nggo ingga i da ki imba di Kristi à
kaki uvurr iko ani Yahuda wa, wre ki inta
bu hi di Abachi à di na inkindirr yi nggo à
da zu ku akiki munta du uwa taka na nggo,
9 wre ku abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a bu gbyarr ku Abachi asa
ku uzizi umaku, nâ ta su nggo a charr na
angbamvu ka Abachi ka nggo di:
“Ni ima yo, ingga ta gbyarr ku ùwà asa na
abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen.
Ni ta bre asarr gbyarr ku ùwà asa.”†
10 A charr zizo na angbamvu ka di,
“Imba nggo i si si ani Yahuda hen, nyarr yi
na anishirr angga ba nggo Abachi à
hla ba nggo!”‡
11 Na charr zizo di,

* **15:3** Kye zizo *Asarr 69:9.* † **15:9** Kye zizo *Asarr 18:49.* ‡ **15:10** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:43.*

“Gbyarr ku Atiko wa asa, imba wemi nggo
i si si ani Yahuda hen.
Gbyarr ku asa, imba anishirr bi ing-
bingbru ba wemi!”§
12 Na charr zizo nu ungbamvu ku Ishaya ku
da di,
“Uhunhan ku Jesi* à taka nga.
Abachi à taka gɨ ma gru di a bu ni hru
inkpinkpye i abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen,
aba taka so kye anko ama wa.”†
13 Ingga barr Abachi nggo a di nu an-
ishirr isisurr iso kye anko, a bu ni imba
inyarr tuku isu isisurr, nu nggo imba iyo
isisurr imba yi na ku nggo. A bu na meme,
wre ku ukyekye ku Izhi Iwre u bu du imba
di kye anko kakami ni si ba ttungo hen.

Bulu à re ni itu i undu umaku

14 Amuya amungga abiga, ingga ni itu
imungga i hi di imba i hi inkindirr izizi ni
hi inkindirr yi nggo, i wre imba bu na yi
nggo. Ni hi tsarr ikpambirr.
15 Ingga i charr ki imba kprendende mi
ni itu i aseki anuma ka nggo ingga zha di
imba bu ssu ka hi nggo. Abachi mu à na
wre ki ingga na na ingga ki uni na undu
ama.
16 Ingga i na undu ku bre Ure ku wre ku
ku Kristi Yesu nâ ta si unikye. Ingga i na
meme, wre ku abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, abu a si nâ ta si inkindirr iwre
nggi a gri ku Abachi na yi uwa a kpa yi
nggo. Abu si abangga ba nggo Izhi Iwre yi
i ddu ba ki anishirr ba Abachi.
17 Ni ima yo, ingga i nggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo ingga i na ku Abachi ni
Yesu Kristi ku nggo.
18 Ingga si ta re ni itu i inkindirr inuma
mri inggi nggo Kristi à di ingga bu na yi
nggo hen. Ure umungga ku tuku inkindirr
yi nggo ingga i na nggo, abama yo a du
ingga i zi abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, du ba a wo ku Abachi ure.
19 Ina ima i si ku are ka nggo ingga i
re na aseki ka ikagri ka nggo ingga i na
tuku ukyekye ku Izhi ku. Ni ima yo, bazhi
nu Urushalima nga ni igbu nu Ilirrikumu
ingga ka bre ure ku Kristi ku kago ba, ni ka
kre anga a undu amungga ama ba.
20 Inkindirr yi se ni isisurr imungga inggi
i si di ingga bu bre ku anishirr Ure ku wre
ku na ankla ka nggo a nise wo inkindirr ni
itu Kristi.
21 Nâ ta si nggo a charr na angbamvu ka
Abachi ka da di:
“Abangga ba nggo a si da ba inkindirr ni itu
ima yi hen a ta hi,
abangga ba nggo a nise wo a ta ssu hi.”‡

Bulu à zu du uwa ta kakuma ni ichirr ni igbu nu Roma

22 A si ima yo ingga i ma chankarr ni nga
ni imba ba.
23 Nu nggo ingga i kre undu umungga ku
na anga angga ka ziza nggo ba, tuku nggo
ingga i so ki ase shishemi di zha di ingga ka
ni kye imba.
24 Ni ima yo ingga zha di ingga ta nga
ziza nggo. Ingga zha di ingga ti so kuma ni
igbu nu Sipeni, ingga ta kukri ni kye imba.
Ingga ti ni sha so shi ni imba ba, ingga ta
zha izi ni imba ba ku ikuma imungga yi nu
Sipeni.
25 Ziza nggo ingga so kuma nu Urushal-
ima ku undu ku anishirr ba Abachi nabo.
26 Abiga nu igbu nu Makidoniya tuku
Akaya a kye ni kye imbarr na shirr aseki
ku abiga Abachi ba nggo a si abi iha na si
nu Urushalima nggo.
27 Aba mu a da ku atu ambarr da aba a ta
na meme. Imba ti kye zizi, izi abi iha ba i
si ki ba uhla mu. Ani Yahuda ba a ga aseki
ka nggo Abachi a nu ba nggo na abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen. Abachi a nu
ba aseki a kama di a bu a zi izhi imbarr yi.
Uwa a si meme yo abiga abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen, a bu nu ani Yahuda
ba aseki ka ingbingbru angga ka nggo aba
a kpa na Abachi ku nggo.
28 Ingga ti kre undu ku ini ba inklo yi
pempe nggo anishirr ba a shirr ba nggo, ni
taka so kuma nu Sipeni nggo, ingga taka
garr ba ni imba ba.
29 Ingga ti nga nggo, ingga hi di Kristi ta
ni ingga inkindirr izizi ki imba.
30 Amuya aniru na amba, ingga tsi ki
imba ango, ku iyo isisurr imunta yi na
Atiko Yesu Kristi wa ku, tuku ikpanye yi

§ **15:11** Kye zizo *Asarr 117:1.* * **15:12** *Jesi:* Jesi à si aki a Doda, uttu nu Israila. Yesu à zhi nu uki ukuma yo. † **15:12** Kye zizo *Ishaya 11:10.* ‡ **15:21** Kye zizo *Ishaya 52:15.*

nggo Izhi i ni inta nggo, imba zi ingga barr Abachi ni barr ni itu mungga.

31 Barr Abachi di abangga ba nggo a kà iga yi ni igbu Yahudiya a bu si na ki ingga inkindirr hen. Abachi bu du anishirr ama ba nu Urushalima a kpa aseki ka nggo ingga i so gri ba nabo nggo.

32 Meme nggo i ni kpanye i Abachi ingga taka nga ni imba ba ni inyarr kakami. Inye imungga yi ni imba ba i ta ni ingga inyarr tuku isu.

33 Ingga i barr Abachi nggo a di ni inta isu a bu si ni imba wemi. Du yi si meme yo.

16

Bulu à chi abiga abanu nu Roma

1 Ingga so da ki imba du uvayirr amunta uniga Fibi, nggo di na ku Abachi undu ni igbu nu Kenkriya, a si unushirr uzizi.

2 Kpa ma na ango aha nâ ta si nggo anishirr ba Abachi a di hru ikpa yi nggo. A si unushirr a Abachi. Nu ma inkindirr inggi yi nggo a ti zha ni imba ba nggo. Uwa mi a na wre ku anishirr shishemi kye ni ingga mi.

3 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila nggo a di na undu ku Yesu Kristi ku ni ingga ku nggo.

4 Na ba di a ti si ittu mi aba a si ta kru hen. Ingga nyarr ba kakami. A si si ingga mu i nyarr ba na nkpamu hen, abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi wemi nggo a si si ani Yahuda hen, aba mi a so nyarr ba.

5 Chi ki ingga abiga ba nggo a di nggurr bi ni iko i nu Priskila yi nggo.
Chi ki ingga ukpamu Ipanetu. Uwa yo à kpa Kristi ni imẹmẹ yi na anga ka Asiya ka.

6 Chi Maryamu, nggo a na ki imba undu kakami nggo.

7 Chi anu Androniku tuku Juniya, aba mi a si ani Yahuda nâ ta si ingga na kri ni iharr yi ni ingga ku. Abi ko na angu ba a kye ba ssu na ango kakami, na kpa Kristi kuchi na du ingga.

8 Ingga chi Ampilatu, ukpamu na Atiko wa ku.

9 Chi Urrbanu, ukpamu nu undu ku Kristi, tuku ukpamu uniga Sitaki.

10 Chi Apele nggo à kri ngbangba ni yo itu ma yi nu Kristi ku.
Chi abi iko bu Arristobulu.

11 Chi Hirrodiyo, uzumburr ani Yahuda.
Ni chi amuya abiga ba ni iko i Nasiso.

12 Chi ki ingga Trifaniya tuku Trifosa, nggo a so na ku Atiko wa undu kakami nggo.
Ni chi ukpamu uniga Pasi, nggo a ka na ku Atiko wa undu kakami ba.

13 Chi ki ingga Rufo nggo Atiko wa à hla ki ama nggo, tuku ayirr wa nggo à hru ingga nâ ti ingga i su ku uzuma mu nggo.

14 Chi ki ingga Asinkritu, Filego, Hemisi, Patroba, Hema, na amuya abiga abanu ba nggo a si na ba nggo.

15 Chi Filologu tuku Juliya, ni chi Nerru tuku uvayirr ama wa, ni chi Olimpa na anishirr ba Abachi ba wemi, nggo a si na ba nggo.

16 Vu ango gri ni chi ikpa kakami.
Abiga Kristi ba we nggo se ni ingga ku a ko chi imba.

Bulu a da ku abiga ba nu Roma inkindirr yi nggo a bu na yi nggo

17 Ingga tsi ki imba ango amuya abiga imba so di surr ashishi na abangga ba nggo a di na na di imba i tsɨ ki na nkanka na du abiga ba a ga anko anuma mu. Anishirr angga ba nggo a kri azanyirr ni itsarr yi nggo a tsarr imba nggo, imba bu si chi ki ywhiywhirr na ba hen.

18 Abi di na aseki akama a si si abi zi Atiko amunta wa, Yesu Kristi hen. Abama a so di zha ku atu ambarr mu aseki. Anishirr abama a di ddu are azizi nggo a wre iwo na atu na di re anishirr angga ba nggo a si hi ure ku kakami hen na ka isisurr sarr ba.

19 Anishirr a wo ikri imba yi ni iga yi kago. Ima i di ingga i nyarr ki imba kakami. Ingga ni ko zha di imba bu hi inkindirr yi nggo i si i wre nggo. Ni bu si si abi la ure na aseki angga ka nggo a si ka wurr hen.

20 A ji ntsɨ, Abachi nggo à di ni iso isu, a ta cha Isheta na aza na ta ni imba ukyekye ni itu ima yi.

Ingga so barr di uzizi ku Atiko munta Yesu ku bu so ki imba.

21 Akpambirr nu undu amba wa, Timoti a so chi imba. Anu Lukiyu tuku Jaso, tuku Sosipata, aba mi a si ani Yahuda na so chi imba meme.

22 Ingga, Tarrtiyu, nggo à charr ungbamvu unggo ku, à so chi imba ni isa i Atiko wa.
23 Gayu, nggo ingga i so ni iko ima yi, uwa à di kpa abiga we ni iko ima yi, à so chi imba.
Irrasitu, uni zu inklo ni ìgbù wa, tuku uzayirr amunta wa ni iga yi Kwarrtu a so chi imba. [
24 Abachi à bu du uzizi umaku u so ni imba ba we. Du yi si meme yo.]

Ni ikikre yi Bulu a barr Abachi

25 Di inta gbyarr ku Abachi asa. Uwa yo ta di imba kri kyekye ni kpanye imba yi. Ingga i da meme yo nu ure ku nggo ingga i di re ku anishirr nggo. Ure ku wre ku nggo u si ni itu i Yesu Kristi nggo. Uwanggo yo a si inkindirr yi nggo ure ku nggo a sha ku sharri ku anishirr na asese ka u da nggo.
26 Ziza nggo a bwu ku anishirr ure ujiji kuma na angbamvu ka abi kpa are ka Abachi ka, tuku nu nggo Abachi uni so sese wa a da di anishirr bi ingbingbru ba we a bu hi, wre ba bu wo ma na yo isisurr na ku.
27 Inta bu gbyarr ku Abachi asa ase na ase. Abachi nggo, uwa yo na nkpama à si ukrizhizhi, Inta bu gbyarr ku asa. Inta bu na meme ni itu inkindirr yi nggo Yesu Kristi a na yi nggo. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku zhi nu Afisa, ku abiga ba nggo a se nu Korrintiya. Korrintiya ni ima a di si igbu unkpi nggo anishirr tankpami a nggurr bi na ku. Ijirrigi i amasirr i di gri aseki nga nabo. Meme nggo, igbu wa à tsarr ssu na aseki ka nggo anishirr a na ka ki azhi ambarr tuku ina aseki ka ishisha. Ina ima i tsarr iyo isisurr i abiga yi kye ni iha kakami abanu ba a so kuhre ni itsarr kye yi.

Bulu à wo iso ta azaza imbarr yi nggo na charr ba ni itu i iga so na nkanka imbarr yi. Anishirr ba a di kurr ìga ni imuyirr imbarr ku. Na di gri ikpa kuma na aki ka bre amu. A si di na undu uzizi nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i nu ba nggo hen. A di na varrvarr na aki ka barr Abachi ka tuku nu nggo a ti nggurr bi ta ri na Agbugba a Atiko wa. Ndanda angga ka wemi.

Abiga ba a zhi Bulu are anuma ni itu i igarr, tuku iri ila inggi yi nggo a to ku anazhi, tuku itasi i Yesu yi ni ibe na abiga ama ba.

Aseki ka nggo a vri abiga ba nu Korrintiya nggo a ni so se ni inta ba ari mi kye.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-9*
Ivri ni itu i iga ki na nkanka *1:10—4:21*
Ivri ni itu i ikurr ìga *5:1-13*
Ivri ni itu i igri ikpa kuma ni bre amu *6:1-11*
Ivri ni itu i ila abubo *6:12-20*
Ivri ni itu i igarr *7:1-40*
Ivri ni itu i aseki ka nggo anishirr a kye ka ki azhi ambarr *8:1—11:1*
Ivri ni itu i igbyarr ku Abachi asa tuku ina undu nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i di ni *11:2—14:40*
Amarr ni itu i itasi ni ibe yi *15:1-58*
Ure ku ikikre *16:1-24*

1 Ungbamvu ku ù zhi ni ingga Bulu ku, nggo Abachi à kye ì wre ku na hla ingga ki uni ko na angu a Kristi Yesu. Inta tuku Sositene uzayirr munta tuku uni zi inta wa inta yo so charr ki imba.

2 Inta ko charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka nu Korrintiya. Yesu Kristi à hla imba ki anishirr ama na ngla ila ure imba yi, nâ ta si nggo à na ku abiga ba kago, nggo a di yo isa i Atiko Yesu Kristi, Atiko munta wa na Atiko ambarr wa.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

4 Ingga di nyarr ku Abachi kakami ku inkindirr yi nggo à na ki imba. À na wre ki imba na ni imba ini shishemi nu umi ku Yesu Kristi.

5 Nggo imba nggurr itu bi nu Yesu Kristi ku ngbangba, Abachi à ni imba aseki shishemi. À ni imba ukyekye ku ibre ure umaku tuku ihi aseki ka ni izhi yi we.

6 Ima tsarr da aseki ka nggo inta bre ki imba ni itu i Kristi a su jiji.

7 Ima yo du Abachi ni imba aseki ka we nggo imba so bi ikanga i Atiko munta wa Yesu Kristi.

8 Yesu ta ni imba ukyekye kuma ni ikikre yi, wre ki imba bu sama ni ikpala na azhibarr a ikanga zizo a Yesu Kristi Atiko munta wa.

9 Abachi yo su uwanggo nggo yo imba yo ni ga aseki ka we nu Uzuma wa Yesu Kristi Atiko munta wa. Imba bu kpanye di Abachi ka na aseki ka angga ka we.

Iga ki na nkanka nu umi ku abiga ba

10 Ingga barr imba yi amuya aniru na amba ni isa i Atiko munta wa Yesu Kristi, imba si ga ki na nkanka hen. Imba nggurr atu bi ni du amarr amba ka ni iyo isisurr imba yi a bu si yirr.

11 Amuya abanu a nga zhi ni iko i Klowe ni da ki ingga di uvi se nu umi umba ku.

12 Ingga nggo ko da di uyirr nu umi umba ku à da di, “Ingga so ga Bulu.” Unuma da di, “Ingga so ga Apolo.” Unuma da di, “Ingga so ga Biturr.” Unuma da di, “Ingga so ga Kristi.”

13 Imba ga Kristi yo ki ankpunkpu? A kpa ingga Bulu nu unkunkurr ni itu imba? A zzu imba na amasirr ni isa mungga?

14 Ingga nyarr ku Abachi nggo ingga si
zzu imba na amasirr shishemi hen. Ingga
hi ingga zzu anu Krispu tuku Gayu yo.
15 Undurr sama nggo à ta da di a zzu ma
na amasirr ni isa imungga.
16 (Ni zzu abi iko i Sitefana, ni gru zzu
abata ngga zizo, ingga si ssu hi hen.)
17 Kristi à si ni ingga undu ki izzu an-
ishirr na amasirr mu hen. À ni ingga undu
ku ibre ku anishirr Ure ku wre ku. Na di
ingga bu si ni bre ku anishirr ba ure ku
Abachi na are ka unushirr ka ihi i anishirr
hen, ni ka si du ikpa i Yesu yi nu unkunkurr
ku sama nu ukyekye hen.

Yesu Kristi yo su ukyekye ki ihi i Abachi yi

18 Ure ki ikpa Yesu ku u su ure ku
ankalanttu ku anishirr ba nggo a nga
ashishi nado. Uwa ta si inta nggo kpa
Abachi, uku yo su ukyekye ku Abachi ku.
19 Nâ ta si nggo a charr di,
“Ingga ta ka ihi i abangga ba nggo so di kye
da aba hi glo;
ni ta na ihi i abangga ba nggo kye da
aba a hi nggo ki ankalanttu.”*
20 Undurr ni ihi wa se momonggo? Uni
bre tanko wa se momonggo? Uni ri anta wa
à se momonggo? Abachi si na ihi ingbing-
bru yi ki ankalanttu hen?
21 Abachi à hi mu na si du anishirr ba in-
gbingbru ba na undu ni ihi imbarr nggi na
hi ma hen. Abangga ba yo mre nggo a kpa-
nye nu ure munta ku nggo a sa ankalanttu,
Abachi à kye di i wre uwa bu kpa ba ttungo.
22 Anu Yahuda ba a so zha aseki ka ikagri,
u anu Girrki ba a so zha ihi mu.
23 Inta so bre ba ure ku Kristi wa nggo
a kpa ma nu unkunkurr. Ure ku u su ku
anu Yahuda ba ikpala, nu su ku abangga ba
nggo si si ani Yahuda hen ankalanttu.
24 Uwa ta su ku abangga ba nggo Abachi
à hla, anu Yahuda na abangga ba nggo si si
anu Yahuda hen, ure ukuma yo su Kristi,
nggo su ukyekye ni ihi i Abachi yi.
25 Urrurru ku Abachi ku ù mri ihi i un-
ushirr yi. I sama nu ukyekye i Abachi yi i
mri ukyekye ku unushirr ku.
26 Amuya, imba ri amarr kye nggo imba
i di se bari u Abachi à yo imba. Anishirr
bi ingbingbru angga ba a si ri amarr da
abanu nu umi umba ku a sa abi hi hen.
Abanu ntsɨ nu umi umba ku yo a so ni
into inkpinkpi, na si si imba shishemi ngga
nggo a zhi ni iga yi nggo a hi ba hen.
27 Abachi à hla aseki ka nggo sa ka
ankalanttu ku abi ingbingbru ba, wre ku
bu du ishisha i ki abi ihi ba. Na hla aseki
ka nggo a sama nu ukyekye, wre ku bu nu
abi se nu akyekye ba ishisha.
28 Abachi à na undu ni inkindirr yi nggo
abi ingbingbru ba a kye yi kpachirr, na
aseki ka nggo a si di kye ka yo na amu hen.
Na turr aseki ka nggo abi ingbingbru ba a
kye ka yo na amu kahre.
29 Abachi à na meme, wre ku undurr si
ka nggurr ankẹ na agẹ ka Abachi hen.
30 Imba sa amumarr ba Abachi ni itu i
Kristi. Abachi à tu Yesu Kristi du ma ni
kpa inta ttungo, na ni inta ihi ima yi, na na
inta ki krizhizhi na Abachi ku, na kpa inta
ttungo ni ila ure.
31 Nâ ta si nggo ungbamvu ku ù da di,
“Undurr wa nggo ti ta nggurr ankẹ, uwa bu
nggurr ankẹ ni ina i Atiko yi.”

2

1 Amuya aniru na amba, nggo ingga i nga
ni imba ba, ni di bre ki imba ure ku Abachi
ku, ingga si di re imba na are ka iwre iwo
ka ihi i unushirr hen.
2 Nggo ingga di se ni imba ba, ingga na
isisurr mungga yi ki iyirr ni di bre ki imba
are ka Yesu Kristi kayo nggo a kpa ma nu
unkunkurr ku nggo.
3 Ni imẹmẹ yi ingga i su ukpa ni di na ni
isisu ni wri kpakpa.
4 Nggo ingga ti ko re ni imba ba ingga si di
zha di ingga ta gba imba nu ungbrengbre
mu hen. Ingga di du Izhi i Abachi yi mu bu
tsarr imba ukyekye umaku.
5 Ina ima yi i ta di imba yo isisurr nu
ukyekye ku Abachi ku, na si si ni ihi i
unushirr mu hen.

Ihi i Abachi yi

6 Inta di na undu ni ihi nggi ni re na
anishirr ba nggo a ka kuyi ni iyo isisurr im-
barr yi ba. Ihi inggi yi si zhi ni ingbingbru
inggi yi ka na atu ba ingbingbru ba nggo
ukyekye umbarr ku di kre hen.

* **1:19** Kye zizo *Ishaya 29:14.*

7 Inta bre ki imba ni ihi yi nggo i zhi na
Abachi ku nggo aba a zu yi sharri, bazhi nu
nggo a nise na ingbingbru yi. Abachi à na
yi wre ku inkpinkpye munta.
8 Uyirr mi nu umi ku atuttu bi ingbing-
bru ba a si hi yi hen. Ka da a hi mu a ka si
kpa Atiko wa nggo sa ankpye hen.
9 A na meme nâ ta si nggo a charr nu
ungbamvu ku Abachi ku di:
"Unushirr nise hi meme kye,
unushirr nise wo meme kye,
unushirr nise ri amarr kama kye
ni itu i inkindirr yi nggo Abachi à na zu ku
abangga ba nggo kpanye na ku."*
10 Abachi à du Izhi ima yi tsarr inta aseki
kama.
Izhi iyo i hi aseki ka we, kye nu umi ku
isisurr i Abachi ku.
11 Unggonggo hi amarr ka unuma? A si
izhi i unushirr wama yo nggo i rri so nu
umi umaku. A si meme yo na Abachi ku,
Izhi ima iyo ihi isisurr ima yi.
12 Ziza izhi yi nggo inta kpa i si si i ing-
bingbru inggi yi hen, i si i Abachi. Wre ki
inta bu hi aseki ka iwre ka nggo Abachi à
ni inta na ka sama ni ikpa inkindirr.
13 Inta ko re ni itu i aseki akama yo, nggo
Izhi i Abachi yi i tsarr inta, na si si itsarr
yi nggo zhi ni ihi i anishirr mu hen. U Izhi
iyiyirr inggi yo zi inta itsarr aseki ka nggo
sa ka izhi yi, ku abangga ba nggo Izhi ì so
nu umi umbarr ku.
14 Undurr wa nggo ti sama ni Izhi yi,
à si kpanye nu ure ujiji ku nggo u zhi ni
Izhi i Abachi yi hen. A su ku inkindirr i
ankalanttu, nggo abangga ba nggo se ni
Izhi i Abachi iyo a ka hi aseki ka nggo zhi
na Abachi ku.
15 Unushirr wa nggo se ni Izhi i Abachi yi
a se nu ukyekye ku bre amu ni itu i aseki ka
we, undurr si ma ni bre amu ni itu ima yi
hen.
16 Nâ ta si nggo Ungbamvu ku Abachi ku à
da di, "Unggonggo hi isisurr i Atiko?
Unggonggo ma ni itsarr Abachi
inkindirr yi nggo ta na?"†
Inta ka kye are kama hi, nggo inta se ni
isisurr i Kristi.

3

Iga ikpa

1 Amuya aniru na amba, nggo ingga di
se ni imba ba, ingga si di re ni imba ki
anishirr ba ngga nggo a se ni Izhi i Abachi
hen. Ima yo di ingga i di re ni imba ba nâ ta
si anishirr abi inina i ukpa, ni sa amumarr
tsintsi nu ure ku Kristi ku.
2 I wre ingga bu gri imba nâ ta sa amu-
marr tsintsi ni so di ni imba àmà isisa.
Imba i nise ma abi ri ila, ziza nggo mi imba
nise ma.
3 Nggo imba i nise nu ukpa ku unushirr,
ima yo di imba kri angba ichi ni ri anta ni
ikpa. Ina ima mi i tsarr di imba se nu ukpa
nâ ta si anishirr abi ingbingbru ba.
4 Uyirr nu umi umba ku à da di, "Ingga
si a Bulu," unuma da di, "Ingga si a Apolo,"
imba si so na nâ ta sa abi ingbingbru ba mu
hen?
5 Unggonggo su Apolo? Unggonggo su
Bulu? Inta tuku Apolo sa anishirr mu nggo
so da ki imba ure ku Abachi nggo imba i wo
ku ni yo isisurr. Abachi mu à ni inta undu
meme.
6 Ingga ttu ingbingbi ikiri yi, u Apolo bwa
amasirr wa, Abachi du yi zzu ni furr.
7 Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr
wa abangga si si inkindirr inkpi yi hen.
Abachi wa nggo du ikiri yi zzu, uwa yo à si
inkindirr inkpi yi.
8 Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr wa a
si ungo yirr, unuma si mri unuma hen. Ni
ikikre yi Abachi taka nu ba azadi ka nggo
ma ku undu umbarr ku.
9 Inta aha mi tuku Apolo, i so na undu na
Abachi ku. Imba ngga se nâ ta si īlá i ido i
Abachi. Imba se nâ ta si iko yi nggo Abachi
nggo à me.
10 Abachi à kye i wre ku na na ingga ki
uni me, na di ingga zu ibarr yi nggo abanu
so me ni itu yi. Di inta me ni bu kye.
11 Ichi yi iko i nggo a zu, iyo su Yesu Kristi.
Undurr ka si zu ibarr numa zizo hen.
12 Abanu ta na undu ni izinarriya, ka
azurrfa, ka angbinta ka wre ni ime ni itu
ibarr yi. Abanu ta na undu ni inkinkurr,
abanu atakpu, ka agiga.

* **2:9** Kye zizo *Ishaya 64:4.* † **2:16** Kye zizo *Ishaya 40:13.* * **3:13** *Ivi i ibre amu:* Azhibarr wa nggo Kristi à taka nga ni bre amu ku anishirr we, na vɨ anishirr ama ba du ba ku so na ku.

13 Ivi* yi ko nga nggo a taka ni tsarr undu
ku anishirr ku kye, ni ibre amu yi. A ta
tsarr undu ku anishirr we kye nu uru ka ù
ta kurr wre.
14 Ime i undurr yi nggo ti kri, aba ta nu
ma azadi ka undu ama ku.
15 Undurr wa nggo ime ima yi ti kparri
aseki ama ka a ta rri ru nado namri. Ni ima
mi, uni me wa ta bwa cha na ango aha, nâ
ta si undurr wa nggo a bwa huzzu nu uru.
16 Imba si hi di imba su ku Abachi uki mu
nggo Izhi i Abachi yi so nu umi umba ku
hen?
17 Undurr wa nggo ti rɨ uki ku Abachi
nggarr, Abachi ta na undurr wa ki ndanda,
nggo uki ku Abachi ku su ku iwre, imba yo
su uki ku.
18 Imba si re atu a imba hen. Ùwà ti kye
du ùwà su ukrizhizhi ni ingbingbru inggi
yi, ùwà na itu muwa yi ki urrurru du ba
bwu ku ùwà itu.
19 Nggo imba kye ihi i ingbingbru inggi
yi yo na amu, i su urrurru mu na Abachi
ku. Nâ ta si nggo ungbamvu ku Abachi
ku ù da di, “Abangga ba nggo di da di aba
sa krizhizhi, Abachi à na undu na anko
ambarr kayo na vɨ ba.”
20 Nâ ta si nggo a charr zizo nu ung-
bamvu ku di, “Abachi à hi amarr ka an-
ishirr krizhizhi ba na yo ka ki urrurru.”
21 Undurr bu si nggurr ankẹ ni inkindirr
yi nggo anishirr ka na hen. Aseki ka we sa
amba.
22 U Bulu, Apolo tuku Biturr, ni ingbing-
bru yi we, ni iso tsitsirr uku ittu; ziza tuku
ni ichi a sa imba. Aseki ka we sa amba,
23 imba si abu Kristi, u Kristi si a Abachi.

4

Abi ko na angu ka Kristi ba

1 Meme nggo, imba bu ri amarr ni itu
imunta ki amirr iko bu Kristi, abangga ba
nggo Abachi nu ba undu ku ibre ku an-
ishirr iki i Abachi yi nggo a kurr sharri.
2 Meme nggo, inkindirr inkpi yi nggo
anishirr di zha ihi nu umi ku amirr iko
inggi si a bu na undu umbarr ku ndindi.
3 Ka imba ti da anggi mi ni itu mungga i
si ta vri ki ingga hen. Ka imba ti gri ingga
kuma nu unto ku ibre amu mi na. Kye na,
ingga mi si di bre amu ku itu mungga yi
hen.
4 Ingga si hi inkindirr yi nggo ingga la
hen, ima mi si tsarr di ingga sama ni ila
na ankẹ ka Abachi hen. Atiko wa nggo hi
isisurr mungga yi na amarr mungga ka,
uwa yo su uni bre amu mungga wa.
5 Ni itu ima, imba ki bwe du azhibarr a
ibre amu wa ka nga bari, ni si wri kpakpa
ni ibre amu ziza a azhibarr wa nise hen.
Abachi taka gri aseki ka nggo a di na sharri
ni ibwu huzzu du anishirr kye ka hi, na
aseki ka nggo kurr ni isisurr i anishirr.
Nabo yo Abachi ta gbyarr asa ku abangga
ba nggo ama a bi gbyarr ba asa.
6 Amuya, aseki ka nggo ingga bre ki imba
na ka si na atu munta tuku Apolo. Ingga
bre ka wre ki imba bu ga inkindirr yi nggo
i kurr ni icharr. Ingga zha di imba bu si
nggurr ankẹ di unitsarr unuma mu à mri
unuma hen.
7 Angginggi du ùwà kye du ùwà mri
unuma? Ùwà se na angginggi nggo a si
nu ùwà ni ni hen? Ùwà ti hi du ùwà i kpa
kpikpa mu angginggi i nggurr ankẹ kurr
nabo zzu da a si ina imuwa mu?
8 Imba kye di imba ka se na aseki ka we
ba? Imba kye di imba sa abu ungo, ni kye
di ka sama ni inta imba kaki atuttu. Ingga
mi ka nyarr nggo imba ka kaki atuttu, wre
ku inta bu sa atuttu ndo ni imba
9 Ingga kye da Abachi à zu inta abi ko
na angu abu Yesu abi ikikre ba, nâ ta sa
abangga ba nggo a harr ba zu bi i ta ngɨ.
Abitu ba Abachi ba na anishirr bi imimi ba
a mẹ inta.
10 Ni itu i Kristi, anishirr yo inta ki aba
ankalanttu. Imba nanko, Kristi à na imba
ki krizhizhi. Inta sama nu ukyekye. Imba
si kyekye. Aba kye imba ssu na ango na kye
inta kpachirr.
11 Ari mi inta zirr ni iyo, nu uhre, ni
surr angbanja iki ka nggo a ka ngla kre ba.
Anishirr ka inta, inta sama nu unto ku iso.
12 Inta di na undu na ango munta bari ni
ri, undurr ti marr inta, inta i yo ku angu
azizi. Nggo a ti ki inta iha, inta vu isisurr.
13 Nggo a ti bre are ka imu mi na atu a
munta, inta di re wre na atu ambarr wa.
Ikikre inggi ziza aba kye inta yo ki atsu ni
inturu i ingbingbru inggi yi.
14 Ingga si di ingga ta ni imba ishisha mu
hen. Ingga charr di ingga ta zi imba, nâ ta

si nggo akiki di zi amumarr ambarr.
15 Ka nu nggo anishirr shishemi mi a ti
ko bre ki imba ure ku Abachi ku, aba si sa
akiki amba hen. Ingga yo sa aki amba wa
nu umi ku Kristi, nu nggo ingga yo da ki
imba Ure ku wre ku.
16 Ingga ko da ki imba, imba ga uzirr
mungga ku.
17 Ni itu ima yo ingga ko turr Tim-
oti uzumu wa, nggo ingga kpanye na ku
kakami, nggo uwa mi yo isisurr ni iga Atiko
yi. Uwa ta nga ni imba ba ni zi na tsarr
imba anko ka uzirr mungga ka ni Yesu
Kristi ku, nggo si meme yo nâ ta si nggo
ingga di bre kago na ankla ka nggo ingga
i kuma na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.
18 Abanu nu umi umba ku a kye di ingga
si ta ka nye na ba zizo hen, na so ga angba.
19 Nggo Abachi ti kpanye ki ingga, ingga
ta nga ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo
ingga ti nga bari ingga taka ni hi sa abata
ngga sa abi ga angba abama, ni ka hi
ukyekye ku nggo a se na ku.
20 Nu nggo ittu yi Abachi yi i si su nu
ubarr angu hen; a su ure ku ukyekye mu.
21 Imba zha di ingga bu ni na sa
angginggi? Ingga ti nye nggo ingga bu nga
na amfarr, ka ni ikpanye tuku izhi i isu
isisurr?

5

Izɨ iki yi nggo abiga ba so na

1 A so di bre ki ingga izɨ iki yi nggo abanu
nu umi umba ku so di na. Di imba di
na ndanda mi mri anishirr ba nggo si hi
Abachi hen. Du uvuvurr à kurr na ayirr iko
ma ku.
2 Imba so ga angba! Angginggi i du imba
si so yi ni vri isisurr hen? Angginggi han
imba ni ttu uni na meme wa ka nu umi ku
inggurr itu bi imba yi?
3 Nu nggo ingga si se ni imba ba nu ukpa
mi hen, ingga se ni imba ba ni izhi yi. Ingga
i ka bre amu ku uni na meme wa ba, zzu di
ingga i se ni imba ba nabo.
4 Nggo imba ti nggurr bi ni isa i Atiko
munta wa Yesu, i izhi imungga yi i di se ni
imba ba ndo nu ukyekye ku Yesu ku.
5 Imba ka undurr wama nu Isheta du ma
tsutsarr inina ikpa ima ila ure yi, wre ba ka
kpa izhi ima yi ttungo na azhibarr a ikanga
a Atiko wa.
6 Iga angba imba yi si wre hen. Imba si
hi nu nggo a ti sha ivi iyisti* ntsɨmi surr ni
imbimbru ikpu i di kpa yi si hen?
7 Imba kà iyisti ikuku ila ure wa yi, wre
ki imba bu so sama na abla. Meme nggo,
imba ta si nâ ta si unfonfo uhẹhẹ wa nggo
na ma sama ni iyisti. Ingga hi imba mi si
meme yo. Uvuvurr inkru uni to ankpurr a
Iga i Ivu Sarr munta wa su Kristi nggo a ka
han ma to ba.
8 Meme yo, inta bu na Iga i Ivu Sarr yi
sama ni iyisti ikuku yi, nggo si umimi tuku
ila ure. Di inta na iga yi nu unfonfo wa
nggo a na ma sama ni iyisti. Ina ima inggi
si iso krikri ni da ure jiji.
9 Nu ungbamvu mungga ku, ingga da
ki imba di imba bu si nggurr itu bi na
abangga ba nggo a si di ga uzirr ku ako
munta hen.
10 Ingga si so re ni itu i anishirr ba ing-
bingbru ba nggo a si di zirr uzirr ku ako
munta hen, abi di zharr inkindirr ba ma,
na abi di de anishirr kpa aseki, na abi
di kuttu ku ankpunkpu aseki ka nggo an-
ishirr ngga na. Imba ti zha di imba ta du
anishirr abama, imba taka du ingbingbru
yi bari.
11 Ingga ko charr da ki imba di imba bu
si nggurr itu bi nu uwanggo nggo yo itu
ima ki uniga Yesu na ka so di na ntankpa,
ni kurr ìga, nu wanggo nggo à di kri angba
ichi, nu wanggo nggo à di na anazhi, nu
wanggo nggo à su na amparr, nu wanggo
nggo à di so ahi na hwa, nu uwanggo nggo
à di ka anishirr mri. Imba bu si ji so ni ri ila
na ku hen.
12 Anggi mu ta du ingga bre ku aba abi
amu? Inta si ta bre ku abiga mu amu hen?
13 Abachi mu à ta bre ku aba abi ba amu.
Uwa ta su ure ku Abachi ku nanko, u da di,
“Imba bu han amimi ba ka nu umi umba
ku.”

6

Abiga di gri ikpa imbarr na ko na aki ka ibre amu

1 Uniga à ti kpala ku uzayirr uniga,
angginggi han ba ni gri ikpa ambarr yi

* **5:6** *Iyisti:* Imbimbru yi nggo i di du unfonfo a si.

kuma na abiga ba? Kye nggo imba di gri akpa ni kuma na abi bre amu bi ingbingbru ba nggo a si hi Abachi hen.

2 Imba si hi da abiga aba yo a taka bre ku ingbingbru yi amu hen? Imba ti taka bre ku ingbingbru yi amu, i iku so ni hla are ntsɨntsɨ angga ka, ka mri imba?

3 Imba bu hi di inta i taka bre ku abitu ba Abachi ba nu unkplassu amu. Ni ikikre yi imba bu hi di inta se nu ukyekye ku bre amu na atu a aseki ka nggo anishirr so na.

4 Imba ti se nu ure, angginggi i du imba ba ku ni kuma na abi bre amu abi ingbingbru ba ba, nggo abiga ba si di kye ba ssu nu ungo hen?

5 Ingga da ure kuma wre ki ingga bu ni imba ishisha. Imba kye undurr sama nu umi umba nggo ka hla ku abiga ba ure?

6 Imba kye ina imba yi bari, uniga à gri uniga na kuma na abi ingbingbru ba, di a bu ku bre ba amu.

7 Ure ku nggo si di, imba ti gri ikpa ni kuma ni ibre amu, ina ima i tsarr di imba ka sarr uza ba. Angginggi ka han imba ni ki ango kpa ikpala i abanu.

8 Nggo imba ka kpanye ni du abanu mu a na ki imba ndanda, uwa si imba yo mi ka ko na ku abanu undanda ni ka abubo mri kye na amuya abiga ba mi.

9 Imba mi si hi da abi na ndanda ba si ta rri ni ittu i Abachi yi hen? Imba si du ba re imba hen. Abi na ntankpa, abiga anazhi, na abi kurr ìga, na aniru bi na zzu amba, na aniru bi kurr na aniru ba,

10 na abayi, na abi kri angba ichi, na abi hwa ahi, na abi ki amparr, na abi ka anishirr mri, anishirr abama a si taka rri ni ittu i Abachi yi hen.

11 Abanu nu umi umba ku, a di si meme yo ni ikuchi yi. Ziza nggo, isa i Atiko munta wa Yesu Kristi ndo nu ukyekye ku Izhi i Abachi ku à ngla imba na ttu imba zu ku atu amba nanka, ki inkindirr i ikpanye na agẹ ka Abachi.

Gri ukpa umba ku zizi

12 Abanu nu umi umba ku a di da di, “Ingga ka na inkindirr yi nggo ingga zha.” Ni ima mi, a si si aseki ka wemi mu nggo a wre ina hen. “Ingga ka na inkindirr yi nggo ingga zha.” Ni ima mi, ingga si ta du inkindirr i vu ingga gri ki ugarr hen.

13 Imba di da di, “A na ila ku umi ine umunta ku yo, na na umi ine ku ku ila.” Di ingga da ki imba, Abachi taka ka ba glo aha mi. A si da a bu di zɨ iki nu ukpa ku hen. Na ku Atiko wa undu nu ukpa umuwa ku. A si Atiko nggo a nu ukpa ku inkindirr yi nggo u zha.

14 Abachi nggo a ta Yesu Kristi si na taka ta inta mi si nu ukyekye umaku meme.

15 Imba si hi di ukpa umba ku u si ankpu kpa a Yesu Kristi mu hen? Imba kye i wre ingga bu gri ukpa ku Kristi ku kuma ku nggurr bi nu unddunddu ayamba ku? Iya!

16 Imba si hi di undurr wanggo nggo ti kurr nu unddunddu ayamba ku, uwa mi à kaki ukpa uyirr na ku meme hen? A kurr ni icharr nu ungbamvu ku di, “Aba aha mi a ta kaki ukpa uyirr.”

17 Unushirr wa nggo ti nggurr itu ima bi na Atiko ku, undurr uwama à kaki izhi iyirr ndo na Atiko ku.

18 Amuya, duma ni ikurr ìga tankpami. Ila ure inuma yi we nggo anishirr a di na i di si na abi ka ukpa ku unushirr. Uwa a ta si izha amba nanko i si ikpala ku ukpa umba ku.

19 Imba bu hi du ukpa umba ku si uki ku Abachi mu i Izhi i Iwre yi di rri so. Abachi a ni imba Izhi ima yi, imba bu si kye di imba so ku atu a imba mu hen.

20 Nggo imba hi da Abachi à re imba ri re mu na han. Imba bu kru isisu i Abachi nu ukpa umba ku.

7

Igarr

1 Ziza ni itu i aseki ka nggo imba i charr. A si inkindirr iwre u unuru bu si garr ayamba hen.

2 Uwa a si nggo are ka izha amba a garrza, ni ima yo i iwre unuru bu garr ayamba ama, ayamba bu se nu uruma.

3 Unuru bu si ka ukpa umaku yi uwama hen, u ayamba mi bu si ka ukpa umaku yi uruma hen.

4 Ukpa ku ayamba u si su uma na nkpama hen, u si ku uruma mi meme. Na anko ayiyirr ama yo, ukpa ku unuru ku u si su uma na nkpama hen, u si ku uwama mi meme.

5 Imba bu si ki ku ikpa inggye hen. Imba
ngga ti kpanye di imba ta ssu atu a imba wa
bi ni barr, Abachi uwama a bu si ikpanye
imba aha mi di imba si ta hi ikpa hen. Nu
ugo ukuma, imba bu nggurr itu bi zizo du
ku Isheta bu si tsarr imba kye ku sa ni ivu
ukpa gri imba yi hen.
6 Ni ikye mungga, wanggo yo si inkindirr
iwre, ingga si ko kri karrkarr mu di imba
bu na meme hen.
7 Ingga zha di imba ka se nâ ta si ingga.
Anishirr we a se ni ini na nkanka zhi na
Azhi ku. Unuma se ni ini inuma, unuma se
ni inuma nanka.
8 Wanggo yo su ure mungga ku ku
abangga ba nggo a nise garr, na amba ba
ako. Imba bu so sama ni igarr nâ si ingga.
9 Nggo a ta si vu atu ambarr wa gri hen, i
ta wre sha aba bu garr. I mri nggo a bu di
na ntankpa.
10 Ku abi garr ba, ingga se nu ure ku
(nggo u si nga zhi ni ingga ku hen, u zhi si
na Atiko ku): Ayamba bu si ka uruma du na
gru share hen.
11 Uwa ti na meme, uwa bu si ku garr
zizo hen, uwa ti ri amarr ka igarr, uwa bu
kakuma ku uruma wa. Meme, unuru bu si
han ayamba ama wa hen.
12 Ku inkpu anishirr yi, ingga da di (ingga
nggo ko da na si sa Atiko mu hen): Unuru
uniga wanggo ti se na ayamba anggo si hi
Abachi hen, ayamba wa à ti kpanye du uwa
ta so na ku, unuru wa bu si han wa hen.
13 Ayamba wa nggo ti se nu unuru wa
nggo si hi Abachi hen, unuru wa à ti kpa-
nye du uwa ta so na ku, ayamba wa bu si
kà ma hen.
14 Ure uku nggo u si di, unuru wa nggo
à ti si si uniga hen, Abachi à ka kpa ma yo
ba ku ayamba ama wa. Ayamba wa nggo à
ti si si uniga hen, Abachi à ka kpa ayamba
wa yo nu nggo à nggurr itu bi nu uruma
wa nggo si uniga. Ka sa ni ima, amumarr
ambarr ba ka se nâ si abangga ba nggo si
hi Abachi hen, ziza Abachi à ka kpa ba ba.
15 Urumi ka uwami wa nggo à si su uniga
hen, à ti da du uwa ta ga igarr, ùwà bu
kpanye. I ta si meme ùwà sa ni ila, Abachi
nggo yo inta ni iso i isu isisurr.
16 Ùwà ayamba, ùwà hi na anggi du ùwà
ta kpa urumi wa mi ttungo? Ùwà unuru,
ùwà hi na anggi du ùwà ta kpa uwami wa
ttungo?

So nâ ta si nggo Abachi à yo imba

17 Ingga da na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka we da anishirr bu so meme nâ ta si nggo
a se ni mẹmẹ yi Atiko Yesu à hla ba nggo.
Abachi à yo ba ni na ki ama. Ingga mi so da
ki imba ure uyiyirr kuma yo.
18 A ti ka sarr ku ùwà iji ba, ùwà bu du yi
meme. Ùwà ti nise, ùwà bu si gru du ùwà ko
sarr iji hen.
19 Isarr iji ni sama ni isarr iji abangga si
su ure ku hen. Inkindirr inggi i si ikru isisu
i are ka Abachi ka.
20 Imba bu so nâ ta si nggo imba i se
Abachi à yo imba nggo.
21 Ùwà ti su ugarr Abachi à yo ùwà, ùwà
bu si ri amarr kama zizo hen. Ùwà ti hi
anko wa nggo ùwà ta na ni kpa itu muwa
ttungo, ùwà bu na wa.
22 Imba bu hi di imba ti di sa agarr nggo
Atiko wa à ni yo imba, ziza nggo Atiko wa
kpa imba ttungo. Ùwà ti di su uvuvurr ingri
nggo Atiko wa ni yo ùwà, ùwà su ugarr a
Kristi mu ziza nggo.
23 A re imba na azo shishemi, ni ima yo
imba bu si na atu amba wa ki agarr ba
anishirr hen.
24 Amuya, imba bu gri ukpa umba ku nâ
ta si nggo imba di se Abachi à ni yo imba
nggo.

Abi kpala na amba ba ako

25 Ziza, ingga charr ni itu i anishirr ba
nggo a si sa agarr hen. Abachi à si ni ingga
ure ni itu are ka ngga ka hen, uwanggo si
amarr amungga mu. Imba ka kpanye ni
ingga ku ba, nu nggo Abachi à se ni itito ni
ingga ku.
26 Ivi i ziza yi si ivi ndanda. Ingga kye i
wre imba ka so nâ ta si nggo imba se.
27 Ùwà ti ka garr ba, ùwà so ni igarr muwa
yi ni si gru hen. Ùwà ti nise garr, ùwà bu si
garr hen.
28 A si si inkindirr indanda mu unushirr
bu garr hen, ka nu nggo uva ta nise garr
kye mi. Abangga ba nggo a garr a se ni ivri
ni ssu ako wa gri. Ingga zha di ingga ta ddu
imba ttungo ni ima yo.

29 Amuya aniru na amba, ingga nggo so
da di, ivi yi nggo iji i si ntsɨmi. Bazhi ziza,
abangga ba nggo a se na amba a bu so zzu
da a sama na amba.
30 Abangga ba nggo so yì a bu so nâ sa
abangga ba nggo a si so yì hen. Abangga
ba nggo so nyarr a bu so nâ sa abangga ba
nggo a si so nyarr hen. Abi di re iki bu so
nâ sa abi iha.
31 Abangga ba nggo so di na undu ni iki i
ingbingbru yi a bu so na si di na undu na yi
hen, nggo ingbingbru inggi yi na aseki ka
we a ta ka nado hanhan mi.
32 Ingga si zha ki imba ivri isisurr hen.
Unushirr wa nggo si garr hen, à ni itu ima
ku undu ku Abachi, na zha du uwa à ta gri
itu ima zizi na su ku Abachi isisurr.
33 Uwa a si si meme yo nu unushirr wa
nggo a ka garr ba hen. Uni garr ta so di
na aseki ka ingbingbru ka, wre ku bu su ku
ayamba ama wa isisurr.
34 A ta se na amarr aha. À ka i su isisurr
ku uwama tuku Atiko. Ayamba wa nggo
si garr hen tuku uva wa nggo à nise garr,
abama a ta so na undu ku Atiko ku. A ta zha
di a bu gri ukpa umbarr ku chě na du izhi
imbarr yi iwre na agẹ ka Abachi. Uwa si si
meme yo na ayamba a igarr hen. Ayamba
a igarr ta ko ki itu ni iki i ingbingbru yi mu,
wre ku bu su ku uruma wa isisurr.
35 Are ka nggo ingga bre a ta zi imba.
Ingga si ko bre ka wre ki ingga bu su ki
imba ukpamu hen. Ingga zha di imba bu
so zizi ni bu ka atu amba wa nu Atiko wa
tsatsarr mri iki i ingbingbru yi we.
36 Unushirr wa nggo à ti tsi uva zu na
kpanye nu uva wa ku kakami na so di ri
amarr ama ka ku garr, i wre aba bu garr,
ikpala i sama nabo.
37 Nggo unuru à ti kye ni isisurr ima di
igarr i ka ku ni isisurr, na hi aza ka vu itu
ima a gri, na da ku itu ima du uwa à si ta
garr uwanggo nggo uwa go hen, à na wre.
38 A si inkindirr i iwre imba bu garr, na
si inkindirr i iwre kakami imba bu si garr
mremremu hen.
39 Ayamba a igarr di so nu ungo ku
uruma nu nggo unuru wa ta ni so tsitsirr.
Nggo unuru wa à ti ttu, igarr imbarr yi
tuku ikre. Uwa a se na anko a kuma ku
garr unuru numa, nggo unuru uwama à su
uniga Atiko.
40 Ni ikye mungga a ta si garr hen, uwa ta
se ni isu isisurr mri. Ingga kye ingga mi se
ni Izhi i Abachi.

8

Izhi ni itu ila yi nggo a zzu ku anazhi

1 Izhi yi nggo imba i charr zhi ingga ni itu
i ila yi nggo a zzu ku anazhi. Inta wemi i
se ni ihi. Ihi ima yi ì di na unushirr ki uni
nggurr ankẹ, uwa ta si ikpanye na anishirr
ba nanko, i di gɨ unushirr ki tsa.
2 Abangga ba nggo ti kye da aba a hi
inkindirr, na si kpanye na anishirr ba hen,
ihi imbarr yi i ni klonyarr.
3 Unushirr wa nggo di kpanye na Abachi
ku, Abachi mu à hi unushirr wama.
4 Meme mi, wanggo yo a si inkindirr yi
nggo ingga da ni itu ila yi nggo a zzu ku
anazhi. Inta hi di uzhi si si inkindirr ni
ingbingbru inggi yi hen. Ikikre inggi si di
Abachi wa a su uyirr yo, unuma a sama.
5 Inta i hi di anishirr di yo aseki shishemi
nu unkplassu tuku ni imimi ki anazhi na
atiko ambarr, uyirr mi nu umi umbarr ku
à si si ábáchí ka atiko hen.
6 Inta se na Abachi wa nggo a su uyirr yo.
Uwa yo si Aki munta wa. Uwa yo a na aseki
ka we, i inta so ku uwa yo. Inta se na Atiko
uyirr yo, Yesu Kristi. Uwa yo a na aseki ka
we, na ni itu ima iyo, Abachi à ni inta iso
tsitsirr.
7 A si sa anishirr we mu nggo a hi aseki
angga ka hen. Kye, anishirr abanu a rri
na anazhi ba ngbangbamu, na di kye ziza
nggo di anazhi a ni se nu umi umbarr ku.
Nggo amarr ambarr ka a si tsɨ hen, a ti ri
ila yi mi aba kye di i na ba ki ankizhi.
8 Ila si di gri inta kuma ywhiywhirr na
Abachi ku hen. I si ta na inta ki ndanda
nggo inta ti ri yi hen, ni si ta na inta ki azizi
na agẹ ka Abachi nggo inta ti ri yi hen.
9 Inta angga ba nggo hi ure ku Abachi
ku kakami inta ka ri ila yi, uwa ta si imba
nanko, imba bu ki bwe ni si du abangga ba
nggo a nise tsɨ kyekye a kakuma nu ugo ku
iri imba yi hen.
10 Imba hi aseki angga ka ni ka ni so di
ri nu unkpa ku anazhi ku. Ka da di unuma
nggo nise kri ngbangba ni iga yi à hi imba
ni so na meme yi, uwa à si taka ko nu ugo

na ta ri ila i anazhi yi, nu nggo amarr ama ka à si tsɨ hen?
11 Uniga firrfirr wama, nggo Kristi à nga ni ttu ni itu ima yi, a ta kakuma nu ugo ku ihi imba yi.
12 Ila ure imba yi ti du unuma a kakuma nu ugo nu umi ku afirrfirr abama ba, imba kpala ku Kristi.
13 Iri ila imungga yi i ti ta du uniga unuma à la ure, ingga si ta ri ila ima yi mremremu hen, wre ki ingga bu si du uniga unuma jaku hen.

9

Undu tuku anko a ina inkindirr wa nggo bwu ku abi ko na angu ba

1 Ingga si su unushirr mu ki itu mungga hen? Ni si su uni ko na angu ka Kristi hen? Ingga si hi Yesu Atiko munta wa hen? Ni si tsarr imba iyo isisurr na Atiko ku hen?
2 Abanu ti kye di ingga i si su uni ko na angu hen, imba hi di ingga su uni ko na angu. Imba yo si inkindirr yi nggo i tsarr di ingga i na undu ni imba ba.
3 Uwanggo yo di si ikasa mungga yi ku abangga ba nggo a di nga ni di bɨ ingga kye.
4 Imba kye di anko a ri ni so wa a si bwu ki inta hen?
5 Nu nggo abi ko na angu abanu ba, na amuyirr ba Atiko ba, na ani Biturr, a di gri amba ambarr ba kye na ba nu uzirr ku, imba kye di anko a igarr ni na meme wa a si bwu ki inta mi meme hen?
6 Imba kye di inta ngga, tuku Barrnaba sa abi na undu na ango munta bari ni ka ri?
7 Abi ta iku angga di han atu ambarr? Unushirr wa nggo di ttu ikiri uwa yo si di ri yi hen? Abi ho aminta a si di so àmà asisa wa hen?
8 Ingga si ko re nu ukyekye umungga mu hen. Are ka Musa ka a si da meme yo hen?
9 Are ka Musa ka a da zizo di: “Alando ti ko tsi ikpu aba bu si ttu ku angu ka na han wa ni ta ingbingbi ikpu yi hen. Imba kye da Abachi à da ni itu i ilando yo mre? Iya.”
10 A so re na atu amunta mi meme, na charr unto ukuma ki inta meme di, “Uwanggo nggo do nu uwanggo nggo a na undu ni ikiri bu so kye anko a ikiri wa di aba a taka ri.”
11 Nggo inta i da ki imba ure ku Abachi ku nggo, i si nâ ti inta i ttu si Izhi i Abachi mu ni imba ba. I si ta wre inta bu kpa inkindirr numa zizi ni imba ba hen?
12 Abanu ti se na anko a ikpa inkindirr ni imba ba, inta mi ka si kpa inkindirr meme hen?

Inta nise na meme kye ni imba ba azhi ayirr, inta si zha ina inkindirr yi nggo i ta vri ku unuma isisurr ni han ma ni iga Kristi hen.
13 Imba bu hi di abangga ba nggo di na undu nu Uki ku Ibarr Abachi ku a di ri ila imbarr yi zhi nabo yo. Abi na undu na akikre ka ito ankpurr ka a di kpa iri imbarr yi zhi nabo yo.
14 Na anko ayiyirr ama yo, Atiko wa da di abi da Ure ku wre a bu kpa ila imbarr yi zhi nu undu ukuma yo.
15 Ingga nise na meme kye, ni si ko charr di imba bu ni ingga aseki mu hen. Ingga ka ttu mu, nu nggo ingga bu ka inggurr ankẹ imungga yi ta yo.
16 Ingga sama ni inkindirr numa i inggurr ankẹ nggo i mri ida ure ku Abachi ku. Undu mungga ku nggo Abachi à ba sa ki ingga ni itu, u su ku bre Ure ku wre ku yo nggo ingga ko na. Uje mungga nggo ingga ka si da ure kuma hen.
17 Ingga ti ko na ku ikpanye i isisurr imungga, meme ingga i ta si na azadi. Ingga ti si so na undu ku ku ikpanye i isisurr mungga hen, ingga ta na su undu unggo ku nggo Abachi mu à ni ingga na ku.
18 Angginggi ta si azadi mungga ka? Isu isisurr mungga inggi i si nggo ingga ko da Ure ku wre ku sama ni tsutsarr undurr unuma, ni si so zha inkindirr yi nggo ingga hi di i ka si si imungga hen.
19 Ingga si su ugarr a undurr hen. Ingga su uvuvurr ingri mu, ni ka itu imungga yi ki ugarr a anishirr wre ki ingga bu gri anishirr shishemi nga na Abachi ku.
20 Ingga ti ko na undu na anu Yahuda ba ingga di na nâ ti ingga si ani Yahuda, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku. Ingga ti se nu umi ku abangga ba nggo di kye anko a ikpa ttungo ambarr wa zhi na are ka nggo, ingga di na nâ ta si nggo aba mi di na, wre ki ingga bu gri ba nga na Abachi ku.

21 Nggo ingga ti so na abangga ba nggo
a si so ga Are ka Musa ka hen, ingga i ba
ttungo ni ga are yi, wre ki ingga bu gri ba
nga na Abachi ku. Ingga si di kpamusu na
are ka Abachi ka jiji mu hen. Are ka Kristi
ka mu a gri isisurr mungga yi.
22 Ingga ti se nu umi ku abangga ba nggo
a si kri ngbangba ni iyo isisurr yi hen, ingga
di ka itu imungga yi ki nâ ta si unuma nu
umi umbarr ku, wre ki ingga bu gri ba nga
na Abachi ku. Ingga di cha ukpa ni na, nâ
ta si anishirr ba nggo ingga i se na ba nggo,
wre ki ingga bu na meme ni kpa abanu
ttungo.
23 Ingga so na meme ku Ure ku wre ku yo,
wre ki ingga mi bu kpa azadi ka undu ka na
Abachi ku.
24 Imba hi da anishirr shishemi di kru
kye, unushirr uyirr yo di kru mri, na di kpa
azadi. Imba bu kru ukru ku nggo imba ta
kru mri, ni ka kpa azadi ka.
25 Anishirr ba nggo di rri ni irro kye a di
vu itu gri, wre ba bu kpa anzɨ wa nggo a si
taka kurr sese hen. Uwa ta si inta nanko,
anzɨ amunta wa a si si angga nggo taka na
ki ndanda hen. A ta kurr sese.
26 Ingga si so kru ila mu tankpa hen.
Ingga si di tsi nâ ta si undurr wa nggo di hlo
unddunddu hen.
27 Ingga i tsutsarr ukpa umungga ku ni
na ku ki ugarr, wre ku nu ugo ku nggo
ingga da ku abanu Ure ku wre ku, Abachi
à si taka ni da di ingga si ga adu a ukru wa
zizi hen.

10

Imba du ina anazhi

1 Amuya, imba bu si kpamusu hen, ni ssu
hi inkindirr yi nggo i la na ábáchí amunta
ba ba na ankpuji wa ni ikuchi yi. Abachi à
du akpa a ji ni ttu ba, aba wemi a zirr na
aza na cha inyi wa.
2 A zzu ba na amasirr wemi ki abiga
Musa na akpa tuku inyi wa.
3 Aba wemi a ri ila iyiyirr ima yi nggo
Abachi à nu ba zhi nu unkplassu ku
ukyekye umaku,
4 na so amasirr wa nggo Abachi à du wa a
ji zhi ni ingbinta yi nggo i di zirr ga ba nggo.
Ingbinta ima yo i si Kristi wa ku itu ima.
5 Nggo abanu ambarr ba shishemi a si su
ku Abachi isisurr hen. Meme nggo, na kɨ,
aku ambarr wa a ga kurr na ankpuji wa.
6 Aba a na meme, wre ki inta bu hi ni kru
isisu ina undanda nâ ta si nggo anishirr
abama a na.
7 Imba bu si kuttu ku ankpunkpu iki nâ
ta si nggo abanu nu umi umbarr ku a na
hen. Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku
Abachi ku di, “Anishirr ba a ji so na ri na so,
na gru rro irro i ishisha ntankpa mi.”
8 Inta mi bu si ga amba ni rri ni ila ure nâ
ta si nggo inkpu imbarr yi a na hen. Na azhi
ayirr anishirr ukrɨ iso iha na atarr (23,000)
a kɨ ku ila ure imbarr yi.
9 Inta bu si tsarr Atiko wa kye hen. Nâ ta
si nggo inkpu imbarr yi a na, ànìwǎ a tse ba
ngɨ.
10 Imba bu si di re ngbungbru hen.
Abanu a na meme unitu a Abachi wa à ngɨ
ba.
11 Aseki akama nggo a la na ba a su ku
abanu inkindirr i igba atu. Aba charr ki
inta are kama ki inkindirr igba atu, nggo
inta so ni ivi ikikre.
12 Undurr wa nggo ti kye du uwa kri
ngbangba, uwa bu zirr ndindi wre ku a bu
si jaku hen.
13 A tsarr imba kye na anko ayiyirr ama
wa nâ ta si nggo a ka tsarr abanu kye ba.
Abachi à si uni iyo isisurr nu ure umaku, a
si ta du itsarr kye yi mri imba hen, na ta na
ki imba anko a idarr cha.
14 Ni ima yo amuya, imba bu ddu ango
amba glo ni ina anazhi.
15 Ingga i hi di imba sa anishirr krizhizhi,
ima yo di ingga i so re ki imba. Imba han
kye na akpambirr, inkindirr yi nggo ingga
i so da i si meme yo.
16 Inta ti so nu ukucha* ku Abachi ku
nggo, inta nyarr ma ni itu yi. Inta ti so mi,
iso ima i tsarr da ayiyi a Kristi wa a ga inta.
Inta ti ta unfonfo wa ma mi, ina ima i tsarr
di inta mi i kpa ukpa ku Kristi ku.
17 Nu nggo inta ga unfonfo uyirr, inta mi i
kaki uyirr nu umi ku Kristi ku nu nggo inta

* **10:16** *Ukucha ku Abachi ku:* Ama a unkunkurr ku grepu wa nggo abiga a di so nyarr ku Abachi na abubo a ri na Agbugba a Atiko wa.

i kri shishemi.
18 Kye anishirr bu Israila ba na. Abangga
ba nggo a ri aseki ka nggo a gri nga ni ito
na akikre ka Abachi ka, a di nggurr bi na
Abachi ku.
19 Ingga si ko da di anazhi ba ka ito
ankpurr yi a si inkindirr hen?
20 Iya, uwa ta si ito i abangga ba nggo a si
hi Abachi hen, i si di na ku Abachi nggo ito
ima yi hen, a di na ku anazhi mu ito ima.
Ingga di imba bu si nggurr itu bi na anazhi
ba hen.
21 Ùwà ka si kpa ukucha ku anazhi ku so
na ba, ni kanga ni kpa ukucha Atiko ku so
zizo hen. Ùwà ka si ri na agbugba a anazhi
wa ni kanga ni ri na Agbugba a Atiko wa
zizo hen.
22 Inta ka ti na meme, inta ta du Abachi
ki issu. Inta mu mri Atiko wa?

Di nu Abachi inkpinkpye

23 Abanu nu umi umba ku di da di, “Inta
se nu ukyekye ku na inkindirr yi nggo
isisurr munta i da ki inta.” Ingga ko da
ki imba da a si si aseki wemi mu a wre
a bu na ka hen. “Inta se nu ukyekye ku
na inkindirr yi nggo isisurr munta i da ki
inta.” Ingga ko da ki imba da a si si aseki
wemi mu a ta gị anishirr amunta ki tsa hen.
24 Inta bu si di ri amarr ka atu amunta yo
mre hen. Inta bu di ri amarr ka abanu kye
ma.
25 Meme ingga ko da ki imba di imba ti re
inina nu udu, imba bu ta yi ni si zhi unto ku
nggo inina yi i zhi hen. Si di ita inina ima i
vri imba isisurr hen.
26 Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Ing-
bingbru yi tuku aseki ka nggo a se nu umi
umaku we a si ba Abachi.”
27 Undurr wa nggo ta si si uniga hen, na
yo imba iri ila ni iko ima, imba ti kye iwre
imba bu kuma. Imba ti kuma, imba bu ri
inkindirr yi nggo a gri ni zu ki imba, ni si
du amarr amba ka tsutsarr imba hen?
28 Aba ti da ki imba di a to ku anazhi
ankpurr nggo, imba bu si ta yi hen. Si ka
ita yi ku amarr amuwa mu hen; kà yi ku
amarr ka undurr uwama nggo à re ki imba
ni itu i inina yi nggo.
29 Ingga i si da di imba i kye di i si ndanda
mu hen. Ingga ko kru di uwanggo nggo
a da ku ùwà nggo, uwanggo a ta kye di i
si ndanda. Ingga ka na inkindirr yi nggo
isisurr imungga nggi i da ki ingga nggo,
uwa si anggi mu i ta du ingga si na yi hen
di ingga i kru di unuma a kye yi i si ku izizi
ka ndanda.
30 Ingga ti nyarr ku Abachi ku inkindirr
yi nggo ingga i ri, anggi mu ta du unuma a
glo ingga di ingga i na ndanda mi?
31 Ni ima yo, ùwà ti ta so, ka ri, ka na
inkindirr inuma, ùwà bu na yi na anko
anggo nggo a ta gbyarr ku Abachi asa.
32 Si du uzirr umba ku kaki ingbinta
ibwu uza ku anu Yahuda, ka abangga ba
nggo si si anu Yahuda hen, ka abiga banu
hen.
33 Ingga di zha di ingga ta na wre ku
anishirr wemi na aseki ka we nggo ingga
di na. Ingga si so zha di ingga ta na wre ku
itu mungga yo mre hen. Ingga ko zha ku
anishirr we, wre ku Abachi bu kpa inkpu
imbarr yi shishemi ttungo.

11

1 Imba bu ga uzirr mungga ku nâ ta si
nggo ingga so ga uzirr ku Kristi.

Anko ka iga Abachi

2 Ingga di nggurr ankẹ ni imba, nggo
imba so di ri amarr amungga ni di ga itsarr
yi nggo ingga tsarr imba nggo.
3 Ziza nggo ingga zha di imba bu hi di
Kristi nggo a si itu i aniru we, unuru nggo
si itu i ayamba. Abachi nggo a si itu i Kristi
yi.
4 Ingga ko da di, unuru wa nggo à ti ko
barr ka, ka da ure ku Abachi ku na ttu
inkindirr ni itu uwa gri ki itu ima ishisha.
5 Ayamba wa nggo ti ko barr ka ta da
inkindirr yi nggo si ni ichi na si ttu itu ima
yi hen, uwa gri ku uruma nggo uwa yo si
itu ima yi ishisha. Ina ima i si iyirr nu nggo
à kurr itu ima yi.
6 Ayamba nggo à ti si ttu itu ima yi hen,
uwa bu kurr yi glo. Ikurr yi ti si ku
inkindirr ishisha, uwa bu zha inkindirr a
ttu yi.
7 A na aniru du ba zzu Abachi, wre ba bu
gri ku Abachi inkpinkpye. Ima tsarr di i si
wre u unuru bu lo inkindirr ni itu hen. Na
a na amba, wre ba bu kru isisu aniru.
8 A na ayamba zhi nu unuru ku, na si na
unuru zhi na ayamba ku hen.

9 A si na unuru nggo ku ayamba hen. A
na ayamba nggo ku unuru.
10 Ni itu i abitu aba Abachi ba, i wre
ayamba bu lo inkindirr ttu itu ima yi. Ima
yo ta tsarr du unuma a se ku ni ichi.
11 Nu nggo inta kpanye na Atiko ku,
ayamba ka si so ku itu ima sama nu unuru
hen, ka unuru ka si so ku itu ima sama na
ayamba hen.
12 A su ure ujiji nggo a da di a na ayamba
a imẹmẹ wa zhi nu unuru ku. Ayamba
nggo ngri inkpu aniru yi. Meme mi, Abachi
nggo na aseki ka we.
13 Zhi itu muwa yi kye, a si inkindirr
i wre ayamba bu barr Abachi sa ni lo
inkindirr ni itu?
14 A si ina i Abachi mu di i ta si inkindirr
ishisha unuru bu gri infunfutu irire sama
ni ikurr yi.
15 Infunfutu irire i wre ku ayamba na
su ku inkindirr i iga angba. Abachi à nu
ayamba na yi ki inkindirr i ttu ku itu.
16 A so na meme kago na aki ka nggurr bi
ka Abachi ka. Ima yo di ingga da du unu bu
si ri anta ni itu i inkindirr yi nggo ingga da
hen.

Inggurr bi na Agbugba a Atiko

17 Ziza, imba di ingga tsarr imba ure
unggo ku. Nggo imba ti nggurr bi ni ibarr
yi, imba di na ndanda mi mri ina zizi, ima
yo du ingga ka si gbyarr ki imba asa hen.
18 Inkindirr imẹmẹ yi, ingga wo di nggo
imba ti nggurr bi imba di ga ki na nkanka
nu aki ku ibarr Abachi ka. Ingga hi di
inkpu are yi nggo ingga wo a sa are ajiji.
19 Ingga i hi di iga akpa ta se ki imba, wre
imba bu hi abangga ba nggo a ko ga anko a
Abachi wa jiji.
20 Nggo imba ti nggurr bi nggo, imba si di
ri si Agbugba i Atiko* ayo jiji hen.
21 I si meme yo nggo imba ti ko ri, imba si
di kri bi ikpa hen. Abanu di kakuma ni iyo,
abanu di ri na so hwa.
22 Imba sama na ako nggo imba ka ri ni
so hen? Imba kpa iko i Abachi inggi chirr?
Imba zha di imba ta du ishisha ki abi iha
abangga? Ingga ta da ki imba angginggi?
Ka ingga ka gbyarr ki imba asa? Iya! Ina
imba ima ka si di ingga gbyarr ki imba asa
hen.
23 Ingga i kpa itsarr inggi yi nggo ingga so
di ni imba zhi na Atiko ku.
Ni ibittu yi nggo a vu Atiko wa Yesu re,
uwa ba unfonfo,
24 na nyarr ku Abachi na mɨ ma, na da
di, “Uwanggo yo su ukpa mungga ku nggo
a ni ni itu imba. Imba ri ni ka bu ri amarr
mungga.”
25 Nggo a ri kre, i Yesu ba ukucha ku a
gri nu ungo na da di, “Uwanggo yo sa ayiyi
mungga wa, nggo Abachi a shi azhi ama
ahẹhẹ ka ki imba. Nggo imba ti so wanggo,
imba di na meme, wre ki imba ka bu ri
amarr mungga.”
26 Nggo imba ti ta unfonfo wa, ka imba
ti ta ko so nu ukucha ku, nggo imba so da si
ittu i Atiko iyo ka ma na azhibarr a ikanga
ama wa.
27 Imba ti ta unfonfo wa ni so ugbyarr
unkunkurr ku na anko wa nggo si wre ku
Abachi hen, imba kpala ku ukpa tuku ayiyi
a Atiko wa.
28 I wre imba bu tsarr isisurr imba yi kye
bari ni ta unfonfo wa ka ni so nu ukucha
ku.
29 Undurr wa nggo ti ri na so na si hi da a
su ukpa ku Atiko hen, uwa ta gri ku itu ima
iba.
30 Ima yo i gri ki inkpu imba yi ulolo,
abanu ka ko su ukpa, inkpu shishemi i kɨ.
31 Nggo inta ti kye atu munta wa bari ni
ri, Abachi si ta ttu inta iba hen, nggo inta ri
na agbugba ama wa.
32 Nggo Abachi ti ttu inta iba na tsutsarr
inta mi, uwa di na meme, wre ki inta bu si
ka kɨ nâ ta si inkpu anishirr bi ingbingbru
ba hen.
33 Meme yo, amuya nggo imba ti nggurr
bi ni iri yi, imba so bi inkpu yi du ba nga
bari imba ri ndo.
34 Undurr wa nggo ti hi di iyo ta ku ki ma,
uwa bu ri shi ni iko bari na kuma, wre ku
imba bu si gri unfu ku Abachi nga ku itu
imba hen.
Nggo ingga ti nga, ingga taka ni bre ki
imba inkpu are yi.

12

Aseki ka nggo Izhi i Abachi inu abiga ba

* **11:20** *Agbugba i Atiko:* Ila yi nggo Yesu à ddu abiga ma ba di a ka bu ri yi wre ba bu si kpamusu nu uwa ku hen.

1 Amuya, imba zhi ingga ure ni itu i aseki
ka nggo Izhi i Abachi yi di ni. Ingga si zha
di imba bu so sama ni ihi hen.
2 Nu nggo imba nise ga Kristi, imba di ga
anazhi ba ingbingbru ba nggo si di re hen.
3 Ni itu ima, ziza ingga zha di imba bu hi
du undurr wa nggo ti so re ni Izhi i Abachi
ka si marr Yesu hen. Undurr wa nggo sama
ni Izhi i Abachi ka si da di, “Yesu sa Atiko”
hen.
4 Ziza nu nggo, ukyekye ku na aseki u se
na nkanka mi, uwa si Izhi iyiyirr ima yo i
di ni ku.
5 Nu nggo anishirr a si na anko ka na
undu na nkanka, undu ku we u si ku Atiko
uyiyirr uwama yo.
6 Ukyekye ku na undu u si na nkanka,
uwa sa Atiko uyiyirr uwama yo à di nu
unushirr ukyekye ku na undu ku.
7 Izhi yi i ni inta anko ka na undu ka na
nkanka, wre ki inta bu zi abiga ba we.
8 Abanu di re krizhizhi mi, abanu di tsarr
abanu ihi. Aseki kama di nga zhi ni Izhi
iyirr.
9 Ku abanu Izhi yi i nu ba ukyekye ku iyo
isisurr, ku abanu i du ba a du abi vri wre.
10 Abanu i nu ba ukyekye ku na aseki ka
ikagri. Abanu nu umi munta ku a sa abi
kpa are, abanu a di hi Izhi ndanda yi nanka
ni i Abachi yi. Na nu abanu ukyekye ku
re irrirri i abanu na nkanka, abanu ka kpa
ure umbarr ku a bre inkindirr yi nggo a da
nggo.
11 Izhi iyiyirr ima yo i di na undu ukuma,
ni di ga inkindirr yi iwre ku anishirr we, nâ
su nggo i kye i wre ku.

Ukpa uyirr na anga ka na nkanka

12 Ampu ukpa a unushirr wa a se na anga
ka na nkanka. Anga kama yo a di nggurr bi
kaki ukpa uyirr. Ukpa ku Kristi ku mi ù si
meme yo.
13 Inta banu sa anu Yahuda, abanu si
si anu Yahuda hen. Amunta banu ba sa
agarr, abanu a si si agarr hen. Izhi i Abachi
i zzu inta we ni na inta ki ampu ukpa a
Kristi. Ziza inta di so ku Izhi iyirr ima yo.
14 Ukpa munta ku u si si ampukpa ayirr
yo hen. Ukpa munta ku u se na anga ka na
nkanka.
15 Ka du uza u da di, “Ingga si su ungo
hen. Meme nggo ingga si su anga numa
akpa hen.” Ida ima yi ka ttu ku glo nu ukpa
ku jiji?
16 Ka ka di utu gru da di, “Ingga si si
ishishi hen, ni si su uyirr na anga ka ukpa
ka hen.” Ida ima ka ttu yi glo nu ukpa ku
jiji?
17 Ka du ukpa munta ku wemi u si ishishi
yo mre na, inta ka si di wo ure hen, ka ka du
ukpa munta ku si atu yo mre inta ka di na
kingginggi ni di wo ingba?
18 Abachi zɨ anga ka ukpa munta ka bi nâ
ta si nggo a kye iwre ku.
19 Ka du ukpa ku su anga iyirr yo, ukpa
ku ka su momo nggo?
20 Anga ka ukpa shishemi ngga a nggurr
bi na kaki ukpa uyirr.
21 Ni itu ima yo, ishishi ka si du uwa sama
ni inkindirr ina nu ungo hen. Meme yo, itu
ka si gru du uwa sama ni inkindirr ina nu
uza hen.
22 Anga a ukpa wa nggo a na ki ywi, ama
yo a se nu undu kakami.
23 Anga a ukpa wa nggo inta di kye wa
kpachirr, inta di kye ama yo ssu na ango.
Anga ka ukpa ka nggo inta di ssu ka kye na
ashishi, inta di zha sha akama yo sharri.
24 Ni si di kye anuma ka ssu nu ungo hen.
Abachi à na ampu ukpa wa nggurr bi, kye
na anga ka ukpa ka nggo a si se nu undu
kakami hen, na surr akama yo nu ukpa ku.
25 Abachi à na ba meme, wre ba bu
na undu narrnarr, nggo unto numa ta zi
unuma.
26 Unto numa nu ukpa ku ti vri, ukpa ku
di vri we, aba ti gbyarr ku unto numa a sa
ukpa ku di se ni inyarr we.
27 Imba nggurr bi ni sa ampu ukpa a
Kristi. Imba nggurr bi na ayiyirr ni kaki
ukpa uyirr.
28 Abachi à nggurr anga ka bi ki abiga.
Anga amɛ̱mɛ̱ wa sa abi ko na angu, anga
aha wa sa abi kpa are, anga a utarr wa a
sa abitsarr. Abanu ba a si abi na aseki ka
ikagri, abangga ba nggo a zzu sa abama
nggo a sa abangga ba nggo a nu ba ukyekye
ku du abi lo a wre, na abi zi abanu, na abi
ssu anishirr gri, na abi re irrirri na nkanka.
29 A si sa anishirr wemi mu a sa abi ko
na angu hen? Iya! A sa anishirr wemi mu
a sa abi kpa are? Iya! Aba wemi mu a sa

abitsarr? Anishirr wemi mu a hi ina aseki ka ikagri?
30 A sa anishirr wemi mu a nu ba ukyekye ku du abi lo a wre? Iya na! Abachi à nu anishirr wemi mu ire irrirri na nkanka? Anishirr wemi mu a ka wo na kpa da inkindirr yi nggo abi re irrirri na nkanka ba da nggo?
31 Ingga zha di imba bu yo isisurr ni izha inkindirr yi nggo i si inkpi mri.

Ikpanye

Ziza nggo ingga ta tsarr imba inkindirr yi nggo iwre mri abanu ba nggo.

13

1 Ingga ka ti re ni irrirri i anishirr na nkanka ka irrirri i abitu ba Abachi, ni ti si kpanye na anishirr hen, ingga i si nâ ta si inkpu inklo ka ugblo nggo yi hantu, ka unga nggònggò.
2 Ingga ka ti hi ikpa are ka Abachi i da ku anishirr mi, ni ti hi aseki ka nggo a sharri nado na Abachi ku mu, ni ti hi aseki wemi, iyo isisurr i mungga yi i ti tsɨ ma nggo ingga ka du igbre mi a ttu share ni inkla ikri ima yi. Ni ina ima mi, ingga ti si kpanye na anishirr hen, ingga i si si inkindirr hen.
3 Ingga ka ba aseki ka nggo ingga se na ka ni, ingga ka ti ba itu imungga i ni di a bu hɨ tsitsirr mi, ingga si ta kpa inkindirr hen nggo ingga ta si kpanye na abanu hen.
4 Ikpanye na anishirr i di du unushirr a vu isisurr gri, na di na wre ku anishirr. Ikpanye i si du unushirr a da du uwa a su uwa yo mre hen. Ikpanye i si di na unushirr ki uni ga angba tuku igɨ itu hen.
5 Ikpanye na anishirr i si di du unushirr a kaki uni sama ni itu hen, i si di du unushirr a kpanye ni itu ima yo mre hen, i si si iki unfu korrmi hen. Ikpanye na anishirr i si di du unushirr a hru undurr ni isisurr hen.
6 Ikpanye na anishirr i si di du unushirr a nyarr ni inkindirr indanda hen. I di du unushirr a nyarr ni inkindirr yi nggo si jiji.
7 Ikpanye na anishirr i di du unushirr a vu isisurr gri na aseki we, na si di ttu isisurr glo ni inkindirr hen. I di du unushirr a yo isisurr na so kye anko.
8 Ikpanye na anishirr i si di kre hen. A ta su ukyekye ku kpa are, u taka kre. Ire ni irrirri na nkanka mi i taka ba ttungo. Ihi aseki mi i taka kre.
9 Inta i hi, ihi munta yi i si ma mi hen. Ukyekye ku kpa are umunta ku u si ma mi hen.
10 Nggo aseki ajiji ka taka nga, aseki ka nggo si sa ajiji hen, taka ka nado.
11 Nggo ingga i ni di su uvuvurr, ingga di ri amarr ni na nâ ta si uvuvurr; nggo ingga ki unkpi ni ba ttungo ni ina imimarr ima yi.
12 Uwa a si meme yo ni inta ba. Ziza inta i kye hi ntsɨmi na ti inta i so kye na azarr ashishi akuku. Ni ichi inta taka kye hi krizhizhi mi. Aseki ka wemi ingga ko hi ka bribri mi ziza, ni ichi ingga taka hi ka krizhizhi mi nâ ta su nggo Abachi à so hi ingga ziza nggo.
13 Aseki atarr angga ka a so se meme yo ase na ase: iyo isisurr tuku iso kye anko tuku ikpanye na anishirr. Unkpi ambarr wa a si ikpanye na anishirr.

14

Aseki ka nggo Izhi Iwre yi i di nu abiga ba

1 Ni ima yo, imba du ikpanye ni ikpa nggi i hru imba. Imba bu zha aseki ka iwre ka nggo Izhi i Abachi yi i di ni. Imba bu zha kakami ukyekye ku da ure ku Abachi ku.
2 Unushirr wa nggo ti re ni irrirri numa nggo anishirr a si hi yi hen, uwa si so re na anishirr ba hen. Uwa so re si na Abachi ku. Nggo undurr si ko wo ma hen, a so bre aseki ka nggo a sharri Izhi i Abachi i tsarr ma na ka.
3 Uwa ta si abi da ure ba, a di re si na anishirr ba na di bre ba aseki ka nggo ta nu ba ukyekye ni iga yi, tuku a bi su ba isisurr.
4 Uwa ti bre inkindirr yi nggo undurr si hi yi hen, uwa so zi itu ima yo na ankpa mi. Abangga ba nggo di da ure, a di zi abiga ba we.
5 Ingga zha di imba wemi ka se nu ukyekye ku re irrirri na nkanka ni zha ki imba ukyekye ku da ure ku Abachi ku mri. Abi kpa ure ku Abachi ba a mri abangga ba nggo a re irrirri na nkanka nggo, uni kpa bre ku anishirr du ba a wo na zi abiga we a ti se mi bari.
6 Amuya aniru na amba, ingga ka nga ni re ni imba ba ni irrirri i anishirr na nkanka, ni si vu inkindirr yi nggo ingga i da, ibre hen. Meme nggo ingga zi imba?

Iya! Inkindirr yi nggo i ta zi imba inggi si nggo ingga ti gri ki imba ure ujiji uhẹhẹ, ni ihi numa ihẹhẹ, ka ure numa zhi na Abachi ku, ka itsarr.
7 Iki iru asarr yi ti yi nu ukorr uyirr, uwa ta na kingginggi ni hi iyi i unddu nanka ni ingba?
8 Unddu u ti si yi wre hen, u unggonggo ta hi da a so yo ba iku.
9 Uwa si meme yo ni imba ba. Nggo imba ta si da ure ku huzzu nggo anishirr ba ta kye ku hi hen, aba ta na kingginggi na hi inkindirr yi nggo imba so da? I ti si meme imba so re nu unddunddu.
10 A si jiji mu di irrirri yi nggo anishirr a di re i si shishemi ni ingbingbru yi. Ni ima mi irrirri yi wemi i di re inkindirr yi nggo i si na achi.
11 Ingga i ta si wo inkindirr yi nggo unuma so da hen, inta sa abichirr ku ikpa.
12 Uwa si meme yo ni imba ba, imba ti ta zha ini i Izhi i Abachi yi jiji, imba bu zha ini yi nggo ta zi abiga ba we.
13 Ni ima yo, undurr wanggo nggo a ti re ni irrirri inuma, uwa bu barr Abachi na du ma nu ma ukyekye ku ikpa ure kasarr du ba a hi inkindirr yi nggo a da.
14 Kye yi, ingga ti na undu ni irrirri numa ni ibarr imungga yi, uwa si izhi imungga yi mu so barr, isisurr imungga yi i so gigyemi.
15 Meme nggo ingga bu na kingginggi? Na ankpu numa ingga ta barr ni izhi imungga yi, ankpu numa ingga ta barr ni isisurr. Ankpu numa ingga ta da usarr ni izhi imungga yi, na ankpu numa ingga ta da usarr ni isisurr imungga.
16 Ka di abichirr a se ni issubi imba yi, imba so gbyarr ku Abachi asa ni izhi imba yi, aba ta na kingginggi na hi unto ku nggo a ta kpa ki imba di, “Du yi si meme yo,*” nu nggo a si hi inkindirr yi nggo imba so da hen?
17 Ùwà ka ti ko nyarr ku Abachi kakami mi ni ibarr ima, i si ta zi undurr hen.
18 Ingga nyarr ku Abachi nggo ingga di re ni irrirri i anishirr na nkanka mri imba we.
19 Ni nggurr bi i abiga yi, ingga ka ti re ankpi re akywi yo nggo anishirr a hi ka nggo, ima i mri nggo ingga ka re ankpi are ukrɨ uwurr ni irrirri yi nggo anishirr a si hi yi hen.
20 Amuya, imba si ri amarr nâ ta sa amumarr hen. A ti si na aseki amimi imba kaki amumarr, uwa ta si amarr amba ka, imba bu si nâ ta si ankpinkpye anishirr.
21 Nâ ta si nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka di, Abachi da di:
“Ingga ta du abi re igbu bandurr mu
a re na anishirr amungga ba ba.
A ta re na ba ni irrirri i aba bandurr mu,
ni ima mi anishirr amungga ba a si ta
wo ingga hen.”†
22 Ini i ire ni irrirri numa na nkanka i sa angba ku abangga ba nggo a si sa abiga hen, na si su ku abiga mu hen. Ida ure ku Abachi nggo i si ku abiga ba, ni si su ku abangga ba nggo si sa abiga hen.
23 Ka di abiga we na aki ka nggurr bi ka Abachi ka gru so re ni irrirri na nkanka, abanu na abi ka abangga ba nggo si sa abiga hen a mirri nga ni imba ba. Imba kye, a si ta da di imba la mu hen?
24 Nggo imba ti so bre are ka nggo a zhi na Abachi ku nanko, nggo abangga ba nggo a sa aba ábì, ka abangga ba nggo si sa abiga hen a ti mirri, aba ta hi da aba sa abi la ure, na ta gru so zha anko a ikasarr ku are ka nggo imba so bre ka nggo.
25 Aseki ka nggo a kurr sharri ni isisurr imbarr yi nggo a ta ssuzzu kurr na ábì, na ta kuttu, na gbyarr ku Abachi asa na ta kpanye da Abachi à se nu umi umba jiji.

Si du ibarr Abachi imba yi si kputtu hen

26 Amuya, nggo imba ti nggurr bi nu unto ku ibarr ku, imba bu na inkindirr yi nggo i ta wre ki ikpa. I bu si meme yo nu undurr wa nggo à ti ta da usarr, ka ta da ure ku Abachi ku, ka ta da inkindirr yi nggo Abachi a da, ka ibre ure ni irrirri numa, ka da inkindirr yi nggo irrirri numa i da. Imba bu na aseki angga ka we wre ba bu na abiga ba ki kyekye.
27 Imba bu si mri aha ka atarr nggo ta re ankpu yirr ni irrirri numa ni inggurr bi imba yi hen. Imba ti ta re, imba bu re na ayiyirr, unushirr numa bu se nabo nggo ta kpa ure ku bre ku anishirr ba.

* **14:16** *Du yi si meme yo:* Ùwà ti da di, “Du yi si meme yo,” ùwà kpanye na aseki ka nggo a da ka nggo. † **14:21** Kye zizo *Ishaya 28:11-12.*

28 Undurr ti sama nggo ta kpa bre ku
anishirr, uni da wa a bu so ywiywimi ni
nggurr bi i abiga yi, na bu re aba aha yo
tuku Abachi.
29 Du anishirr aha ka atarr nggo Abachi a
nu ba inkindirr ida, du abangga are, abanu
ba a bu shirr atu na bɨ ure umbarr ku kye
zizi.
30 Unuma nggo ti so nabo so shirr atu na
gru kpa ure zhi na Abachi ku, uni ko re wa
a bu ba ttungo na du ma re.
31 Du unushirr uyirr yo re imba inkpu yi
bu shirr atu, uwa ti re kre bari unuma gru
re. Meme bari imba ta hi inkindirr ni ta
kaki kyekye.
32 Izhi i uni kpa are yi i bu wo ku uni kpa
are wa ure.
33 Abachi zha da aseki ka bu so zirr
ndindi ni isu isisurr.
Nggo anishirr ba Abachi ba ti nggurr bi
na aki ka nggurr bi ka Abachi ka,
34 imba bu si kpanye du amba mi di re
hen. A bu so ywiywimi na aki ka nggurr bi
ka Abachi ka na shirr atu, nâ ta si nggo Are
ka Musa ka a tsarr.
35 Inkindirr numa ti shi ba i bwu aba bu
zhi aniru ambarr ba ni iko. A si inkindirr
i ishisha ayamba bu re ni nggurr bi i abiga
yi.
36 Ure ku Abachi ku u si zhi ni imba ba
hen, na si si imba yo mre nggo wo ku hen.
37 Uwa ti kye du uwa su uni kpa are, ni
su unushirr wa nggo se ni Izhi i Abachi yi,
uwa ta hi di ingga charr si inkindirr yi nggo
Atiko nggo a da.
38 Si shirr atu ku unushirr wa nggo à ka
ure mungga ku hen.
39 Amuya, imba bu zharr ida ure, ni si
han uni re ni irrirri numa hen.
40 Ni ima mi, imba bu na aseki ka wemi
na yiyirr, ni si na ka kputtu hen.

15

Itasi i Kristi yi

1 Amuya, ingga zha di imba bu si kpa-
musu nu Ure ku wre ku nggo ingga da ki
imba, imba wo, ni kpa, ni yo isisurr na ku
hen.
2 Ure kuma yo ta kpa imba ttungo, nggo
imba ti gri ku ngbangba. Imba ta si kri
ngbangba hen, iyo isisurr imba yi i ta si
igigye.
3 Ingga da ki imba inkindirr yi nggo iyo
si itu i ire yi nâ ta si nggo a da ki ingga, di
Kristi a ttu ku ila ure munta nâ ta si nggo
Angbamvu ka Abachi ka a da di,
4 aba a zzu ma, u nu utarr wa uwa tasi nâ
ta si nggo Angbamvu ka Abachi ka a da.
5 A gri itu ima yi ku tsarr Biturr bari, na
ku tsarr abi ko na angu awurr na aha ba.
6 Nu ugo ukuma, uwa à gri itu ima
ku tsarr abiga ba nggo mri ayiyirr akywi
(500). Inkpu imba yi mi ni so tsitsirr, i
inkpu yi ka kɨ ba.
7 Na tsarr itu ima yi ku Yakubu ndo ni
inkpu abi ko na angu ba.
8 Ni ikikre yi uwa nggurr huzzu ku ingga,
nu nggo ingri imungga yi i si nanka ni
anishirr abanu ba ba mi.
9 Ingga yo su uvutsa sha nu umi ku abi
ko na angu ba we. Ingga tsutsarr abiga
Abachi ba kakami, ima yo di ingga si ma
nggo ka yo ingga ki uni ko na angu hen.
10 Abachi nu uzizi umaku a na ingga ki
inkindirr yi nggo ingga se ziza. Ukyekye ku
ina wre umaku u si kuma gigye hen. Ingga
na undu mri inkpu abi ko na angu ba, uwa
a si Abachi mu nu uzizi umaku a du yi si
meme, na si su ukyekye umungga mu hen.
11 Ima si si inkindirr hen, a ta si ingga, ka
abangga ti bre ure ku Abachi ku, inta i bre
si inkindirr iyirr yo wemi, imba i kpanye ni
ima yo.

Anishirr ba Abachi ba taka tasi

12 Inta ti da ki imba di Kristi à tasi, i inkpu
imba yi a na kingginggi mu na da di abi kɨ
ba a si taka tasi hen?
13 Ka da a si taka tasi hen, Kristi ku itu
ima a ka si tasi hen.
14 Aba ka ti si ta Kristi si hen, ure munta
ku ka su ku igigye, iyo isisurr imba yi mi ka
si gigye meme.
15 Abanu a da di itasi i sama. Inta i da di
Abachi a ta Kristi si. Uwa a ta si si meme
hen, Abachi a si ta Kristi si hen, inta ki imu
ni da inkindirr yi nggo Abachi a si da hen.
16 Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen, Abachi a
si ta Kristi si mi hen.
17 Kristi à ta si tasi jiji hen, i iyo isisurr
imba yi si igigye. Imba ni so ni ila ure imba
yi.
18 Anishirr ba nggo a kpanye ni Kristi ku
a ti kɨ aba kɨ nado.

19 Inta ta si abi kye inta ni itito mri anishirr abi ingbingbru ba we, nu nggo iyo isisurr imunta yi ni Kristi ku i ti si ku iso i ingbingbru inggi yo mre.

20 Nâ ta si nggo Abachi à ta Kristi si, Abachi à ta Kristi si kuchi, wre ku bu tsarr du uwa taka ta abangga ba nggo a kɨ nggo si.
21 Nâ ta si nggo ittu i nga ni ingbingbru ku unushirr uyirr, Adamu, uwa si meme yo itasi ni ibe yi i nga ku unushirr uyirr, Kristi.
22 Adamu nggo a gri ki inta ittu we, u Kristi nggo ta gri ki inta iso tsitsirr.
23 Inta bu so bi ivi munta yi, Kristi à su uni imɐ̱mɐ̱ wa nggo a taka tasi, a ta ta anishirr ama ba si nggo Kristi ti kanga.
24 Nggo Kristi ti kre undu ku ka atuttu ba na anazhi ba glo, i ikikre yi ta nga, uwa ta ka ittu yi nu Abachi, Aki wa.
25 Kristi à ta di hru inkpinkpye yi kakuma nu nggo à taka ba abi karr ma ba anggurr, na ka ba surr na aza ama.
26 Uni karr ma ni ikikre wa nggo à taka ngu ma nggo a si ittu.
27 Angbamvu ka Abachi ka a da di, “A ta ka aseki ka we surr na aza ama.” Uwa a si si aseki ka wemi kye na Abachi mu hen. A sa Abachi yo à ka aseki ka wemi à nu Kristi.
28 Nggo a taka ka aseki ka wemi a surr ku Uvuvurr Abachi wa na aza, uwa a taka ba itu ima nu ukyekye ku Abachi ku, nggo à ka aseki ka wemi surr ku Uzuma wa na aza nggo, mre Abachi à ta kaki Atiko ku aseki ka we na ta hru inkpinkpye yi we.

29 Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen, anishirr angga ba nggo a zzu ba na amasirr wa ki abi kɨ ba nggo a ta na kingginggi? A ti si ta abi kɨ ba si mremremu hen, anggi mu du ba a di zzu anishirr na amasirr ku abi kɨ ba?
30 Angginggi di inta i so gri atu munta kuma na aseki ka nggo ta gri ki inta ittu?
31 Amuya, ingga i so di hi ittu nggi na ashishi ni ivi yi. Ingga i si so ki ki imba imu mu hen. Ima yo i di ingga i so di nggurr ankɐ̱ ni imba ba ni ivivi yi nu nggo imba wemi i kpa Atiko amunta wa, Yesu Kristi.
32 Na ka di abi kɨ ba a si taka tasi hen, imba kye di ingga ka kpa angginggi, nu nggo ingga i hi ittu na ashishi na ango ka anishirr ba Afisa ba nggo a si nâ ta si ininazzu? Ni ima yo,
“Di inta ri ni so,
ni ka kɨ ambre.”
33 Si du anishirr a re imba hen. “Ikpikpa imimi i di na anishirr azizi ki ndanda.”
34 Imba kanga na amarr azizi amba ka ni du ila ure. Abanu ni imba ba a si hi Abachi hen. Ingga i da meme di ishisha i bu ki imba.

Ukpa umunta ku taka si kingginggi?

35 Abanu amba ba a zhi di, “A taka na kingginggi na ta abi kɨ ba si? Ukpa umbarr ku taka si kingginggi?”
36 Imba si na ki arrurru hen. Ingbingbi ikiri i di ttu bari ni zzu ni imimi.
37 Ingbingbi ikiri yi nggo ùwà ti ttu yi ni imimi, si si iyiyirr ima yo ì di to ka ssuzzu hen. À si di si unkunkurr ku umbumbri ikiri inggi yi nggo a ba yi ku ttu hen.
38 I si meme nu nggo Abachi à di nu aseki ka we ukpa ku nggo isisurr ima yi i kpanye.
39 Anishirr, ininazzu, aminche ni ikikla, a na ba ukpa ku na nkanka, unuma si zzu unuma hen.
40 Aseki anuma ka mi a klo nu unkplassu, anuma ka nggo a se ni imimi. Ni ima mi, iwre i aseki ka unkplassu ka i si nanka ni iwre i aseki ka imimi ka.
41 Azhi à ila wa a se ni iwre ima, uhwa ku u se ni iwre ima meme, intsintsɐ̱ yi mi i se ni iwre imbarr nanka meme. Iwre i intsintsɐ̱ yi mi ni inggurr bi imbarr yi, i si na nkanka.
42 I taka si meme yo nggo a taka ta inta si. Ukpa jiji munta ku nggo taka ttu, nu bo nado nâ ta si ingbingbi ikiri yi. Ukpa ku nggo anishirr taka tasi na ku nggo u si taka bo hen.
43 Ukpa ku nggo a di zzu ku ni imimi u di sama nu ukyekye, aba si di kye ku ki inkindirr hen, nggo a ti ta ku si bari u ta wre ikye ni tsɨ kyekye.
44 Nâ ta si nggo a ti zzu ukpa ku, u di si inina ikpa i unushirr, nggo a ti ta ku si u si izhi. Nâ ta si nggo inina i ukpa i se, ukpa ku izhi u se meme yo.
45 A yo unushirr uni imɐ̱mɐ̱ wa di Adamu, angbamvu ka a da ki inta di, “Adamu à su unushirr tsitsirr.” Adamu ni ikikre wa, (nggo à si Yesu) à si Izhi i igri iso tsitsirr.

46 Inta i hi du uwanggo nggo à se nu ukpa
ku izhi ku uwa nggo à si nga kuchi hen, à
nga nu ugo ku uwanggo wa nggo se ni inina
ikpa yi.
47 A na unushirr ni imɛmɛ wa zhi ni
ihurr i imimi, unu uha wa a nga zhi nu
unkplassu.
48 Anishirr ba we ni ingbingbru inggi yi
a se ni inina ikpa nâ ta si i uwanggo wa
nggo a na ma ni imimi. Abu unkplassu ba
we a se nu ukpa ku ugo wa nggo à zhi nu
unkplassu.
49 Nâ ta si nggo inta zzu ukpa ku
uwanggo wa nggo a na ma zhi ni imimi
yi, inta taka zzu unu unkplassu wa.

50 Amuya, ingga zha di imba bu hi di
ukpa munta ku inina na ayiyi unggo ku u
ta ttu. U ka si rri ni ittu i Abachi yi nggo i si
i iso sese hen. Inina ikpa yi nggo i di ttu ni
bo i si taka so sese hen.
51 Di ingga nggarr ki imba anazhi anuma
ngga. A si si inta wemi mu taka kɨ hen, a
taka ka inta sarr we.
52 Ikasarr yi i taka nga nzarr mri iki
ishishi bri. Nggo a taka vri unddu ku ikikre
ku, abi kɨ ba a taka tasi. Aba ta ka inta sarr,
wre ki inta si ka kɨ zizo hen.
53 Ukpa munta ku ittu ni bo ku u ta kaki
ukpa ku nggo si taka ttu ni bo zizo hen.
54 Ukpa ku nggo inta se na ku ziza nggo
u si tsɨ kyekye hen ni ka ttu. Aba taka ka
ku sarr ki ukpa ki iso sese. Nggo i ti ka la
meme, ure ku Abachi ku taka su ujiji di,
“Abachi à ka ba ittu nggurr kparr ba.”

55 “Hai! Ittu, ibwa cha imuwa yi ì su momo
mu?
Hai! Ittu, itsɨ imuwa yi ì su momo
mu?”*
56 Ila ure nggi ì di ni ittu itsɨ ima yi, Are ka so
igbu ka ngga a di du ila ure ì se nu ukyekye.
57 Uwa ta si inta nanko, inta nyarr ku
Abachi nu nggo à du Atiko amunta wa Yesu
Kristi à di inta ibwa cha!

58 Uwa a si ni ima yo, amuya amungga
amba na aniru, imba bu kri kyekye. Si du
inkindirr ì du imba battu kprekpre hen. Ka
atu amba wa pempe ni ku undu ku Abachi
ku. Imba i hi di iha i na undu ku nggo imba
so na ku Atiko i si ta si igigye hen.

* **15:55** Kye zizo *Hosiya 13:14.*

16

Izi ku abiga ba

1 Ziza nggo, ni itu i inklo yi nggo imba
i shirr ta zi anishirr ba Abachi ba nu
Yahudiya, imba bu na inkindirr yi nggo
ingga i da di abiga ba na aki ka nggurr bi
ka Abachi ka nu Galatiya a bu na nggo.
2 Na azhibarr a imɛmɛ ni ivi itangba yi,
unushirr a bu ttu inklo yi nggo isisurr ima
i da ku ni inklo yi nggo à kpa à zu à sharri,
wre ki ingga ì taka nga nggo, imba si ta
shirr inkindirr zizo hen.
3 Imba hla abanu nu umi ku abiga ba du
ba gri inklo yi, nggo imba shirr kuma nu
Urushalima. Ingga ti nga ingga ta ni tu ba
ni inklo yi nu ungbamvu ku nggo ta tsarr
di imba kpanye na ba.
4 I ti wre ingga mi bu kuma, aba taka ga
ingga.

Amarr ka uzirr ka Bulu ka

5 Ingga ti zirr kago Makidoniya ba, ingga
ì ta nga ni imba ba. A si gbigbi mu ingga bu
ba nu Makidoniya.
6 Mi, ingga ta ni sha so ni imba ba ki ivi
ntsɨ, ingga ta ni so aba ka kre ni imba ba,
wre ki imba bu zi ingga ni inkpu i uzirr
mungga yi.
7 Ankpa nggo, ingga ì si ta nga ni kri
krikri ni imba ba ni tsi kuma hen. Ingga
zha di Atiko wa à ti kpanye ki ingga, ingga
ì ta nga ni sha so tanko ni imba ba.
8 Ingga ta so nu Afisa ku ma ni ivi i
Pentiko yi.
9 Nu nggo anko a bwu ki ingga a undu
nabo, ka nu nggo ingga ì hi mi da anishirr
shishemi a ko tirr ingga.
10 Timoti mi à so na ku Atiko wa undu na
ti ingga ì so na nggo. Ni ima yo, à ti nga
imba du ma à so ba kahre sama ni isisu.
11 Unuma bu si ka ma hen. Imba yo ma
na anko ni inyarr, du ma nga ni ingga ku.
Ingga so surr ashishi da à ta kpanye na gri
abiga abanu ba kye.
12 Ingga so di ta ukpa di ingga ka du
uzayirr amunta Apolo na abiga abanu ba
a bu kru ni rri ni imba ba. Uwa da du uwa
si ta nga ziza hen. A taka nga ni ivi yi nggo
a kye iwre ku.

13 Imba si so ba kahre hen. Kri ngbangba
ni yo isisurr imba yi. Vu isisurr ni kri
karrkarr nâ ta si aniru.
14 Imba bu na aseki ka we ni ikpanye ni
ikpa.
15 Imba hi di Sitefana ni iko ima yi nu
Akaya. Aba yo a sa abi imẹmẹ ni iyo
isisurr na Atiko ku. A na inkindirr yi nggo
ukyekye umbarr ku ka na ku abiga Abachi
ba. Amuya amba na aniru, ingga tsi ki
imba ango di,
16 imba bu wo ure ku ankpinkpye ba
nggo a si nâ ta su anishirr angga ba, na
abanu nggo a so na undu ndo na ba.
17 Ingga i nyarr kakami nggo ingga hi
ani Sitefana, u Fotunatu ndo tuku Akayiku.
Ingga hi ba nggo uwa zzu di ingga so hi si
imba ngga ni ingga ku.
18 A di ingga ì sha ttu hre nâ ta su imba mi
ittu hre nggo. Imba bu kye anishirr abama
ssu na ango.

Ichi ikikre

19 Abiga ba na anga ka Asiya ka a so chi
imba we. Akila ndo nu uwama wa Priskila,
na abiga ba nggo di nggurr bi ni iko imbarr
yi a so chi imba ni isa i Atiko yi.
20 Abiga Atiko ba we a so chi imba. Imba
chi ikpa kakami.
21 Ingga Bulu, ingga ì so charr ichi inggi
yi nu ungo umungga.
22 Ingga so barr da Abachi bu yo ku
abangga ba nggo a si kpanye na Atiko ku
angu ndanda. Nga, Atiko amunta.
23 Ingga so barr da Atiko munta wa Yesu
bu na wre ki imba.
24 Abachi bu du ikpanye imungga yi ì so
ni imba abiga Kristi Yesu ba ba wemi.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku inggurr bi i abiga yi nu Korrintiya tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ka kago nu Asiya.

Abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku nu Korrintiya a su ukpa. Aseki ka nggo anishirr a zu ka ki azhi ambarr a se kago abiga ba tuku nggo ina aseki ka ishisha i se tankpami ni igbu wa, ni ima yo abiga ba a so di tsi aza nyirr mu ni iga imbarr yi.

Bulu à charr ungbamvu ku Korrintiya ku ha unggo ku wre ku a bu narr itu ima ssuzzu na are abitsarr abi mu ba, na bu kisa ku abangga ba nggo a so vu ure ujiji ku a darr ka chi nggo. À charr ni itu i azo ka nggo à shirr ku abiga abi iha ba nu Urushalima.

Bre ungbamvu unggo ku nâ ta à charr ku uwanggo na ku, ni shirr atu ku are ka nggo Bulu à charr ni itu i ikpanye ni ikpa, tuku ikri karrkarr, ni iyo itu nu ure ujiji ku Abachi ku. Ni si kpanye ni itsarr imu hen.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-11*
Aseki ka wemi nggo Bulu à na *1:12–2:13*
Undu ku kuma na angu ku Bulu ku *2:14–6:10*
Ure ku Bulu ni itu ima *6:11–7:16*
Ishirr aseki ku abi iha ba nu Urushalima *8:1–9:15*
Bulu à narr itu ima ku undu ku ikuma na angu umaku *10:1–13:10*
Ure ku ikikre *13:11-13*

1 A si ingga Bulu nggo Abachi à ttu ingga na na ingga ki uni ko na angu ka Yesu Kristi. A si inta tuku Timoti, uzayirr mungga ngbangba kakami wa.

Inta yo so charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ba nggo so ni igbu nu Korrintiya wa, na abiga ba we na anga ka Akaya.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

3 Di inta nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aki ni ki itito wa, Abachi wa nggo izi i di zhi nu uwa yo ku.

4 Uwa yo di su ki inta isisurr ttuttumi nggo inta ti se ni ivri. Meme yo, nggo abanu mi ti se ni ivri isisurr, inta di su ba isisurr imbarr yi ni isu isisurr yi nggo Abachi ni inta.

5 Inta mi so ki iha ndo nu Kristi ku, na anko ayiyirr ama yo isu isisurr kakami i di zhi ki inta nu Kristi ku.

6 Nggo ivri isisurr i ti nga ki inta, inta di kpa yi, wre ki imba bu kpa isu isisurr tuku ikpa ttungo. Nggo Abachi ti ni inta isu isisurr, imba mi ta kpa isu isisurr, nu nggo imba ti vu isisurr ni ki iha yi nâ ta si nggo inta di vu.

7 Inta yo isisurr kakami ni imba ba. Nggo inta hi di imba ta kri ngbangba ni ki iha yi nâ ta si nggo inta so di na, ni hi da Abachi ta su ki imba isisurr nâ si inta.

8 Amuya, inta zha di imba bu hi iha yi nggo inta i ki yi nu Asiya nggo. Iha yi nggo inta ki nabo i si kakami ni mri ivu gri munta. Inta i vu gri chankarr ni tsarr ikɨ mi kye.

9 Inta wo ingba i ītttū ni isisurr munta. Ima si di inta kye atu amunta mu hen, ni so di kye hun ko na Abachi ku nggo ta abi kɨ ba si.

10 Abachi à ddu inta huzzu na amfa ka ittu, uwa à ta di kpa inta ttungo ttuttumi. Inta ko yo isisurr na ku di à ta di na ki inta meme ttuttumi,

11 nggo imba so zi inta ibarr Abachi. A ta du anishirr shishemi a nyarr nggo Abachi à na wre ki inta ni itu i ibarr imba yi.

Bulu àba amarr ama ka kasarr

12 Inggurr ankẹ i munta inggi si di, anishirr bi ingbingbru ba mi a hi uzirr munta ku iwre ku na atu amba tuku ni ingbingbru yi we. Inta si sha inkindirr sharri ki imba hen. Inta i di so iso i abangga ba nggo a sa aba Abachi. Uzirr munta kuma u si si ihi i unushirr mu hen, u si uzizi ku Abachi mu u di inta na meme.

13 Inta si charr ki imba aseki ka nggo imba ka bre ka chankarr hen, na si si angga ka nggo a shi ki imba ibwu hen. Ingga yo

isisurr di imba ta bre inkindirr yi nggo inta charr hi tsatsarr,
14 nâ ta si nggo imba mi i ka sha hi ba. Meme mi na azhibarr wa nggo Yesu taka kanga zizo nggo, imba taka nggurr ankẹ ni inta nâ ta si nggo inta so di nggurr ankẹ ni imba.
15 Ingga i yo isisurr kakami di imba ta ssu aseki angga ka hi wemi kakami, ingga zha di ingga ta nga ni imba ba kuchi, wre ki imba bu kpa uzizi ku inga umungga ku ki ankpa aha.
16 Ingga i so ssu anko di ingga i taka so kuma nu Makidoniya nggo ingga i ta garr ba ni imba ba, ni taka so kanga nggo ni ta garr ba ni imba ba zizo. Ingga ta zha izi ni imba ba ku i kuma imungga yi nu Yahudiya.
17 Imba kye di ingga i yo uzirr unggo ku sama ni ihi inkindirr yi nggo ingga i so na mu? Mi, imba i kye di ingga di ri amarr ka inkindirr yi nggo ingga i ta na, nâ ta si nggo anishirr bi ingbingbru ba a di na nggo. Meme nggo ingga ta di da di, “Yo-o, yo-o” ni sarr kisa di “Iya, iya” zizo ni inkpu iyiyirr ima yo?
18 Nu nggo inta i hi karr di Abachi à ti da inkindirr uwa à si ba yi kasarr hen. Uwa a si meme yo, ure umunta ku ni imba ba u si uyirr yo. U si si angu aha hen.
19 Nâ ta si nggo Yesu Kristi Uvuvurr a Abachi wa à si di na angu ki aha hen. À ti da di “Yo-o” uwa su “Yo-o”, ka à ti da di “Iya” uwa su “Iya.” Uwa yo su uwanggo wa nggo Timoti, Sila, i ingga bre ki imba ure umaku. Uwa ta si na ku na anko, a di si “Yo-o.”
20 Aseki ka wemi nggo Abachi à da zu ki inta du uwa à taka na ka nggo, na na ki inta nu umi ku Kristi. Ima yo di inta da di, “Du yi si meme yo” ni isa Yesu Kristi ni nu Abachi inkpinkpye ima yi.
21 Ima yo du Abachi bwu ki inta ni imba anko a kri ngbangba ndo nu Kristi ku. Abachi yo su uwanggo nggo à hla inta ki itu ima,
22 na yo angba ama wa nu ukpa munta na ni Izhi ima yi ni isisurr munta, ima yo sa angba wa nggo tsarr di inta sa anishirr ama.
23 Abachi yo di hi inkindirr yi nggo i di ingga i si kanga nu Korrintiya zizo hen. Ingga i kru ki imba uglo kakami.
24 Inta si zha di inta ta gba imba nu ungo mu ni ka di tsarr imba iyo isisurr yi hen. Imba mi tsi kyekye ni iyo isisurr imba yi. Ni ima yo inta i nggurr bi ni imba, wre ki inta bu ni imba inyarr.

2

1 Ima yo di ingga ba ni isisurr mungga di ingga i si ta nga ni ki imba iyi zizo hen.
2 Ingga ti gri ki imba ivri isisurr, ung-gonggo ta ni ingga isu isisurr? Imba yo si isu isisurr mungga yi, brimbri imba abangga ba nggo ingga du ba vri isisurr.
3 Ima yo di ingga charr ki imba ung-bamvu unggo ku, wre ki ingga bu si ni vri isisurr ni imba abangga ba nggo aba yo ka ni ingga isu isisurr, nggo ingga ti nga ni imba ba hen. Ingga i hi kakami ni isisurr imungga di ingga ti nyarr, imba mi wemi i ta nyarr meme.
4 Nggo ingga charr ki imba ni ikuchi yi, ingga se nu umi ku ivri isisurr ni charr na ashishi na agẹ mungga. Ingga si charr di ingga ta tto ki imba isisurr mu hen. Ingga charr wre ki imba bu hi inkindirr yi nggo ingga se nu umi, ni bu tsarr imba ikpanye yi nggo ingga se na yi na atu amba nggo.

Nggurr zhi ku uni la ure

5 Ingga i si ta gɨ ungo kakami ni imba ba hen. Uyirr amba a ti du unuma a vri isisurr uwa a si si ingga nggo i si ni ivri isisurr yi hen, a si imba wemi nggo ta hi ivri yi.
6 Iha yi nggo amba abanu shishemi ni imba ba a nu ma nggo ima ku.
7 Uwa ta si ziza nggo nanko, imba nggurr zhi ni su ku isisurr, wre ku isisurr bu si vri ma kakami uwa ka iga yi mremremu.
8 Tsarr ma ikpanye yi nggo imba se na yi ni itu ima yi nggo.
9 Ingga charr zizo wre ki ingga bu tsarr imba kye ka bu imba i ta na aseki ka wemi nggo a da di imba bu na ka nggo.
10 Imba ti nggurr zhi ku uwanggo nggo a kpala ki imba, ingga mi nggurr zhi ku meme. Kristi mi à hi di ingga ti nggurr zhi ku, (nu nggo a ti ma ki ingga nggurr zhi), i nggurr zhi ima i si ki imba yo, wre ki iso imba yi ni ikpa i bu kuchi zizi.

11 Ingga na meme wre ki ingga bu harr
Isheta ni mirri nu umi munta na ka inta
mri, nggo inta mi hi inkindirr ndanda yi
nggo se ni isisurr ima yi.

Abu undu ba Abachi bu ishi Azhi Aḥẹhẹ ka

12 Nggo ingga i ta ku bre Ure ku wre ku
Kristi ku nu Torrowa nggo, ni nga ni hi da
Atiko à ka bwu anko a undu wa nabo ba.
13 Isisurr i vri ingga nu nggo ingga i zha
uzayirr amunta wa, Titu chankarr. Ingga
ki ku abiga abanu ba ungo ni kuma nu
Makidoniya.
14 Inta nyarr ku Abachi, nggo Kristi a di
kuchi inta so ga ma nâ ta si agarr ngga nggo
a vu ba ni iku. Abachi a di na undu ni inta
ba na du anishirr a hi Kristi. Ihi ima i di ttu
abubo kago nâ ta si ingba iwre i anye a ngu
nu ukpa.
15 Inta i gri ihi Kristi imunta yi kago na
abangga ba nggo a ko kpa ba ttungo tuku
abangga ba nggo a so kɨ nggo, nâ ta si ingba
izizi i anye. Inta na meme, wre ki inta bu
nu Abachi inkpinkpye ima yi.
16 Uwa ti sa abangga ba nggo ni so ni
ibwu, na abanu ambarr ba, a di wo ingba
i ittu; uwa ta si abanu ba a di wo ingba i iso
tsitsirr. Unggonggo ka na undu unggo ku
mri?
17 Inta si di re inklo mu nu ure ku Abachi
ku nâ ta si nggo abanu so di na hen. Inta
bre si ure ujiji ku nâ ta si anishirr abi da
ure yo, nu nggo inta i si anishirr bu Kristi,
uwa a si Abachi nggo a tu inta.

3

Azhi aḥẹhẹ ka Abachi ka

1 Inta ko gbyarr ku atu munta asa mu
zizo? Inta zha angbamvu zhi ni imba nggo
ta da inkindirr na atu munta nâ ta su nggo
anishirr abanu a di zha di inta bu charr
angbamvu na atu ambarr wa?
2 Imba yo si ki inta nâ ta si ungbamvu
munta ku nggo a charr ni isisurr munta,
wre ku anishirr wemi bu hi na bre.
3 Imba yo i si angbamvu ka nggo Kristi à
charr a ni inta nggo. A si charr angbamvu
akama na ama a icharr ajiji hen. A charr
ka ni Izhi i Abachi yi nggo i so tsitsirr nggo.
A si charr ka na angbinta mu hen, a charr
ka ni isisurr i anishirr.
4 Inta i hi aseki angga ka kakami nu nggo
Kristi à di inta hi ni isisurr na ashishi ka
Abachi.
5 Inta si so da di inta ka na undu unggo
ku na akpamburr hen. A si Abachi mu à ni
inta ukyekye ku na aseki ka we nggo inta
na ka nggo.
6 A su uwa yo à ni inta ukyekye ku na
undu ku ishi azhi ima iḥẹhẹ yi nggo i zhi ni
Izhi Iwre yi. Azhi aḥẹhẹ angga ka a si zhi
na are ka icharr chicharr mu hen, a zhi ni
Izhi Iwre yi. Are ka icharr chicharr ka a di
gri ittu, Izhi yi nanko, i di gri iso tsitsirr.

Inkpinkpye i azhi aḥẹhẹ ka

7 A charr Are ka Musa ka nggo a di gri
ittu ni ingbinta. Are akama a nga ndo ni
inkpinkpye i Abachi, ima yo i du ashishi
ka Musa ka a la nzarrnzarr na du anu
Israila ba a ma ikye ka chankarr. Ni ima
mi inkpinkpye yi gru ka nado.
8 Are ka gri ittu ka mu a ti si meme, undu
ku Izhi i Abachi ku si ta se ni inkpinkpye
mri are ka ma hen?
9 Inkindirr yi nggo gri ītttū i di se ni
inkpinkpye, inkindirr yi nggo i du anishirr
a kpanye na Abachi i si ta si ni inkpinkpye
mri hen?
10 Inta ti da di inkpinkpye i ziza nggo yi
i la sha, mi inkpinkpye yi nggo i la uru
kakami ni ikuchi yi i ka ka nado ba.
11 Are ka nggo a ka nado a ti nga ni
inkpinkpye, meme nggo inta bu hi di ishi
azhi iḥẹhẹ nggi i ta kurr sese nggo i se ni
inkpinkpye mri.
12 Nu nggo inta i se ni inkindirr yi nggo
inta so surr ashishi na yi, i di inta i re sama
ni isisu.
13 Inta i si si nâ ta si Musa hen. Ashishi
ama ka a la ngbangba, uwa à ttu ka, wre ku
anu Israila ba a bu si hi ila yi ni so ka nado
hen.
14 Meme mi isisurr i anishirr i tsɨ kyekye,
ari mi a ti so bre Are ka Musa ka, upri inkru
ku u kri ujiji ku are ka ni du are ka ashi ba
ibwu aba a ssu ka hi chankarr. Iyo isisurr
ni Kristi nggo ku ka ttu upri inkru ukuma
glo.
15 Na ase angga ka mi, a ti bre Are ka
Musa ka, upri inkru ku u ni ka ni ttu ba
isisurr.

16 Unushirr à ti kasarr nga ga Atiko, upri
inkru ukuma u ka nado.
17 Ziza nggo, Atiko uwa yo à si Izhi yi, Izhi
i Atiko iyo kpa inta ttungo.
18 Inta wemi a ka ttu upri inkru ukuma
glo ki inta ba we, wre ki inta bu hi
inkpinkpye i Atiko yi. Izhi i Atiko yi i so ka
inta sarr kuma ni inkpinkpye inkpi, di inta
i kaki nâ ta si Atiko wa ntsɨ ni ntsɨ. Ikasarr
inggi yi i di zhi na Atiko ku, nggo uwa yo à
si Izhi yi.

4

Aseki ka inklo kakami a rri kurr ni impirr imimi

1 Nu nggo a sa Abachi nggo ni ina wre
ima yi a ni inta undu unggo ku. Meme mi
inta si su ukpa hen.
2 Inta i ka kà aseki ka ishisha ka nggo a
di na ka sharri zu na anga yirr. Inta i si
zha rẹ undurr hen, ni si ka ure ku Abachi
ku kasarr hen. Inta bre ure ujiji na bi ma
yo, du anishirr a hi di inta i sa abata ngga.
Meme aba ta hi ni isisurr imbarr yi di inta
i sa abata ngga na ashishi ka Abachi.
3 A ti kà Ure ku wre ku nggo inta i bre ku
nggo sharri ku undurr, aba a kà ku sharri
ku abangga ba nggo a nado nggo.
4 Isheta wa nggo à hru inkpinkpye i
ingbingbru inggi yi nggo à harr isisurr i
abangga ba nggo a kà ikpanye ni iga yi. Ure
ku wre ku nggo u so la na ba nggo u shi
ba ibwu. Ure ku nggo inta bre ba ni itu i
inkpinkpye i Kristi wa, nggo a si nâ ta si
Abachi nggo, u shi ba ibwu.
5 Inta i si so bre are ka na atu amunta
mu hen. Ure umunta ku nggo u si di Yesu
Kristi nggo à sa Atiko, na tu inta ki amirr
iko amba na angu ama.
6 Ungbamvu ku Abachi u da di, “Abachi
da di azhi wa bu la, na ka ibwu glo.” Ziza
nggo Abachi à du uru ku so la ni isisurr
munta, wre ki imba bu hi inkpinkpye ima
yi nggo i se nu umi ku Kristi.
7 Inta se nâ ta si impirr i imimi nggo a di
zu aseki ka iwre na yi. Ukyekye kuma nga
zhi na Abachi ku, na si si ukyekye umunta
mu hen.
8 Are ngga ni di kuttu inta zhi na anko ka
shishemi, inta si kɨ hen. Nu nggo inta ti si
hi inkindirr yi nggo inta ta na hen, ima si
di inta ttu isisurr glo hen.
9 A di ki inta iha, Abachi à si ka inta du
hen. A di tsutsarr inta kahre ankpu numa,
inta i si kɨ hen.
10 Inta so di gri ītttū i Yesu yi nu ukpa
umunta, wre ku anishirr bu hi uzirr ku
Yesu ku nu ukpa munta.
11 Inta nggo so tsitsirr, ni di hi ītttū ttut-
tumi, wre ku anishirr a bu hi Yesu nu ukpa
umunta ku nggo u su ku ītttū.
12 Ure kuma u tsarr di ittu nggi so na
undu nu umi munta, i iso tsitsirr nggi so na
undu nu umi umba.
13 A charr na Angbamvu ka Abachi ka
di, “Ingga i kpanye, ima yo i di ingga i re.”
Ikpanye imunta yi mi i si meme yo. Inta i
kpanye, ikpanye ima yo i du inta i re.
14 Nggo inta hi da Abachi à ta Yesu si, i ta
si ki inta mi meme yo. Abachi à ta nggurr
inta bi ni imba ba, inta taka kri na agẹ ama.
15 Abachi à ka na ki imba aseki akama
ba. À na ki imba meme, wre ku anishirr
shishemi a bu hi ina wre ima yi na nyarr
ku na gbyarr ku asa mri kakami.

Iyo isisurr na Abachi ku

16 Ima yo du inta si su ukpa hen. Ka nu
nggo inina ikpa imunta yi i so kɨ mi, izhi
imunta yi i so kaki ihẹhẹ ni ivivi yi.
17 Iha yi nggo inta so ki zizami i su
ntsɨmi, ni so zi inta ni so na inta ssubi ku
inkpinkpye i sese nu unkplassu nggo i mri
iha yi.
18 Inta i si so surr ashishi amunta ka ni
inkindirr yi nggo inta i hi mu hen. Inta surr
ashishi ni inggi yi nggo inta ka si hi yi na
ashishi nggo hen. Inkindirr yi nggo inta hi
na ashishi, i si ta so tanko hen, inggi nggo
inta si hi yi na ashishi hen, ima yo i ta so
sese.

5

Iko munta yi nu unkplassu

1 Inta hi du ukpa munta ku u si nâ ta si
iburr inggi, nggo inta rri so ni ingbingbru
inggi yi, ni hi da azhibarr numa a taka ddu
iburr yi hre. Aba ti ka ddu yi hre Abachi
taka ni inta into i iso. Inta i hi da Abachi
à ta ni inta na yiyirr unto ku iso. Abubo a
iso ama wa a si su undurr mu à me wa hen,
abubo ama a se zhi sese mu nu unkplassu.

2 Inta so, ni so kpa attuttu ni ingbingbru
inggi yi, ni so kye anko a kuma ku so ni iko
munta yi nu unkplassu.
3 Inta zha di i bu kri inta nâ ta si nggo
ankru a di kri ukpa ku, wre ki inta bu si zirr
ni ihorr hen.
4 Iha i se ni iso i inina ikpa inggi yi,
inta kpa attuttu. Inta i si ta zirr ni ihorr
hen. Inta zha di inta ta surr iki i unkplassu
imunta yi. Meme nggo inina ikpa inggi yi
nggo i si ta so sese hen, a ta ttu yi sharri ni
iso tsitsirr.
5 Abachi mu à na inkindirr inggi yi
meme. Nggo a tsi inta zu ni Izhi ima yi, wre
ki inta bu hi di a ta na meme jiji.

6 Ima yo di ni isisurr munta yi ukyekye
ttuttumi. Inta hi di nu nggo inta so nu ukpa
ku nggo ku, inta ta anko na Atiko ku.
7 Inta so ki iyo isisurr na si su ku aseki ka
nggo inta hi mu hen.
8 Inta bu zirr ndindi, nggo inta si so zha
iso nu ukpa unggo ku hen, ni ko zha iso na
Abachi ku nu unkplassu mu.
9 Inta bu ta ukpa ni di na inkindirr yi
nggo i ta su ku Abachi isisurr, ka nu nggo
inta ti so ndo na Atiko ku, ka nggo inta ni
ko ta anko na ku.
10 Nu nggo inta i hi di ni ikikre yi, i Kristi
taka ni bre ki inta amu ni itu i aseki azizi na
andanda ka nggo inta so di na ni iso i inina
ikpa imunta inggi yi.

Abachi a na anishirr ki akpukpama ni itu i Kristi

11 Nggo inta hi i kru isisu i Atiko, ima yo
di inta ko da ku anishirr di a bu nga na ku.
Abachi à hi inta i si abata ngga. Ingga i ba
di imba mi i hi ni isisurr imba meme.
12 Inta si ko zha anko a nggurr ankẹ mu
zizo hen. Inta ko da ki imba inkindirr yi
nggo inta se, wre ki imba bu nggurr ankẹ
ni inta ba. Ni ima yo, imba ta hi inkindirr
i da ku abi nggurr ankẹ na aseki ka nggo a
su ndende nanka ni na aseki ka nggo so ni
isisurr yi nggo.
13 Anishirr a ta kye di inta i si abi la mu.
Inta ti la mi, uwa si ni itu Abachi. Atu
amunta wa a ti kurr zizi mi, uwa a si ni itu
imba yo.
14 Ikpanye i Kristi i so hru inta, nu nggo
inta i hi di unuma a nga ni ttu na angu
amunta, meme nggo inta i kɨ we.
15 Kristi à ttu ku anishirr ba wemi, wre
ku abangga ba nggo a so tsitsirr a si ta di so
ku atu ambarr mu zizo hen. À ttu ku aba
yo, aba a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ba bu so
ku tsitsirr.
16 Bazhi ziza inta si so ri amarr ama ka nâ
ta si nggo abi ingbingbru ba so ri hen. Ni
ikuchi yi, inta di ri amarr ni itu i Kristi nâ
ta si nggo anishirr ba di ri amarr ka nggo.
17 Ina inggi i tsarr di uwanggo nggo a
ti kaki uniga Kristi, uwa kaki unushirr
uhẹhẹ. A si si nâ ta si nggo a di se zizo hen,
iso ima ikuku yi i ka vu sarr ba, iso ihẹhẹ
mu i so se na ku ziza nggo.
18 Abachi nggo à na meme, na ni inta isu
isisurr na ku, nu nggo à du Kristi à ssu inta
bi na ku nggo, na ni inta undu ku ibre ku
anishirr ure ku issu anishirr bi ku.
19 Inta ko da da Abachi à na undu kuma
nu umi ku Kristi, nggo à nu anishirr isu
isisurr na nggurr ila ure i anishirr bi ing-
bingbru yi zhi ba. Uwa yo à ni inta undu
ku ibre ku anishirr ure umaku isu isisurr
ku.
20 Meme nggo inta i si abangga ba nggo
a tu inta di inta bu kuma ku re na angu ka
Kristi. Uwa a si na ti Abachi a so na undu
ni inta ba ni re ni imba ba di imba bu ssu
bi na ku.
21 Nu nggo Kristi à nise la ure kye mi,
Abachi à na ma kaki inkindirr yi nggo a
na yi ku ila ure imunta yi, wre ku Kristi à
bu ssu inta ki abangga ba nggo Abachi à ta
kpa.

6

1 Inta nggo so na undu ndo na Abachi ku,
so barr imba di imba bu si du ina wre yi
nggo Abachi ni imba i kuma gigyemi hen.
2 Abachi à da na angbamvu ka da di,
“Nggo azhibarr wa a ma, ingga wo imba.
Nggo ivi ikpa ttungo yi i ma, ingga i zi
imba.”*
Kye, si ivi ima yo ziza. Ziza yo sa azhibarr
a ikpa ttungo wa.

Bulu ki iha kakami

3 Inta si zha du undurr bu bwu uza ku na
undu umunta ku meme nggo na hi ila na

* **6:2** Kye zizo *Ishaya 49:8.*

ku hen. Ima yo du inta ta ukpa, wre ki inta bu si ni imba iha hen.
4 Aseki ka we nggo inta i so na ka na anko ka na nkanka, inta di du anishirr a hi di inta sa amirr iko jiji ba Abachi. Nu nggo inta i se ni ivri shishemi ni ki iha, ingbingbru yi i vri, ni ima mi inta ka ni vu gri.
5 A di hlo inta, na gri inta ku ttu na aki, na di han inta hlo kputtu ni igbu wa. Inta na undu kyekye mi sama ni ikurr ina, sama ni iri inkindirr.
6 Inta i hru atu amunta sama na ankizhi. Inta sa abi hi ni di vu isisurr gri ni na wre ku anishirr. Ina imunta ima i tsarr di inta i si amirr iko ba Abachi. Izhi Iwre yi i se ni inta ba, ikpanye imunta yi na anishirr ba i si si imu mu hen.
7 Inta da ure ujiji, ukyekye ku Abachi ku u so na undu nu umi munta. Iso izizi imunta yi na anishirr ba ima yo i tsarr iga imunta yi.
8 Ka ti kye inta ssu nu ungo, ka a ti kpa inta chirr, ka gbyarr ki inta asa, ka marr inta ni ima mi, inta di da ba ure ujiji ku na atu munta. Anishirr abanu a kisa.
9 Anishirr a hi inta kakami, na ka na na ki inta na ta a si hi inta hen. Inta na zzu di inta ta kɨ, ni si kɨ hen. A tsutsarr inta, na si ngɨ inta hen.
10 Iha mi ti ki inta, inta so di nyarr. Ka nu nggo inta sama ni inkindirr, inta na anishirr shishemi ki abu ungo. Ka nu nggo inta sama ni inkindirr, aseki ka we sa amunta.
11 Amuya amungga anu Korrintiya, inta i re ni imba ba sama ni sha inkindirr sharri ki imba, ni tsarr imba isisurr imunta yi.
12 Inta i si ta kakuma nu ugo ni ikpanye imunta yi ni imba ba hen, imba mi i so kà ikpanye imba yi ni inta ba glo.
13 Ingga re ni imba ba nâ ta si nggo ingga ka re na amumarr mungga ba. Imba mi bu bwu isisurr imba yi ni kpanye ni inta ba meme.

Imba sa abubo a iso a Abachi

14 Imba bu si di nggurr itu bi ndo na anishirr ba nggo si ga Atiko hen. I ka wre unushirr uzizi bu zirr bi nu unushirr wa nggo su umimi? Ila iru tuku ibwu a si ayirr?
15 Kristi ka su ukpama a Isheta? Abiga ka se ni inkindirr iyirr ndo na abangga ba nggo si sa abiga hen?
16 Uki ku Abachi u se na angginggi i na na anazhi? Inta yo i su Uki ku Abachi utsitsirr wa. Nâ ta si nggo Abachi à da di: “Ingga i ta rri so na ba ni zirr na ba, ni ta sa Abachi ambarr, aba ta sa anishirr amungga.”†
17 Atiko wa à da zizo di,
“Ni ima yo imba ssuzzu na ba
ni ttu itu imba ki nanka ni inkpu anishirr yi.
Imba si sa ungo ni inkindirr yi nggo i si ankizhi hen.
Meme nggo ingga ta kpa imba yo.”‡
18 “Ingga i ta sa Aki amba,
i imba ta sa amumarr mungga aniru na amba.
Uwanggo yo si ida i Atiko Uni Inkpinkpye we wa.”§

7

1 Akpukpa mu, nu nggo Abachi à da du uwa à ta na ki inta aseki angga ka, imba bu shi aseki angga ka nggo a na ukpa tuku izhi imba yi ki na ankizhi. Meme nggo imba bu kru isisu i Abachi ni vu atu amba wa i nu ma we.

Abiga ba a su ku Bulu isisurr

2 Imba bu bwu ki inta anko a isisurr amba wa. Inta hi di inta si na ku undurr inkindirr indanda hen, ni si de undurr, ni kpa ku inkindirr ima gigyemi hen.
3 Ingga ko da meme ni si di ingga ta da di imba kpala ki inta mu hen. Nâ ta si nggo ingga ka da ki imba ba, inta kpanye ni imba ba kakami, ka ni ītttū ka ni iso tsitsirr.
4 Ingga nggurr ankẹ ni imba ni hi di imba si ta ni inta ishisha hen. Ni ivri imunta yi mi ingga i hi imba nggo isisurr imungga yi i ji kurr, ingga i si ni inyarr.
5 Nggo inta i nga nu Makidoniya nggo ni si hi iso su hen. Ashishi are a kago inta yarr. Inta i vi na abanu, ni so ni isisu ni isisurr.
6 Abachi nggo di zhi ki inta isisurr munta yi, nggo inta ti se ni ivri ni isisurr. Na tu

† **6:16** Kye zizo *Levitiku 26:12; Irrimiya 32:38; Izikiye 37:27; 1 Korrintiya 3:16; 6:19.* ‡ **6:17** Kye zizo *Ishaya 52:11; Izikiye 20:34, 41.* § **6:18** Kye zizo *2 Samwila 7:14; 7:8.*

Titu ni ima yo, wre ku bu ni zhi ki inta isisurr.
7 Inta nyarr kakami, nggo inta hi Titu i inkindirr yi nggo ni inta inyarr kakami, inggi si ikpa yi nggo imba i kpa ma. À ni da ki ingga di imba so di yo isisurr di imba ka hi ingga, inta i di imba bu vu gri ku inkindirr yi nggo i la nggo, na da ki ingga di imba so ri amarr mungga, nggo ingga wo meme ni nyarr kakami.

8 Ingga sama ni ivri isisurr zizo, ka nu nggo ungbamvu mungga ku u vri imba isisurr mi. Ni imẹmẹ yi, ingga vri isisurr nggo ingga hi di ungbamvu mungga ku u ni imba ivri. Ingga hi imba i si vri isisurr tanko hen.
9 Ziza, ingga se ni inyarr, nggo ivri isisurr imba yi du imba kasarr nu uzirr umba ku. Imba vri isisurr na anko wa nggo Abachi à zha, na si di inta mu i gri ki imba ivri isisurr yi hen.
10 Ivri isisurr yi nggo Abachi di gri nga ku anishirr i di du ba ka isisurr imbarr yi sarr na so. Ima yo di gri ba kuma ni iso sese. Inta ka gru yi anggi mu? Ivri isisurr i abi ingbingbru yi di gri ba ittu.
11 Imba kye inkindirr yi nggo ivri inggi yi i na ki imba, ivri yi nggo Abachi à du yi kuttu imba nggo. I du imba iyo itu kakami. I du imba i zha da anishirr a bu hi di imba i si kpala ni inkindirr nggi yi hen. Ivri nggi yi i du imba ki unfu, isisu i ki imba. I du imba zha di imba ka hi ingga. I du inta si kye inkindirr kahre hen. I du imba zha di a bu na inkindirr yi nggo iwre aba bu na yi nggo. Imba i zha di anishirr a bu hi di imba i si kpala nu ure unggo ku hen.
12 Ingga i si charr ungbamvu ukuma ni itu i uwanggo nggo à kpala mu nggo hen, ni si charr ni itu i uwanggo nggo à kpala ku mu hen. Ingga i charr ungbamvu ku, wre ki imba bu hi na agẹ ka Abachi di imba i ssu inta gri zizi.
13 Ima yo i du isisurr imunta yi ji kurr.

Isisurr imunta yi i si ji kurr yo mre hen, inyarr imunta yi i kri zizo nu nggo inta i hi Titu à kanga ni nyarr kakami tuku nggo a nga na ni da ki inta di imba i kpa ma na ango aha. Imba wemi i du isisurr ima yi i ji kurr.
14 Inta da ku di inta hi imba, imba si ta ni inta ishisha hen. Nggo inta i di da ki imba ure ujiji ku ttuttumi, ni ima yo aseki ka wemi nggo inta i bre ku Titu ni itu imba nggo a si meme yo.
15 Titu à kpanye kakami ni imba ba wemi. A si kpamusu ni iwo ure imba yi hen, tuku nggo imba i kpa ma ni isisu tuku iwri kpakpa.
16 Ina imba ima i ni ingga inyarr ni tsarr ingga di ingga ka yo isisurr ni imba ba, imba si ta ni ingga ishisha hen.

8

Ibwu ungo ni ini

1 Amuya, inta zha di inta ta tsarr imba ina wre yi nggo Abachi na ku abiga bu Makidoniya ba.
2 Ni ivi yi nggo anishirr abama a se nu umi ku iha nggo i su ba itsarr kye na sama ni inkindirr, na ni kakami, na mẹ nyarr ni ini imbarr.
3 A ni aseki shishemi nggo ukyekye u umbarr ku ma na ni mri kye. Undurr à si da ba di a bu na meme hen.
4 A zhi na barr inta na atu ambarr di inta bu du aba mi amarr ango ni na ku anishirr ba Abachi ba undu.
5 Na ni mri inkindirr yi nggo inta so yo isisurr. A ba atu ambarr wa nu Atiko bari, na kakye inta, nâ ta si nggo Abachi à zha di a bu na.
6 Titu nggo à ni imba amarr ka ina undu ki iwre ukuma ku, inta barr ma da a bu di imba na undu kuma ku kre nâ ta si nggo imba i ba ku.
7 Abachi à na wre ki imba na aseki ka wemi mri anishirr ba we. Iyo isisurr imba yi i si kyekye yi. Imba re wre ni hi kakami, ni wri kpakpa ni ini yi, ni ikpanye yi nggo imba i tsarr inta nggo. Ima yo di inta i zha di imba yo bu na kakami nu re ku ibwu ungo ni ini yi meme.
8 Ingga si ko turr imba di imba bu ni mu hen. Ingga ko zha di ingga ta hi ka bu imba kpanye ni inta kakami nggo inta ka ti tsarr imba kye na abanu nggo a zha da aba mi ta zi inta.
9 Imba hi ina wre i Akiko munta wa Yesu Kristi ni hi da à si si ni iha hen. A si ni itu imba iyo uwa kaki uni iha, wre ki iha ima yi bu du imba kaki abu ungo.

10 Ni sise, imba yo i si abi imẹmẹ ba ni
ini aseki yi. Imba i ni ku ikpanye imba mu.
Uwa a si ni ima yo imba bu wo amarr ka
nggo ingga ni imba nggo.
11 Ziza nggo, imba kri ngbangba ni kre
undu kuma. Meme nggo undu umba ku u
ta zirr narrnarr ni inkindirr yi nggo imba
i zha di imba ta na nggo. Imba bu ni zhi ni
inkindirr yi nggo imba se na yi nggo.
12 Imba ti kri karrkarr jiji di imba i ta ni,
Abachi à ta kpa ki imba ini imba yi. Abachi
à di kpa ini i Unushirr ku inkindirr yi nggo
a se na yi mu nggo. A si si ku inkindirr yi
nggo undurr wa à sama na yi mu hen.
13 Inta i si ta du abanu a ki iha, abanu a so
su hen. Inta zha di imba we bu si narrnarr.
14 Ziza nggo, nggo imba se na aseki
shishemi, inkindirr yi nggo imba i se na yi,
imba zi abanu nggo a sama ni inkindirr.
Nggo azhibarr numa aba mi ti ka ni se na yi
aba ta zi imba, nggo imba mi ti ni sama na
yi. Meme nggo imba wemi i ta si narrnarr.
15 A si nâ ta si nggo a charr na angbamvu
ka di, “Unushirr wa nggo à vu ila mwe
zhi ni ila, à si di se na yi ma ku iri hen.
Uwanggo à vu ila ntsɨmi zhi ni ila a di se na
yi ma iri.”*

Titu na akpukpambarr ba

16 Ingga nyarr ku Abachi kakami nggo à
nu Titu isisurr i iri amarr amba nâ ta su
nggo ingga mi i di na nggo.
17 Nggo inta i barr Titu da a bu ku klo kye
imba, uwa kpanye du uwa ta kuma. À kpa-
nye ni ikuma yi hanhan mi nggo a zharr
imba kakami. Uwama a si ku ikpanye ima
mu.
18 Inta ta tu uyirr nu umi ku abiga ba ndo
ni Titu ku, unushirr wa nggo inggurr bi i
abiga yi i kye ma ssu na ashishi kakami ku
undu ku ibre Ure ku wre ku nggo a di na ku
nggo.
19 Abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi
à hla uzayirr munta wama di a bu zirr ndo
ni inta ba nggo inta i ku ni inklo inggi nggo
imba turr nga nggo. Inta ko na meme, wre
ku anishirr bu hi inkpinkpye i Abachi yi ni
bu tsarr ba di inta mi zha di inta ka zi ba.
20 Inta so na ndindi, nggo unu si ta glo
inta di inta gri inklo yi ndanda mi hen,
nggo imba mi hi di inklo yi i kri mwe.
21 Inta i ko cha ukpa kakami, wre ki inta
bu na inkindirr yi nggo i si izizi na ashishi
ka Atiko wa yo mre hen, kye ni inggi yi
nggo i si izizi na ashishi ka anishirr mi kye.
22 Inta ko tu uzumburr munta numa wa
ndo na ba, nggo uwa mi di zha izi meme, a
di tsarr inta izi ima yi na anko ka shishemi,
na zha du uwa ta zi kakami. Ziza nggo, à
zha du uwa à ta zi mi mri ikuchi yi nu nggo
à yo isisurr ni imba ba kakami.
23 Ziza nggo, ni itu i Titu, à su ukpamu
wa nggo so na undu ku zi imba ku ndo ni
ingga ku. Uwa ti sa abanu ba, a tu ba zhi
ni inggurr bi i abiga yi mu, aba mi gri ku
Kristi i igbyarr asa.
24 Meme nggo, imba bu tsarr anishirr
angga ba ikpanye imba yi na ba, wre ku
inggurr bi i abiga yi nggo a tu ba nggo a bu
wo inkindirr yi nggo imba i na. Ina ima i ta
tsarr ba di inggurr ankẹ imunta yi ni imba
ba i si jiji mu.

9

Izi ku anishirr ba Abachi ba

1 Ingga i si ta di ingga i ta charr ki imba
zizo ni itu i inklo yi nggo imba i di imba ta
nu anishirr ba Abachi ba nggo hen.
2 Ingga hi imba se ni isisurr i zi. Ingga
so nggurr ankẹ ni imba ni ka di bre ku
abiga ba nu Makidoniya ba di zhi ni sise
mu, amuya abiga ba na anga ka Akaya a
kpanye di aba a ta shirr inkindirr. Ziza,
amarr amba ka a ku du aba mi gru da aba
mi ta ni meme.
3 Ima yo di ingga i so tu amuya abiga
atarr angga ba ni imba ba. Ingga i zha di
imba bu ttu ukpa ku zi jiji mu. Nâ ta si nggo
ingga i da ku abanu di imba i so na amarr
ka na meme, wre ku iga angba imungga yi
ni imba ba i si ta kuma gigye hen.
4 Imba mi hi du unuma nu umi ku abiga
ku nu Makidoniya ti gru ga ingga ni hi di
imba i kpamusu, ishisha ta ki inta, ni ta ki
imba mi meme, nu nggo inta i yo isisurr ni
imba ba kakami di imba i ta na meme.
5 Ima yo di ingga kye i wre ingga bu du
amuya abangga ba a bu ku ki inta ichi.
Aba yo ta kpa aseki ka nggo imba da ki
inta nggo a nggurr ka bi bari di inta kanga.
Meme nggo imba i ta ni na ki imbirr, ni si

* **8:15** Kye zizo *Issuzzu 16:18.*

ta ni du undurr mu a kri ki imba na amfarr hen.
6 Si kpamusu ni inggi yi hen. Imba bu hi
du unushirr wa nggo a ttu ikiri ntsɨmi ta
hwa ntsɨ, unushirr wa nggo a ttu kri a ta
hwa kri mwe.
7 Unushirr a bu ni inkindirr yi nggo a zu
ni isisurr du uwa ta ni yi nggo. Si kaki gbo
nu nggo imba ti ta ni hen. Ni si ba di a kri ku
ùwà na amfarr mu bari ùwà ni hen. Abachi
à di kpanye nu unushirr wa nggo à ni ni
isisurr iyirr.
8 Ima ta du Abachi mi ni imba aseki nggo
imba mi so zha, wre ki imba bu se na aseki
shishemi ni ta ni ku indu i iwre yi.
9 A charr na angbamvu ka di:
“Abachi à di bwu ungo na ni abi iha ba
sama ni kpa inkindirr na ba.
Aseki ka nggo à di na ka a sa azizi, uwa
à ta di na ka meme yo ase na ase.”*
10 Abachi yo di nu uni do wa ibibi ikiri yi
na nu ma ila iri, à ta ni imba ibibi ikiri yi
nggo imba so zha na ta du yi hurr na ta
du inkindirr yi nggo imba i se na yi nggo
i si mwe, wre ki imba bu se ni isisurr i ni
abangga ba nggo a so zha nggo mwe.
11 Abachi à ta ni imba aseki shishemi, wre
ki imba ka di ttu ni ttuttumi. I ini yi nggo
imba so di ni i ta du anishirr shishemi a
nyarr ku Abachi kakami, nggo inta ti gri
aseki ka nggo imba di shirr nggo ku nu ba.
12 Inkindirr yi nggo imba na, i si si di
imba zi anishirr ba Abachi ba yo mre hen, i
di du anishirr shishemi a nyarr ku Abachi.
13 Aseki ka nggo imba di ni aka yo tsarr
iyo isisurr imba yi. Anishirr shishemi ta
gbyarr ku Abachi asa, nggo a hi imba i
kpanye nu ure ku ni itu i Kristi, ni na
inkindirr yi nggo ure ku u da. Ima yo i du
imba i bwu ango kakami ni ni anishirr ba
Abachi ba na anishirr mremremu.
14 A ti ko barr, aba ta da da ka kaki na
angginggi du ba so ni imba ba ku ina wre
yi nggo Abachi à ni imba.
15 Nyarr ku Abachi, ku ini ima yi nggo i
di inta i ku ayisurr ni zha inkindirr i da yi
chankarr.

10

Bulu kri ku undu umaku

1 Ingga Bulu ni itu imungga, ko tsi ki
imba ango ni ina ndindi tuku ina zizi yi
nggo Kristi à ni ingga. Abanu da di ingga
si di nggarr ito ni imba ba nggo ingga di so
ni imba ba hen, nggo ingga ti sama ni imba
ingga di su varr varr.
2 A kye di inta di so iso i anishirr ba
ingbingbru ba mu? Ingga ko nga. Nggo
ingga ti nga ingga ta ni vri isisurr na ba. Si
di ingga ni na ki imba meme hen.
3 Nu nggo inta i so ni ingbingbru yi mi,
itsi imunta yi i si si nâ ta si nggo ingbingbru
yi i di tsi hen.
4 A si si so ta iku munta yi na atita ka
ingbingbru ka yo hen. Inta di na undu nu
ukyekye ku Abachi ku yo ki itita munta yi
nggo ka ukyekye ku abi karr inta ku glo.
Inta di tsi iri anta i anishirr yi shishemi ni
inta ba zhi,
5 ni inggurr ankẹ yi nggo di han anishirr
ni wo ure ku Abachi ku. Inta di vu amarr
ka anishirr ka nu ngbrengbre ni ka kasarr
du ba wo ku Kristi.
6 Nggo imba we ti na inkindirr yi nggo a
da di a bu na, i inta ki abangga ba nggo a ka
iga yi iha.
7 Imba so kye aseki ka ba na ábì. Kye
itu imba bari, imba ti hi di imba se ndo
ni Kristi ku, imba bu hi di inta mi sa abu
Kristi.
8 Nggo ingga i so di nggurr ankẹ mi
kakami ku inkpinkpye yi nggo Atiko wa à
ni inta nggo, ishisha i si ki ingga hen. A si
ni ingga inkpinkpye inggi yi, wre ki ingga
bu ngɨ imba yo mu hen. À ni ingga na yi,
wre ki imba bu kaki kyekye.
9 Ingga si charr na angbamvu mungga ka
di ingga bu ni imba isisu mu hen.
10 Abanu a da di, “Angbamvu ka nggo
Bulu à charr nggo a tsɨ kyekye na zzu are
ankpinkpi. Uwa ku itu ima a ti se ni inta
ba, ure umaku u si di si inkindirr hen.”
11 Anishirr abama a bu hi inkindirr inggi
yi: Inta i si si ni imba ba nabo ziza nggo
hen, ima yo di inta i da aseki angga ka na
angbamvu ka. Nu nggo inta ti se ni imba
ba nabo mi nggo, inta ta na inkpinkpye
yi meme yo nâ ta si nggo inta na yi na
angbamvu ka nggo.
12 Inta si ko na di inta ta tsarr atu munta

* **9:9** Kye zizo *Asarr 112:9.*

kye na abangga ba nggo a ba atu ambarr wa ki inkindirr hen. Kye ba sa arrurru ba nggo a di tsarr atu ambarr wa kye na atu ambarr na di bre ku atu ambarr amu na akpambarr.
13 Inta si ti ta nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo inta si ma bi inggurr ankẹ ni na yi hen. Inkindirr i inggurr ankẹ munta inggi su undu ku nggo Abachi ni inta, imba mi se nu umi.
14 Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ mri inkindirr yi nggo inta na hen. Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ nabo hen. Inta yo si gri ku imba ure ku Kristi ku hen.
15 Inta si ko nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo abanu mu na, na si si inta ngga na hen. Inta ko yo isisurr nggo iga imba yi i ti ko furr, imba ta zi undu umunta du ku furr kago.
16 Meme nggo, wre ki inta bu da Ure ku wre ku ni igbu i ta anko yi nggo i kago imba, sama ni inggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo abanu mu a ka na ni igbu numa ba.
17 Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Ùwà ti ta nggurr ankẹ, ùwà bi nggurr ankẹ na Atiko ku.”
18 A si di kpa abangga ba nggo a gbyarr asa na ankimbarr mu da aba a sa azizi hen, a di kpa sa abangga ba nggo Atiko wa mu à kye ni ikye ima da a sa azizi.

11

Bulu tuku abi ko na angu abi imu ba

1 Ka kaki di imba ta vu gri ni wo nggo ingga i so re nâ ta su unushirr urrurru nggo. Imba i so na meme ziza.
2 Ingga so ki issu ni imba ba nâ ta si nggo Abachi di na. Ingga i kye imba nâ ta si uva wa nggo a nise hi unuru kye, ingga i ko ssu anko du ùwà bu garr ugo numa nggo, uwa yo si Kristi.
3 Isisu ki ingga di mi a taka re imba glo ni iso sama na ankizhi imba yi tuku iyo itu imba yi ni Kristi ku, nâ ta si nggo ìwǎ wa à re Hawawu nggo.
4 Imba na ki kpanye na aseki ka wemi nggo unuma a ti da ki imba nggo. A ti bre ki imba ure ku Kristi unuma mi nanka nu unggo ku nggo inta i bre, imba kpanye. A ta si izhi inuma nanka ni inggi yi nggo imba i kpa yi nggo, imba i kpanye. Uwa ta si Ure ku wre ku unuma mi nanka nu nggo ku nggo imba kpanye na ku nggo, imba i kpanye.
5 Ingga i si kye da abi ko na angu ankpinkpi amba abama a ka mri ingga hen.
6 A ta si tsarr ingga ure mi hen, ingga i hi inkindirr krizhizhi i itsarr. Inta i tsarr imba meme krizhizhi mi na anko ka we?
7 Imba di kye ingga i kpala mu, nggo ingga i kpa itu mungga chirr ni kye imba ssu nu ungo ni nga ni bre ki imba Ure ku wre ku Abachi gigyemi sa ni ikpa inkindirr ni imba ba?
8 A zzu nâ ti ingga i so ki ayi mu na abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi anuma ka ni gri nga ni so na ki imba undu.
9 Ingga ka ti sama ni inkindirr nggo ingga di se ni imba ba, ni si zhi unu da a bu ni ingga hen. Imba mi hi da amuya abiga banu ba nu Makidoniya a gri ki ingga inkindirr yi nggo ingga so zha. Ingga nise zhi imba inkindirr ni kri meme yo di, ingga si ta zhi imba inkindirr hen.
10 Nu nggo ure ujiji ku Kristi ku se nu umi mungga, undurr sama na anga ka Akaya ka nggo a ta han ingga ni nggurr ankẹ ni itu inggi yi.
11 Angginggi han ingga ni kye imba na ashishi? Imba i kye di a su nggo ingga i si kpanye ni imba ba mu nggo hen? Abachi mi hi di ingga i kpanye ni imba ba.
12 Ingga i si ta ba ttungo ni na inkindirr yi nggo ingga i so na yi nggo hen. Ingga ta na meme, wre ku anishirr abama a bu zha anko a nggurr ankẹ chankarr. A ta zha di aba a ka ga angba du undu umbarr ku u su uyirr nu umunta ku.
13 Anishirr abama a si si abi ko na angu ajiji hen. A si abu undu bi imu. A ka atu ambarr wa ki nâ ta si abi ko na angu bu Kristi.
14 Uwama si si ki ingga inkindirr i hẹhẹ hen, nggo Isheta mi di ka itu ima yi ka na zzu unitu* nggo à gri ila iru zhi na Abachi ku.
15 Nggo amirr iko abu Isheta mi a di na atu ambarr wa zzu na ta sa amirr iko bi na

* **11:14** *Unitu nggo à gri ila uru zhi na Abachi ku:* Unitu wa nggo zhi na Abachi ku. Isheta à di re anishirr du ba a kye di à zhi na Abachi ku.

undu uzizi, ina ima i si ta di inta ku ayisurr hen. Ni ikikre yi a ta ki ba iha ku inkindirr yi nggo a na nggo.

Iha i Bulu yi ku undu ku Kristi

16 Ingga da ki imba zizo. Undurr bu si kye di ingga i su urrurru mu hen. Imba ti kye meme mi imba bu kpa ingga na ti imba kpa su urrurru nggo. Meme nggo ingga mi ka sha nggurr ankẹ.
17 Nggo ingga ti gru ko gbyarr ku itu mungga asa, uwa si sa anko wa nggo Atiko wa ka di ingga bu re hen. Ingga su urrurru.
18 Nu nggo abanu a di nggurr ankẹ nâ ta si nggo ingbingbru yi di na nggo, ingga mi ta nggurr ankẹ meme.
19 Imba nggo kye di imba sa akrizhizhi ba kakami, ni nyarr ni shirr atu ku arrurru ba!
20 Imba nggo di vu isisurr na abangga ba nggo a nggarr ito ni imba ba, na na undu ni imba ba, na re imba, na kye di aba mri imba, na hlo imba na ashishi.
21 Inta i sama nu ukpakpa isisurr i na ku anishirr aseki kama. A ti si inkindirr i ishisha mi ingga kpa.
Unuma a ti se ni inkindirr i nggurr ankẹ, ingga mi meme. Ingga mi i so re nâ ta su unushirr urrurru nggo.
22 Aba mu a sa anu Yahuda ba? Ingga mi meme. A si anu Israila? Ingga mi meme. A si ahinhan bu Ibrayi? Ingga mi meme.
23 A sa amirr iko bu Kristi? (Ingga re ma mi zzu uni la mu.) Ingga i na ku undu sha kakami. Ingga i kri ni iharr i mri shishemi, a di hlo ingga ankpa shishemi ingga i ki ywhiywhirr ittu.
24 Ankpa akywi na nkanka ani Yahuda ba a hlo ingga ki ango iso tarr na tirr (39) na amfarr.
25 Ankpu atarr anu Roma ba a hlo ingga na ankpi inklo. Na ankpu numa aba ta ingga na angbinta, ankpu atarr uddu so nggarr ni ingga nu umi ku inyi, na ankpu numa mi ingga kurr nggarr ambre ni so ku azhi nu umi ku amasirr.
26 Ingga i di kuma nu uzirr ku tanko shishemi ni hi ittu na amasirr, tuku na abayi, tuku anishirr amungga ani Yahuda tuku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga i hi ītttū ni ìgbù shishemi tuku na ankla ka nggo anishirr a si di so hen, tuku na amasirr ankpinkpi. Ingga i hi ittu na ango ka abiga bi imu.
27 Ingga i na undu ku tsi kuma sama ni ku so su, ankpu anuma sama ni ina, ni di so ni iyo nu uhre ankpu numa sama ni inkindirr yi nggo ingga ta ri, ni di su umvru nggo ingga sama na ankru ka umvru.
28 Ingga i se na aseki anuma zizo ni itu mungga. Ni ivivi yi, amarr ka inggurr bi i abiga yi a so ni itu mungga nâ ta si iki yi nggo i rɨ kakami.
29 Nggo unuma ti su ukpa ni iga yi, ingga ki iha ndo na ku, nggo ingga di ri amarr kama ka. Nggo unuma ti ka ri ni ila ure, ingga ki unfu nu uwanggo nggo re ma yo.
30 Ingga ka ti ta nggurr ankẹ mi, ingga i ta nggurr ku aseki angga ka nggo a tsarr anishirr iklonyarr imungga yi nggo.
31 Abachi, nggo uwa yo sa Aki a Atiko munta wa Yesu Kristi, à hi di ingga si so ki si imu hen. Abachi su uni nyarr ku sese.
32 Ugona nu Damasika wa ni ivi yi nggo Uttu Arreta à surr abi gbye anko ka mirri nu umi ìgbù ku, wre ku bu vu ingga.
33 Amuya ba a yo ingga na asa na gri ingga ba ni iywirr ugonka ku ìgbù ku, ingga firr ssuzzu meme yo.

12

Ula tuku inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Bulu

1 Imba ngga i turr ingga yo ni inggurr ankẹ, ka nu nggo ingga hi di ina meme i si wre hen. Ingga ta re ni itu i inkindirr yi nggo taka la ni ichi tuku inkindirr yi nggo Atiko wa à bwu ki ingga ashishi na di ingga hi yi.
2 Ingga i hi uniga Kristi numa nggo Abachi à ba ma hun kuma nu unkplassu ku utarr ku ase awurr na anẹ ka (14) nggo a ka vu sarr ba. Ingga i si hi ka bu ugo wa a ni se nu ukpa umaku unggo ku yo nggo inkindirr ima i la nggo. Abachi mu hi.
3 Ingga si hi hen, ka bu a su ukpa uma unggo ku yo u hun kuma nu unkplassu ka a si izhi ima yi mu, Abachi mu à hi.
4 A ba ma hun kuma nu unkplassu ku utarr ku nggo abi kɨ azizi ba a ku di so nggo. Uwa a ku wo aseki angga ka nggo a tsɨ ni

bre, aseki ka nggo a kisa ku unushirr uni inina ikpa ni bre ka.

5 Ina ima yo ta di ingga nggurr ankẹ nu unushirr wama ku. Ingga si ka nggurr ankẹ ni itu mungga hen. Ingga ka nggurr ankẹ ku i sama nu ukyekye imungga iyo mre.

6 Ingga ka zha di ingga ta nggurr ankẹ mi, ingga si ta kaki urrurru hen, nu nggo ingga ko da ki imba su ure ujiji mu. Ingga si ta nggurr ankẹ ki itu mungga hen, nggo ingga si zha du unuma bu yo isisurr ima ni ingga mri aseki ka nggo ingga di na ni di bre ku anishirr hen.

7 Wre ki ingga bu si ga angba kakami na aseki ka ku ayisurr ka nggo Abachi à tsarr ingga na ka nggo. Ima yo i du ba a ni ingga inkindirr i tsɨ kakami, i kaki ki ingga intto nu ukpa. Inkindirr i tsɨ inggi i su unitu wa nggo Isheta à tu ma da a bu nga ni ni ingga ivri inggi yi, wre ki ingga bu si ga angba kakami hen.

8 Ingga i barr Abachi ki ankpo atarr da a bu ttu intto ima yi ka ki ingga ma.

9 Abachi à ddu ingga di, “Ùwà ì zha uzizi umungga ku yo mre. Nggo ùwà ti sù ukpa, ukyekye umungga ku ù di nga ku ùwà kakami.” Uwa si ima yo du ingga ta ga angba ku isu ukpa imungga yi, wre ku ukyekye ku Kristi ku u bu nga ni so ni ingga ku.

10 Ingga nyarr ku iklonyarr mungga yi, ni imarr mungga yi tuku ivri ni itsutsarr ni iha mungga yi we ni itu i Kristi. Nggo ingga ti klonyarr ima di ka ingga ki kyekye.

Bulu à kpanye na abiga ba nu Korrintiya

11 Imba na di ingga so nggurr ankẹ zzu urrurru mu, imba yo ka charr gbyarr ki ingga asa, ka nu nggo ingga si si inkindirr ikye yo na amu nu umi ku abi ko na angu ankpinkpi amba abama hen. Ziza nggo ingga ka si si ni kye kpachirr hen.

12 Ingga i di se ni imba ba, ni di vu gri, ni di na aseki ka ku ayisurr tuku ankpinkpi. Ima yo i tsarr di ingga su uni ko na angu a Kristi.

13 Inkindirr iyirr yo nggo ingga i na na aki ka nggurr bi ka Abachi anuma ka, ni si na ki imba hen. Inggi i su nggo ingga i si kaki ki imba iki ilɨ hen. Ingga ko barr, imba bu nggurr zhi ki ingga ku nggo ina ima ta si ki imba ikpala.

14 Wanggo si inkpo itarr nggi nggo ingga ko ssu atutu ka inga ni imba ba. Ingga si di ingga ta ni zhi imba aseki mu hen. Ingga si ko zha aseki mu ni imba ba hen, ingga ko zha imba yo. Imba mi hi di a si sa amumarr ngga di nu akiki ila hen, nu ungo numa akiki ngga di nu amumarr ila.

15 Ingga i ta nyarr i ba itu imungga ni ki imba kye na aseki ka nggo ingga i se na ka we. Ingga ti kpanye ni imba kakami meme anggi mu ta du imba nyarr ingga ntsɨmi?

16 Abanu nu umi umba ku a hi di ingga si zhi imba aseki hen. Ina ima ta du abanu kye di ingga di re imba ni di ka imba zhi na are ka anishirr.

17 Abangga ba nggo ingga i tu ba ni imba ba nggo ingga i du ba a ka imba mri?

18 Ingga i du Titu a kuma ni imba ba, ni tu uzayirr amunta uniga unuma wa da a bu ga ma. Titu a ka imba mri? Iya, imba i hi di inta tuku Titu inta i na inkindirr iyiyirr yo ni isisurr iyirr ima iyo.

19 Imba kye di zhi ni inggi yi mu inta i di harr atu amunta ka? Inta i di re na anishirr abu Kristi ba na ashishi ka Abachi. Imba i sa akpamburr kakami, aseki ka wemi nggo inta di na, inta di na ka wre ki imba bu kaki kyekye.

20 Ingga i kru di ingga ti nga ingga i ta ni hi imba i si si inkindirr yi nggo ta wre ki ingga i hi hen, ingga mi i si ta si ki imba inkindirr yi nggo imba i ta zha di ingga bu se hen. Ingga kru di imba so di vi ni ikpa, ni ki ishishi, ni ki unfu, ni ga ki na nkanka, ni na ikpa ki ndanda na are amba ka, ni re ikpa na yi, ni gɨ atu, ni ka iwo ku ankpinkpye.

21 Ingga i kru di ingga ti nga ni imba ba zizo, Abachi amungga à ta du ingga i ki itu nggi. Ingga ta ni yì ashishi ni itu i abangga ba nggo a la ure ni ikuchi yi na ni kasarr ni izɨ iki imbarr yi, izha ikpa na aseki ka ishisha nggo a na ka.

13

Inggurr i ikikre i Bulu yi

1 Ingga i si na anko a nga ni imba ba ankpu a utarr. Nâ ta si nggo Angbamvu ka Abachi ka a da di, “A ti da du unushirr à na

inkindirr, anishirr aha ka atarr ngga a bu
se ni inkla yi na da bari ida ima i ta si ijiji."
2 Ni inye i ankpu aha imungga yi, ingga
i gba ki imba atu di ingga ta ttu imba iba,
undurr wa nggo à si ba ttungo ni ila ure
ima yi hen. Nu nggo ingga i ta anko mi ni
imba ba ziza nggo, ingga so gba ki imba atu
meme. Ankpa nggo ingga si taka du ba hen.
3 Ingga ta ni tsarr imba inkindirr yi nggo
i ta du imba i kpanye di Kristi mu à so re
ba ni ingga ku jiji. Kristi wa à si sama nu
ukyekye nu nggo a ti so re ni imba ba hen.
À se nu ukyekye unkpi nu umi umba.
4 Nu nggo à kaki latata nu nggo a klo ma
nu unkunkurr ku mi, ziza nggo ukyekye ku
Abachi ku u du ma à so tsitsirr. Inta i si
latata nâ ta su nggo Kristi à se. Ukyekye ku
Abachi ku u ta ma si, inta mi, nu nggo inta i
so nu umi umaku, inta i si tsitsirr meme nâ
ta si nggo Kristi à se, ni se nu ukyekye ku
bre ki imba amu.
5 Si tsarr ingga mu kye hen, tsarr atu
imba mu kye ka imba i so ni iga yi jiji. Imba
ti ri itsarr kye yi, ima i tsarr di Kristi Yesu à
se nu umi umba. Uwa à ta si so ni imba ba
hen, imba i jaku.
6 Ingga surr ashishi di imba i ta hi di inta
i si jaku hen.
7 Inta barr Abachi di imba i si ta na
inkindirr indanda hen. Inta i si so na di
inta i ka ri itsarr ima yi mu ba hen. Iya,
imba ti kye di inta i jaku mi, imba bu na
inkindirr yi nggo i si iwre.
8 Undu munta ku si su ku ika ure ujiji ku
hen, u di kri ku ure ujiji ku ttuttumi.
9 Inta ti sama nu ukyekye mi, inta i nyarr
nu nggo imba i si kyekye, ni barr di imba i
ta na sha.
10 Ingga i so kuchi charr ki imba bari ni
kanga, wre ki ingga ti kanga nggo ingga i si
ta ni kpa imba varrvarr hen. Ingga zha di
ingga ta na undu nu ukyekye ku nggo Atiko
wa à ni ingga, ni bu me imba ssu ki, ni si
turr imba kahre mu hen.

Ichi i ikikre

11 Amuya amba na aniru, abi so ki ingga
ni isisurr, ingga di imba bu nyarr. Imba
bu kasarr nu uzirr umba ku ni vu aseki
ka nggo ingga i da ki imba ihan kye. Du
amarr amba ka a sa ayirr ni so su yi ni ikpa.
Ingga i barr ziza di Abachi wa nggo à di du
anishirr a kpanye ni ikpa na so su, a bu zi
imba.
12 Imba chi ikpa ni ichi i abiga yi.
13 Abiga ba ni inggya so chi imba.
14 Ingga i barr di uzizi ku Atiko amunta
wa Yesu Kristi, ni ikpanye i Abachi yi, tuku
inggurr bi i Izhi Iwre yi a bu so ni imba ba
we.*

* **13:14** Ibre icharr i 13:12-13 *Angbamvu ka Abachi anuma ka a di bre 13 ki ikikre i 12. 14 i kaki 13.*

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Galatiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu, uni kuma na angu, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku gri ku inggurr bi i abiga yi nggo a bwu nu Galatiya nu uzirr uma ku mẹmẹ ku.

Anu Yahuda abiga ba a kye uwa si ba inkindirr i ku ayisurr di abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a so ga iba i anu Yahuda yi. A zu ni isisurr di uwanggo nggo a ti ga Are ka Musa ka, aba a ta kpa ma ttungo (na kri kakami ni itu i iyo iji di ima yo i si angba wa nggo a lo azhi ka nggo), tuku iyo isisurr ni Kristi ku. Bulu à kisa ba ma, na tsarr ba di Are ka Musa ka a ka si kpa undurr ttungo hen. Iyo isisurr imunta nggi i ta kpa inta ttungo

Unggonggo à ka sarr ma ttungo uwa kpanye na ka ku so ki ugarr zizo? Bulu à charr ni ima yo a kisa ku abangga ba nggo a da di abiga a bu ga Are ka Musa ka.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à tsi narr itu ima tuku Ure ku wre ku *1:1—2:21*
Angu ndanda ka are ka a sama nu ukyekye *3:1-22*
Ure ku wre ku u mri Are ka Musa ka *3:23—4:31*
Uniga à si si ugarr ku inkindirr inuma hen *5:1-26*
Ure ni itu i iso i uniga *6:1-18*

Bulu à chi abiga ba nu Galatiya

1 A si ingga Bulu, uni ko na angu. À si ingga yo i charr ki imba ungbamvu unggo ku. A si si anishirr ngga a yo ingga na tu ingga nu undu ku Abachi ku hen. A si Yesu Kristi mu tuku Abachi Aki wa, nggo à gị Yesu gru ni ibe yi nggo, aba yo a yo ingga na tu ingga nu undu ku Abachi ku.

2 Ingga na amuya abiga ba wemi ni inggya, inta i chi imba abiga ba nggo a ga so nu igbu i Galatiya yi we.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

4 Yesu Kristi à wo ku Abachi, Aki amunta wa na ba itu ima yi a ni ku ila ure imunta yi, wre ku a bu kpa inta ttungo ku ila ure i ingbingbru na ase amimi angga ka.

5 Ni ima yo, inkpinkpye yi bu so ku Abachi sese. Du yi si meme yo.

Ure ku wre ku Kristi ku ù su uyirr yo

6 Imba i di ingga i ku ayisurr nu nggo ziza nggo yo, imba i kpamusu na Abachi wanggo nggo a yo imba ku uzizi ku Kristi ku nggo, ni ka ku so ga itsarr inuma mu.

7 Jiji mu, itsarr ima nggi i si si Ure ku wre ku hen. Ingga i hi anishirr abanu ngga a nga ni so na imba ki a kahirr, na so zha da aba ta ba Ure ku wre ku Kristi ku a kasarr.

8 Inta mi, ka unitu a Abachi nggo à zhi nu unkplassu nggo, inta ti bre ki imba itsarr iheḛhẹ ni ka i imẹmẹ yi du, Abachi bu du undurr ma ki iha ase na ase.

9 Ingga i ka da ki imba ba, ni so da zizo di, Undurr ti ni bre ki imba Ure ku wre ku Yesu unuma mu nanka nu unggo ku nggo imba i wo ni kpa ni inta ba nggo, Abachi bu du undurr ma a ki iha ase na ase.

10 Imba ta kye di ingga i ko re meme, wre ku anishirr ngga bu kpanye nu ure umungga ku. Iya! Ingga zha di Abachi nggo a bu kpanye ki ingga. Imba i kye di ingga ko zha di anishirr ngga bu hi ingga kakami? A ka du uwama yo a si amarr amungga ka, ingga ka si ba itu imungga i ni ku undu ku Kristi hen.

Nggo Bulu a na na kaki uni ko na angu ka Kristi nggo

11 Di ingga da ki imba amuya abiga, Ure ku wre ku Kristi ku nggo ingga i bre ku anishirr nggo, a si si unushirr mu a na ku hen.

12 Undurr nggo a si ni ingga na ku hen. Undurr a si tsarr ingga na ku hen. A si Yesu Kristi nggo ku itu ima a bwu ku tsarr ingga.

13 A da ki imba iso imungga yi ni ikuchi yi. Nu nggo ingga i ni di si ni iga i anu Yahuda yi kakami ingga i di ki abiga Yesu ba iha kakami ku iga imbarr yi. Ingga i kri karrkarr di ingga ta kà iga i Yesu yi nado.

14 Ingga i ku ku ani Yahuda a bu ka
mungga ba shishemi i chi ni iga imunta i
anu Yahuda yi. Ni i yo itu kakami ni na
aseki ka nggo akiki amunta a di na ka nggo.
15 Uwa a si Abachi mu a na wre ni ima na
ttu ingga zhi nu umi ine mu, na yo ingga ku
ina wre ima yi ki ni na undu uma. Abachi
a tsarr
16 ingga Uzuma wa, wre ki ingga bu ka
bre Ure ku wre ku ni itu ima yi ku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga i si ku
zha amarr nu undurr ku bari ni kpa undu
ku hen.
17 Ingga i si kuma nu Urushalima ku zhi
abi ko na angu ba nggo a ku ki ingga i chi
hen. Ingga i tsi kuma na anga ka Arrabiya
bari ni kanga ni igbu nu Damasika.
18 Mre ingga i ki ase atarr bari ni kuma
nu Urushalima di ingga ta ku hi Biturr, ni
ku kuso na ku ki ivi iwurr ni kywi.
19 Ingga i si hi uni ko na angu numa hen.
Ingga i hi Yakubu, uzayirr a Atiko Yesu wa
yo mre.
20 Inkindirr yi nggo ingga i charr nu ung-
bamvu unggo ku Abachi à hi di a si ure ujiji
na si si irẹ are hen. Ingga i si so da gigyemi
hen.
21 Ingga i sha so na ku ni gru kuma ni
igbu i Sirriya tuku Silisiya.
22 Na attuttu akama abiga Kristi ba nu
Yahudiya a si hi di ingga i su unggonggo
hen.
23 A wo si are ka nggo anishirr mu a bre
ni itu imungga. Anishirr ba a bre di: “Ugo
nggo à so ki inta iha ku iga yi nggo, uwa
nggo à di bre ku anishirr ure ku iga yi nggo
uwa yo à di zha anko du uwa à ta ngu yi yo
nggo!”
24 Aba a wo na gbyarr ku Abachi asa ku
inkindirr yi nggo a na ki ingga nggo.

2

Abi ko na angu ba a kpa Bulu yo

1 Ase awurr na nẹs a vu sarr bari inta
i kakuma nu Urushalima tuku Barrnaba.
Ingga gri Titu mi ke ni ingga ku.
2 A si Abachi nggo à tsarr di ingga i bu
kuma bari ingga i si kuma ki. Ingga i se
nabo nggo ni do na yi ku di re na abangga
ba nggo na ki ankpinkpye ba abiga ba.
Ingga i bre tsarr ba Ure ku wre ku nggo
ingga i bre ku abangga ba nggo a si si ani
Yahuda ba hen. Ingga i na meme wre ku
undu umungga ku ni ikuchi yi tuku ku ziza
nggo ku bu si kuma gigye hen.
3 Unuzirr amungga wa, Titu à si anu
Girrki. Ima mi i si du abiga ba nga ma
nggangga di a bu yo ku iji meme hen.
4 Anishirr abanu nggo a na da aba a si
abiga na gru kri kyekye di a bu yo ku Titu
iji meme. Anishirr abama a do na yi rri ni
inta ba wre ba bu ni kye nggo inggurr bi
imunta yi ni Yesu Kristi ku i ni inta anko
a na inkindirr yi nggo wre ki inta nggo. A
zha da aba a ka na inta ki agarr ku are ka
ani Yahuda ka.
5 Inta i si shirr ba atu ntsɨ hen, wre ki inta
bu ssu Ure ku wre ku ujiji ku zu ki imba
zizi.
6 Uwa ta si abangga ba nggo a na ki
ankpinkpye ambarr ba nggo, inkpinkpye
imbarr yi mi i si vri ingga hen, Abachi à si
di kye ba na abi wre ku a bu hi undanda
tuku iwre inkindirr hen. Ankpinkpye
abama a si da inkindirr numa nanka ni
inggi yi nggo ingga i bre hen.
7 Aba mi a ki ashishi a hi di Abachi à ni
ingga undu ku ibre Ure ku wre ku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen, nâ ta si nggo
à tu Biturr meme, na nu ma undu ku ibre
Ure ku wre ku ku ani Yahuda ba.
8 À si Abachi wa nggo yo à tu Biturr ki
uni ko na angu wa nggo di a bu ku bre ku
ani Yahuda ba Ure ku wre ku, uwa yo à tu
ingga meme di ingga bu ku bre ku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen.
9 Yakubu, i Biturr tuku Yohana nggo aba
yo a na ki ba ankpinkpye ba nggo, aba mi
a hi di Abachi nggo à ni ingga undu ku
wre unggo ku. Ima yo du ba a kpa inta
tuku Barrnaba na ango aha. Nu nggo undu
umunta ku u su uyirr na ba, inta i kpanye
di inta ngga ta na undu na abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen. Abangga a bu ba na
ani Yahuda ba ba.
10 Aba a zha inkindirr iyirr yo ni inta ba,
di inta bu si kpamusu na amuya abiga abi
iha ba hen. Ingga mi i so zha di ingga ta na
ima yo.

Bulu à kpa kisa ku Biturr

11 Nggo Biturr à nga ni inta ba nu An-
takiya nggo, ingga ì kpa kisa ku na ashishi
ama di à na ndanda mi.

12 Biturr à di ri ila bi na abiga abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Uwa a ni hi anishirr ba nggo Yakubu a tu ba nga nggo na ba ttungo na si di ri ila bi zizo na abangga ba nggo a si si ani Yahuda ba hen. A na meme kru ambarr abanu ba nggo a kpanye di a bu yo ku abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen iji.
13 Amuya ani Yahuda abiga abanu ba a hi nggo Biturr à na aseki wre ku anishirr a bu hi, na gru di na meme yo. Barrnaba mi à ga aza ambarr ka.
14 Ingga i kye ba a zirr nanka mu nu Ure ku wre ku ujiji ku, ni i ddu Biturr na ashishi ambarr wemi di, “Uwa i si ani Yahuda ni ka di na nâ ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, ni si na ina i anu Yahuda jiji ba hen. Angginggi du uwa i zha du uwa ta darr abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen di a bu na aseki ka ni Yahuda?

Abachi à di kpa anishirr ttungo ku iyo isisurr imbarr iyo mre

15 “Inta i si ingri i anu Yahuda, ni si di la ure nâ ta si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
16 Inta i hi di a di na unushirr ki uzizi na agẹ ka Abachi ku ikpanye ni Yesu Kristi ku. À si si ina Are ka Abachi inggi i ta kpa unushirr ttungo hen. Meme nggo inta mi i yo isisurr imunta yi nu Kristi Yesu ku, wre ki inta bu kaki abi na uzizi na agẹ ka Abachi ku iyo isisurr nu Kristi yi ku. Na si si ina inkindirr yi nggo Are ka a da mu hen.
17 “Inta anu Yahuda ba ti so yo itu di inta ta kaki abi na uzizi ni Kristi ku, inta nga ni di hi di inta mi i si abi la ure. Meme nggo, à si Yesu nggo à na inta ki abi la ure? Iya!
18 Ingga ti sarr me zizo inkindirr yi nggo ingga nggo i tsi yi nggarr nggo, i ina ima i tsarr di ingga i si ni ikpala.
19 Nu nggo ingga i di ga Are ka yo nggo, Are ka a di ingga i kaki nâ ta si iku. I ziza nggo ingga i kpanye ni Kristi ku, ikpanye ima i ttu ingga ssuzzu, wre ki ingga bu so tsitsirr na Abachi ku. A si nâ ta si nggo a klo ingga ni Kristi ku nu unkunkurr ku.
20 Uwa a si si ingga mu i so na aseki ka nggo ingga so na ka ziza nggo hen. A si Yesu Kristi mu nggo à rri so ni ingga ku nggo. Aseki ka nggo ingga i so na ka nggo a si nu nggo ingga i kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku nggo, uwa yo à kpanye ni ingga ku na ni ingga itu ima yi.
21 Ingga i si kà uzizi ku Abachi ku hen. A ka da di Abachi à ta kpa unushirr da à na inkindirr yi nggo Are amaka mu a da nggo, a ka si meme ittu i Yesu Kristi yi ka si igigye!”

3

Abachi à di kpanye na abangga ba nggo a yo isisurr ni Kristi ku

1 Arrurru imba anu Galatiya! Ung-gonggo a nga ni ka ama inkindirr wa a bwa imba? A bre ki imba krizhizhi mi di a kpa Yesu Kristi nu unkunkurr.
2 Imba bu da ki ingga inkindirr iyirr. Imba i na kingginggi ni kpa Izhi i Abachi yi? A si nggo imba i na aseki ka nggo Are ka Musa ka bre di imba bu na nggo? Ka a su nu nggo imba i wo Ure ku wre ku Kristi ku yo ni kpanye na ku?
3 Imba si arrurru? Kye, imba i gru ni imẹmẹ yi ni di ga inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da, anggi mu di imba kye di imba ta kuma ni ikikre nu ukyekye ku atu amba?
4 Imba i ki iha yi ku anggi mu? Nggi iha imba yi i si gigye mu? Ingga si kpanye hen.
5 Abachi à ni imba Izhi ima yi na na ki imba aseki ka ikagri ka ku anggi mu? A si nu nggo imba i na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da di imba bu na mu nggo? Iya, à na meme, nu nggo imba i wo Ure ku wre ku ni kpanye na ku nggo.
6 Kye, a si aza ka Ibrayi ka yo, nâ ta si a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, “À kpanye na Abachi ku. Ikpanye ima yo i du Abachi à kye Ibrayi ki unushirr uzizi na agẹ ama.”*
7 Ni ima yo, imba bu hi di undurr wa nggo ti kpanye nu Kristi ku nâ ta si nggo Ibrayi à na nggo, undurr uwama a si uvu-vurr a Ibrayi.
8 Ni ikuchi yi, a charr na angbamvu ka Abachi ka da di, abangga ba nggo a kpanye ni Kristi ku na si si ani Yahuda hen, Abachi à ta kpa ba ku iyo isisurr imbarr yi. Na

* **3:6** Kye zizo *Imẹmẹ 15:6.*

angbamvu ka zizo Abachi à kuchi da zu ku Ibrayi ngbangbamu da di, “Ingbingbru yi we i ta kpa angu ka wre ni itu imuwa.”†

9 Uwa si meme yo, abangga ba nggo a yo isisurr nu Kristi ku nggo aba mi a kpa angu ka wre ka nâ ti Ibrayi a kpa ka ku iyo isisurr ima yi nggo.

10 Abangga ba nggo a kye di aba ti na inkindirr yi nggo are ka à da nggo ima inggi i ta du Abachi à yo ba ki azizi, a si hi di Abachi à ka yo ku abama angu andanda ba hen? A charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Undurr wanggo nggo à si di ga aseki ka wemi nggo are ka nggo a charr na angbamvu ka Abachi ka à da nggo hen, Abachi à yo ku angu andanda.”‡

11 Inta i hi di à si si ina inkindirr inggi nggo Are ka Musa ka à da nggo, ima inggi i ta du Abachi à kpa unushirr da à zirr zizi hen. Angbamvu ka Abachi ka mi à da di, “Abangga ba nggo i yo isisurr imbarr nggi i du ba à zirr zizi na agẹ ka Abachi, abama à so iso ijiji.”§

12 Are ka Musa ka à si si nu nggo unushirr à yo isisurr mu hen. A charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Unushirr wanggo nggo à ti so di na inkindirr yi nggo are ka à da nggo à so iso ijiji.”*

13 Kristi à sarr inta ssuzzu ni iyo angu ndanda i Are ka Musa ka, na sarr kpa iyo angu ndanda imunta yi, nâ ta si nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka di, “Angu ndanda à so ku undurr wanggo nggo à klo ma nu unkunkurr nggo.”†

14 Kristi à na meme, wre ku abangga ba nggo à si si ani Yahuda hen, aba mi ka kpa iyo angu izizi yi nggo Abachi à yo ku Ibrayi nggo ni itu i Kristi Yesu. Meme nggo, inta abiga mi ti yo isisurr, inta ta kpa Izhi yi nggo Abachi à du uwa à taka ni anishirr ama ba nggo.

Are ka Musa ka tuku ida zu i Abachi yi

15 Amuya abiga, inta bu kye nggo anishirr jiji mi a di na nggo. Anishirr aha a ti da zu da aba ta na inkindirr na shi azhi, undurr ka si cha ida zu ima yi ka ka yi sarr hen.

16 Ida zu i Abachi yi i si meme yo, nggo Abachi à da zu ku Ibrayi tuku ahinhan ama ba. Angbamvu ka Abachi ka à si charr di Abachi à si da zu ku ahinhan bu Ibrayi ba shishemi mu hen. A charr ni itu i uhanma uyirr yo, uwanggo nggo à si Kristi.

17 Ida imungga inggi i si di, ida zu yi nggo Abachi à da zu ku Ibrayi ì kurr meme yo. Are ka nggo à ni ka nu ugo ku ase ayiyirr anẹ ni iso tarr (430) ka nggo à si ta kpurr ida zu ku Ibrayi yi zhi hen.

18 Nggi à si iga are ka ngga ì ta du inta kpa aseki ka nggo Abachi à da zu ku Ibrayi nggo? Iya, inta si kpa aseki azizi akama ku iga are ka mu hen. Abachi à ni Ibrayi aseki akama ku ina wre ima yi mu nu nggo à da zu ku.

19 Uwa ti si meme, Abachi à ni Are ka Musa ka ku anggi mu? Abachi à ni are ka, wre ku anishirr a bu hi aseki ndanda ka nggo a di na ka. Are ka Musa ka à ta na undu kuma ku inga i uhunhan ku nggo à da di u taka nga nggo. Abitu ba Abachi aba yo a nu Musa are ka, uwa à kpa ka a nu anishirr ba.

20 Anishirr aha ngga a ti so na inkindirr bari, undurr unuma à ta rri ba na atsutsu. Uwa a ti si anga ayirr yo, aba a si ta zha undurr uni rri na atsutsu hen. Abachi à su uyirr yo.

Undu ku nggo Are ka Musa ka a ta na

21 Meme nggo, nggi Are ka Musa ka à si da inkindirr inuma mu nanka na aseki ka nggo Abachi à da zu du uwa à ta na ka nggo hen? Iya! A ka di a gri are anuma nggo à ta gri ku anishirr iso ijiji, Abachi ka kpa anishirr di a zirr zizi ku iga are imbarr iyo.

22 À si si meme yo hen. À charr na Angbamvu ka Abachi ka di anishirr bi ingbingbru ba wemi a kaki agarr ku ila ure. Meme nggo, abangga ba nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku nggo abangga a taka kpa aseki ka nggo Abachi à da du uwa taka nu abangga ba nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku nggo.

† **3:8** Kye zizo *Imẹmẹ 12:3; 18:18.* ‡ **3:10** Kye zizo *Are Ka Zizo 27:26.* § **3:11** Kye zizo *Habaku 2:4.* * **3:12** Kye zizo *Levitiku 18:5.* † **3:13** *Unkunkurr:* Are Ka Zizo 21:23 a da di a ti ngu unushirr ku ila ure, aba di klo iku nu unkunkurr di a si inkindirr ishisha. Bulu à so da di iklo Yesu yi i si meme yo.

23 Nggo Kristi à nise nga, Are ka Musa ka
à di lo inta zu ki agarr bi ivi yi nggo Abachi
à taka tsarr inta anko a ikpanye ni Kristi
ku.
24 Are ka Musa à ka yo si nâ ta si unit-
sarr amunta wa bari Kristi à nga, wre ku
Abachi bu na inta ki anishirr azizi ku ikpa-
nye ni Kristi ku.
25 Ziza nggo, ikpanye ni Kristi ku i ka nga
ba, inta si ta zha di Are ka Musa ka a bu
tsarr inta inkindirr zizo hen.

Amumarr ba Abachi ba

26 Imba wemi i sa amumarr ba Abachi nu
nggo imba kpanye ni Kristi Yesu ku nggo.
27 Aba zzu imba na amasirr wa nu umi
ku Kristi, nggo uwa à si nâ ta si nggo imba
i surr Kristi ki ankru aheḛheḛ nu ukpa umba
ku.
28 Nu nggo imba si abu Kristi, imba i
si anu Yahuda ka anu Girrki, ka agarr ka
imba so ku atu amba, aniru ka amba; imba
si ungo uyirr yo ni Kristi ku.
29 Ni ima yo, imba ti si abu Kristi, imba si
amumarr ajiji abu Ibrayi. Imba mi ta kpa
iyo angu i Abachi yi we nggo à da zu ku
Ibrayi nggo.

4

1 Ure mungga ku nggo ù si di: Uvuvurr
wa nggo à ta gri iko i aki na ni si ulala mi,
aba ti nu ma aseki ka mi uwa à si ta si
nanka nu ugarr hen.
2 À ta ni su uvutsa, anishirr abanu mu a
ta ssu ma gri na bu kye ku aseki kakuma na
ase ka nggo aki wa à zu di uvuvurr wa à ti
tsi ma aba bu nu ma aseki ka.
3 I di si meme yo ni inta ba. Nggo inta
i nise hi ure ujiji ku ni itu Yesu, inta di se
nâ ta si amumarr, ni si agarr ku anazhi
akyekye abi ingbingbru inggi yi.
4 Nggo ivi yi nggo Abachi à zu nggo i ma,
uwa tu Uvuvurr ama wa. Uwa à nga ki
uvuvurr ni ngri ayamba. Uvuvurr wa à
so na di na inkindirr yi nggo are ka ani
Yahuda ka da nggo,
5 wre ku bu nga ni sarr inta ssuzzu ni
ilo yi nggo are ka à lo inta nggo. Isarr
inta ssuzzu ima i na inta ki amumarr ba
Abachi.*
6 Nu nggo inta i si amumarr ziza, Abachi
à du Izhi i Uzuma yi i nga ni rri so ki inta ni
isisurr. Uwa à si Izhi ima yo di inta di yì ni
yo ma di, “Baba, Aki mungga.”
7 Ziza nggo, ùwà i si si ugarr mu zizo hen.
Ùwà si uvuvurr a Abachi. Nu nggo ùwà i si
uvuvurr Abachi, Abachi à ta nu ùwà aseki
ka wemi nggo a zu ku amumarr ama ba
nggo.

Ivri i Bulu yi na anu Galatiya ba

8 Ni ikuchi yi nggo imba nise hi Abachi,
imba di si agarr ku aseki angga ka nggo a
si si Abachi jiji mi hen, nggo imba di kuttu
ku.
9 Ziza nggo imba hi Abachi, ka ingga ta da
di, Abachi mu à hi imba, anggi mu di imba
so zha anko di imba ta kakuma zizo ku sa
agarr ku anazhi akyekye abi ingbingbru
inggi yi, ankalanttu ani inkindirr abama
nggo a sama nu ukyekye nggo? Imba ta
kaku sa agarr ku aseki ka ikuchi ka zizo?
10 Imba ddu ivi tuku ihwa na ase anuma
zu nanka ni kye yi na ashishi kakami.
11 Ina imba yi i ni ingga ivri. Undu ku
nggo ingga na ni imba ba u su ku gigye mu?
12 Ingga tsi ki imba ango amuya, imba bu
ga aza amungga ka. Kye ingga mi i di ga
imba yo. Imba si kpala ki ingga ni inkla
inuma hen.
13 Ssu kye nggo ingga i bre ki imba Ure ku
wre ku ni imeḛmeḛ yi, a su ivri ikpa nggi i vu
ingga zu.
14 Ivri ikpa imungga yi i gri ki imba ivri,
imba i si kà ni nggurr ugo ni ingga hen.
Imba i kpa ingga ikpa i unitu Abachi. Imba
kpa ingga na ango aha nâ ti imba kpa si
Kristi Yesu mi ku itu ima
15 Imba i nyarr kakami. Anggi mu la?
Ingga ka da inkindirr iyirr inggi na atu
amba di, a ka di imba hi anko, imba ka ddu
ashishi amba ka ni ingga.
16 Ingga kaki uni karr amba nu nggo
ingga i bre ki imba are ajiji ka?
17 Anishirr abanu ba a surr ashishi ni
imba ba kakami. Isurr ashishi ima i si si
gigyemi hen. A zha di aba a ta vu inta kpa
imba, wre ki imba bu ka ashishi amba ka
kakuma na ba nâ ta si nggo aba mi a ka
ambarr ka kanga ni imba ba nggo.
18 Iwre imba bu di surr ashishi meme ku
inkindirr yi nggo i si izizi. Nggo ingga ti

* **4:5** Kye zizo *Roma 8:15-17.*

sama ni imba ba mi, imba bu di na meme yo ttuttumi.
19 Amumarr mungga, ingga ko vri na atu amba wa zizo nâ ta si ayamba nggo à ta ko ngri. Imba ti kaki nâ ta si Kristi nu uzirr umba ku bari ivri imungga inggi yi ita ba ttungo.
20 Angginggi ka ba ingga yo ni imba ba ziza nggo di ingga ka amarr amungga ka sarr. Nggo ingga si hi inkindirr yi nggo ingga ta na ni imba hen.

Kye anu Hajarratu tuku Sarratu na

21 Imba angga ba nggo di imba i zha di imba ta na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo, di ingga zhi imba! Imba i si hi inkindirr yi nggo are ka a da hen?
22 A charr na ka di, Ibrayi à si na amumarr aha. Uva ugarr nggo à ngri ku uyirr wa. Uyirr wa a si ayamba wa nggo à si si ugarr hen uwa nggo à ngri ku na ku.
23 Uvuvurr ni ngri a uva ugarr wa, a ngri ma nâ ta a di ngri uvuvurr nggo, uwa ta su uvuvurr a ayamba wa nggo a si si ugarr wa nanko, Abachi mu à ni angu du uwa a taka nu ba uvuvurr uwama.
24 Uwanggo a si nâ ta si assurre nggo. Amba ba aha mi a si nâ ta si ishi azhi i Abachi iha yi. Hajarratu nggo à ngri amarr ma ba ni igarr nggo, uwanggo a si nâ ta si ishi azhi iyirr yi, nggo Abachi à shi ka na ani Yahuda ba ni Igbigbu i Sinayi† yi nggo.
25 Nu nggo Hajarratu na amarr ma ba a sa agarr, nggo uwanggo si nâ ta si Igbigbu i Sinayi yi nggo i se na anga ka Arrabiya ka. Ayamba ama à si nâ ta si ìgbù nu Urushalima nu unkplassu wa nggo a bi na anishirr bi igbu ba na si sa agarr hen.
26 A ta si Urushalima nu unkplassu wa nanko, à si su ugarr a undurr hen, uwama à si ayirr amunta wa.
27 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo a charr ni itu ima yi na angbamvu ka di:

“Ùwà ayamba wa nggo i nise ngri kye,
ùwà bu nyarr!
Hantu ni yì nyarr,
ùwà nggo nise hi ivri i ingri kye nggo.
Ùwà nggo a kà ùwà du nggo,
ùwà ta kpa amumarr mri ayamba wa nggo à so nu unuru ku nggo.”‡

28 A ta si imba amuya nanko, imba si amumarr ba Abachi nu nggo a da zu nggo, nâ ta si Ishaku.
29 Ni ivivi ima, uvuvurr wanggo nggo à ngri ma nâ ta di ngri nggo, uvuvurr uwama à ki uvuvurr wanggo à ngri ma ni Izhi i Iwre i Abachi yi iha. I ziza nggo mi, a si meme yo.
30 Ungbamvu ku Abachi ku u da di angginggi? U da di, “Han ayamba ugarr wa tuku uzuma wa share. A si ta vu iki i aki yi a ga ku uvuvurr a ayamba ugarr wa tuku uvuvurr a ayiko wa hen.”§
31 Uwa si ni ima yo, amuya amungga, inta i si si amumarr ba ayamba garr hen, inta i si aba ayiko nggo si si ugarr hen.

5

Uwanggo ta si ni Kristi ku uwa à su uvuvurr ingri

1 Ikpa inta ttungo i Kristi yi, ima yo i di inta i so ku atu munta ni si sa agarr bu are ka ani Yahuda hen. Imba bu kri karrkarr ni si kaki agarr zizo hen.
2 Wo yi! Ingga Bulu so da ki imba di imba ti kpanye ni du ba a yo ki imba iji, u Kristi a si si inkindirr ni imba ba hen.
3 Ingga ko da ki imba zizo, undurr wanggo à du ba a yo ku iji, uwa bu so ga aseki we nggo Are ka Musa ka a da nggo.
4 Imba nggo i kye di iga are inggi i ta na imba ki azizi na agẹ ka Abachi. Ina ima iyo i ka imba glo nu Kristi ku. Imba i kuhre ni si kpa uzizi ku Abachi hen.
5 Uwa ta si inta nanko, inta ko surr ashishi di Abachi à ta kpa inta ki azizi na agẹ ama. Uwama yo a si inkindirr yi nggo inta i so bi yi nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi nggo iyo isisurr imunta yi i ni inta na yi nggo.
6 Nggo inta ti nggurr bi ni Kristi Yesu ku nggo, iyo iji tuku isa ni yo iji a su ungo uyirr yo. Inkindirr ijiji inggi i si iyo isisurr yi nggo i di du inta i kpanye na abanu ba.
7 Imba i di na zizi, unggo mu à ni di imba i ba ttungo ni ga anko ajiji wa?

† **4:24** *Igbigbu i Sinayi:* Igbigbu i Arrabiya nggo Abachi à nu Musa Are ka tsarr iso ka nggo (Issuzzu 19 tuku 20).
‡ **4:27** Kye zizo *Ishaya 54:1.* § **4:30** Kye zizo *Imẹmẹ 21:10.*

8 Ikasarr imba yi ni isisurr si zhi nu
uwanggo wa nggo à yo imba hen.
9 Nâ ta si nggo a da di, “Iyisti ntsɨmi yo
di du imbimbru ikpu gru si ssu na agbugba
wa.”
10 Ingga ni so yo isisurr na Atiko ku di
imba ta kpanye na are amungga ka nggo
ingga i da ki imba nggo. Undurr wa nggo
à so na imba ttudu, Abachi à ta ki ma iha
ahan ma.
11 Amuya, ingga ti ni di bre di anishirr a
bu yo iji iyo, anggi mu i du ba a ka na ni so
ki ingga iha yi? Uwa ti si meme, ibre are
ka ikpa Kristi nu unkunkurr ku i si ta du
undurr a ddu ingga inkindirr hen.
12 Ingga i zha di abangga ba nggo a so
tsutsarr imba nu ure ku yo iji ku nggo, a si
ta kukri ni yo iji iyo mre hen, a ta gye inina
ikpa yi mi glo!
13 A ta si imba nanko amuya, a yo imba
ssuzzu ni igarr, meme nggo imba si du
issuzzu ni igarr imba yi i gri imba kuma
ni na inkindirr yi nggo inina ikpa imba mu
zha hen. Si na meme hen, kpanye ni ikpa
ni di zi ikpambirr.
14 Are ka Musa ka wemi a nggurr bi na so
da inkindirr iyirr yo di, “Ùwà bu kpanye nu
uni gri muwa ku nâ ta si itu muwa.”*
15 Imba ka di ta ikpa ni di vi ni marr ikpa.
Imba du ma yi. Imba ta si du ma hen, imba
kre ikpambirr.

Izhi i Abachi yi ni izharr inkindirr imunta yi

16 Ima yo di ingga so da di, imba bu du
Izhi Iwre yi i tsarr imba anko ina aseki ka
we. Meme nggo, imba si ta di na inkindirr
yi nggo inina ikpa imba yi i zha hen.
17 Inkindirr yi nggo inina ikpa i unushirr
i di zha ina, i di si nanka ni inkindirr yi
nggo Izhi i Abachi ì di zha na yi. Inkindirr
yi nggo Izhi i Abachi ì di zha ina yi nggo i di
si nanka ni inggi nggo inina ikpa i unushirr
i di zha nggo. Aba aha mi a si di kpanye
ni ikpa hen. Meme nggo, imba i ka si na
inkindirr yi nggo imba ngga i zha di imba i
ta na hen.
18 Imba ti di na inkindirr yi nggo Izhi i
Abachi yi i tsarr imba nggo, meme nggo
uwa a si si are ka ngga a so hru imba hen.
19 Inta i hi krizhizhi mi di undurr wa
nggo ti di na aseki ndanda ka nggo ukpa
umaku ù zha, uwa ta di na aseki ka
angga ka: izha amba ni izha aniru, amarr
ndanda, izɨ aseki,
20 ika inkindirr ki azhi amuwa, iki utirr,
ikarr ikpa, ikri angba ichi, uvi, na di ki unfu
ni ikpa, na zha aseki ku atu ambarr yo, na
di so na nkanka, na so varrvarr,
21 na di zha di aba ta si nâ ta si abanu, na
si abi hwa ahi, na na aseki ka ishisha, na
amimi aseki anuma meme. Ingga ko da ki
imba ziza nggo nâ ti ingga i da ni ikuchi yi
nggo, abangga ba nggo a na aseki akama a
si taka rri ni ittu i Abachi yi hen.
22 Unushirr ti se ni Izhi i Abachi yi, i ta du
undurr wa à kpanye na anishirr, na ta se
ni inyarr, isu isisurr, ivu isisurr, izi abanu,
na su unushirr uzizi, a di kri karrkarr ni
ikpanye ima yi,
23 na di ki itu inggi, na di vu ikpa gri. Are
anuma a si kisa na aseki akama hen.
24 Abangga ba nggo a sa abi Kristi Yesu a
ka ngɨ ndanda imbwimbwe i aseki akama
nado ba. A ka ikpa ina imbarr ki aku nu
unkunkurr ku ba.
25 A si Izhi Iwre iyo i di inta i so tsitsirr.
Meme nggo, inta bu du Izhi iyo i tsarr inta
uzirr umunta ku.
26 Inta bu si gɨ atu, ni bu si di tto ikpa ni
ki imwa ni ikpa ku hen.

6

Na wre ku ikpa imba yi

1 Amuya, unuma nggo si ni iga yi à ti la
ure, imba nggo si akyekye ni Izhi Iwre bu
yo ma na anko azizi bwe. Na ni bu kye
atu amba wre ki imba bu si sarr uza jaku
meme hen.
2 Ivri i ti se, imba i zi ikpambirr. Meme
nggo, imba so di na si inkindirr yi nggo
Kristi à da di inta bu na nggo.
3 Undurr wa nggo ti kye du uwa mu a
si ka ba, na si si inkindirr hen, undurr
uwama so re si itu ima mu.
4 Uwanggo bu tsarr itu ima kye na
nkpama. Uwa ti na meme bari na bu
nggurr ankẹ, sa ni itsarr itu ima kye nu
unuma ku.
5 Wanggo bu ki itu ba iki ima.

* **5:14** Kye zizo *Levitiku 19:18.*

6 Imba abangga ba nggo a di tsarr imba
are ka, iwre imba bu di sha inkindirr i nu
abitsarr ba.
7 Si du undurr a re imba hen. A si di
ki ku Abachi ayi hen. Unushirr à di hwa
inkindirr yi nggo à ttu yi nggo.
8 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo
amarr ndanda ama a da ku nggo, uwa
à so ttu si ibibi ikiri ndanda, na taka ni
hwa ndanda uku yo. Undurr nggo ti na
inkindirr yi nggo i ta du Izhi yi i nyarr, Izhi
yi i ta du ma so sese.
9 Inta bu si dì, ni ina uzizi hen. Inta i ti
si ba ttungo ni ina uzizi yi hen, inta taka ni
hwa uzizi munta ku ni ivi yi nggo Abachi à
zu.
10 Uwa a si ni ima yo, anko a ti se, inta bu
na wre ku anishirr wemi. Ni bu ttu na ku
amuya amunta ba ni iga yi kakami.

Ure ku ikikre ku

11 Kye icharr kpinkpi yi nggo ingga charr
ki imba nu ungo mungga nggo!
12 Abangga ba nggo a so zha si isa izizi,
aba yo a so da di imba bu yo iji. A so na
meme na si zha du undurr bu tsutsarr ba
ni itu i ida ku anishirr ure ku Abachi ku
du Kristi à ttu nu unkunkurr ku, wre ku bu
kpa anishirr ttungo hen.
13 Abangga ba nggo iyo iji yi i su adu
ambarr mi, aba mi a si di na aseki ka nggo
are ka a da hen. A zha di imba bu yo iji yi,
wre aba ka nggurr ankẹ di imba kpa itsarr
imbarr yi ni iyo iji yi.
14 Uwa ta si ingga nanko, ingga ta nggurr
ankẹ nu unkunkurr ku klo ku Atiko munta
wa Yesu Kristi ku yo mre. A si unkunkurr
uma u ku yo u du aseki ka ingbingbru ka
a si aku mu ni ingga ku, ingga mi i ka
ingbingbru yi.
15 Iyo iji tuku isama ni iyo iji a su ungo
yirr. Inkindirr iwre inggi i si du unushirr a
bu kaki uhẹhẹ ni iga ima yi.
16 Abachi bu du abangga ba nggo a di
ga anko ama wa we, na si anishirr ama,
a bu hi isu isisurr tuku uzizi umaku, tuku
anishirr ba Abachi ba wemi.
17 Ni ikikre yi, undurr bu si tsutsarr ingga
zizo hen. Ingga i hru angba a Yesu Kristi nu
ukpa mungga.*
18 Amuya, Atiko munta Yesu Kristi bu ni
izhi imba yi uzizi umaku! Du yi si meme
yo.

* **6:17** *Angba a Yesu Kristi:* Na ankpu shishemi, anishirr angga ba nggo a kisa ku Bulu a hlo ma na amfarr, nu nggo à di tsarr ni itu i Kristi. Abla ka a si ka ihlo ima yo.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Afisa ba Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku na di kri ni harr nu Roma. Zhi nu a charr ku nu ba na aki ka barr ka shishemi. A tu Tikiku nggo na ku wre ku abiga ba bu kaki kyekye ku ungbamvu ku tuku ikuma ima yi.

Bulu à ba ure umaku zhi ni asẹ ka meme ka na re ni tu i inkindirr yi nggo iso se ziza nggo. Di Abachi à so kpa anishirr a ttungo na ka abangga ba nggo a kpanye ni Kristi ku a sarr.

Bulu à bre inkindirr i ku ayisurr yi nggo Kristi à na ki inta nggo. À yo inggurr bi i abiga yi di i si nâ ta si ukpa ku unushirr. A da di i si uki ku Abachi, ni si ayamba ahẹhẹ ni gru si nâ ta si uni ta iku. A sa anggo wa a tsarr nggo a zha di inggurr bi yi i bu se na abiga ba ba nggo. Ni iso imunta yi, inta bu zha anko nggo a ta han anishirr ni sarr jaku. Na ta ka iki amparr glo, tuku iglo unushirr di a na ndanda, tuku izha di inkindirr i unuma ka si imuwa, tuku iki unfu, tuku isisurr kpakpa. Aseki akama yo a di du anishirr a ga iso ki na nkanka. Ni ikikre yi, Bulu à re ni itu i iso i uniga ni iko ima yi tuku undu umaku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inkindirr yi nggo Abachi à da di uwa à ta na tuku ikpa ttungo *1:0—2:22*
Ure ku wre ku u si inkindirr i ku ayisurr *3:1-21*
Iso i uniga ni ingbingbru yi *4:1—5:20*
Iso bi i uniga na abanu i uniga yi *5:21—6:9*
Uniga à so di tsi nu umimi *6:10-24*

Bulu chi abiga ba nu Afisa

1 A si ingga Bulu, nggo Abachi kpanye di ingga bu su uni ko na angu ka Kristi Yesu.

Ingga nggo ko charr ki imba abiga ba nggo so nu Afisa, abangga ba nggo a yo isisurr imbarr yi ni iga Kristi Yesu.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Abachi na ki inta aseki ka wre ni itu i Kristi

3 Di inta nyarr ku Abachi nggo à si Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aseki ka wre ka nggo a ta zi izhi imunta yi, Abachi à ni inta na ka zhi nu unkplassu nu ungo ku Kristi ku yo.

4 Nggo Abachi à nise na ingbingbru yi, na hla inta nu ungo ku Kristi zu di inta bu ga ma, ni bu si anishirr a zizi, nggo sama ni ila ure na agẹ ama.

5 Ikpanye i Abachi yi na atu munta wa i si kakami, ima yo i du Abachi à hla inta ki amarr ma gbangba mu zu nu ungo ku Yesu Kristi bari na na ingbingbru inggi yi. Isisurr ima nggi i kpanye ku meme.

6 Di inta nyarr ku Abachi ni inkindirr inkpi iwre yi nggo a na ki inta mi ni itu i uzuma wa sama ni kpa inkindirr. Uwa yo à si ku isu isisurr ima yi.

7 Abachi à du uzuma wa à nga ni ka ayiyi ama wa hre, wre ku a bu kpa inta ttungo na nggurr ila ure imunta yi zhi. A na meme ku uzizi umaku nggo u si kakami na atu munta.

8 Abachi à bwu ungo na ná wre ki inta kakami nggo a bwu ki inta ashishi na ni inta amarr azizi ka kye hi.

9 Nggo Abachi kpanye ni inta ba na bwu ki inta isisurr ima yi na di inta hi amarr ama ka wre ka nggo a ssu ka zu sharri ni itu i Kristi. Amarr ka nggo abi ingbingbru ba a si hi ka hen.

10 Amarr akama ngga a si di: Nggo ivi ima yi ti ma, uwa ta nggurr iki i unkplassu bi ni inggi yi nggo se ni ingbingbru nu ungo ku Kristi nggo uwa yo ta su uttu.

11 Abachi à hla inta nu umi ku Kristi na ná inta ki anishirr a ma. Uwama yo à si amarr ka Abachi ka ngbangbamu na atu amunta na du aseki ka so zirr nâ ta si nggo isisurr ima yi i kpanye.

12 A na meme wre ki inta abangga ba nggo i si abi imẹmẹ ba ni iyo isisurr yi ni ga Kristi, di inta bu na aseki ka nggo ta gri inyarr nga ku Abachi.

13 Imba mi se nu umi ku abiga bu Kristi ba, nu nggo imba i wo ure ujiji ku nggo u gri ki inta mi ikpa ttungo. Nggo imba i kpa ku

Abachi ni imba Izhi i Iwre yi, nâ ta si nggo a da zu ngbangbamu. Ziza nggo Izhi ima yo i si ki imba angba wa nggo a tsarr di imba si amumarr ba Abachi.
14 Izhi i Abachi iyo i si angba wa nggo a tsarr inta da Abachi taka ni inta aseki ka nggo a da zu ki inta, na tsarr inta zizo di a taka kpa anishirr ama ba ttungo. A na meme wre ki inta bu nyarr ku Abachi ni nu ma inkpinkpye ima yi!

Bulu à barr ku abiga ba nu Afisa

15 Ni itu i aseki angga ka nggo Abachi a na na atu amba wa, nggo ingga wo iyo isisurr imba yi ngbangba ka ni ga Atiko Yesu Kristi, tuku nggo imba kpanye na abiga Abachi ba.
16 Ingga nyarr kakami ku Abachi na atu a imba wa, ni so di barr Abachi ttuttumi ki imba.
17 Ingga so di barr Abachi nu nggo uwa yo si ankpye, na si Aki a Atiko munta wa Yesu Kristi, di a bu ni imba Izhi i ihi na bwu ki imba ashishi di imba hi ma kakami.
18 Ingga mi so di barr Abachi di a bu bwu ki imba isisurr imba yi na di imba i hi aseki ka nggo a yo imba na ka. Ni ko barr ma zizo di a bu di imba hi angbungbru aseki ka nggo a zu ku anishirr ba Abachi ba.
19 Ni ko barr ma zizo di a bu di imba hi ukyekye unkpi mri umaku nggo a se na ku na atu munta, abangga ba nggo a di yo isisurr na ku. A su ukyekye uyiyirr ukuma yo,
20 Abachi a na undu na ku nu nggo a ta Kristi si, na du ma hun kuma ku kuso ku nu ungo ri umaku nu unkplassu, nggo su unto ku inkpinkpye ku.
21 Abachi à gri ma ku zu nu unto ku inkpinkpye ku ikikre ku. Ittu ima yi si inkpi mri i ingbingbru yi, ni mri ankpinkpye ba, na anishirr akyekye bi ingbingbru ba, tuku nu unkplassu namri. Isa ima yi i mri asa a atuttu ba ni ingbingbru nggi yi bazhi ziza nggo kuma na ase ka so nga ka tuku ase na ase.
22 Abachi à na ma ki uttu na atu a aseki ka namri. Na du ma si ankpye na aseki ka namri, ku iwre i abiga ba.
23 Anishirr ba Abachi ba a su ukpa ku Kristi. Kristi à tsarr ssu nu umi ku abiga ba, na tsarr ssu na aseki ka tuku ni into yi namri.

2

Abachi a di ni abiga ma ba iso hẹhẹ

1 Ni ikuchi yi, imba i se nâ ta si anishirr ba nggo a ka kɨ ba, ni kà ku Abachi iwo ure yi, tuku ila ure imba yi.
2 Nggo imba i ni di so ni ila ure imba yi ni so di ga anko ka anishirr ba ingbingbru ba, ni so di ga ukorr ku Isheta uttu a anazhi ndanda wa nggo so na akpa. A su uttu anazhi ndanda uyiyirr uwama yo nggo à so di na undu nu umi ku abangga ba nggo di kà iwo ku Abachi ure.
3 Ni ikuchi yi, inta mi i si meme yo, na si inkpu anishirr ba nggo si hi Abachi hen, ni so di na aseki ka nggo inta i zharr ka, na aseki ka nggo isisurr munta imimi yi i kpanye na ka. Ni ikuchi yi, unfu ku Abachi ku u di se na atu munta nggo inta di na meme ndo nâ ta si inkpu anishirr yi.
4 Nggo inta ni so di na aseki akama, Abachi à ki itito na atu amunta wa, na kpanye ni inta ba.
5 Nggo inta ni di se nâ ta si aku ni ila ure munta yi, Abachi à ni ni inta izhi i iso ihẹhẹ ni Yesu Kristi ku. A si ina wre ima yo i du ma ni kpa imba ttungo.
6 Abachi à ta inta si ndo ni Kristi ku na ni inta unto ku iso ndo nu Kristi Yesu ku nu unkplassu. Abachi à na meme nggo a nggurr inta bi nu Kristi ku.
7 Abachi à na meme, wre ku ka ni tsarr ingbingbru yi na ase ka i so nga ka, ina wre ima yi nggo i si inkpi kakami yi ni ikpanye ima yi nggo i du ma à turr Uzuma wa Kristi Yesu ji nga ni ingbingbru inggi yi.
8 A si ina wre i Abachi iyo i du ma ni kpa imba ttungo, ki iyo isisurr imba yi ni Kristi ku. Uwanggo à si si ina imba mu hen. Uwanggo à si ini i Abachi yi nggo a ni inta gigyemi, sama ni ihan ku inkindirr.
9 Abachi à si da du uwa kpa imba ttungo ni itu i inkindirr numa mu iwre nggo imba i na hen, nggo unuma ka gru nggurr ankẹ na yi.
10 Abachi nggo na inta ki nggo inta se ziza, na nggurr inta bi nu umi ki Kristi Yesu, na ni inta amarr ahẹhẹ ka ina wre, di inta bu na wre ku anishirr. Uwanggo yo

si inkindirr yi nggo Abachi na yi zu ki inta ngbangbamu, di inta bu ka ni na meme.

Abachi nggo zɨ anu Yahuda bi na anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen

11 Imba bi si kpamusu di ni ikuchi yi, imba i zhi ni ingri i abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Abangga ba nggo a si anu Yahuda ba a di yo imba di “abi sa ni isarr iji.” (Nggo isarr iji imbarr yi su undu ku nggo anishirr ngga di na ku anishirr.)

12 Imba mi ssu hi di ni ivi ima yi, imba ni di so ni si hi Kristi hen. Ni si si anu Israila, anishirr ba nggo Abachi a hla ba hen. Ni si abichirr ni ishi azhi yi nggo Abachi à da zu ku anu Yahuda ba. Imba i di so ni ingbingbru inggi yi sama ni inkindirr i iyo isisurr, ni sama na Abachi.

13 Imba nggo ni ikuchi yi i di si gbagba mu na Abachi ku, i ziza nggo imba i kpa Kristi Yesu, Abachi gri imba kanga ywhiywhirr nu ukpa uma, ni itu i ayiyi wa nggo Kristi à nga ni ka wa hre ki imba nggo.

14 Kristi nggo ki itu ima à gri ki inta isu isisurr, nggo a nga ni zɨ anu Yahuda ba bi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen. Na ná ba aha mi ki unushirr uyirr. Na se udirr ku nggo u di kri ki ba ugonka ku ikarr ikpa ku hre.

15 Yesu à nga ni ttu, na se are ka anu Yahuda ka hre, wre ku a bu na anishirr a hẹhẹ zhi na anishirr abangga ba aha mi ni itu i ittu i Kristi yi, na nu ba isu isisurr.

16 Ittu i Kristi yi nu unkunkurr ku i ba angba ichi ambarr wa glo, ni nggurr anu Yahuda bi na anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen, na ná ba ki ukpa uyirr, na gri ba nga na Abachi ku.

17 Kristi à nga ni da ki imba Ure ku wre ku nggo u gri isu isisurr. À nga ni bre ki imba, abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, ni si gbagbamu na Abachi ku. Na bre ki inta, abangga ba nggo a si anu Yahuda, na si ywhiywhirr na Abachi ku.

18 Ni itu i Kristi, inta hi anko ayirr nggo a kuma na Aki munta wa, Abachi ku, nu umi ku Izhi i yirr.

19 Meme nggo, ziza nggo imba si anishirr ba Abachi mu na ba meme, ni si si abichirr mu zizo hen. Imba si anishirr mu nu umi ku uki ku Abachi ku.

20 Ziza nggo, imba i si nâ ta si iko yi nggo a me yi ni itu i ibarr iko, nggo abi ko na angu ba na abi kpa are ba ngga a si ibarr yi, i Kristi Yesu nggo ki itu ima à si ingbinta* inkpi yi nggo i so gri iko yi.

21 A nggurr ime yi bi ni itu ima yi, na du yi furr ki uki unkpi ku wre ku barr Atiko.

22 Imba mi nggurr atu amba wa bi ni Kristi ku, ni se nu umi ku anishirr ba nggo Kristi a nggurr ba bi ni ime yi, nggo ime yi i si inkpi wre ku Izhi Iwre i Abachi yi i rri so.

3

Abachi tu Bulu di a bu ku da ku anishirr ba nggo si si anu Yahuda hen Ure ku wre ku

1 Ima yo di ingga, Bulu, so barr ki imba, ingga nggo a harr ingga nu uki ni itu i bre ki imba nggo si si anu Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i Kristi Yesu.

2 Ingga i hi a ka da ki imba undu ku nggo Abachi yo ingga na ku, di ingga bu ku da ki imba Ure ku wre ku.

3 Abachi à bwu ki ingga ashishi na tsarr ingga amarr ama ka nggo a se na ka sharri, nâ ta si nggo ingga ka charr ntsɨ ki imba ba.

4 Imba ti bre, imba i ta hi di Abachi à tsarr ingga aseki ka, nggo a zu sharri ni itu i Kristi,

5 nggo Abachi nise tsarr undurr kye ni ikuchi yi. Ziza nggo, a kye yi iwre ku na du Izhi nga ni tsarr anishirr ba ngga ba nggo Abachi hla ba ki abi ko na angu abi wre ba na abi kpa are ba.

6 Ina ima inggi i si di: Ni itu i Ure ku wre ku, anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen a ta kpa aseki ka nggo Abachi taka nu anu Yahuda ba. Imba nggo si si anu Yahuda hen ta kaki ukpa uyirr na anu Yahuda ba, ni ta ga aseki akama nggo Abachi da zu ba ndo nu umi ku Kristi Yesu.

7 Abachi nggo kye, i wre ku na ni ingga undu ki bre ku anishirr ba Ure ku wre ku ni itu i ina wre. Na kpanye du ukyekye umaku bu ni na undu ni ingga ku.

8 Ingga yo su uvuntsɨ sha wa nu umi ku amu atsitsa aba Abachi ba mremremu. Ni ima mi Abachi à ni ingga undu unggo ku, di ingga bu kuma ku bre ku abangga ba nggo

* **2:20** *Ingbinta unkpi:* Ingbinta yi nggo i si i imẹmẹ yi nggo a di zu ichi ibarr i ime yi ni ima yo. I mri angbinta anuma ka wemi.

a si si anu Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i aseki ka nggo Kristi a nga ni na. Aseki ka nggo a mri ihi i anishirr.
9 A ni ingga undu ukuma namri, di ingga bu ku bre ku anishirr ba we, nggo uwa taka na aseki akama nggo a zu ka sharri. Abachi nggo a na aseki ka namri, na ka unto ukuma sharri ku anishirr ni imẹmẹ yi.
10 Amarr ama ka ngga a si di ziza, anazhi ba na ankpinkpye ba nggo so nu unkplassu a bu hi ukyekye ku ihi ukuma ni ivi inggi yi. I ta si meme yo nu umi ku abiga ba.
11 Abachi à ri amarr akama zu ngbang-bamu, na ni na ka nu umi ku Kristi Yesu nggo sa Atiko munta wa.
12 Nu nggo inta so ga Kristi ni nggurr atu munta wa bi na ku, ni yo isisurr na ku, inta bi kuma na agẹ ka Abachi ni isisurr iyirr, sama ni isisu.
13 Ima yo i di ingga so barr di imba bu si ki iha yi nggo ingga so ki yi na atu amba wa, ni su ukpa hen. Imba du iha imungga yi bu si ki imba inkindirr yi nggo i ta gɨ imba ni na imba ki kyekye.

Bulu barr na atu abiga ba nu Afisa zizo

14 Ima yo di ingga ko kuttu na agbuzzu, ni barr na atu amba na agẹ ka Abachi nggo sa Aki munta wa, ni barr.
15 Nggo uwa yo à na aseki nggo a se nu unkplassu, na aseki ka nggo a se ni imimi namri, na nu ba asa.
16 Ni itu i aseki ankpinkpi yi akama nggo Abachi se na ka ku anishirr ama ba, ingga so barr di Izhi i Abachi yi nggo a ni imba, ta ni imba ukyekye ku nggo ta di isisurr imba yi kri ngbangba.
17 Ni so barr di Kristi bu ni so ni isisurr imba yi, nu nggo imba yo isisurr imba yi na ku. Ni so barr di imba bu kpanye na Abachi ku, ni kpanye na anishirr ba we. Ikpanye ima yi i ta ni imba ikri ngbangba, sama ni ijaku nâ ta si unkunkurr ku nggo surr injinja ima yi ji kuma ni imimi, ka iko yi nggo a me ni ibarr iko.
18 Ingga so barr di imba ni inkpu anishirr ba Abachi ba bu hi nggo Kristi à kpanye ni inta ba kakami, mri ikye hi i unushirr.
19 Ingga so barr di imba bu hi ikpanye i Kristi yi, nggo i kri kakami mri ikye hi i anishirr. Ni ko barr di amarr amba ka wemi a bu si nâ ta si ka Abachi.
20 Imba di inta nyarr ku Atiko nggo à na aseki we nu ukyekye umaku nggo u mri aseki ka nggo inta so di barr ma, gbyarr ba asa, ka ri amarr ambarr ka yo. A na aseki ka nu ukyekye umaku, na so na undu nu ukuma yo ni isisurr imunta.
21 Inta anishirr ba Abachi ba, ndo ni inkpu anishirr ba nggo a nggurr itu bi ni Kristi Yesu ku, imba di inta nyarr ku Abachi ni itu i inkpinkpye ima yi ase na ase! Du yi si meme yo.

4

Abiga anggurr itu bi nu Kristi ku

1 Ni ima yo, ingga, nggo a ttu ingga nu uki ni itu i iga Atiko wa, ingga so barr imba di imba bu zirr zizi, nâ ta si nggo Abachi à yo imba di imba bu zirr nggo.
2 Imba bu si na ki abi gɨ atu hen. Imba bu nyarr ikpa gri, ni bi si kpa inkpu anishirr ba a ti kpala ki imba, imba si kpa ba horrhorr hen. Imba vu isisurr gri ni ikpa, ni kpanye ni ikpa, ni nyarr ikpa. Nu nggo imba kpanye ni ikpa, imba si ki unfu tankpami na abangga ba nggo a ti na ki imba inkindirr indanda hen.
3 Imba si du inkindirr numa tsɨ imba ki na nkanka hen. Imba yo nggo Izhi Iwre yi zɨ imba bi. Imba su isisurr ni ikpa. Isu isisurr inggi yi nggo i ta zɨ imba bi.
4 Kye, inta abiga ba i si nâ ta si ukpa ku unushirr uyirr Abachi à ni inta Izhi iyirr ima yo. Na anko ayirr ama yo, inta ko yo isisurr na aseki ka nggo Abachi a da zu, nggo na yo inta.
5 Inta se na Atiko uyirr, nggo su Yesu Kristi, ni se ni iyo isisurr iyirr, ni izzu na amasirr iyirr,
6 ni so ga Abachi uyirr nggo si Aki munta. Uwa yo so gri inta namri, na so na undu ni inta ba namri, na rri so ni inta ba namri.
7 Kristi ga ki inta anko ka hi na undu ka na nkanka.
8 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,
“Nggo a hun kuma na atu,

* **4:8** Kye zizo *Asarr 68:18.*

na ba abi karr ma ba nggurr, na vɨ ba
ki agarr du ba di ga ma,
na nu anishirr ba ini i iwre.”*
9 (Inkpi i ure inggi da kingginggi, nggo a
charr di, “A hun kuma na atu?” Inkpi i ire
ima si di, Kristi à ka ji nga ni imimi inggi yi
ba.
10 Undurr wama nggo à ji nga ni ingbing-
bru inggi à su uwa uyiyirr wama yo nggo à
hun kuma nu unkplassu ku ikikre ku, wre
ku a bu se kago we.)
11 Uwa yo nggo a nu anishirr ini iwre, na
hla abanu ki abi ko na angu, abanu abi kpa
are, abanu abi bre Ure ku wre ku, abanu
abikye abiga ba, na abitsarr ure ku Abachi
ku.
12 A na meme, wre ku bu na anishirr ba
Abachi ba ssubi nggo a ta na undu umaku,
na du abiga ba nggo a su ukpa ku Kristi ku
a furr ki kyekye ni izhi imbarr yi.
13 Inkindirr ima i ta se meme kuma nu
nggo inta wemi taka nggurr bi ki ayirr
ni iyo isisurr munta yi, ni bu hi Uvuvurr
a Abachi wa, ni bu kri ngbangba ni iga
munta yi, nâ ta si Kristi, ni bu kaki nâ ta si
Kristi wa mremremu.
14 Meme nggo, inta ta si se nâ ta si amu-
marr atsitsa zizo hen. Meme nggo abi re
anishirr na are ka imu a si ta re inta na
du inta ga itsarr indanda yi zizo hen. Ni si
ta se nâ ta si uddu ku nggo unddunddu na
ankinkirr ka amasirr a di go ku kago hen.
15 Uwa ta si inta, inta bu ku bre ba ure
ujiji ku Abachi ku ni ikpanye ni ikpa. Inta
bu furr ki kyekye na anko ka iga ka we, nâ
ta si Kristi, nggo uwa yo sa Atiko munta wa.
16 Kristi yo nggo zɨ anishirr ama ba bi
namri, nâ ta sa achi ka nggo a zɨ ukpa ku
anishirr ku bi. Nggo ankla ka ukpa ka a ti
so na undu zizi, ukpa ku u ta furr ki unkpi,
nu ta tsi kyekye nu kpanye ni ikpa.

Di inta kasarr kaki anishirr ahẹhẹ

17 Ni ima yo, ingga so da ki imba, ni so gba
ki imba atu ni isa i Atiko yi, di imba bu si na
nâ ta sa anishirr ba nggo si hi Abachi zizo
hen. Nggo amarr ambarr ka a si di na undu
zizo hen.
18 Aba si kye ure ujiji ku hi hen, na sama
ni inkindirr nu umi ku izhi i iso yi, nggo
Abachi à nu anishirr ba nggo a hi ma. Aba
a si hi Abachi hen. Ima yo i du ba a kà iwo.
19 Na si di kru ishisha ni na inkindirr yi
nggo i si indanda hen. A di na aseki ka nggo
ukpa umbarr ku u zha. Na so di na aseki
ka nggo sa amimi, na nise kukri ni izharr
aseki ima yi.
20 Wanggo yo si si inkindirr yi nggo a
tsarr imba nu ure ku Kristi ku hen.
21 Ingga hi imba i ka wo nggo a tsarr imba
ure ujiji ku ni itu ima yi ba.
22 A tsarr imba di imba bu ba ttungo ni
du anko ka uzirr amba andanda ka ikuchi
ka, nggo izharr aseki imba yi ire imba surr,
ni na imba ttudu.
23 A tsarr imba di imba bu du Abachi
ka amarr amba ka sarr, na ni imba amarr
ahẹhẹ.
24 A na imba ki anishirr ahẹhẹ, na tsarr
imba di imba bu na nâ ta si anishirr ahẹhẹ,
nâ ta si nggo Abachi à ssu imba ki. Amarr
imba ka tuku ina imba yi, a bu si nâ ta sa ka
Abachi.
25 Meme nggo, imba bu ba ttungo ni iki
imu, ni di da ku ikpa ure ujiji. Kye inta si
nâ ta si ampu a ukpa unushirr uyirr.
26 Nggo imba ti ki unfu, imba si du ku gri
imba ko ni ila ure hen. Ni si gri unfu ta
anko ku azhi mu hen.
27 Ni si bwu ku umimi wa anko a nggo a
ta tsarr imba kye di imba la ure hen.
28 Unayi a bu ba ttungo ni iki ayi, na zha
undu uzizi a nà ná ango ama, wre ku a bu
zi itu ima na abanu nggo a klonyarr.
29 Imba ba ttungo ni ire ki ikpa ugbugbu
are. Imba re zizi ni ikpa, wre ku ure umba
ku bu zi abanu du ba furr, na kri ngbangba
ni iga imbarr yi.
30 Imba si na ni du Izhi i Abachi yi i
vri isisurr ni imba ba hen. Nggo Izhi ima
yo i si angba wa nggo Abachi yo wa zu
bi Azhibarr wa nggo a taka ni kpa imba
ttungo.
31 Imba bi ka amarr kpakpa glo yi, ni ba
ttungo nu ugbugbu isisurr i unfu, nu uvi, ni
imarr ikpa. Imba du aseki ka nggo ta kpa ki
ku anishirr ndanda.
32 Imba gri ikpa, ni na wre ku ikpa imba
yi, ni nggurr zhi ku ikpa, nâ ta si nggo
Abachi à nggurr zhi ki imba ni itu i Kristi
nggo.

5

Bulu tsarr abiga ba anko wa nggo wre ba

1 Ziza nggo, imba sa amumarr ba Abachi
mu, nggo a kpanye ni imba ba kakami,
imba bi na ná ima yi.
2 Imba bu di kpanye na anishirr ba we,
nâ ta si nggo Kristi a kpanye ni inta ba, na
ka itu ima yi ni, na ttu nu unto umunta ku,
nâ ta si ito yi nggo hun ingba wre, ni su ku
Abachi isisurr.
3 Ziza nggo, imba i si anishirr ba Abachi
mu, imba ba ttungo na are ka ika, ni izɨ iki,
ni ina aseki ka ishisha, ka izharr inkindirr.
Aseki akama a si wre ki imba anishirr ba
Abachi ba mremremu hen.
4 Zizo, imba ba ttungo na are assussurr,
na are arrurru, ka irro yi nggo i si si
na anko hen. Meme, imba bu nyarr ku
Abachi.
5 Imba bu hi di abi na meme, na abi na
aseki ka ishisha, na abi zharr aseki a si taka
mirri ni ittu i Abachi yi hen. Na si taka
ga aseki ka iwre ka ni ittu i Kristi yi, ni i
Abachi yi hen. Anishirr abi na aseki meme,
a so di ga aseki akama mu, na si ga Abachi
hen.
6 Imba si du undurr re imba na are ka
gigye hen. Vu re, Abachi taka ni tsutsarr
anishirr ba nggo a kà ku iwo ure, na an-
ishirr bangga nggo so di na aseki ka nggo
a shi ba ni ina ka.
7 Meme nggo, imba bu si nggurr itu bi na
anishirr abama ba hen.
8 Ni ikuchi yi, imba i di so ni ibwu mu,
ni di se ndo na ba, ziza nggo ashishi a bwu
ki imba ba, imba yo isisurr imba yi ni kpa
Atiko. Imba na ndindi nâ ta sa anishirr
ba nggo ashishi ambarr ka a bwu, aba hi
Abachi,
9 nggo ibwu ashishi ima iyo i di gri ina
wre ndo tuku ina inkindirr ijiji.
10 Ingga so barr imba, imba na aseki
akama nggo a su ku Abachi isisurr.
11 Ni si yo itu na ba ni izɨ iki yi hen, kye
uwama a su undu ku abi so ni ibwu mu.
Meme nggo, imba nggarr aseki kama la na
azhi.
12 A di si inkindirr i ishisha aba bu bre
aseki ka nggo abi so ni ibwu ba di na sharri.
13 Inkindirr yi nggo a ti nggarr yi la na
azhi i si ta si anazhi mu zizo hen.
14 A si ìlà i azhi iyo di du anishirr kye
abubo hi. Inkindirr yi nggo a ti nggarr yi la
na azhi, aba a ta kye hi tsatsarr mre. Ima
yo i du ba charr nu Ungbamvu ku Abachi
ku di:
“Kasi, Ùwà nggo so kurr ina.
Tasi, ùwà nggo kurr iku,
i Kristi ta la zanzarr nu umi muwa.”
15 Meme nggo, imba bi na chĕ, ni ina
imba yi, nâ ta sa anishirr ba nggo a hi
abubo, ni si na ntankpa nâ ta sa abi so ni
ibwu ba hen.
16 Nggo ùwà ti hi anko a na wre, ùwà bu
na. Kye ivi yi i si imimi.
17 Imba bu si na ki anishirr arrurru hen.
Meme nggo, imba bu hi inkindirr yi nggo
Abachi a zha di imba bu na, ni na yi.
18 Imba si hwa ahi hen, wre ku a bu si
na imba ki ankalanttu. Ni itu ima, imba du
Izhi i Abachi yi i rri so ki imba ni isisurr.
19 Imba bu di re ni ikpa imba yi ku na
asarr, ni bu da ku Abachi asarr zhi ni
isisurr imba yi.
20 Imba nyarr ku Abachi Aki munta wa
ttuttumi, nggo uwa yo à na aseki ka namri,
ni isa i Atiko munta wa Yesu Kristi.

Bulu nggurr aniru ba na amba ambarr ba

21 Imba nu ikpa, nâ ta si nggo imba vu ba
nu Kristi.
22 Imba amba, imba bu nu aniru amba
ba atu amba wa, nggo imba i so di ga Atiko.
23 Kye, unuru nggo si itu i ayamba ama,
nâ ta si nggo Kristi nggo a si itu i abiga ba.
Abiga ba su ku ukpa umaku. Nggo uwa yo
su uni kpa inta ttungo wa.
24 Nâ ta si nggo abiga ba a nu Kristi atu
ambarr wa, imba amba mi bu nu aniru
amba ba atu amba wa.
25 Imba aniru mi bu kpanye na amba
amba ba, nâ ta si nggo Kristi a kpanye na
abiga ba, na ki itu ima kpa ittu, wre ki inta
bu so sese.
26 Wre ku bu ssu ba ki anishirr abi sama
ni ila ure, nggo a ngla ba na amasirr tuku
ure ku Abachi ku.
27 Kristi zha du uwa ta hla abiga ama
ba zu ki anishirr bi iwre kakami, nggo a
ta gri ba nga nu ukpa uma, nggo sama na
ankizhi, na sama na angba, ka itampwa
nu ukpa. Meme aba ta si anishirr nggo si
krikri sama ni ila ure.
28 Na anko ayiyirr ama wa, imba aniru
bu kpanye na amba amba ba nâ ta sa

atu amba. Undurr wa nggo ti kpanye na ayamba ama, uwa kpanye ni itu ima.
29 (Unushirr nise kà itu ima kye. A di ho yi, na na wre ku itu ima yi, nâ ta si nggo Kristi à so di na ku abiga ama ba.
30 Inta wemi i si nâ ta si ampu ukpa a Kristi.)
31 Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Ni itu ima yo, unuru ta kà aki tuku ayirr du, na ku nggurr itu bi nu uwama ku, aba aha mi ta kaki ukpa uyirr.”*
32 Uwanggo si inkindirr inkpi nggo unushirr ka si kye hi ywhiywhirr hen. Ingga ko re ni itu i Kristi nggo à nggurr itu bi na anishirr ama ba ba nggo.
33 Ni ikikre yi, imba aniru wemi bu kpanye na amba amba ba nâ ta si nggo imba kpanye na atu amba wa. Imba amba ba wemi bu nu aniru amba ba atu amba wa.

6

Bulu nggurr amumarr ssubi

1 Imba amumarr, imba bu kru isisu i aki tuku ayirr amba. Uwanggo yo si inkindirr yi nggo iwre ku anishirr ba nggo sa aba Abachi.
2 Ure ku nggo ku, uku yo si ku imẹmẹ ku nggo Abachi da ku, na yo angu zu di, “Imba bu kru isisu i aki amba tuku ayirr amba,
3 wre ku aseki ka bu zirr wre ki imba, imba bu so ni so amasirr ki ivi iha ni ingbingbru yi.”*
4 Akiki, imba bu si di tto amumarr ba du ba ki unfu hen. Ni itu ima, imba bu ho ba ni tsarr ba inkindirr yi nggo Atiko wa kpanye na yi.

Bulu à nggurr agarr na atitiko ambarr ba

5 Agarr, imba bu kru isisu i atitiko amba bi ingbingbru ba. Imba bu kru isisu imbarr yi ni kye ba ssu nu ungo, ni isisurr imba iyirr, nâ ta si nggo imba so kru isisu i Kristi.
6 Imba bu si kru isisu imbarr ba na ábì, wre ba ko nyarr imba hen. Imba bu kru isisu imbarr nâ ta sa agarr bu Kristi. Imba bu di na aseki ka nggo Abachi à kpanye na ka, zhi ni isisurr imba.
7 Imba bu na undu ni isisurr imba iyirr, zzu di imba so na su ku Atiko, na si su ku unushirr mu hen.
8 Imba hi di Atiko à taka ni nu anishirr ba we azadi ka ina wre ambarr ka, ka ugarr, ka abangga ba nggo a si si agarr hen.
9 Imba atitiko, imba bu na wre ku agarr amba ba meme. Imba si ji ba hen. Imba bu hi di imba atitiko ba ndo na agarr ba, imba i se na Atiko uyirr, nggo so nu unkplassu, na si di na ku anishirr na nkanka hen.

Bulu tsarr abiga anko wa nggo ata tsi ni Isheta ku

10 Ni ikikre yi, imba bu kri ngbangba na Atiko ku nu ukyekye umaku.
11 Imba bu surr iki ita iku yi nggo Abachi à ni imba, wre ki imba bu kri ngbangba ni kà anko ka umimi ka nggo di re anishirr ba.
12 Iku munta yi si si na anishirr ba hen. I si ni itu i anazhi amimi ba, na atuttu ambarr ba, nggo so gri anishirr bi ingbingbru ba nggo so ni ibwu, ni izhi i kyekye yi nggo i so na akpa, nggo inta si hi ba hen.
13 Meme nggo, imba bu surr iki i ita iku i Abachi yi, wre ki imba kri ngbangba. Nggo ivi ndanda yi ti nga, imba ta kri kyekye ni han yi. Nggo imba ti kre aseki ka namri, imba ta kri ngbangba.
14 Imba gri ure ujiji ku ngbangba nâ ta si nggo uni ta iku di lo anklampi ama wa nu unggakpa. Na di na inkindirr yi nggo i si iwre na agẹ ka Abachi nâ ta si nggo uni ta iku di ttu agẹ ama ka nu unganggonggo.
15 Ba Ure ku wre ku Abachi ku nggo di gri isu isisurr, wre ki imba bu ssubi nâ ta si nggo uni ta iku di ssubi na surr anggakpaza ama ka.
16 Ingga i so da ki imba zizo, imba bu kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku. Ima yo i ta du Isheta zha anko a na ki imba inkindirr indanda lankarr nâ ta si nggo a zha du uwa ta na ki imba. Imba du ikpanye imba yi i kri imba nâ ta si nggo uni ta iku di ki ku kpa unggakpa ka umimi ka.
17 Imba bu ssu ikpa ittungo hi nâ ta si agbugba ittu itu. Ni ba Ure ku Abachi ku nggo Izhi Iwre yi i ni imba, nâ ta si nggo uni ta iku a di ba anjingba ama ka gri gbangba.

* **5:31** Kye zizo *Imẹmẹ 2:24.* * **6:3** Kye zizo *Issuzzu 20:12; Are Ka Zizo 5:16.*

18 Imba so di barr Abachi ttuttumi, nâ
ta si nggo Izhi Iwre yi ta tsarr imba. Barr
Abachi na anko ka ibarr ka we, ni isisurr
ikyekye ni so di barr ttuttumi ku abiga ba
we.
19 Imba barr ki ingga, di Abachi ta ni
ingga ure uzizi, nggo ingga ta ku da aseki
a se sharri nu Ure ku wre ku, sama ni ikru
isisu.
20 Ingga su unitu a Kristi, nggo ko ibre
ba Ure ku wre ku. Ima yo si inkindirr yi
nggo i du ingga kri ni iharr ziza nggo ni
inggya. Imba barr Abachi ki ingga, nggo a
ta ni ingga ukyekye ki bre Ure ku wre ku na
anko wa nggo si a iwre.

Ichi i ikikre yi

21 Ingga i tu Tikiku, nggo su uzayirr
amunta ni iga yi, na so di na inkindirr yi
nggo Abachi kpanye na yi ttuttumi. Ingga
tu ma di a bu ku bre ki imba aseki ka namri
ni itu imungga, wre ki imba bu wo nu nggo
ingga se nu undu ku nggo ingga so na ku.
22 Ima yo di ingga tu ma ni imba ba, wre
ki imba bu hi nggo inta se ni inggya, di a bu
ku ni isisurr imba yi ukyekye.
23 Ingga so barr Abachi nggo à si Aki
amunta, na Atiko amunta wa Yesu Kristi à
ta ni imba abiga ba, isu isisurr. Na du imba
bu kpanye ni ikpa, ni yo isisurr imba yi ni
Kristi ku.
24 Abachi bu na wre ki imba we, imba
nggo kpanye na Atiko munta wa Yesu
Kristi ni isisurr imba we, sama ni ikikre.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Filipiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu na akpukpama ba a bwu uki ku barr Abachi ku Filipiya ku nu uzirr umaku uha ku. Abiga ba nu uki ku barr ku Filipiya ku a shirr aseki anu Ipafroditu gri ku Bulu nu nggo à kri iharr nu Roma.

Bulu à hi inkindirr yi nggo i ri inyarr na a tsarr anu Filipiya ba ima yo. À charr nyarr ba ku aseki ka nggo a gri ku nggo, na gbye ba utu di a bu kri karrkarr ni iga yi. À da ku abiga ba di inyarr ijiji i di zhi nu Yesu Kristi yo ku na nkpama. Abachi à bu di inta i na ina i Bulu yi ni bu zha ihi Yesu Kristi kakami. Ùwà ti bre ungbamvu ku Filipiya ku ùwà nyarr nâ ta si Bulu, ni yo itu zizo ni iga yi wre ku ùwà bu hi inyarr nu Kristi ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iha i Roma yi i si han Bulu ni inyarr hen *1:1-30*
Igri itu nggi nâ ta si Kristi *2:1-30*
Igbye utu tuku itsarr abiga iso *3:1—4:1*
Iso su i Abachi tuku aseki ka nggo Abachi à di nu abiga ba *4:2-23*

Ichi i Bulu

1 Ingga, Bulu tuku Timoti, abi na ku Yesu Kristi undu,

Inta ngga i charr ki imba anishirr ba Abachi ba namri nu Filipiya, imba nggo i kpa ure ku Yesu Kristi ku. Ankpinkpye ba na abi zi undu ba, inta chi imba we.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr ni ibarr i Bulu

3 Ttuttumi nggo ingga ti gru ni ri amarr amba, ingga di nyarr ku Abachi.

4 Ingga so barr Abachi ttuttumi ki imba. Ni di barr ma ni inyarr kakami na atu amba,

5 nggo imba zi ingga nu undu ku bre ku anishirr ba Ure ku wre ku, ni itu i Yesu Kristi bazhi na azhibarr a imẹmẹ wa nggo imba i kpa ure ukuma nga zizami.

6 Ingga hi i si jiji mu di a si Abachi nggo à ni imba amarr ka na wre ka, ni ta kuchi nu undu ukuma kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à ta kanga zizo nggo.

7 Ingga i kpanye ni imba ba kakami! A si ki ingga inkindirr i iwre kakami ingga bu di ri amarr amba namri, nâ ta si nggo ingga i so na zizami. I si meme nu nggo imba i kri ngbangba ni ingga ku ni zi ingga nu undu ku nggo Abachi à bwu ki ingga anko a ina ku. Zizami nggo a yo ki ingga ache mi tuku nggo ingga so di bre ku anishirr ba Ure ku wre ku mi, ni kri nu into ki ibre amu ni ko tsarr ba du ure ku Yesu Kristi ku u si ure ujiji. Ni ima mi, imba bu kri ngbangba ni ingga ku.

8 Ingga i kpanye ni imba kakami nâ ta si nggo Yesu Kristi à kpanye ni imba ba. Abachi mi à hi kakami di ingga i da su ure ujiji.

9 Uwanggo yo à si ibarr imungga yi di imba bu kuchi ni kpanye ni ikpa mri imẹmẹ yi nggo imba i di na. Ingga barr zizo di imba ta hi Abachi kakami na aseki ka nggo a si ka wre ka nggo Abachi à kpanye na ka.

10 Meme yo nggo, imba ta kri ngbangba ni hla aseki azizi ka nggo imba i ta di na ka ttuttumi. Ima yo i ta du imba i so sama ni ila ure kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à taka kanga.

11 Ingga so barr di Yesu Kristi à bu ni imba ukyekye umaku, nggo u ta di imba zirr zizi, meme nggo anishirr a ta hi uzirr umba ku na kru isisu i Abachi na bu nyarr ku.

Inkindirr yi nggo i du Bulu à nyarr

12 Amuya, ingga zha di imba bu hi di aseki ndanda ka nggo a na ki ingga, a kayo a du anishirr shishemi a kpanye nu Ure ku wre ku.

13 I kri nu uki ku iharr ku i du abi gbye akaba uttu ba na abanu nggo a kri nabo, a hi di a harr ingga nu uki ku undu ku nggo ingga na ku Yesu Kristi.

14 Nggo ingga kri ni iharr, ima yo i du
abiga shishemi a ko da ure ku Abachi ku
kyekye mi sama ni isisu.
15 Abanu nu umi ku abiga ba a ko da ure
ku Kristi ku nu unfu tuku ivri isisurr ni itu
i mungga, na zha di anishirr ba bu ga aba
mu, na ttu iga ingga yi ttungo. Abanu a ko
bre ure ku ni isisurr imbarr iyirr, na ko zha
di aba ta na ki ingga inkindirr yi nggo i si
izizi.
16 Abi na meme ba, a sa abangga ba nggo
a kpanye ni ingga ku, na hi di a si ikpanye i
Abachi nggi i du ba a harr ingga nu uki ku,
wre ku anishirr ba bu hi di ure ku Kristi ku
su ure ujiji.
17 Uwa a ti si abanu ba nanko, a so di da
ure ku Kristi ku ku atu ambarr mu, wre ba
bu tto iha a ttu ingga nu uki ku harr ku.
18 A si si ki ingga inkindirr ivri hen, ka a
ti na meme zhi na amarr azizi ka andanda.
Aba so da su ure ku Kristi ku yo. Ima yo
i du ingga se ni inyarr. Ingga ta di nyarr
ttuttumi,
19 nu nggo ingga i hi di iki iha yi nggo
ingga so ki yi, Abachi à ta kpa ingga ttungo.
I ta si meme yo ni ibarr imba yi ni itu
mungga, Izhi i Yesu Kristi yi i ta zi ingga.
20 Amarr amungga ka ni iyo isisurr
imungga yi a si di ingga i zirr na anko wa
nggo a ta du ishisha ki Abachi ni ingga
ku hen. Ingga i ta vu isisurr, ka ti si iso
tsitsirr, ka i si ittu imungga, ingga i ta ni
re kyekye mi na ba nâ ta si nggo ingga i
di re ba zhi ni imẹmẹ yi nga ziza, wre ba
bu hi inkpinkpye i Yesu Kristi yi nu uzirr
umungga ku.
21 Ni ingga ku, a ti si iso tsitsirr, ingga mi
i so ku inkpinkpye i Kristi. Uwa a ta si ittu
mi, i ta wre sha ki ingga iso tsitsirr yi mi.
22 Ingga i ti ta so bari, ingga i ta kuchi nu
undu ku nggo Kristi à zu ki ingga na ku.
Ingga i si hi uwatanggo ingga i ta ttu nu umi
umbarr ku hen. A ko gbye ingga na anga ka
aha mi. Ingga bu ba iso nggi ka ittu?
23 Ingga i si hi uwanggo nggo ingga i ta
ba hen. Ingga kye, ingga i ta ba ittu, nu
nggo i ta du ingga taka ku so ni Kristi ku
nu unkplassu, ima mu wre sha ki ingga iso
tsitsirr ni ingbingbru inggi yi.
24 A si inkindirr iwre kakami ki imba
ingga bu so tsitsirr, nâ ta si nggo imba mi
i ko zha ingga.
25 Nggo ingga i hi di imba ni ko zha ingga
kakami, i ta wre ingga bu so. Ingga i hi
di ingga ta so tsitsirr, ni ta kuchi nu undu
umungga ku ni imba ba, ni du imba kuchi
nu undu ku ni mẹ nyarr ni iyo isisurr imba
yi.
26 Iso imungga yi ni imba ba zizo i ta du
imba i kuchi ni ta nyarr ku Yesu Kristi nggo
gri ingga kanga.
27 Imba bi kuchi na anko iwre wa nâ ta
si nggo anishirr abi kpa Ure ku wre ku ni
itu i Yesu Kristi à di na. Imba bu na meme,
ka ingga ti nga ni hi imba, ka ingga ti si nga
hen. Ima yo i ta du ingga i hi di imba i so
kuchi nu undu ku, ni ttu ashishi i anishirr
yi mi ni imba ba. Ingga i ta hi di imba i
nggurr atu bi ki unushirr uyirr ni so kuchi
nu undu ku nggo Ure ku wre ku Kristi ku u
tsarr.
28 Ni si kru isisu i abangga ba nggo a ttu
ashishi ni imba ba hen. Imba ti na meme,
ima yo i ta tsarr di Abachi na nkpama ta
tsi ba ngɨ na ta kpa inta ttungo ku ikpanye
imba yi.
29 Abachi nggo à bwu ki imba anko nggo
imba i ta ga Kristi, ni bu ki iha ku Yesu.
30 Ziza nggo, imba mi ta zi ingga ku itsi yi
nggo ingga i so tsi ku Ure ku wre ku nggo.
A si itsi iyiyirr ima yo nggo imba i hi ingga
i tsi ni ikuchi yi. Ingga mi so tsi narr Ure ku
wre ku nâ ta si nggo imba i wo nggo.

2

Abiga ba bu gri atu ambarr wa ji nâ ta si Yesu Kristi

1 Bazhi nu nggo imba i kpa ure ku Yesu
Kristi ku, ima yo i du imba i kri ngbangba
ni izhi yi. Ikpanye ima yi i zhi ki imba ni
isisurr. Imba nggurr atu bi ni Izhi Abachi
yi. Imba bu di kpanye yi ni ikpa ni ki itito
ni ikpambirr ku.
2 Aseki angga ka a ti si are ajiji, ingga i ko
tsi ki imba ango, imba bu kpanye ni ikpa, ni
gri ikpa nu umẹ ni du amarr amba ka bu si
ayirr. Imba i ti na meme, ingga i ta nyarr ki
imba kakami.
3 Imba si na nu ukpa hen, ni si si na
amarr ka inggurr ankẹ hen. Imba bu gri
atu amba wa ji ku ikpambirr, ni kye an-
ishirr we ssu na ungo mri atu amba wa.

4 Si ri amarr ka inkindirr yi nggo iwre
ku imba yo na akpambirr hen. Imba bu ri
amarr ka banu meme.
5 Imba bu na amarr amba kuma ki ayirr
nâ ta si a ka Yesu Kristi ka.
6 Nggo a si nâ ta si Abachi na anko ka we,
na si gɨ itu ima ki narrnarr na Abachi
ku hen.
7 À ka inkpinkpye ima yi à du namri,
na ba unto ku ugarr.
A ngri ma nâ ta si unushirr nggo.
8 Nggo à se nu ukpa ku unushirr, na gri itu
ima yi ji, na kru isisu i Abachi, na
kpanye na ttu.
Nggo anishirr a kpa ma nga nu un-
kunkurr
nâ ta si nggo a di ngu abi ila ure.
9 Ni ima yo, Abachi à gɨ ma mri aseki ka we
kuma nu unto unkpi,
na nu ma isa inkpi yi nggo i mri asa wa
we.
10 Inkpinkpye isa i Yesu yi, i ta du aseki
ka namri nu unkplassu, na anishirr
ba nggo so ni imimi, na abangga ba
nggo so na achi ka imimi ka,
a ta kuttu na agbuzzu na chi ma.
11 Meme yo, anishirr ba namri a ta bwu
angu na da di Yesu Kristi à si Atiko.
Ni ima yo, inkpinkpye ni inyarr ta si i
Abachi nggo a si Ati wa.

Uzirr ku abiga u gri ibwu ashishi nga ni ingbingbru yi

12 Amuya mungga yi, nggo ingga i di so
ni imba ba, imba i di shirr ki ingga atu.
Zizami nggo ingga i sama ni imba ba, imba
bu shirr atu mri imɛ̄mɛ̄ yi. Imba bu gri atu
amba wa ji ni na undu ku Abachi ku ni isisu
ni iwri kpakpa. Ima yo i ta tsarr di Abachi
à kpa imba ttungo.
13 Nggo imba i hi di a si Abachi nggo à so
na undu ku wre ni isisurr imba yi. Nggo à
ni imba isisurr ikpanye ni na undu ku nggo
à zha di imba bu na ku. Uwa yo à ta zi imba
du imba na aseki angga ka.
14 Inkindirr yi nggo imba ta di na, imba
bu na yi sama ni iri anta ni ngonarr.
15 Imba ti na meme, imba ta sama ni ila,
undurr à si ta da di imba i kpa ìlà hen.
Imba ta si amumarr ba Abachi nggo sama
ni ìlà nu umi ku anishirr ba nggo a si abi ila
ure kakami. Imba bu zirr ndindi nu umi
umbarr ku, ni ila zzu intsintsɛ̄ yi nggo i di
la nu unkplassu.
16 Imba bu bre ku anishirr ba Ure ku wre
ku nggo u ta du ba a so sese nggo a ti hi
Abachi. Imba ti na meme, ingga ta si ni
inyarr ma ni inga i Yesu Kristi yi. Ingga si ta
da di undu umungga ku u si ku gigye hen.
17 Iyo isisurr imba yo i du imba i ni atu
amba ki ito ankpurr ni na ku Abachi undu.
Ingga ta nyarr ni imba ba nggo ingga ti ta
ni ayiyi mungga wa mi ni iyo isisurr imba
yi.
18 Imba mi bu mɛ̄ nyarr ni ingga ku
meme.

Bulu da du uwa à ta tu Timoti tuku Ipafroditu kuma nu Filipiya

19 Ni ikpanye i Atiko Yesu yi, ingga ta tu
Timoti ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo a
ti kanga ni da ki ingga di imba i si kyekye,
ingga i ta nyarr.
20 Ingga sama nu undurr numa ni ingga
ku ni inggya nggo a so di ri amarr amba ka
zzu nâ ta si Timoti. A so di na meme yo, ka
imba i ti so zizi ka imba i so ndanda.
21 Ingga i da meme nggo abanu amba ba
a ki itu ni zha aseki ambarr mu, na si ri
amarr ka inkindirr yi nggo Yesu Kristi à
zha yi hen.
22 Imba mi hi nggo Timoti à kri ngbangba
ni yo isisurr ima yi, na na undu ku bre Ure
ku wre ku ni ingga ku zzu nâ ta si uvuvurr
wa nggo à di na undu tuku aki ama.
23 Ingga i ko kye di ingga i ta tu ma ni
imba ba, nggo ingga ti hi inkindirr yi nggo
ta la ni ingga ku ni inggya nggo.
24 Ingga i hi di Abachi à ta kpanye na di
ingga i nga ni hi imba.
25 Ingga kye, i wre ingga bu tu uzumburr
munta wa Ipafroditu di a bu kanga ni imba
ba. A di na undu ku ibre ku anishirr ba Ure
ku wre ku ni ingga ku, na kri ngbangba na
zi ingga itsi na abi karr Ure ku wre ku ba
ba. Imba yo i tu ma di a bu ni zi ingga undu
ku nggo imba ka nga namri, uwa nga ni zi
ingga jiji.
26 Ziza nggo ingga i ko turr ma kakuma
ni imba ba, nggo a so di ri amarr amba
ttuttumi, na vri isisurr du uwa ka hi imba,
nggo a hi di imba so ri amarr ni itu ima yi,
bazhi nu nggo imba i wo ikurr ukpa ima yi.

27 Nggo a da ki imba da a kurr ukpa,
a su jiji. A kurr ukpa kakami nggo a ki
ywhiywhirr ittu. Abachi mu du ma à wre.
Abachi si ki itito ima yi nu uwa mu ku
na kpa ma hen, a ki itito ni ingga ku mi
meme, nggo a hi ivri isisurr imungga yi na
si kpanye di inkindirr numa bu gri ki ingga
ivri isisurr zizo hen.
28 Ima yo i di ingga ta du ma nga ni imba
ba hanhan mi, nggo imba ta ni hi ma ni
nyarr, ni di isisurr mungga yi mi bu su.
29 Nggo imba i ti hi ma ni nyarr, imba
bu kpa ma na ango aha, nâ ta si uzumbirr
amba ni isa i Yesu Kristi. Imba bu kye ma
ssu na ango mri akpambirr abanu ba nggo
a si ungo yirr na ku.
30 Imba bu kye ma ssu na ango nu nggo a
ba itu ima yi a ni nu undu ku ga Kristi ku na
a ki gaga ittu. A na meme nu unto ku nggo
imba ka se ni zi ingga, imba sama.

3

Aseki ka ina wre nu ukpa si si inkindirr i iyo isisurr hen

1 Ziza yi, imba amuya, imba bu mẹ nyarr
ku aseki ka nggo Atiko so di na. À si si ki
ingga inkindirr i ivri hen, ingga bu charr ki
imba zizo aseki angga ka nggo ingga ka bre
ki imba na ka ba. A sa aseki akama yo ta zi
imba, na di imba kri ngbangba ni inkindirr
yi nggo si jiji.
2 Imba bu si du ndanda anishirr angga
ba, nggo si nâ ta sa amiyo, a re imba hen.
Kye ba sa agbugbu. A ko bre ku abiga ba
nu ukorr kyekye di a bu ga ba ni iba i anu
Yahuda yi, na ko re abiga ba na sarr ba iji
gigyemi.
3 Inta yo sa anishirr ba Abachi a jiji ba.
Inta yo so ga Abachi na anko wa nggo Izhi
ima yi ko tsarr inta. Inta ko nyarr ki Yesu
Kristi, ni so ga ma, ni si ta ko kye aseki ka
nggo inta na hen, ni ko yo isisurr da Abachi
ta ni yo inta ki anishirr a zizi.
4 À ka ti si inkindirr mi inggurr ankẹ, na
aseki ka nggo a da di aba so na ka, ingga ka
mri ba inggurr ankẹ yi.
5 Nggo ingga se ni ivi itandarr ni ingri,
aba sarr ki ingga iji nâ ta si nggo Abachi
à da ku ábáchí amunta ba. Ingga su uvu-
vurr ingri Israila jiji, ni su uvuvurr nu uki
ku Benyami. Ábáchí amungga ba sa anu
Ibraniya, ingga mi sa ayiyi anu Ibraniya.
Na are ka ábáchí munta ba, ingga sa anu
Farrisi, nggo di kru isisu i ure ku Musa ku
kakami.
6 Ni ikuchi yi, Ingga gru kri ngbangba
di ingga ta na inkindirr yi nggo iwre ku
Abachi, ni ki abiga Yesu ba iha ndanda mi.
Ingga kri ngbangba nâ ta si nggo unushirr
ka kru isisu i are munta ka. Ingga kru isisu
imbarr yi namri.
7 Aseki ka nggo ingga di na ka ni ikuchi
yi, ni kye da Abachi ta di ingga na wre, ziza
ingga kye ka a sa ki ingga nu undu, ima yo
du ingga i ka ka wre ki ingga bu ga Kristi.
8 Aseki kama nggo ingga di na ka di ingga
ta su ku Abachi isisurr, ingga kye ka ziza
a si ka gigye, nggo ingga ti tsarr ka kye ni
hi da inkindirr yi nggo mri inggi si nggo
ingga hi Yesu Kristi Atiko mungga. Nggo ni
itu ima yi, ingga kà aseki ka namri, wre ki
ingga bu su ku isisurr. Ziza, ingga kye aseki
akama si ki ingga izɨ iki, wre ki ingga bu kri
ngbangba ni ga Kristi,
9 ni bu ga ma ni isisurr mungga yi pempe.
Ni ikuchi yi, ingga di na aseki akama
namri nggo Are munta ka a da, ima i si
si du Abachi kye ingga ki uni na wre hen.
Inkindirr yi nggo i wre ki ingga su ina wre
yi nggo Kristi nga ni ttu na kpa ingga ttungo
ni ila ure mungga yi, nu nggo ingga yo
isisurr na ku.
10 Ingga zha di ingga ta hi Kristi kakami,
ni hi ukyekye ku nggo Abachi à ta ma si ni
ibe. Ni zha di ingga ta ga ma ni ki iha ndo
na ku, nâ ta si nggo à ki iha ni itu mungga.
Ni bu ttu nâ ta si nggo à nga ni ttu.
11 Ingga zha di i bu si meme yo di Abachi
bu ta ingga si di ingga ka ni so tsitsirr.

Ikri ngbangba ni kru ko ni ikikre yi

12 Ingga nise kpa inkindirr inggi yi nggo
Abachi à yo ingga na yi. Ingga ni se na ki
pempe. Ima yo di ingga so ta ukpa wre
ki ingga bu kpa aseki angga ka nggo Yesu
Kristi a yo ingga na ka.
13 Amuya yi, ingga si ba itu mungga
di ingga na aseki angga ka namri hen.
Inkindirr iyirr ingga ta na, ingga si ta ri
amarr ku aseki ka nggo à ka vu sarr nu ugo

hen. Ingga ko ta ukpa ni inkindirr yi nggo i se ni ichi mungga.
14 Ingga ni ko ta ukpa kyekye mi ta ko ku kpa azadi ka nggo Abachi yo ingga na ka nu unkplassu, nggo na di ingga ga Kristi Yesu.
15 Inta angga ba nggo kri ngbangba ni izhi yi, amarr munta ka bu sa ayirr ni itu aseki angga ka nggo ingga ko re ni itu yi. Imba ta si ta kpanye na aseki numa ka hen, Abachi ta tsarr imba amarr ka nggo ingga so di re ki imba ni itu yi, a ka yo si ka wre ka.
16 A ti sa anggi mi, inta bu vu inkindirr yi nggo inta i ka hi yi ba gri ngbangba.
17 Amuya mungga bu iga, imba nggurr atu bi ni ga uzirr mungga uzizi ku nâ ta sa abiga. Imba bu ga uzirr ku abangga ba nggo a di zirr wre, nâ ta si nggo imba hi inta di zirr wre, nggo inta di so ni imba ba.
18 Nâ ta si nggo ingga ka da ki imba ankpa shishemi, ziza nggo ingga ko da ki imba na ashishi zizo. Anishirr shishemi a karr Yesu Kristi, nggo a si du anishirr bi wo ure ku nggo Kristi a ni ttu nu unkunkurr ku hen.
19 Unto ku iso ambarr ku i su nu uru, nggo a kye aseki ka ingbingbru ka yo su ba azhi ambarr wa. A so nggurr ankẹ na aseki ka nggo a sa ki ishisha. Amarr ambarr ka se na aseki ka ingbingbru ka yo mre.
20 Inta angga ba, unto ki iso munta ku se nu unkplassu. Inta ko surr ashishi na anko a uni kpa inta ttungo wa, nggo à ta ji zhi nu unkplassu, nggo uwa yo sa Atiko munta wa Yesu Kristi.
21 Nggo Yesu taka kanga, à ta ni ka ukpa munta ku ingbingbru ku sarr. Inta taka se nu ukpa hẹhẹ nggo su ukyekye nâ ta si umaku. Nggo à taka ni ka inta sarr, na taka na undu kuma nu ukyekye ku ittu umaku na atu aseki ka namri.

4

1 Amuya, ingga kpanye ni imba ba kakami, ni zha di ingga ka hi imba. Imba yo ni ingga inyarr ni si azadi ka undu mungga ka. Nâ ta si nggo ingga di da ki imba, imba bu kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi, ni ga Atiko yi meme.

Bulu nggurr abiga ba nu Filipiya

2 Ingga ko tsi ki imba ango, Yuwodiya tuku Sintike, imba bu kpanye ni ikpa ni bu hi di imba sa anishirr ba Atiko.
3 Ukpamu ujiji, nggo ko na undu ku ni ingga ku, ingga ko barr uwa, zi amba angga ba du ba kpanye ni ikpa. A na undu ku kakami ni ingga ku ni bre ku anishirr Ure ku wre ku ni itu Yesu Kristi. Amba angga ba kri ngbangba nu Klementi ku ndo ni inkpu anishirr abanu nggo a so di na undu ku ni ingga ku. Abachi à ka charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku abi so tsitsirr.
4 Imba bu so di nyarr ttuttumi nggo imba sa anishirr ba Atiko. Ingga da zizo, imba bu nyarr yi!
5 Imba na chĕ ni ikpambirr ku. Meme nggo anishirr abiga abanu ba ta hi di imba su chĕ. Imba bu hi di inga i Atiko yi i ki ywhiywhirr ba.
6 Imba si vri ni inkindirr numa hen. A ti sa anggi mi imba so zha, imba bu barr Abachi, ni di barr ma ni inyarr ni isisurr.
7 Meme nggo, Abachi à ta ni imba isu isisurr inggi yi nggo i mri ikye hi i unushirr. Isu isisurr ima i ta lo amarr amba ka ni isisurr imba yi gri ni Kristi Yesu ku.
8 Amuya, ziza, uwanggo yo su aseki ka nggo imba bu ri amarr ambarr ka ni isisurr imba yi. Imba bu ri amarr ka aseki ka nggo a sa ajiji, nggo imba hi yi di a ta du anishirr kye imba ssu na ungo. Amuya, imba ri amarr ka aseki ka nggo Abachi à da di a si ka wre na sa ni ìlà, na aseki ka nggo anishirr ta kpanye na ka hanhan mi, na ta ni imba asa zizi. Imba kri ngbangba na aseki angga ka nggo sa ka iwre anishirr di bre are zizi na ka.
9 Imba na aseki angga ka nggo ingga i tsarr imba, imba kpa ka. Ni na aseki ka nggo imba i wo ka ni ingga ku, na angga ka nggo imba i hi ingga ni na ka. Abachi nggo di ni isu isisurr ta so ni imba ba.

Bulu nyarr ku Anu Filipiya ba ku aseki ka nggo a ni

10 Ingga so di mẹ nyarr ku Atiko kakami na aseki ka nggo imba shirr ni tu ba na ka ga ki ingga. Ima mi tsarr ingga di imba so di ri amarr mungga, ni se ni isisurr izi ingga. Ingga hi imba so di ri amarr mungga jiji. Anko wa mu sama nggo imba ka tsarr ingga di imba so ri amarr mungga ka.

11 Ingga si ko da meme di ingga so zha
inkindirr mu hen. Ingga ka hi ba, ni di vu
isisurr ka na anko a ta wa.
12 Ingga hi nggo a di da du unushirr sama
ni inkindirr, ka à se na yi. Ingga ka hi utirr
ki ivu isisurr ni itu i aseki ka wemi ba, ka
ingga ti shi, ka nu nggo ingga ti so ni iyo, ka
ingga ti se na yi shishemi, ka ingga sama na
yi kpukpurr.
13 Kristi nggo ni ingga ukyekye ku na
meme ku.
14 Ingga nyarr ki imba kakami nggo imba
zi ingga ni ivi inggi yi nggo i tsɨ ki ingga
kakami.
15 Imba, abiga ba nu Filipiya, imba mi
hi nâ ta si nggo ingga hi di ni ivi imɐ̱mɐ̱
yi nggo imba i kpa Ure ku wre ku ni itu i
Yesu Kristi, nggo ingga bre ki imba, ni ivi yi
nggo ingga huzzu na anga ka Makidoniya
ka. Imba yo sa abiga abi imɐ̱mɐ̱ ba nggo
imba zi ingga na azo, abanu si na meme
zizo hen.
16 Tuku nggo ingga ni so nu Tesalonika,
imba i di tu ba na azo ttuttumi gri ki ingga
nggo ingga ko zha izi.
17 Ingga i si ko bre ki imba meme di imba
bu gri ki ingga aseki numa mu zizo hen.
Ingga i ko da meme di Abachi bu yo ki imba
angu ka iwre ku izi yi nggo imba i so di zi
ingga.
18 Zizami, ingga ko da ki imba di ingga i
ka kpa aseki ka nggo imba i tu Ipafroditu
gri ki ingga ba. Abama yo a si aseki ka
nggo ingga i sama na ka, zhi na azhibarr
wa nggo Ipafroditu a gri iki inggi yi ga ki
ingga, ingga i si ko zha inkindirr numa zizo
hen. I si nâ ta si iki yi nggo a tu yi nu uru
na du intsi i hun ingba wre yi i hun ko na
Abachi ku, uwa nyarr yi na kpa yi.
19 Abachi wa nggo ingga so ga ma à ta
ni imba aseki ka nggo imba i so di zha ka
namri. Na ta ni imba na ka shishemi nu
ungo ku Kristi Yesu.
20 Inkpinkpye ni inyarr i ta si i Abachi
amunta nggo a si Aki, ase na ase! Du yi si
meme yo.

Ichi i ikikre

21 Chi ki ingga anishirr abiga Abachi
ba namri nabo. Amuya aniru na amba
abangga ba nggo a kpa Kristi Yesu, na so zi
ingga undu ku ni inggya a so chi imba.
22 Anishirr abiga Abachi ba ni inggya mi
a so chi imba namri. Abiga ba nggo a so ni
iko i Kayisa, aba mi a ko chi imba.
23 Ingga i ko barr di Atiko amunta wa
Yesu Kristi a bu na wre ki imba na bu
kpanye ni imba ba.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Kolosiya ba

Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku abiga na aki ka barr ka nu Kolosiya tuku abiga wemi. Bulu à nise kuma nu Kolosiya kye. Ipafra yo na abanu ba nggo a kanga ni iga yi nggo, aba yo a bwu uki ku barr ku nu Kolosiya. Iga indanda i rri na abiga ba ba. Abanu a gru di na iga yi tankpami. Bulu à ga anishirr abama na kisa ba kakami di Kristi yo à si undurr wa nggo à ta ga ma nggo. A na meme nggo na gbyarr ku Kristi asa di uwa yo à si iyu i Abachi, uni na ingbingbru wa.

Bre ungbamvu ku Kolosiya ku zizo ni hi di Kristi yo à si nâ ta si Abachi kakami, na si anko a so ni iga yi *(2:9, 10).*

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à bwu ungbamvu ku ni ibarr *1:1-14*
Inkpinkpye i Kristi yi *1:15—2:3*
Igbye utu ni itu i abitsarr itsarr imu *2:4-23*
Itsarr iso i iga *3:1—4:1*
Ure ni itu i ibarr tuku ibre ku ikikre *4:2-18*

1 À si ingga Bulu, nggo Abachi à na ingga ki uni ko na angu a Yesu Kristi. Inta ko charr ki imba ungbamvu unggo ku tuku uzayirr amunta Timoti.

2 Inta ko charr ki imba anishirr bi iwre ba Abachi ba nggo a so ni ìgbù nu Kolosiya, amuya abiga ba nggo a yo isisurr kakami ni Kristi ku nggo.

Abachi Aki munta wa bu na wre ki imba, na ni imba isu isisurr

Inta nyarr ni so barr Abachi na atu amba

3 Inta di nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi nu nggo inta ti so di barr ma ni itu imba nggo.

4 Inta i so di wo iyo isisurr imba yi ni Yesu Kristi ku, ni wo nggo imba ikpanye na anishirr ba Abachi ba ba wemi nggo.

5 Nggo imba iwo ure ujiji, ku wre ku ni mẹmẹ yi, imba iwo iso sese yi nggo imba ko surr ashishi da Abachi à taka ni imba na yi nu unkplassu nggo. Ima yo di imba i yo isisurr ni kpanye na anishirr ba.

6 Ure ku wre uyiyirr ku yo nggo imba i wo ku nggo u so zirr kago ingbingbru yi. U so du anishirr kago da a bu kasarr nu uzirr umbarr ku, nâ ta si nggo u na ki imba mi ni imẹmẹ yi nggo imba i wo ku ni hi jiji nggo uzizi ku Abachi ku.

7 Imba i wo ina zizi i Abachi yi nu ak-pamburr Ipafra ku, uvurr iko wa nggo kri gbangba ni na undu ku Kristi ku na angu amunta.

8 A da ki inta di Izhi yi i di imba i kpanye na amuya abiga ba ba kakami.

9 A si ima yo di inta di barr Abachi ttut-tumi ni itu imba bazhi nu nggo inta iwo ure umba ku nggo. Inta di barr Abachi da a bu ni imba amarr ka hi inkindirr yi nggo a zha di imba bu na ku na yi nggo, na bu du imba i hi aseki ka nggo Izhi ima yi i di nu anishirr na ka nggo.

10 Meme nggo imba ta so di na aseki ka nggo Atiko à zha di imba bu na nggo, ni ta na aseki ka nggo a ta du Atiko à nyarr nggo. Imba ta di na aseki azizi ku anishirr ni ta hi Abachi mri kakami.

11 Inta mi so barr di Abachi a bu ni imba ukyekye umaku, wre ki ivri i ti rri ni imba ba, imba i ta vu gri ni kri gbangba.

12 Imba i ta nyarr ku Ati wa nggo a di imba mi ni kpa inkindirr yi nggo a zu ku anishirr ama ba mu, nggo a si so ni ibwu hen.

13 A ttu inta huzzu ni ittu i ibwu yi na gri inta zizi nga ni ittu i Uzuma yi nggo su ku isisurr.

14 A si uwa yo a kpa inta ttungo. Ni itu ima i yo Abachi a nggurr ila ure i munta yi a zhi.

Unushirr wa nggo a si Kristi, tuku undu ku nggo a na ku nggo

15 Kristi à si nâ ta si Abachi, nggo à si di hi ma na ashishi hen. Kristi yo à su uni imẹmẹ na Abachi ku, na mri aseki ka wemi nggo Abachi à na ka nggo.

16 Kristi à na aseki ka nu unkplassu tuku ka ingbingbru ka wemi. Aseki ka nggo a di hi ka, na angga ka nggo a si di hi ka

hen. À na anazhi tuku atitiko na atuttu na ankpinkpye abi hru ba ba. Abachi à na ingbingbru yi wemi zhi nu uwa yo ku, na à na ku uwa yo na yi.
17 A kuchi ku aseki ka wemi. Aseki ka wemi a nggurr bi nu uwa yo ku.
18 Uwa yo a si itu i ukpa umaku, abiga ama ba. Uwa yo à si ichi iso tsitsirr. A su uwa yo si uni imẹmẹ wa nggo a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ku uwa yo na nkpama ka si ni ichi na aseki ka wemi.
19 A sa amarr ka Abachi mu nu nggo a du uzuma a bu si nâ ta si Abachi a se nggo.
20 Abachi à gri ingbingbru yi wemi kanga na agẹ ama nu ungo ku Uzuma yo. Abachi à du ittu i Uzuma yi nu unkunkurr ku igri isu nga, ni gri aseki ka wemi nu unkplassu tuku ni ingbingbru yi nga ni nggurr bi na ku.
21 Ni ikuchi yi, imba i ta anko na Abachi ku. Aseki amimi tuku ndanda amarr amba ka a du imba karr Abachi.
22 Uwa a ta si ziza nggo nanko, ittu i uvuvurr ama wa i du ayiyi ama wa a na imba ki ku Abachi akpukpama. A na meme wre ku a bu gri imba ki anishirr ba Abachi, nggo sa abi wre, sama na abla, na sama ni ikpala na agẹ ama.
23 Imba bu kri ni ikpanye imba yi, ni kri gbangba. Ni si ka isisurr glo hen. So kye anko wa nggo Ure ku wre ku u da nggo. Wanggo yo a si Ure ku wre ku nggo imba i wo ku, aba bre ku kago ni ingbingbru yi nggo. Ingga Bulu i kaki uvurr iko ku Ure ku wre ku yo.

Undu ku nggo Bulu a na ku abiga ba nggo

24 Ziza nggo, ingga i nyarr ku iha yi nggo ingga ko ki yi ki imba nggo. A si ima yo i di ingga mi nga ni so ki iha yi meme nâ ta si nggo Kristi à nga ni ki ku abiga ama ba, ingga mi i kpanye ni ta so ki si iha ima yo.
25 Abachi à na ingga ki uni na undu ku abiga. Abachi à ba undu kuma a sa ki ingga na ango, wre ki ingga bu bre ure umaku we kago ku anishirr.
26 Uwama a si inkindirr inggi yi nggo a ka yi sharri zhi na asese ka mu, na si du anishirr a hi yi hen. Ziza nggo uwa a bwu ure ukuma a tsarr abangga ba nggo a zirr wre na agẹ ama nggo.
27 Abachi a kpanye na du anishirr ama ba a hi aseki azizi angga ka nggo a zu sharri ku anishirr wemi nggo. Kristi ku itu ima nggo a rri so ni imba ba nggo, uwa yo a si inkindirr isharri yi. Uwa yo a si isurr ashishi imunta yi ku inkpinkpye yi nggo i so nga nggo.
28 Ni ima yo, inta i bre ku anishirr ba wemi ure ku Kristi ku. Inta i gba ba utu, ni tsarr ba wemi ni ihi yi nggo Kristi a ni inta nggo. Inta i na meme, wre ki inta bu na anishirr ba ki abi kri kyekye na agẹ ka Abachi.
29 Ingga i cha ukpa ni na undu kuma nu ukyekye ku nggo Kristi à ni ingga nggo.

2

1 Imba ka hi nggo ingga i so cha ukpa kakami ni itu imba na anishirr bu Lawodikiya ba tuku abangga ba nggo a nise hi ingga kye.
2 Ingga i so na meme, wre ba bu gru kri gbangba na bu kpanye ni ikpa imbarr yi kakami. Na bu hi Kristi kakami. Ihi imbarr yi i bu du ba a yo isisurr kakami. Meme nggo, aba a ta hi Kristi wa ni itu ima, nggo Abachi a ssu ma zu sharri ba nggo.
3 Abachi à ka sha ihi tuku ukrizhizhi umaku wemi sharri nu umi Kristi ku.
4 Ingga ko da ki imba ni ima yo di imba bu si du undurr a re imba mi na are ka imarr iwo hen. Are akama a ti marr ki nggi mi imba si wo ka hen.
5 Nu nggo imba i si so hi ingga na ashishi mi hen, izhi imungga yi i so ni imba ba. Ingga i nyarr kakami nu nggo ingga i hi nggo imba i ko zirr ndindi, nu nggo imba ka zirr, tuku nu nggo imba so kri gbangba ni iyo isisurr imba yi nu Kristi ku.

Imba bu so meme yo ni Kristi ku

6 Nu nggo imba i kpa Kristi Yesu ki Atiko amba, imba bu nggurr atu bi ni zirr na ku.
7 Surr injinja imba yi nu umi ku Kristi ku rri kuma nu umi, ni na uwa yo ki uni du imba tsitsirr wa. Kaki kyekye ni iga imba yi nâ ta si nggo a bre ki imba nggo. Imba bu di nyarr ttuttumi ku Abachi.
8 Si du undurr a na imba ki agarr na re imba na are ka marr iwo, nggo anishirr ngga gri ka zhi na amarr ambarr hen. Itsarr yi nggo i zhi na amarr ka unushirr, ni

zhi nu umimi wa nggo a so gri ingbingbru inggi yi nggo, ni si zhi nu Kristi ku hen.

9 Aseki ka we nggo a sa ka Abachi à so nu Kristi ku we nggo a so nu ukpa ku unushirr.
10 Abachi à ni imba iso ijiji nu nggo à gri imba ni nggurr bi ni Kristi ku nggo. Kristi yo à gri ukyekye ku ihru atuttu ni ingbingbru yi.
11 Kristi a ttu imbwimbwe ndanda imba yi nggo i di du imba ila ure nggo a glo, nâ ta si nggo a yo ku uvuvurr nggo iji na sha inina ikpa glo ku nu ukpa.
12 A zzu imba na amasirr wa nggo, uwa a si na ta a zzu imba ni ibe mu ni Kristi ku, na gɨ imba gru na ku meme ki aheḛhe. Imba i kpanye di Abachi a se nu ukyekye ku nggo u gɨ Kristi gru ni ibe yi nggo. Ima yo i du Abachi a gɨ imba gru nu Kristi ku ki aheḛhe.

13 Ila ure i du imba kaki aku, ni si si anishirr ba Abachi hen. Abachi à du Kristi ka imba ki atsitsirr, na nggurr ila ure i imba yi zhi we.
14 Kristi à kpurr uhla ku ila ure ku nggo a charr zu ki inta azhi. Na vu ila ure ima na share ku ukpa nu unkunkurr ku nggo a klo ma nggo.
15 Nu unkunkurr ukuma yo i Kristi a tsi na vu ankpinkpye na atuttu bi ingbingbru angga ba anggurr. A bri kago na ba na du anishirr a kye ba na ta a di na ku agarr nggo a vu ba ni iku nggo.

16 Uwa a si ni ima yo imba si du undurr mu a bre ki imba inkindirr yi nggo imba ta ri ni so hen. Ni si du undurr mu a da ki imba ivi yi nggo i si i Abachi hen. Ni iga yi nggo imba na yi nu uhwa uheḛhe ku tuku Azhibarr a Isu ani Yahuda wa hen.
17 Aseki akama wemi a si iyu mu i aseki ka nggo a taka nga ni ichi nggo. Inkindirr ijiji yi inggi i si Kristi.
18 Si du undurr wanggo a di na chĕ ni imu mi, na di kuttu ku abitu ba Abachi ba ngga ki Abachi ama wa, imba bu si du undurr uwama re imba na di imba i ssu azadi amba ka hen. Unushirr ni na meme wa à di ga angba ssu na abubo gigyemi. Isisurr ima yi nggo i si ni izhi ndanda i di du ma a si ssu na amarr ndanda.
19 A si di nggurr bi na ampu ukpa a Kristi wa zizo hen. Uwa yo a si itu ikpa yi we, na di ssu nu ukpa ku we ni inina ikpa yi na achi ka gri ni inkla iyirr zizi, na du ukpa ku so furr nâ su nggo Abachi à zha nggo.

Iso tsitsirr iheḛhe ni Kristi ku

20 Imba i ka ttu ni Kristi ku ba, ziza a ka kpa imba ttungo na ango ka anazhi ba nggo a so hru ingbingbru yi nggo, anggi mu i du imba i na aseki ka ingbingbru ka nggo ddu imba di:
21 “Si sa ungo ni inggi hen! Si la inggi yi kye hen! Ni si vu inggi yi gri hen!”?
22 A ti na undu na aseki angga ka, aseki akama a sama nu undu zizo. A si are ka tsarr iso nggo anishirr ngga a na ka, imba i cha ukpa na ka da angginggi?
23 A zzu na ti iga are angga ka inggi i si inkindirr izizi yi nggo unushirr a bu na. A zzu na ti iga are akama i di du unushirr a kpanye na Abachi ku mwe ma, na si chĕ, na si ttu ukpa ttungo na na aseki tankpami hen. Are ka tsarr iso akama a si si nu ukyekye ku han inta ni na aseki amimi ka nggo inta di zharr na ka nggo hen.

3

Iso iheḛhe imba yi nu Kristi ku

1 Nu nggo a gɨ imba gru ni ibe ni Kristi ku, imba yo isisurr imba yi na aseki angga ka nggo a si ka unkplassu nggo. Kristi a so ni ittu yi nu ungo rri ku Abachi.
2 Yo isisurr imba na aseki ka unkplassu ka nggo a si si ka ingbingbru inggi yi hen.
3 Imba i ka kɨ ba, aba a zu imba sharri ni Kristi ku nggo a se na Abachi ku nggo.
4 Kristi nggo à si iso tsitsirr imba yi, na à taka nggurr ssuzzu nggo, na taka sha inkpinkpye ima yi a ni imba.

Iso iheḛhe tuku ikuku yi

5 Uwa a si ni ima yo imba bu ngɨ aseki ka imbwimbwe ka nggo ukpa ku u zha na ka nggo. Aseki akama ngga a si: izha amba ni iga aniru, ni ina umimi tuku amarr amimi, ni izha ina umimi aseki tuku iki awa. Izharr inkindirr i si nâ ta si ina inkindirr ima ki azhi amuwa.
6 A si ni ima yo Abachi a di ki unfu na abangga ba nggo a so di na ndanda aseki angga ka.
7 Imba mi i di na aseki akama ni iso imba i kuchi yi.

8 Ziza nggo imba bu du ma ni na aseki angga ka: unfu, ugbugbu isisurr, ihru unushirr ni ine, ina unuma ki undanda, tuku ukpakpa are.
9 Si ki ku ikpa imba imu hen. Imba ka ba ttungo ni iso imba yi ila ure yi tuku ina aseki ka nggo imba i di na ka ni ikuchi yi ba. Nâ ta si nggo anishirr a ttu ankru kuku glo, imba mi bu ttu ila ure imba yi glo.
10 Imba si aheḛhe mu. A ka imba ki aheḛhe, na na imba kaki nâ ta si nggo uni na imba wa à se. Iso iheḛhe imba yi i ta gri ki imba ihi Abachi ijiji.
11 Ni iso iheḛhe inggi yi, abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a si si nanka na ani Israila ba hen. Abangga ba nggo a yo ba iji na abangga ba nggo a si yo ba iji hen, a su ungo uyirr yo. Abangga ba nggo a zhi ni igbu nu Sitiya* nggo, na abangga ba nggo a ni so nâ ta si ininazzu, na agarr na abangga ba nggo a si si agarr hen. Kristi à so na abiga ba we, na a mri aseki ka wemi.
12 Abachi a kpanye ni imba ba, na ttu imba ki anishirr ama nanka. Ni ima yo, imba bu ki itito, ni na wre ku abanu, ni si gɨ atu hen, ni na chě, ni vu atu gri.
13 Imba bu kpa ikpa yo. Ni nggurr zhi ku uwanggo nggo a kpala ki imba nggo. Si kpamusu hen, Kristi à nggurr zhi ki imba, imba mi bu nggurr zhi ku abanu meme.
14 Imba bu na aseki angga ka wemi. Inkindirr inkpi sha inggi i si di imba bu kpanye ni ikpa. Ikpanye ni ikpa yi i ta nggurr imba bi ki yirr na ti nggo i ka se nggo.
15 Du isu isisurr yi nggo Kristi à ni imba nggo i bu hru amarr amba ka. Nu nggo Abachi à yo imba wemi di imba bu ni so iso isu isisurr nâ ta si ankla ka ampu akpa ayirr. Imba bu nyarr ku Abachi.
16 Du ure ku Kristi ku u so ki imba ni isisurr, ni bu na imba ki krizhizhi. Tsarr anishirr nu ure umaku ni nggurr ikpa na ku. Nyarr ku Abachi na asarr amba ka. Ru asarr ka igbyarr asa, na asarr ka Yesu tuku asarr ka nggo a zhi ni Izhi i Abachi.
17 Uwa ta sa anggi mi imba ko na, ni ko re, ka aseki ka nggo imba so na ka, imba bu na ni isa i Atiko Yesu, ni so nyarr ku Abachi Aki wa.

Iko i uniga

18 Amba, imba bu wo ku aniru amba ba ure. Uwama yo a si inkindirr yi nggo i wre abiga a bu na yi nggo.
19 Aniru, imba kpanye na amba amba ba. Ni si hru ba varr varr hen.
20 Amumarr, imba bu wo ku akiki amba ba ure na aseki ka wemi. Abachi a di nyarr ima yo.
21 Akiki imba bu si di ki ku amumarr amba ba unfu hen, wre ba bu si su ukpa hen.
22 Agarr, imba bu wo ku akiko amba ba ni ingbingbru yi ure na aseki ka wemi. Imba bu na aseki ka nggo ta su ku akiko amba ba isisurr ttuttumi. Si wo ure, wre ku anishirr mu a bu hi du ùwà wo ure hen. Imba bu kru isisu i Atiko ni na ku akiko amba ba undu ni isisurr iyirr.
23 Inkindirr yi nggo imba ti na, imba na yi ni isisurr iyirr. Na zzu di imba i so na ku Abachi, ni si so na ku anishirr mu na yi hen.
24 Si kpamusu hen, Atiko wa à taka ni ni imba azadi, imba taka kpa inkindirr yi nggo Atiko wa à zu ku anishirr ama ba nggo. Kristi yo à sa Atiko ujiji wa nggo uwa di na ku undu ku nggo.
25 Uni na undanda, à taka kpa azadi ka undanda umaku. Abachi à di bre ki inta undanda umunta ku narrnarr, na si di hlahihla hen.

4

1 Imba nggo i zu agarr nggo, imba na ba zizi ni hru ba yo. Si kpamusu du ùwà mi i si na Atiko meme nu unkplassu hen.

Inkindirr yi nggo abiga a bu na yi nggo

2 Si ba ttungo ni ibarr Abachi hen. Imba so gbye yi ni si so ba kahre hen. Nyarr ttuttumi ni ibarr imba yi.
3 Barr ki inta Abachi meme, wre ku Abachi a bu na anko wa nggo inta ta bre ure umaku nggo. Uwanggo yo a si ure ku nggo Abachi à zu ku sharri ni itu yi Kristi, uku yo du ingga kri ni iharr.
4 Barr di Abachi bu du ingga i re are angga ka krizhizhi na ka wre iwo. Uwa yo su undu mungga ku.

* **3:11** *Sitiya:* Anu Sitiya ba a si anishirr angga ba nggo a hi ba ku umimi umbarr ku.

5 Imba bu hi iso yi nggo imba ta so yi na
abangga ba nggo a si kpanye ni Kristi ku
hen.
6 Imba ti ta re na anishirr ba, imba du ure
umba ku u wre iwo ni bu si su uzizi. Imba
bu hi ikasa yi nggo imba i taka sa ku undurr
wa nggo a zhi imba inkindirr yi nggo.

Ichi ikikre

7 Uzayirr munta gbangba wa, Tikiku,
nggo a yo isisurr na kri karrkarr nu undu
ku Atiko ku, a ta bre ki imba are ka ni itu
mungga.
8 Ima yo i di ingga i so tu ma nga ni imba
ba di imba i hi nggo inta i se nggo, ni bu ni
imba ivu isisurr.
9 A so nga tuku uzumbirr amba unuma,
Onesimo. Onesimo nggo à su uyirr ni imba
ba ni yo isisurr nu undu ku kakami nggo.
A ta bre ki imba aseki ka we nggo a so la ni
inta ba ni inggya nggo.

10 Arristaku nggo inta i kri ni iharr yi ndo
nggo, a so chi imba, tuku Marrku, umlama
a Barrnaba. (Ingga i ka da ki imba ba
inkindirr yi nggo Marrku à ti nga, imba na
yi nggo. A ti nga imba kpa ma na ango aha.)
11 Yesu, nggo a di yo ma di Yustu a so chi
imba meme. Anishirr atarr angga ba yo
mre a si ani Yahuda ba nggo a kpanye nu
Kristi ku na na undu ni ingga ku ni Ittu i
Abachi yi. Na so zi ingga kakami na su ki
ingga isisurr.
12 Ipafra a so chi imba. Uwa mi a su
uyirr amba yo na so nâ ta si uvurr iko a
Yesu Kristi. A di barr ttuttumi ki imba, da
Abachi bu di imba kri ngbangba, ni furr ni
iyo isisurr, ni na inkindirr yi nggo Abachi
a zha di imba bu na yi nggo.
13 Ingga mi ka shi ku azhi nu undu
umaku ni imba ba, tuku unggo ku nggo
a na ku anishirr bu Lawodikiya tuku Hi-
rapoli ba nggo.
14 Luka, uzayirr munta uni ni ahun wa,
nggo inta kpanye na ku kakami, tuku Dima
a di ingga bu chi imba.
15 Chi ki inta amuya ba nu Lawodikiya.
Ni chi Nimfa na abiga ba nggo a di nggurr
bi ni iko ima yi nggo.

16 Imba ti bre ungbamvu unggo ku kre,
imba bre ku abiga ba nu Lawodikiya mi na
ku meme. Imba bu kpa ungbamvu ku nggo
ingga i charr ku abiga ba nu Lawodikiya
bre meme.
17 Da ku Akipu di a bu kri karrkarr na kre
undu ku nggo Atiko à nu ma nggo.
18 Ingga, Bulu, i charr ichi inggi yi nu
ungo umungga. Imba si kpamusu di ingga
i kri ni harr hen. Ingga i so barr di Abachi
bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba
Ure ku mẹmẹ

Bulu à bwu uki ku barr Abachi ku Tesalonika ku nu uzirr umaku uha ku. À charr ungbamvu unggo ku wre ku bu nggurr abiga ahẹhẹ ba du ba kri karrkarr ni iga yi. Bulu abwu uki ku barr Abachi ku na ki ase aha ka tarr yo mre na charr ungbamvu unggo ku.

Abiga ba nu Tesalonika a zha di aba a ta furr ni iga imbarr yi. Inkindirr iha yi nggo i so ki igbre ku abiga ba nu Tesalonika i si ure ku inga i Kristi i ha yi. Abanu a kye di Kristi à ta kanga korrmi ima yo i du ba a vri nu nggo amuya ambarr abanu a kɨ u Kristi à nise nga. A da di, “Inta i kpanye di Kristi à ttu na tasi zizo, ima yo i du inta i kpanye di Abachi à ta ka gri Yesu kye na abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo” *(4:14)*.

Bulu à charr ungbamvu unggo ku à da ku abiga ba du uwa à kpanye na ba, na gbyarr ba asa nu nggo a ka na kri karrkarr ni iga yi. Bulu à ddu ba di a bu di surr ashishi ka meme ku ikanga i Atiko, Uni kpa ttungo wa.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku anu Tesalonika ba ni isisurr ima *1:1-10*
Bulu à narr itu ima *2:1-16*
Aseki ka nggo a la nu nggo Bulu à ka zhi nu Tesalonika *2:17—3:13*
Itsarr ni itu i iso iga izizi *4:1-12*
Ikanga i Kristi *4:13—5:11*
Ure ku ikikre *5:12-28*

1 A si inta anu Bulu, u Sila tuku Timoti.

Inta ngga ko charr ki imba abiga ba nu Tesalonika. Ki imba nggo i si anishirr ba Abachi, Aki munta wa tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

Abachi bu ni imba uzizi tuku isu ima yi.

Uzirr tuku iga i anu Tesalonika ba

2 Inta di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba wemi. Ni so di barr Abachi ttuttumi ni itu imba.

3 Inta ti barr Abachi ni itu imba nggo inta si di kpamusu ni i yo itu nu undu imba yi hen, tuku aseki ka nggo ikpanye imba yi i du imba i so na ka nggo. Tuku nggo imba i vu gri ni so surr ashishi na Atiko amunta wa Yesu Kristi ku nggo.

4 Amuya abiga, inta i hi da Abachi a kpanye ni imba ba na hla imba ki ama.

5 Uwa a si ni ima yo nggo inta i gri ki imba Ure ku wre ku. Uwa a si si are amunta aka yo mre a di imba i kpa ku hen. A su ukyekye ku Izhi Iwre yi, u ku yo u gri ki imba Ure ku wre ku, ni di imba i kpanye di inkindirr yi nggo inta i da ki imba i si meme yo jiji. Imba i hi iso yi nggo inta i so ni imba ba nggo. Iso ima i si ki imba inkindirr izizi.

6 Imba i ga aza amunta ka yo tuku ka Atiko ka. Ni iha imba yi mi, Izhi Iwre yi i di imba kpa ure ku Abachi ku ni inyarr.

7 Ina imba ima i du abiga ba nu Makidoniya tuku Akaya a zha da aba mi a ta na ina imba yi.

8 Ure ku Abachi ku nggo so zhi ni imba ba u si so kuma nu Makidoniya tuku Akaya yo mre hen, a wo iyo isisurr imba yi nu re ku Abachi ku kago ni ingbingbru yi we. A si zha di inta mu bu da ba inkindirr hen.

9 Anishirr abama na atu ambarr a bre nggo imba i kpa inta na ango ahaha ni inga imunta yi. Tuku nggo imba i kasarr, ni si di kye aseki anuma ki azhi amba hen, ni kanga ni ga Abachi ujiji wa nggo a si di ttu hen.

10 Ni di so bi inga zhi nu unkplassu i Uzuma wa Yesu nggo a gru ni ibe yi na kpa inta ttungo nu unfu ku Abachi ku nggo a taka nga ni bre amu ku ingbingbru yi we.

2

Undu ku nggo Bulu a na nu Tesalonika

1 Amuya abiga, imba mi i hi di inga imunta yi ni imba ba i si su undu ku gigye hen.

2 Imba i hi nggo a ki inta iha, na marr inta nu Filipiya bari inta i nga ni imba ba nu Tesalonika. Anishirr ba nabo a kà Ure ku wre ku, Abachi à ni inta ukyekye na di inta i bre ki imba ure ku sama ni isisu, ni iha ima yi mi.

3 I tsi ango yi nggo inta i tsi ki imba ni itu i ure ku Abachi ku i si si imu hen. Inta i si na

meme ni inkindirr inuma indanda nu umi ine umunta hen.
4 A su nggo Abachi à kpanye ni inta ba na di inta ngga i sa abi da Ure ku wre ku. Inta i si di na da anishirr ngga a bu kpanye ni inta ba hen. Inta na da Abachi nggo à hi umi ine umunta ku, uwanggo a bu nyarr.
5 Imba mi i hi di inta i si nga ni re ki imba are ka marr iwo mu hen. Iya, inta i si re wre ki inta bu kpa inklo mu ni imba ba hen. Abachi mi a hi.
6 Inta i si cha ukpa di imba ka undurr numa a bu gbyarr ki inta asa hen.
7 Nu nggo inta i hi di inta, abi ko na angu ka Kristi ba, i se nu ukyekye ku ibarr di imba bu zi inta, inta i ka ni si na meme hen. Nggo inta se ni imba ba, inta i si nâ ta si amumarr ngga ni si nâ ta si ayirr nggo à ssu amarr ma kye na ashishi.
8 Inta i kpanye ni imba ba kakami ni vu atu amunta wa ni, ni ima yo di imba bu wo ure ku Abachi ku. Imba i so ki inta ni isisurr kakami.
9 Amuya abiga, imba mi i ssu hi undu umunta ku tuku iha yi nggo inta i ki yi nggo. Inta i na undu na azhi ni ibittu, wre ki inta bu si tsutsarr imba di imba ngga bu ni inta aseki ka nggo inta i zha ka hen. Inta yo so bre ki imba Ure ku wre ku nggo zhi na Abachi ku.
10 Imba hi, a Abachi mi à hi undu uzizi umunta ku, tuku nggo inta i zirr wre ni imba abiga ba ba.
11 Imba i hi di inta i hru imba nâ ta si aki nggo a hru amarr ma.
12 Inta i bre ki imba are ka nggo a ta di imba i kri kyekye ni kri karrkarr, di imba bu so iso inggi yi nggo i ta du Abachi wa nggo a yo imba ni sha ittu tuku inkpinkpye ima yi a ni imba nggo, a bu nyarr ni imba ba.
13 A si ima yo di inta so di nyarr ku Abachi ttuttumi, nu nggo imba i wo ure ku Abachi ku ni inta ba ni si ka ku di u si ure ku unushirr mu hen. Imba i kpa ku di u su ure ku Abachi. Uwa a si meme yo jiji, uku yo so na undu ki imba abangga ba nggo i wo ku ni yo isisurr na ku nggo.
14 Imba amuya abiga, imba i si nâ ta si abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka nu Yahudiya, nggo a si abi Yesu Kristi ba nggo. Aba ako ambarr ba a ki ba iha ku iga yi, nâ ta si nggo aba mi a ki iha yi meme na ango ka anishirr ambarr ba.
15 Ani Yahuda aba yo a ngu Yesu Kristi tuku abi kpa are ba Abachi ba. Na ki inta iha kakami nu nggo inta i sa abiga ba nggo. A du isisurr i Abachi i vri na ba, na karr anishirr wemi.
16 Ni ima yo aba a zha da aba a ta han inta ni ibre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, Ure ku wre ku nggo ta kpa ba ttungo nggo. A na meme na du ila ure imbarr yi i ssu ma ni ito. Ni ikikre yi, ziza nggo unfu ku Abachi ku u ka nga na ba ba.

Bulu a zha du uwa ka kru ku rri na anu Tesalonika ba ba zizo

17 A ta si inta nanko, amuya abiga, nu nggo a tsɨ inta ki nanka ni imba ba mi, i tsɨ ki nanka ima i su nu kpa yo mre, inta ka ni so di hru imba ni isisurr. Imba i lo inta isisurr kakami inta i cha ukpa di inta ka hi imba zizo.
18 Inta i zha di inta i ta ka nga ni imba ba. Ingga Bulu i so di ta ukpa a si si ankpa yirr hen, di ingga ta nga ni imba ba, u Isheta a di lo ingga zu.
19 Mremremu, anggi mu taka si iyo isisurr tuku inyarr imunta yi? A si si imba yo hen! Inta taka ga angba na anggi mu ki azadi amunta ka nu nggo inta taka kri na agẹ ka Atiko munta wa Yesu nggo à taka nga nggo? A si imba yo!
20 Yo-o, imba i ttu ki inta ishisha ni ni inta inyarr.

3

1 Ni ikikre yi inta i ma chankarr nu uzirr ku ni kye ni ka kuso nu Atina.
2 Ni tu Timoti uzayirr amunta ni ga wa, nggo à di na undu ku Abachi ku ni ibre ku anishirr Ure ku wre ku Kristi ku. Inta i tu ma di a bu ku zi imba na ni imba ukyekye, wre ki imba bu kri karrkarr ni iyo isisurr ni iga imba yi.
3 Inta na meme wre ku uyirr amba bu si ttu iga yi ttungo nu nggo a so ki imba iha ku iga yi hen. Imba mi i hi na atu amba di a su gbigbi mu inta bu ki iha ku iga munta yi.
4 Nggo inta i di si ni imba ba nggo ni marr da ki imba di a ta ki inta iha ku iga yi. Imba mi i hi di a ki inta iha yi jiji.

5 Ima yo i di ingga i tu Timoti. Nggo ingga
i vu isisurr chankarr ni gru tu ma di a bu ni
kye ka imba i si kingginggi ni iga imba yi.
Isisu i ki ingga di mi Isheta a ka re imba na
du undu umunta u kaki ku gigye ba.

Timoti à bre ki ingga are ka wre ni itu imba

6 Ziza nggo, Timoti a ka kazhi ni imba ba
ba, na gri ki inta are ka wre nu nggo imba i
yo itu ni ga yi ni kpanye ni ikpa. A ddu inta
di imba i di ri amarr azizi ni itu imunta. Na
da di imba mi i zha di imba ka hi inta nâ ti
inta i ko zha di inta ka hi imba nggo.
7 Amuya aniru na amba, meme nggo iyo
isisurr imba yi i di inta kaki akyekye ni ivri
tuku iha imunta yi.
8 Ziza nggo yo inta ka ttu unddunddu, nu
nggo imba ti kri ngbangba ni ga Atiko wa.
9 Inta ka nyarr ku Abachi kingginggi, nu
nggo imba i ni inta imẹ nyarr kakami na
agẹ ka Abachi?
10 Na zhi ni ibittu inta so di barr Abachi
di a bu di inta i sa ashishi ni imba ba, ni
bu na imba ki kyekye na ankla ka nggo a
klonyarr ki imba ni iga imba yi nggo.
11 Abachi Aki amunta wa na nkima, tuku
Atiko munta wa, Yesu à bu na ki inta anko
a inga ni imba ba.
12 Atiko wa a bu di imba i kpanye kakami
ni ikpa ni kpanye ni inkpu anishirr yi wemi
nâ ta si nggo inta mi kpanye ni imba ba.
13 Meme nggo à ta na isisurr imba yi kaki
kyekye, na ta du imba sama na ankizhi
na agẹ ka Abachi Aki amunta wa, nu nggo
Yesu, Atiko amunta wa, à taka nga ndo na
abangga ba nggo a si ama ba nggo.

4

Iso yi nggo Abachi a nyarr yi nggo

1 Ni ikikre yi amuya abiga, zirr uzirr ku
nggo inta i tsarr imba, wre ki imba bu su
ku Abachi isisurr. Ingga hi imba i di zirr
meme yo. Inta ko barr imba ni tsi ki imba
ango di imba bu na mri meme.
2 Imba i hi are ka nggo inta i bre ki imba
ni inkpinkpye i Atiko Yesu yi.
3 Wanggo yo a si inkindirr yi nggo Abachi
a zha di imba i ta na yi nggo. A zha di imba
bu so sama na ankizhi ni si di na aseki ka
ishisha hen.
4 Imba bu vu ukpa gri na anko anggo
nggo a si iwre na ta du anishirr a kye imba
ssu na ashishi.
5 Ni si kye ikpa imba yi ni imbwimbwe
indanda nâ ta si abangga ba nggo a si hi
Abachi hen.
6 Nu ure unggo ku, unuma a bu si ka
uzayirr uniga a mri na anko anuma hen.
Nâ ta si nggo inta i ka da ki imba ni ikuchi
ba di Atiko wa à taka ki abangga ba nggo a
so na aseki ndanda akama iha.
7 Abachi à si yo inta di inta bu so di zɨ iki
ni ikpa ku hen. A zha di inta bu sama na
ankizhi nâ ta si nggo uwa mi à se nggo.
8 Uwa si ni ima yo, uwanggo nggo à ti
kà na si kpa itsarr inggi yi hen, uwa si ka
unushirr mu hen, a ka si Abachi mu nggo a
ni imba Izhi Iwre ima yi nggo.
9 A ti si ni itu ikpanye ni ikpa, inta ka
charr ki imba anggi mu zizo? Abachi à ka
tsarr imba nu nggo imba ta di kpanye ni
ikpa ba.
10 Ingga i hi imba i kpanye meme yo na
amuya abiga ba wemi nu Makidoniya. Inta
i tsi ki imba ango amuya, imba bu na mri
meme.
11 Zu ni isisurr imba di imba ta so iso
imba ywi, ni so kuchi nu undu umba ku
ttuttumi. Ni na undu na ango amba ka nâ
ta si nggo inta i da ki imba nggo.
12 Imba ti na meme, anishirr ba nggo a
si si abiga hen a ta kye imba ssu na ango,
imba si ta so surr ashishi du undurr mu bu
zi imba ni inkindirr hen.

Inga i Atiko yi

13 Amuya abiga, inta i zha di imba bu hi
ure ujiji ku ni itu i abangga ba nggo a ka kɨ
ba nggo, wre ki imba bu si ba azhittu nâ ta
si abangga ba nggo a so sama ni inkindirr
yi nggo a so surr ashishi bi yi hen.
14 Inta kpanye di Yesu a ttu na tasi zizo.
Uwa si ni ima yo inta i kpanye di Abachi à
taka gri abangga ba nggo a kpanye ni Yesu
ku na ka kɨ ba, ssuzzu meme.
15 Uwanggo yo a si ure ku Atiko ku di:
Inta abangga ba nggo taka so tsitsirr na
azhibarr a inga a Atiko wa, inta i si taka
kuchi ku abangga ba nggo a ka kɨ ba hen.
16 Atiko wa ni itu ima à taka ji zhi nu
unkplassu, nu ukorr unkpi, ku ankpye a
abitu wa, ni ivirr ingba a Abachi wa. Abi kɨ

ba, nggo a kpanye ni Kristi ku, aba yo taka sa abi imẹmẹ ba nggo a taka tasi.
17 Inta nggo i so tsitsirr na attuttu ama wa, Abachi à taka gri inta ku nggurr bi na ba na akpa ka. Inta taka hun ku ttu na Atiko wa ku nu ussu, ni taka di so iso inggi na Atiko wa ku sese.
18 Imba bu di nggurr ikpa na are angga ka.

5

Ssu so bi inga i Atiko yi

1 Amuya abiga, ingga ta charr ki imba angginggi zizo ni itu i ivi tuku attuttu wa nggo aseki angga ka a taka la nggo?
2 Imba mi i hi ku atu amba di azhibarr a inga a Atiko wa a taka si nâ ta si unayi nggo a nye ni ibittu.
3 Anishirr a ti ko da di, “Inta i so su zizi,” mre na ta gru kakye abubo wa a ko kuhre. A taka si nâ ta si ingri nggi inga ku ayamba. A taka kru ba nu momonggo?
4 A ta si imba, amuya abiga, ni itu i azhibarr ama wa, imba i si si ni ibwu hen. Azhibarr a Atiko wa a si ta nga ki imba kpa mi nâ ta si unayi nggo hen.
5 Imba wemi i si anishirr abi ila i azhi. Inta i si si abi ibittu hen ni si si abi shi ibwu hen.
6 Ni ima yo, imba bu si di inta di kurr ina kurr ikurr i abanu yi hen. Inta bu so tsitsirr ni bu so na ashishi krizhizhi.
7 A si ni ibittu nggi anishirr a di kurr ina. Na si ni ibittu nggi abi hwa ahi a di hwa.
8 A ta si inta nanko, inta i si aba azhi, ni ima yo inta bu so tsitsirr na ashishi inkru. Inta bu du iyo isisurr munta yi na Abachi ku tuku ikpanye ni ikpa imunta yi a bu kri inta nâ ta si unggakpa ku ikri ankẹ ngga. Ni bu du iso so kye anko a ikpa ttungo ikikre imunta yi i bu si nâ ta si agbugba a kri itu nggo.
9 Abachi à si hla inta di inta bu kaki iha ku unfu ndanda umaku mu hen. Iya, a hla inta di Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu ka kpa inta ttungo.
10 A ttu na angu amunta ka, wre ku à ti kanga nggo inta ti ni so tsitsirr mi ka inta ka kɨ ba, inta bu ka ni so bi na ku.
11 A si ni ima yo, imba bu di inggurr ikpa ni zi atu amba wa na ti imba i so na ziza nggo.

Ure ku ikikre tuku ichi

12 Inta barr imba amuya abiga di imba bu kye abangga ba nggo a so na undu ku ni imba ba nggo ssu na ango. Abangga ba nggo Atiko wa a hla ba di a bu di tsarr anko na tsarr imba ure umaku nggo.
13 Kru isisu imbarr yi kakami ni ikpanye na ba ku undu ku nggo a na nggo. So su ni ikpa ku.
14 Inta da ki imba amuya abiga, di imba bu gbye ku abi so sama ni na inkindirr utu, ni zi abangga ba nggo a si abi isisu, du ba kaki kyekye ni zi abangga ba nggo a si si kyekye hen. Vu isisurr na anishirr ba wemi.
15 Si du unuma a na inkindirr indanda a han ku undanda hen. Iya, imba bu di na wre ku ikpa imba yi tuku anishirr wemi.
16 Di nyarr yi ttuttumi.
17 Barr Abachi ttuttumi.
18 Anggi mi ti nga ki imba, imba kpa yi ni inyarr, nu nggo uwama yo si inkindirr yi nggo Abachi à zha di imba bu na ni iso imba yi ni Yesu Kristi ku.
19 Si han Izhi Iwre yi ni na undu umaku hen.
20 Si kà are ka nggo a kpa ka zhi na Abachi ku hen.
21 Tsarr aseki ka wemi kye, ni hru azizi ka.
22 Ka atu amba wa glo na aseki amimi ka wemi.
23 Abachi ku itu ima, nggo à di nu anishirr iso su a bu du imba sama na ankizhi, na bu du izhi imba yi, ni isisurr imba yi, tuku ukpa umba ku wemi a bu kurr sama na abla ma ni inga i Atiko munta wa Yesu Kristi.
24 Uwanggo nggo à yo imba nggo à ta na meme. A ti da du uwa à ta na inkindirr, uwa ta na yi jiji.
25 Imba barr ki inta Abachi, amuya.
26 Nyarr amuya abiga ba wemi gri, ni chi ki ingga na ba ni imuyirr imunta yi.
27 Ingga tsi ki imba ango ni isa Atiko munta wa, Yesu Kristi, di imba bu bre ku amuya abiga ba wemi ungbamvu unggo ku.
28 Ingga barr di Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba

Ure ku mẹmẹ

Ikanga i Kristi yi i shi ibwu ku abanu shishemi. Iha yi nggo a so ki yi nggo i du ba a kye di ikanga i Atiko yi i ki ywhiywhirr ba. Na kye nu ungbamvu ku Bulu ku di Kristi à ta nga ziza nggo yo. Amarr akama yo a du abanu ambarr ba a so ba kahre na si ta ukpa ku na inkindirr i zi atu ambarr hen. A da di aba a so kye anko a inga i Kristi.

Ungbamvu unggo ku u ga ugo ku ungbamvu ku mẹmẹ ku. Bulu à charr ku wre ku a bu bwu ku anishirr ashishi ni itu i ikanga i Kristi yi. A da di umimi u ta tsarr ssu hun ma ni ito. Ankpye wa a si unushirr wa nggo a yo ma di "Umimi wa" *(2:3),* uwa yo a ta kri angbachi nu Kristi ku.

Bulu à kri karrkarr di, ni iha yi nggo a so ki yi mi, abi bre ungbamvu ba a bu kri karrkarr ni iga imbarr yi. Na bu na undu zha ila iri nâ ta si nggo uwa Bulu na abu undu abanu ba a so na nggo, na a bu si abi di na uzizi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ni itu i ikanga i Kristi yi *1:1-12*
Aseki ka nggo a ta hi ka bari i Kristi à kanga *2:1-12*
Itsi ango ni igbye utu *2:13–3:5*
Uzirr ku uniga tuku ichi ikikre *3:6-18*

1 A si inta anu Bulu tuku Sila u Timoti nggo i so charr ki imba abiga ba nu Tesalonika.

Imba nggo i si anishirr ba Abachi Aki amunta tuku Atiko wa Yesu Kristi.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr tuku ibarr

3 I wre inta bu di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba abiga ba. Inta bu na meme nu nggo imba i so furr kakami ni iga yi tuku ikpanye ni ikpa imba yi.

4 Ima yo di inta mi ku atu amunta i di nggurr ankẹ ni imba ba kago na aki ka nggurr bi ka Abachi ka, nu nggo a ki imba iha na tsutsarr imba ku iga yi, mi imba i ka ni yo itu ni si ba ttungo hen.

5 Ina ima yi i tsarr di Abachi à di na ku anishirr narrnarr, na a taka bre imba surr na anishirr azizi ama ba ni ittu ima yi nggo a ki imba iha yi na yi nggo.

6 Abachi à ta na inkindirr yi nggo si ijiji. À taka ki abi tsutsarr imba ba iha han ki imba meme.

7 Imba abangga ba nggo i ki iha yi nggo uwa a taka ni imba isu, na taka ni inta mi meme ni ivi yi nggo Atiko Yesu à taka nggurr surr zhi nu unkplassu na abitu ankpinkpi ama ba.

8 A taka ji ni irrirri iru nga ni ki abangga ba nggo a si hi Abachi hen iha, na abangga ba nggo a ka iwo Ure ku wre ku Atiko Yesu ku.

9 Iha imbarr yi i taka si ittu nggi i sese. Aba si taka hi ashishi ka Atiko ka, tuku ukyekye ku inkpinkpye umaku hen.

10 A taka si meme na azhibarr wa nggo à taka ji nga ni kpa inkpinkpye na anishirr ama ba ba. Abangga ba nggo a yo isisurr na ku nggo a taka gbyarr ku asa. Nu nggo imba i yo isisurr nu ure umunta ku, imba mi i taka se na ba meme.

11 Ima yo di inta di barr Abachi ni itu imba, di a bu kye imba ma nggo a ka yo imba ki anishirr ama. Inta barr di Abachi a bu zi imba nu ukyekye umaku, di imba na undu ku iwre ku pempe, nggo imba i yo isisurr di imba ta na nggo, iyo isisurr imba yi i zha di imba i bu na nggo.

12 Meme nggo imba i ta du anishirr a gbyarr asa ku isa i Atiko yi, uwa a ta gị imba ki tsa nu uzizi ku Abachi ku tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

2

Umimi unushirr wa

1 A ti si ni itu i ikanga i Atiko amunta wa Yesu Kristi, tuku nggo a taka nggurr inta bi na ku nggo, inta i tsi ki imba ango amuya abiga,

2 si kuchi ka ttudu na amarr amba ka hen, ni si wri kpakpa nu nggo a ti da ki imba di azhibarr Abachi wa a ka ma ba hen. Abanu ta da di aba a wo inta i kpa

are akama kpikpa, ka bre ka bibre na are munta ka, ka charr ka chicharr nu ungbamvu.
3 Si du undurr unuma a re imba mi na anko numa hen. Anishirr a taka gru kri na kà Abachi, ni ika ikikre yi umimi unushirr wa, nggo a zu ma ku i ka rri nu uru, a taka nggurr surr. Inkindirr inggi yi i taka la bari azhibarr a Atiko wa a taka ma.
4 Umimi unushirr wa à taka kisa ku aseki ka wemi nggo anishirr a di kuttu na barr ka nggo tuku angga ka nggo anishirr a kye ka di a si ka Abachi, na ta hun so na kaki uttu. Na à taka rri ku so nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku na bre ba du uwa nggo à si Abachi wa.
5 Imba i kpamusu yi? Ingga i bre ki imba aseki angga ka wemi nu nggo ingga i ni di se ni imba ba mu nggo.
6 Imba mi i hi inkindirr yi nggo i han umimi wa ni inga yi. À si ta gru nga ivi ima yi i nise ma hen.
7 Ukyekye ku ikà iwo unggo ku u ka gru so na undu sharri ba. U wanggo nggo so vu ma hru a ta so di han ma meme yo ma na azhibarr wa nggo a taka ka nado.
8 Meme nggo umimi wa à taka nggurr surr, nggo u Atiko Yesu à taka ttu unddunddu yo a surr ma. Inggurr surr i Atiko yi i taka ngu ma yo.
9 Umimi unushirr wa a taka nga nu ukyekye ku Isheta na a taka ni na aseki ka ikagri tuku ka ku ayisurr ka imu.
10 Aseki amimi ama akama a taka re anishirr abi nga anko gri ku ngu yo, na ta kɨ nu nggo a kà na si kpanye nu ure ujiji ku nggo ka kpa ba ttungo hen.
11 A si ima yo i du Abachi à gri ba ika ttudu na du ba kaki arrurru, na kpanye ni inkindirr i imu.
12 Aba wemi nggo a si kpanye nu ure ujiji ku hen, na nyarr ila ure a ta kɨ.

Kri ngbangba yi

13 Amuya abiga, a su gbigbi mu inta bu nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba nu nggo Atiko wa a kpanye ni imba ba nggo. Nu nggo Abachi à hla imba yo ni imɇmɇ yi ki abi kpa ttungo, na du ukyekye ku Izhi umaku u so na imba ki anishirr ba Abachi ni so di ngla imba zzu ku iyo isisurr imba yi nu ure ujiji ku.
14 Ure ku wre ku nggo inta i bre ku anishirr nggo, Abachi à du u ku yo u yo imba nga na ku, wre ki imba bu ka kpa inkpinkpye i Atiko amunta wa Yesu Kristi.
15 A si ni ima yo amuya imba bu kri kyekye na aseki ajiji ka nggo inta i tsarr imba ni charr ki imba nu ungbamvu umunta ku nggo.
16 Atiko amunta wa Yesu Kristi ku itu ima tuku Abachi Aki amunta wa nggo, ku ina wre ima yi, uwa kpanye ni inta ba, na ni inta isu isisurr inggi yi, nggo sama ni ikikre tuku inkindirr i surr ashishi izizi.
17 Inta barr di a bu ni imba isu isisurr, na bu ni imba ukyekye ku ina aseki azizi ni bre aseki ka zizi.

3

Barr ki inta Abachi.

1 Ni ikre yi amuya imba bu barr ki inta Abachi, wre ku ure ku Atiko ku u bu zirr kago, ni bu na inkindirr iwre na ankla ka nggo a ti wo ku nggo, nâ ta si nggo u na ki imba nggo.
2 Barr ki inta zizo di Abachi a bu kpa inta ttungo na ango ka amimi na ndanda anishirr. A si si anishirr wemi mu a kpanye nu ure ku hen.
3 Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da yi zu du uwa à taka na nggo. A ta na imba ki kyekye, na à ta kri imba na ango ka umimi ka.*
4 Inta iyo isisurr na Abachi ku di imba i so na inkindirr yi nggo inta i bre ki imba ni ta di na yi ttuttumi.
5 Atiko à bu gri isisurr imba yi kuma ni ikpanye na anishirr nâ ta si Abachi, ni bu vu isisurr gri nâ ta si Kristi.

Si so sama ni na undu hen

6 Inta i da ki imba amuya ni isa i Atiko amunta wa Yesu Kristi, si chi ki ywhiy-whirr na amuya ba nggo a si abi isanko na si di na inkindirr yi nggo inta i tsarr imba nggo hen.
7 Imba mi i hi ku atu amba di i wre imba ga aza amunta ka. Nggo inta i di se ni imba ba nggo ni si di ki isanko hen.

* **3:3** Kye zizo *Yohana 17:15.*

8 Inta i si kpa inkindirr iri nu undurr ku
sama ni ihan inkindirr hen. Iya, inta i si na
meme hen. Inta i di na undu ni ki iha na
azhi ni ibittu, wre ki inta bu si ki undurr
iha ni imba ba hen.
9 Inta i kà mu, inta kà ikri ki imba di imba
bu zi inta ma. Inta i si na meme hen, wre ki
imba bu ga aza amunta ka nu uzirr umba
ku.
10 Kye nggo inta i di se ni imba ba nggo,
inta i kri ki imba di, “Undurr a ti du uwa a
si ta na undu hen, uwa bu si ri ila hen.”
11 Inta da meme nu nggo inta wo da
amba abanu ba a si abi isanko. A si di na
undu inkindirr hen, na so di ki amparr yo
mre.
12 Inta i kri ku anishirr abama ni isa i
Atiko wa Yesu Kristi, ni gbye ba utu, di a
bu gru kri na zha undu ku ina na ango
ambarr, wre ba bu zi atu ambarr.
13 Uwa ta si imba nanko amuya abiga,
imba bu si ba ttungo ni ina izizi imba yi
hen.
14 Unuma a ta si na inkindirr yi nggo inta
i charr da ki imba nu ungbamvu unggo ku
hen, imba bu kye ma gri ni isisurr ni si chi
ki ywhiywhirr na ku hen. Na ku meme wre
ku ishisha i bu ki ma.
15 Si kri angbachi mu na ku hen. Gbye ku
utu nâ ta si uzumbirr nggo.
16 Atiko ki itu ima, nggo à di ni iso su, a bu
di imba di so su ttuttumi na anko ka wemi.
Atiko wa bu so ni imba ba wemi.

Ichi

17 Ingga, Bulu, nggo i charr ichi inggi yi
nu ungo umungga. Angba ama yo a tsarr
di a si ingga nggo i charr ungbamvu unggo
ku. Ingga i di charr angbamvu mungga ka
wemi meme yo.
18 Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu ni
imba wemi uzizi umaku.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Timoti

Ure ku mẹmẹ

Timoti à su kpama a Bulu. Zhi nu Timoti à si ankpye nu uki ku barr Abachi ku nu Afisa, u Bulu à tu ma di a bu ku re kisa ku abitsarr abi imu ba *(1 Timoti 3, 4).* Bulu à ko ssu anko du uwa à ta ka ku rri ni Timoti ku *(3:14, 15; 4:13),* na charr ungbamvu unggo ku wre ku a bu tsarr Timoti aseki anuma nu undu umaku, tuku nggo à ta kri karrkarr ni iga yi.

A tsarr ma nggo anishirr ba a ta di ngurr bi na gbyarr ku Abachi asa, na bu kri karrkarr na tsi na abi bre abi imu ba ba, na bu zirr zizi na anishirr ba nu uki ku barr Abachi ku.

Bulu asi charr ungbamvu unggo ku ku atu ambarr yo mre hen, ungbamvu ku u ta zi ankpinkpye na aki ka barr Abachi ka na ase amunta ka mi kye. U ta tsarr ba ihru anishirr tuku i gri undu ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Igbye tu ni itu i abitsarr abi imu *1:1-20*
Itsarr ni itu i ibarr Abachi tuku igbyarr ku Abachi asa *2:1-15*
Ina anishirr ki akikre tuku abi na undu *3:1-16*
Itsarr iso tuku undu ku uniga *4:1—5:25*
Undu ku uniga tuku ure ku nggo Bulu à re ku Timoti *6:1-21*

1 À si ingga Bulu, nggo su uni ko na angu ka Kristi Yesu, ni ida i Abachi ni kpa inta ttungo wa, tuku Yesu Kristi nggo inta iso kye ku anko nggo, à kpanye na di ingga i si uni ko na angu.

2 Ingga yo ko charr ku ùwà Timoti, uzumu jiji ni iga yi.

Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Atiko amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi na bu ki itito nu ùwà ku na nu ùwà isu isisurr.

Abitsarr aseki ka imu

3 Abanu ni igbu nu Afisa wa a so di tsarr anishirr ba itsarr imu. Ima yo i di ingga i ta so kuma nu Makidoniya ni da du ùwà bu sha so bari nu Afisa ka ni da ku anishirr abama du ba ba ttungo.

4 Iwre ùwà bu gbye ba utu du ba si so gigyemi na so di bre are ka ruku na di bre asa a anishirr ambarr aba sese hen. Ina ima i di gri iri anta. A si di zi undurr ni na undu ku Abachi ku hen. Abi yo isisurr mu a di na ku.

5 Ingga i ki ku ukorr unggo ku ma, wre ku anishirr a bu kpanye ni ikpa, i ikpanye ima i bu zhi ni isisurr tuku amarr azizi na bu si si imu hen.

6 Anishirr abanu a ka ugo nu itsarr ima ba, na so di re are ka ruku.

7 A zha da aba a ta tsarr anishirr are ka Abachi ka, na na gigyemi na si hi inkindirr yi nggo a so da yi hen.

8 Inta i hi di are ka Abachi ka à wre nu nggo inta ti na undu naka na anko azizi.

9 Si kpamusu hen, a si na ku anishirr azizi ngga are ka Abachi ka hen. A na ku abi kpala na anishirr amimi ngga are ka. A na are ka ku abangga ba nggo a si hi Abachi hen na rri so ni ila ure, tuku abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na Abachi ku, tuku abi zɨki. A na ka ku abangga ba nggo a ngɨ akiki na ayiyirr ambarr, tuku abi ngɨ anishirr,

10 na abangga ba nggo a di kurr ni ikpa. Aniru kurr na aniru ba, amba a kurr na amba ba, na abi vɨ anishirr ki agarr, tuku abi ki imu na abi shi azhi gigyemi, na abi bre aseki ka nggo are ka Abachi ka a si da meme nggo hen,

11 tuku abi bre aseki ka nggo a si kpanye nu ure uzizi ku nggo Abachi, uni gbyarr ku asa, à ni ingga nggo hen.

Bulu à nyarr ku iki itito i Abachi yi

12 Ingga i nyarr ku Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo à kye ingga ima uni na ku undu umaku na ni ingga ukyekye.

13 A ka si inkindirr, ingga mi ka si ma uni na undu ku Yesu ku hen. Ingga i di re are andanda ni itu i Yesu, ni di na ku abiga ba aseki ndanda. Ingga i di si unushirr umimi kakami. Ni ina ima mi, Abachi à si ki ingga iha na ti nggo à ka na hen. A si nu nggo ingga i si kpanye nu ure ku Abachi ku nggo hen, ni di na aseki akama ni ibwu, ni si hi inkindirr inggi yi nggo ingga i so na hen.

14 Atiko amunta wa à hi meme yo nggo
na na ki ingga uzizi umaku kakami, na
kpanye ni ingga ku na di ingga iyo isisurr
ni ga yi kakami ni kpanye ni Yesu Kristi ku
kakami.
15 Uwanggo à si ure ujiji mu nggo inta ta
kpanye di a si jiji. Ingga i ta da ki imba di,
Kristi Yesu à nga ni ingbingbru yi, wre ku
a bu ni kpa abi la ure ttungo. Ingga yo su
undanda kakami ambarr wa.
16 Nu nggo ingga yo i si uni la ure kakami
wa, ni ima mi Abachi à na ki ingga uzizi, na
si ki ingga iha ku ila ure imungga yi hen.
A na meme wre ku Yesu Kristi a bu tsarr
anishirr abangga ba nggo a taka kpanye ni
Yesu ku na kpa iso sese, di uwa à si di ki
unfu ta anko hen, aba bu ga aza amaka.
17 Ziza nggo, ingga so barr di inkpinkpye
tuku ukyekye a bu so ku Abachi, Uttu
wanggo nggo uwa yo na nkpama, à di gri
anishirr ba sese, na à si taka ttu hen, un-
ushirr ka si hi ma na ashishi hen. Du yi si
meme yo.
18 Uzumu Timoti, are ka nggo ingga i da
du ùwà bu ssu ka hi nggo a ka re ka ni itu
imuwa ba. Ùwà ti na inkindirr yi nggo are
angga ka a bre du ùwà bu na nggo, ùwà ta
kri ni tsi zizi mi nâ ta si uni ta iku uzizi nggo
ku Ure ku wre ku.
19 Ni ta kri karrkarr ni iga imuwa yi ni
isisurr izizi. Ni hi ni isisurr imuwa du
ùwà sama ni inkindirr inuma sharri. An-
ishirr abanu a kà iwo ku amarr ka umi ine
umbarr ku. Na na meme nggo na du iga
imbarr yi ngri uza na anko.
20 Abanu nu umi umbarr ku a si anu
Humenayo tuku Alezanda. Ingga vu ba nu
Isheta da a ti ki ba iha aba ta hi di i si wre
aba bu re are andanda ni itu i Abachi hen.

2

Anko azizi a barr Abachi

1 Uwa a si ni ima yo inkindirr imẹmẹ yi
nggo ingga ta da di imba bu na inggi i si di
imba bu gri iyi nga ku Abachi ni itu i abanu,
ni tsi ku ango du ma a na ba uzizi umaku,
ni nyarr ku Abachi ku aseki ka nggo a na
ku anishirr wemi nggo.
2 Barr Abachi ku atuttu na abanu ba nggo
a sa ankpinkpye a bi hru anishirr wre ki
inta bu so zizi, ni bu so su nâ ta si anishirr
ba Abachi ni zirr zizi na agẹ ka anishirr.
3 Ina ima i wre, Abachi ni kpa inta ttungo
wa à di nyarr yi kakami.
4 Abachi à zha di a bu kpa anishirr ttungo
we, na bu hi ure ujiji ku we.
5 Abachi wa à si uyirr yo. Undurr wa
nggo ka nggurr anishirr bi na Abachi ku a
si uyirr, uwa yo a si Yesu Kristi.
6 Uwa yo à ba itu ima à ni, wre ku a
bu sarr anishirr ikpa ttungo. Ima yo i du
anishirr a hi di, Abachi à tsarr ivi yi ma
nggo na kpa anishirr ttungo.
7 Abachi à ttu ingga, wre ki ingga bu si
uni ko na angu tuku unitsarr a abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen. Na da di ingga
bu kuma ku da ba ure ku Abachi ku. Uku
yo u su ure ku iyo isisurr ku tuku ure ujiji
ku. Wanggo à si si ire are mu hen. Ingga so
da su ure ujiji.

8 Ingga i zha di aniru a bu barr Abachi.
Anishirr abangga ba nggo ango ambarr ka
a sama na ankizhi a bu gị ka nu ssu sama
nu unfu tuku iri anta.

9 Ingga i zha di amba ba a bu surr iki izizi
nggo ta du anishirr a ta kye ba ssu na ango.
Na bu si ssu infunfutu imbarr yi bi ndanda
mi hen. A bu si klo inkpa na surr aseki ka
kri inklo nu ukpa nggo a ta du anishirr a ka
so kye aba yo mre hen.
10 Ayamba anggo nggo à ba du uwa a si a
Abachi, iwre ima inggi bu si na aseki azizi
ka nggo à di na ka nggo.

11 Amba a bu so chě na so di shirr atu
ywiywimi na abubo nggo a di bre are ka
Abachi nggo na bu si ri anta na abitsarr ba
ba hen.
12 Ingga si ta kpanye di ayamba a bu tsarr
aniru hen. Na bu si hun so ki ku aniru
ankpinkpye hen. A bu shirr atu ywiywimi.
13 Abachi à na Adamu kuchi na du
Hawawu.
14 Isheta wa à si re Adamu nggo mi hen.
À si ayamba yo à du Isheta à re ma, à na
inkindirr yi nggo Abachi à han ba da a bu
si na yi hen.
15 A ta si amba nanko, a ti kuchi ni iyo
isisurr imbarr yi na di kpanye na anishirr
na zirr zizi, sama ni izị iki, Abachi à ta kpa
ba ttungo ni ila ure imbarr yi nu nggo aba
yo a ngri uvuvurr wa.

3

Abi hru abiga ba

1 A di da su ure ujiji mu di, uwanggo à ti
zha du uwa ta hru inkpinkpye i abiga, un-
durr wama à zha su undu ku wre kakami.
2 Uni hru abiga a bu si na inkindirr yi
nggo ta du anishirr a glo ma hen. A bu garr
ayamba ayirr yo. Na bu vu ukpa gri na si
krizhizhi. A bu zirr na anko nggo a si ta
kpa ma chirr hen. Na bu di kpa abichirr na
ango aha ni iko ima yi. A bu hi itsarr abiga
ba kakami.
3 Na bu si si uni di so ahi kakami na hwa
hen, na bu si si uni zharr itsi hen. A bu si
chě na di so zizi na anishirr ba. A bu si si
uni zharr inklo hen.
4 A bu si uwanggo nggo ahi gri iko ima yi
wre. Na bu du amarr ma ba a si abi wo ure.
5 (Unushirr uwanggo à si hi gri iko ima
mu hen, à ka na ki angginggi na gri abiga
Abachi shishemi?)
6 A bu si si uwanggo nggo à si uhẹhẹ ni
iga Abachi hen. A ti si uhẹhẹ uwa à ta gru
gɨ itu. Igɨ itu yi i ta du Abachi à kà ma da na
ndanda mi nâ ta si a na ku Umimi wa.
7 Uni hru anishirr ba Abachi ba a bu si
unushirr wanggo nggo anishirr na abi mi
a si di kpa ma chirr hen. Meme nggo uwa
si ta jaku nu uddduddu ku nggo Isheta à ya
ku na ku nggo hen.

Abi zi nu undu nu Uki ku Ibarr

8 Na anko ayiyirr ama yo, anishirr a bu
kru isisu i abi zi nu undu ku ni iko i Abachi.
A bu si si aba angu aha hen. A bu si di so
ahi garrza hen. Ni si du izharr inklo i ttu
ku ùwà ashishi hen.
9 Isisurr imbarr yi i bu si ikikla sama
na amarr a ndanda. A bu so di yo isisurr
kakami di are ka nggo Abachi a bwu ka
tsarr inta nggo a si are ajiji.
10 Imba bu du ba a tsarr uzirr umaku kye
bari. Aba ta si hi inkindirr indanda bari
hen, imba nu ma undu ku.
11 Amba ambarr ba mi a bu si abangga ba
nggo anishirr a kye ba ssu na ashishi. A bu
si si abi re ndanda ni itu i anishirr hen. A
bu vu ukpa gri na yo isisurr iyirr na aseki
ka nggo a se na ka.
12 Uwanggo nggo a di zi nu undu ku iko
i Abachi yi a bu garr ayamba ayirr yo mre,
na bu gri iko ima yi wre ma.
13 Abangga ba nggo a na undu ku zizi
nggo a di nu ba inkpinkpye, aba di kri na
re ure ku Yesu Kristi ku sama ni isisu.
14 Ingga i hi di ingga i ki ywhiywhirr
i nga nu ùwà ku ba, ni ko charr ku ùwà
ungbamvu unggo ku,
15 wre ki ingga ti si nga korr hen, ùwà bu
hi nggo ùwà ta zirr na anishirr ba Abachi
ba ba. Aba yo si anishirr bi iko i Abachi uni
so sese wa. Aba yo a si ichi i ure ujiji ku.
16 Kye abangga ba yo a si aseki ankpinkpi
ka nggo Abachi à bwu ka tsarr inta. An-
ishirr we a di da ka, undurr ka si kisa na
ka hen.
Abachi à nga ki inta nu ukpa ku unushirr,
Izhi Iwre yi i kpanye da à na wre.
Abitu ba Abachi ba a hi ma.
Aba a bre are amaka kago ku anishirr.
Anishirr bi ingbingbru ba a kpanye na ku,
Abachi à ba ma hun ko nu unkplassu
ni nu ma inkpinkpye.

4

Bulu à gbye ku Timoti utu ni itu i itsarr imu

1 Izhi Iwre yi i da krizhizhi mi di ni ivi iso
nga yi, anishirr abanu a ta ba ttungo ni iga
anko Abachi wa, na ta wo ku anazhi bi imu,
na kakuma ni itsarr i anazhi yi.
2 Itsarr ima i zhi na abangga ba nggo a
di na aseki ka re anishirr na a si abi rẹ are.
Isisurr imbarr yi i kaki kpanana ni si hi
uzizi tuku undanda nanka hen, ni i si nâ ta
si inkpinkpu inklo nggi i wri gre ni itu inina
ikpa kaki kpanana i si wo ivri zizo hen.
3 A di han anishirr ni igarr, na han ni ri
aseki anuma. Abachi a na aseki akama di
abiga na abangga ba nggo a hi di ure ku
Abachi ku u su ure ujiji, a bu kpa ka ni ibarr
tuku inyarr.
4 Aseki ka nggo Abachi à na ka wemi a si
azizi. A ti kpa aseki ka ni inyarr, imba bu si
kà yi hen.
5 Kye ure ku Abachi ku tuku ibarr nggi a
kpa ka ki izizi.

Uni na undu uzizi a Yesu Kristi

6 Ùwà ti bre ku amuya abiga ba are angga
ka, ùwà ta si uvuvurr iko uzizi a Kristi Yesu.
Ùwà ta si uwanggo nggo a ho ma, uwa furr
nu ure ku Abachi ku, nggo u si itsarr izizi.

7 Si wo aseki ka nggo a si si ka Abachi hen,
na si are ka atiti amba. Ùwà bu di tsarr itu
imuwa na aseki ka Abachi.
8 Iwre unushirr a bu sha va ukpa umaku.
Iwre uwa bu di va ukpa ku ni iga yi ttut-
tumi. Ina ima i ta zi iso imuwa yi ziza nggo
tuku ni ichi.
9 Ingga i so da wanggo su ure ujiji uwa bu
kpa ku na ango aha ni kpanye na ku.
10 A si ima yo di inta i cha ukpa nu undu
ku kakami, nggo inta i yo isisurr na Abachi
uni so tsitsirr wa ku. Uwa yo à kpa anishirr
wemi ttungo kye na abangga ba nggo a
kpanye na ku nggo.
11 Ki ku ukorr ni tsarr ba aseki angga ka.
12 Si du undurr a kpa uwa chirr du uwa
i su uvutsa hen. Zirr uzirr ku nggo abiga
ba a ta ko kye uwa yo nu uzirr umbarr ku.
Nu ure tuku uzirr umuwa ku, ni ikpanye
na anishirr tuku iyo isisurr imuwa yi. Ni
du amarr amuwa ka à sama na ankizhi.
13 Di bre ku anishirr ba angbamvu ka
Abachi ka na abi bi ingga, ni bre ni tsarr ba
ure ku.
14 Inkindirr yi nggo Abachi a nu ùwà, ùwà
si kye yi varr hre hen. Abi kpa are ba a ka
re ka ni itu imuwa ba, ankpinkpye abiga ba
a ka sa ango nu ùwà ku ba.
15 Ùwà bu di na aseki akama kye nu
undu umuwa ku. Ni yo itu imuwa yi na
ka kakami wre ku anishirr wemi a bu hi
ikuchi imuwa yi.
16 Zirr ni bu kye iso tuku itsarr imuwa yi.
Ùwà ti di na meme, ùwà ta kpa itu imuwa
na abi wo ùwà ba ttungo.

5

Inkindirr yi nggo ùwà ta na ku abiga ba

1 Si re harrharr nu unushirr wanggo
nggo a chĕ na ùwà hen. Tsi ku ango nâ ta si
aki ni ngri amuwa nggo. Hru aniru atsitsa
ba nâ ta si amuyirr amuwa ngga.
2 Ni na ku amba ba nggo a chĕ mri ùwà
nggo nâ ta si ayiyirr amuwa. Na ku amba
atsitsa ba nâ ta si amuya amuwa, sama na
amarr ndanda.
3 Ùwà bu ssu amba ba ako ajiji ba nggo
sama ni inkindirr gri zizi.
4 Amba ba ko abama a ti si na amumarr
na ahinhan ambarr, undu ku imẹmẹ ku
amumarr abama na ahinhan ba u si i ssu
ayiyirr ambarr ba gri zizi. A ta na meme
nggo aba a ko han ku ayiyirr na ábáchí
ambarr ba azadi ambarr ka. Meme nggo
Abachi a ta nyarr ba kakami.
5 Ayamba a so na ako ajiji wanggo sama
nu undurr ni zi ma a di yo isisurr ima yi na
Abachi ku. Na so di barr ttuttumi di Abachi
bu zi uwama.
6 Uwa ti si ayamba a so na ako wa nggo a
ba itu ima a ni aseki ka ingbingbru ka nggo,
uwama ni so tsitsirr ima yi mi, uwa a si iku
mu.
7 Ùwà bu ki ku abiga ba ukorr na aseki
angga ka nggo ingga ta bre ku uwa ziza
nggo, wre ku uyirr ambarr bu si na
inkindirr yi nggo a ta glo ma hen.
8 Undurr wa nggo a si ssu amla ma tuku
amirr iko ama ba a gri zizi hen, undurr
uwama a kà iga ima yi a ta yo namri.
Undurr wanggo nggo à so na meme à ka
ka ugo anu iga yi ba, na si undanda mri
uwanggo nggo à si kpanye na Abachi ku
mremremu hen.
9 Ayamba a iso na ako anggo nggo ase ka
ingri ama ka a mri iso tani, ùwà bu charr
isa ima yi yo na amba bi so na ako ba ba. A
bu si ayamba anggo a garr ki ankpa ayirr
yo.
10 Aba a hi ma da a di na aseki azizi. A bu
si ayamba anggo nggo a hru amarr ma na
anko azizi. Na di kpa abichirr ni iko ma, na
na wre ku abi na undu ku Abachi. A bu si
ayamba anggo nggo di zi abangga ba nggo
a rri nu úrè, na ba itu ima yo ni na aseki
azizi.
11 A ta si amba abi so na ako atsitsa ba,
ùwà bu si surr asa ambarr wa hen. Abama
imbwimbwe i ti gru ba, aba ta garr na
kpamusu ni Kristi ku.
12 Meme nggo aba a jaku na si ta na
inkindirr yi nggo a shi azhi ni imẹmẹ yi di
aba a ta na yi hen.
13 A si si ima yo mre hen, amba abama a
kaki abi kru udi, na di ga ankonki na re are
angga ka nggo a si si ambarr hen, na re are
angga ka nggo a ka si re ka hen.
14 Ni ima yo ingga i ta zha di amba ba ako
atsitsa ba bu garr na ngri amumarr na ssu
ako ambarr wa gri, wre ku uni karr wa a si
ta hi anko a rẹ inkindirr indanda hen.
15 Kye amba ba ako abanu ba a ka ba iga
yi ttungo ba na ka di ga Isheta.

16 Ayamba numa nggo à si uniga à ti se na
amba abi so na ako ni iko ima uwa bu zi ba,
na si ka ba du ku abiga ba hen. Abiga ba a
ta zi amba abi so na ako ba nggo a sama nu
ungo na sama nu undurr ni zi ba ma.
17 Ankpinkpye ba nggo a so hru imba
zizi nggo, imba ka azadi ambarr kaki uka
uha. Ni na meme yo ku abi bre are ba tuku
abitsarr ba.
18 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku
di, “Si lo ku alando aniru anggo nggo a so
ssu ikiri yi bi angu amaka, ni han ma i ri
inkindirr hen,”* na charr di, “Ùwà bu ni uni
na undu wa azadi amaka.”†
19 Unushirr uyirr ti da ku uwa da ankpye
abiga a na inkindirr indanda, uwa bu si wo
ku hen. Anishirr a ti ma aha ka atarr nggo
a se ni inkla yi bari uwa wo ure umbarr ku.
20 Si glo abi la ure ba sharri hen, glo ba
ssuzzu na ábì, wre ku abanu ba a bu hi na
kru.
21 Ingga kri na agẹ ka Abachi na ka Yesu
Kristi tuku abitu ba nggo Abachi à hla ba
zu, ni ko tsi ango di imba bu na aseki angga
ka wre ku anishirr ba wemi, ni si ttu abanu
na ba zizi mri abanu hen.
22 Si narrma sa ango nu numa ku ni na
ma ki ankpye abiga hen. Ni si na inkindirr
yi nggo i ta du ùwà mirri ni ila ure i abanu
hen. Ùwà bu so sama na ankizhi.
23 Si so amasirr yo mre hen, nu nggo
ine imuwa yi tuku nggo ukpa di vri ùwà
ttuttumi, ùwà bu di sha so ahi ntsɨ.
24 Ila ure i abanu si di sharri hen. I di ku
ba ichi hun kuma na abubo a bre amu wa.
Ila ure i abanu i si di ssuzzu keke hen, i di
yo ba ni ichi ni ka so ga ba nu ugo.
25 Uwa a si meme yo ina uzizi i si di sharri
hen. Aseki azizi ka di kurr na ábì. Aseki
azizi ka nggo a di ssuzzu kakami na abi, na
a si di kurr sharri hen.

6

1 Abangga ba nggo a ti sa agarr a bu kye
atitiko ambarr ba ssu na ashishi, wre ku
undurr a bu si da inkindirr indanda ni isa
i Abachi yi tuku aseki ka nggo a tsarr abiga
ba hen.
2 Atitiko ba a ti si abiga, agarr ambarr ba
bu si ka ba ki abi rro ambarr da a si amuya
abiga hen. Ku ima yo mi agarr ambarr ba
bu na ba undu ku mri abanu ba. A bu na
meme, nu nggo abangga ba nggo a so zi ba
nu undu ku nggo aba mi a si abiga nggo
kpanye na ba. Imba bu tsarr ba ni re ba ni
itu i aseki akama.

Itsarr imu tuku izharr inklo

3 Unuma ti di tsarr imba na bre ki imba
aseki ka imu, angga ka nggo a si nanka na
are ajiji ka Atiko amunta wa, Yesu Kristi,
na si nanka na aseki ka Abachi ka.
4 Undurr uwama à si ni gɨ itu na si hi
inkindirr hen. À di zha ri anta na zha are
na anishirr ba ni itu i ankpi are ka. Ina
ima yi i di du anishirr a ki ishishi na ri anta
na di re ndanda ku ikpa. A so di kye ikpa
du unuma a ta na ku ukpama inkindirr
indanda. Na si di kpanye ni ikpa hen.
5 Anishirr abama a di tto izha are. Isisurr
imbarr yi i ka kaki imimi ba, na si di da ure
yo hen. Na abama ba, iga yi i si anko a zha
inklo mu.
6 Yo-o, ùwà ti ga Abachi ni si ni inyarr ku
aseki ka nggo ùwà i se na ka, ima mi i ta du
ùwà i si nâ ta si unushirr ni inklo nggo.
7 A si ngri inta ni inkindirr ni ingbingbru
inggi yi hen, inta i si taka ba inkindirr ni
ssuzzu na yi hen.
8 Uwa a si ni ima yo inta ti si ni inkindirr
iri tuku isurr inta bu da di abama ama ki
inta.
9 A bi zha da aba a ta si abi inklo a di ku ni
idangbla i Isheta na aseki ka nggo a sama
nu undu na ka du unushirr a jaku na ki iha.
10 Izharr inklo i di gri iha tankpami.
Izharr inklo iyo i du abanu a zirr nggangga
na ttu anko a iga wa ttungo na ku gburr iha
a ttu atu ambarr.

Bulu a nggurr Timoti

11 A ti si ùwà, unushirr a Abachi, ùwà bu
kru aseki akama, ni yo itu ni na aseki ka
wre, ni so iso i unushirr a Abachi. Kpanye
da Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du
ùwà a taka na nggo. Kpanye na anishirr.
Aseki ka ti kaki ndanda ùwà vu gri, ni so ni
na chě nu uzirr umuwa ku.
12 Tsi karrkarr ku iga yi. Si ba ttungo
ni iyo isisurr na Abachi ku ku iso sese yi
nggo a yo ùwà na yi nggo hen. Gri iso sese
ima yi ngbangba, ùwà ta kpa azadi ka nggo

* **5:18** Kye zizo *Are Ka Zizo 25:4.* † **5:18** Kye zizo *Luka 10:7.*

Abachi a taka nu ùwà ni ikikre yi du ùwà so
sese na ku nggo.
13 Ingga so tsi ku ùwà ango na agẹ ka
Abachi nggo à di du aseki ka a so tsitsirr
wemi nggo, tuku Kristi Yesu nggo a re na si
kru ugona Bilatu hen. Ingga ko da ku ùwà
di,
14 na inkindirr yi nggo are ka Abachi ka
a tsarr da a bu na nggo. Gri are ka Abachi
ka zizi sama na abla kakuma na Azhibarr
wa nggo Atiko amunta Yesu Kristi à taka
nggurr surr nggo.
15 Abachi mu à taka du ma a nggurr surr
ni ivi yi nggo à kye i wre ku nggo. Abachi
yo à si Uni hru anishirr we nggo à si uni
gbyarr ku asa, na si Uttu a atuttu na si Atiko
a atitiko we.
16 Uwa yo na nkima a di so sese, uwa yo a
si uru ku la ku nggo u di la ni han anishirr
ni ihi ma. Unushirr a nise hi ma na ashishi
kye. Unushirr ka si hi ma na ashishi hen.
Inkpinkpye nu ukyekye ku a se na ase a bu
si ama. Du yi si meme yo.
17 Da ku abangga ba nggo a se na aseki
ka ingbingbru ka shishemi nggo di, a bu si
gɨ atu hen na bu si yo isisurr imbarr yi na
aseki akama nggo a di ka nado hen. A bu
yo isisurr na Abachi ku nggo a di ga ki inta
aseki ka wre ka na si ttu ungo hen.
18 Da ku abi inklo ba nu ukorr unkpi di a
bu di na wre ku anishirr na bu di na aseki
azizi, na bu bwu ungo na tsu aseki ka nggo
a si na ka nggo a ga ku abanu.
19 A ti na meme aba ko ssu abubo zizi a
iso ambarr mu bi ni ichi. Na ta ka hi iso
iwre ni ichi. Ima yo si iso ijiji yi.
20 Timoti, ùwà bu ssu inkindirr yi nggo
Abachi à nu ùwà nggo gri zizi. Ni si di re
are ka nggo a si si ka Abachi hen, ni iri
anta inggi yi nggo i sama na achi. Anishirr
abanu nggo a yo iri anta ima gigyemi da di
i si ihi, uwa si si ihi ijiji hen.
21 Abanu a bre di aba a hi inkindirr, a na
meme nggo na du iyo isisurr ni iga imbarr
yi i ka nado.
Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Timoti

Ure ku mẹmẹ

Aseki atarr ka nggo a du Bulu charr ku Timoti ungbamvu unggo ku:

1. Bulu à si na nkpama (4:10, 11; Filipiya 2:20).
2. Bulu à gri abiga ba ni isisurr ku iha yi nggo à so ki yi.
3. À zha du uwa ta charr ku abiga ba nu Afisa.

Bulu à charr di akpukpama ba a bu ni rri nu uwa ku, na bu gri ku inggakpa icharr ima yi nggo a charr Azhi akuku ka, tuku Ure ku wre ku, i charr i Abachi inuma yi.

Bulu à charr ku Timoti di a bu kpa iha yi ka na kri karrkarr ni iga yi na ase andanda ka nggo a so nga nggo. À da di a ta si zu ichi iga yi zizi hen, iha ntsɨmi i ta ka ba glo ni iga yi.

Ùwà ti bre ungbamvu unggo ku, ùwà bu hi di ùwà i so bre su ure ku kikre ku nggo unushirr a Abachi wanggo à charr ku Timoti tuku abiga Kristi ba we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku Timoti *1:1-5*
Bulu à nggurr Timoti *1:6—2:2*
Icharr ni itu i uniga uzizi *2:3-26*
Ika Abachi yi nggo i so nga ni ichi *3:1-17*
Ure ku Bulu ku ikikre ku *4:1-22*

1 À si ingga Bulu, uni ko na angu ka Yesu Kristi nggo so charr ku ùwà ungbamvu unggo ku. À si Abachi nggo ku itu ima à hla ingga ki uni ko na angu ama, na tu ingga di ingga bu ku bre ku abanu iso sese yi nggo Abachi à da zu du uwa taka nu abangga ba nggo a yo isisurr nu Kristi Yesu ku nggo.

2 Ingga ko charr ku ùwà Timoti uzumu wa, nggo si ni isisurr imungga nggo.

Abachi, Aki wa, tuku Yesu Kristi, Atiko amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi, na ki itito nu ùwà ku, na bu nu ùwà isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi na charr di Timoti bi kri karrkarr

3 Ingga i nyarr ku Abachi wanggo nggo ingga so na ku undu ni isisurr izizi nâ ti akiki mungga a na nggo. Ingga so di barr Abachi na zhi ni ibittu na itu muwa.

4 Ingga ri amarr nggo ùwà i yì ashishi, ima yo i di ingga zha ihi ùwà, nggo ima ta ni ingga inyarr.

5 Ingga i si kpamusu nu nggo ùwà i yo isisurr ni iga yi hen. Ùwà i na nâ ta si nggo agugumi Loyisi tuku ayirr amuwa Yunisi a na nggo. Ingga i hi ùwà mi i so yo isisurr yi meme yo.

6 Ima yo di ingga so da ku ùwà di ùwà bu fu ini yi nggo Abachi à nu ùwà nggo ingga i sa ungo ni itu muwa nggo, du yi rri nâ ta si nggo uru di gru ntsɨ ni gru kaki uru unkpi.

7 Izhi ima nggo Abachi à ni inta i si di na inta ki abi kru isisu hen. Izhi ima yi ì di na inta ki kyekye, ni di du inta kpanye na anishirr ba, ni vu atu amunta gri.

8 Ni ima yo ùwà bu si kru ishisha ni da ka ibre ku anishirr ure ku Atiko munta wa Yesu Kristi hen. Ni si kru ishisha imungga nggo ingga kri ni harr hen. Ùwà mi bu ki iha ku Ure ku wre ku, nu ukyekye ku nggo Abachi à nu ùwà nggo na ti ingga mi ì so ki yi nggo.

9 Abachi à kpa inta ttungo na yo inta ki anishirr ama. A si si ku inkindirr zizi mu nggo inta i na ku hen. A si ku issubi tuku uzizi uma mu zhi ni imẹmẹ du ùwà à ta du Yesu Kristi à ni na ki inta inkindirr izizi.

10 Ziza nggo inga i Yesu Kristi Uni kpa inta ttungo wa iyo ì di inta i hi uzizi ku Abachi ku. Kristi à ka ittu nado na du ure ku wre ku i gri iso sese ssuzzu krizhizhi mi.

11 Abachi à ttu ingga di ingga i bu ku bre ku anishirr Ure ku wre ku, ingga bu si uni ko na angu tuku unitsarr.

12 Ima yo di ingga so ki iha inggi yi ziza, ni ki yi sama ni ishisha, nu nggo ingga hi uwanggo wa nggo ingga so ga ma nggo. Ingga hi di a se nu ukyekye ku ssu inkindirr yi nggo ingga i nu ma a zu bi azhibarr a ikikre wa.

13 Ga itsarr ijiji yi nggo ùwà hi ni ingga ku nggo, ni kuchi ni iyo isisurr ni ikpanye yi nggo imba i se na yi nu umi ku Kristi Yesu.

14 A nu ùwà inkindirr izizi. Du Izhi i Iwre yi nggo so tsitsirr nu ùwà ku, nggo i zi ùwà ssu yi gri ngbangba.

15 Ùwà hi di abiga ba we na anga ka Asiya
ka a kà ingga du. Ima yo du anu Fugelu
mi tuku Hemogeni a kru nado meme na kà
ingga du.
16 Ingga barr Atiko wa bu zi abi iko i One-
siforru ba nu nggo a di zi ingga ttuttumi.
Ishisha i si ki ma nu nggo ingga i kri ni harr
hen.
17 Nggo à rri ni igbu nu Roma wa ma yo,
na zha ingga kago na ni hi ingga bari.
18 Ingga barr di Atiko bu na wre ku One-
siforru na azhibarr a ikanga a Kristi wa.
Ùwà hi nggo à zi ingga nu nggo ingga di se
nu Afisa.

2

Uni ta iku uzizi a Kristi Yesu

1 Uzumu, Timoti, Kristi Yesu à na wre
ku ùwà, nggo ùwà so di kri kyekye ni iyo
isisurr imuwa yi na ku.
2 Are ka nggo ùwà i wo ingga ibre ku
anishirr na ka kago nggo, ùwà bu vu ka bre
ku anishirr zizi nggo aba mi a ta hi tsarr
abanu are akama meme.
3 Ùwà mi bu vu isisurr gri ni iha yi na ti
ùwà i si uni ta iku a Yesu Kristi.
4 Uni ta iku wa nggo kri nu undu nggo
à di zha du uwa à ta na inkindirr yi nggo
ankpye ama wa à zha yi nggo. Ni ima yo,
uwa si di rri na are ka anishirr ba ngga
nggo a si si abi ta iku hen.
5 Uni kru wa nggo a zu ba di a bi kru kye,
à ta si ga inkindirr yi nggo a da di a bu na
hen, uwa à si ta ri inkindirr nu u kru ku
hen.
6 Uni do wa nggo à cha ukpa kakami ni
do yi, uwa yo à ta si ni mẹmẹ ni gri ikiri na
nga ni iko.
7 Ùwà ti zu are ka nggo ingga i bre ku ùwà
ni isisurr, Atiko wa a ta zi ùwà na du ùwà vu
are ka gri we.
8 Si kpamusu hen, Yesu Kristi nggo a ngri
ma nu uga ku uttu Doda, a ta ma si ni ibe.
Uwanggo yo su Ure ku wre ku nggo ingga
di bre.
9 Nu nggo ingga di bre Ure ku wre ku,
uwa a si ima yo di ingga di ki iha ni ma ikri
na ache na ti ingga i si uni la ure. Meme mi,
ingga hi di undurr ka si lo ure ku Abachi ku
zu hen.
10 A si ima yo i di ingga so vu isisurr gri
na aseki ka we na atu a anishirr ba nggo
Abachi hla ba, wre ku Kristi Yesu bu kpa ba
ttungo. Aba ta so sese na Abachi ku, nggo a
ta nu ba inkpinkpye.
11 A da si ure ujiji mu di:
Inta ti i ka kɨ na ku ba,
inta ta so tsitsirr na ku.
12 Inta ti vu gri ni so ki iha,
inta taka si atuttu na ku meme.
Inta ti kisa di inta si hi ma hen,
uwa mi à taka kisa du uwa à si hi inta
hen.
13 Inta ti si si abi na ujiji hen,
uwa ta kri nu ujiji umaku meme yo.
Kristi ka si kisa ni itu ima hen.

Unu undu uzizi wanggo Abachi à kpa ma

14 Da ku anishirr ba, wre ba bu si kpa-
musu na aseki angga ka hen. Ni ttu ba
ukorr ni isa i Abachi di a bu si di vi na are
ka nggo sama na achi hen. Ina ima i si ta nu
ba inkindirr hen. I ta na isisurr i anishirr
nggo a shirr atu ki ndanda.
15 Kri karrkarr ni na undu ku nggo u
ta du Abachi à hi du ùwà i si unu undu
wanggo ishisha i si ki ùwà nu undu umaku
hen. Ni bu si uwanggo nggo à di tsarr ure
ujiji ku Abachi ku zizi.
16 Ùwà bu si shirr atu ku are arrurru na
ankalanttu hen. Are akama a di ka isisurr
unushirr glo na Abachi ku.
17 Itsarr ima i si nâ ta si unkpa ku nggo
u bwu ni so ri inina ikpa. Abanu abitsarr
abama a si anu Humenayo tuku Filetu.
18 Abama a kà itsarr i jiji yi na da di, itasi
yi i ka vu sarr ba, na du iyo isisurr i anishirr
yi i kaki ndanda.
19 Ure ujiji ku a Abachi ku u kri ngbangba
nâ ta si ingbinta i ibarr iko nggi nggo a
charr na yi di, “Atiko wa à hi abangga
ba nggo a si anishirr ama ba,” na charr
di, “Uwanggo à ti da di uwa a si unushirr
a Abachi, uwa bu ba ttungo ni na aseki
amimi.”
20 Ni iko inkpi a di zu agbugba ka ri
tankpami. A na anuma ka ni izinar-
riya tuku azurrfa, na si anuma ka nu un-
kunkurr, anuma ka a me ka ni imimi. A si
di yo ila na agbugba anuma ka tankpami
hen. Inkindirr izizi nggi i ti zzu bari aba a
na undu na ka. Anuma ka a so di na undu
na a ka ma yo ttuttumi.

21 Uwa a si meme yo na abiga ba ba. Uwanggo nggo à ti si shirr ku abitsarr imu ba atu hen, na ti vu itu ima gri, uwa à ta si nâ ta si igbigba izizi yi. Atiko wa à ta nyarr ma, inyarr ima i ta du a na ku Atiko wa undu umaku.
22 Kru share ku aseki ndanda ka nggo amumarr nze a di zha na ka nggo. Yo itu imuwa yi ni na aseki azizi, ni iyo isisurr ni iga, kpanye na anishirr ba, ni so ni isu isisurr na abangga ba nggo a ko barr Abachi ni isisurr iyirr di a bu zi aba.
23 Kà urrurru tuku iri anta i gigye, nggo imba hi da a di gri undanda uvi.
24 Uvurr iko a Atiko a bu si di vi na anishirr ba hen. A bu di na wre ku anishirr wemi, a bu si unitsarr uzizi nggo a ti na ku inkindirr indanda uwa si ki unfu korrmi hen.
25 Na bu di tsarr abangga ba nggo a kri azanyirr na ku nggo bwemi. Meme nggo Abachi à ta du ba a hi ikpala imbarr yi na ta kanga ni ga anko azizi wa.
26 Meme nggo amarr azizi a ta gru so nga ba, aba ta kru huzzu ni idangbla Isheta yi nggo a di vɨ ba na du ba a kaki abi wo ku uwa mu ure nggo.

3

Ivi ikikre yi

1 Ùwà bu si kpamusu hen. Iha i ta ka se ni ivi ikikre yi.
2 Anishirr a ta kaki abi kpanye na atu ambarr yo mre na ta zharr inklo. A ta kaki abi nggurr ankẹ na gɨ atu. A ta si abi sama na atu na di marr anishirr. A ta si abi kà iwo ure ku akiki ambarr. Inkindirr yi nggo a ti na ba aba a ta kpa yi chirr. A si ta kru isisu i Abachi hen.
3 Na si ta kpanye na anishirr hen. Ùwà ti na ba inkindirr aba a si ta ka du ku ùwà hen. A ta bre are angga ka nggo ka na isa unushirr ki ndanda. A si ta vu atu ambarr gri hen. A ta kaki amimi, na ta karr aseki azizi ka.
4 A taka re akpambarr surr du ba na aseki ndanda, na ta na aseki arrurru sama ni iri amarr, na ta ga angba na nggurr ankẹ. A ta kpanye na aseki ka ingbingbru ka mri Abachi.
5 A ta na aseki ba na abi da a bu da da aba a si abiga, na si ta kpanye nu ukyekye ku ure ku Abachi ku hen. Kru anishirr abama.
6 Abanu ambarr ba di rri na ako a amba abangga ba nggo si di ri amarr ta anko hen, na re ba surr ni ina undanda. Ila ure imbarr yi i de ba zu. Izharr aseki imbarr yi i ttu ba ashishi.
7 Amba angga ba di ga itsarr i hẹhẹ ttut-tumi, na si di hi ure ujiji ku hen.
8 Anishirr abama a kà ure ujiji ku nâ ta si nggo anu Janisi tuku Jambre a kri angbachi nu Musa ku. A si di ri amarr azizi zizo hen, na a ka jaku ni iga yi ba.
9 A si ta kuchi na aseki ka nggo a so di na ka hen. Ni itu i Janisi tuku Jambre, anishirr ba ta hi urrurru umbarr ku.

Are ka ikikre ka

10 Ùwà nanko, ùwà hi itsarr imungga yi, ni hi nggo ingga i so nggo. Uwa i hi inkindirr yi nggo ingga zha yi ni ingbing-bru inggi yi. Uwa ki ashishi hi nggo ingga i kri ni iga yi. Ni ivu isisurr gri, ni ikpanye na anishirr ba, ni ivu gri imungga yi,
11 nu nggo a ki ingga iha ku ure ku Abachi ku nggo, ni iha imungga yi mremremu. Ùwà hi aseki ka nggo anishirr a na ki ingga ni igbu i Antakiya, Ikoniya tuku Lisitra. Meme mi Atiko wa à kpa ingga ttungo na ba.
12 A si ure ujiji mu di uwanggo nggo a ti du uwa a ta ga Yesu Kristi, aba a ta ki ma iha meme yo.
13 Anishirr amimi abi re anishirr ba a si ta ba ttungo hen. A ta ki ku anishirr imu. Anishirr mi a ta ki ba imu meme.
14 Ùwà, nanko ùwà bu so kuchi ni iga yi meme yo nggo a tsarr ùwà, ùwà kpanye nggo. Ùwà hi abangga ba nggo a tsarr wa nggo.
15 Ùwà mi i hi Are ka Abachi ka zhi ni itsitsa mu, ni hi da are akama yo ka na ùwà ki krizhizhi, wre ku ùwà bu kpanye ni Yesu Kristi ku, meme yo uwa ta kpa ùwà ttungo.
16 Ankpi are ka angbamvu ka wemi a zhi na Abachi ku. Are ka we sa ka itsarr inta inkindirr yi nggo i si ijiji, na tsarr anishirr du ba hi inkindirr yi nggo i si indanda, na du ba ssu ina ndanda yi ki, na tsarr ba iso izizi,

17 wre ku unushirr wa nggo ti ga Abachi a
bu se na aseki ka we nggo ta du ma na undu
ku iwre nggo.

4

1 Nggo Yesu taka nga nye gri anishirr
ama ba nâ ta si uttu, uwa taka ni bre ku abi
so tsitsirr ba na abi kɨ ba amu. Ni ima yo,
na agẹ ka Abachi tuku Kristi Yesu ingga ko
da ku ùwà di
2 ùwà bu bre ure ku Abachi ku. Ka ivi
yi ti wre ka i ti si indanda, ùwà bu tsarr
ba umimi umbarr ku, ni kisa ba ni ila ure
imbarr yi, ni du ba a vu isisurr. Na meme
ni ivu isisurr, ni so di tsarr ba ndindi.
3 Ivi i taka nga nggo anishirr a ta kà iwo
itsarr izizi yi, na ta zha iwo inkindirr yi
nggo abangga a kye di wre ba nggo. A ta ga
abitsarr tankpami, aba a ta tsarr ba aseki
ka nggo a zha di aba a ta wo ka nggo.
4 A ta kà iwo ure ujiji ku, na ta shirr atu
na wo are ka imu.
5 Ùwà na anko a ti so na meme, ùwà bu
vu itu imuwa gri. Vu gri ni iha, ni na undu
ku uni bre Ure ku wre ku, ni na indu yi
wemi nggo abi na ku Abachi undu ba a di
na nggo.
6 A ti si ingga nanko, ivi imungga yi i ma
ba a so ba ingga a ni nâ ta si ininazzu ni to,
nggo a ka ba a to ba. Ivi i kuma imungga yi
i ma ba.
7 Ingga i tsi wre, ni kru ukru ku ku kre.
Ni kri karrkarr ni iga yi.
8 Ziza nggo a zu ki ingga azadi ka ibwa
cha ka nu nggo ingga zirr uzirr ku nggo
wre ku Abachi. Atiko wa yo su Uni bre
amu ujiji wa à ta turr ki ingga anzɨ na
azhibarr ankpi a ikanga ama wa. A si si
ingga na nkpamu mu taka turr anzɨ wa
hen, abangga ba nggo so di gbye ikanga
ima yi mi a taka turr ba na wa meme.

Ure uzizi ni itu i abiga Abachi ba

9 Ùwà bu ta ukpa ni nga ni ingga ku korr.
10 Dima à kà isisurr ima yi ka ko na aseki
ka ingbingbru ka, na ka ka ingga du ba,
na kuma nu Tesalonika. Krese à kuma nu
Galatiya, u Titu à kuma nu Dalimatiya.
11 Luka yo so ni ingga ku na nkpama.
Ùwà bu zha Marrku gri ki ingga. À ta ni zi
ingga nu undu ku nggo Abachi à ni ingga
nggo.
12 Ingga i tu Tikiku kuma nu Afisa.
13 Ùwà ti taka nga, ùwà gri ki ingga ankru
arire ka ttu umvru ka. Ingga i ka kà du nu
Karrpu ku nu Torrowa. Ka vu angbamvu
ka charr ka kye. Si kpamusu ni inggakpa*
yi nggo ingga charr na yi nu ungo hen.
14 Alezanda uni la ankpu inklo wa à na
ki ingga inkindirr indanda kakami. Abachi
mu à taka nu ma azadi ama ka.
15 Na ni bu kye ma, nu nggo à kri kar-
rkarr na varr ure ku Abachi ku nggo inta
i gri ku kakami.
16 Undurr a si chi ki ywhiywhirr na zi
ingga ni ibre amu imẹmẹ yi hen. A ga nado
na kà ingga du. Ingga so barr da Abachi bu
si glo ba ku ina ima yi hen.
17 Atiko wa à si kà ingga du hen. Uwa yo à
ni ingga ukyekye ku nggo ingga ibre ure ku
ni inggya wemi ku abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen. Uwa yo à kpa ingga ttungo
na angu ka iche.
18 Atiko wa si ta du inkindirr numa im-
imi i vu ingga farr hen, na ta gri ingga nga
zizi mi nu unkplassu, nggo a su Uttu. Nyarr
ku sese. Du yi si meme yo.

Ichi ikikre yi

19 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila na
abi iko i Onesiforru ba.
20 Irrasitu à ka so nu Korrintiya. Trofimu
à sama nu ukpa ukyekye ingga i ka ma du
nu Miletu.
21 Ta ukpa ni nga ni ingga ku bari ikɨ yi ka
ma. Anu Yubulu tuku Pudeni, u Linu tuku
Klawudiya a di ingga bu chi ùwà. Amuya
abiga abanu ba mi a so chi ùwà meme.
22 Ingga barr di Abachi bu zi izhi imba yi.
Ni barr di Abachi bu na wre ki imba we.

* **4:13** *Inggakpa:* Ungbamvu ku charr nggo a na ku nu unggakpa ku ivinta.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Titu

Ure ku mẹmẹ

Bulu nggo à gri ba iga yi ni mẹmẹ yi nga ni igbu nu Kreti. Igbu wa a si na atsutsu ka amasirr. Anu Bulu a kuma nabo tuku Titu nggo, u Bulu à ku ka ma du nabo di a bu ssu aki ka Abachi ka ki. Titu à si anu Girrki. Zhi nu undu ku Bulu ku yo u gri ma nga ni iga Kristi yi.

Ungbamvu unggo ku u ta nu Titu ukyekye ku hru aki ka Abachi ka nu Kreti. Ungbamvu ku u tsarr ma nggo à ta zirr na abangga ba nggo a karr iga yi nggo *(1:5; 2:1, 7-8, 15; 3:9).* U ta tsarr ma iso tuku uzirr ni iga yi. Gbye ku utu ni itu i abitsarr abi imu. Bulu à da ku Titu inkindirr yi nggo uwa à zu du uwa à ta na ku ni ichi *(3:12).*

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi *1:1-4*
Ina abanu ki akikre *1:5-16*
Ure ku abiga ba wemi *2:1-15*
Uzirr ku nggo abiga ba a ta zirr *3:1-15*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Abachi, tuku uni ko na angu ka Yesu Kristi, nggo i charr ki imba. Abachi à ttu ingga na tu ingga di ingga bu kuma ku zi anishirr angga ba nggo Abachi à hla ba nggo du ba a kri kyekye ni iyo isisurr imbarr yi. Na bu gru hi are ka Yesu ka nggo a bre ka nggo kakami. Ihi ima yi i ta zi ba nu uzirr ku nggo Abachi à zha di a bu zirr.

2 Iga imunta yi i si nu nggo inta ko surr ashishi di inta taka so sese nâ ta su nggo Abachi à da ki inta ni imẹmẹ ingbingbru yi nggo du uwa a taka di inta so sese. Abachi à ka si ki imu hen.

3 Abachi uni kpa inta ttungo wa à tsarr ivi yi ma nggo na da ure unggo ku, na ki ki ingga ukorr di ingga bu bre ku anishirr na ku.

4 Ingga i charr ku ùwà ungbamvu unggo ku Titu. Ùwà su uzumburr jiji mu ku ikpanye iyirr yi nggo inta se na yi ni itu i Yesu Kristi.

Ingga barr Abachi Aki amunta wa, tuku Kristi Yesu uni kpa inta ttungo wa di, a bu na wre ku ùwà na du ùwà so su.

Undu ku nggo Titu à ta na nu Kreti

5 Ingga i kà ùwà du ni igbu nu Kreti wa, wre ku ùwà bu kye are ka nggo a ni ji, ni ssu ka ki, ni bu hla ankpinkpye abangga ba nggo a ta hru abiga ba ni igbu yi nggo abiga ba a se nggo. Ni si kpamusu na are ka nggo ingga i bre ku ùwà hen:

6 Ankpye uni hru abiga a bu si unushirr wanggo nggo à zirr sama na abla. Na bu garr ayamba ayirr yo. Amumarr ama ba a bu sa abiga, na bu si sa abi na aseki ka ishisha tuku ika iwo hen.

7 Nu nggo uni hru abiga, uwa yo so kye undu ku Abachi ku, a bu sama na abla nu uzirr umaku. A bu si si uni gi itu tuku iki unfu korr hen. A bu si si uni di so ahi hen. Na bu si si uni zharr itsi tuku uni zharr inklo hen.

8 A bu si uni kpa anishirr na ango aha ni ko ma. A bu si uni na wre na di kpanye ni inkindirr inggi yi nggo i si izizi. A bu su ukrizhizhi, na bu zirr zizi na anishirr ba. A bu su Unushirr Abachi, na bu vu ukpa gri na bu si uni wo ure.

9 À bu gri itsarr yi nggo a tsarr nggo ngbangba. Ure ku wre ku u si ujiji. Meme nggo uwa a ta na undu na ku ni itsarr jiji na zi abanu. Na ta tsarr abanu ba nggo a kri azanyirr ni itsarr jiji yi da abama a nga anko.

10 Inkindirr yi nggo i du ingga i bre ku ùwà aseki angga ka, i si nu nggo abiga shishemi abangga ba nggo a ku ka zhi ni iga i anu Yahuda yi, na kri gbangba nu ure ku isarr iji ku, aba yo a kisa ni itsarr jiji yi, na so di re tankpami, na re anishirr mi na are akama.

11 Ùwà bu nggarr ito na ba du ba ki ywi na bu si na iga yi ttudu na ako anuma wa ni itsarr ndanda ima hen. A di na meme ni ishisha mi wre ba bu vu anishirr akpa inklo na kaki abi inklo.

12 Uyirr nu umi ku abi kpa are ambarr ba mi, anu Kreti, à da ure ukuma di, “Anishirr bu Kreti a si abi ki imu, na sa amimi, na si ininazzu ijiji. Na si abi sanko na zha di aba a ta so ri riri yo mre.”

13 Inkindirr yi nggo uni kpa are wa à da i su ure ujiji. Uwa si ni ima yo, ùwà bu di glo

ba kakami, wre ba bu kri ngbangba ni iga yi.
14 Na bu si kpanye nu uyo nu gigye wa nggo ani Yahuda ba a so di bre ba hen, na bu si wo are ka tsarr iso igbu ka unushirr wanggo nggo a kà ure ujiji ku hen. Aseki akama a ta ka isisurr i anishirr glo na are ajiji ka.
15 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na amarr ndanda, aseki ka we a sama na ankizhi. Uwa ta si abangga ba nggo isisurr imbarr yi i si na ankizhi, aba a si kpanye ni Kristi ku hen, isisurr imbarr yi ni ihi uzizi tuku undanda imbarr yi, a ka bi na kaki ankizhi wemi ba.
16 A di bre na angu di aba a hi Abachi, ùwà ti kye uzirr umbarr ku ùwà ta hi da a si hi Abachi hen. Abachi à karr uzirr umbarr ku. A sa abi kà iwo ku Abachi, na ka si na inkindirr inuma izizi hen.

2

Anko nggo abiga a ta zirr zizi nggo

1 A ta su ùwà nanko, ùwà bu tsarr abiga ba inkindirr yi nggo a si kpanye da a si itsarr ijiji hen.
2 Tsarr achiche aniru ba du ba a vu ukpa gri, na bu na aseki ka nggo anishirr a ta kye ba ssu na ashishi. A bu si krizhizhi ni iga yi, tuku ikpanye ni ikpa imbarr yi, na bu sa abi vu isisurr. Du ba a kri gbangba ni iga yi, na kpanye na Abachi ku, na bu nyarr ikpa gri kakami. Ivri ti se mi aba bu ka na kri gbangba ni iga yi.

3 Tsarr achiche amba ba mi meme yo, du ba a hru atu ambarr wa nâ ta amba abiga Abachi a di na nggo. A bu si sa abi na anishirr ki ndanda hen. Na bu si kaki agarr ku ahi hen. A bu sa abitsarr anishirr iso zizi.
4 Meme nggo imba tsarr amba atsitsa ba anko nggo a ta kpanye na aniru na amumarr ambarr ba.
5 Du ba na ki krizhizhi, sama na ankizhi. A bu sa amba abi garr azizi nggo a di hru ako ambarr wa, wre ku undurr a bu si re inkindirr indanda nu ure ku Abachi ku hen.
6 Ùwà bu re ku aniru atsitsa ba meme yo du ba si krizhizhi meme.
7 Ùwà mi ku itu imuwa bu yo agurr azizi nu uzirr umuwa ku we. Si ki imu hen. Ni si na ki irro ni bre ure ku Abachi ku hen.
8 Re are angga ka nggo undurr a si ta kisa na ka hen, wre ku a bi kà are amuwa ka a ti zha inkindirr indanda chankarr nu ùwà ku, meme nggo ishisha i ta ki ba.
9 Tsarr agarr ba du ba bu wo ku atitiko ambarr ba na bu na ba aseki ka su isisurr. A bu si ri anta na ba hen.
10 Na bu si ki ba ayi hen. Iya, a bu na inkindirr yi nggo i ta du atitiko ambarr ba a bu hi da a si azizi, na si abi kpanye na ba. Ina zizi imbarr ima i ta du anishirr we a kye itsarr i ure ku Abachi, Atiko uni kpa inta ttungo wa ssu na ashishi.
11 Kye Abachi a tsarr inta uzizi umaku nu nggo a na ku anishirr we anko a kpa ttungo.
12 Uzizi ku nggo Abachi à na ki inta u tsarr di inta bu si so iso imimi hen, ni bu si zharr ingbingbru inggi yi hen, ni bu su krizhizhi, ni zirr zizi ni isisu i Abachi na ase angga ka.
13 Inta bu di na meme bi inkindirr yi nggo inta i so bi yi i taka nggurr surr nggo, Yesu Kristi, Abachi amunta unkpi wa tuku uni kpa inta ttungo wa, à taka nggurr surr ni inkpinkpye ima yi.
14 Yesu a du anishirr angu ma, wre ku bu kpa inta ttungo ni iso imimi zizo, wre ku bu ngla anishirr zzu ki anishirr ama, nggo a di zha ina uzizi.
15 Abangga ba yo a sa aseki ka nggo ùwà bu tsarr anishirr ba ni tsi ba ango ni glo ba ni inkpinkpye imuwa yi we. Ni si du undurr a kpa ùwà chirr hen.

3

Anko a iso zizi wa

1 Ùwà ka bu da ku abiga ba zizo du ba a wo ku atuttu na ankpinkpye bi hru igbu ba ure, na bu di na aseki azizi ttuttumi.
2 Da ba di a bu si re are andanda na atu a abanu hen, na bu so zizi ni inkpu anishirr yi sama nu uvi. A bu ki atu ambarr wa kinggi, na bu di na wre ku anishirr wemi.
3 Kye inta mi ni ikuchi i si arrurru, abi kà iwo, anishirr a re inta gri share. Inta kaki agarr ku aseki ndanda ka nggo a di wre ki inta ina, na aseki ka ingbingbru ka nggo inta i di zharr ina ka. Inta i so ndanda ni

di ttu ashishi ni ikpa. Abanu a di karr inta, inta i karr ikpa meme.

4 Ni ina ima mi Abachi uni kpa inta ttungo wa a na ki inta uzizi umaku na tsarr inta ikpanye ima yi na anishirr ba wemi.

5 Abachi ni itito ima yi à kpa inta ttungo ni iha yi nggo inta ka ki yi ku ila ure imunta yi nggo, na a si si ku ina wre imunta mu hen. Abachi à ngla ila ure munta yi glo na ni inta iso ihẹ̄hẹ̄ nu ukyekye ku Izhi Iwre ku.

6 Abachi à tu Yesu Kristi uni kpa inta ttungo wa, uwa a nga ni ni inta Izhi ima yi shishemi.

7 À di inta si sa abi la ure ku ina wre ima yi hen. Ziza nggo inta hi di inta se ni iso sese yi nggo Abachi à da zu ki inta.

8 Inkindirr yi nggo ingga ko da ku ùwà i si ijiji. Ingga i zha du ùwà ka di da ku abi yo isisurr na Abachi ba ba are angga ka ttuttumi, wre ba bu di yo isisurr ni na aseki a ka iwre. Aseki ka nggo a wre na di zi anishirr wemi.

9 Si yo angu na are arrurru tuku ibre asa shishemi i ábáchí, ni iri anta tuku uvi ni itu i Are ka Musa ka hen. A si ta nu ùwà inkindirr hen, na sa are ka gigye.

10 Undurr wa nggo à ti si uni tsɨ anishirr ki na nkanka, ùwà bu gbye ku utu ni re ku ankpa a imẹ̄mẹ̄ wa tuku a uha wa. Uwa ti kà, aba bu si nggurr itu bi na ku hen.

11 Anishirr ba nggo a si meme nggo a ka ttu anko ajiji wa ttungo ba na di la ure, ila ure imbarr yi ba ba nggurr.

Ichi i ikikre

12 Ingga ko ta ukpa ta tu Atema ka Tikiku ni imba ba, nggo à ti nga ùwà bu ta ukpa ni nga ni ingga ku nu Nikopoli. Ingga i zu ni isisurr di ingga ta so ābá ka kre nabo.

13 Ta ukpa ni zi anu Zena, nggo a hi Are ka Musa ka kakami nggo tuku Apolo nu uzirr umbarr ku. Nu ba inkindirr yi nggo a ta zha ku uzirr ku nggo.

14 A si si ima yo mre hen, ùwà bu tsarr anishirr amunta ba du ba yo itu ni na aseki azizi. A bu di na undu uzizi nggo a ta zi atu ambarr na abanu meme, na bu si so sama ni ina inkindirr hen.

15 Amuya abiga ba we, nggo a si ni ingga ku nggo, a ko chi imba. Chi ki ingga akpuk-pamburr abiga ba we nggo a kpanye ni inta ba nggo.

Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Filemo

Ure ku mẹmẹ

Na ase ka nggo anu Rọma a di gri ingbingbru yi nggo, anishirr a di zu agarr, abiga mi a gri agarr ambarr meme. Onesimo asu ugarr a Filemo, na à ki ku Filemo ayi na kru share. Ni iba imbarr yi, a ti vu ma, aba a ta ngu ma. Onesimo à kru share nggo na ku hi Bulu na kaki uniga Kristi.

Bulu à turr Onesimo kakuma ku atiko ma wa, na nu ma ungbamvu unggo ku, so barr Filemo di a bu nggurr zhi ku Onesimo na gri ma nâ ta si uzayirr nggo ni Kristi ku. A zzu nâ ti a gri ungbamvu unggo ku ndo nu unggo ku nggo a charr ku anu Kolosiya ba nggo.

Bulu à barr ku Onesimo. Ina ima i si nâ ta si nggo Kristi à na ki inta nggo. Nâ ta si nggo Bulu à barr ni itu i ugarr wa, u Kristi mi à barr ni itu imunta, nggo inta i si agarr ku ila ure. Nâ ta si nggo Bulu à ssu anu Onesimo bi tuku atiko ma wa Filemo, u Kristi à ssu inta bi na Abachi ku. Nâ ta si nggo Onesimo à kakuma nu Filemo ku, inta mi bu kakuma na Abachi, Atiko amunta wa ku. Nâ ta si nggo Filemo à nggurr zhi ku Onesimo, Abachi mi à ko yo di inta bu nggurr zhi ku ikpa, ni nggurr bi, ni kpamusu na aseki ka nggo a ga inta ki na nkanka na amuya amunta abi Kristi ba ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à chi Filemo *1-3*
Bulu gbyarr ku Filemo asa *4-7*
Bulu tsi ango ni itu i Onesimo *8-21*
Ure ku ikikre *22-25*

1 A si ingga Bulu nggo a ttu ingga nu uki ni itu i Kristi Yesu. Inta i charr tuku uzayirr amunta wa Timoti.

Inta charr ku ùwà Filemo, akpamburr uniga tuku uni na undu amunta,

2 na abiga ba nggo di nggurr bi ni iko imuwa yi nggo. Tuku uvayirr amunta wa Afiya tuku akpamburr uni ta iku a Kristi wa, Akipu.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Ikpanye tuku iyo isisurr i Filemo

4 Iziya Filemo, ingga di nyarr ku Abachi ttuttumi nggo ingga ti so barr ma ni itu imuwa nggo.

5 Ingga i di wo nggo ùwà i kpanye na anishirr ba Abachi ba wemi tuku nggo ùwà i yo isisurr na Atiko Yesu ku kakami.

6 Ingga so barr Abachi di inggurr bi imunta yi nu ùwà ni iga yi i bu bwu ku ùwà ashishi du ùwà bu hi inkindirr yi nggo inta abi Kristi ba i si nà yi nggo.

7 Uzumburr uzizi, ikpanye imuwa yi i ni ingga inyarr tuku ukyekye. Uwa i nu anishirr ba Abachi ba wemi isu isisurr.

Bulu à tsi ango ni itu i Onesimo

8 Uwa a si ni ima yo di ingga iziya amuwa ni iga, ingga se nu ukyekye ku nggarr ito nu ùwà ku du ùwà bu na inkindirr yi nggo iwre ùwà bu na yi nggo.

9 Isisurr ikpanye na anishirr yi i si ta di ingga na meme hen. I ta di ingga i ka tsi ku ùwà ango mu. Ingga Bulu, ku ichiche tuku inkpinkpye imungga yi, ingga kri ni iharr ni itu i Kristi Yesu.

10 Ingga i tsi ku ùwà ango ku uvuvurr amungga wa Onesimo, nggo a kaki uzumu, nu nggo ingga i di kri iharr yi nggo.

11 Ni ivi ikuchi yi, uwa à si si ku ùwà nu undu inkindirr hen. Uwa ta si ziza nggo nanko, à si ki inta aha mi tuku ùwà nu undu.

12 Ingga ko turr Onesimo, isisurr mungga yi, ka ko nu ùwà ku ziza nggo.

13 Ni ikri imungga yi ni iharr yi, ingga i ka zha di a bu sarr ba inkla imuwa yi ni inggya, wre ku bu zi ingga nu undu ku ibre Ure ku wre ku.

14 Ni ima mi, ingga i si ta kri ku ùwà karrkarr mu du ùwà bu zi ingga hen. Iya, ingga ta zha du ùwà bu na meme ni ikpanye isisurr imuwa. Ingga i si ta na inkindirr sama ni ikpanye imuwa hen.

15 I ba Onesimo yi glo nu ùwà ku ni ivi ntsɨ inggi yi i si wre ku ikanga ima yi bu si ku ùwà inkindirr izizi na ase na ase.

16 Kye, ziza nggo à si su ugarr yo mre hen,
a si ki ingga uzumburr uniga mu kakami.
Ingga i kpanye na ku kakami. Ùwà mi na,
a ta mri ku ùwà ugarr. À ta su ugarr tuku
uniga a Atiko!
17 Ni ima yo, ùwà ti kye ingga ki ukpami
nu undu jiji, ùwà bu kpa ma kanga, na ti
ùwà ka kpa si ingga nggo.
18 A ti na ku ùwà inkindirr indanda, ùwà
ti ga ma nu uhla inkindirr, uwa bre ku surr
ki ingga.
19 Ingga Bulu nggo i charr ku ùwà nu
ungo umungga da di, ingga Bulu ta han ku
ùwà na ku. Ni si kpamusu hen, ingga ga
ùwà mi uhla meme, nu nggo ingga yo i zi
ùwà du ùwà kaki uniga.
20 Uzumburr, ingga tsi ku ùwà ango du
ùwà ka zi ingga ni inkindirr iyirr inggi. Nu
nggo ùwà i su uzumburr uniga Kristi, ùwà
bu di ingga inyarr ni isisurr imungga.
21 Ingga so charr ungbamvu unggo ku ni
hi ni isisurr imungga di ùwà ta na ki ingga
mri inkindirr yi nggo ingga i so barr du ùwà
bu na yi nggo.
22 Ingga i se ni ibarr inuma zizo. Ingga
i tsi ku ùwà ango, ssu uki bi ki ingga ni
iko imuwa nggo ingga ta ni so. Ingga kye
Abachi à wo ibarr imba yi na ta du ba a ttu
ingga ttungo di ingga ni hi imba zizo.

Ichi ikikre

23 Ipafra, ukpamu wa nggo inta kri ni
iharr yi tuku nu ure ku Yesu Kristi ku nggo,
a di ingga bu chi imba.
24 Marrku mi tuku Arristaku tuku Dima
u Luka akpukpamu bu undu ba a so chi
imba meme.
25 Atiko wa Yesu Kristi a bu na wre ki
imba wemi.

Ungbamvu ku nggo à charr ku
Anu Ibraniya ba
Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu wanggo wa à si da isa ima yi hen. A zzu nâ ti abangga ba nggo a charr ba ungbamvu ku nggo a hi ma kakami. A charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga Kristi ba nggo a ka so ri amarr ka kakuma ni iga imbarr ini Yahuda yi. Zhi nu ihi imbarr yi i klonyarr nu nggo a nise tsɨ ni iga Kristi yi. A charr ku abiga mu wemi.

Abiga angga ba a so hi iha tuku itsutsarr kakami na ango ka anu Roma ba tuku ambarr ani Yahuda mi kye. Anishirr ba a zha inkindirr yi nggo i ta su ba isisurr di Kristi yo à si Mezaya wa jiji.

Ungbamvu unggo ku u tsarr nggo iga i Kristi yi i mri iga i anu Yahuda yi, na anko ka wemi. Kristi à si Abachi. À mri abitu ba Abachi ba, na mri Musa na abikye undu aba Azhi Akuku ba. Yesu Kristi yo zizo à si unushirr jiji wa, na hi irri i anishirr bu inina ikpa. Yesu Kristi à lo Azhi Aḥẹhẹ ka nggo a mri Azhi Akuku ka anu Yahuda ka. A charr di abiga ba a bu ga aza ka amba na aniru azizi abi kuchi ba nggo a ki ba iha aba a ka na kri karrkarr ni iga Abachi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imri i Kristi yi *1:1—3:19*
Iso i uniga yi i wre na *4:1-16*
Undu ku unikye ku Kristi ku u mri *5:1—8:13*
Azhi ka mri ka *9:1—10:39*
Anishirr abi kuchi ba nggo a si kaba ni iga yi *11:1-40*
Ure ku abiga ba *12:1—13:19*
Ure ku ikikre *13:20-25*

Uvuvurr wa à mri abitu ba Abachi ba

1 Ni ikuchi ngbangba yi, Abachi à re na akiki amunta ba ba na angu ka abi kpa are ba na anko ka tankpami.

2 Uwa a ta si ni ivi ikikre inggi yi, Abachi à so re ni inta ba nu Uzuma wa ku. Abachi à na ingbingbru yi zhi nu uwa yo ku. Ni ikikre yi Abachi à ttu uwa yo di a bu gri aseki ka wemi.

3 A di hi inkpinkpye i Abachi yi nu Uzuma uwa yo ku. Uwa yo à di du inta i hi di Abachi à si ki ngginggi. Uwa yo so gri aseki ka we nu ukyekye ku ure umaku. Nggo Uzuma wa ngla ila ure yi glo ku anishirr na ku ji so nu ungo ri ku Abachi Unkpi nu unkplassu wa.

4 Abachi à du Uzuma wa à mri abitu ama ba nâ ta si nggo isa yi nggo Abachi à yo ku Uzuma wa nggo, i mri isa i abitu bu unkplassu ba.

5 A si ni ima yo Abachi à si ddu unitu ama numa di,

“Ùwà yo su Uzumu mungga,
ari ingga kaki Ati muwa” hen.*

Abachi à si ddu unitu unuma di,

“Ingga i ta su ku uwa Aki,
ùwà à ta su ki ingga Uzumu” hen.†

6 Nggo Abachi à ta tu Uzuma ni imẹmẹ ama wa nga ni ingbingbru yi na da ku abitu ama ba wemi di,

“Abitu ba Abachi ba wemi a ta kuttu na gbyarr ku asa.”‡

7 Uwa ta si ni itu i abitu ba, Abachi à da di,

“Ingga i ka abitu ba ki unddunddu,
ni ka amirr iko amungga ba ki irrirri i uru.”§

8 Ni itu i Uzuma wa Abachi à da di,

“Ùwà Abachi, ittu imuwa yi ì ta so ku ùwà ase na ase.
Ùwà bu hru anishirr muwa ba narrnarr.

9 Ùwà di zharr aseki azizi, ni karr aseki amimi.
A si ima yo du ingga Abachi amuwa wa, i ttu ùwà
ni nu ùwà inkpinkpye inggi yi nggo i du ùwà ì si ni inyarr mri abu ka amuwa ba.”*

10 A charr zizo na angbamvu ka di,

“Ni imẹmẹ yi, Ùwà Atiko, i na imimi,
ni na unkplassu ku na ango amuwa.

11 Aseki akama a taka gru ka nado, uwa ta su ùwà na anko, ùwà so iso inggi.

---

* **1:5** Kye zizo *Asarr 2:7.* † **1:5** Kye zizo *2 Samwila 7:14.* ‡ **1:6** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:43.* § **1:7** Kye zizo *Asarr 104:4.* * **1:9** Kye zizo *Asarr 45:6, 7.*

A taka ngla kre na ta sa ankru.
12 Ùwà taka vu ba chi nâ ta si ikpo ankru
nggi.
Ùwà ta sarr ba nâ ta a sarr ankru ngga.
Uwa ta su ùwà na anko, ùwà so so inggi
meme yo,
ùwà ta so sese.”†
13 Abachi à si ddu unitu ama unuma di,
“Ji so nu ungo ri umungga bi
nggo ingga taka ka abi karr ùwà ba ka
ki ku ùwà inkpu imburr i sa aza” hen.‡
14 Abitu ba sa abata ngga? Abitu ba wemi
a si izhi yo nggo a di nga ni zi abangga ba
nggo a taka kpa ba ttungo nggo.

2

Abachi à na inkindirr inkpi nggo a ni kpa inta ttungo nggo

1 Uwa si ni ima yo inta bu vu ure ujiji ku
nggo inta wo ku nggo i gri ngbangba, wre
ku inta bu si gu kuma hen.
2 Ure ku ikpa ttungo ku nggo abitu ba
a nu ábáchí amunta ba nggo u si ujiji.
Abangga ba nggo à ta si kpanye na ku, na
na inkindirr yi nggo ure ku u da di a bu
na hen, Abachi à du ba ki iha inggi yi nggo
abangga a zha na atu ambarr.
3 Inta ti si ga anko nggo Abachi na wa wre
ku bu ddu inta ssuzzu ni inkindirr nggi yi
hen, inta ta na kingginggi ni tsɨ ssuzzu ku
iha ima yi? Atiko wa ki itu ima à kuchi re
ure ku ikpa ttungo ku. Abangga ba nggo a
wo nggo aba mi a tsarr inta krizhizhi mi, di
a si ure ujiji.
4 Abachi ki itu ima à na aseki ka ikagri na
a ka ku ayisurr. Abama yo a tsarr di ure
umaku u su ure ujiji, na ni ukyekye ku ina
aseki ni Izhi Iwre yi ku ikpanye ima.

Uwanggo nggo a di tsarr inta anko a ikpa ttungo wa

5 Abachi à si na abitu ba ki abi hru an-
ishirr abi ingbingbru iḥeḥe yi nggo so nga
ni ichi nggo inta so re ni itu ima yi hen.
6 A si ta na meme hen. A charr ni inkla
numa na angbamvu ka Abachi ka di,
“Unushirr à si angginggi, nggo ùwà ka ri
amarr ni itu ima yi?
Unushirr a si ba angginggi nggo ùwà
vri ni itu ima yi kakami?
7 Ùwà i sha ka ma zu ntsɨ ku abitu ba na achi
ambarr,
ni turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye,
8 ni na ma ki uwanggo nggo à ta hru
aseki ka ingbingbru ka wemi.”*
Icharr ima i da di Abachi à nu unushirr
inkpinkpye ihru aseki ka ingbingbru ka
wemi. Meme nggo a si ttu inkindirr numa
glo hen. Ni ina ima mi, inta si hi ma ni so
gri inkpinkpye i aseki ka we ziza hen.
9 Inta na anko i hi si Yesu, nggo à sha chi
ma chi ji na abitu ba ba ki uvuntsɨ. Uwa à
si ku ina wre i Abachi iyo nggo a du Yesu à
ttu ku anishirr we. Ziza nggo, Yesu à ka ki
iha na ttu ba, aba a turr ku anzɨ a ittu tuku
inkpinkpye.
10 Abachi nggo à na aseki we. Aseki ka
wemi a su ku ama. I wre ku Abachi uwa du
iha yi i na uni gri ikpa ttungo wa ki krikri
nggo na gri amumarr shishemi kuma ni
inkpinkpye Abachi.
11 Meme nggo, Yesu na amumarr
shishemi ki abangga ba nggo a sama na
ankizhi. Yesu na abangga ba nggo à na ba
ki abi sama na ankizhi ba nggo a sa abi iko
iyirr. Ima iyo i du Yesu à si kru ishisha iyo
ba ki amuyirr hen.
12 A ddu Abachi di,
“Ingga ta re ku amuya amungga ba, aniru
na amba, ni itu imuwa.
Ingga ta gbyarr ku ùwà asa na ashishi
ka akpa anishirr nu nggo a nggurr bi
ni barr ùwà.”†
13 A da zizo di,
“Ingga ta yo isisurr imungga yi na ku.”‡
Na sarr da zizo di,
“Kye ingga nggo, na amumarr ba nggo
Abachi à ni ingga nggo.”§
14 Amumarr ba Abachi, a yo ba meme yo,
a sa anishirr ba ayiyi nu ukpa, Yesu mi à
kaki unushirr meme. À na meme, wre ku
ittu ima yi i ta ngu ukyekye ku Isheta wa
nggo à hru ukyekye ku ittu nggo.
15 Ni ina ima nggo, abangga ba nggo a
kru ittu yi na so sese ki agarr, uwa à ta ddu
ba a ssuzzu.

† **1:12** Kye zizo *Asarr 102:25-27.* ‡ **1:13** Kye zizo *Asarr 110:1.* * **2:8** Kye zizo *Asarr 8:4-6.* † **2:12** Kye zizo *Asarr 22:22.* ‡ **2:13** Kye zizo *Ishaya 8:17.* § **2:13** Kye zizo *Ishaya 8:18.*

16 Inta i hi di Yesu à nga nye zi ahinhan
bu Ibrayi mu, na si nye zi abitu mu hen.
17 Ni ima yo, Yesu à kaki nâ ta si inta
amuyirr ama wre ku bu ba ittu nggurr. À
na ku Abachi undu nâ ta si ankpye unkpi
abikye uni itito tuku uwanggo nggo a kpa-
nye na ku. Meme nggo, na bu to ankpurr
nggurr ila ure zhi ku anishirr.
18 Nu nggo uwa mi à ka hi iha tuku itsarr
kye ba, ima yo i du à hi anko à zi abangga
ba nggo a so tsarr ba kye nggo.

3

Yesu à mri Musa

1 Amuya abiga abi sama na ankizhi nggo
Abachi à yo meme, imba bu han kye nggo
Yesu à si uni ko na angu nâ ta su ankpye
unkpi abikye ni iga imunta yi.
2 Abachi nggo à ttu Yesu, i Yesu à na aseki
ka wemi nggo Abachi à da a bu na nggo, nâ
ta si nggo Musa à na aseki ka wemi nggo
Abachi à da di a bu na ka ku anishirr ba
Abachi ba nggo.
3 A di gbyarr ku uni me iko asa mri iko yi
nggo a me yi nggo. Uwa a si meme yo, Yesu
à ma inta bu nu ma inkpinkpye mri Musa.
4 Iko i di se nu undurr wa nggo à me yi
nggo. Uwa a sa Abachi nggo a me aseki ka
wemi.
5 Musa à na aseki ka nggo a da di a bu
na nggo zizi nâ ta si uvuvurr iko. À da ku
anishirr inkindirr yi nggo Abachi à taka da
ni ichi nggo.
6 Uwa ta su Kristi nggo, à hru abi iko ba
Abachi ba zizi nâ ta si Uvuvurr. Inta i si abi
iko ba Abachi nu nggo inta ti kri ngbangba
ni ga angba ni isurr ashishi inkpi imunta
yi.

A gba utu ni itu ika iyo isisurr na Abachi ku

7 Meme nggo, uwa à si na ti Izhi i Iwre da
di,
“Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
8 imba si kà iwo hen,
nâ ta su nggo akiki amba ba a na nu nggo a
gru kri ku Abachi krikri,
nâ ta su nggo a na ku Abachi ni ankpuji
wa na tsarr ma kye nggo.
9 Akiki amba ba a na nabo nggo na tirr
ingga kye na tsarr ingga kye
na hi aseki ka nggo ingga i na na ase iso
inẹ (40) ka.
10 A si ni ima yo ingga i ki unfu na anishirr
abama ba ba ki ase iso nẹ,
ni ddu ba di, ‘A di ka iwo meme yo,
na a si di na aseki ka nggo ingga di a bu
na hen.’
11 Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
‘A si taka mirri ni iso su yi nggo Abachi
à da du uwa à taka nu anishirr ama
ba nggo hen.’ ”*
12 Amuya abiga, imba bu na zizi ni si du
unuma ni imba ba a si ni isisurr i na aseki
andanda na si yo isisurr na Abachi ku hen,
na ka ugo a nu Abachi utsitsirr wa.
13 Imba bu si na meme hen. Imba bu di
nggurr ikpa ni ivivi yi. Ni di na meme nu
nggo imba ti so hi anko ni ivivi inggi yi nggo
inta yo yi di “ari” nggo. Imba ti na meme,
ila ure i si re unuma du a kaki uni kà iwo
hen.
14 Inta ka sa abi Kristi jiji, nu nggo inta
ti kri karrkarr kuma ni ikikre yi ni iyo
isisurr imunta i imẹmẹ yi, nu nggo inta mi
si ahinhan ayiyirr abama yo ni Kristi ku.
15 A charr na angbamvu ka Abachi ka di,
“Ari, imba ti wo ukorr ku Abachi ku,
imba bu si ta angbinta harr na atu hen,
na ti ábáchí amba ba a na, na ka na si na
inkindirr inggi nggo Abachi à da di
a bu na yi nggo hen, na da aba ta
hi inkindirr yi nggo Abachi à ta na
nggo.”†
16 A sa anishirr abata mu nggo a wo
ukorr ku Abachi ku na ka na si na inkindirr
inggi nggo Abachi à da di a bu na nggo hen?
A sa anishirr angga ba yo wemi nggo Musa
à gri ba ssuzzu nu Masarr.
17 A sa abata mu nggo Abachi à ki unfu
na ba ki ase iso nẹ? A sa anishirr abangga
ba nggo a la ure, na kɨ na ankpuji wa.
18 Abachi à shi ku abata ngga a zhi di, “A
si ta rri ni iso su ima yi hen.” Abachi à shi
azhi ka ku abangga ba nggo a kà iwo ma na
ankpuji wa nggo.
19 Inta hi di a su nu nggo aba si yo isisurr
hen, ima yo i du ba a si rri ni iso su i Abachi
yi hen.

* **3:11** Kye zizo *Asarr 95:7-11.* † **3:15** Kye zizo *Asarr 95:7, 8.*

4

Abachi à ta nu anishirr ama ba Azhibarr a Isu

1 Ziza nggo, Abachi à da zu ki inta di inta
i taka kpa iso su yi nggo à da nggo, di inta
ki bwe, wre ku numa amunta a si ka ssu iso
isu yi nggo a da zu ki inta hen.
2 Kye inta mi wo Ure ku wre ku na ba
meme. A wo ure ku na si kpa ku ni isisurr
iyirr hen, ima yo du ure ku u si na ba
inkindirr zizi hen.
3 Uwa a si ima yo di inta angga ba nggo
kpanye nu ure ku nggo i so hi isu yi nggo
Abachi a da du uwa a ta ni yi nggo. I si
meme yo na ti Abachi à da di,
"Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
'A si ta rri ni iso isu yi nggo ingga i ka da zu
ba hen.' "*
Abachi à da meme, nu nggo à ka kre undu
umaku ba, bazhi nu nggo à na ingbingbru
yi mu nggo.
4 À da ni inkla numa na angbamvu ka ni itu
i azhibarr a tangba wa di, "Na azhibarr a
tangba wa, Abachi à so su nu undu ku nggo
à na."
5 Na à da ni inkla inuma zizo di, "A si ta rri
ni iso isu mungga yi hen."
6 Ni ima yo, iso su i Abachi yi i ni kurr ku
anishirr di a bu rri na yi. Uwa si nu nggo
abangga ba nggo a wo Ure ku wre ku ni
ikuchi yi a ka iwo ku Abachi, na ma irri yi
chankarr.
7 Inta i hi di Abachi à ka zu azhibarr
anuma nggo a yo sa, "Ari." Na ase anuma
shishemi ni ichi, Abachi à du Doda à charr
na angbamvu ka nggo inta i ka re ni itu yi
ba di:
"Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
imba bu si ta angbinta harr atu hen."†
8 Na ka di Joshuwa à nu anishirr ba iso isu
yi nggo Abachi à da du uwa a taka nu ba
nggo, Abachi ka si nga ni re ni ichi ni itu i
azhibarr anuma zizo hen.
9 Abachi à da ki inta di iso isu yi i se ku
anishirr ba Abachi ba, ni nise nga mu.
10 Undurr wa nggo a ti mirri ni iso isu
i Abachi yi, uwa ta so su nâ ta su nggo
Abachi a so su nu undu uma ku.
11 Uwa a si ni ima yo, inta bu ta ukpa ni
mirri ni iso su ima. Uwanggo nggo à ti kà
iwo ku Abachi na ta sa anishirr ba Israila
ba a na nggo, uwa mi à taka ma chankarr
ni mirri yi.
12 Ure ku Abachi ku u su utsitsirr ni su
ukyekye. Nâ ta su nggo anjingba ka ri
kakami à di gye attuttu sarr na du ulade u
ssuzzu, uwa si meme yo ure ku Abachi ku ù
di mirri ni ga isisurr ki nanka ni izhi yi. Ure
ku Abachi ku u gri amarr tuku inkindirr yi
nggo unushirr a zha du uwa a ta na ssuzzu.
13 Inta taka bre ku uzirr munta ku.
Inkindirr inuma ni ingbingbru yi wemi ka
si sharri ku Abachi hen. Aseki ka wemi a
kurr kprendende mi na ashishi ama.

Yesu à su ki inta ankpye unkpi abikye

14 Meme nggo, imba bu di inta i vu iga
imunta yi gri ngbangba. Nu nggo inta mi
i se ni ankpye unkpi abikye wanggo nggo
à kakuma ni inkla yi nggo Abachi à se ma
ba. Ankpye unkpi abikye uwama à si Yesu
nggo à su Uvuvurr a Abachi.
15 Ankpye unkpi abikye amunta wa à
hi nggo inta sama nu ukyekye ku nggo.
Inta se na Ankpye unkpi abikye amunta
wanggo nggo Isheta à tsarr uwa mi kye na
anko tankpami nâ ta su nggo à ko tsarr inta
kye nggo, ni ima mi uwa à si la ure hen.
16 Meme yo, inta bu di zirr sama ni isisu
kuma ni imburr i Abachi i itito yi, ni na wre
ku anishirr wa, wre ku Abachi à bu ki itito
ni inta ba, na ta zi inta nggo inta ti zha izi.

5

1 A di ttu ankpye unkpi abikye wa zhi na
anishirr ba na du ma na undu na angu ka
anishirr ba. Undu umaku u si ku gri aseki
nga ni to ku Abachi, wre ku bu kpurr ila
ure imbarr yi zhi ba.
2 Nu nggo ankpye unkpi abikye wa mi
ku itu ima a si ni iklonyarr ima, uwa di ki
abangga ba nggo a vu sarr nggo bwe, nu
nggo a si hi mu na vu sarr wa hen.
3 Nu nggo ankpye abikye wa mi à se ni
iklonyarr, uwa à di to inkindirr ku ila ure
ima yi tuku i anishirr yi,
4 Unushirr à si di ttu inkpinkpye i ankpye
unkpi abikye yi na nkpama hen. Abachi
mu à di yo unushirr na na ma ki ankpye
abikye. Abachi à na ku Aruna* meme yo.

* **4:3** Kye zizo *Asarr 95:11.* † **4:7** Kye zizo *Asarr 95:7, 8.* * **5:4** *Aruna:* Aruna à su uzayirr a Musa. Uwa yo à su Ankpye unkpi abikye uni imeme nu Israila.

5 Ima yo i du Kristi à si gɨ itu ima na kaki
ankpye unkpi abikye hen. Iya, Abachi mu
à ttu ma, na ddu ma di,
"Ùwà su Uzumu,
ari ingga i kaki Aki amuwa."†
6 Abachi à da ni inkla numa zizo di,
"Ùwà ta so sese nu undu ku ankpye abikye
ku,
na ti nggo Melikizede à se nggo."‡
7 Nggo Yesu à ni di se ni ingbingbru yi, à
di re kpokpo mi na Abachi ku na bu yì. À yi
na kye Abachi nggo à ka ttu ma ssuzzu ni
ittu nggo. Nu nggo Yesu à nu Aki ama wa
inkpinkpye ima yi na wo ku ure.
8 Nu nggo à su uvuvurr mi, iha yi i du ma
à wo ure.
9 Nggo à na inkindirr yi nggo a ka na a
kre, uwa yo à kaki uni kpa anishirr ba nggo
a wo ku ure ttungo sese.
10 Ni ina ima Abachi à na ma ki ankpye
unkpi abikye, nâ ta su Melikizede.

Kri karrkarr ni iga imba yi

11 Inta i se na aseki ka ida shishemi ni
itu i ure ku unggo ku. Imba i su bwe ni vu
inkindirr gri, ima yo i di ingga i si hi nggo
ingga i ta bre ki imba ure ku, wre ki imba
bu hi ku hen.
12 Ka su uma imba i si abitsarr abanu mu,
i ziza nggo mi i wre imba i du undurr numa
nggo a ta ni tsarr imba aseki ka imẹmẹ ka
nu ure ku Abachi ku. Nggo ka su ma imba
so ri ila jiji, i ziza nggo, imba i ni ko so àmà
asisa.
13 Undurr wanggo nggo à ti ni so so àmà
asisa, uwa à ni su uvuvurr ulala, na si hi
inkindirr yi nggo i si zizi hen.
14 A ta si ila jiji nanko, ima i si i abangga
ba nggo a ka chě ba. Aba ma a ka na undu
na amarr ambarr ka ttuttumi, wre ba bu hi
uzizi tuku undanda nanka.

6

1 Meme nggo di inta i furr na aseki ka
nggo a tsarr inta na ka ni itu i Kristi ni
imẹmẹ yi. A tsarr inta di: Du ma aseki ka
ruku ka nggo inta di kye di a ta kpa inta
ttungo nggo, tuku iyo isisurr na Abachi ku,
2 tuku itsarr i izzu na amasirr, tuku isa
ku anishirr ungo ni itu, tuku itasi i abi kɨ
yi, tuku ibre amu ikikre yi.
3 A ti si ikuchi, Abachi ti kpanye inta ta
kuchi.
4 Abangga ba nggo a ka ttu iga yi ttungo
ba, angginggi ka du ba a kanga na yi zizo?
A ka hi di ure ku Abachi ku u su ujiji ba, na
ka la iwre i Abachi yi kye ba, na kpa Izhi
Iwre meme.
5 Na hi ni isisurr imbarr du ure ku
Abachi ku u wre, na hi ukyekye ku ittu yi
na ase ka so nga ka.
6 A ti kakuma nu ugo ni iga yi, a ka na
kingginggi na gri ba kanga zizo? A si na
ta abama a ko kpa Uvuvurr a Abachi wa
nu unkunkurr ku zizo, na nga ni so nu ma
ishisha na ashishi ka abanu.
7 Abachi à yo angu azizi ku imimi yi, nu
nggo i di kpa ahru wa nggo a kuhre na yi
nggo. Imimi yi i kpa ahru wa ni di du ikiri
yi nggo a ttu yi i furr ni klo ingbingbi iwre
ku abi do ba.
8 Imimi inggi yi nggo ti to intto tuku agiga
ndanda, i sama nu undu, i ki ywhiywhirr i
kpa angu ndanda na Abachi ku ba, uru u ta
tu yi ngu yo.
9 Amuya, na are ka nggo ingga re ki imba
mi, inta hi ni isisurr munta da Abachi à zu
ki imba aseki ka nggo a wre sha kakami,
aseki ka nggo a di ga ikpa ttungo yi.
10 Abachi à si di ka abanu mri hen. Nggo
a ka si kpamusu nu nggo imba i na undu
umaku kakami hen, tuku nggo imba i tsarr
di imba i kpanye na ku ni na ku abiga ba
zizi nâ ta su nggo imba i so na ziza.
11 Inta zha di imba wemi bu so kuchi nu
undu umba ku kakami kuma ni ikikre yi,
wre ki imba ka kpa inkindirr yi nggo imba
i so surr ashishi bi yi nggo.
12 Ingga i si ta nyarr nu nggo imba bu sa
abi sanko hen. Imba bu na na ta sa abiga,
ni vu gri, wre ki imba ka kpa inkindirr yi
nggo Abachi à da zu ki imba nggo.

Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du uwa ta na nggo

13 Nu nggo Abachi à da zu ku Ibrayi du
uwa à ta na ku aseki anuma nggo, undurr
wa nggo à mri Abachi à sama, ima yo i du
Abachi à ba itu ima a shi azhi ka.

† **5:5** Kye zizo *Asarr 2:7.* ‡ **5:6** *Melikizede:* Asarr 110:4. À si unikye tuku uttu na ase ka Ibrayi ka.

14 Abachi à da di, “Ingga ta yo ku ùwà
angu azizi ni ta nu ùwà ahinhan shishemi.”
15 Ibrayi à so chě na so surr ashishi, ima
yo i du Abachi à nu ma inkindirr yi nggo à
da du uwa à taka nu ma nggo.
16 Unushirr à ti shi azhi nggo, uwa à shi ni
isa i undurr wanggo nggo à mri ma nggo.
Meme nggo, undurr à si ta ri anta na ku
zizo hen.
17 Abangga ba nggo a ta kpa inkindirr yi
nggo Abachi à du uwa à taka nu ba nggo,
Abachi à tsarr ba krizhizhi mi di inkindirr
yi nggo uwa à da du uwa à ta na ba nggo, à
si ta ba yi à kasarr hen. Ima yo du ma shi
azhi ka asa ku ure ku nggo à da nggo.
18 Abachi à da zu ki inta na shi azhi kye
ma. Na ka si ki imu hen! Aseki aha angga
ka ka si kasarr hen. A di ni inta, abangga
ba nggo kru sharri na Abachi ku nggo,
ukyekye ku i kri ngbangba ni isurr ashishi
yi, nggo a zu ki inta na yi.
19 Iyo isisurr nggi i si kyekye na a ka kuyi
na yi. I si ku isisurr munta yi nâ ta si inkpu
inklo yi nggo di lo ijirrigi amasirr gri ni
inkla iyirr. Iyo isisurr ima yo di na kuma
nu ugo ku upri inkru ku na Abubo Iwre Sha
wa.
20 Yesu à ka kuchi kuma ki inta nabo ba.
Uwa yo à kaki ki inta ankpye unkpi abikye
amunta na ase na ase wa, na anko ayiyirr
wa nggo Melikizede à se nggo.

7

Melikizede à su unikye

1 Melikizede à su uttu nu Salemu na à su
unikye a Abachi Unkpi Kakami wa. Ibrayi
à so ka zhi ni iku yi nggo à ku ri atuttu ane
ba nggo, Melikizede ama na ku na anko na
yo ku Ibrayi angu azizi.
2 Ibrayi à ga aseki ka wemi nggo à si na ka
nggo ki ambwa awurr na ba imbwa iyirr
yi a nu Melikizede. Isa i Melikizede yi i si
“Uttu ni na ku anishirr narrnarr.” Nu nggo
à su uttu nu Salemu, isa ima inuma yi i si
“Uttu ni isu.”
3 A si charr inkindirr na angbamvu ka
Abachi ka ni itu i Melikizede hen, na si
charr ni itu i aki ka ayirr ka ábáchí ma
unuma hen.* A si charr ingri tuku ittu ima
yi hen. A si nâ ta su Uvuvurr a Abachi na
su unikye nggo à di se sama ni ikikre.
4 Imba kye nggo inkpinkpye i Melikizede
yi i se! Ibrayi ábáchí wa nggo uwa yo a si
ichi i igbu amunta yi, a ga aseki ka nggo a
vu ba kpa ni iku yi ki ambwa awurr na ba
imbwa iyirr yi a nu Melikizede.
5 Are ka Musa ka a da di abi ine i Levi
nggo a sa abikye, aba yo a bu kpa uyirr ni
itu iwurr a na aseki ka wemi. Abikye ba a
bu kpa iki ima yi zhi na anishirr ambarr ba
ba, ahinhan bu Ibrayi ba.
6 Melikizede à si zhi ni ine i nu Levi hen,
na kpa imbwa iyirr ni Ibrayi ku, na yo ku
angu azizi. Ibrayi yo su uwanggo nggo
Abachi à yo angu zu ku.
7 Anishirr a hi namri du undurr wanggo
nggo a di yo ku anishirr angu azizi, a mri
abangga ba nggo a di kpa iyo angu izizi yi.
8 Abikye ba a di kpa uyirr na aseki awurr
ka wemi, na hi da aba mi a sa anishirr mu
meme nggo a taka ki. Uwa a ta si Melik-
izede nanko a kpa uyirr na aseki awurr ka
Ibrayi ka, a da di à di so sese.
9 Inta ka da di Levi mi nggo à kpa uyirr
na aseki a awurr ka, uwa mi à han nu
umi ku ábáchí ama wa, nggo Ibrayi à nu
Melikizede uyirr na aseki awurr ka.
10 Meme mi nggo a nise ngri Levi nu
nggo Melikizede a ma ni Ibrayi ku na anko
aba ka hi krizhizhi mi ba du Levi taka su
uhanma a Ibrayi.

Yesu à se nâ ta su Melikizede

11 Nu nggo Are ka Musa ka a da da abikye
ba a bu sa ahinhan bu Levi mi. A ka di
undu ku abikye abu Levi ba u wre ma, a
ka si zha unikye inuma nanka di a bu nga
nâ ta su Melikizede, na si su uhunhan ku
Aruna hen?
12 A ti ba ine i abikye yi a kasarr, aba a ta
ka are ka abikye ka mi a ka kasarr meme.
13 Akiko amunta wa nggo a re ni itu ima
yi, à zhi ni ine inuma mu. Undurr nu uki
umbarr ku a nise hru undu ku unikye na
akikre ka ito ka.
14 Anishirr we a hi da a zhi nu uki ku
Yahuda, u Musa à si da da abikye à taka nga
zhi nu uga ukuma hen.

* **7:3** *Aki ka ayirr ka ábáchí:* Melikizede à sama na aki na ayirr na sama na ábáchí.

15 Iba kasarr inggi yi i ta kaki krizhizhi
nu nggo unikye unuma a nga nâ ta si Me-
likizede.
16 A si na ma ki unikye ku are ka anishirr
ngga hen. Aba si ttu undurr uwama ku
ábáchí ama mu hen, a ttu ma ku nggo à se
nu ukyekye ku nggo à ba ittu nggurr.
17 A charr na angbamvu ka Abachi ka di,
“Ùwà ta su unikye ni so sese,
nâ ta su nggo Melikizede à se nggo.”†
18 Meme nggo, aba a ka are ka ikuchi ka
a zu na anga iyirr nu nggo are ka ikuchi ka
a sama nu ukyekye na sama nu undu.
19 Are ka Musa ka a ka si na inkindirr wre
ma hen. Ziza nggo inta i se ni inkindirr i
surr ashishi inggi nggo i mri nggo. Isurr
ashishi ima iyo i ta gri inta chinga na
Abachi ku.
20 A si inkindirr inkpi mu nggo Abachi à
shi azhi di Yesu à taka di su unikye, uwa
ta si abikye abanu ba, Abachi à si shi azhi
hen.
21 Abachi à shi azhi nu nggo à na Yesu ki
unikye nggo, na ddu ma di,
“Akiko wa à shi azhi kakami,
na si ta ka amarr ama ka kasarr hen.
‘Ùwà yo ta su unikye sese.’ ”‡
22 Ina ima i tsarr di Yesu yo à si imbarr
wa nggo Abachi à tsu lo azhi ama ka na
anishirr ama ba ba, nggo à si ida zu ishi
azhi imri yi nggo Abachi à shi ku anishirr
ama ba nggo.
23 Inkindirr inuma i se zizo nggo i na
Yesu ki nanka: Ankpinkpye abikye ba we
a ka kɨ ba, amumarr ambarr nggo a kpa ba
nggo aba mi a kɨ, uyirr ambarr mi a si so
tsitsirr hen.
24 Uwa ta si Yesu nanko, à si ta ttu hen, na
taka su unikye sama ni ikikre.
25 Ni ima yo Yesu à su uwanggo nggo à se
nu ukyekye ku kpa abangga ba nggo a ga
ma nga na Abachi ku ttungo ziza tuku ase
na ase. Na so di barr ttuttumi ni itu imbarr
yi.
26 Yesu yo à si nâ ta si ankpye unkpi
abikye wa nggo inta i zha nggo. À su
uni wre, na sama ni ila ure, na sama na
ankizhi. Aba a ttu ma ki nanka na abi la ure
ba. Na a gɨ ma ki tsa mri aseki ka unkplassu
ka.
27 À si si nâ ta si ankpinkpye ankpinkpi
abikye abanu ba nggo ni ivivi yi a di han
ininazzu a to ku ila ure imbarr yi tuku i
anishirr yi hen. Kristi à ni ito ima yi nu
nggo à ni itu ima yi ankpa yirr yo mre na
si taka ni zizo hen.
28 Ni ida i Are ka Musa ka, a di na anishirr
ba nggo a si wre ma mi ki ankpinkpye
ankpinkpi abikye hen. Nu ugo ku nggo a
ni Are ka Musa ka nggo Abachi à shi azhi
na à na Uzuma wa ki ankpye unkpi abikye.
Uzuma uwa yo à su ankpye unkpi abikye
sese wa nggo à wre ma.

8

Yesu nggo à su ankpye unkpi abikye amunta wa

1 Ichi i ure umunta inggi i si di, inta i
se nu ankpye unkpi abikye, nggo à so nu
ungo ri ku imburr ittu i Abachi Unkpi nu
unkplassu wa.
2 A su ankpye unkpi abikye nu Unto ku
Iwre Sha Kakami ku, ni iburr yi nggo i sa
abubo a ibarr ajiji wa nggo Atiko wa mu à
me na ankpa ma, na si su unushirr nggo à
me yi hen.
3 Undu ku ankpye unkpi abikye ku nggo
u si ito tuku igri aseki ni nu Abachi. Uwa
a si meme yo nu ankpye unkpi abikye
amunta wa ku.
4 Ka da ankpye abikye munta wa à so ni
ingbingbru inggi, à ka si su unikye hen, nu
nggo abikye a se ni ingbingbru yi inggya na
so gri aseki ka na nga nâ ta su nggo Are ka
a da nggo.
5 Undu ku nggo abikye ba a di na ku nggo
u su ni inkla abubo yi nggo i su ukpukpla
mu tuku iyu mu i inkla iwre sha ijiji yi nu
unkplassu. Ni ima yo, Musa à ta so me
Iburr i nggurr bi i Abachi yi nggo, Abachi
à gbye ku utu di, “Ki bwe ni ga aza ka iyu yi
nggo ingga i tsarr uwa ni igbre yi nggo.”
6 Ziza nggo Abachi à nu Yesu undu ku
unikye unggo ku nggo u mri undu umbarr
ku. Uwa si na anko ayiyirr ama yo, azhi
ka nggo Abachi à lo na anishirr ba nggo a
si Yesu yo a kri na atsutsu ambarr ka na
ssu ka bi. Ilo azhi ima i mri nu nggo aseki
angga ka nggo ilo azhi yi ida ka zu nggo a
mri.

† **7:17** Kye zizo *Asarr 110:4.* ‡ **7:21** Kye zizo *Asarr 110:4.*

7 Na ka di ilo azhi imẹmẹ yi i sama na
abla, a ka si zha inuma nanka hen.
8 Abachi à hi di anishirr ama ba a ka
kpala ba, na ddu ba di:
“Ivi inuma i so nga
nggo ingga ta shi azhi ahẹhẹ
na anishirr bu Israila ba
tuku anishirr bu Yahuda ba.
9 À si ta si nâ ta si azhi ka
nggo ingga i shi na ábáchí ambarr ba
ba nggo hen,
nu nggo ingga i vu ba nu ango
ssuzzu ni igbu nu Masarr.
Aba si na inkindirr yi nggo ingga i da na
azhi akama di a bu na hen.
Ima yo i di ingga i ka ba du.
10 Ziza, uwanggo yo a sa Azhi Ahẹhẹ ka
nggo ingga ta shi ku anishirr abu
Israila ba
ni ivi i so nga yi.
Ingga ta du ba a hru are amungga ka ni
isisurr imbarr,
ni ta charr ba na ka ni isisurr.
Ingga yo i ta sa Abachi ambarr wa,
aba a ta sa anishirr amungga.
11 Undurr à si ta tsarr uzayirr di,
‘Hi Akiko wa’ hen.
Aba wemi a ta hi ingga,
ba zhi nu uvutsa kakami wa ku kuma
nu unkpi kakami wa.
12 Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni isisurr
hen.”*
13 Atiko wa à ti re ni itu i Azhi Ahẹhẹ, ure
ukuma u tsarr da azhi ka imẹmẹ ka a chě
ba. Inkindirr i ti chě i sama nu undu ni ta
gru ka nado.

9

Iburr i nggurr bi yi Abachi yi nu unkplassu

1 I wre Unushirr a bu kye azhi ka imẹmẹ
ka ssu nu ungo, i wre anishirr bu ga anko
ka ibarr ka nggo are ka a tsarr, na bu se ni
iburr yi nggo unushirr nggo a na yi.
2 A na iburr yi ku aseki ka angga ka yo.
Unto ku imẹmẹ ku u ri Abubo a Iwre. Nabo
aba a zu ingba nu uru, i imburr inkpi, u
unfonfo wa nggo a to ku Abachi.
3 Nu ugo ku upri inkru ku harr anko ku
uha ku, a su uki ku uha ku nggo a yo ku di,
Unto ku Iwre Sha Kakami yi.
4 Akikre ka itu iki ihun ingba nggɨnggɨ ka
nggo a hu ka ni izinarriya a si kuma nu uki
ukuma yo, na akwati a ishi azhi wa, nggo
a hu wa ga akotu ka ni izinarriya. Nu umi
ku akwati ku, aba zu azhizha wa nggo a
na wa ni izinarriya. Ila i mana i kurr nu
umi ku, amfarr a yi ungo a Aruna wa, nggo
angbamvu a to na wa nggo, na angbinta ka
nggo a charr Are ka Musa ka na ka nggo.
5 Ni itu i akwati a ishi azhi wa, aba a sa
angankru aha nggo zzu abitu ba Abachi ba,
nggo so tsarr inkpinkpye i Abachi yi. Aba a
ki angba ambarr ka so harr abubo a nggurr
ila ure zhi wa, nggo ama yo a su unto ku iso
ku itito i Abachi yi. Ziza a si su nggo a ka bre
inkindirr ima kre na yiyirr hen.
6 A ssu aseki ka a zu meme nggo, abikye
ba a di rri kuma nu uki ku imẹmẹ ku
ttuttumi ku na undu umbarr ku.
7 Ankpye unkpi abikye uwa yo na nkima
a di rri nu uki ku uha ku ankpa yirr ni ise.
A di gri ayiyi anggo nggo a ta ku to ku ila
ure yi nggo anishirr ba a di na, na si hi da
aba a la ure hen.
8 Izhi Iwre yi ì tsarr inta krizhizhi mi di a
nise bwu anko a rri kuma nu Unto ku Iwre
Sha Kakami wa, nggo a ni ko na undu ni
Iburr imẹmẹ yi.
9 Ina ima yi i tsarr inta inkindirr inkpi
inuma nggi na ase angga ka. Ini aseki tuku
ito ankpurr a ka si ngla isisurr i unushirr
zzu pempe hen.
10 Aseki ka nggo a di na ka ni ikuchi ima
mu nggo a di si ni itu i ila iri, inkindirr iso,
tuku nggo a di ngla ikpa ba na abi yo mre.
A taka di na meme yo bari na ka ni ma nu
nggo Abachi à taka gri anko ahẹhẹ anuma
a nga nggo anishirr a taka di na aseki nggo.

Ayiyi a Kristi wa

11 Kristi à kaki ankpye unkpi abikye wa,
Abachi à du uwa yo à na aseki ka nggo
Abachi à da du uwa à ta na ki inta nggo.
Iburr yi nggo à rri ba nggo iwre ma, ni si si
iburr yi nggo anishirr ngga a na yi na ango
hen, ni i si si i ingbingbru inggi yi hen.

* **8:12** Kye zizo *Irrimiya 31:31-34.*

12 À na undu na ayiyi ama, nggo na to
ankpurr wa na si si ayiyi a amuwu, ka
imimarr ilando iniru hen. À rri kuma nu
Unto ku Iwre Sha Kakami ku ankpu ayirr
yo na kpa inta ttungo sese.
13 Ayiyi a amuwu, na a ilando iniru, ni
inturu i achinji alando asisarr nggo a tu wa
nu uru, nggo a di mɨ ku anishirr ba nggo
a se na ankizhi, aba ngla ukpa umbarr ku
zzu zizo.
14 Ayiyi a Kristi, nggo sama na ankizhi ka
si na mri hen? Nu ukyekye ku Izhi i iso sese
yi uwa à ni itu ima ku Abachi na ni ngla
ankizhi ka glo ki inta ni isisurr. Ziza inta
ka na undu ku Abachi uni so tsitsirr wa.
15 Ni itu ima yo Kristi à gri Azhi Aḫeḫe
nga ku anishirr zhi na Abachi ku. Abangga
ba nggo Abachi à yo ba nggo a ka kpa iyo
angu izizi yi nggo a da zu ba; iyo angu yi
nggo su sese. A ka kpa aseki akama nu
nggo Kristi à ttu, wre ku anishirr ba nggo
so nu umi ku azhi ka imḛmḛ ka ka kpa ikpa
ttungo.
16 Undurr wa nggo ti ttu na charr ung-
bamvu zu nggo a ta ni ga iki ima yi, undurr
si ta ba inkindirr nu umi ku iki ku sama ni
itsarr di uni charr wa à ka ttu jiji ba hen.
17 Uni charr ungbamvu uwama a ti ni so
tsitsirr, ungbamvu ku u ta sama nu undu,
a ti ttu bari ungbamvu ku u ta su nu undu.
18 Ima yo i du ba a lo azhi ka imḛmḛ ka
mi na ayiyi meme bari azhi ka a na undu.
19 Ni imḛmḛ yi nggo Musa à bre ku an-
ishirr ba aseki ka nggo a charr ka na are
ka, na ba ayiyi a alando aniru tuku ayiyi
a amuwu a nggurr bi na surr amasirr bari
na tsu a mɨ nu ungbamvu ku are ku, na mɨ
ku anishirr ba wemi. A tsu wa na azzuzzu
asisarr nu unggungga ku unkunkurr ku
nggo a yo ku du hiso.
20 Na da di, “Inkindirr yi nggo ingga i so
mɨ nggo a sa ayiyi anggo nggo a lo azhi ka
nggo. Abachi à ddu imba di imba bu na
inkindirr yi nggo azhi ka à di a bu na yi
nggo.”
21 Musa à ga aza akama yo na mɨ ayiyi wa
meme ni Iburr i nggurr bi i Abachi yi tuku
na aseki ka nggo a di na undu na ka ni kuttu
na ku Abachi nggo.
22 A charr na Are ka Musa ka da di, ayiyi
nggo a di ngla igarr i aseki yi wemi ki azizi
zzu. Nggo ika ayiyi hre ti sama, inggurr ila
ure zhi sama.

Ittu i Kristi yi ka ila ure glo

23 Meme yo, a ta ngla aseki angga ka
nggo a si iyu mu i aseki ajiji ka nggo a se
nu unkplassu na ayiyi a ininazzu. Uwa ti
sa aseki ka nggo a se nu unkplassu nggo,
akama a zha ito yi nggo i wre mri kakami.
24 Kristi à si rri kuma si ni inkla iwre
inggi nggo unushirr nggo a na yi hen.
Uwama à si iyu mu unto ku ibarr ku nu
unkplassu. Na di si na agḛ ka Abachi so tsi
ango na angu a imunta.
25 Ankpye unkpi abikye ani Yahuda ba à
di gri si sa ayiyi ama yo hen, à di gri ayiyi a
ininazzu wa na rri kuma na Unto ku Iwre
Sha Kakami wa ankpa ayirr ni ise. Yesu à si
di gri itu ima ko ito mu nu unkplassu ankpa
shishemi zizo hen.
26 A ka di na meme, a ka ki iha ankpa
shishemi zhi nu nggo a na ingbingbru yi
mu nggo. A si ziza nggo yo nggo ase ka a so
ki ywhiywhirr i kre, nggo uwa a nga ankpa
ayirr yo mre ni ttu ila ure glo, nu nggo a ba
itu ima a ni du ba a to.
27 Si ni ima yo anishirr we ta kɨ ankpu
ayirr, nu ugo kuma Abachi taka ni bre ba
amu.
28 Na anko ayiyirr ama yo a to Kristi
ankpu ayirr, wre ba bu ka ila ure i anishirr
shishemi glo. A taka nggurr huzzu ankpu
a uha wa, si su ku ure ku ika ila ure ka mu
zizo hen. À taka ni kpa abangga ba nggo so
di gbye anko ama wa ni isisurr iyirr.

10

Iba Yesu to ankpurr wa i sa ankpa ayirr yo

1 Are ka Musa ka nggo a ni ani Yahuda ba
na ka nggo a si iyu mu i aseki azizi ka nggo
taka nga. Iyu ima inggi si si inkindirr ijiji
yi hen. Ito ankpurr yi nggo Are ka Musa ka
a da da a bu di na na ankpu na ankpu, na
ase na ase, a si ma ingla abi nga na agḛ ka
Abachi zzu pempe hen.
2 A ka ti ngla abi kuttu ku Abachi ba aba
si zzu pyarr ni ila ure imbarr yi hen, na du
aba ka si di ri amarr ka ila ure imbarr yi
zizo hen, a ka si meme ito ankpurr yi ka
kukri.

3 Ito ima i di tsarr ba ila ure imbarr na
ase na ase,
4 nggo ayiyi a ilando na amuwu ka si ba
ila ure ka hen.
5 Ni ima yo, nggo Kristi à nga ni ingbing-
bru yi ni da di,

“Ùwà ì si di zha ito ankpurr ka ini hen.
Ùwà ì na ukpa ssubi zu ki ingga.

6 Ùwà ì si di nyarr ni ininazzu yi nggo a di
tu yi nu uru wemi hen.
Ni si di nyarr na aseki ka nggo anishirr
a di ni ku inggurr ila ure zhi hen.

7 Kristi à da di, ‘Ingga nggo inggya Abachi,
ingga nga nye na inkindirr yi nggo ùwà
nggo i da di ingga bu ni na yi. A charr
na angbamvu ka are ka meme yo ni
itu imungga.’ ”*
8 Nu nggo are ka a da di a bi na aseki akama
mi nggo, ni imẹmẹ yi Kristi à da di, “Ùwà si
di zha ito ankpurr ka ini hen, ni si di zha ito
ankpurr i ininazzu yi nggo a di tu yi nu uru
hen, tuku aseki ka nggo a di ni da Abachi
bu nggurr ila ure zhi nggo, ùwà si kpanye
na aseki akama hen, ni si di nyarr na ka
hen.” (A di na aseki akama nu nggo are ka
mu a da di a bu na nggo.)
9 Na da zizo di, “Kye ingga nga ta ni na
inkindirr yi nggo ùwà i zha di ingga bu na
nggo.” Ni itu ima yo, Abachi à ka ito ni
ininazzu yi a zu na anga ayirr na gri ito i
Kristi yi nga ni yo na abubo ambarr wa.
10 Yesu Kristi à na inkindirr yi nggo Abachi
à da ku di a bu na nggo. Na ba itu ima
à to ankpa yirr meme nggo na kpurr ila
ure imunta yi zhi mremremu, ima yo i du
Abachi à ka inta ki ama, nu nggo Yesu Kristi
à ba itu ima à to ankpa yirr na kpurr ila ure
imunta yi zhi ankpa ayirr.

11 Abikye ba ani Yahuda ba a di na undu
ku unikye ku ttuttumi, na si di ttu azhi yo
hen, na di to ito ima ki ankpa shishemi. Ito
yi nggo ka si kpurr ila ure zhi hen. 12 Kristi
à na ito yi ankpa yirr yo. Ito ima yi i ka ila
ure glo. Ima yo i du ma so nu ungo ri ku
Abachi.
13 Na so nabo bi nggo Abachi à taka ka abi
kama ba zu ku ki imburr i sa aza.
14 Ni ito ankpurr ankpa yirr inggi yi, uwa
na abangga ba nggo a kpurr ila ure imbarr
yi a zhi ba nggo a wre ma.
15 Izhi Iwre yi mi ì di re ni inta ba ni itu
ima yi. Ni imẹmẹ yi Izhi Iwre yi ì da di:
16 “Atiko wa à da di, uwanggo yo à si ishi
azhi yi nggo ingga i ta shi na ba nggo,
nggo ivi ti nga.
Ingga ta yo ba are amungga ka ni isisurr
imbarr yi,
ni ta charr ba na ka na amarr ambarr
ka.”†
17 Na da di:
“Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni isisurr
imungga hen.”‡
18 Nu nggo Abachi ti kpurr ila ure imbarr
yi zhi ba, aba si zha ito numa nggo ta kpurr
ila ure zhi ba zizo hen.

Di inta kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku

19 Amuya amungga abiga, a si ni ima yo
ayiyi a Yesu wa à bwu anko mu zu ki inta
nggo inta ta mirri kuma nu Unto ku Iwre
Sha Kakami ku, sama ni isisu.
20 Yesu à ttu nggo na bwu ki inta anko
ahẹhẹ a iso. Uwa yo a sa anko ama na so
tsitsirr. Ungbanja ankru ku nggo u harr
anko a uki wa u nggarr ki uha, uwa su ukpa
ku Yesu ku yo u nggarr meme.
21 Inta i se nu unikye unkpi wanggo nggo
a so di kye anishirr ba Abachi ba.
22 Ni ima yo di inta nga na Abachi ku ni
isisurr iyirr, ni kpanye kakami. Inta bu
zirr ki anishirr angga ba nggo a ka kpurr
amarr ka ila ure ambarr ka zhi na ayiyi a
Yesu ba, aba ka ngla inta zzu na amasirr a
iwre ba.
23 Di inta di gri iyo isisurr imunta yi
ngbangba. Ni surr ashishi nggo inta da
ku abanu nggo inta hi da Abachi à ta na
inkindirr yi nggo à da du uwa à ta na ki inta
na yi nggo.
24 Di inta ri amarr ka ikpa ni zi ikpa ni
ikpanye tuku ina undu uzizi.
25 Inta bu si ka inggurr bi imunta i abiga
yi du, nâ ta su nggo inkpu munta yi so di na
hen. Iya, di inta kuchi ni zi amunta abanu
kakami du ba tsɨ kyekye, nu nggo inta hi di
azhibarr a Abachi wa ki ywhiywhirr.

* **10:7** Kye zizo *Asarr 40:6-8.* † **10:16** Kye zizo *Irrimiya 31:33.* ‡ **10:17** Kye zizo *Irrimiya 31:34.*

26 Inta ti hi ure ujiji ku nggo a da ki inta
na ku nggo, ni ti ka ni di la ure na wurr,
ito aseki numa i sama nggo ta kpurr ila ure
zhi.
27 Inkindirr yi nggo i ji inta bu na inggi i
si di inta bu so ni isisu bi nggo Abachi à ta
kanga nu unfu kakami ni bre amu na ngɨ
abangga ba nggo a karr ma nu uru.
28 Undurr wa nggo à ti ka na si na
inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da hen,
anishirr aha ka atarr a ti hi inkindirr yi
nggo undurr wama à na nggo, aba bu ngu
ma, na bu si ki itito na ku hen.
29 A ti na meme ku Are ka Musa ka mu,
aba ta na kingginggi ku wanggo nggo à si
kye Uvuvurr a Abachi wa ki inkindirr hen,
na si ba ayiyi a lo azhi wa nggo a ngla
ba ssuzzu ni ila ure yi ki inkindirr hen.
Undurr uwama nggo à marr Izhi yi nggo i
na ki inta uzizi nggo, imba kye a taka na
undurr uwama ki ngginggi? Iha yi nggo
uwa nggo a yo yi ni itu ima, i si ta si ntsɨ hen.
30 Inta i hi uwanggo nggo à da di, “Ihan
yi i si mungga. Ingga ta han anishirr
inkindirr yi nggo iwre ku ina imbarr yi
nggo.” Uwa yo da zizo di, “Atiko wa à ta bre
ku anishirr ama ba amu.”
31 Uwa si inkindirr isisu unushirr à rri na
ango ka Abachi nggo à so tsitsirr.
32 Si kpamusu ni ivi i ikuchi nggo a tsarr
imba ure ujiji ku ni imɛmɛ yi hen. Imba i ki
iha kakami na aseki shishemi, ni ka ni kri
ngbangba ni ikuchi sa ni iba ttungo.
33 Na ankpu numa anishirr a di re ki
imba are andanda na ki imba iha na
ashishi ka anishirr. Ni ivi inuma yi, imba
mi i rri na anishirr abanu ba nggo a so re
ba are andanda na ki ba iha meme nggo.
34 Imba i ki iha ndo na abangga ba nggo a
harr ba na aki ka iharr. Aba a vu imba kpa
aseki amba ka wemi nggo, imba kpanye ni
isisurr i inyarr, nu nggo imba hi di imba se
ni inkindirr yi iwre sha nggo ta so sese.
35 Imba si ba ttungo ni ikri ngbangba
imba yi hen, nggo i gri azadi ka nggo a sa
ankpi.
36 Iwre imba bu vu isisurr, wre ki imba
bu na inkindirr yi nggo wre ku Abachi ni
ka kpa inkindirr yi nggo à da zu.
37 Angbamvu ka Abachi a da di,

“A ji ntsɨmi u wanggo nggo à ta nga nggo a
bu nga. A si ta kachi hen.
38 Uwanggo nggo Abachi kpa ma à ta so
ku iyo isisurr.
À ti ka ko nu ugo,
ingga si ta nyarr ku hen.”§
39 Uwa ta si inta nanko, inta si se nu umi ku
abi kako nu ugo kuma ku ittu hen. Inta se
nu umi ku abangga ba nggo a yo isisurr aba
kpa ba ttungo nggo.

11

Iyo isisurr i anishirr abi ikuchi ba

1 Iyo isisurr nggi si ikpanye na aseki ka
nggo inta so surr ashishi di a ta nga. Nu
nggo inta si hi ka mi hen, ni hi di a si jiji.
2 A si iyo isisurr i anishirr abi kuchi iyo i
du Abachi à na ba ki abangga ba nggo inta
ta ga aza azizi ambarr ka.
3 A si iyo isisurr na Abachi ku, ima yo di
inta i hi da Abachi nggo à na ingbingbru yi
nu ure uma. Meme yo nggo, Abachi à na
undu ni inkindirr yi nggo inta si hi hen ni
na aseki ka nggo inta hi ka nggo.
4 Iyo isisurr nggi du Habila a nu Abachi
ini iwre nggo uzayirr Kayinu wa si ni hen.
Abachi da du uwa a nyarr ni ini ima yi
Habila à ni na kpa ma ku uzizi, ku iyo
isisurr uma ku. Nu nggo Habila à ka ttu
mi ba, iyo isisurr ima yi i si ku anishirr
inkindirr i kye izizi ari.
5 A si iyo isisurr iyo i du Abachi à ba Inoki
hun ko nu unkplassu na du ma si hi ittu
hen. Aba si hi ma hen, nggo Abachi à ka ba
ma nado ba. Nggo a nise ba ma, ungbamvu
ku Abachi ku u da di à su unushirr wa nggo
à su ku Abachi isisurr.
6 Unushirr wa nggo à sama ni iyo isisurr
na Abachi ku, a ka si na inkindirr yi nggo ta
su ku Abachi isisurr hen. Undurr wanggo
nggo ti nga na Abachi ku nggo undurr
uwama a ta kpanye da Abachi a se ma na
di nu ba azadi ka nggo a di nga na ku nggo.
7 A si iyo isisurr i Nuhu nggi i ni du ma
à wo ure ku Abachi ku ni itu i aseki ka
nggo a nise la. Nuhu à tarr uddu unkpi ku
nggo u kpa ma ttungo na abi iko ma ba na
amasirr wa. Nuhu à na inkindirr yi nggo i
du anishirr bi ingbingbru ba a hi di aba a

§ **10:38** Kye zizo *Habaku 2:3-4.*

na inkindirr indanda. A si iyo isisurr iyo i du Abachi à kpa ma ki unushirr uzizi.

8 A si iyo isisurr iyo i du Ibrayi à wo ku Abachi nggo à yo ma di a bu ssuzzu kuma ni igbu wanggo nggo Abachi à da du uwa à ta nu ma nggo. A ka igbu ama wa du na si hi inkla yi nggo uwa à so kuma hen.

9 A si ku iyo isisurr iyo du Ibrayi à sarr abubo a iso ki unichirr ni ìgbù wanggo nggo Abachi à da du uwa à ta nu ma nggo. A di rri so ni iburr. Ani Ishaku tuku Yakubu nggo a kpa ida zu i Abachi yi meme, aba mi a rri so na aburr wa.

10 Ibrayi à na meme nu nggo à so kye ko ni ìgbù* wa nggo Abachi mu à tsarr kye na me na ankima, ìgbù wa nggo ibarr ima i kri sese.

11 A si iyo isisurr nggi i du Sarratu ayamba a Ibrayi wa à hru ine, nu nggo a ka chě ba na di se nu ukru. Sarratu à kpanye da Abachi ka si ka angu sarr ni ida zu ima yi hen.

12 Nu nggo Ibrayi à ka chě ki ndanda mi ba na kpa ahinhan ba nggo à kri shishemi zzu intsintsẹ mu nu unkplassu tuku ugbuhun nu unddu ku inyi nggo undurr ka si bre kye hen.

13 Anishirr abama a gri iyo isisurr imbarr yi ma ni kɨ. A si kpa aseki ka nggo Abachi à da du uwa à ta nu ba hen. A kri gbagba mu na hi aseki ka na ashishi yo mre na nyarr. Uzirr umbarr ku mi u tsarr da aba mi a si abichirr mu ni ingbingbru yi.

14 I si jiji mu di anishirr ba nggo di re meme a di kpanye da aba a ko kye ko ni ìgbù wa nggo a yo da ambarr.

15 A si di ri amarr ka ìgbù wa nggo a ka ma du nu ugo hen. Ka da a di ri amarr akama, a ka zha anko a ikakuma wa.

16 Aba si na meme hen, na yo isisurr ni ìgbù wanggo nggo a wre mri na se nu unkplassu mu nggo. Ni ima yo Abachi à di nyarr nggo a di yo ma di Abachi ambarr, uwa a si ni ima yo Abachi à ssu ìgbù a zu ba.

17 Nggo Abachi à tsarr Ibrayi kye, uwa si iyo isisurr iyo du Ibrayi a ba uzuma uyirr wa Ishaku à to ankpurr. Ibrayi yo à su uwanggo nggo Abachi à yo angu zu ku, ni ima mi, uwa kpanye du uwa ta ni uzuma wa nggo su uyirr yo.

18 Abachi à da ku di, “A su nu umi ku Ishaku† nggo ùwà ta kpa ahinhan ba nggo ingga da zu.”

19 Ibrayi à hi da Abachi à ka du iku i Ishaku yi i tasi. Uwa à kaki meme yo jiji, Ibrayi à kpa Ishaku kanga tsitsirr, (na ta i taka se ni ichi).

20 Nggo Ishaku à yo isisurr na Abachi ku na yo ku ani Yakubu tuku Isuwa angu ka iwre, ni itu i inkindirr yi nggo i taka la ni ichi.

21 A si iyo isisurr nggi i du Yakubu yo ku amumarr ba Isuhu ba angu azizi bari na ttu. A kuyi nu amfarr a yi ungo ama wa na gbyarr ku Abachi asa.

22 Uwa si iyo isisurr iyo du Isuhu, nggo à ta ttu na re ni itu yi nggo anu Israila ba taka ssuzzu nu Masarr na da ba inkindirr yi nggo a taka na na attuttu ama ka.

23 A si iyo isisurr iyo du akiki bu Musa ba a sha ma sharri ki ihwa itarr nggo ngri ma nggo. A hi da a wre uvuvurr, isisu i si ki ba nu nggo a si wo ure ku uttu ku nggo hen.

24 A si iyo isisurr iyo i du Musa, nu nggo a furr na kisa di a bu si yo wa ki uvuvurr a uva a uttu nu Masarr hen.

25 À kpanye du uwa à ta ki iha na anishirr ba Abachi ba ba, nggo a ka nyarr iki nggo di sha gri ila ure nga.

26 À ri amarr di i wre sha uwa bu ki iha ku Kristi wa tuku nggo a bu turr aseki ka Masarr ka hru. A so kye ko ni inkindirr inggi yi nggo a taka nu ma ni ichi.

27 A si iyo isisurr iyo i du Musa à gru share nu Masarr na si kru isisu du uttu wa à ta ki unfu hen. Musa à si kukri hen na kuchi kakami zzu da à hi Abachi wa nggo a nise hi ashishi na ashishi.

28 A su ku iyo isisurr iyo i du Musa à tsarr anishirr ba anko iri Iga i Ivu Sarr yi tuku imɨ ayiyi na angu ankonki, wre ku unitu a Abachi wa nggo à di du anishirr a kɨ nggo, a si ta du ingri imẹmẹ i ani Israila yi kɨ hen.

29 A si iyo isisurr nggi i du anu Israila ba a kucha Inyi Ususarr wa, uwa zzu na ta so zirr na ábì. Nggo anu Masarr ba a gru da

* **11:10** *Ìgbù wa:* Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so na ku nggo. A ti gri aba yo ma di Urushalima nu unkplassu. (Kye zizo *Ibraniya 12:22*.) † **11:18** Kye zizo *Imẹmẹ 21:12*.

aba ta ga ba nggo, amasirr wa a gu ba na kuma.
30 A si iyo isisurr i anu Israila iyo i du ugonka ku nggo a me harr igbu nu Jerriko wa u jaku, nu nggo a zirr kago ku ki ivi tangba.
31 A si iyo isisurr iyo i du Raha, und-dunddu wa, à kpa abi bre abubo kye ba, aba si ngu ma na abangga ba nggo ka iwo ku Abachi hen.
32 Imba di ingga bu da angginggi zizo? Ingga ka so nu momo nggo ni charr ki imba ni itu i anu Gidiyo, Barraki, Samusi, Jefita, Doda, Samwila na abi kpa are ba Abachi ba.
33 A si iyo isisurr iyo i du ba a tsi ni ìgbù yi na ri yi. A na inkindirr yi nggo Abachi à di a bu na nggo. Ima yo du ma nu ba inkindirr yi nggo à da du uwa à taka nu ba nggo. A na na du iche a ttu angu.
34 A zhi uru ku nggo u karr kakami, aba kpa ba ttungo ni ingɨ ba ni injingba. A su ukpa, Abachi nu ba ukyekye uhẹhẹ. A di tsɨ kyekye ni iku na di ri abi ta iku abanu shishemi.
35 A si ku iyo isisurr nggi i du amba ba a kpa amla ambarr ba nggo a kɨ nggo tsitsirr mi. A ki abanu iha di a bu ttu iga yi ttungo, aba kà ikpa ttungo ima yi, wre ba bu kɨ na tasi na so iso yi nggo i wre sha.
36 A mẹ abanu na hlo ba na amfarr. Na surr abanu na ache na harr ba na aki.
37 A ta ba ngɨ na angbinta, na nggarr ba ki anga aha, na ngɨ ba na anjingba. Aba mi di surr inggakpa i aminta tuku i amuwu. A sa abi iha. A tsutsarr ba kakami.
38 Ingbingbru yi si zha anishirr azizi bama hen. Abanu ba a kru sharri na ankpuji na agbre na di so na akohan na adduddu.
39 Iyo isisurr i anishirr angga ba i du anishirr gbyarr ba asa. Ni igbyarr asa ima mi, uyirr ambarr a si kpa inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa à taka nu ba hen.
40 Uwanggo su nu nggo Abachi se ni inkindirr iwre zu ki inta, na si zha di a bu kpa azadi ka iyo isisurr ambarr ka sa ni inta hen.

12

Ga agurr a Yesu wa

1 A ti si inta na anko, inta i se na akpa anishirr wa nggo uzirr umbarr ku u tsarr inta inkindirr yi nggo iyo isisurr i se ma. Uwa a si ni ima yo, imba bu di inta ka aseki ka wemi nggo a harr ki inta anko tuku ila ure yi nggo vu inta nyarr gri gbangba ni bu kru ukru ku nggo u si ni ichi imunta ni isisurr iyirr.
2 Di inta surr ashishi amunta ka ni Yesu ku, nggo iyo isisurr imunta yi bazhi ni imẹmẹ kuma ni ikikre yi, i zhi nu uwa yo ku. Yesu à si kru, nggo a tsutsarr ma hen. A ka na yo itu nu nggo à hi inyarr yi nggo i kurr bi ma nggo. A si kye ittu ishisha yi nu unkunkurr ku ki inkindirr hen. Ziza à so nu ungo ri ku Abachi na abubo a ittu ama wa.
3 Kye iha yi nggo Yesu a ki yi, tuku nggo a vu isisurr gri, nu nggo anishirr abi la ure ba a karr ma kakami nggo. Uwa a si ni ima yo imba bu si du ukpa u su imba ni gru ba iga yi ttungo yi hen.
4 Ita ukpa imba yi ni ida ila ure i nise ma nu unto ku nggo imba ta ka ayiyi amba wa hre.
5 Imba kpamusu mu na are ka ni ukyekye ka nggo Abachi à re ki imba na ka ki amumarr ama nggo? À da di,

“Uzumu, si kye inggarr ito i Atiko yi kpachirr hen,
ni si su ukpa nggo a ti nggarr ito nu ùwà ku hen.
6 Abangga ba nggo Abachi à kpanye na ba nggo, uwa à di nggarr ito na abama yo ba da a na ndanda,
na di tsutsarr undurr wa nggo a kpa ma ki uvuvurr ama.”*

7 Imba bu vu isisurr ni iha yi nggo imba so ki yi. I si nâ ta su nggo aki di tsutsarr uzuma. Iha imba yi i tsarr da Abachi à so tsutsarr imba nâ ta si amarr ma. Uvuvurr numa à ka se nggo aki wa si di nggurr ma hen?
8 Abachi à ta si tsarr imba iso nâ ta si inkpu amumarr yi hen, meme nggo, imba si si ku amumarr ama jiji hen ni sa abi ingri tankpa.
9 Inta we se na akiki ni ingbingbru inggi yi nggo a di tsarr inta ure, inta di wo ba ure. Ni itu ima yo inta bu ni atu munta wa ku

* **12:6** Kye zizo *Assurre 3:11-12.*

itsarr yi nggo Aki munta wa nu unkplassu à ni inta. Ima yo ta di inta so.
10 Akiki amunta bi ingbingbru ba a ti kye
iwre ba nggo aba sha ki inta iha a ki ivi ntsɨ.
Uwa ta si Abachi nanko à di ssu inta ki ku
uzizi umunta mu, wre ki inta bu kaki nâ ta
su uwa.
11 Inta di vri kakami nggo a ti tsarr inta
ure. I di vri, u nu ugo ku, nggo inta ti kpa
azadi ka itsarr ka, inta di se ni isu isisurr,
nggo inta ti ko zirr na anko a iwre wa.
12 Na ango amba ka nggo a ji ywi, ni na
aza amba ka nggo a vu chi.
13 Ga anko nggo a su ku aza amba ka ntto.
Meme nggo, abangga ba nggo a ga imba
nggo a ti si aba kpre aza mi, aba a si ta bwu
aza na kuhre hen, na ta kaki kyekye zizo.

Imba si ka Abachi hen

14 Ta ukpa ni so su na anishirr ba we. Ni
so iso anishirr ba nggo a ba itu imbarr yi a
nu Abachi. Imba ti si na meme hen, imba
si taka hi Abachi hen.
15 Ta ukpa ni ssu ikpa gri ni si du unuma
ni imba ba à ka ssu uzizi ku Abachi ku
hen. Si du unuma kaki uzhizhi ki rɨ kpakpa
na gri ki imba ivri, na na imba kaki aba
ankizhi hen.
16 Ki bwe, ni si du unuma à na tankpami,
ka sama ni ihi Abachi hen, nâ ta si Isuwa,
nggo à ba inkpinkpye ima i uvuvurr ni
mẹmẹ à re na kpa ila i ankpu yirr.
17 Imba hi di nu ugo ku nggo Isuwa à na
meme, na ni zha du uwa ta kpa iyo angu i
aki ama yi nggo, aki wa à kà. Isuwa à zha
anko a ikasarr ni ina ima yi na zha lankarr,
ka nu nggo à zha iyo angu izizi yi kakami
na ashishi kye ma, anko sama.
18 Imba si nga ni igbre wa nggo a ka si sa
ungo na ku mu hen, ni si nga ni igbre wa
nggo a so rri nâ ta si uru mu hen. Imba si
nga si ni ibwu tuku ivri isisurr tuku akazhi
hen.
19 Imba si nga si ni ingba yi nggo a vri yi
hantu mu hen, ka na akorr wa nggo ábáchí
ambirr ba à wo wa, na barr da aba si zha
iwo wa zizo hen.
20 A si kpanye na wo igba utu yi nggo a da
ba di, “Inkindirr inuma ka ininazzu a ti sa
ungo ni igbre wa, aba bu ngu ma hen.”†
21 Inkindirr yi nggo anishirr ba a hi ni
igbre wa i ki ba isisu kakami u Musa à da di,
“Isisu i ki ingga ni di ingga so wri kpakpa.”‡
22 Iya, ziza imba nga si ni Igbigbu i Zayo§,
ni igbu a Abachi wa nggo à so tsitsirr, nu
Urushalima nu unkplassu wa tuku inggurr
bi inyarr i akpa abitu ba Abachi ba.
23 Imba nga si ni inggurr bi i amumarr
abi imẹmẹ ba Abachi ba nggo a charr asa
ambarr wa nu unkplassu. Imba nga na
Abachi ku, uni bre amu a anishirr wa we,
tuku izhi i anishirr azizi nggo a wre ma.
24 Imba nga ni Yesu ku nggo à gri ishi azhi
ihẹhẹ yi ka nga zhi na Abachi ku. Imba nga
ni Yesu ku nggo uwa yo à kri ku Abachi na
anishirr ba na atsutsu, ni nga na ayiyi wa
nggo a mɨ wa na gri nggurr zhi na re are ka
nggo a wre sha ayiyi a Habila wa nggo à yì
zha di a bi han unka mu.
25 Ki bwe ni si kà iwo ku uwanggo nggo
so re hen. Abangga ba nggo a kà iwo ku uni
so re ni imimi wa a ti si firr ssuzzu hen, inta
taka firr ssuzzu kingginggi nu nggo inta ti
ka share nu uwanggo nggo à so re zhi nu
unkplassu nggo?
26 Ukorr umaku u du ingbingbru yi i
battu ni ivi ima yi. I ziza nggo uwa à da ki
inta di, “Ingga i si ta du ingbingbru yo na
nkpama i battu zizo hen, unkplassu ku mi
ta battu meme.”
27 Ure ku nggo a da di, “zizo wa nggo,” à
tsarr inta krizhizhi mi di aseki ka nggo a na
ka a taka battu na kuhre, wre ku aseki ka
nggo a ka si battu hen, a bu kri.
28 Ni ima yo, imba di inta nyarr ku
Abachi, nu nggo inta so kpa ittu yi nggo ka
si battu hen. Inta bu kuchi ni gbyarr ku
Abachi asa na anko wa nggo a wre ku, ni
inkpinkpye tuku isisu,
29 nggo Abachi munta wa à si nâ ta su
irrirri uru yi ku nggo di tu aseki ka nado.

13

Undu ku nggo u ta du Abachi à nyarr inta nggo

1 Imba kuchi ni ikpanye ni ikpa nâ ta su
nggo amuyirr a di na.

† **12:20** Kye zizo *Issuzzu 19:12-13.* ‡ **12:21** Kye zizo *Are Ka Zizo 9:19.* § **12:22** *Igbigbu i Zayo:* Isa i Urushalima, ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so.

2 Imba bu di kpa abichirr na ango ahaha
na ako amba wa. Abanu a na meme yo na
kpa abitu ba Abachi na si hi hen.
3 Imba bu di ri amarr ka abangga ba nggo
a kri ni iharr na ti imba kri ni iharr yi ndo.
Ri amarr ka abangga ba nggo a ko ki iha, na
ti imba so ki iha yi na ba.
4 Anishirr we bu kye igarr ssu nu ungo.
Unuru tuku ayamba a bu gri igarr imbarr
yi zizi. Abachi à ta bre amu ku abangga ba
nggo a di ssuzzu ku di zha abanu na ábì, na
abi la abubo.
5 Imba ka isisurr imba glo ni zharr inklo.
Inkindirr inggi yi nggo imba i si na yi nggo,
imba nyarr ku Abachi, nu nggo Abachi na
nkpama à da di,
"Ingga i si ta kà ùwà du hen,
ni si ta ttu ùwà ttungo hen."*
6 A si ni ima yo, imba bu di inta da sama ni
isisu di,
"Akiko wa yo à su uni zi ingga wa, isisu i si
ta ki ingga hen.
Unushirr ka na ki ingga angginggi?"†
7 Ri amarr ka abangga ba nggo di hru
imba na bre ki imba ure ku Abachi ku.
Imba ga uzirr umbarr ku tuku iyo isisurr
imbarr yi.
8 Yesu Kristi à si meme yo nare, ari tuku
ase na ase.
9 Imba bu si du itsarr inuma tankpami i
ka imba glo na anko wa hen. I wre imba
bu kpa ukyekye zhi ni ina wre i Abachi yi,
ni si kye di iga are ka iri ila nggi i ta ni imba
ukyekye hen. Are kama si di zi abangga ba
nggo di ga ka hen.
10 Abikye ba nggo a na undu na abubo a
ibarr a ani Yahuda wa, a ka si ri aseki ka
nggo a gri ku to na akikre ka ito amunta ka
hen.
11 Ankpye unkpi abikye ani Yahuda wa a
di gri ayiyi a ininazzu na nga nu Unto ku
Iwre Sha Kakami. A nga ni di to ku ila ure
imbarr yi, na di tu aku a ininazzu wa nggo
a han nu uru, nu ugo ku igbu ambarr wa.
12 Uwa a si ima yo du Kristi à ttu ku ila ure
imunta yi nu ugo ku ìgbù ku meme na ka
ayiyi ama wa hre, wre ku bu ngla anishirr
ama ba.
13 Ni itu ima yo, inta mi bu huzzu nga
nu ugo ku igbu ku, ni kpa ishisha yi na
anko yiyirr ama wa nâ ta su nggo a nu ma
ishisha.
14 Inta i sama ni ìgbù ni so sese ni ing-
bingbru inggi yi. Inta so ko kye anko a ìgbù
numa mu ni ichi.
15 Ni izi i Yesu, di inta kuchi ni nu Abachi
ini i inyarr munta yi, zhi ni ibarr angu
munta yi nggo i kpanye da a sa Atiko.
16 Imba si ba ttungo ni na aseki azizi tuku
izi ikpa imba yi hen. Izi ima yo i si ito yi
nggo Abachi à di nyarr yi.
17 Wo ku abi hru imba ba, ni na inkindirr
yi nggo a da di imba bu na yi. A so di kye
imba ttuttumi sama ni iso isu, nu nggo a hi
da Abachi à ta zhi ba undu ku nggo a na
nggo. Imba ti wo ba ure, aba a ta na undu
umbarr ku ni inyarr. Imba ti si wo ba hen
aba ta cha ashishi nu undu ku. Ima mi si ta
zi imba hen.
18 Imba di barr ki inta ttuttumi. Inta hi di
inta sama ni ila ni isisurr munta nggo inta
zha di inta ta di na aseki ka iwre ttuttumi.
19 Ingga tsi ki imba ango di imba bu
barr du Abachi gri ingga kanga ni imba ba
hanhan mi.

Ibarr i ikikre yi

20 Abachi nggo à di ni isu isisurr, na à
ta Atiko munta wa Yesu si. Ziza nggo Yesu
nggo à si nâ ta su Uni ho Unkpi wa nggo
à na undu na ayiyi ama wa na hu azhi ka
Abachi ka nggo so sese ni itu aminta ama
ba.
21 Abachi bu zi imba na di imba na aseki
zizi ka we nggo à zha di imba bu na nggo,
na bu du Yesu Kristi à di inta na inkindirr
yi nggo iwre ku nggo. Inkpinkpye yi bu si i
Yesu Kristi ase na ase. Du yi si meme yo.
22 Amuya amba na aniru, ingga charr
uvu ungbamvu ku nggo ku, wre ki ingga bu
ni imba ukyekye. Ni barr imba bu shirr atu
zizi ku inggurr imungga yi.
23 Imba bu hi di a ka ttu iziya munta wa
Timoti ssuzzu nu uki ku iharr ku ba. A ti
nga ni ingga ku korr, ingga taka gri ma kye
ni nga ni imba ba.
24 Chi ki ingga ankpinkpye amba ba
wemi, ni chi abiga ba wemi. Amuya abiga
ba ni igbu nu Italiya a di ingga bu chi imba.
25 Abachi bu na ki imba we uzizi umaku.

* **13:5** Kye zizo *Are Ka Zizo 31:6.* † **13:6** Kye zizo *Asarr 118:6.*

Ungbamvu ku Yakubu
Ure ku mẹmẹ

Yakubu wa nggo charr ungbamvu unggo ku, à si uzayirr a Yesu na ayirr ku. Uwa yo à si ankpye a abiga ba nu Urushalima. À charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga abi mẹmẹ ba nggo a so ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. A si so si ni imimi i Israila hen. Na charr ku abiga mremremu ni ingbingbru yi. À charr wre ku a bu tsarr abiga ba uzirr ku nggo a ta zirr ni iga yi, na charr kisa ku abangga ba nggo a ki imu di iga yi i si zha di unushirr a bu kasarr ni iso ima ikuchi yi hen.

Ungbamvu ku u kisa kakami ku abangga ba nggo a kye di ina aseki ka nggo Abachi da di a bu na ka, sama ni ka iso ikuchi imuwa yi kasarr, uwama yo a si iga yi mre. À charr ni itu i igɨ itu, ihla anishirr hihla, iki awa, izharr na aseki ka ishisha, ina aseki ba na abi wre ku anishirr ngga a bu hi, izharr aseki ka ingbingbru ka, tuku ina isa i unushirr ki ndanda. A da di iga yi i si si ire ba na angu yo mre hen, uwa bu na inkindirr yi nggo i ta tsarr di iga imunta yi i si jiji mu *(2:14)*.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iso ijiji ni iga yi *1:1-27*
Inkindirr yi nggo iga yi i di gri ni iso i unushirr *2:1-13*
Iga tuku ina aseki *2:14-26*
Ure ni itu i ivu irrirri gri *3:1-18*
Itsarr iso *4:1-17*
A glo abi inklo *5:1-6*
Inggurr ikikre *5:7-20*

1 A si ingga Yakubu, ugarr a Abachi tuku a Atiko Yesu Kristi.

A si ingga yo so charr ku anishirr ba Abachi ba we, nggo ga so ni ingbingbru yi.

Ingga chi imba we!

Iyo isisurr tuku ihi

2 Amuya, nggo a ti tsarr imba kye na anko ka na nkanka, imba bu nyarr.

3 Imba bu hi di nggo a ti tsarr iyo isisurr imba yi kye, ni ikikre inggi uwa ta ni imba ikri ngbangba.

4 Imba bu di kri ngbangba na aseki ka we, wre ki imba bu tsɨ kyekye mremremu ni bu sama ni inkindirr.

5 Meme mi, uwanggo nggo ti si ihi inkindirr yi nggo Abachi zha da a bu na hen, uwa bu barr Abachi uwa ta nu ma na yi. Abachi di tsu ni, ni isisurr iyirr na di ni wre, sama ni ttu ungo.

6 Nggo imba ti barr ma mi, imba bu kpanye ni isisurr ni si barr na asusurr aha hen. Unushirr na asusurr aha a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr ngga ni inyi, nggo unddunddu di go wa turr kuma nu ussu ni kaji.

7 Unushirr wanggo nggo si meme uwa bu si kye du uwa ta kpa inkindirr na Atiko ku hen.

8 Uwanggo nggo ti si na asusurr aha, uwa yo si si ni ivu isisurr hen, na si di ri amarr ka aseki ka nggo a di na hen.

Iha ni ise na aseki

9 Uniga wa nggo a ta si ni iha, uwa bu nyarr nggo Abachi ti gɨ ma gru.

10 Imba angga ba nggo se na aseki ka ingbingbru ka, imba bu nyarr meme, nggo Abachi gri imba kaji. Abu ungo ni ingbingbru inggi yi a ta vu sarr nâ ta si ugbyarr ku unkunkurr nggo se ni ijiji.

11 Na ambre nggo anza wa nise gru, imba ta hi ugbyarr ku u wre kye ka ba. Nggo azhi wa ti ssu na tu unkunkurr ku ugbyarr ku ta ho ni kuhre, iwre ima yi ka nado. I ta si meme yo na aba aseki ka ingbingbru ba ba, nggo a ta kɨ ni izha a aseki imbarr yi.

Itsarr kye tuku ittu kye

12 Abachi à ta yo angu azizi ku undurr wama nggo à tsarr ma kye, uwa kri gbangba ni iyo isisurr. Nggo a ti bwa cha ni itsarr kye yi, uwa ta kpa azadi ama ka nggo si iso sese yi nggo Abachi à da zu ku abangga ba nggo a kpanye na ku nggo.

13 Nggo a ti tsarr unushirr kye, ni itsarr kye ima yi, uwa bu si da di, “Itsarr kye inggi yi i zhi na Abachi ku” hen. Undurr sama nggo ka tsarr Abachi kye na du ma na inkindirr indanda. Uwa ku itu ima à si di tsarr unushirr kye hen.

14 Na anko numa, a si izharr inkindirr imunta nggi di gri inta ko ni ila ure. I di tirr inta ni di gri inta ni kuma ni ina undanda. Ima yo si itsarr kye yi.
15 Meme nggo, izharr inkindirr imbarr yi di hru ine ni ngri ila ure. Nggo ila ure yi ti furr ki kyekye, i di gri ittu.
16 Amuya! Imba bu si du undurr à re imba yi hen.
17 Aseki ka wre ka we, ni ini yi nggo si krikri, a di nga zhi na Abachi ku nu unkplassu, nggo à na azhi, nu uhwa, ni intsintsẹ yi nggo di la na akpa ka. Abachi ku itu ima à si di kasarr hen, nâ ta si nggo iyu di zirr kago nggo azhi wa kasarr hen.
18 A si ikpanye i Abachi nggi, i du ma a gri ure umaku, nggo u su ujiji, ni ni inta izhi ihẹhẹ. A na meme, wre ki inta bu so nâ ta si amumarr bi mẹmẹ nu umi ku aseki ka nggo a na.

Iwo Ure ku Abachi ku ni ikpa na undu

19 Amuya, imba bu ssu ure ku nggo ingga ko da ki imba kye? Imba bu si abi shirr atu hanhan mi, ni si sa abi re hanhan hen, ni si si abi ki unfu hanhan mi hen.
20 Nggo anishirr ti ti unfu, aba si di na aseki ka wre ka nggo Abachi à zha di a bu na hen.
21 Imba bu kà amarr ndanda ni ina ndanda yi nggo a so na kago imba nggo. Imba ba itu imba yi nu Abachi, ni ki ango aha kpa ure umaku nggo a ttu ku ni isisurr imba nggo. Ure kuma se nu ukyekye ku kpa imba ttungo.
22 Imba bu si re atu amba ni ishirr atu yo nu ure ku Abachi ku gigyemi hen. Inkindirr yi nggo imba ti wo, imba bu na undu na yi, nâ ta si nggo a da ki imba.
23 Undurr wa nggo ti shirr atu yo nu ure ku Abachi ku, na si kpa ku na undu hen, uwa si nâ ta si unushirr wa nggo kye ashishi ama ka na azarr ashishi na hi nggo ashishi ama ka a se.
24 Na kye ukpa umaku kakami, nggo undurr uwama à ti ka azarr ashishi wa zu na share, uwa kpamusu ni issu ima yi keke.
25 Undurr wanggo nggo ti kuso kpi mi na ba ure ku Abachi ku, nggo u wre kakami ni di kpa anishirr ttungo, hla kye na kuchi ni na inkindirr yi nggo i se nu umi, na si kpamusu ni inkindirr yi nggo uwa wo hen, Abachi ta yo ku undurr ma angu azizi na aseki ka nggo a so na ka.
26 Mi, unuma kye itu ima du uwa nggo hi Abachi. Nggo a ta si di vu angu ama ka gri hen i iga ima yi i si gigyemi, uwa so re itu ima.
27 Inkindirr i ingla zzu tuku isama ni ila ure na ankẹ ka Abachi Aki munta inggi si, iwre inta bu di kakye amumarr bi iha na amba ba ako ni iha imbarr yi, ni bi si kpanye ni du amarr andanda ka ingbingbru ka na inta ki amimi hen.

2

Anishirr we a si narrnarr na agẹ ka Abachi

1 Imba amuya, nggo imba ziza sa abiga Atiko munta wa Yesu Kristi, nggo su Atiko unkpi, imba bu si di na ku anishirr na nkanka hen, nu nggo imba kye ba ba nu ukpa nggo.
2 Ka di anishirr aha a mirri nu unto ku nggo imba so na issubi, uyirr wa a su unu ungo na surr iki iwre ni indehri yi nggo a na yi ni izinarriya, uyirr wa si uni iha na surr iki yi nggo ika ngla kre ba na mirri meme.
3 Imba ti kye uni kri wa ssu nu ungo ni ddu ma di, “Ji so na abubo a iwre anggo,” ni ddu uni iha wa di, “Kri nabo,” ka di, “Ji so ni imimi yi na aza mungga.”
4 Uwa si meme nâ ta si nggo a di da di anishirr banu a mri abanu, imba ta na nâ ta si ugbugbu uni hla ure.
5 Wo yi, imba amuya! Abachi hla abi iha bi ingbingbru ba ki abi kri gbangba ni iga ima yi, wre ba ka kpa aseki ka nggo Abachi à da zu ku abangga ba nggo a kpanye na ku.
6 Imba kye nggo imba di kpa abi iha ba chirr! A sa abata ngga so di de imba na di gri imba ko ni into ibre amu yi? A si si aba azo ba yo hen?
7 A si sa aba yo nggo a so di bre are andanda ni itu isa i Atiko amba wa Yesu hen?
8 Ure unkpi kakami ku nu Ungbamvu ku Abachi ku u da di, “Kpanye na abanu ba nâ ta su nggo ùwà kpanye ni itu muwa.”* Imba ti na meme imba ta di na inkindirr zizi.

* **2:8** Kye zizo *Levitiku 19:18.*

9 Imba ti na ku anishirr wre na nkanka,
imba na ndanda mi, Are ka Abachi ka a
tsarr di imba kpala.
10 Undurr wa nggo ti kru isisu i are ka
Abachi ka we na jaku ni inkpi iyirr, uwa
jaku na are ka Abachi ka namri.
11 Abachi uyiyirr wama yo à da di, “Si zha
amba hen, si zha aniru hen,”† uwa yo da
di, “Si ngu unushirr hen.”‡ Ùwà ta si di zha
amba ka aniru hen, ni ngu unushirr, ùwà
la ure ku Abachi.
12 Meme nggo, inkindirr yi nggo imba ti
da, ka inkindirr yi nggo imba ti na, imba bu
hi da Abachi taka yo inta ibre amu. A taka
yo inta ibre amu nu ure umaku nggo di kpa
anishirr ttungo.
13 Na azhibarr a ibre amu wa, Abachi si
ta kye undurr wa ma na ashishi ki itito hen,
nggo a si di kye uzayirr na ashishi ka itito
hen. Undurr wa nggo di ka ki itito na atu a
anishirr taka hi di itito yi nggo Abachi à se
na yi na atu a anishirr nggo i mri ibre amu
i Abachi yi.

Iyo isisurr ni ina undu uzizi

14 Amuya, i wre ki imba kingginggi, un-
ushirr bu da du uwa yo isisurr na Abachi
ku na si na undu uzizi ku nggo u tsarr
iyo isisurr ima yi hen? Iyo isisurr ima na
ankpa ma ka kpa uwa ttungo?
15 Ka di uzumbirr ka uvambirr numa
sama ni ila iri na ankru ka surr.
16 Imba kye, a si inkindirr iwre uyirr
imba bu ddu ma di, “Abachi bu zi ùwà!
Na du ukpa muwa ku nggurr ssu, na du
ùwà bu shi.” Ùwà ti na meme ni si nu ma
inkindirr yi nggo à ko zha yi nu ùwà ku hen,
uwama sa angginggi iwre?
17 Iyo isisurr nggi si ma mi. Iyo isisurr na
nkpama sa ni na undu i si iku.
18 Unuma ta da di, “Unuma se ni iyo
isisurr, unuma se ni ina undu.”
Ure mungga ku nggo su di, “Tsarr ingga
iyo isisurr imuwa yi sa ni ina undu uzizi,
ingga ta tsarr ùwà iyo isisurr mungga yi nu
umi ku undu ku nggo ingga na.”
19 Ùwà kpanye da Abachi su uyirr yo?
Ùwà ti kpanye, iwre meme! Anazhi
ndanda ba mi kpanye meme na di kru isisu
ima yi na wri kpakpa.
20 Urrurru ùwà! Ùwà zha da a bu tsarr
ùwà di iyo isisurr sa ni ina undu su undu
ku igigye?
21 Ábáchí munta wa Ibrayi, à na king-
ginggi mu na su ku Abachi isisurr? A si su
nu undu umaku yo, nggo à gri uzuma wa
Ishaku kuma ku to ankpurr ku Abachi na
akikre ka hen?
22 Kye, iyo isisurr ima yi nu undu umaku,
inkindirr yi nggo a na yi iyo tsarr iyo
isisurr ima yi si ijiji.
23 A su jiji nggo Ungbamvu ku Abachi
ku u da meme yo di, “Ibrayi à kpanye na
Abachi ku, iyo isisurr ima yi i du Abachi
kpanye na ku, na yo ma ki unushirr uzizi.”
Ima yo du ba yo Ibrayi ki ukpama a Abachi.
24 Imba hi di a su undu ku unushirr nggo
ta gri ma chi ko na Abachi ku, na si ta si iyo
isisurr na nkpama hen.
25 I si meme nggo unddunddu ayamba
nggo ku, nggo a yo ma du Raha. A su ku
Abachi isisurr nu undu umaku yo. Nggo à
kpa ani Israila abi ku bre abubo kye ba yo
na na ba anko a ikru huzzu nanka.
26 Nâ ta si ukpa ku unushirr ku nggo sa
ni izhi si iku mu, i si meme yo iyo isisurr sa
nu undu i si iku mu.

3

Undanda ku irrirri

1 Amuya, imba si kaki abitsarr namri
hen. Imba bu hi da ibre amu imunta i
abitsarr yi taka tsɨ kakami mri i abanu yi.
2 Inta wemi di vu sarr na anko ka
shishemi. Unushirr wa nggo si di vu sarr
nu ure umaku hen, unushirr uwama si ni
vu itu na hi aza ka gri itu ima.
3 Nggo inta ti zha di inta ta di inga bu
na inkindirr yi nggo inta zha, inta di yo ku
ache na angu, wre ki inta bu lo ma zu. Inta
ti na meme inta di ka ma sarr, ni du ma
kuma nu unto ku nggo inta zha.
4 Di inta kye ijirrigi i amasirr, nggo i
si inkpi yi, u unddunddu di go yi gri ni
so kuma kyekye mi, nggo uni turr wa ti
vu inkindirr numa ivintsɨ gba ijirrigi yi
kasarr ko ku nu unto ku nggo isisurr ima
yi ikpanye.

† **2:11** Kye zizo *Issuzzu 20:14; Are Ka Zizo 5:18.* ‡ **2:11** Kye zizo *Issuzzu 20:13; Are Ka Zizo 5:17.*

5 Irrirri munta yi i si meme yo, nggo
inta kye yi kpachirr, i di gri are ankpinkpi
huzzu.
Kye nggo a di murr uru ntsɨ yo nu ukpa
ankpuji!
6 Irrirri yi i si nâ ta si uru. I si imimi, i
mri inkpu i ukpa yi, ni se nu ukyekye ku gri
ankizhi nga ku anishirr nu ukpa ku namri.
Na anko ma yo i di gri ukpa ku namri ko
ku yo nu uru, irrirri uru yi nggo zhi nu
uddudu ku uru ni itu ima.
7 Unushirr se nu ukyekye ni itu a aseki
ka nggo Abachi na namri, ininazzu, am-
inche, abi nga ngi nga, ni ikikla nu umi ku
amasirr.
8 Undurr si se nu ukyekye ki vu irrirri gri
hen. I si imimi ni si di wo ivu gri hen. Irrirri
si itsɨ indanda.
9 Inta di na undu ni irrirri iyo ni nyarr ku
Atiko na Abachi munta wa, ni di na undu
ni ima yo ni marr anishirr. Anishirr angga
ba nggo Abachi à na ba nâ ta si nggo uwa
se nggo.
10 Are ka inyarr na andanda a di huzzu
zhi na angu ayiyirr kama yo. Amuya, inta
bu si di na meme hen!
11 Imba i ka hi itunkpu i di yi amasirr
ashushurr na amasirr a lɨ kpakpa nu unto
uyirr ba?
12 Amuya, unkunkurr ku ibwa ka klo
olivu? Ka unkunkurr ku grepu ka klo
ibwa? Na ashishi akama yo, itunkpu i
amasirr assussurr ka si yi amasirr zizi hen.

Ihi yi nggo zhi nu unkplassu

13 Unggonggo nu umi umba ku a su
krizhizhi na hi inkindirr? Undurr uwama
bu kye itu ima kpachirr na bu na wre. Na
anko ama yo, anishirr a ta hi du undurr
wama su ukrizhizhi.
14 Nggo, ùwà ti ki issu ni kri angbachi ni
isisurr imuwa, ùwà bu si nggurr ankẹ du
ùwà si ukrizhizhi hen, ni si ki ku ure ujiji
ku imu hen.
15 Anishirr ba nggo di na meme, anishirr
banu a di yo ba di a hi inkindirr. Ihi ima i si
si i Abachi hen, ni si nga zhi ni Izhi i Abachi
yi ku hen. Ihi ima yi i zhi ni ingbingbru yi
ni nga zhi nu umimi wa ku ki itu ima.
16 Unto ku nggo issu tuku ikri angba ichi
a se, i iso ndanda nu uvi a di se nabo.
17 Ihi iwre yi nggo Abachi di ni anishirr
i si nanka. Undurr wa nggo se ni ihi ima
a ta sama ni ila ure ni isisurr ima, na ta
kpanye ni isu isisurr na abanu ba, na ta kye
abanu ttuttumi, na ta di zi abanu, na ta di
ki itito tuku ina wre. Na si ta su uni zharr
inkindirr hen, na ta di na are ajiji, na si ta
ki imu hen.
18 Abangga ba nggo di gri isu isisurr a di
ttu ibibi i isu isisurr na di hwa ina wre.

4

Imba bi kà umimi wa ni nga ni ga Abachi

1 Sa angginggi di gri ki imba uvi ni itsi ni
ikpa? A su ndanda izharr inkindirr yi nggo
so di tsi ttuttumi nu umi umba nggo di gri
ki imba uvi tuku itsi.
2 Imba di zha aseki ni si hi ka hen. Ima yo
du imba ri amarr ka ingu unushirr. Imba
ki ishishi ni inkindirr yi nggo abanu se na
yi ni si ta hi yi hen. Ima yo di imba so di vi
ni tsi kye. Imba sa abi iha, nu nggo imba si
di barr Abachi hen.
3 Imba ti ta barr mi, Abachi si di ni imba
inkindirr yi hen, nu nggo imba di barr na
amarr andanda. Imba di barr ku atu amba
aseki ka nggo ta su ki imba yo isisurr.
4 Imba kà Abachi nâ ta si amba ba nggo di
ga aniru. Imba si hi di unushirr wa nggo ki
ikpikpa ni ingbingbru yi ku à kri na angba
ichi na Abachi ku hen? Unushirr wa nggo ti
du uwa ta ga ingbingbru yi uwa na itu ima
ki uni ki iku na Abachi ku.
5 Imba kye da are ka nggo a charr ka nu
Ungbamvu ku Abachi ku a si imu? A charr
di, “Izhi yi nggo Abachi a yo yi nu umi ki
isisurr munta i di zha di inta bu yo isisurr
munta yi na Abachi yo ku mre.”
6 Di ingga da ki imba, ina wre i Abachi yi
i kri kakami na atu munta. Nâ ta si nggo
ungbamvu ku Abachi ku u da di:
“Abachi di kà abi gɨ atu,
na di zi abangga ba nggo di gri atu
ambarr wa ji.”*
7 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba
gri atu amba wa ji na agẹ ka Abachi. Imba
bu kri ngbangba, ni kà umimi wa, uwa ta
kru na du imba.
8 Chi ki ywhiywhirr na Abachi ku, uwa
ta chinga nu ùwà ku. Ngla ango a imba ka,

* **4:6** Kye zizo *Assurre 3:34.*

imba bi la ure! Imba ba asusurr aha, imba ka amarr ndanda glo ni isisurr imba yi!
9 Imba bu yi ni gu ashishi ku ila ure imba yi. Imba bu vri isisurr ni yì. Imba bu duma nu umẹ ku ni ba azhittu yi, ni vri isisurr, ni si nyarr hen!
10 Gri atu amba wa ji, na agẹ ka Abachi, uwa ta gɨ imba gru.

Imba du ibre ki ikpa are

11 Amuya, imba bu si bre are andanda na atu a abanu hen. Imba ti na meme, ka imba ti da abanu a sa abi la ure, imba so da di Are ka Abachi ka a si ndanda. Ziza nggo, imba ti da di Are ka Abachi ka su ndanda, imba da du imba mri Are ka Abachi ka, ni kà iwo ku.
12 Abachi yo na ankpa ma à si uni ni inta Are ka, na di bre amu. Uwa na nkpama se nu ukyekye ku kpa ttungo, ni ku itsi ngu. Ùwà kye, ùwà su unggonggo ni bre ku uzumbirr amu?

Imba du nggurr ankẹ yi

13 Imba anishirr bi di nggurr ankẹ, imba wo ingga yi? Nggo imba di da di, “Ari ka ambre inta ta kuma ni ìgbù inkpinkpi numa, ni ta ku so kre ise, ni so aseki re ni vu sarr re, ni kpa azo shishemi.”
14 Imba si hi inkindirr yi nggo ta la ambre hen. Imba se nâ ta si intsi nggi nggo i di ka ntsɨmi ni ka nado.
15 Inkindirr yi nggo imba ka da si di, “Abachi ti kpanye, inta ti so inta ta na undu unggo ku, ka unggo ku.”
16 Ziza nggo, inggurr ankẹ ni igɨ itu imba ima yi i si ndanda.
17 Imba bu hi di, unushirr wa nggo hi inkindirr yi nggo iwre na kà ina yi, uwa à la ure.

5

Azhibarr a iha ku abu ungo ba

1 Imba abu ungo ba nye ni wo ingga yi. A si inkindirr i iwre kakami, imba bu yi ni sa ungo ni itu ku iha yi nggo so nga ki imba ni ichi.
2 Aseki ka nggo imba turr ka a bo ki ndanda. Iki i isurr imba yi ri izzu.
3 Inklo imba yi i bo ki ndanda. I ri izzu ima yi ta tsarr imba di imba mi taka rri ki ndanda nu uru nâ ta si nggo aseki amba ka a bo ki ndanda wa nggo. Ingbingbru yi i so nga ni ikikre imba nyarr ni so turr aseki ka zu, zzu di inkindirr si ta la hen.
4 Imba re anishirr ba nggo ku di na ki imba undu ni izzuzzu imba yi ni si di han ba azo ka hen. Kye ba a yi ki imba! Kye iyi i abangga ba nggo a ku di hwa ki imba ikiri yi i rri nu utu ku Atiko Uni Inkpinkpye we wa.
5 Imba so kpa ka ni ingbingbru inggi, sama ni nggarr itu. Imba so di ri iki imarr ni so aseki ka imarr ni mwe nâ ta si ilando nggi nggo i kri bi azhibarr a ihan.
6 Imba vɨ anishirr azizi ba nggo sama ki imba ni ila, ni ngɨ anishirr ba nggo si na ki imba inkindirr hen.

Ivu isisurr nu umi ki iha

7 Amuya, imba vu isisurr gri bi azhibarr a ikanga a Atiko munta wa. Imba kye nggo uni do di vu isisurr na so bi ikiri di hurr ni wri ku. Kye nggo a di so bi ahru a imẹmẹ wa na ba ikiri ku ttu na so vu isisurr gri ku ma ni ise yi ku ni nggarr yi bari na ka ku hwa.
8 Imba mi bu vu isisurr meme yo. Imba ssu isisurr imba yi ki ni kri gbangba. Kye azhibarr a ikanga a Atiko munta wa a ti ywhiywhirr ba.
9 Amuya, imba si bre amu ssu ku ikpa hen, du ku imba ta jaku na agẹ ka Abachi. Kye Uni bre amu munta wa si ywhiywhirr na anko.
10 Amuya, imba bu kye inkindirr hi nu uzirr ku abi kpa are ba Abachi bi ikuchi ba, nggo a di re ni isa i Atiko yi. Nggo iha ti ki ba, aba di vu isisurr. Imba mi bi ga uzirr umbarr ku.
11 Anishirr ba nggo kri ngbangba na ki iha nggo, imba di inta i kye ba ssu nu ungo. Abachi nyarr ba ku ikri ngbangba kuma ni ikikre yi. Imba di wo ikri ngbangba i Ayuba yi, nggo a tsarr ma kye. Imba kye nggo Abachi ka iha ima ki inyarr ni ikikre yi. Atiko à na meme ku itito ni ikpanye ima yi.
12 Amuya, mremremu, imba bu si shi azhi nggo imba ti ko lo angu zu hen. Imba bu si ba unkplassu ka Abachi shi azhi, ka ni ingbingbru inggi yi hen. Imba bu si shi azhi ni isa inkindirr mi mremremu hen. Nggo imba ti kpanye, imba bu da di, “E-e”,

imba ti kisa, imba bu da di, “Iya.” Imba ti na meme imba si ta kpala ku Abachi hen.

Ukyekye ki ibarr

13 Unggonggo nu umi umba ku a so ki iha? Du undurr uwama barr Abachi. Unggonggo se ni isu isisurr? Du ma da usarr na nyarr ku Abachi.
14 Unggonggo nu umi umba ku a vri ukpa? Uwa bu tu ba yo ku ankpinkpye abi gri imba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Du ba ni barr na surr ku anye* nu ukpa ni isa i Atiko yi.
15 Nggo ankpinkpye bi gri imba ba ti yo isisurr kakami na Abachi ku ni ibarr imbarr yi, u ulolo ku ta huzzu ku uni vri ukpa wa. Atiko Abachi ta du uni vri wa a wre, uwa ti la ure Abachi ta nggurr zhi ku.
16 Meme nggo, imba bu bre ki ikpa iklonyarr imba yi, ni barr ku ikpa, ni du Abachi ka ulolo glo ki imba. Ibarr i unushirr uzizi di na inkindirr inkpi.
17 Kye Iliya, a su unushirr nâ ta si inta. Ni ngbangba yi, a barr ni isisurr iyirr di ahru bu si ku hen, unkplassu ku u vu ahru wa gri jiji ki ase atarr ni ihwa itani.
18 Nggo ivi ima yi ivu sarr, uwa barr zizo, unkplassu ku ttu ahru wa ttungo du wa ku, na du ikiri yi i hla.
19 Amuya, uyirr nu umi umba ku à ti nga anko, unuma bu zi ma na gri u kanga na anko a iwre a Abachi wa.
20 Imba bu ssu hi du undurr wa nggo ti tsarr unushirr uni la ure anko na du ma à du ila ure ima yi, undurr ma à kpa ma ttungo nu ungo ki ittu, na du Abachi nggurr ila ure ima yi zhi ku tsatsarr.

* **5:14** *Surr ku anye nu ukpa:* A di na undu na anye ni isa i Yesu. Ina ima i tsarr di a hla undurr uwama zu nanka ku Abachi.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Biturr

Ure ku mẹmẹ

Uttu Neru à ki abiga ba iha na ngɨ ba ku iga imbarr yi. Inggurr bi i abiga yi nu Urushalima i ga ki varrvarr kago anga ka katu ka Asiya uvutsa wa.

Biturr à charr ku ani Yahuda abiga abama yo ungbanvu ku wre ku bu nu ba isu isisurr iso sese ise. Na a bu kri karrkarr ni iso imbarr yi na bu so sama na ankizhi.

Ungbamvu umaku u da ku abangga ba nggo a charr ba na ku nggo di abiga Yesu abanu ba a ta hi iha yi nggo i ta tsarr iga imbarr yi kye nggo. Ni ima mi, aba a bu nyarr nu nggo iha ima i ta du ba a kaki kyekye ni iga yi. Na a taka si ankpinkpye mu ni ikanga i Yesu yi

Nu nggo Abachi si Abachi tuku nggo Abachi à ta Yesu si ni ibe, abiga a bu surr ashishi kuma ni ichi. Nâ ta si nggo Kristi mi à ki iha bari Abachi à nu ma inkpinkpye, abiga mi a ta tsarr ba kye ni iha bari na nu ba inkpinkpye nggo Atiko wa à taka kanga.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Uzizi ku ikpa ttungo i Kristi yi *1:1-25*
Abachi nggo à hla abiga ki anishirr tuku amirr iko ama *2:1-17*
Iha yi nggo Kristi à ki yi tsarr inta nggo *2:18-25*
Iso i abiga na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi *3:1-22*
Abu undu azizi ku ina i Abachi yi *4:1-11*
Abiga nu umi ku iha *4:12-19*
Undu ku abiga tuku are ka ikikre *5:1-14*

1 A si ingga Biturr uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga i charr ki imba nggo Abachi à hla imba anishirr ba nggo ga so si abichirr kago anga ka Ponto, Galatiya, Kapadosiya, Asiya tuku Bitiniya.

2 Abachi Aki wa à hla imba ma ku nggo uwa mu à ka ssu zu di i taka si meme yo ba. Izhi i Abachi yi i na imba ki anishirr abi zirr wre na Abachi ku, wre ki imba bu di na inkindirr yi nggo Yesu Kristi à da di imba bu na yi nggo. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi wa a ngla inta zzu.

Ingga barr di ina wre yi tuku iso su i Abachi yi a bu tsarr ssu ni imba ba.

Iyo isisurr yi nggo sa ni iso sese

3 Inta bu nyarr ku Abachi nggo à si Ati a Atiko munta wa, Yesu Kristi! Abachi se ni itito kakami na atu munta na à ta Yesu Kristi si ni ibe. Ima yo i du inta se ni iso ihẹhẹ tuku iyo isisurr yi nggo i so tsitsirr ni inta ba.

4 Ni ko kye kuma ni ichi di inta taka kpa aseki ka nggo Abachi à zu ku anishirr ama ba nggo. Abachi à zu ki imba naka nu unkplassu nabo nggo a ka si na ki ndanda hen. A sama na ankizhi na ka si ngo ki ndanda hen.

5 Nu nggo imba i se ni iyo isisurr, ukyekye ku Abachi ku u ta kri imba zu ku ikpa ittungo ni ivi i ikikre yi.

6 Nu nggo ziza imba i sha ki iha ki ivi ntsɨ na nkanka nggo i ta ni imba ivri isisurr, ni ima mi imba i si abi nyarr.

7 Iha ima yo i ta tsarr iyo isisurr imba yi kye ka bu i si ijiji ni sama na ankizhi. A di tsarr yi kye nâ ta si nggo a di tsarr izinarriya kye nu uru. Iyo isisurr imba yi i mri izinarriya kakami. Izinarriya i di na ki ndanda. Imba ti kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi kuma ni ikikre itsarr inggi yi, aba ta gbyarr ki imba asa, na ni imba inkpinkpye na a taka kye imba ssu na ango, nu nggo Yesu Kristi ti kanga.

8 Imba nise hi Kristi kye, meme mi ni kpanye na ku. Imba si ko hi ma ziza nggo hen, meme mi imba i yo isisurr na ku. Ima yo i du imba tsarr ssu ni inyarr kakami mri nggo a ka da inkindirr. Inyarr imba yi i mri itsarr kye.

9 Imba i so kpa ikpa ttungo yi nggo, ima yo ni ikikre yi i sa azadi ka iyo isisurr imba yi.

10 A si ni itu ikpa ttungo inggi iyo abi kpa are ba a bɨ kye zizi na kuchi bre are ni itu i ina wre yi nggo Abachi à taka ni imba nggo.

11 Ima yo i du ba a zha da aba a ta hi ivi yi tuku nggo i taka nga nggo. Izhi i Kristi yi nggo i si na ba nggo i di tsarr ba ivi inggi yo, i di kye ko ni ichi ni da ba iha yi nggo Kristi

a taka ki yi, tuku inkpinkpye yi nggo taka ga iha ima.
12 Abachi à da ba di inkindirr inggi yi si taka la ni ivi imbarr yi hen. I taka la nu ugo ka ase shishemi, ni ivi imba yi. Ziza nggo imba i wo Ure ku wre ku na angu ka abangga ba nggo Izhi Iwre i zhi nu unkplassu yi i du ba re nggo. Uwanggo a si inkindirr yi nggo abitu ba Abachi ba mi a zha da aba ta hi aseki ka nggo a ko la nggo.

So iso i anishirr bi iwre ba Abachi

13 Ni itu ima yo, imba bu ssu isisurr imba yi bi ni vu atu amba gri. Ni surr ashishi ko ni ichi ku ina wre yi nggo Abachi à taka ni imba ni inga i Yesu Kristi.
14 Ziza nggo imba sa amumarr ba Abachi à bi wo ure. Imba bu si na nâ ta si nggo imba i di na ni ikuchi yi hen. Imba i si hi mu, ni di na aseki a imimi ka nggo imba i zha hen.
15 Nu nggo Abachi wa nggo à yo imba a su uni wre, imba mi bu si abi wre nu uzirr umba ku we.
16 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku da di: “Imba bu sa abi wre nu nggo ingga i si uni wre.”*
17 Imba yo Abachi di Aki amba. A di bre amu ku aseki ka nggo anishirr a na ka we. A si di kpanye nu unuma mri unuma hen. Meme nggo, ivi yi nggo i ni ji ki imba ni ingbingbru yi, imba bu so yi ni isisu i Abachi.
18 Imba hi di ni ikuchi yi imba i di zirr uzirr ku ila ure ku nggo zhi na anishirr ba nggo a ku ki imba ichi nggo. Abachi à re imba, na si re imba ni inkindirr yi nggo di kaki ndanda nâ ta si izinarriya ka azurrfa hen.
19 A re imba si na ayiyi a tsɨ anta a Yesu Kristi, nggo a si nâ ta si uvuvurr inkru wa nggo sama ni ila ka abla.
20 Abachi à hla ma bari na na ingbingbru inggi yi, na tsarr imba na ku ni ivi ikikre inggi yi.
21 Uwa yo à di imba i yo isisurr imba yi na Abachi ku, nggo à gɨ ma gru ni ibe yi na nu ma inkpinkpye kakami. Ima yo i du iyo isisurr tuku ikye anko imba yi a si na Abachi ku.
22 Ziza nggo aba a ngla imba zzu ku iwo ure ujiji yi. Ni itu ima yo, imba i se ni ikpanye ijiji ku abiga banu ba. Imba bu kpanye na atu amba wa ni kpanye ijiji yi nggo i zhi ni isisurr.
23 A kasarr ngri imba zizo ba, iso ihẹhẹ ima i si zhi ni ibibi yi nggo ka kɨ mu hen, i zhi ni ibibi yi nggo ka si ttu hen. Iso ihẹhẹ ima i ta so sese, nu nggo i zhi nu ure ku Abachi ku nggo u su utsitsirr ni di so sese.
24 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu ku Abachi ku di:
“Anishirr wemi a si nâ ta si agiga ngga,
iwre imbarr yi wemi i si nâ ta si ugbyarr ku unkunkurr ku ijiji.
Agiga ka a di kɨ, ugbyarr ku di ddu hre,
25 uwa ta su ure ku Atiko ku nanko, u ta so sese.”†
Ure kuma yo su Ure ku wre ku nggo a bre ki imba na ku nggo.

2

1 Ni ima yo imba bu kà umimi ku wemi glo, tuku irẹ are, tuku ina aseki ba na ábì wre ku anishirr bu hi, tuku izha di inkindirr i nu ka si imuwa, tuku are ka ina unushirr ki ndanda.
2 Nâ ta si nggo amumarr atsitsa a di zha da aba a ta ma isisa, imba mi bu di zha itsarr ijiji i are ka Abachi ka, wre ki imba ti so itsarr ijiji ima, imba ta furr ni ikpa ttungo imba yi, ni ikikre yi Abachi à ta kpa imba ttungo.
3 Kye, imba mi i ka la uzizi ku Atiko ku kye ni ka hi nggo u se ba.

Ingbinta yi nggo i si si iku hen tuku anishirr ba nggo a hla ba zu

4 Nga ni Yesu Kristi ku. Uwa yo à si nâ ta si ingbinta* itsitsirr yi nggo anishirr a kà yi, meme mi Abachi à hla ima yo na kye yi na ashishi.
5 Imba bu nga na ku na ti imba i si angbinta atsitsirr ka nggo a ta vu imba a me uki ku ibarr umaku. Imba ta na undu ku abikye undu ba Abachi. Yesu Kristi à ta di imba di to ku Abachi, Abachi à ta kpa ki imba ito yi.
6 I si nâ ta Abachi à da na angbamvu ka di:

* **1:16** Kye zizo *Levitiku 11:44-45; Levitiku 19:2; Levitiku 20:7.* † **1:25** Kye zizo *Ishaya 40:6-8.* * **2:4** *Ingbinta itsitsirr yi:* Ingbinta yi nggo i mri nu Uki ku Abachi ku.

“Kye, ingga ka hla ingbinta yi nggo ingga
kye yi na ashishi,
ta zu ki ibarr iko yi nu Zayo.
Undurr wanggo nggo à ti yo isisurr na ku,
ishisha i si ta ki undurr uwama hen.”†
7 Ingbinta inggi yi i si ikye na ashishi
kakami ni imba abangga ba nggo i yo
isisurr na Abachi ku nggo. Uwa ta si
abangga ba nggo a si yo isisurr na ku hen,
“Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
ima yo kaki ibarr iko yi.”‡
8 Ungbamvu ku Abachi ku u da ni inkla
inuma zizo di:
“Uwanggo yo a si ingbinta yi nggo i ta du
anishirr a bwu uza na yi,
ingbinta yi nggo i ta du anishirr
kuhre.”§
A kà na si kpanye nu ure ku Abachi ku
hen, ima yo i du ba bwu aza. Wanggo yo
si inkindirr yi nggo Abachi à da di i ta la na
anishirr abama ba nggo.

9 Imba nanko si anishirr ba nggo à hla
imba. Imba i si abikye abi uttu, ìgbù
a anishirr krizhizhi, anishirr ba Abachi.
Abachi à yo imba ssuzzu zhi ni ibwu gri
nga ni ila iru ima yi nggo si iku ayisurr, wre
ki imba bu ku da ku anishirr aseki ka iku
ayisurr ka nggo à na.
10 Ni ikuchi yi a si kye imba ki inkindirr
hen. I ziza nggo nanko imba i si anishirr
ba Abachi. Ni ikuchi yi undurr à si ki itito
ni imba ba hen, i ziza nggo nanko, imba ka
kpa itito i Abachi yi ba.
11 Ingga i tsi ki imba ango akpamburr,
nu nggo inta i si abichirr mu ni ingbingbru
inggi yi, imba bu si ba atu amba wa ni aseki
ndanda tuku izharr aseki ka nggo ukpa
umba ku u zha di imba bu na ka nggo hen.
Nu nggo aseki akama a so na nkanka na
amarr azizi amba ka.
12 Imba bu zirr ni bu kye abi girr ba nggo
a si si abiga hen. A ti glo imba di imba i
kpala mi, na ti sarr hi uzirr uzizi umba ku,
aba ta nu Abachi inkpinkpye, nu nggo a
taka nye bre ki inta amu ka nggo.

Wo ure ku abi hru imba ba na akiko amba ba

13 Ni itu i Atiko, imba bu ni atu amba
wa ku ankpinkpye ba we ni ingbingbru yi.
Wo ure ku atuttu ba nggo a si ankpinkpye
kakami ni imba ba nggo.
14 Ni wo ku abanu ba nggo ankpye wa à
turr ba di a bu ku ki abi la ure ba iha na bu
nu anishirr azizi ba azadi azizi ka gbyarr
asa.
15 Abachi à zha ni isisurr ima di imba bu
zirr wre na anishirr ba. Uzirr umba ku u
ta du anishirr arrurru ba a ba ttungo ni re
are arrurru na tu amba.
16 Nu nggo imba si sa agarr hen, imba
bu si ba ima ki anko wa nggo imba i ta na
undanda hen. So yi nâ ta si amirr iko ba
Abachi.
17 Kye anishirr wemi ssu nu ungo. Kpa-
nye na akpukpambirr abiga ba ba, ni kru
isisu i Abachi ni kru uttu ni igbu unkpi wa.

18 Agarr a bu wo ku akikiko ambarr
ba ure gbigbi na bu kye ba ssu na ango
kakami, ni si na meme ku abangga ba nggo
a di na wre ki imba yo mre hen, na kye na
abangga ba nggo a sa agbugbu mi.
19 Unushirr ka si ki iha ku inkindirr yi
nggo a si na yi hen, undurr uwama a ti hi
ni isisurr ima du uwa si na ndanda hen, na
vu gri ni iha yi, Abachi à ta nyarr ma.
20 A ti hlo imba ku undanda ku nggo
imba ina imba ti vu gri, angginggi i gbyarr
asa i se nabo? Imba ti ki iha ku inkindirr
izizi yi nggo imba na yi Abachi à ta yo ki
imba angu azizi.
21 Abachi à yo imba ni iga yi di imba ta ni
ki iha yi meme yo nâ ta si nggo Kristi mi à
ki yi ni itu amba, na tsarr imba anko wa di
imba mi ta ga aza ama ka ni ki iha yi meme
yo.
22 “À si la ure hen.
Undurr à si wo imu zhi ni ibarr angu
ima yi hen.”*
23 Anishirr a re aseki ndanda ni itu ima yi,
uwa à si ka sa ba na are andanda hen. Nggo
à ki ma iha mi, uwa à si da di uwa à ta du ba
a ki iha hen. À yo isisurr ima yi na Abachi
ku nggo uwa yo à su uni bre amu wa nggo
à si di ka unuma a mri hen.
24 Kristi à vu ila ure imunta yi gri nu ukpa
uma nu unkunkurr ku iklo ku, wre ki inta
bu si nâ ta si aku mu ni ila ure imunta yi,
ni gru di na inkindirr yi nggo Abachi à zha.
Ankpa ka Kristi ka yo a du imba i wre.

† **2:6** Kye zizo *Ishaya 28:16.* ‡ **2:7** Kye zizo *Asarr 118:22.* § **2:8** Kye zizo *Ishaya 8:14.* * **2:22** Kye zizo *Ishaya 53:9.*

25 Imba i si nâ ta si aminta ngga a nga anko,
i ziza nggo imba i kanga nu uni ho amba wa
ku, nggo uwa yo a si uni di kye imba wa.

3

Amba na aniru

1 Uwa a si meme yo imba amba mi bu
nu aniru amba ba atu amba wa, wre ku
aniru abangga ba nggo si kpanye nu ure ku
Abachi ku hen a ta kanga ni kpanye na ku
ku uzirr ku amba ambarr ba.
2 Aniru amba ba a ta hi nggo imba i di kye
Abachi ssu na ango ni so sama na ankizhi
nggo.
3 Si kye di ikpurr iki ssu nu ukpa nggi i ta
du imba i wre ikye hen. Na ti nggo imba i
di karr infunfutu imba yi, ni inkpa i tsɨ anta
yi nggo imba di klo ni to ni iki isurr izizi.
4 Iwre imba yi i ta zhi ni imba yo ba,
undurr a ka si ka yi nado hen. A di hi iwre
inggi yi nu unushirr wanggo nggo a na chě
na su ywi. Abachi a di kye iwre ima yo di si
iwre ijiji.
5 Amba abiga abi kuchi ba nggo a yo
isisurr imbarr yi na Abachi ku nggo a di hi
iwre imbarr yi nu nggo a di wo ku aniru
ambarr ba ure.
6 Sarratu à si meme yo. À di wo ku Ibrayi
ure, na di yo ma di, atiko. Ziza nggo, imba
mi ti na zizi ni si kru isisu inkindirr hen,
imba mi ta kaki na ta sa áníwá ama.
7 Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ti si unuru,
ùwà bu na wre ku ayamba amuwa wa nu
nggo a si si ukyekye nâ ta si ùwà hen. Kye
ma ssu na ango nu nggo Abachi a nu ma
uzizi ku iso nâ ta si nggo a nu ùwà nggo.
Na meme, wre ku inkindirr bu si harr ibarr
imba yi hen.

Abiga a di ki iha nu nggo a di na aseki ka wre

8 Ni ikikre yi, imba wemi bu so ni isisurr
iyirr, kye ikpa ni itito, ni kpanye ni ikpa ni
isisurr izizi ni na zzuzzu ku ikpa.
9 Si karr ni marr abangga ba nggo a karr
imba na marr imba hen. Yo ba angu azizi,
nu nggo Abachi à hla imba yo, na ta yo ki
imba angu azizi.
10 A charr nu ungbamvu ku Abachi di:
"Ùwà ti zha du ùwà i ta si ni inyarr ni iso
imuwa yi
ni hi ivi izizi na yi,
ùwà bu han irrirri imuwa yi ni re are
amimi,
ni si du ibarr angu imuwa yi i ki imu
hen.
11 Kasarr ni ina umimi ni na uzizi.
Ta ukpa ni so su na anishirr ba.
12 Ashishi ka Atiko ka a si na abi na uzizi ba
ba.
Atu ama ka à di wo ibarr imbarr yi,
uwa a ta si abi na umimi ba nanko, Atiko à
di ka ashishi ama ka glo na ba."*
13 Imba ti yo isisurr di imba ta na uzizi,
unggonggo a ta ki imba iha?
14 Imba ti ta ki iha yi mi ku uzizi ku nggo
imba ta na nggo, Abachi à ta yo ki imba
angu ka iwre. "Imba si kru isisu i inkindirr
yi nggo a kru yi hen, ni si ri amarr ka
inkindirr hen."†
15 Kru isisu i Kristi ni du uwa yo a bu
si Atiko ni isisurr imba yi. Zirr na amarr
ka inkindirr yi nggo imba ta da ku undurr
wa nggo a ti zhi imba inkpi i so kye anko
imba yi. Meme mi, imba bu ki itu nggi ni
nu anishirr inkpinkpye imbarr yi,
16 ni du isisurr imba yi i si pyarr. Meme
nggo anishirr a ti re ndanda na atu amba,
ishisha i ta ki ba nggo a ti hi uzirr uzizi
umba ku, nu nggo imba i si abi Kristi.
17 A ti si ikpanye i Abachi, i ta wre un-
ushirr bu ki iha ku uzizi ku nggo à na. Ina
ima i mri nggo imba bu ki iha ku undanda.
18 A si meme yo Kristi à ni itu ima ankpa
ayirr yo ku ila ure imunta yi. Unushirr
wanggo nggo à sama ni ila à nga ni ttu ku
abi la ure, wre ku a bu gri imba nga na
Abachi ku. Nggo anishirr a ngu Kristi, uwa
a su unushirr nu ukpa nâ ta si inta. I ziza
nggo, nggo Abachi à ta ma si ni ibe yi, uwa
à si ni Izhi.
19 Uwa a si ni Izhi iyo na ko ku re ku izhi
i abi kɨ yi nggo a harr ba zu nggo.
20 Abama yo a kà iwo ku Abachi nu nggo
Nuhu à di me uddu ku amasirr ku nggo,
meme mi Abachi à ka di vu gri na ba ba.
Anishirr atandarr a rri nu uddu ukuma na
ssuzzu na amancha wa, i inkindirr i si ki ba
hen.
21 Amancha ama a si nâ ta si izzu na
amasirr yi nggo i kpa imba ttungo nggo.

* **3:12** Kye zizo *Asarr 34:12-16.* † **3:14** Kye zizo *Ishaya 8:12-13.*

Meme mi, izzu na amasirr yi i si su ure ku ngla ukpa yo mre hen. Iya, i si itsi ango ku Abachi di a bu ni inta amarr azizi, nu nggo a gɨ Yesu Kristi gru ni ibe.
22 Yesu Kristi à ka hun kuma nu unkplassu ba, na se nu ungo ri ku Abachi. Abitu ba wemi, inkpinkpye tuku ukyekye a si ku ni imbwaza ima.

4

Iso ku Abachi

1 Nu nggo Kristi à ki iha nggo, imba mi bu gbyarr ukpa umba ku na amarr angga ka nggo a si nâ ta si ka Kristi ka nggo à ki iha nu ukpa. Undurr wanggo à ti ki iha, undurr uwama à ka ba ttungo ni ila ure ba.
2 Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo Abachi nggo à zha di imba bu na yi, ni du ma ni na umimi ku nggo inina ikpa imba yi i zha.
3 Ni ikuchi yi imba i so di na aseki ka abangga ba nggo a si hi Abachi hen. Ni ima imba i di rri so ni ila ure ni di kurr ni ikpa ku, ni izharr aseki, ni iso ahi, ni ga ankla ka irro, ni ika ttudu na ahi, ni ina aseki ka nggo a kye ka ki azhi.
4 I ziza nggo abangga ba nggo a si hi Abachi hen, a ta ku ayisurr nu nggo imba i si ga ba ni na aseki ndanda akama zizo hen. Ima yo i du ba a marr imba.
5 Ni ina imbarr ima, aba mu a taka ku zha inkindirr yi nggo a taka da ku Abachi nggo chankarr. Uwa yo à taka bre amu ka ku abi so tsitsirr na abi kɨ ba.
6 Uwa a si ni ima yo aba a bre ku abi kɨ ba Ure ku wre ku. Inkindirr yi nggo a na, ima yo i gri ba ittu, aba kɨ nâ ta si nggo anishirr a di kɨ nggo. Inina ukpa imbarr yi i kɨ, Abachi à zha di izhi imbarr yi bu so sese.
7 Ikikre i aseki ka wemi ki ywhiywhirr ba. Ni ima yo, imba bu han kye zizi ni vu atu amba gri, wre ki imba bu hi ibarr Abachi.
8 Inkindirr inkpi inggi i si di imba bu kpanye ni ikpa imba yi kakami. Ikpanye ni ikpa iyo i di ka ila ure shishemi ttu nado.
9 Kpa amuya abiga na ako amba wa ni si re ngbungbru hen.
10 Abachi à ka ga ini na nkanka a ni imba ba, na undu ni ini aseki na nkanka ima, nggo a ni ku uzizi ni na ku abanu undu na yi.
11 Uwanggo nggo à ti si ni ini ibre ku anishirr ure ku Abachi, uwa bu bre are ka Abachi. Uwanggo nggo à ti si ni ini ina undu, uwa bu na undu ku nu ukyekye ku nggo Abachi à nu ma nggo, wre ku anishirr a bu gbyarr ku Abachi asa ni itu i Yesu Kristi nggo inkpinkpye tuku ukyekye a si ama sese. Du yi si meme yo.

Iki iha na ti abiga a di ki yi nggo

12 Akpukpamburr abiga, si ku ayisurr ku itsarr kye nu uru yi nggo imba i so hi yi hen. Si kye di inkindirr yi nggo imba i so hi yi ziza nggo i si ihẹhẹ hen.
13 Imba bu nyarr mi kye, nu nggo imba mi i yo ungo ni ki iha yi na ti Kristi à ki yi nggo. Meme nggo imba taka mẹ nyarr na azhibarr wa nggo Yesu à taka kanga, anishirr a taka hi ma ni inkpinkpye tuku ukyekye umaku.
14 Anishirr a ti ki imba iha nu nggo imba si abiga Kristi, Abachi à ta yo ki imba angu ka iwre. Ima yo i ta du imba i hi di Izhi i inkpinkpye yi nggo i si Izhi i Abachi i so ni imba ba.
15 Undurr ni imba ba ati ki iha, uwa bu si si di undurr wama à ki iha yi di a ngu undurr mu, ka à ki ayi, ka à zha are, ka à yo angu ama na are ka abanu mu hen.
16 Uwa a ti si di uwa i ki iha nu nggo uwa i si uniga, uwa bu si du ishisha i ki uwa ku ima hen. Meme nggo uwa bu gbyarr ku Abachi asa nu nggo a yo uwa ki a Kristi.
17 Ziza nggo yo, a ta ba ibre amu yi zhi na anishirr ba Abachi ba ba. Ibre amu ima yi i ti bazhi ni inta ba, aba a ta na kingginggi na anishirr angga ba nggo a si kru isisu i Ure ku wre ku Abachi ku hen?
18 A charr nu ungbamvu ku Abachi ku di:

“A ta si inkindirr i tsɨ kakami aba kpa unushirr uzizi ttungo,
aba a ta na kingginggi na abi la ure na abanu ba nggo a si kru isisu i Abachi nggo hen?”

19 Ni ima yo, abangga ba nggo Abachi mu kpanye na du ba a ki iha nggo, a bu vu atu ambarr wa a ni uwanggo nggo à na ba nggo, na si di kasarr hen, na bu si ba ttungo ni na uzizi hen.

5

Imba abiga i si nâ ta si aminta ba Abachi

1 Ziza nggo ingga i se ni inkindirr i da ku
akikre ba ni inggurr bi imba yi. Nggo ingga
mi i su ukukre. Ingga i ka hi iha i Kristi yi
ba, ni taka kpa inkpinkpye yi nggo a taka
ni inta nggo. Meme ingga tsi ki imba ango,
2 kye aminta ba nggo Abachi à ni imba
na ba ni isisurr iyirr na ti Abachi à zha di
imba bu na nggo. Ni si na na ti a so nga uwa
nggangga mu hen. Si na undu umuwa ku
ni zharr inklo hen. Na undu ku na ti ùwà
mu i ba ni isisurr umuwa du ùwà ta na ku.
3 Si tsarr anishirr ba nggo a vu ba sa ku
ùwà na ango inkpinkpye hen. Iya, na ki ku
aminta ba a gurr wa nggo a ta ga wa nggo.
4 Meme nggo u Kristi, Uni ho aminta
unkpi wa à ti nga, imba ta turr anzɨ a
inkpinkpye wa nggo a si taka kpurr zhi
nado hen.
5 Uwa bu si meme yo, imba aniru abiga
atsitsa ba, imba bu kpanye ni so ku akikre
ba na achi ambarr. Imba wemi bu ka atu
amba wa ki nggi ni na ku ikpa undu. A
charr nu ungbamvu ku Abachi ku di,

“Abachi à di ka ku abi gɨ atu,
na di ssu abi ki atu nggi gri zizi
nanka.”*

6 Ka atu amba wa ki nggi ku ukyekye ku
Abachi ku, wre ku azhibarr wa ti ma uwa
ta gɨ imba ki tsa.
7 Gri ivri imba yi wemi ni nga na Abachi ku,
kye isisurr ima yi i si ni imba ba.
8 Na ni kye! Si so ba kahre hen! Isheta,
uni karr imba wa, à so zirr kago nâ ta si
iche nggo à so gbru ingginggorr zha un-
durr wa nggo à ta ta nggo.
9 Kri karrkarr ni iga yi ni si nu ma anko
hen. Nu nggo imba i hi di akpambirr abiga
ba kago ni ingbingbru yi aba mi a so ki iha
yi meme yo.
10 Nu ugo ku iha inggi yi, nggo imba i si
ta ki yi ta anko hen, Abachi mu ku uzizi
umaku we, à ta ssu aseki ka bi wemi. À ta
ni imba ukyekye, wre ku iga imba yi bu kri
ngbangba, imba si kuhre hen. A yo imba di
imba mi bu sha kpa inkpinkpye ima yi nu
Kristi ku. Inkpinkpye yi nggo i taka so se
ase na ase.
11 Ukyekye bu si ku Abachi sese! Du yi si
meme yo.

Ichi ikikre

12 Sila nggo à zi ingga ni charr ki imba
ivi icharr inggi yi. Ingga i hi ma a su
uzumburr uni kri ngbangba nu Kristi ku.
Ingga zha di imba bu kaki kyekye ni bu da
ki imba di uwanggo yo a si uzizi ujiji ku
Abachi ku. Kri karrkarr na ku.
13 Amuya amba abiga ba nu Babilo nggo
Abachi à hla ba meme nggo a di ingga bu
chi imba. Uzumu uniga wa Marrku, uwa
mi à da di ingga bu chi imba.
14 Chi ikpambirr kakami, ni chi i abiga
Kristi. Abachi bu ni imba nggo i si abiga
Kristi isu.

* **5:5** Kye zizo *Assurre 3:34.*

Ungbamvu ku uha ku Biturr

Ure ku mẹmẹ

Biturr à hi di ivi ima yi ni ingbingbru yi i si ntsɨmi (1:13, 14), na charr inkindirr yi nggo i so ku ni isisurr. Nu ungbamvu ku mẹmẹ ku, Biturr à tsarr anishirr ba inkindirr yi nggo a ta na ku iha yi nggo a so ki yi na ango ka abangga ba nggo a si si abiga hen. (Kye 1 Biturr 4:12). Biturr à gbye ku abiga ba utu di abi kpa are abi imu tuku abitsarr abi imu a mirri na abiga ba ba na so gri ba share na anko ajiji wa. Abitsarr abi imu a ti so tsarr itsarr imu imbarr yi, abiga a bu kri gbangba ni iga imbarr yi wre ku abanu a bu hi na ga aza ambarr ka.

Uni charr ungbamvu wa à vri kakami nu nggo abitsarr abi imu ba a bre di Kristi à si ta kanga zizo hen. Uni charr wa à da di Kristi à si nga korr hen wre ku anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi bari (3:9).

Aseki atarr angga ka yo a du ma à charr ungbamvu ku: (1) wre ku a bu tto abiga ba du ba a kasi (kye 1:1-21), (2) a bu kisa ku abitsarr abi imu ba (kye 2:1-22), (3) wre ku abiga ba bu surr ashishi ku ikanga i Kristi yi (kye 3:1-18). Ungbamvu ku 2 Biturr ku u zzu ungbamvu ku Yahuda.

Are ka nggo kurr nu ungbamvu ku, na ankla ka nggo a se

Anko ka furr ni iga *1:1-21*
Kru isisu i abitsarr abi imu *2:1-22*
Inggurr ni itu i ikanga i Kristi yi *3:1-18*

1 A si ingga Sima Biturr, uvurr iko tuku uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga so charr ku abangga ba nggo a ka kpa iyo isisurr inggi yi ni inta ba meme, ku uzizi ku Abachi amunta wa nggo su Uni kpa ttungo wa Yesu Kristi.

2 Abachi bu na wre ki imba, na ni imba isu kakami nu nggo imba i hi ma ni hi Yesu Kristi, Atiko munta wa.

Iyo tuku ihla i Abachi yi

3 Abachi ku ukyekye umaku à ni inta aseki ka wemi nggo a ta di inta so na amarr ka ga ma. Inta se na aseki ka wemi nu nggo inta i hi wanggo nggo à yo inta ku yo ni inkpinkpye tuku uzizi umaku nggo.

4 Ni ina inggi yo wemi Abachi à ni inta aseki azizi ankpinkpi ka nggo a da zu du uwa a ta ni nggo. Aseki akama yo a ta ng-gurr inta bi na Abachi ku, nu uzirr umaku nu nggo inta i ka firr ssuzzu ni ina abubo ki ndanda yi nggo izharr aseki i di gri ku ingbingbru yi nggo.

5 Nu nggo imba i se ni iyo angu izizi, imba bu ta ukpa ni na aseki angga ka kye ni iso imba yi. Sha ina wre yo ni iyo isisurr imba yi, ni sha ihi yo ni ina wre imba yi.

6 Du ivu ukpa gri i se kye ni ihi yi; ni du ivu isisurr i se kye ni ivu ukpa gri imba yi; ni du amarr ka Abachi a se kye ni ivu isisurr imba yi;

7 ni du ikpanye ni ikpa i se kye na amarr ka Abachi amba ka; ni du ikpanye i se kye ni ikpanye ni ikpa imba yi.

8 Aseki angga ka wemi a ti se ni imba ba na so furr, a ta zi imba di imba i hi Atiko amunta wa Yesu Kristi mri kakami.

9 Undurr wanggo ti sama na aseki akama ni so ima yi, uwa a ta rri so ni ibwu na si ta hi di a ka ngla ila ure ikuchi yi glo ku nu ukpa ba hen.

10 Ni ima yo, amuya amungga, imba bu ta ukpa gbigbi ni tsarr da Abachi a yo imba na hla imba jiji. Imba ti so di na meme, imba i si ta bwu uza ni jaku hen.

11 Aba a taka kpa imba na ango aha kakami, rri kuma ni ittu i sese i Atiko munta Uni kpa inta ttungo wa Yesu Kristi.

12 Uwa a si ni ima yo ingga i di da ki imba ttuttumi, wre ki imba bu si kpamusu na aseki angga ka hen. Ingga hi imba ka hi ka ba, ni kri ngbangba na are ajiji ka nggo imba i wo ka nggo.

13 Ingga kye i wre nggo ingga i ni so tsitsirr ingga bu tto amarr amba ka kasi na aseki akama, wre ki imba bu si kpamusu hen.

14 Ingga i hi na ti Atiko amunta wa Yesu Kristi à da ki ingga di ingga i ki ywhiywhirr i ttu ba.

15 Ingga ta kri karrkarr ni na inkindirr yi nggo ingga ti ttu, imba si ta kpamusu na aseki angga ka hen.

Abangga ba nggo a ki ashishi hi inkpinkpye i Kristi yi nggo

16 Inga i Atiko amunta Yesu Kristi nu
ukyekye umaku nggo inta i bre ki imba na
yi nggo, undurr mu a si bre ki inta na yi
ki uyo hen. Inta i ki ashishi amunta i hi
inkpinkpye ima yi.
17 Inta i se nu nggo Aki wa, Abachi à nu
ma inkpinkpye yi. Ukorr u zhi na Abachi,
Uni Inkpinkpye we wa nu unkplassu ni da
di, “Uwanggo yo à si Uzumu ujiji wa, nggo
isisurr mungga yi i nyarr na ku kakami.”*
18 Inta i kri ni Yesu ku ni itu igbre a
Abachi wa ni ki atu i wo ukorr ku zhi nu
unkplassu.
19 Ima yo di inta i kpanye na are ka nggo
abi kpa are ba Abachi ba a bre ka nggo.
Imba bu si na are kama ki inkindirr irro
hen. A si nâ ta a murr uru nggo u so la
na abubo anggo nggo a shi ibwu nu ta so
la meme yo ma na ambre nggo intsintsẹ
ambre yi i ta ssuzzu nggo, nu ta la ki imba
ni isisurr.
20 Inkindirr imẹmẹ inggi i si di imba bu
hi di ure ku abi kpa are da ba nggo a charr
na angbamvu ka u si si ikpa kasarr i uni
kpa are wa mu ku itu ima hen.
21 Ure ku uni kpa are u si di zhi na amarr
ka uni kpa are wa mu hen. Iya, Izhi Iwre yi
mu i di du anishirr a re zhi na Abachi ku.

2

Abitsarr abi imu a na aseki ndanda

1 Na ti a si na asese ka akiki munta ba, abi
kpa are abi imu a se na ba, uwa a si meme
yo abitsarr abi imu a ta ssuzzu ni imba ba.
Na ta di do na yi nga ni bre ki imba are ka
imu nggo ta na imba ki ndanda nggo, na ta
kisa da aba a si hi Atiko wa nggo a re ba
nggo hen. Ina ima i ta du ikikre imbarr yi i
nga korrmi.
2 Ni ima mi abanu a taka na ga aseki ka
ishisha ambarr ka. Ina imbarr ima i ta du
anishirr a re are andanda ni itu i anko ajiji
wa.
3 Ku izharr inkindirr imbarr yi, abi kpa
are bi imu ba ta a re imba na ka imba zhi,
wre ba bu kpa inklo. Abachi à ri amarr
na ki ba iha ngbangbamu, ziza nggo ikikre
imbarr yi i so na anko.
4 Abachi à si ka abitu ama abi la ure ba
mi du hen. À ta ba surr nu udduddu ku uru
ku na lo ba ache na akorr a shi ibwu zu bi
azhibarr a ibre amu wa.
5 Ingbingbru ikuchi yi mi, Abachi à si
ka yi du hen. Abachi à ttu amancha a gu
anishirr abangga ba nggo a si hi ma hen.
Nuhu nggo à di bre ku anishirr ba di a
bu zirr zizi na agẹ ka Abachi, uwa yo na
anishirr abanu atangba a si gu nado hen.
6 Abachi à tu ìgbù i Sodomu tuku Go-
morra* nu uru ki inturu, wre ku anishirr
a bu hi inkindirr yi nggo uwa à ta na ku
abangga ba nggo a si kru isisu ima yi hen.
7 Abachi à ttu Lotu ssuzzu. Uwa yo à
si unushirr uzizi nggo isisurr i vri ma na
aseki ka ishisha ka nggo abi kà iwo ba a di
na nggo.
8 (Unushirr uzizi uwama à di rri so na ba
na di hi na wo aseki ndanda ka nggo a du
isisurr izizi ima yi i vri kakami.)
9 Ima yo i tsarr di Abachi à hi nggo uwa a
di na, na ddu anishirr azizi ssuzzu ni iha,
na zu anishirr amimi ba ku itsutsarr na
azhibarr a ibre amu wa.
10 Itsutsarr ima yi i ta si kakami ku an-
ishirr ba nggo a so di na umimi nggo ukpa
umbarr ku ila ure ku u zha na na zzu di
Atiko à si se hen.
Abitsarr are ka imu abama a gɨ atu, na ga
angba na di re kyekye mi na di na aseki ka
nggo a zha i na. A si di kru isisu i ire are
andanda ni itu i ankpinkpye bu unkplassu
ba hen.
11 Abitu ba Abachi ba mi nggo a si kyekye
na si ni inkpinkpye mri abitsarr abi imu
ba, aba mi a si di glo ba na ashishi ka Atiko
hen.
12 Anishirr angga ba di re kisa na are ka
nggo a si hi inkindirr ni itu yi hen. A si nâ ta
si ininazzu yi nggo i di so sama ni iri amarr,
ininazzu yi nggo a na yi ku ihan ta. Na ta di
ngɨ ininazzu, aba taka ngɨ abitsarr bi imu
angga ba mi meme yo.
13 A ta ki iha han ku iha yi nggo a du
anishirr a ki yi nggo. Inyarr imbarr inggi
i si di aba bu di na aseki ka ishisha na abi
ndende mi. A si inkindirr ishisha nggo

* **1:17** Kye zizo *Matiyu 17:1-5; Marrku 9:2-7; Luka 9:28-35.* du yi kuhre ku umimi ku anishirr ba.

* **2:6** *Sodomu tuku Gomorra:* Ìgbù iha yi nggo Abachi à

abama a ku di so na nyarr ni iri ni imba ba na agbugba a nggurr bi amba wa.
14 A di zha ikye inddunddu amba yo mre. Na di zharr ila ure kakami na si shi na yi hen. A di re anishirr angga ba nggo a si kri ngbangba hen. A du isurr ashishi da aseki a bu si ba ambarr yo mre iba ba itu. Abachi à ka yo ba angu andanda ba!
15 A kà anko nggo si ntto du na nga anko. A so ga aza ka Balamu uvuvurr a Beyo. A yo isisurr ni inklo yi nggo uwa a ta na inkindirr indanda na kpa yi nggo.
16 Abachi à nggarr ito na ku ku ila ure ima yi. Ijaki nggo à si di re hen, à re ku nu ukorr ku unushirr na han uni kpa are wa ni na ìlă ima yi.
17 Anishirr angga ba a si nâ ta si imblo yi nggo sama na amasirr. A si nâ ta si ihurr inggi unddunddu u go yi. Abachi à ssu abubo a shi ibwu lanchinchi a zu ba.
18 A di da are ka gɨ itu na are arrurru, na di re anishirr ahẹhẹ ni ga yi ni izharr inkindirr imbarr yi, abangga ba nggo a firr ssuzzu zhi na abi so ni ibwu ba, a di re ba ni izharr na aseki ka ishisha imbarr yi.
19 A da ba di a ka kpa ba ttungo ni igarr ba, aba ku atu ambarr a sa agarr bi izharr ina aseki ndanda. Anishirr a di sa agarr ku aseki ka nggo a rẹ ba gri.
20 Nggo anishirr ti tsɨ huzzu zhi ni ina umimi ku ingbingbru ku, ku iwo ure ku Atiko munta wa Yesu Kristi uni kpa inta ttungo wa, na ti ka ku la ure na kaki ku ila ure yi agarr ama, aba di ttudu mri imẹmẹ yi.
21 I ka wre sha nu nggo a ka nise hi anko azizi wa kye tuku nggo a hi wa na kà iwo ure ku Abachi nggo a tsarr ba nggo.
22 Inkindirr yi nggo i kuttu ba nggo, i si na ti si assurre wa nggo a da di: “Iviyo à ka ku rẹ ikẹ ima yi,” tuku nggo a di da di, “Inkpama yi nggo à ngla yi nggo i kakuma ku rri nu ulante.”

3

Azhibarr a inga a Atiko wa

1 Akpukpamburr abiga nggo so ki ingga ni isisurr, uwanggo yo a su ungbamvu u ku uha ku nggo ingga i charr ki imba nggo. Na angbamvu ka aha mi, ingga i charr tto amarr amba kakuma na aseki angga ka nggo imba i ka hi ka ba nggo, wre ki imba bu ssu ka hi ni kri kyekye ni iga yi.
2 Di imba bu kri ngbangba ni iga yi ni si kpamusu na are ka nggo abi kpa are abi wre ba Abachi ba a da ni ikuchi yi hen, tuku are ka Atiko uni kpa inta ttungo wa na abi ko na angu ba a da ki imba nggo.
3 Inkindirr imẹmẹ inggi i si di, imba bu hi di ni ivi ikikre yi, abanu abi mẹ anishirr a ta se na ta mẹ ure ujiji ku. Na ta na aseki ndanda nggo a zha da aba a ta na ka nggo. A ta mẹ ida zu i Abachi yi
4 da di, “Inta kye da a ddu imba du uwa a ta nga? Na su nu momo mu? Akiki amunta ba a ka kɨ ba aseki ka ingbingbru ka a ni so si meme yo na ta a se ni imẹmẹ yi nggo.”
5 A hi na ka na wurr mu di ngbangba ka Abachi à re rire nggo na na unkplassu ku tuku imimi yi. Abachi à na imimi yi zhi na amasirr, na na yi na amasirr.
6 Uwa a si na amasirr a yo, amancha wa nggo a gu ingbingbru ikuchi ima nado.
7 Uwa su ure ku Abachi uyiyirr ukuma yo u zu unkplassu ku tuku ingbingbru i ziza nggo yi bi itu nu uru. Nggo azhibarr ibre amu ama a ti nga, aba ta ka unkplassu tuku imimi yi glo. Abangga ba nggo a si si aba Abachi hen a ta ngɨ ba.
8 Meme mi imba bu si kpamusu ni inkindirr iyirr inggi yi hen. Imba akpukpamburr nggo so ki ingga ni isisurr. Azhi ayirr na Atiko ku a si nâ ta si ase ukrɨ uyirr. Ase ukrɨ uyirr a si nâ ta si azhi ayirr.
9 Atiko wa à si kachi mu ni na inkindirr yi nggo à da du uwa a taka na nâ ti abanu ba kye hen. A si si meme yo hen. A so vu isisurr gri ni imba ba, wre ku abanu bu si kɨ hen. A zha da anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi.
10 Azhibarr a inga a Atiko wa a taka si nâ ta si inga i unayi nggo. Na azhibarr ama, unkplassu u taka yi hantu ni ka nado. Aseki ka unkplassu ka a taka kparri nado. A taka bwu ingbingbru yi na aseki ka nggo anishirr a na sharri na yi nggo a la zu na ábì.
11 Nu nggo, a taka na aseki ka wemi ki ndanda. Imba i ta so iso ita inggi? Imba bu so iso i Abachi ni na ku Abachi undu,

12 ni so kye anko kuma ni ichi ku inga i
azhibarr a Abachi wa, ni ta ukpa ni du wa
a nga korr. Nggo azhibarr ama a ti nga, aba
a taka tu unkplassu ku nado nu uru, aseki
ka unkplassu ka a ta sha nado ku issu yi.
13 Uwa ta si inta na anko, inta i so bi
nggo Abachi à ddu inta du uwa a taka na
unkplassu uhẹ̱hẹ̱ tuku ingbingbru ihẹ̱hẹ̱.
Nu nggo anishirr we a taka so na zirr uzirr
ku nggo Abachi a zha da a bu zirr nggo.
14 Akpukpamburr nggo so ki ingga ni
isisurr, nu nggo imba i so surr ashishi bi
ina ima, ta ukpa ni so sama ni ila ure tuku
ikpala. Ta ukpa ni so su na Abachi ku.
15 Si kpamusu da a si ivu gri i Abachi iyo
i ni inta anko a ikpa ttungo wa hen. Uza-
yirr amunta wa nggo so ki inta ni isisurr
kakami, Bulu a da ki imba inkindirr iyiyirr
ima yo, nu nggo a charr ki imba ni ihi yi
nggo Abachi a nu ma nggo.
16 Bulu à re ni itu i aseki akama yo na
angbamvu ama ka wemi. Meme mi, aseki
anuma ka nggo à charr a tsɨ kakami. An-
ishirr abanu nggo ihi imbarr yi i klonyarr,
na si kri ni inkla iyirr ni iga yi hen, na kpa
aseki angga ka bre nanka mu. Na di bre
inkpu angbamvu ka Abachi ka mi ni imu
mi, ni ina ima aba a ko na atu ambarr mu
ki ndanda.
17 Akpukpamburr, nu nggo so ki ingga ni
isisurr, nggo imba i ka hi aseki angga ka
ba, imba bu na ni bu kye. Si du anishirr
amimi angga ba a re imba share na aseki a
ndanda ambarr ka hen. Na ni bu kye, wre
ki imba bu kri ni inkla iyirr ni iga yi.
18 Meme mi imba bu furr nu uzizi tuku
ihi i Atiko amunta tuku Uni kpa inta ttungo
wa Yesu Kristi. Inkpinkpye i bu si ima ziza
nggo tuku ase na ase. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Uwanggo nggo charr angbamvu atarr angga ka a si Yohana, uvuvurr a Zabadi. À si uni kuma na angu. Uwa yo à charr ungbamvu ku Yohana ku tuku Ungbamvu ku Ibwu tsarr Yohana yi. A charr nu 1 Yohana 2:12-14, 19; 3:1; tuku 5:13, di a charr ku abiga ngga ungbamvu unggo ku. A si da abata ngga a si abiga abama hen, na si da inkla yi nggo a so hen. Nu nggo ungbamvu ku u si yo undurr ni isa hen, ima yo i du inta i ba di a charr ku ga ku abiga wawami na ankla tankpami. Ase ka Yohana ka a ka kri ba. Zhi nu abi kuma na angu abanu ba a ka kɨ kre ba, uwa a ni ji uwa yo na nkpama. À charr ungbamvu unggo ku aba a nise han ma ku zu ni ìgbù nu Patimo wa nggo akri na atsutsu ka amasirr ka nggo. Yohana à hi Kristi na ashishi ama na charr kyekye mi ni ima yo wre ku abiga ahẹhẹ abi so nga nu ugo angga ba a bu yo isisurr na Abachi ku ni iga imbarr yi.

Yohana à charr ungbamvu unggo ku ni ima yo na se na aseki aha ngga ni isisurr: (1) Anishirr a bu hi undanda undu a abitsarr abi imu angga ba (2:26), tuku (2) Abiga a bu hi di ikpa ittungo imbarr yi i se jiji (5:13).

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inggurr bi i abiga yi na Abachi ku *1:1-10*
Ure uhẹhẹ ku ikpanye ni ikpa ku *2:1-17*
A gbye utu ni itu i Uni kà Kristi wa tuku umimi *2:18-27*
Uzirr ku uniga *2:28—3:24*
Abitsarr abi imu *4:1-6*
Ikpanye i Abachi yi na anishirr ba *4:7-21*
Iyo isisurr nggi i si ni ichi we *5:1-21*

Ure ku nggo di gri iso nga

1 Inta charr ki imba ziza nggo ni itu i ure ku nggo u se zhi ni imẹmẹ yi, nggo inta i wo ku na atu amunta, ni hi na ashishi amunta, ni hi uzirr umaku, ni sa ango amunta na ku. Inta charr ki imba ni itu i Ure ku nggo di gri iso nga.

2 A tsarr inta are ka nggo gri iso nga. Inta hi ka ni ka da ure ni itu yi. Ima yo di inta ko da ki imba di ure ku u gri iso sese. U di so na Aki wa ku nu unkplassu, aba di inta hi ku.

3 Inta ko da ki imba inkindirr ima yi nggo inta i wo ni hi nggo, ni ko zha di imba bu nggurr itu bi ni inta ba. Inta ko nggurr itu bi na Aki wa ku ndo nu Uzuma wa, Yesu Kristi.

4 Inta ko charr ki imba are ka ngga ka, wre ku inyarr munta yi ni imba bu kri kakami.

Abachi si ila i uru

5 Wanggo yo su ure ku nggo inta i wo zhi nu Uzuma wa ku, ni ko bre ki imba na ku ziza nggo di Abachi à si ila i uru. Ibwu i sama nu umi umaku.

6 Inta ti da di inta nggurr itu bi na ku, ni ka ni ko zirr ni ibwu, inta ki imu, ina jiji i sama nu umi umunta ku.

7 Inta ti ko zirr ni ila i uru yi, nâ ta si nggo uwa ku itu ima à se ni ila i uru yi. Meme nggo inta i nggurr itu bi ni ikpa ayiyi a Yesu, Uvuvurr a Abachi wa à ngla inta zzu ni ila ure i munta yi.

8 Inta ti da di, inta sama ni ila ure inta so re atu munta, ure ujiji u si se nu umi umunta hen.

9 Inta ti bwu angu i da ila ure munta yi, uwa à si ta ka angu ama ka à sarr hen, na ta na inkindirr yi nggi yi nggo iwre, na ta nggurr ila ure imunta yi zhi, na ta hɨ amarr ka ina ndanda amunta ka we glo ki inta.

10 Inta ti da di inta sama ni ila ure, inta i nga da Abachi imu, u ure umaku u sama nu umi umunta.

2

Yesu nggo su uni zi inta wa

1 Imba amumarr mungga, ingga so charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre ki imba bu si la ure hen. Unuma ti la ure, inta se nu uwanggo nggo à so barr ki inta Aki wa na angu munta. Uwama nggo à si Yesu Kristi, nggo à su ku Abachi isisurr.

2 A ba uwa yo a to, wre ba bu sarr inta kpa ttungo ni ila ure imunta yi, na si si ila ure imunta yo mre na akpukpamburr hen, a di nggurr zhi ku anishirr ba wemi.

3 Ziza nggo inta ka nggurr ankẹ di inta i hi ma nggo inta so kru isisu i are ama ka.

4 Undurr wa nggo ti da di, “Ingga i hi
Abachi,” na si kru isisu i are ama ka hen,
uwa si uni imu, ure ujiji ku u sama nu umi
ku unushirr uwama.
5 Undurr wanggo nggo ti ga ure kuma, i
ikpanye i Abachi yi i ka na ma ki pempe ba
jiji. Wanggo yo sa anko wa nggo inta i hi di
inta i se nu umi ku Kristi:
6 Undurr wa nggo à ti da du uwa à se nu
umi umaku Kristi, uwa bu ga uzirr umaku.

Are ahẹhẹ ka

7 Imba akpukpamburr, ingga si ko charr
ki imba wanggo su ure numa uhẹhẹ mu
hen, a si ure ukuku ku nggo imba i wo zhi
ni imẹmẹ yi mu. A si itsarr ikuku yi nggo
imba i ka wo yi ba.
8 Ziza nggo, ingga so charr ki imba si are
ahẹhẹ. Yesu à tsarr inta du ure kuma u su
jiji. Imba mi tsarr meme yo. Kye, ibwu yi
so ka nado, ila i uru jiji yi i so nga.
9 Undurr wa nggo ti da uwa se ni ila i uru
yi na di karr uzayirr, uwa à ni so ni ibwu.
10 Undurr wa nggo ti kpanye na amuyirr
ba, uwa sama ni inkindirr yi nggo ta du
abanu a bwu uza.
11 Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa
so ni ibwu na so zirr kago ni ibwu, na si hi
unto ku nggo a so kuma hen. Ibwu yi i ka
na ma ki unakreshishi ba.
12 Ingga ko charr ki imba, amarr mu,
nggo a ka nggurr ila ure imba yi zhi ni
itu i isa i Yesu ba.
13 Imba akiki, ingga charr ki imba,
nggo imba i ka hi undurr wa nggo a se
zhi ni imẹmẹ yi ba.
Imba anzinze, ingga charr ki imba,
nggo imba ka ba Umimi wa nggurr ba.
14 Imba amumarr, ingga charr ki imba,
nu nggo imba i ka hi uwanggo nggo à
si Aki wa ba.
Ingga charr ki imba akiki, nu nggo imba
i ka hi undurr wa nggo a se zhi ni
imẹmẹ yi.
Ni charr ki imba anzinze,
nu nggo imba si akyekye,
ni gri ure ku Abachi ku ni isisurr imba
tuku nu nggo imba i ka ba Umimi wa
nggurr ba.
15 Imba bi si kpanye ni ingbingbru inggi
yi ka aseki ka ingbingbru ka hen. Undurr
wa nggo ti kpanye ni ingbingbru inggi yi, i
ikpanye i Abachi yi i sama ni isisurr ima.
16 Aseki ka ingbingbru ka we - aseki ka ila
ure ka nggo isisurr i zharr, aseki ka ila ure
ka nggo ashishi ka anishirr a zha, na aseki
ka ila ure ka ingbingbru ka nggo anishirr
a so di nggurr ankẹ na ka - inkindirr iyirr
imbarr i si zhi na aki wa ku hen, a zhi ni
ingbingbru yi we.
17 Ingbingbru inggi yi na aseki ka ila ure
ka, a so vu sarr na aseki ka ila ure ka nggo
anishirr a zha, u undurr wa nggo ti na
inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na yi
uwa yo à ta so sese.

Abi karr Kristi

18 Imba amumarr, uwanggo yo a si ivi
i ikikre yi. Nggo imba i wo di uni karr
Kristi wa à so nga, ziza nggo abi karr Kristi
ba shishemi a ka nga ba. Uwanggo yo si
inkindirr yi nggo di inta hi di ivi i ikikre yi
i nga ba.
19 Abi karr Yesu abama a di se ndo ni
inta ba, na gru ka inta, mremremu a si si
anishirr amunta hen. Ka da di a sa amunta,
a ka so ni inta ba. Aba gru kuma. I ikuma
imbarr yi i tsarr di uyirr mi nu umi umbarr
ku a si si amunta hen.
20 Nu nggo Uni wre sha wa à ka ni imba
Izhi Iwre yi ba, imba wemi i se ni ihi ijiji yi.
21 Ingga charr ki imba di imba i si hi ure
ujiji ku mu hen, imba hi ku, ni hi di imu
sama nu umi umaku.
22 Unggonggo su uni imu wa? Uni imu
uwanggo à su undurr wa nggo à kisa di
Yesu yo à si si Kristi wa hen. Undurr wa
nggo à ti da meme uwa yo à si uni karr
Kristi wa, na kà Aki wa ndo nu Uzuma wa.
23 Undurr wa nggo à ti kisa nu Uvuvurr
wa, uwa sama na Aki wa ku. Undurr wa
nggo ti bwu angu na kpanye nu Uvuvurr
wa, uwa se na Aki wa.
24 Meme nggo, imba bu yo isisurr, ni kri
ngbangba ni itu i inkindirr yi nggo a tsarr
imba zhi ni imẹmẹ yi. Imba ti na meme,
imba ta kuchi ni inggurr itu bi nu Uvuvurr
wa ku ndo na Aki wa.
25 Iso sese, iyo si inkindirr yi nggo Uvu-
vurr wa à da zu ki inta.
26 Ingga i charr ki imba na atu a anishirr
ba nggo a so zha di aba ta gri imba ko na
anko ndanda.

27 Uwa à ta si imba nanko, Kristi à ka
Izhi ima yi surr ki imba, Izhi yi so ni imba
ba. Uwa si ni ima yo, imba si zha unitsarr
inuma hen. Nu nggo Izhi yi i ta tsarr imba
aseki ka we, itsarr ima yi si jiji, na si si imu
hen. Ga itsarr i Izhi iyo mre, ni so nu umi
ku inggurr bi ku nu Kristi ku.

Amumarr ba Abachi

28 Ziza nggo amumarr mungga, imba bu
so nu umi ku Kristi, wre ku nggo à ti ka nga
inta ka sama ni isisu ni sama ni ishisha na
agẹ ama ka.
29 Imba ti hi di a di Kristi à sama ni ila ure,
meme nggo, imba bu hi di abangga ba nggo
a na uzizi a si ku amarr ma.

3

1 Kye nggo Abachi à kpanye ni inta ba, na
da di a bu yo inta ki amumarr ba Abachi.
Inta si meme yo. Inkindirr yi nggo i du
ingbingbru yi si hi inta hen i si nu nggo
ingbingbru yi i si hi ma hen.
2 Imba akpukpamburr, nu nggo a nise
tsarr inta inkindirr yi nggo i taka se ni ichi
mi, inta i hi di inta i si amumarr ba Abachi
mu ziza nggo. Nggo inta hi da ati nggurr
surr inta taka kaki nâ ta si nggo a se, nggo
inta taka hi ma nâ ta si nggo a se jiji.
3 Undurr wa nggo à ti se ni isurr ashishi
inggi yi, uwa bu so sama na ankizhi, nâ ta
si nggo Kristi à sama na ankizhi nggo.
4 Undurr wa nggo à ti la ure uwa à ku ni
iba i Abachi yi, nggo imba hi di ila ure tuku
iba yi a si inkindirr iyiyirr ima yo.
5 Imba mi i hi di uwa à nga nye ka ila
ure munta iyo a glo, nggo uwa ku itu ima
à sama ni ila ure.
6 Undurr wa nggo à so nu umi umaku ka
si kuchi ni ila ure hen. Undurr wa nggo ti
ka na di la ure, uwa à nise hi ma na ashishi
kye na ssurr ma.
7 Imba amumarr amungga, imba si du
undurr à re imba surr na anko andanda
hen. Unushirr wa nggo à ti na inkindirr i
iwre, uwa su unushirr uzizi, nâ ta si nggo
Kristi à si uni na wre.
8 Unushirr wa nggo ti la ure uwa sa a
umimi wa. Umimi wa à si uni la ure mu zhi
ni imẹmẹ yi. Uvuvurr a Abachi wa nga ki
ima yo, wre ku bu ni ka undu ku umimi ku
glo.
9 Abangga ba nggo sa amumarr ba
Abachi a si di kuchi ni ila ure hen, nu nggo
inkindirr yi nggo Abachi à da, iso na ba, ni
ima yo aba ka si kuchi ni di la ure hen, nu
nggo a si abi ngri ba Abachi.
10 Ziza nggo, inta i hi nggo amumarr ba
Abachi ba a se, tuku nggo amumarr bu
umimi ba a se. Abangga ba nggo ti so
na inkindirr yi nggo i si iwre hen a si sa
amumarr ba Abachi hen. Undurr wa nggo
à si kpanye nu uzayirr ku hen, uwa si su
uvuvurr a Abachi hen.

Iwre inta bu kpanye ni ikpa

11 A tsarr inta zhi ni imẹmẹ yi mu di inta
bu di kpanye ni ikpa.
12 Inta bu si na ina i Kayinu yi hen, nggo
a se ni isisurr i Umimi yi na ngu uzayirr
a Habila. Angginggi i du ma ngu uzayirr
wa? Inkindirr inggi i si di uzayirr wa a
su unushirr uzizi, uwa Kayinu nanko à su
umimi.
13 Nggo imba ti hi anishirr bi ingbingbru
ba a so ka imba, imba bu si kye ima ki
inkindirr ihẹhẹ mu hen.
14 Nggo inta ti so kpanye ni ikpa, ima yo i
ta tsarr di inta i ka bwa huzzu ni ittu ba, ni
so tsitsirr mu ziza nggo. Undurr wa nggo à
ti si kpanye hen, uwa à ni so ni ittu.
15 Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa
su uni ngu iku. Imba bu hi di iso sese na
Abachi ku sa nu umi umaku.
16 Wanggo à si nu nggo inta i hi di a si
ikpanye: Yesu Kristi à itu ima à ta yo ki
inta. I wre inta bu ka atu amunta wa i ni
ku amuya amunta abiga ba.
17 Inta ti turr iki yi nggo inta so di zha yi
ssu na abubo, ni ti hi uzayirr uniga unuma
so zha lankarr, i wre inta bu ki itito na atu
ambarr wa ni bu sha nu ma. Nggo inta ti si
sha yi nu ma hen, inta ta na kingginggi ni
da di inta i kpanye na Abachi ku?
18 Amumarr amungga, imba bu si di inta
na ikpanye imunta yi ba nu ubarr angu
hen, inta bu tsarr yi ni ina munta yi tuku
ina ijiji yi.
19 Nggo inta ti kpanye na abanu, ima yo
ta di inta hi di inta sa anishirr ajiji, ima yo
ta di inta ko na agẹ ka Abachi sama ni isisu.
20 Isisurr munta yi ti da di inta jaku,
Abachi à mri isisurr munta yi na hi aseki
ka nggo inta di na ka namri.

21 Akpukpamburr, amarr amunta ka a ta
si da di inta jaku hen, inta ka nga na Abachi
ku sama ni isisu,
22 uwa di ni inta aseki ka nggo inta di
zha, nu nggo inta ga ure kuma ku ni na
inkindirr yi nggo su ku isisurr.
23 Uwanggo yo su ure umaku di inta bu
kpanye ni isa i Uzuma yi, Yesu Kristi, ni bu
kpanye ni ikpa, nâ ta si nggo a da na are
ama ka.
24 Abangga ba nggo a di kru isisu are ka
Abachi ka a so di nggurr itu bi na ku. Na
anko ama yo, inta hi di a so nu umi munta,
nu nggo à ni inta Izhi i Iwre yi.

4

Imba si du ba re imba mi hen

1 Akpukpamburr, abi kpa are abi imu
shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi. Ni
itu ima yo imba bu si kpanye ni izhi tankpa
hen. Tsarr izhi yi kye ni hi ka i zhi izhi si na
Abachi ku.
2 Kye uwanggo yo sa anko wa nggo uwa
ta hi Izhi i Abachi yi. Izhi yi nggo ti kpanye
krizhizhi mi di Yesu Kristi a nga ni inina
ikpa, Izhi ima yi si i Abachi.
3 Izhi yi nggo ti kisa di Yesu Kristi à si nga
ni inina kpa hen i si si Izhi i Abachi hen.
Ima i si izhi i uni karr Kristi yi nggo a ka
da ki imba ba di i so nga, ziza nggo à se ni
ingbingbru inggi yi.
4 Amarr mu, imba zhi na Abachi ku ni
si anishirr ba Abachi, ni ka ba ingbingbru
inggi yi nggurr ba, wanggo nggo à se nu
umi umba ku à mri wanggo nggo se ni
ingbingbru inggi nu ukyekye.
5 A si abi ingbingbru ba, na re nâ ta si
nggo abi ingbingbru ba di re, abi ingbing-
bru ba di shirr ba atu.
6 Inta si anishirr ba Abachi, u abangga
ba nggo a hi Abachi à di shirr ki inta atu.
Undurr wa nggo à ta si si Abachi hen, uwa
si di shirr ki inta atu hen. Na anko ama,
inta di hi izhi yi nggo si ijiji ni izhi yi nggo
si i imu.

Abachi kpanye ni inta ba,
inta mi kpanye na Abachi ku

7 Imba akpukpamburr, di inta kuchi ni
ikpanye ni ikpa, nggo inta hi di ikpanye di
zhi si na Abachi ku. U undurr wa nggo à ti
kpanye na anishirr ba, uwa à su uni ngri a
Abachi na hi Abachi.
8 Undurr wa nggo à ta si di kpanye na
anishirr ba hen, uwa à si hi Abachi hen, nu
nggo Abachi yo si ikpanye.
9 Abachi à tsarr inta ikpanye ima yi nu
nggo à tu Uzuma ingbre iyirr à nga ni
ingbingbru yi, wre ki inta bu so tsitsirr ni
itu ima yi.
10 Uwanggo yo a si ikpanye ijiji, Abachi
nggo à kuchi kpanye ni inta ba na ni inta
Uzuma wa di a bu nga ni to itu ima wre ku
bu sarr inta ttungo ni ila ure imunta yi bari,
inta mi gru kpanye na ku.
11 Amuya, Abachi ti kpanye ni inta ma
mi, uwa à si inkindirr i iwre inta bu kpanye
na atu munta wa meme.
12 Undurr nise hi Abachi na ashishi kye.
Inta ti kpanye ni ikpa Abachi à rri so nu
umi umunta i ikpanye ima yi i tsarr ssu ni
inta ba.
13 Abachi a ni inta Izhi ima yi du yi ki
angba wa nggo a tsarr di inta so na ku uwa
a so ni inta ba.
14 Inta i ka hi na ashishi ni ka da na angu
amunta ba di Aki wa à ni Uzuma wa na du
ma a su uni kpa ingbingbru wa ttungo.
15 Undurr wa nggo ti da di Yesu à su
Uvuvurr a Abachi, uwa a se na Abachi nu
umi umaku, u undurr wama so nu umi ku
Abachi.
16 Inta i ka hi ni yo isisurr kakami ba di
Abachi à kpanye ni inta ba.

Abachi à si ikpanye. Abangga ba nggo a
so nu umi ku ikpanye i Abachi yi, a so nu
umi ku Abachi, Abachi so nu umi umbarr
ku.
17 Inta ti kpanye ni ikpa jiji ni so nâ ta si
nggo Kristi à so ni ingbingbru inggi yi, inta
si ta se ni isisu na azhibarr ibre amu wa
hen.
18 Unto ku nggo ikpanye i Abachi yi se,
isisu i di sama, nu nggo ikpanye i Abachi yi
nggo ittu aseki ka pempe i di han isisu. A si
iha nggi i di du unushirr ki isisu, ni itu ima
yo ikpanye i si di na aseki ku kre nu umi ku
unushirr wa nggo a se ni isisu hen.
19 Inta i so di kpanye ni kpa nu nggo
Abachi yo a kpanye ni inta ba kuchi.
20 Nggo inta ti da di inta kpanye na
Abachi ku, ni kà uzayirr uniga, inta i si abi
ki imu. Nggo inta ka si kpanye na Abachi

ku nggo, inta nise hi ma kye, nggo inta ta si kpanye na abanu nggo inta hi ba hen.
21 U Abachi à ni inta ure ku nggo u da di: “Abangga ba nggo kpanye na Abachi ku, i si gbigbi mu di a bu bi kpanye na amuyirr meme.”

5

Iyo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa ku

1 Undurr wa nggo ti kpanye di Yesu yo su Kristi wa, uwa su uvuvurr a Abachi, uvuvurr wa nggo ti kpanye na aki ama wa ku, uwa bu kpanye na amuyirr ama ba ba meme.
2 Ima yo tsarr di inta kpanye na amumarr ba Abachi ba, nggo inta ti kpanye na Abachi ku, ni kru isisu i are ama ka.
3 Inta di tsarr di inta i kpanye na Abachi ku, nggo inta ti kru isisu i are ama ka, nggo a si tsɨ ki inta hen.
4 Amumarr ba Abachi ba namri a se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr. Iyo isisurr munta iyo di ni inta ukyekye ku ba ingbingbru nggi yi nggurr.
5 Unggonggo se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr? A su uwanggo nggo à kpanye di Yesu su Uvuvurr a Abachi.
6 Uwanggo yo su Yesu Kristi wa nggo à nga zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. À si nga zhi na anko a amasirr yo na nkpama hen, à zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. Izhi i iwre iyo i da di i si jiji, nggo izhi iyo su ure ujiji.
7 Atarr angga ba yo a da ki inta ure ni itu i Yesu.
8 Atarr angga ba su Izhi, amasirr, tuku ayiyi, aba atarr mi a kpanye ni ikpa.
9 Inta di kpanye nggo anishirr a ti da inkindirr yi nggi nggo si ijiji. Inkindirr yi nggo Abachi à di da i wre mri nu nggo a di da ki inta ure ujiji ni itu i Uzuma wa.
10 Inta ti yo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa, inta se nu ujiji umaku ni isisurr imunta. Inta ti si kpanye hen, inta so da di Abachi à ki imu, nu nggo inta i si kpanye ni inkindirr yi nggo Abachi à da ni itu i Uzuma wa hen.
11 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi da ki inta, Abachi à ni inta iso sese, iso ima i zhi nu Uzuma wa ku.
12 Undurr wa nggo ti se nu Uvuvurr wa, uwa se ni iso, u undurr wa nggo ti sama nu Uvuvurr a Abachi wa, uwa sama ni iso.

Iso sese

13 Ingga charr ki imba nggo a kpanye ni isa i Uvuvurr a Abachi wa, wre ki imba bu hi di imba i se ni iso sese.
14 Uwanggo yo a si inggurr ankẹ yi nggo inta se na yi nu umi umaku, nggo inta ti zhi ma inkindirr ku ikpanye ima yi uwa wo inta.
15 Inta ti hi di Abachi à so di shirr ki inta atu nggo inta ti barr ma nggo, inta hi di a ka ni inta inkindirr yi nggo inta barr ma, nu nggo inta hi di à ka kpa ibarr imunta yi ba.
16 Uwa ti hi uniga numa à so na ila ure inggi yi nggo si di gri ittu nga hen, ùwà bu barr, Abachi à ta du unushirr wama nggo à so tsitsirr. Ingga so re ni itu i unushirr wa nggo ila ure ima yi i si di gri ku ko ni ittu ijiji yi hen. Ila ure i se nggo di gri ittu. Ingga si ko da di unushirr bu barr ku ila ure ima mu hen.
17 Ina undanda wemi i si ila ure, uwa à si si ila ure yi namri mu i di gri unushirr kuma ni ittu jiji hen.
18 Inta i hi di amumarr ba Abachi a si di kuchi ni ila ure hen, nggo Uvuvurr a Abachi wa di zu ba sharri, nggo umimi wa ka si vu ba farr hen.
19 Inta hi di inta sa aba Abachi, ni hi di umimi wanggo yo so gri ingbingbru yi we.
20 Inta hi di Uvuvurr a Abachi wa à nga, na nga ni bwu ki inta ashishi, wre ki imba bu hi Abachi ujiji wa. Inta i se nu umi ku uwanggo wa nggo su ujiji, Uzuma wa Yesu Kristi. Yesu Kristi wanggo yo si Abachi ujiji wa na si iso sese yi.
21 Amumarr, imba bu ssu atu amba wa gri zizi, wre ku inkindirr inuma bu si ba unto ku Abachi ku ni isisurr imba yi hen.

Ungbamvu ku ha ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa à charr ungbamvu unggo ku korrmi ga uku mẹmẹ ku. À charr ku gri ku “ayamba wa nggo a hla ma,” tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ama ka, wre ba bu hi ichi i iga Kristi yi. Na bu hi ure ujiji tuku ikpanye ni ikpa i abiga. Na bu gbye ba utu ni itu i abitsarr abi imu.

Na ase akama, abi bre na abitsarr ure ku Abachi aba yo a zirr kago di bre ku anishirr Ure ku wre ku. Abiga ba a di kpa abi zirr na da ure angga ba mirri na ako ambarr wa. A ti so shi na ta kuma abiga ba zha inkindirr a nu ba nggo i ta zi ba nu uzirr umbarr ku. Abiga ba adi kpa abitsarr abimu ba mi meme yo. U Yohana à so charr di abiga ba a bu kye kakami bari na zi abi zirr di tsarr abama. Abanu na ase angga ka a ta kye di Yohana a re horrhorr kakami. Ni ima mi, inta bu hi di abitsarr abi imu ba a di tsarr itsarr yi nggo i ka na abiga ba ki ndanda kakami.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-3*
Iso ikpanye ni ikpa *4-6*
Ika uni kà Kristi wa *7-11*
Inggurr ttu yi *12-13*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,

Ingga so charr ku ùwà ayamba wa nggo Abachi à hla zu ndo na amarr ma ba. Ingga kpanye ni imba ku ure ujiji ku. Na si si ingga na nkpamu mu hen. Kye na abangga ba nggo a hi ure ujiji ku.

2 Inta kpanye ni imba ku ujiji ku nggo u so nu umi umunta we ni ta se ni inta ba sese.

3 Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Uzuma a Aki wa a bu ni inta ina wre, itito, tuku isu isisurr. Du ba a si amunta nu ujiji tuku ikpanye.

Ujiji tuku ikpanye

4 Ingga i se ni inyarr nggo ingga hi amumarr a amba abanu ba a so zirr nu ujiji ku, nâ ta si nggo Aki wa à ttu ki inta ukorr.

5 Ayamba, ziza nggo ingga ko tsi ku ùwà ango, ingga si charr ku ùwà ure numa uhẹhẹ mu hen, a su ure uyiyirr ku nggo ku yo nggo inta i kpa ni imẹmẹ yi, nggo da di inta bu kpanye ni ikpa.

6 Ikpanye inggi i si di inta bu so di na inkindirr yi nggo ukorr ku Abachi ku u da ki inta. Ukorr ku nggo si di imba we bu so ni ikpanye nâ ta si nggo imba i wo zhi ni imẹmẹ yi.

Imba bu hi di anu Kristi abi ba imu a se

7 Abi re anishirr shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi, nggo a tsarr di Yesu Kristi à si ji nye ni inina ikpa inggi iyo hen. A sa abi imu, na si abi karr Kristi.

8 Imba ki kpi, ni si na ssussu ni du azadi ka undu amba ka a firr gbuddu ki imba hen. Ki bwe wre ki imba ka kpa ka pempe.

9 Undurr wa nggo ti si ga itsarr i Kristi yi hen, na na mri meme, uwa sama na Abachi. Undurr wanggo nggo à ti kuchi ni ga itsarr i Kristi yi uwa se na Aki wa ndo nu Uzuma wa.

10 Undurr ti nga ni imba ba na si gri itsarr inggi yi hen, imba si kpa ma yo hen, ni si kpa ma yo na ako amba wa hen.

11 Undurr wa nggo à ti kpa ma yo, uwa kaki ukpama na ku ni na aseki amimi ka nggo a di na.

Ichi i ikikre yi

12 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ka charr ki imba, ingga kye i si ta wre ingga bu charr ki imba na ka chicharr hen. Ingga ko yo isisurr di ingga i ta nga ni re ni imba ba ashishi na ashishi, wre ki inta bu nyarr ni ikpa.

13 Amumarr bu uvayirr amba wa nggo Abachi à hla ma, a so chi imba.

Ungbamvu ku utarr ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Zhi nu Yohana nggo à charr ungbamvu unggo ku kye nu uku mẹmẹ tuku uku ha ku. A charr ku ku itu ima mu gri ku ukpama Gayu. Gayu à di kpa abiga abi zirr na na undu ku Abachi ba na di kpa abitsarr a zu ni iko ima. Yohana à charr ni ima yo so gbyarr ku asa ku ina uzizi ima yi na so nggurr ma di a bu kri karrkarr ni iga yi.

Ankpye numa a yo ma di Diyotrifi à han abiga abi zirr ku undu ku Abachi angga ba na anga ka Asiya ka. Na han abiga abanu mi ssuzzu ni iga yi di a kpa abangga ba nggo Yohana à tu ba nggo. Na si kpanye ni inkpinkpye i anu Yohana yi na akpukpa ama ba hen. Ni ima yo, Yohana à charr ungbamvu unggo ku a so kisa ku inkindirr yi nggo Diyotrifi à na nggo.

Ungbamvu unggo ku u zha di abiga a bu nggurr bi na zi ni na undu ku Abachi ku na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-4*
Ikpa anishirr wre i abiga *5-8*
Undu umimi ku Diyotrifi ku *9-11*
Undu ku Demetru *12*
Ure ku inggurr ttu *13-15*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,
Ingga so charr ku ùwà ungbamvu unggo ku ùwà ukpamu Gayu, nggo ingga i kpanye nu ùwà ku, ku ure ujiji umunta ku.

2 Ingga i so barr di aseki ka wemi a bu so zirr ku ùwà zizi, ukpa muwa ku bu su ukyekye nâ ta si nggo izhi imuwa yi i se.

3 Ingga i nyarr kakami nggo abiga abanu ba a nga ni da ki inta di imba so ga ure ujiji ku nu uzirr umba ku, tuku nggo imba i kri ngbangba na anko ajiji wa.

4 Inkindirr numa i si ni ingga inyarr mri ima yi nggo ingga i wo di amumarr mungga ba a so ga anko ajiji wa hen.

Inggurr angu bi ni undu ku

5 Ukpamu, i wre kakami nggo ùwà so zi amuya amunta ba, ni so zi amuya abanu ba nggo ùwà i si hi ba mi hen.

6 A nga ni bre ku abiga ba ni inggya ikpanye imuwa yi. Ingga ko barr ùwà di ùwà bu zi ba nu uzirr umbarr ku, ni izi yi nggo i ta su ku Abachi isisurr.

7 Nu nggo a ti ssuzzu kuma ko ibre ku abanu Ure ku wre ku Kristi ku, aba a ba na amarr ambarr ka di aba a si ta kpa izi zhi na abangga ba nggo a si si abiga hen.

8 I su gbigbi mu inta bu zi anishirr abama, wre ki inta bu yo ungo ni inkindirr yi nggo a so na ku i gri ure ujiji ku kago.

Diyotrifi tuku Demetru

9 Ingga charr ku abiga ba, ni hi du Diyotrifi nggo nu umi umbarr ku a zharr inkpinkpye ka ba à si ta wo inta hen.

10 Ingga ti nga bari ingga ta ni re ni itu i inkindirr yi nggo Diyotrifi so di na yi. Nggo so di bre imu na re aseki ndanda na atu amunta. Ima mi si ma ku hen. Uwa ku itu ima mi, à si di kpa abiga ba Abachi ba nggo di zirr di bre ure ku kago hen. Na han abangga ba nggo a zha di aba ta kpa ba nggo. Na di han ba huzzu na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.

11 Ukpamu, si ga aza ka umimi uwama hen. Ga abi na inkindirr yi nggo i si izizi. Unushirr wa nggo ti na inkindirr yi nggo i si iwre hen, uwa sama na Abachi. Unushirr wa nggo di na umimi a nise hi Abachi kye.

12 Anishirr wemi a so re ure uzizi ni itu i Demetru. Ure umaku mi u kpanye nu ure ujiji ku. Inta mi i kpanye di i si meme yo. Imba mi i hi di inta i si di rẹ are hen.

Ichi i ikikre yi

13 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ka charr ku ùwà, ingga si zha di ingga ta charr ku ùwà chicharr hen.

14 Ingga ko yo isisurr i nga ywhiywhirr mi ni hi ùwà ashishi na ashishi ni di inta i re.

15 Abachi bu nu ùwà isu isisurr.
Akpukpamburr munta ba ni inggya so chi imba. Bubomi, chi akpukpamburr ba we na asa ambarr wa na yiyirr.

Ungbamvu ku nggo Yahudi à charr nggo Ure ku mẹmẹ

Yahudi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ayirr na aki abi ba tuku Yakubu. Ayirr abi ba tuku Yesu. À charr ku ani Yahuda abiga na abiga wawami. Are ka ungbamvu unggo ku a si nâ ta si aka 2 Biturr.

Yahudi à charr gbye ku abiga utu ni itu i abitsarr abi imu ba nggo a re mi di aba a si abiga nggo. Abitsarr abi imu ba a di bre ku abiga ba di nu nggo Abachi ku uzizi umaku a ka kpa abiga ba ttungo ba, ni ima yo aba a ka ti la ure mi Abachi nu uzuzi umaku à si ta ddu ba inkindirr hen. Yahudi à kpa kisa ku abitsarr abama, na da di a si nâ ta si Kayinu, u Balamu na anishirr bu Sodomu tuku Gomorra. A da di anishirr abama a zharr aseki ndanda mi, ima yo i du ba a so di ssu anko ka zha aseki ambarr yo mre.

Yahudi à charr di anishirr a bu hi di itsarr i abi imu inggi yi i ta gri ba ku surr nu uru.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-2*
Igbye utu ni itu i abitsarr abi imu *1:3-7*
Umimi ku abitsarr abi imu ba *1:8-19*
Ure ku iso izizi i abiga *1:20-23*
Ibarr Abachi ikikre *1:24-25*

1 A si ingga Yahudi, uvurr iko a Yesu Kristi ni si uzayirr a Yakubu.

Ingga i charr ku abangga ba nggo Abachi a yo ba, Aki amunta wa à kpanye na ba, aba a ssu ba zu zizi mi ku Yesu Kristi.

2 Abachi bu ki itito ni imba ba na ni imba isu isisurr na bu di imba hi ikpanye ima yi kakami.

Abangga ba nggo a di tsarr aseki ka imu

3 Akpukpa mu abiga, ingga i so ta ukpa di ingga ta charr ki imba ni itu i ikpa ttungo yi nggo Abachi à na ki inta ni imba nggo. Amarr amungga ka a kasarr, ingga i kye i wre sha ingga bu charr nggurr imba, wre ki imba bu kri gbangba ni tsi ni iga yi nggo Abachi a nu anishirr ama ba sese ba nggo.

4 Anishirr abanu nggo a si hi Abachi hen, a do na yi rri ni inta ba, undurr a si hi ba hen. A nga ni ka ure ku Abachi ku kasarr na ka uzizi ku Abachi ku ki anko a na aseki andanda ka kurr ni ikpambarr. Na si kpanye di Yesu Kristi yo su Uttu tuku Atiko amunta wa na nkpama hen. A charr ngbangbamu na angbamvu ka Abachi ka di, Abachi à taka ku ki anishirr abama iha.

5 Imba i hi di i si meme yo. Ingga i ko da mu wre ki imba bu si kpamusu nu nggo Atiko wa à kpa anu Israila ttungo ni igbu nu Masarr wa nggo, na ku nga ni ngɨ abanu ba nggo a si ni kpanye na ku nggo hen.*

6 Abitu ba Abachi ba nggo a si hru inkpinkpye imbarr yi na Abachi ku hen, na kà abubo a iso ambarr wa du, Abachi à lo ba zu na ache ki ase na ase ni ibwu lanchinchi bi Azhibarr ankpi a ibre amu wa.

7 Si kpamusu nu Sodomu tuku Gomorra hen, ni igbu yi nggo i si ywhiywhirr nabo. Nu nggo anishirr abi igbu abama a kurr ni ikpa ku, na di na aseki ndanda. Abachi a ki ba iha nu uru ku rri sese, wre ku anishirr we a bu hi nggo iha i uru ku sese ku taka se nggo.

8 A si meme yo na anishirr angga ba ba nggo a mirri nu umi umba ku nggo. A di rri ala angga ka nggo a du ba a na aseki ka ankizhi ka na kurr ni ikpa ku. A si kpanye ni inkpinkpye i Abachi yi hen, na di re are andanda ni itu i abitu ba Abachi ba.

9 Makyarr mi nggo uwa yo à sa ankpye a abitu ba Abachi ba, à si na meme hen. Nu uvi umbarr ku tuku Umimi wa, nu nggo a so narr iku i Musa yi nggo, Makyarr à si re ku Umimi wa na are andanda hen. À ddu ma di, “Atiko wa à nggarr ito nu uwa ku!”

10 Uwa ta si anishirr angga ba nanko, abama a marr aseki angga ka nggo aba mi a si hi ka hen. Aseki angga ka nggo a hi ka sama na amarr, nâ ta si ininazzu ijiji nggi. Aseki akama yo a di ngu ba yo.

11 Uje umbarr! A ga aza ka Kayinu ka yo. Izha inklo nggi i du ba a jaku nâ ta si nggo Balamu à na nggo. A gru kri ku Abachi nâ

* **1:5** Kye zizo *Issuzzu 12:51; Ibre 14:29, 30.*

ta si nggo Korra à na nggo. Abachi à ta ngɨ ba surr nâ ta si nggo à ngu Korra.

12 Anishirr abama a ti so ni imba ba ni so ri ila i inggurr bi ni ikpanye i Atiko yi aba a si nâ ta si ankla ka zɨ ashishi ngga na abubo a ri ila wa. A di ri ni imba ba sama ni isisu na di kye atu ambarr yo mre. A si nâ ta si akpa ngga sama na ahru. Unddunddu di go ka kago. A si nâ ta si ichi unkunkurr inggi nggo i si klo hen, aba ka kpo yi ni injinja yi glo ba, aba kɨ.

13 Anishirr abama a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr ngga. Aseki ka ishisha ambarr ka di karr nâ ta si anfu ka amasirr. A si nâ ta si intsintsẹ inggi nggo di zirr tankpami Abachi a ssu abubo zu ba ase na ase ni ibwu lanchinchi.

14 Nâ ta si nggo Inoki, uhunhan ku tangba ku Adamu ku, a da ure ni itu i anishirr abama di, “Kye na, Atiko wa a so nga na abitu ama abi wre ba shishemi.

15 A ta ni bre ku anishirr bi ingbingbru ba wemi amu. A taka ni du abangga ba nggo a kà Abachi nggo a ki iha ku umimi ku nggo a na ku Abachi nggo. Na taka ni ki abi la ure ba iha ku umimi ku nggo a re ni itu i Abachi yi nggo.”

16 Anishirr abama a so di re ngbungbru na di glo abanu mu da a na ndanda mi. A so di na inkindirr yi nggo umimi isisurr imbarr yi i da ba mu nggo. A di nggurr ankẹ da aba a si ka ba. Nggo a ti kru isisu i undurr, aba na meme, wre ba bu kpa inkindirr mu nu undurr uwama ku.

Yahuda a nggurr anishirr ba da a bu kri gbangba

17 Amuya abiga, imba bu si kpamusu hen. Ssu kye inkindirr yi nggo abi ko na angu ba Atiko amunta Yesu Kristi ba a da ki imba ni ikuchi yi.

18 A ddu imba da di, “Ni ivi ikikre yi, anishirr a taka nga ni di mẹ imba. Anishirr abangga ba nggo a so di na aseki ka nggo umimi isisurr imbarr inggi ida ba.”

19 A si anishirr abama yo di gri ki imba iso na nkanka. A di zharr ndanda aseki ka ingbingbru ka. Izhi i Abachi yi i sama na ba.

20 Amuya, imba bu di du Izhi Iwre inggi i tsarr imba inkindirr yi nggo imba ta da yi ni ibarr Abachi imba yi. Ni bu so furr ni iga ijiji imba yi.

21 Imba bu so ni hi di Abachi à kpanye ni imba ba. Na meme ni bu kye anko a Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo ni itito ima yi, a taka ni nu imba iso sese.

22 Ta ukpa ni zi abangga ba nggo a si kpanye ni imba ba hen.

23 Narr abanu kpa ttungo ni ibre amu yi nâ ta si nggo ùwà ta narr kpa unushirr ttungo nu uru. Ki itito na abanu ba, ni ki yi ni bu kye. Si surr iki isurr imbarr yi hen. Iso i ankizhi imbarr yi i na yi ki ndanda.

Ibarr i inyarr nggo Yahuda a barr nggo

24 Ziza nggo imba bu gbyarr ku Abachi asa. Uwa yo ka kpa inta ttungo na si di inta jaku ni ila ure hen. Uwa yo ka gri ùwà nga ni inkpinkpye ima yi ni nyarr sama ni ila ure.

25 Inkpinkpye yi we i si ima, uwa yo na nkpama à si Abachi wa nggo à kpa inta ttungo. Yesu Kristi, Atiko amunta à bu du anishirr a nu Abachi inkpinkpye, na gbyarr ku asa. A ka se ni inkpinkpye, na zzu isa, na se ni ittu tuku ukyekye, ni ikuchi, na bu si meme yo ase na ase sama ni ikikre! Du yi si meme yo.

Ibwu Tsarr yi
nggo Yesu à tsarr Yohana
Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa, uvuvurr a Zabadi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ni imẹmẹ i ungbamvu yi, a charr angbamvu atangba gri ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka ni igbu itangba.

A charr ungbamvu ku na ase ka nggo a so tsutsarr abiga ba ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi ku. Ni ima, anu Roma abi hru igbu ba, a han Yohana ku ure ku iga umaku ku zu nu Patimo na anga ka Asiya (1:9). Ungbamvu ku u bre inkindirr yi nggo Yohana à hi yi nu uzhila ni itu i ure ku Abachi ku tuku inkindirr yi nggo Yesu à da na na yi (1:2). Ure u se na aseki a atarr ngga ka kakami: (1) Umimi u tsarr ssu ni ingbingbru yi, abiga a ta ki iha na ma iki mi, (2) Yesu à si Atiko na ta ba ingbingbru yi na abangga ba nggo a karr Abachi nggo anggurr. (3) Abachi à ssu azadi azizi à zu ku abangga ba nggo ni itsutsarr yi mi aba kri karrkarr ni iga yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imẹmẹ i uzhila yi *1:1-20*
Angbamvu ka aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka *2:1—3:22*
Uzhila ku Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa *4:1—5:14*
Angba a úttû atangba abre amu wa *6:1—8:5*
Inddu itangba ibre amu yi *8:6—11:19*
Uzhila ku iso ndanda ni imimi tuku nu unkplassu *12:1—14:20*
Agbugba atangba ka ibre amu *15:1—16:21*
Ibre amu i unddunddu ayamba wa tuku Babilo *17:1—19:21*
Ase ka ikikre tuku ase ka i so nga ka *20:1—22:21*

Yohana à re ni itu i ungbamvu ku

1 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Yesu Kristi, wre ku a bu da ku amirr iko ama ba inkindirr yi nggo i ji ntsi i nga. U Kristi à tu abitu ama ba nu ure ku gri ku Yohana uvuvurr iko ama wa.
2 Yohana à ka bre aseki ka wemi nggo a hi ka ba. A su ure ku Abachi ujiji ku nggo Yesu Kristi à bwu ssuzzu.
3 Undurr wanggo nggo à ti bre ungbamvu unggo ku, Abachi à ta yo ku angu azizi. Abangga ba nggo à ti wo are ka aseki ka nggo à da a taka zzu ni ichi nggo na ti na inkindirr yi nggo a charr nu ungbamvu unggo ku nggo, Abachi à ta yo ba angu azizi. Ivi yi nggo aseki akama a ta la iki ywhiywhirr ba.

Ure ku Yesu ku ku aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka

4 A si ingga Yohana, nggo i charr ki imba abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka nggo si na anga ka Asiya ka.

Ingga i barr di imba bu kpa ina wre tuku iso su i uwanggo wa nggo à so se ziza, na à ka se ba, na à taka nga, tuku izhi itangba yi nggo a so na agẹ ka imburr ittu ima yi,
5 tuku Yesu Kristi, uwanggo nggo ku iyo isisurr ima yi, a di ihi ujiji unggo ku ni itu i Abachi, uni imẹmẹ wa nggo à tasi, tuku uwanggo nggo à so gri atuttu bi ingbingbru ba.

Yesu à kpanye ni inta ba. À ddu inta ssuzzu ni ila ure imunta yi na ayiyi ama wa nggo a ka wa kahre ki inta,
6 na na inta ki abi hru ittu tuku abikye undu nggo a ta na ku Abachi Aki ama wa undu. Inkpinkpye tuku ukyekye a sa abi Yesu Kristi sese! Du yi si meme yo.
7 Kye, uwanggo à so nga na akpa ka.

Anishirr a ta ki ashishi a hi ma we,
bi kye na abangga ba nggo a sso ma mi nggo.
Iga i ingbingbru yi i ta ba azhittu ni itu ima yi.
I ta si meme yo! Du yi si meme yo.

8 Atiko Abachi, à da di, “Ingga yo si Imẹmẹ ni Ikikre. Ingga yo si Uni Inkpinkpye we wa, nggo à si ziza, na à se ni ikuchi, na taka se ni ichi.”

Uyirr wa nggo zzu Uvuvurr a Unushirr

9 A si ingga Yohana, uzayirr amba wa, uni ko ki iha yi ni imba ba meme nu nggo Yesu à su uttu amunta, tuku nu nggo inta i vu gri ni iha yi. A gri ingga ku zu ni igbu

nu Patimo, nggo amasirr a harr ma yo na atsutsu, nu nggo ingga i bre ku anishirr ure ku Abachi ni ko re ni itu i Yesu.
10 Na Azhibarr a Atiko wa, ingga ku ni Izhi, ni wo ukorr hantu na ta vri ingba nggo nu ugo mungga.
11 Ukorr ku u da di, “Charr inkindirr yi nggo ùwà i hi yi zu, ni nu ba angbamvu gri ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ni igbu itangba inggi yi: Afisa, Simirrna, Pegamu, Tiyatirra, Sadi, Filadefiya tuku Lawodikiya.”
12 Ingga kasarr di ingga ta kye uwanggo nggo à so re ni ingga ku nggo, ni hi aseki ka isa ingba i imurr uru atangba nggo a na ka ni izinarriya.
13 Na atsutsu ka aseki ka isa ingba imurr uru itangba angga ka ingga hi inkindirr numa i zzu nâ ta si “Uvuvurr a Unushirr.”* Uwa à surr ankru ka nggo a ta ji ni ma ku na aza na nyarr upri inkru ku izinarriya na asa ama ka.
14 Infunfutu ima yi i si ikikla pyarr, nâ ta si azzuzzu, ka inkpinkpo ingbinta ka ahru. Ingbishi ima yi i la nzarrnzarr nâ ta si irrirri iru inggi.
15 Imbwaza ima yi i là nâ ta si inkpinkpu inklo yi nggo i ri bronze nggo a tu yi nu uru na ngo yi zzu pyarr. Ukorr umaku u zzu nâ ta si amasirr nggo a so ji ni igbre ingbinta tsa.
16 A gri intsintsẹ itangba nu ungo ri. Anjingba ka atu aha nggo ango ka ri nggo a gru ssuzzu ku na angu. Ashishi amaka a la nâ ta si azhi nggo na atsutsu.
17 Ingga hi ma nggo ni jaku ku na aza nâ ta si iku i unushirr. Uwa a ka ungo ri umaku a sa ni ingga ku na da di, “Si kru isisu hen! Ingga yo si ni Uni Imẹmẹ tuku ni Uni Ikikre.
18 Ingga yo i si Uni so Tsitsirr wa. Ingga i ttu, i ziza nggo kye ingga so sese. Ingga i hru inkpẹ ibwu anko ka nggo ni ingga ukyekye ku bwu abubo a iso abi kɨ wa, ni gri ba kanga tsitsirr zizo.
19 “Ni ima yo, ùwà bu charr inkindirr yi nggo ùwà hi yi, na aseki ka nggo a se ziza, na angga ka nggo a ni so nga ni ichi.
20 Intsintsẹ itangba yi nggo ùwà ì hi yi nu ungo ri umungga ku tuku aseki ka isa ingba imurr uru itangba yi nggo a na ka ni izinarriya, aba ma sa angginggi? Intsintsẹ itangba yi i sa abitu ba aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka. Aseki ka isa ingba imurr uru atangba ka a si ankla ka nggurr bi atangba ka yo.”

2

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Afisa

1 Ugo wa nggo ingga i hi à ddu ingga di, “Charr ungbamvu unggo ku ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Afisa wa di:

“Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo a hru intsintsẹ itangba yi nu ungo ri umaku nggo. Uwanggo nggo a rri zirr na atsutsu ka aseki ka isa ingba imurr uru atangba nggo na ka ni izinarriya.

2 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na. Ingga hi iha muwa yi tuku ivu isisurr muwa yi. Ingga hi du ùwà si kpanye na anishirr amimi hen. Abangga ba nggo a bre da aba si abi ko na angu, ùwà bɨ ba kye ni hi di a si abi imu.

3 Ùwà i vu isisurr gri, ni ki iha ni itu mungga, ni ka ni si ba ttungo hen.

4 “Ingga se ni inkindirr ntsɨ nggo ingga i kisa ku ùwà na yi nggo. Ùwà ttu ikpanye yi nggo ùwà se na yi ni imẹmẹ yi ttungo.

5 Ni itu ima, ùwà bu ssu kye unto ku nggo ùwà i di se na ku bari ni jaku. Du ila ure, ni na undu ku nggo ùwà na ni imẹmẹ yi. Ùwà ta si du ila ure yi hen, ingga ta nga nu ùwà ku ni ta ni ba inkindirr yi isa ingba imurr uru imuwa yi glo nu unto umaku.

6 Inkindirr numa se nggo ùwà na yi wre. Ùwà karr inkindirr yi nggo abiga Nikola ba a na, ingga mi karr inkindirr yi nggo a di na.

7 “Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga ta kpanye du ma ri zhi nu unkunkurr ku iso ku nggo u kri na acha ka Abachi nu unkplassu.”

* **1:13** *Uvuvurr a Unushirr:* Isa yi nggo Yesu à di yo itu ima yi nggo.

Are ka nggo a charr ku abi nggurr bi ba ni igbu nu Simirrna

8 Ugo wa nggo ingga i hi a ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Simirrna di:

“Uwanggo yo su ure ku nggo zhi nu uwanggo wa nggo su Uni imẹmẹ wa tuku Ikikre yi, nggo a ttu na tasi zizo.

9 Ingga hi iha yi nggo ùwà so ki, ni isama ni inklo imuwa yi, mi ùwà si si uni iha hen! Ingga hi aseki ndanda ka nggo anishirr ba a da ni itu imuwa. A bre da aba si anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo, na si si ani Yahuda jiji hen. A sa anishirr bu inggurr bi i Isheta.

10 Si kru isisu i iha yi nggo ta nga ni imba ba hen. Ingga da ku ùwà, umimi wa ta surr inkpu imba yi ni iharr, ina ima i ta tsarr iga imba yi kye, imba ta ki iha ki ivi iwurr. A ti ta ma ittu mi, ùwà kri ngbangba, meme nggo ingga ta nu ùwà anzɨ a iso.

11 “Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr, inkindirr si ta ki ma ni ittu i ankpu ha yi hen.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Pagamu

12 Ugo wa ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ba nu Pegamu di:

“Wanggo yo su ure ku nggo zhi nu uwanggo wa nggo se na anjingba ka anga aha ka i ri kakami ka.

13 Ingga hi unto ku nggo ùwà so. A su unto ku nggo Isheta à so ni ittu ima yi. Ni ivi i Antipa yi mi, ùwà vu isa mungga yi gri, ni si nggurr ugo ni iyo isisurr ni iga yi hen. A su uni ko na angu mungga nggo à ngu ma ni ìgbù a imba wa, nggo Isheta à so.

14 “Ingga se na aseki ntsɨ nggo ingga i kisa ku ùwà na ka nggo. Imba se na anishirr abanu ni imba ba nggo a ga itsarr i Balamu. Balamu à tsarr Balaki du ma à re ani Israila ba yo ni ila ure. À du ba i ri aseki ka nggo a to ku ankpunkpru aseki na bu rri ni ikurr ìga.

15 Imba mi si na abanu nggo a kri ni itsarr i anu Nikola yi.

16 Du ila ure muwa yi. Ùwà ta si ba ttungo hen, a ji ntsɨmi ingga ta nga ni tsi na anishirr abama ba, na anjingba ka nggo a ssuzzu zhi na angu amungga nggo.

17 “Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga ta nu ma ila i mana nggo a sha yi sharri ku anishirr nggo. Ni ta nu ma ingbinta ikikla nggo a charr isa ihẹhẹ inggi yi. Undurr uwanggo à ti kpa yi, uwa yo à hi isa ihẹhẹ yi, undurr unuma a si ta hi yi hen.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Tiyatirra.

18 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ba nu Tiyatirra di:

“Uwanggo yo a si ure ku Uvuvurr a Abachi nggo ashishi amaka a la nzarrn-zarr nâ ta si irrirri uru nggi, imbwaza ima yi i la nâ ta si inkpu inklo i bronze nggo a ngo yi ki pyarr.

19 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na. Ingga hi ikpanye imuwa yi, iyo isisurr imuwa yi, undu ku Abachi umuwa ku tuku ivu isisurr gri imuwa yi. Ingga hi di ziza nggo ùwà so na sha imẹmẹ yi.

20 “Ni ima mi, kye ingga si ni ivri inggi yo nu ùwà ku. Ayamba anggo Jezebe, ùwà kpa ma yo ni si ddu ma inkindirr hen. A ba itu ima du uwa si uni kpa are a Abachi, na du ibre ima yi isurr amirr iko amungga ba na anko ndanda na du ba la ure ku ikurr ìga, na ri ila i anazhi.

21 Ingga nu ma anko mu di a bu kasarr ni ila ure ima yi, uwa à kà na si ba ttungo hen.

22 Ingga i ta du ulolo u vu ma. Abangga ba nggo a di ga ma na kurr na ku a ta ki iha kakami, nggo a ta si kasarr ni ina umimi umbarr ku na ku hen.

23 Ingga ta ngɨ abiga ama ba. Mre abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi we a ta hi di ingga yo hi amarr ka anishirr ka we ni inkindirr yi nggo a zharr yi. Ingga ta han imba na ayiyirr ku ina imba yi.

24 Imba abanu nu Tiyatirra i si ga itsarr
indanda inggi yi hen. Imba si hi aseki ka
nggo abanu ba ayo ka di ‘aseki ka nggo
Isheta à sha ka sharri’ hen. Ingga da ki
imba di ingga si ta de imba ni inkindirr
inuma zizo hen.
25 Inkindirr inggi i si di, imba bu vu
inkindirr yi nggo imba si na yi nggo gri
ngbangba bi ingga.
26 “Undurr wa nggo ti ba nggurr, na na
inkindirr yi nggo ingga di a bu na nggo
ku kre, ingga ta nu ma inkpinkpye du ma
hru ingbingbru yi.
27 “ ‘À ta hru ba na amfarr i ka ungo nggo a
na wa ni inkpinkpu inklo.
À ta mɨ anishirr ba ki ankpunkpu nâ ta
si ampirri nggo a nggarr ki anga.’
28 Uwa su inkpinkpye iyiyirr ima yo nggo
ingga i kpa zhi na Aki mungga wa ku.
Ingga ta nu ma intsintsẹ i ambre yi kye
ma.
29 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure,
uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi so da
ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka.”

3

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Sadi

1 Ugo nggo ingga hi à ddu ingga di, “Charr
ku unitu a abiga ba nu uni ku nggurr bi ku
Abachi ku ni igbu nu Sadi. Charr di,
“Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi
nu uwanggo nggo a hru izhi itangba
i Abachi yi tuku intsintsẹ itangba yi.
Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà so na yi
nggo. Anishirr ahi ùwà kago na kye du
ùwà so tsitsirr, meme mi ùwà si iku mu.
2 Ùwà bu kasi, ni vu ivi inkindirr yi
nggo i ni ji ku ùwà gri ngbangba, kye yi ta
ko ttu. Ingga kye hi di uzirr muwa ku u
klonyarr na agẹ ka Abachi mungga we.
3 Uwa si ni ima yo, ùwà bu si kpamusu
ni inkindirr yi nggo ùwà i wo ni inta ba ni
kpa yi hen. Ùwà bu na inkindirr yi nggo are
ka da di ùwà bu na, ni ba ttungo ni ila ure
imuwa yi. Ùwà ti si kasi hen, ùwà si ta hi
inga mungga yi hen. Ingga i ta nga nu ùwà
ku nâ ta si unayi nggo.
4 “Ni igbu nu Sadi mi, abanu a se ni
imba nggo a si kpurr iki isurr imbarr yi
ki ndanda ni ina umimi hen. A ta zirr ni
ingga ku ni iki ikikla, nu nggo a ma i na
meme.
5 Undurr wa nggo ti ba nggurr, aba ta
surr ku iki ikikla yi meme. Ingga si ta ttu isa
ima yi glo nu ungbamvu ku nggo a charr
asa a abi so tsitsirr ba hen. Na ashishi ka
Aki amungga wa, na abitu ama ba, ingga ta
da ssuzzu di à sa amungga.
6 Uwanggo nggo à ti se na atu ka iwo,
uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi i so da
ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka.”

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Filadefiya

7 Ugo wa à ddu ingga di, “Charr ku unitu
a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi
ku ni igbu nu Filadefiya. Charr ba di,
“Uwanggo yo su are ka uwanggo nggo
a su uni wre wa na su ujiji nggo gri inkpẹ
i ibwu anko i Doda yi. À ti bwu, undurr
ka si ka ttu hen, uwa ti kattu, undurr ka
si bwu hen.
8 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na
yi nggo. Kye, ingga bwu anko zu ku ùwà,
undurr ka si ka wa a ttu kpa hen. Ingga hi
di ùwà ni sha su ukyekye, ni so ga inkindirr
yi nggo ingga tsarr ùwà nggo. Ùwà si kisa di
ùwà i si hi ingga hen.
9 Wo, a ta si abanu ba nggo a ga Isheta
wa nggo, abi ki imu abama nggo a bre
gigyemi di aba si ani Yahuda, anishirr
abangga ba nggo Abachi à hla ba, ingga ta
turr gbigbi du ba nga ni kuttu ku ùwà, na ta
hi wemi di ingga kpanye nu ùwà ku.
10 Nu nggo ùwà wo ure mungga ku u du
ùwà kri ngbangba, ingga ta kri ùwà sharri
ni ivi ndanda yi nggo i so nga ni ingbingbru
yi, nye tsarr anishirr ba wemi kye nggo.
11 “A ji ntsɨmi ingga i nga. Vu inkindirr
yi nggo ùwà se na yi nggo gri zizi, wre ku
undurr bu si vu ùwà kpa anzɨ amuwa wa
hen.
12 Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga
ta na ma ki angga anggo nggo a ta vu Uki
ku Ibarr ku Abachi amungga ku gri. Uwa
si taka ttu ku ttungo hen. Ingga ta charr

* **3:12** *Urushalima uhẹhẹ:* Uwa yo si isa i ìgbù wa nggo Abachi à me ku anishirr ama ba nggo. Kye Ibwu Tsarr 21-22.

isa i Abachi amungga wa na ku, ni ta charr isa i Urushalima* uhẹhẹ, ìgbù a Abachi amungga wa nggo a so ji zhi nu unkplassu na Abachi amungga wa ku nggo, ni ta charr isa ihẹhẹ imungga meme nu ukpa umaku.

13 Uwanggo ti se na atu ka wo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi i da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Lawodikiya

14 Ugo wa à ddu ingga di, "Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ni igbu nu Lawodikiya. Charr ba di,

"Uwanggo yo su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo à ri 'Du yi si meme yo,'† wanggo nggo à di tsarr ujiji ku Abachi yo, nggo uwa yo su uni imẹmẹ wa nu umi ku aseki ka nggo Abachi à na.

15 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na ka nggo, ùwà si sù hen, ni si ssu hen. Ingga zha du ùwà ka sù ka ssu.

16 Nu nggo ùwà si nâ ta si amasirr latata nggo ni si ssu hen, ni si su hen, ingga mi ki ywhiywhirr kẹ ùwà ssuzzu na angu amungga ba.

17 Ùwà da di, 'Ingga si ni inklo, ni se na aseki shishemi, ni si zha inkindirr chankarr hen.' Ùwà si hi du ùwà si ni iha, ni sama ni inkindirr hen, ni si na kreshishi ni zirr ni ihorr.

18 Ni ima yo ingga nu ùwà amarr ùwà bu re izinarriya ni ingga ku, u izinarriya ku nggo a tu ku nu uru, wre ku ùwà bu se nu ungo jiji. Ùwà bu re iki isurr ikikla, wre ku ùwà surr yi ni ttu ku itu muwa ishisha i inkpohorr muwa yi. Ùwà bu re ahun ni ingga ku surr na ashishi, wre ku ùwà bu kye hi zizi.

19 "Ingga di glo ni nggurr uwanggo nggo ingga kpanye na ku mu nggo. Ùwà mi bu nggurr ssu ni kasarr ni ila ure muwa yi.

20 Kye! Ingga kri na angu ankonki ni so du di a bu bwu ki ingga anko wa. Unu ti wo ukorr mungga na bwu ki ingga, ingga ta mirri ni ri na ku, uwa mi à ta ri ni ingga ku meme.

21 "Undurr wa nggo ti ba nggurr, uwa mi à taka hun so ni ingga ku ni imburr ittu mungga yi, na ti nggo ingga mi i ri iku yi ni i hun so na Aki amungga wa ku ni imburr ittu ima yi.

22 Uwanggo à ti se na atu ka wo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi i da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka."

4

Imburr i ittu yi nu unkplassu

1 Nu ugo kuma, ingga kye ni hi ba a bwu anko wa nggo a hun ko nu unkplassu. Ingga wo ukorr uyiyirr ku nggo ingga i ka wo ku nu uzhila ku imẹmẹ ku ba, u su nâ ta si ingba nggo zhi nu unkplassu. Ukorr ku uddu ingga da di, "Hun nga ni inggya, ingga ta tsarr ùwà inkindirr yi nggo i ta la nu ugo ku aseki ka nggo ùwà so hi ka ziza nggo."

2 Ankpu ayirr mre ingga ku ni Izhi yi. Ingga kakye imburr ittu i kri nu unkplassu, undurr a so na yi.

3 Undurr wa à zzu nâ ta si angbinta ka la nzirrnzirr nggo a yo ka di jaspa, tuku kaneliya. Agankre wa nggo a ta zzu ingbinta yi nggo a yo yi di imera a tse kago imburr i ittu yi.

4 Imburr ittu iso ha ni nẹ i kri kago iyirr inggi. Akikre anishirr iso ha na nẹ a so ni imburr ittu inggi yi. A surr iki ikikla na turr anzɨ ka izinarriya na atu ambarr wa.

5 Ingẹ i la nzarrnzarr, ni nggurr, ingbingbru yi i re ngbungbru hantu zhi ni imburr i ittu yi. Ni ichi i imburr yi uru ku atu atangba so rri jiji nâ ta si imbwa atakpu. Abama yo si izhi itangba i Abachi yi.

6 Hinga ni imburr yi zizo, inkindirr numa zzu inyi ni azarr ashishi nzirrnzirr zzu kristali.

Na atsutsu ka tuku kago imburr yi, a si aninkindirr atsitsirr anẹ ba nggo ukpa umbarr ku u tsarr ssu na ashishi ni ichi tuku ugo.

7 Inkindirr iso tsitsirr imẹmẹ yi i si nâ ta si iche nggo, iha yi i si nâ ta si alando aniru nggo, itarr yi i si na ashishi a zzu ka unushirr, nu inẹ wa a zzu nâ ta si ankpa nggo a so bwa.

† **3:14** *Du yi si meme yo:* Ni inggya a si isa i Yesu. A si ikpanye kakami di inkindirr i si jiji.

8 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba se na
angba a tatani, na se na ashishi kago nu
umi tuku na ábì. A so da usarr tsi kuma na
zhi ni ibittu da di,
"Iwre, iwre, iwre
Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
uwa yo se ni ikuchi yi, ni so se ziza, ni taka
nga."
9 Aninkindirr atsitsirr ba a kri gbyarr asa,
na nu ma inkpinkpye, na nyarr ku uni so ni
imburr ittu wa, uni so ase na ase wa.
10 A ti na meme nggo, akikre anishirr iso ha
na nẹ ba nggo a so ni imburr yi nggo a ji
kuttu na agẹ ka uni so sese wa. A ka anzɨ
ambarr ka zu na agẹ na da di:
11 "Atiko, Abachi amunta, ùwà i ma
kakami,
ùwà ma ni gbyarr ku ùwà asa, na bu nu ùwà
inkpinkpye nu ukyekye,
nu nggo ùwà na aseki ka wemi,
ni ikpanye muwa wa na ka we,
ni du ba so si tsitsirr."

5

Unggakpa ku icharr tuku Uvuvurr Inkru

1 Ingga hi unggakpa ku icharr nu ungo
ri ku uwanggo wa nggo a so ni imburr yi
nggo. Aba a charr nu umi ku tuku na abi
ka (anga ka aha mi) ka unggakpa ka, aba a
lo ni ilo ittu itangba yi.
2 Ingga hi unitu a Abachi ukyekye. Uwa
du hantu di, "Unggonggo à ma nggo ka ddu
ilo ittu yi na bwu unggakpa ku?"
3 Undurr à sama nu unkplassu ka ni
imimi ka na achi ka imimi, nggo ka bwu
unggakpa ku na kye umi umaku.
4 Ingga yi kakami nu nggo a si hi undurr
wa nggo à ma uni bwu unggakpa wa na kye
umi ku hen.
5 Mre, ukukre unuma wa a ddu ingga di,
"Si yi hen! Kye, Iche* wa nggo à zhi nu uga
ku Yahuda, uhunhan unkpi a Doda wa a ka
ri aza ngri ka ba nggurr ba. Uwa yo ka bwu
unggakpa ku tuku ilo i ittu itangba yi."
6 Mre ingga hi Uvuvurr Inkru à kri ku
imburr yi na aninkindirr atsitsirr anẹ ba
tuku akikre ba na atsutsu. Uvuvurr Inkru
wa nggo zzu nâ ti a ka ngu ma ba, na se ni
injinju itangba na ashishi atangba. A ka yo
si Izhi itangba i Abachi yi nggo a turr nga
ni imimi yi wemi nggo.
7 Uvuvurr Inkru wa à kuma ku kpa ung-
gakpa ku icharr ku nu ungo ri ku uni so ni
imburr ittu wa.
8 À ba unggakpa ku nggo, aninkindirr
atsitsirr anẹ ba tuku akikre anishirr iso ha
na anẹ (24) ba a ji kuttu ku Uvuvurr Inkru
wa. Aba wemi a hru intinti na yiyirr tuku
igbigba i izinarriya ssu ni imbimbru intsi
iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, nggo a su ibarr
Abachi i anishirr ba Abachi abi wre ba.
9 Aba wemi a da usarr uhẹhẹ ku Uvuvurr
Inkru wa di,
"Ùwà yo i ma uni ba unggakpa ku charr ku
ni ddu ilo ittu ima yi,
nu nggo a ngu ùwà yo.
Ayiyi amuwa yo a re ku Abachi an-
ishirr
zhi ni iga, tuku irrirri, ni ingbingbru yi
we.
10 Ùwà i na ba ki atuttu na abikye nggo a ta
na ku Abachi undu,
na ta hru ittu i imimi yi."
11 Mre ingga kye, ni wo akorr a inkirr i
abitu ba Abachi yi shishemi kago imburr
yi na aninkindirr atsitsirr ba na akikre ba.
12 Aba da usarr nu ukorr unkpi di,
"Uvuvurr Inkru wa nggo a ngu ma nggo, à
ma
ikpa ukyekye ku hru ittu, tuku aseki
shishemi, ni ihi, tuku ukyekye, ni
ikye ssu na ango, tuku inkpinkpye
ni igbyarr asa!"
13 Mre ingga wo aseki ka nggo Abachi à
na ka nu unkplassu, tuku ni imimi, tuku na
achi ka imimi ka, tuku ni inyi, aba wemi a
ko da usarr di,
"Ku uni so ni imburr wa, tuku Uvuvurr
Inkru wa,
igbyarr asa, tuku ikye ssu na ango,
inkpinkpye, nu ukyekye,
i asese na asese!"
14 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba a kpa ba di,
"Du yi si meme yo." Akikre anishirr ba a ji
kuttu na gbyarr ku Uvuvurr Inkru wa asa.

6

Ibwu i ilo ittu itangba yi

* **5:5** *Iche:* Ni inggya a yo Kristi nggo meme.

1 Ingga kye Uvuvurr Inkru wa à bwu
uyirr nu umi ku ilo ittu itangba yi. Ingga
wo uyirr nu umi ku aninkindirr atsitsirr
anẹ ba a ttu ukorr nâ ta si ingẹ nggi na da
di, “Nye!”
2 Ingga kye ni hi inga ukukla. Uni sa inga
wa à hru ututa, aba nu ma anzɨ, uwa à sa
inga wa ssuzzu nâ ta si uni ta iku nggo à so
kuma na hi du uwa à ta ku ri.
3 Mre, Uvuvurr Inkru wa à tsɨ ilo ittu iha
yi kahre. Ingga wo inkindirr iso tsitsirr iha
yi i da di, “Nye!”
4 Inga ususarr unuma à ssuzzu. Aba
a nu uni sa inga uwama anjingba ankpi
tuku ukyekye ku nggo a ta ka iso su glo ni
ingbingbru yi we na du anishirr a ngɨ ikpa.
5 Mre, Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu
itarr yi kahre. Ingga wo inkindirr iso tsit-
sirr itarr yi i da di, “Nye!” Ingga kye ni
hi inga ushishirr. Uni sa inga wa à hru
agbugba a itsarr nu ungo umaku.
6 Ingga gru wo inkindirr yi zzu ukorr zhi
na aninkindirr atsitsirr anẹ ba ba. Ukorr
ku u da di, “A ta tsarr imbimbru alikama na
agbugba ayirr na kpa dinarri uyirr, inklo
i undu ku azhi yirr. A ta tsarr agbugba
itarr nggi imbimbru ikiri i bale itarr inggi
na kpa dinarri uyirr, inklo yi nggo a di han
unu undu na azhi yirr nggo. Si na ku anye
olivu wa tuku àmà ugbyarr ku grepu wa
inkindirr hen!”
7 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu
inẹ wa, ingga wo ukorr ku inkindirr iso
tsitsirr unu nẹ wa u da di, “Nye!”
8 Ingga kye ni hi inga uhwarrtata. Uni sa
ma wa à ri Ittu. Abubo* a iso abi kɨ wa i
so ga ma ywhiywhirr mi nu ugo. Uwa ga
anishirr bi ingbingbru ba ki anga anẹ, na
nu ba inkpinkpye ihru anga ayirr wa. Na
da ba di a bu ngɨ anishirr na anjingba, na
bu du iyo ki, iha unkpi bu nggurr, na du
ininazzu ijiji ni ingbingbru yi a bu kuttu
anishirr ba na ngɨ ba.
9 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu
ikywi yi nggo, ingga hi na achi ka akikre ka
izhi i anishirr ba nggo a ka na kri ngbangba
ni ibre ure ku Abachi ku. Aba a ngɨ ba ku
iyo isisurr imbarr yi.
10 Aba a yi hantu nu ukorr unkpi da di,
“Atiko, uni wre, tuku ujiji wa. Inta taka
kri kuma nita mu bari ùwà ta bre amu
ku ingbingbru yi ni ngɨ ba han ku ayiyi
amunta wa?”
11 A ga ba inkinkru ikikla wemi na ddu
ba di aba sha so su, bi akpambarr abundu
abanu ba nggo a ta ngɨ ba, du ba a ngɨ ba
mwe mi bari.
12 Ingga so kye nggo uvuvurr inkru wa
à ddu ilo ittu itani yi mre imimi i battu
kakami. Azhi wa a kaki ashishirr nâ ta si
upri ku ankru ku nggo a na ku ni infunfu
i ivuwu. Uhwa ku wemi u kaki ususarr nâ
ta si ayiyi.
13 Intsintsẹ yi nu unkplassu i kuhre ni
imimi nâ ti unddunddu unkpi nggo u go
ibwa ugbugbu kahre.
14 A chi unkplassu ku nado nâ ti a chi
unggakpa ku icharr nggo. Agbre ka wemi,
ni into yi nggo amasirr a harr yi yo na
atsutsu, a gru share ni into imbarr yi.
15 Mre atuttu abi hru ingbingbru ba,
na ankpinkpye abi ingbingbru ba, na
ankpinkpye abi ta iku ba, na abi inklo
ka, na anishirr akyekye ba, tuku agarr
na abangga ba nggo a si si agarr hen, a
sha atu ambarr wa sharri na akohan tuku
angbinta ka igbugbu.
16 A so yo igbugbu yi na angbinta ka di
“Kuhre yi ni ttu inta sharri glo na ashishi ka
uwanggo wa nggo a sha so ni imburr ittu
yi nggo tuku unfu unkpi ku Uvuvurr Inkru
wa!
17 Azhibarr ankpi a unfu unkpi ambarr
wa a ma ba. Unggonggo a ta kri na wa?”

7

Anishirr 144,000 ba nggo a ki ba angba wa nggo

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi abitu ba
Abachi ba anẹ a kri na ankla anẹ kago
ingbingbru yi. A so chirr unddunddu unẹ
ku ingbingbru ku na han ku ni go na ábì
tuku na amasirr, tuku ni inkinkurr.
2 Ingga kye unitu a Abachi unuma a so
gru zhi na anza ambre, na hru angba a ittu
a Abachi ni so tsitsirr wa. Na hantu nu
ukorr unkpi na abitu anẹ ba, nggo Abachi

* **6:8** *Abubo a iso abi kɨ wa:* Abubo wa nggo abi kɨ ba a so nggo. Anishirr ba a si di hi yi na ashishi hen. (Kye 1:18).

à nu ba ukyekye di a bu na imimi yi tuku amasirr ankpinkpi ka kaki ndanda nggo.
3 Unitu wa à da di, “Si na imimi yi tuku amasirr ka, ka inkinkurr yi ki ndanda hen. Duma, di inta yo ku amirr iko ba Abachi ba angba na achichi bari.”
4 Ingga i wo ikri i abangga ba nggo a yo ba angba wa. A si anishirr ukrɨ ayirryirr ni so nẹ na nẹ (144,000). A ddu ba zhi na aki ka Israila ka kago.
5 Anishirr nu uga ku Yahuda, ukrɨ uwurr nu uha (12,000) nggo a kpa angba wa,
anishirr nu uga ku Rube, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Gadi, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
6 anishirr nu uga ku Asherr, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Nafitali, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Manase, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
7 anishirr nu uga ku Simiyo, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Levi, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isaka, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
8 anishirr nu uga ku Zebulu, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isuhu, ukrɨ uwurr nu uha (12,000),
tuku anishirr nu uga ku Benyami, ukrɨ uwurr nu uha (12,000).

Akpa anishirr nggo a surr inkinkru ikikla

9 Inggi yi i vu sarr, ingga hi akpa anishirr nggo a mri ibre. A zhi ni ingbingbru inggi tuku igbu, iga na ane, ni irrirri ingbingbru yi kago. Aba a kri ku imburr i ittu yi tuku Uvuvurr Inkru wa ni ichi. A surr inkinkru ikikla, na hru ahiharr iri na ango ambarr.
10 A bwu ukorr kakami da di,
“Ikpa ittungo i zhi na Abachi amunta wa ku,
nggo à so ni imburr ittu yi,
tuku Uvuvurr Inkru wa!”
11 Abitu ba Abachi ba wemi a kri kago imburr i ittu yi na akikre anishirr ba tuku aninkindirr atsitsirr anẹ ba. Aba a kuhre brebre na agẹ ka imburr ka na gbyarr ku Abachi asa.
12 Na so da di,
“Du yi si meme yo!
Igbyarr asa ni inkpinkpye,
tuku ihi, inyarr, inkpinkpye,
ittu tuku ukyekye
wemi a si aba Abachi ase na ase.
Du yi si meme yo!”
13 Ukukre uyirr wa à zhi ingga di, “Anishirr bi surr iki ikikla angga ba, a sa abata ngga, na zhi nu momonggo?”
14 Ingga i ka sa ku di, “Ankpye, ùwà hi.”
Uwa ddu ingga di, “Abangga a sa anishirr ba nggo a firr ssuzzu ni iha inkpi yi, na ngla inkinkru* imbarr yi ki ikikla na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa.
15 A si ima yo i du ba,
“a kri na agẹ ka imburr ittu i Abachi yi
na so di na ku undu na azhi tuku ibittu nu Uki Unkpi ku Ibarr umaku.
Uni so ni imburr ittu wa à ta ttu imba sharri.
16 Iyo ì si ta ki ba zizo hen;
uhre ù si ta ki ba zizo hen.
Azhi à si ta tu ba hen,
issu ì si ta tu ba hen.
17 Nu nggo Uvuvurr Inkru wa, nggo à si na atsutsu ka imburr ittu yi, a ta di ka ba ki aminta ama.
Na ta so ka ba kuma na ankla ka amasirr wa nggo a si di gbu hen, aba a ta so wa na so tsitsirr.
Abachi à ta hɨ àshishi pempe glo ba na ashishi.”

8

Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi

1 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi, abubo wa ba ki ywi nu unkplassu ku ma iminiti iso itarr.
2 Ingga i hi abitu ba Abachi atangba ba nggo a di kri na agẹ ka Abachi, aba a nu ba ingba itangba.
3 Unitu unuma nga ni kri na akikre ka na so gri agbugba wa nggo a na wa ni izinarriya, na di tu imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi na wa. Aba nu ma imbimbru iki yi shishemi di a bu tu yi na akikre ka

* **7:14** *Ngla inkinkru imbarr yi ki ikikla:* Ina ima i si di a kpanye ni Yesu ku wre ku ayiyi a Kristi wa a bu kpa ba ttungo.

izinarriya ka nggo a se ni ichi i imburr yi. Uwa à tu yi nggo na so bu barr kye ku anishirr ba Abachi ba.
4 Intsi i imbimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi nggo a tu yi i hun kuma na Abachi ku ndo ni ibarr i anishirr ba Abachi ba zhi na ango ka unitu wa nggo kri na agẹ ka Abachi.
5 Mre unitu wa à ba agbugba a imbimbru iki wa à tsu uru zhi na akikre ka surr, na ka ta nga ni imimi. Mre abubo wa a yi ngbungbru, na ri ingẹ ngbangba, imimi yi battu.

Abitu atangba ba ni ingba yi

6 Abitu atangba ba nggo a hru ingba itangba yi nggo, a gru ssubi na ta vri ingba imbarr yi.
7 Unitu ni imẹmẹ wa à vri ingba ama wa. Mre angbinta ka ahru, tuku uru nggo a zɨ ku bi na ayiyi. Aba turr ba ji nga ni imimi. Uru ku u tu anga ayirr na anga atarr ka ingbingbru ka. Ni tu anga ayirr na anga atarr ka inkinkurr, tuku agiga ka wemi nggo a so to.
8 Unitu unu uha wa à vri ingba ama wa, mre inkindirr i zzu nâ ta si igbigbu inkpi nggo a so ri uru, aba a ta yi tu yo nu umi ku inyi unkpi wa. Anga ayirr na anga atarr ka inyi ka a kaki ayiyi.
9 Anga ayirr na anga atarr ka aseki ka amasirr ka nggo Abachi à na ka a kɨ. Anga ayirr na anga atarr ka ijirrigi i amasirr yi nggo a se nabo, a kaki ndanda.
10 Unitu a Abachi unu utarr wa à vri ingba ama wa, mre intsintsẹ inkpi i gru ko rri, na ta a murr uru nggo nu utakpu. Intsintsẹ yi ì ji zhi nu unkplassu, ni jaku na anga ayirr na anga atarr ka inyi wa tuku amasirr wa nggo a ko ssuzzu zhi ni imimi.
11 Isa i intsintsẹ inggi yi i ri Irɨ Kpakpa*. Anga ayirr na anga atarr ka amasirr ka a gru a rɨ kpakpa. Anishirr shishemi nggo a so amasirr wa a kɨ ku ilɨ ima yi.
12 Unitu nu nẹ wa à vri ingba ama wa. Aba a nggurr anga ayirr na anga atarr ka azhi wa, na nggurr anga ayirr na anga atarr ka uhwa ku, tuku anga ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi. Anga ayirr na anga atarr ka ila uru imbarr yi a kaki ibwu. Anga ayirr na anga atarr a azhi wa, tuku anga ayirr na anga atarr ka ibittu yi mi a gru shi ibwu meme.
13 Ingga kye ni wo ankpa à so bwa nu ussu tsa na da hantu nu ukorr unkpi da di, “Uje! Uje! Uje umba nggo imba i so ni imimi yi nggo, nu nggo abitu atarr abanu ba a ta ki ywhiywhirr i vri ingba imbarr yi!”

9

1 Unitu a Abachi nu kywi wa à vri ingba ama wa, ingga hi intsintsẹ yi nggo i jaku ni imimi zhi nu ussu. A nu intsintsẹ yi inkpẹ i bwu angu anko ka uddudu ku nggo sama ni ikikre.
2 Intsintsẹ yi i bwu anko uddudu wa, intsi issuzzu zhi na ku zzu na ta a so fu intsi inggi shishemi ssuzzu nu uhon. Azhi wa tuku unkplassu ku a shi ibwu ku intsi i uddudu yi.
3 Ìzì shishemi a ssuzzu zhi ni intsi yi ji ni ttu ingbingbru yi. Aba a nu ìzì wa ukyekye ku tarr unushirr nâ ta si anila.
4 Aba a da ku ìzì wa di a bu si na agiga, tuku inkinkurr, na aseki ka nggo a so to ki ndanda hen. A bu ki anishirr abangga ba nggo a sama na angba a Abachi wa ni ichi imbarr iha.
5 A si nu ba ukyekye ku ngɨ ba mu hen, a da di a bu ki ba iha ki ihwa ikywi. Ivri imbarr yi i si nâ ta si ivri i ìlā, nggo a ti tarr unushirr.
6 Ni ihwa ikywi inggi yi, anishirr a ta zha ittu, na si ta hi yi hen. A ta zha di aba ka kɨ, ittu ta kru share na ba.
7 Ìzì wa a zzu nâ ta si inga nggi i ssu ukpa ki ni ta kuma ni ta iku. Ìzì wa a turr anzɨ wa nggo na wa nu izinarriya. Ashishi ambarr ka a zzu ka anishirr.
8 Infunfu imbarr yi i si nâ ta si infunfutu i amba. Anyirr ambarr ka a zzu anyirr ka iche.
9 A ttu ankẹ ambarr ka nu unganggonggo ku ttu asa. Aba ti bwa, angba ambarr ka a yì zzu iyi i agurr aza nggo inga shishemi i di gba yi ni kru kuma ni ita iku.
10 Izi wa se na ancha nu uttuntto ki tarr nâ su ku anila, na se nu ukyekye na ancha ambarr wa ku ita anishirr ki ihwa ikywi.

* **8:11** *Irɨ Kpakpa:* Ichi unkunkurr ku nggo u rɨ kpakpa. Ni inggya uwa à si iha.

11 Unitu nu uddudu ku ta ku uwa yo à
su uttu ambarr wa. Isa ima yi ni irrirri i
Ibraniya yi i ri Abado, ni irrirri Girrki isa
yi i ri Apoliyo.*
12 Uje ku imẹmẹ ku u kre ba. Nu ugo ku
nggo ku uwa a ni ji uje uha nggo u ni so nga.

Unju ku tani ku

13 Unitu a Abachi nu tani wa à vri ingba
ama wa, ingga wo ukorr so zhi na akotu
anẹ ka akikre ka izinarriya ka nggo a si na
Abachi ku.
14 Ukorr u da ku unitu unu utani wa nggo
se nu unddu ku di, “Ddu abitu anẹ angga
ba nggo a lo ba ni inyi unkpi nu Yufretu wa
ttungo.”
15 Mre aba ddu abitu anẹ ba ttungo. A ka
ssu ba bi zu ngbangbamu bi attuttu angga
ka ba, na azhibarr anggo wa, nu uhwa
unggo ku tuku ise yi, di a bu ngɨ anga ayirr
na anga atarr ka anishirr bi ingbingbru ba.
16 Ingga kakye abi lo ukpa shishemi a so
ni inga. A da ki ingga di ikri i abi lo ukpa yi.
A ka ma imiliyo ayiyirr aha (200,000,000).
17 Nu ula ku zizo, ingga i hi inga na abi so
sa inga ba, aba surr inkinkru yi nggo a na
yi ni inklo. Ni gre ususarr nâ ta si uru, ni
si wundu, na zzu ama ande ka imbimbru
solfa. A tu a inga wa wemi a zzu atu a iche,
uru ni intsi tuku solfa a ssuzzu zhi na angu
ambarr wa.
18 A ngɨ anga yirr na anga atarr ka an-
ishirr abi ingbingbru ba ni iha itarr i uru.
Intsi tuku inturu i solfa, ssuzzu na angu ka
inga yi.
19 Ukyekye ku inga ku u si na angu tuku
ni ibibe. Ibibe imbarr yi i si nâ ta si ànìwǎ
ngga. I se ni atu, na di ki anishirr ivri ni ima
yo.
20 Anishirr bi ingbingbru abanu ba nggo
iha yi si ngɨ ba hen, a si ka ugo a nu aseki ka
nggo a na ka na ango ambarr ka hen. Aba
kuchi ni kuttu ku amimi ba na ankpunkpu
iki nggo a na yi nu ankpunkpru inklo
ka, izinarriya, azurrfa, bronze, angbinta
na ankpunkpru inkinkurr, nggo uyirr am-
barr ka si hi, ka wo, ka zirr hen.
21 Anishirr abama a si ka isisurr sarr ni
ngɨ anishirr, tuku iki atirr, ni ikurr ìga,
tuku iki ayi hen.

* **9:11** *Abado, Apoliyo:* Asa ama aha mi a si “Uni ngu yo.”

10

Unitu wa nggo a hru unggakpa ku charr ku nggo

1 Mre ingga hi unitu unkpi unuma a so ji
zhi nu unkplassu. À kri akpa kago itu ima
na ta surr iki nggi. Agankre a tse kago itu
ima yi. Ashishi amaka a si nâ ta si azhi. Aza
ama ka a zzu irrirri uru.
2 Unitu wa à hru unggakpa ku icharr
nggo a chi ku chi na bwu ku hru na ango.
A sa uza ri umaku ni inyi wa, uza mla ku u
si na ábì.
3 Na yì hantu nu ukorr nâ ta su iyi iche.
Nggo à nggurr ungo na angu, ingẹ itangba
i re na akorr na nkanka.
4 Nggo ine i tangba yi i re nggo ingga i
gru ta ko charr, mre ukorr u zhi nu un-
kplassu nu da di, “Sha inkindirr yi nggo
ingẹ itangba yi da nggo sha yi sharri. Si
charr yi zu hen.”
5 Unitu a Abachi wa nggo ingga i hi ma a
kri ni inyi wa tuku na abi ka, a gɨ ungo ri ko
nu unkplassu.
6 Na shi azhi ni isa i Abachi nggo so sese,
nggo a na unkplassu ku na aseki ka wemi
na ku nggo, na a na ingbingbru yi na aseki
ka wemi na yi, tuku inyi na aseki ka wemi
na ku. Unitu wa à da di, “Ikachi i ta sama
zizo!
7 Ni ivi yi nggo unitu nu tangba wa ta
vri ingba umaku, anishirr taka hi amarr ka
Abachi ka nggo a zu tanko ni isisurr ima
nggo, nâ ta si nggo à da ku amirr iko ama
abi kpa are ba.”
8 Ukorr ku nggo ingga i wo ku zhi nu un-
kplassu u re ni ingga ku zizo da di, “Kuma
ku kpa unggakpa ku charr ku nggo kurr
ibwu yi nu ungo ku unitu a Abachi wa nggo
a kri ni inyi wa tuku abi ka nggo.”
9 Ingga kuma nu unitu wa ku ni ku ddu
ma di a bi ni ingga ivi inkparr unggakpa ku
charr ku. Uwa a ddu ingga di, “Kpa ku, ni
ta ku. U ta marr zzu utu mu na angu muwa
nu ta kaki mwamwa nu umi ine muwa ku.”
10 Ingga kpa ivi nkparr unggakpa ku
charr ku nu ungo ku unitu wa ni ta ku, u
marr zzu utu na angu amungga. Ingga i
ttu ku ttumri u kaki mwamwa nu umi ine
umungga ku.

11 Aba a ddu ingga di, “A si gbigbi mu du
uwa ta kpa ure ku Abachi da zizo ni itu i
anishirr bi igbu shishemi, ni ingbingbru,
ni irrirri tuku atuttu.”

11

Abi hi are na da aha ba

1 A ni ingga unkunkurr ku itsarr
inkindirr kye ku na ddu ingga di, “Kuma
ku tsarr Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku kye
tuku akikre ka, ni bre abi barr ba nabo kye.
2 Ttu akpla ka abi ka glo ma. Du unto
kuma, nu unggo ku nggo a ka ku nu
abangga ba nggo si si ani Yahuda hen, na
du ba a cha ìgbù ni wre wa ki ndanda ki
ihwa iso nẹ ni iha (42).
3 Ingga ta nu anishirr aha abi hi are na da
amungga ba ukyekye, aba a ta di kpa are
amungga ka bre kago ki ivi ukrɨ uyirr na
ayiyirr aha ni so tani (1,260). A ta surr iki
i yì ittu.”
4 Abi hi na da aha amungga abama, aba
yo a si inkinkurr iha i olivu yi tuku ankla
aha ka nggo a di sa ingba iru yi na kri ko na
Atiko ni ingbingbru wa we wa ku.
5 Meme nggo, undurr a ti du uwa a ta na
ba inkindirr indanda, uru ta ssuzzu zhi na
angu ambarr wa ni tu abi kri angbachi na
ba ba. Uwanggo nggo à ti du uwa a ta na ba
inkindirr indanda a ta ttu meme yo.
6 Anishirr angga ba a se nu ukyekye ku
harr ussu ku nado, wre ku ahru a si ku ni
ivi yi nggo aba ta so kpa are ka Abachi ka
so bre nggo hen. A se nu ukyekye ku du
amasirr a kaki ayiyi, na ta turr iha inkpi
tankpami surr ni ingbingbru yi nu nggo a
ti kye iwre ba.
7 Nggo a ti bre are ambarr ka kre nggo,
ininazzu ni ijiji wa nggo a ta ssuzzu zhi nu
uddudu ku nggo sa ni ikikre a ta nga ni tsi
na ba, na ta ri ba ni itsi yi na ngɨ ba.
8 Aku ambarr wa a ta kurr na atsutsu
anko ka ìgbù unkpi wa nggo a kpa Atiko
ambarr wa nu unkunkurr ku nggo. A di
tsarr ìgbù uwama kye nu “Sodomu* tuku
Masarr.”
9 Anishirr we, ni iga, ni irrirri tuku igbu
na nkanka a ta kye aku ambarr wa ki ivi
itarr ni inkpu. A si ta kpanye du ba a vu ba
a zzu hen.
10 Anishirr bi ingbingbru ba ta nyarr ni
ittu i anishirr aha angga ba. A ta bri, na ga
ku ikpa aseki ku ikɨ i abi kpa are aha angga
ba nggo a du anishirr ba ki iha nggo.
11 A ki ivi itarr ni inkpu, Abachi à ttu
unddunddu iso tsitsirr umaku a surr na
ba, aba a gru kri na aza ambarr. Isisu i ki
abangga ba nggo a hi ba nggo kakami.
12 Abi kpa ure ba a wo ukorr unkpi zhi
nu unkplassu u so ddu ba di, “Hun nga ni
inggya yi.” Aba a hun ga akpa kuma nu
unkplassu abi kri angba chi na ba ba a kri
ko kye.
13 Na attuttu akama mre ingbingbru yi
battu ni na anga ayirr na anga awurr ka
ìgbù wa ki ndanda. Ibattu ima i ngɨ anishirr
ukrɨ tangba (7,000). Isisu i ki abi so tsitsirr
ba kakami, aba a gbyarr ku Abachi nu
unkplassu wa asa.
14 Uje ku uha ku u vu sarr ba. Uje ku utarr
ku u so nga ziza nggo.

Unju ku tangba ku

15 Unitu nu tangba wa à vri ingba ama
wa, aba wo akorr shishemi hantu nu un-
kplassu da di,
“Ziza nggo ittu i ingbingbru yi i kaki ittu
i Atiko amunta wa tuku Kristi ama
wa,
uwa a ta so ni ittu yi sese.”
16 Akikre anishirr so ha na nẹ ba (24) nggo
a so ni ittu imbarr yi na agẹ ka Abachi, a
kuhre ni imimi na gbyarr ku Abachi asa,
17 da di,
“Inta nyarr ku ùwà, Atiko Abachi Uni
Inkpinkpye we wa,
Uwanggo nggo se ziza, na se ni ikuchi
yi,
nu nggo uwa ziza uwa kpa ukyekye unkpi
umuwa ku,
ni so na ittu imuwa yi ziza nggo.
18 Abi ingbingbru ba a ki unfu, unfu
umuwa ku u nga na ba ba.
Ziza nggo yo ùwà ta bre amu ku abi kɨ ba,
ni nu amirr iko, abi kpa are amuwa ba
azadi ambarr ka
tuku abiga azizi ba, abangga ba nggo a di
kru isisu imuwa nggo,

* **11:8** *Sodomu:* Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu ku umimi ku anishirr abi ìgbù ba.

na atsitsa na ankpinkpi.
Ivi yi i ma ba nggo a ta ngɨ abangga ba nggo
a ngu ingbingbru yi nggo.”
19 Mre a ta bwu Uki ku Ibarr ku Abachi
ku nu unkplassu. Aba hi akwati a ishi azhi
wa nu umi ku Uki ku Abachi ku. Mre abubo
wa so ri ingẹ ngbangba, ni yi ngbungbru,
imimi yi battu, ahru a ku na angbinta.

12

Ayamba wa tuku ìwǎ drago nggo se na aza

1 A hi inkindirr i ku ayisurr inuma nu
unkplassu. Ayamba à surr azhi a la wa ki
ankru, uhwa ku u se ku na aza, na turr anzɨ
ittu ni itu nggo a na wa ni intsintsẹ iwurr ni
iha.
2 Ayamba wa à ki ywhiywhirr ingri, na
so yì ine yi kakami.
3 Inkindirr inuma i nggurr ssuzzu nu
ussu. Kye, ìwǎ drago* ususarr unkpi ku a se
na atu atangba, injinju iwurr, na hru anzɨ
tangba na atu ama wa wemi.
4 A ki azzuzzu ama wa a gba anga ayirr
na anga atarr ka intsintsẹ yi zhi nu ussu ku
ji nga ni imimi. Ìwǎ drago wa à kri na so
kye, wre ku ayamba wa à ti ngri, uwa à ta
ba uvuvurr wa ttumri.
5 Ayamba wa à ngri uvuvurr unuru, nggo
à taka gri ingbingbru anishirr yi we na
anjingba ka ittu. Aba narr uvuvurr wa glo
ma, a ba ma gri ku Abachi ku sa ni ittu ima
yi.
6 Ayamba wa à kru rri na ankpuji. À kru
kuma na abubo wa nggo Abachi à ssu wa bi
ku nggo. A ta di ssu ma gri ki ivi ukrɨ uyirr
na ayiyirr aha ni so tani (1,260).
7 Iku i gru nu unkplassu. Makyarr† na
abitu ama ba à tsi ni ìwǎ drago wa ku. Ìwǎ
drago wa mi à gri abitu ama ba na tsi.
8 Nu nggo a ri ìwǎ drago wa ni iku yi nu
unkplassu. Ima yo du ba a han ma na abitu
ama ba nu unkplassu.
9 Aba han ìwǎ drago unkpi wa ji nga ni
imimi. Uwa yo à su uchuche ìwǎ ku nggo ri
Umimi ka Isheta, nggo à re ingbingbru yi
wemi nggo. A ta ma na abitu ama ba we ji
nga ni ingbingbru yi.
10 Ingga gru wo ukorr hantu zhi nu un-
kplassu u da di:
“Ziza nggo inta hi ikpa ttungo nu ukyekye,
ni ittu i Abachi amunta wa
tuku ukyekye ku Kristi ama wa.
Kye uni kri angbachi na amuya abiga ba
ba,
nggo uwa yo à kri di glo amuya
amunta ba na agẹ ka Abachi na azhi
ni ibittu,
a ta ma ji nga ni ingbingbru yi.
11 Aba a kpa ma ka
na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa
tuku ure ujiji ku Abachi ku na kri ng-
bangba du ure ku Abachi ku u su
ujiji.
Na a kpanye da
aba a ta ni atu ambarr wa na kɨ.
12 Uwa a si ni ima yo, imba unkplassu ku,
ni imba nggo i so na ku nggo, imba bu
nyarr!
Uwa ta si ingbingbru yi tuku amasirr ka
nanko,
uje umba, nu nggo Isheta à ka ji nga ni
imba ba ba,
nu unfu kakami,
nu nggo à hi di ivi i ma yi i ji ntsɨmi.”
13 Nggo ìwǎ drago wa à hi di a turr ùwà
ji nga ni ingbingbru yi, mre na gru so han
ayamba wa nggo à ngri uvuvurr unuru wa
nggo.
14 Aba a nu ayamba wa angba ka bwa
aha ka ankpa ankpi, nggo a ta bwa share
ku ìwǎ drago wa kuma na abubo ama wa
na ankpuji wa. Nabo yo a ta ku ssu ma gri
zizi ki ase atarr ni inkpu, nggo ìwǎ drago
wa à si ta hi ma hen.
15 Ìwǎ drago wa à ta amasirr ssuzzu na
angu nâ ta si inyi nggo. Na zha da amasirr
wa bu gu ayamba nado.
16 Imimi yi i zi ayamba wa, ni gburr
amasirr wa nggo a ssuzzu na angu ka ìwǎ
drago wa ttumri.
17 Ìwǎ drago wa à ki unfu na ayamba
wa ku, na kuma du uwa a ta ku ta iku na
ahinhan abanu ba ayamba ba ba, abangga
ba nggo a di kru isisu i ure ku Abachi na di
kri ngbangba da aba sa abi Yesu.

* **12:3** *Ìwǎ drago:* Kye nu Ankpi are numa nggo anishirr a si hi ka hen. † **12:7** *Makyarr:* Unitu unkpi, nggo si ankpye a abitu ba Abachi ba. (Kye Yahudi 9).

18 Ìwǎ drago wa kri nu ugbuhun nu
unddu inyi unkpi ku.

13

Ininazzu i zhi nu umi ku inyi yi

1 Ingga hi ininazzu ni ijiji à so ssuzzu zhi
nu umi ku inyi ku. À se ni injinju iwurr, na
atu atangba, na turr anzɨ ka ittu awurr ni
injinju ima yi. Aba a charr na atu wa na
yiyirr asa anggo nggo a si imarr na Abachi
ku.
2 Ininazzu wa nggo ingga i hi ma nggo à
zzu ukpa ku iche, na se na aza ka ininazzu
wa nggo a yo ma di biya. Angu ka a zzu
ka iche. Ìwǎ drago wa à nu ininazzu wa
ukyekye umaku pempe, ni ittu ima yi tuku
inkpinkpye.
3 Itu iyirr ininazzu yi i zzu nâ ti i se nu
unkpa ku nggo ka ngu ma nggo, unkpa ku
u ka wri ba. Ingbingbru yi we i ku ayisurr
ni ga ininazzu wa.
4 Anishirr ba we a kuttu ku ìwǎ drago
wa nu nggo à nu ininazzu wa ukyekye.
Aba wemi a kuttu ku ininazzu wa na da
di, “Unggonggo a si nâ ta si ininazzu wa?
Unggonggo ka ta iku na ku?”
5 Aba kpanye ku ininazzu wa di a bu bre
are andanda na ka gɨ itu ni itu i Abachi, na
nu ma anko di a bu na meme ki ihwa iso nę
ni ha (42).
6 Uwa bwu angu ama ka na re are an-
danda ni itu i Abachi ni isa i Abachi yi, na
abubo a iso a Abachi wa, na abangga ba
nggo di so nu unkplassu we.
7 A du ma ki iku na anishirr ba Abachi ba
ba, na ri ba ni iku yi. Na nu ma ukyekye
ni itu i iga, anishirr, irrirri, ni ingbingbru
anishirr.
8 Anishirr we nggo so ni ingbingbru yi
a ta gbyarr ku ininazzu wa asa. Abangga
ba nggo ta kuttu ku, aba yo sa abangga ba
nggo bazhi nu nggo a na ingbingbru yi a si
charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku iso
ku hen. Ungbamvu kuma u su ku Uvuvurr
Inkru wa nggo a ngu ma.
9 Uwanggo nggo a ti se na atu ka wo ure,
uwa bu wo.
10 Uwanggo nggo a ti ta vu ma harr,
aba a ta vu ma harr.
Uwanggo nggo a ti ta ngu ma na anjingba,
aba a ta ngu ma na anjingba.
Ni ima yo, anishirr ba Abachi ba a bu vu
isisurr gri na kri ngbangba ni iga imbarr yi.

Ininazzu nggo à ssuzzu zhi ni imimi

11 Ingga hi ininazzu unuma uwa so
ssuzzu zhi ni imimi. Na se ni injinju iha
zzu injinju i uvuvurr inkru, na re zzu ìwǎ
drago.
12 Inina wanggo à kri na agę ka ininazzu
ni imęmę wa na na undu nu ukyekye uyirr
nu uni imęmę wa ku. Ininazzu nu uha
wanggo à du anishirr ba nggo so tsitsirr ni
ingbingbru inggi yi a kuttu ku ininazzu ni
imęmę wa nggo se nu unkpa ku nggo ka
ngu unushirr nu ka wri ba.
13 Ininazzu nu uha wa a na aseki ka ika-
gri. A na uru du ku u ji zhi nu unkplassu nu
nga ni ingbingbru yi na ashishi ka anishirr
we.
14 A re anishirr bi ingbingbru ba wemi
na aseki ka ikagri ka nggo a kpanye ku
na du ma na ka, na ashishi ka ininazzu
ni imęmę wa nggo. Ininazzu wa a ddu
anishirr abi ingbingbru ba we di a bu me
ankpunkpru a ininazzu wa nggo a tse ma
ttu unkpa na anjingba ka uwa a si ttu wa
hen.
15 A nu ma ukyekye ku nggo a ka fu
unddunddu umaku a surr ku ankpunkpru
a ininazzu ni imęmę wa na du ma à re.
Na nu ma ukyekye zizo ku ngɨ abangga ba
nggo a kà na si kuttu ku ankpunkpru wa
hen.
16 Na nu ininazzu nu uha wa ukyekye
zizo ku sa anishirr ba ungganga we, at-
sitsa na ankpinkpi, abu ungo na abi iha,
agarr na amumarr ingri na du ba a surr ba
angba nu ungo ri tuku ni ichi.
17 Uwanggo à ti sama na angba ama wa,
uwa à si ta ba inkindirr à re ku hen, ka à si
ta ku re inkindirr hen. Uwanggo yo si isa
i ininazzu yi ka ibre nggo i si na angu ama
ka.
18 Uwanggo à zha di unushirr a bu ri
amarr krizhizhi. Undurr wa nggo ti se ni
ihi, uwa bu nggurr ibre i ininazzu yi bi.
Ibre yi i si isa i unushirr, ni sa ayiyirr atani
ni iso tani nu tani (666), na a si isa.

14

Uvuvurr Inkru wa na abiga ama ba 144,000

1 Ingga i kye ni hi Uvuvurr Inkru wa
a kri ni Igbigbu i Zayo* na anishirr ukrɨ
ayirryirr ni iso nẹ na nẹ (144,000) ba nggo
a charr isa ima yi, ni isa i Aki yi na achichi
ambarr wa.
2 Ingga wo ukorr zhi nu unkplassu u yi
zzu amasirr nggo a so gu na angbinta, ni
zzu nâ ta si ingẹ inggi inggurr kakami.
Ukorr ku nggo ingga i wo ku, u zzu nâ ta si
abi nggurr intinti ngga a so nggurr.
3 Na so da usarr uhẹhẹ unuma nggo na
agẹ ka imburr ittu yi tuku na ashishi ka
aninkindirr atsitsirr anẹ ba na akikre an-
ishirr ba. Anishirr ukrɨ ayirryirr ni iso nẹ
na nẹ (144,000) ba nggo a ttu ba ssuzzu ni
ingbingbru yi, nggo a tsarr ba usarr ku aba
yo a hi ku. Anishirr abanu ba wemi a si hi
ku hen.
4 Anishirr abama yo a si marr ango am-
barr ka na ankizhi da aba a kurr na amba
ba hen. A vu ukpa gri zizi. Uvuvurr Inkru
wa a ti ka ba nu momo mi aba yo a so di ga
ma. Abachi à re ba zhi nu umi ku anishirr
ku na na ba ki anishirr abi imẹmẹ azizi
ama ba. Aba yo a si nâ ta si ikiri imẹmẹ yi
nggo uni do à di tsu to nggo.
5 Undurr a nise wo ba da ure ku imu na
angu ambarr wa. A sama na abla.

Abitu atarr ba

6 Mre ingga hi unitu unuma a so bwa nu
ussu gbagbamu. Na hru Ure ku wre ku
iso sese ku ingbingbru anishirr yi we, iga,
irrirri, na anishirr.
7 Uwa à du hantu di, “Kru isisu i Abachi ni
nu ma inkpinkpye. Ivi yi ma ba nggo a ta ni
bre amu ku ingbingbru yi. Kuttu ni gbyarr
asa ku uwanggo nggo a na unkplassu, na
na imimi na amasirr wa tuku amasirr wa
nggo a di ssuzzu ni imimi.”
8 Unitu a Abachi unu uha wa à ga uni
imẹmẹ wa na so da di, “A jaku! Babilo
unkpi wa a jaku.” A nu anishirr wemi ahi
ama wa, na du ba a so ahi a ila abubo ama
wa, unfu u ki Abachi ziza nggo.
9 Unitu a Abachi unu utarr wa, a ga aha
ba. Unitu wa a so du nu ukorr unkpi da di,
“Undurr wa nggo a ti kuttu na gbyarr asa
ku ininazzu wanggo wa tuku ankpunkpru
wa nggo a si wa zzu ininazzu wa nggo, na
ti kpa angba abre wa ni ichi ima,
10 undurr uwama a ta so ukpakpa ahi a
unfu ku Abachi wa. Ukpakpa ahi a unfu
ku Abachi wa nggo a ka wa a surr nu
umplango ku unfu umaku. A ta tsutsarr
ma nu uru tuku imbimbru solfa, na ashishi
ka abitu abi wre ba tuku Uvuvurr Inkru
wa.
11 Intsi iru yi nggo a so tsutsarr ba nggo i
gru so hun ase na ase. Na ambre ni ibittu
isha so su i sama ku abangga ba nggo a
kuttu na gbyarr asa ku ininazzu wa tuku
ankpunkpru wa nggo a na wa zzu ininazzu
wa nggo. A sa aba yo nggo a yo ba angba a
isa ama wa.”
12 Meme nggo, anishirr bi wre ba Abachi
ba a bu vu isisurr, nggo aba yo a di na
inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na yi
nggo, na kri ngbangba ni iga Yesu imbarr
yi.
13 Mre ingga i wo ukorr zhi nu unkplassu
u da di, “Charr wanggo wa: Bazhi ziza,
Abachi à ta yo angu azizi ku abangga ba
nggo a kɨ ni iga Atiko wa.”
Izhi yi i da di, “Yo-o, a ta so su ni iha i
undu imbarr yi. Aba ta kpa azadi ka ina
imbarr yi.”

Ingbingbru yi i wri ma iywhe

14 Ingga kye ni hi ukpahru ukukla, un-
ushirr à sha so na ku “à zzu nâ ta si Uvu-
vurr a Unushirr” à so na akpa ka. Na à turr
anzɨ a ittu nggo na wa ni izinarriya. Na gri
uruje nggo a ri kakami nu ungo umaku.
15 Unitu unuma à ssuzzu nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku na nggarr angu a yi
ku undurr uni so na akpa wa di, “Ki uruje
amuwa wa han ikiri, ivi yi ima ba. Ikiri i
ingbingbru yi i wri ma ihan ba.”
16 Uni so na akpa wa à na uruje wa kuma
ni ingbingbru yi. Na sarr ingbingbru yi.
17 Unitu unuma à zhi nu Uki ku Ibarr ku
unkplassu ku. Uwama mi a se nu uruje ni
ri kakami.
18 Mre unitu unuma zizo, nggo uwa yo
so di kye uru ku, à nga zhi na akikre ka. A
hantu kakami nu unitu wanggo nggo a hru
uruje ni ri kakami wa nggo da di, “Ki uruje
amuwa wa ni shirr ahwa ka ugbyarr un-
kunkurr ku nggo ri grepu ku zhi ni imimi
nggurr bi, nu nggo grepu uwama à wri ba.”

* **14:1** *Igbigbu i Zayo:* A di yo Urushalima nggo meme. Ìgbù a anishirr ba Abachi.

19 Unitu wa à na uruje ama wa nga ni
ingbingbru yi na sarr ugbyarr ku grepu ku
na anggunggurr wa, na ka ugbyarr ku a
tu surr nu uji unkpi ku nggo a di hin àmà
grepu a unfu a Abachi wa.
20 Aba a hlo grepu wa nu uji ku nu ugo ku
ìgbù ku. Ayiyi gu ssuzzu zhi nu uji ku, na gu
ma kilomita ayiyirr tarr (300) zhi ni imimi.

15

Abitu atangba tuku iha itangba ikikre yi

1 Ingga hi inkindirr inkpi i ku ayisurr nu
unkplassu. Abitu atangba a se na hru iha
itangba ikikre yi. Abangga aba yo si iha i
ikikre yi, nu nggo nu ugo umbarr ku unfu
ku Abachi ku ta kre.
2 Mre ingga hi inkindirr inuma yi nggo
zzu nâ ta si amasirr ni inyi unkpi wa, ni
so la nzarrnzarr nâ ta si azarr ashishi, na
zzu da a zị̀ wa bi nu uru. Ingga hi abangga
ba nggo a ba ininazzu wa anggurr tuku
ankpunkpru ama wa nggo, na ba uwanggo
nggo ibre nggi i si isa ima yi anggurr. Aba
a kri nu unddu ku amasirr azarr ashishi
wa na so hru intinti yi nggo Abachi à nu ba
nggo.
3 A so da usarr ku Musa, uvuvurr iko a
Abachi wa. Na so da usarr ku Uvuvurr
Inkru wa da di:
“Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
Aseki ka nggo ùwà di na ka a sa
ankpinkpi ka, na sa ka iku ayisurr*.
Uttu a anishirr bi ingbingbru ba we,†
anko amuwa ka a si ajiji na si di ki imu
hen.‡
4 Atiko, unggonggo ka si kru isisu imuwa
hen?§
Unggonggo à si ta gbyarr asa ku
inkpinkpye imuwa yi hen?
Ùwà yo na nkpami i su uni wre.
Atuttu abi ingbingbru ba we a ta nga
ni kuttu na gbyarr asa na agẹ muwa.*
Nu nggo anishirr ba wemi a gru hi ba du
ùwà di na ku anishirr narrnarr.†”
5 Nu ugo ku aseki ka angga ka, ingga kye
ni hi ba a bwu unto ku nggo Abachi di
nggurr bi na anishirr ba ba, nu umi ku Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku nu unkplassu.
6 Abitu atangba ba nggo a hru iha
itangba yi a ssuzzu zhi nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku. Abitu ba Abachi ba a
surr inkinkru ilini ikikla pyarr ni sama na
ankizhi, na nyarr inkindirr numa ila uru
nzirrnzirr nâ ta si izinarriya kago na asa
ambarr ka.
7 Uyirr nu umi ku aninkindirr atsitsirr
anẹ ba a nu abitu atangba ba agbugba
ka izinarriya atangba nggo a tsarr ssu nu
unfu ku Abachi wa nggo a so sese.
8 Mre, intsi i gru tsarr ssu nu Uki Un-
kpi ku Ibarr Abachi ku. Intsi yi i zhi nu
inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi ku.
Iha itangba yi nggo abitu atangba ba a hru
yi, i ta kre bari undurr à ta rri nu uki ku umi
ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

16

Agbugba a unfu ku Abachi wa

1 Mre ingga wo ukorr unkpi zhi nu uki
ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.
Ukorr ku u ko re na abitu atangba ba ba da
di, “Kuma ku ka agbugba atangba ka nggo
a tsarr ssu nu unfu ku Abachi ku kahre ni
ingbingbru yi.”
2 Unitu uni imẹmẹ wa à kuma na ku
ka agbugba ama wa a kahre ni ingbing-
bru yi. Ankpa ankpinkpi ka vri kakami
a ssuzzu ku abangga ba nggo a se na
angba a ininazzu wa na kuttu na gbyarr ku
ankpunkpru ama wa asa nggo.
3 Unitu a Abachi unu uha wa à ka ag-
bugba ama wa kahre ni inyi unkpi wa.
Amasirr wa a kaki nâ ta si ayiyi a unushirr
wa nggo a ttu nggo. Inyarrki i so tsitsirr i
amasirr yi i kɨ wemi.
4 Unitu unu utarr wa à ka agbugba ama
wa à kahre ni ihagbu yi tuku na amasirr
ka nggo a so ssuzzu zhi ni imimi nggo.
Amasirr ka a kaki ayiyi.
5 Ingga wo unitu wa nggo a so di kye
amasirr ka a da di:
“Ibre amu imuwa yi ima ma,
ùwà nggo se ziza tuku ùwà nggo i se ni
ikuchi, ùwà Uni wre wa.
6 Nu nggo anishirr a ka ayiyi a anishirr ba
Abachi ba tuku abi kpa are ba kahre,

* **15:3** Kye zizo *Asarr 111:2.* † **15:3** Kye zizo *Emo 3:13.* ‡ **15:3** Kye zizo *Asarr 145:17.* § **15:4** Kye zizo *Irrimiya 10:7.* * **15:4** Kye zizo *Asarr 86:9-10.* † **15:4** Kye zizo *Are Ka Zizo 32:4.*

Ùwà nu ba ayiyi di a bu so. A kpa
inkindirr yi nggo à zha nggo.”
7 Ingga i wo ukorr u zhi na akikre ka to ka
da di,
“Yo-o, Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
ibre amu imuwa yi i si jiji ni ma ma.”
8 Mre unitu nu nẹ wa à ka agbugba ama
wa kahre na azhi wa. Aba a kpanye ku na
du ma à tu anishirr nu uru.
9 Irrirri uru yi u tu ba. Aba a marr Abachi
nggo à se nu ukyekye na tu iha inggi yi
we. Aba a kà, uyirr mi à si ba ttungo ni ila
ure ima yi na nu Abachi inkpinkpye ima yi
hen.
10 Mre, unitu nu kywi wa à ka agbugba
ama wa a surr ni imburr ittu i ininazzu yi,
igbu ittu ima yi i kaki ibwu. Anishirr ama
ba a ta irrirri ku ivri yi nggo si kakami,
11 na marr Abachi nu unkplassu ku ivri
tuku ankpa ambarr ka. Na si kasarr ni ina
imbarr yi hen.
12 Unitu nu tani wa à ka agbugba ama wa
à kahre ni inyi unkpi nu Yufretu wa. Inyi
wa à gbu kre, wre ba bu ssu anko bi ku
atuttu ba nggo a ta nga zhi na anza ambre.
13 Ingga hi anazhi andanda atarr a zzu
nâ ta si anigbahru. A ssuzzu zhi na angu
ka ìwǎ drago wa, tuku na angu ka ininazzu
wa, tuku angu ka uni kpa are uni imu wa.
14 A si anazhi andanda nggo a di na aseki
ka ikagri. Anazhi atarr angga ba a ssuzzu
kuma na atuttu ba kago ingbingbru yi we.
A ta ku gri ba nggurr bi ku iku na azhibarr
ankpi a Abachi Uni Inkpinkpye we wa.
15 Kye nggo Kristi a da di, “Kye, ingga
nggo i so nga nâ ta si unayi nggo! Abachi
à ta yo angu azizi ku uwanggo nggo à ti
so gbye anko, na abangga ba nggo a ssu
inkinkru imbarr yi bi, i ta wre aba bu si zirr
ni ihorr, ishisha i ki ba na anishirr ba ba
hen.”
16 Anazhi ba a gri atuttu ba nga ni nggurr
bi na abubo wa nggo a yo wa ni irrirri i
Ibraniya di Amagedo.
17 Mre unitu nu tangba wa à ka agbugba
ama wa a kahre nu unddunddu. Ukorr
unkpi u zhi ni imburr ittu yi nu uki ku umi
ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku da di, “A
kre ba.”
18 Mre abubo wa a ri inge nzarrnzarr,
ni yi ngbungbru, abubo wa battu kakami.
Bazhi nu nggo a na unushirr mu a nise hi
ibattu imimi nâ ta si inggi yi. Uwanggo yo
a si ibattu ndanda kakami yi.
19 Igbu unkpi wa a nggarr ki anga atarr.
Igbu i anishirr abi ingbingbru ba i kaki
ndanda ni kuhre. Abachi à ssu hi ila ure i
Babilo ukyekye wa, na du ìgbù wa a so ahi
a unfu kakami wa nu umplango umaku.
20 Igbu yi nggo amasirr a ka yi yo na
atsutsu nggo i ka nado we. Igbigbu yi wemi
i ka nado meme.
21 Angbinta ka ahru nggo a lɨ kakami
nggo a kuhre zhi nu unkplassu na atu a
anishirr. Anishirr ba a marr Abachi ku
agbre angbinta ka ahru ka. Iha yi i si
ndanda kakami.

17

Unddunddu ayamba ku tuku ininazzu unuma

1 Uyirr nu umi ku abitu atangba ba nggo
a hru agbugba tangba ka nggo, a nga ni
ingga ku ni ddu ingga da di, “Nga di ingga
ni tsarr ùwà iha yi nggo a taka nu und-
dunddu ayamba wa nggo so na atu ka
amasirr shishemi.
2 Atuttu abi ingbingbru angga ba a kurr
na ku. Anishirr abi ingbingbru ba a hwa
ahi a ikurr nu unddunddu ayamba wa ku
nu nggo a kurr na ku nggo.”
3 Unitu wa a gri ingga ni Izhi yi na kuma
ni ijiji. Ingga i ku hi ayamba anuma nabo.
Uwa a hun so ku ininazzu ususarr wa nu
ugo. Asa wa nggo a charr nu ukpa ku
ininazzu wa nggo a si a imarr Abachi. In-
inazzu wa a se na atu a tangba tuku injinju
iwurr.
4 Ayamba wa à surr iki isisarr vyen. Na
surr iki i la nzarrnzarr ni iki izinarriya, na
klo ingbingbinkpa i tsi anta. Na hru um-
plango ku izinarriya nu ungo, umplango
ku u tsarr ssu nu umimi na ankizhi ka i zha
aniru ima yi.
5 Aba charr ku isa numa na achichi. Isa i
si i sharri di,
BABILO UNKPI WA,
AYIRR A INDDUNDDU AMBA WE,
AYIRR A ASEKI KA ZḬ ASHISHI KA
INGBINGBRU KA.
6 Ingga i hi ayamba wa a hwa ahi a ayiyi a
anishirr aba Abachi tuku ayiyi a anishirr
abangga ba nggo a ngɨ ba ku iyo isisurr
imbarr yi ni Yesu ku nggo.

Ingga i hi ma nggo, ayisurr a jaku ingga kakami.
7 Unitu wa a zhi ingga di, “Ùwà ku ayisurr anggi? Ingga ta da ku ùwà inkpi a ayamba wa tuku ininazzu wa nggo di ba ma, na se na atu tangba i injinju iwurr.
8 Ininazzu wa nggo ùwà hi ma nggo, a su utsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si su utsitsirr hen. A ki ywhiywhirr i ssuzzu nu uddduddu ku nggo sama ni ikikre unggo ku nga nu nggo a ta ngu ma. Anishirr abi so ni ingbingbru ba nggo a nise charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku abi so tsitsirr ba bazhi nu nggo a na ingbingbru yi, a ta kye ininazzu wa na ku ayisurr. A ta ku ayisurr nu nggo ininazzu wa à so tsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo à si su tsitsirr hen, na taka kanga zizo.
9 “Imba zha isisurr i ikye hi, wre ki imba bu hi ure unggo ku. Atu atangba anggo wa a si igbigbu itangba inggi yi nggo ayamba wa a di hun so na yi.
10 Atu atangba anggo yo a si atuttu atangba ba, nggo akywi nu umi umbarr ku a kɨ, uni tani wa yo so gri abubo wa ziza nggo. Unu tangba wa à nise nga. À ta ni na ma ki uttu ki ivi ntsɨmi yo.
11 Ininazzu wa nggo à so tsitsirr ni ikuchi yi, na à si su tsitsirr zizo nggo hen, uwa mi à su uttu nu tandarr. Ininazzu uwama à su uyirr nu umi ku atuttu atangba ba, aba ta ngu ma.
12 “Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi, i si atuttu awurr ba nggo a nise kpa ittu igbu yi. A ta lo ba ittu ihru anishirr ki awa ayirr ni ininazzu wa ku.
13 Awurr angga ba amarr ambarr ka a sa ayirr. Aba yo a ta kpanye na nu ininazzu wa ukyekye umbarr ku tuku ittu imbarr yi.
14 A ta bi na ki iku nu Uvuvurr Inkru wa ku. Uvuvurr Inkru wa à ta ri ba, nu nggo uwa yo à si Atiko a atitiko tuku Uttu a atuttu. À ta nggurr bi na abangga ba nggo a yo ba yi yo, na abangga ba nggo a hla ba, na abiga abi kri ngbangba na ku ba.”
15 Unitu wa mi da ki ingga di, “Amasirr ka nggo ùwà hi, nu nggo unddunddu ayamba ku u so, sa anishirr, akpa anishirr, ingbingbru anishirr, ni irrirri.
16 Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi nggo tuku ininazzu wa a ta karr unddunddu ayamba ku. A ta vu ma kpa aseki ama ka na ddu aseki ka surr amaka we na du ma ni ihorr. A ta ta inina ima yi na tu ma nu uru.
17 Abachi nggo ku itu ima à du amarr ka atuttu bama a si ayirr, na nu ininazzu wa ukyekye umbarr ku. Aba ta du ure ku Abachi ku nga meme yo, kakuma na azhibarr wa nggo ure ku Abachi ku taka su jiji.
18 Ayamba wa nggo ùwà hi wa, a si ìgbù unkpi ùwà yo nggo a so hru ittu i atuttu abi ingbingbru ba.”

18

Ijaku i Babilo yi

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi unitu unuma à so ji zhi nu unkplassu. À se ni inkpinkpye kakami. Inkpinkpye ima yi i du ingbingbru yi ila uru we.
2 À du nu ukorr unkpi da di,
“À jaku! Igbu Babilo unkpi wa à jaku!
À kaki inkla isharri i atsutsoma,
tuku izhi ndanda,
na aminche tankpami ndanda aba ankizhi.
3 A nu anishirr we ahi kpakpa a ila abubo ima yi
na du ba a so wa.
Atuttu abi ingbingbru ba a kurr ìga na ku.
Abi re iki na abi gri iki ire abi ingbingbru ba a kaki abi inklo ku aseki ka nggo igbu wa à turr zu.”
4 Ingga wo ukorr unuma zhi nu unkplassu u so da di:
“Ssuzzu yi, imba anishirr amungga ssuzzu na ayamba wa ku,
si na ila ure yi na ku meme hen,
ni si kpa iha ila ure yi na ku meme hen.
5 Vu re ila ure ima yi i so furr hun kuma nu unkplassu.
Abachi à si kpamusu nu uzirr umimi umaku hen.
6 Imba i na ku nâ ta si nggo à na ki imba nggo.
Han ma inkindirr yi nggo à na ki imba nggo ki ankpa aha.
Umplango ku nggo à burr ki imba ahi ama wa, imba burr ku nu ukuma yo ankpa aha.
7 À nu itu ima inkpinkpye na rri so ni ishi.

Ziza nggo, imba nu ma iha yi nggo i ma
ku ni nu ma uje kakami.
Nu nggo à di da ku itu ima di,
'Ingga gri abubo nâ ta si ayamba a uttu.
Ingga si si ayamba na ako hen.
Ingga si ta hi ivri isisurr hen.'
8 Ni itu ima yo iha inggi yi ta kuttu ma, na
azhi yirr à ta hi,
ittu, ni iyi tuku iyo.
Aba ta tu ma nu uru.
Atiko Abachi à se nu ukyekye. Uwa yo
à si ni bre amu wa.
9 "Atuttu bi ingbingbru ba nggo a kurr ìga
na ku na ga iki ima yi ndo a ta hi intsi yi
nggo zhi ni ikparri yi. Ni itu ima yo, aba ta
yi na vri isisurr ku ittu ima yi.
10 Isisu i ta ki ba ku iha ima yi, aba a ta kri
gbagbamu na da di,
" 'Uje! Uje umuwa, ùwà ìgbù unkpi wa,
Ùwà ìgbù ukyekye nu Babilo wa!
Iba imuwa yi i nga ankpa yirr!'
11 "Abi di re iki abi ingbingbru ba a ba
azhittu na yì kakami, nu nggo undurr a si
re ba iki imbarr yi zizo hen.
12 Undurr ni re aseki ambarr ka a sama.
Aseki ka a si iki i izinarriya tuku azurrfa,
angbinta, tuku ingbingbinkpa i tsɨ anta;
inkinkru ilini iwre, azzuzzu a tsɨ anta tuku
upri inkru ususarr wundu; na aseki ka
nggo a si ka zhi nu unkunkurr ku sitorr
ku hun ingba wre, na aseki tankpami a na
ka zhi na anyirr ka azɨ, tuku inkinkurr i
tsɨ anta, tuku ankpi inklo ka bronze, na
ankpunkpu inklo, tuku angbinta ka mab-
ulu.
13 Undurr nggo ka re aseki ambarr ka
a sama. Aseki anuma ka a si imbimbru
sinamo nggo i di kpa inyi hun igba wre,
tuku ishe yi nggo hun ingba, tuku im-
bimbru iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, tuku
mârr, tuku farrkinse, tuku ahi na anye a
unkunkurr ku olivu, tuku imbimbru ikpu
ina unfonfo nu alikama; tuku ilando na
aminta; tuku inga na agurr aza nggo inga
di gba wa, tuku agarr. Undurr nggo ka re
anishirr mi.
14 "Abi re aseki na ka re ba a ta da di,
'Aseki azizi ka we nggo ùwà i zharr ka
kakami nggo a ka nado. Aseki ka wre ikye
na ka inklo ka nggo ùwà i se na ka nggo a
nado mu ba. Ùwà si taka hi ka mu zizo hen.'
15 Abi re iki ba nggo a kaki abu ungo nu
nggo a di vu iki a re ku na sarr re na ku,
isisu i ta ki ba ku uje umaku aba ta kri
gbagbamu na yì na vri isisurr. A so yi na
ba azhi ttu,
16 na da di,
" 'Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa,
a di surr iki ilini izizi, na ankru asisarr
tuku asisarr vyen.
A di surr iki i izinarriya, na angbinta
ka wre tuku ingbingbinkpa i tsɨ anta
i wre kye!
17 I ziza nggo yo iki ima yi i ka nado ankpa
yirr!'
"Abi kye ijirrigi i amasirr ba we, na
abi rri ni ijirrigi ba, na abi turr ba, tuku
abangga ba nggo a so di zha ila iri imbarr
yi na amasirr wa, a ta sha kri gbagba mu.
18 Nggo a ti hi intsi i ikparri ima yi na du
hantu da di, 'Ìgbù numa nise si nâ ta si ìgbù
unkpi uwanggo kye.'
19 A vu imbimbru imimi a surr na atu
ambarr wa, na yì na ba azhi ttu da di,
" 'Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa.
Ùwà yo à si igbu wanggo nggo abi ijir-
rigi amasirr ba
a kaki abi inklo ni itu ima yi nggo!
Ankpa yirr yo mre igbu wa we à jaku!
20 A nyarr yi ku ijaku ima yi imba abi so nu
unkplassu!
A nyarr yi imba anishirr ba Abachi, na
abi ko na angu, tuku abi kpa are ba!
A nyarr yi nu nggo Abachi a ttu ma iba
ku inkindirr yi nggo a di na ki imba
nggo.' "
21 Mre unitu ukyekye unuma a gɨ ing-
binta inkpi i si nâ ta si ununa ku iko unkpi
kakami, na ta yi tu yo ni inyi unkpi wa, na
so da di,
"A ta ta ìgbù unkpi wa
Babilo ta yo nu ukyekye ukuma yo.
A si taka zha ma hi zizo hen.
22 A si taka wo abi nggurr intinti, na abi ru
asarr, na abi vri unddu tuku abi vri
ingba
nu umi umuwa igbu wanggo zizo hen.
A si taka hi abi na ankpunkpu aseki
nu ùwà ku zizo hen.
A si taka wo ukorr ku abi di ko nu ununa
nu ùwà ku zizo hen.

23 Uru ku ingba nu uru u si taka la nu umi
muwa zizo hen.
A si taka sarr wo ukorr ku
unuru tuku ayamba nggo garr aheḫeḫ
nu ùwà ku zizo hen.
Abi gri iki ire ba ni igbu wanggo aba yo
a si ankpinkpi mri anishirr ba ni
ingbingbru yi.
Uwa i re anishirr ba wemi na aseki ka
nggo ùwà i na ka.
24 Ayiyi a abi kpa are ba, na ayiyi a anishirr
azizi ba Abachi ba,
tuku abangga ba nggo a ngɨ ba ni in-
gbingbru yi nggo, a hi ayiyi ambarr
wa nu ùwà ku.”

19

A gbyarr ku Abachi asa nu unkplassu

1 Nu ugo unggo ku, ingga ì wo inkindirr i
yi nâ ta su akorr ku akpa anishirr shishemi
nu unkplassu, na so ki akwa da di:
“Haleluya!*
Ikpa ttungo, inkpinkpye nu ukyekye a si
aba Abachi amunta wa.
2 Nu nggo ibre amu ima yi i si ijiji. A di
na ku anishirr narrnarr.
A ttu unddunddu ayamba ankpi anggo iba
nu nggo uwa yo a na ingbingbru yi ki
ndanda ni ila abubo ima yi.
A han unka ku ayiyi a amirr iko ama ba na
ku.”
3 Ingga wo ba a ki akwa zizo na da di,
“Haleluya!
Intsi yi nggo i ko gru zhi nu uru ku nggo u tu
igbu unkpi wanggo, i so hun kuma
ase na ase.”
4 Akikre anishirr iso ha na ne (24) ba,
na aninkindirr atsitsirr ane ba a kuttu na
gbyarr ku Abachi, nggo à hun so ni imburr
ittu yi, asa na da di,
“Du yi si meme yo! Gbyarr ku Abachi wa
asa!”

Igarr i Uvuvurr Inkru wa

5 Mre ukorr unuma zhi ni imburr ittu yi
da di,
“Gbyarr ku Abachi munta asa,
imba amirr iko ama ba,
imba nggo di nu ma inkpinkpye,
ankpinkpi na atsitsa!”
6 Ingga wo inkindirr nâ ta si akorr a akpa
anishirr, nâ ta si iyi i amasirr nggo a so zzu
ji ni igbre, u si nâ ta si inge nggi inggurr.
Ingga wo ba a hantu di,
“Haleluya!
Atiko munta wa Abachi Uni Inkpinkpye
we wa à si Uttu.
7 Di inta me ni nyarr.
Di inta gbyarr ku asa ku inkpinkpye
ima yi!
Igarr i Uvuvurr Inkru wa i si ziza nggo yo.
Ayamba heḫeḫ a ka kre issubi ima yi ba.
8 A nu ma inkinkru ilini i la nzirrnzirr
sama na ankizhi
nggo à ta surr nggo.”
(Inkinkru ilini yi i si aseki azizi ka nggo
anishirr ba Abachi ba a na nggo).
9 Unitu wa à ddu ingga di, “Charr
wanggo: ‘Abachi à ta yo angu azizi ku
abangga ba nggo a yo ba ni iga i igarr i
Uvuvurr Inkru wa nggo a bu nyarr!’ ” A da
zizo di, “Uwanggo a si are ajiji ka Abachi.”
10 Ingga jaku ku na aza di ingga ta gbyarr
ku asa, uwa ddu ingga da di, “Si na meme
hen! Ingga i si akpambirr uni na undu ndo
ni imba na amuya amuwa ba nggo a di vu
ure ujiji ku Yesu a nga ni bwu tsarr anishirr
nggo. Kuttu ku Abachi! Nu nggo ure ujiji
ku nggo Yesu à nga ni bwu tsarr nggo, uku
yo nu abi kpa are ba ukyekye ku kpa are da
ku.”

Uni so ni inga ukukla wa

11 Ingga hi unkplassu u bwu. Ni hi inga
ukukla, aba yo uni hun ma wa di, Iyo
Isisurr tuku Ujiji. A ti bre amu uwa a si di
ka unuma mri hen, tuku nggo a ti kuma ni
ta iku.
12 Ashishi amaka a si nâ ta si irrirri iru.
Na turr anzɨ shishemi ni itu ima yi. A charr
ku isa, uwa yo na nkpama a hi inkpi i isa
ima yi.
13 Ankru ka nggo a surr ka nggo a yo ka
na ayiyi. Isa ima yi i si Ure ku Abachi.
14 Abi ta iku bu unkplassu ba a ga ma. A
surr inkinkru ilini ikikla pyarr ni sama na
ankizhi na hun so ni inga ikikla.
15 Anjingba ka ri kakami a ssuzzu na
angu ama ka. A ta ri anishirr bi ingbingbru
ba ni iku yi na anjingba angga ka yo. A
ta hru ittu imbarr yi nu unkunkurr ku ka

* **19:1** *Haleluya:* A si di “Gbyarr ku Abachi asa.”

ungo ku ittu, a na ku ni inkpinkpu inklo. A ta ttu kpakpa a unfu ku Abachi Uni Inkpinkpye we wa a ttungo nâ ta a hin àmà a unkunkurr nggo a so gu ji na abubo a ina ahi wa.
16 A charr na ankru tuku nu ampumpuza ama isa di:
UTTU A ATUTTU TUKU ATIKO A ATITIKO.
17 Ingga hi unitu unuma à kri na azhi wa. A nggarr ito nu ukorr unkpi na aminche a bi di bwa nu ussu ba ba da di, “A nga yi, nggurr bi ku i ga inkpi i Abachi yi.
18 A nga yi ni ta inina i atuttu, ankpinkpye abi ta iku, na abi ta iku, tuku inina i inga na abi sa inga ba, inina i anishirr we, a garr na abangga a si si agarr hen, ankpinkpi na atsitsa.”
19 Ingga hi ininazzu wa tuku atuttu a bi ingbingbru ba na abi ta iku ambarr ba a nggurr bi da aba a ta tsi ni uni sa inga wa ku na abi ta iku ama ba ba.
20 Aba a vu ininazzu wa tuku Uni kpa are uni imu wanggo a na aseki ka ikagri na angu ka ininazzu wa. À na aseki ka ikagri angga ka yo na à re anishirr ba nggo a se na angba a ininazzu wa, tuku abangga ba nggo a kuttu ku ankpunkpru ama wa. Nu ugo ukuma aba a vɨ ba aha mi tsitsirr a surr nu uru ku rri nu solfa.
21 Uni sa inga ukukla wa à ngɨ abi ta iku ambarr ba na anjingba ka nggo a ssuzzu na angu ama ka. Aminche ba we a vu inina imbarr yi a ri ma ku imbarr.

20

Ase ukrɨ uyirr ka

1 Ingga hi unitu a ji zhi nu unkplassu na hru inkpẹ i bwu anko a uddudu ku nggo u sama ni ikikre, tuku ache ankpi nu ungo uma.
2 Uwa a vu ìwă drago wa, ìwă na asese wanggo nggo uwa yo à si umimi wa nggo a ri Isheta. A vu ma lo na ache ka ki ase ukrɨ uyirr.
3 Unitu wa a ta ma tu yo nu uddudu ku sama ni ikikre ku, na ka uddudu ku ttu. A ka ku ttu ngbangba wre ku a bu si kaki ku ingbingbru yi imu zizo hen. A ta so ki ase ukrɨ uyirr. Ase akama a ti vu sarr, uwa à si gbigbi mu a bu sha bwu ma ttungo ntsɨ.
4 Ingga hi imburr ittu na abangga ba nggo a so na yi nggo. A nu abama yo ukyekye ku ibre amu. Ingga hi izhi i abangga ba nggo a ngɨ ba ku ure ujiji ku ni itu i Yesu tuku ure ku Abachi ku. Aba yo nggo a si kuttu ku ininazzu wa tuku ankpunkpru ama wa hen, na a si kpa angba a ininazzu wa ni ichi ka na ango ambarr hen. A ta tasi tsitsirr na hru ittu nâ ta si atuttu ni Kristi ku ki ase ukrɨ uyirr (1,000).
5 (Abi kɨ abanu ba a si ta tasi hen. A ta ki ase ukrɨ uyirr bari.) Uwanggo yo a si itasi imẹmẹ i abi kɨ yi.
6 Abachi à ta yo angu azizi ku abangga ba nggo a si na abi tasi abi imẹmẹ angga ba ba, na ta ddu ba zu ku Abachi. Ittu iha yi i sama nu ukyekye ni itu imbarr yi. A taka si abikye aba Abachi tuku Kristi, na taka so ni ittu na ku ki ase ukrɨ uyirr.

A ba Isheta nggurr

7 Ase ukrɨ uyirr ka a vu sarr nggo, aba ta ttu Isheta ttungo, nu nggo a harr ma.
8 Uwa a ta ssuzzu ku di re anishirr ba nggo a si kago ingbingbru yi nggo a yo yi di Gogu tuku Magogu. Isheta a ta nggurr ba bi ku iku. Ikri imbarr yi i si nâ ta si ugbuhun nggo ni inyi.
9 A zirr kago ingbingbru yi na kago anishirr ba Abachi ba tuku ìgbù wa nggo Abachi à kpanye na ku nggo. Uru u ji zhi nu unkplassu ni itu ba.
10 Umimi wanggo wa nggo à re ba mi nggo, a tu uwa mi yo nu uddudu ku uru ku nggo u so rri nu solfa, nu unto ku nggo a tu ininazzu wanggo tuku uni kpa are ka imu wa a tuyo nggo. A ta so sese nabo, aba a ta di ki ba uje na azhi ni ibittu.

Ibre amu ikikre yi

11 Mre ingga hi imburr ittu inkpi ikikla numa undurr a so na yi. Unkplassu ku tuku ingbingbru yi a kru nado, na zha inkla i sharri chankarr.
12 Ingga hi abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo, ankpinkpi na atsitsa aba a kri ku imburr ittu yi ni ichi. Aba a bwu angbamvu. Na bwu ungbamvu unuma, ungbamvu ku abi so tsitsirr ku. Na bre ku abi kɨ ba are na aseki ka nggo a na aba charr ka na angbamvu ka nggo.

13 Inyi wa a ttu abangga ba nggo a kɨ na
ku nggo a ttungo. Ittu tuku abubo a iso
abi kɨ wa, aba mi a ddu abi kɨ ambarr ba
ttungo. Aba a bre ba amu na yiyirr ku aseki
ka nggo a na ka nggo.
14 Aba a ta ittu tuku abubo a iso a abi kɨ
wa a yo nu udduddu ku uru ku. (Udduddu
ku uru unggo ku yo u si ittu iha yi.)
15 Uwanggo nggo a ta si charr isa ima yi
nu ungbamvu ku abi so tsitsirr unggo ku
hen, aba a ta tu ma tu yo nu udduddu ku
uru ku.

21

Unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ

1 Mre ingga hi unkplassu uhẹhẹ tuku
ingbingbru ihẹhẹ. Unkplassu ku imẹmẹ ku
tuku ingbingbru imẹmẹ yi a ka nado we.
Inyi wa a nado.
2 Ingga hi Ìgbù ni Wre wa, Urushalima*
uhẹhẹ wa, a so ji zhi na Abachi ku nu
unkplassu. Aba ssu ma ki nâ ta si ayamba
ahẹhẹ nggo a gbyarr ukpa na kye uruma.
3 Ingga wo ukorr unkpi zhi ni imburr i
ittu yi, da di, “Kye abubo a so a Abachi wa
a si na anishirr ba. A ta so na ba. Aba a ta
kaki ku anishirr ama. Abachi ku itu ima à
ta si ba Abachi ambarr.
4 A ta hɨ ashishi we glo ba na ashishi. Ittu
taka sama, ka azhittu, ka iyi, ka ivri. A si ta
ki iha na yi hen. Inkindirr i si ta vri ba hen.
Aseki ka ikuchi ka a ka vu sarr nado ba.”
5 Uwanggo wa nggo a so ni imburr ittu yi
a da di, “Ingga i so na aseki we kaki ahẹhẹ!”
Na ddu ingga da di, “Charr wanggo, nu
nggo are ka angga ka sa ka iyo isisurr na
ka na sa ajiji.”
6 Na da di, “A kre ba! Ingga yo ì su Alfa
wa tuku Omega wa, Imẹmẹ tuku Ikikre.
Undurr wa nggo uhre ti ki ma, ingga ta nu
ma amasirr a iso zhi na amasirr wa nggo
di ssuzzu zhi ni imimi na di gri iso tsitsirr,
uwa à si ta han inkindirr hen.
7 Abangga ba nggo a ti bwa cha, aba taka
kpa wanggo zhi ni ingga ku: Ingga i ta kaki
ba Abachi, aba a ta si amumarr amungga.
8 Nu nggo abi ki isisu, na abangga ba
nggo a kà ikpanye, na abi na umimi ku ngɨ
anishirr, na di kurr ìga, na di ki atirr, na di
kuttu ku ankpunkpru aseki, na abi imu we,
unto ku abama ku u su nu udduddu ku uru
tuku solfa. Uwanggo yo si ittu iha yi.”

Urushalima uhẹhẹ wa

9 Unitu uyirr wa nu umi ku atangba ba
nggo a hru agbugba a iha itangba akikre
wa, a nga ni da di, “Nga di ingga ni tsarr
uwa ayamba ahẹhẹ, ayamba a Uvuvurr
Inkru wa.”
10 Izhi i Abachi i du unitu wa à ba
ingga na kuma ni igbugbu inkpi inuma
na ku tsarr ingga Ìgbù ni Wre Abachi wa,
Urushalima. Uwa so ji zhi na Abachi ku nu
unkplassu.
11 A ko la uru ni inkpinkpye i Abachi yi
na so la grigri zzu angbinta ka i tsɨ anta nâ
ta si jaspa, nggo la krizhizhi zzu kristali.
12 A me ugonka unkpi a harr ma. Na se
na anko awurr na aha, tuku abitu awurr
na ha ba nggo a so di gbye anko ka na
ayiyirr. A charr asa a iga iwurr ni iha i
Israila yi na anko ka.
13 Anko atarr a se na anga ka wemi. Atarr
na anza ambre, atarr ni kashirr, atarr ni
katu, atarr ni ingbahru.
14 A zu ibarr ìgbù yi na anchirr awurr na
aha, na charr asa abi ko na angu awurr na
aha abu Uvuvurr Inkru wa na anchirr ka.
15 Unitu wa nggo a re ni ingga ku nggo a
se nu unkunkurr ku tsarr, aba a na ku ni
izinarriya na a taka ku tsarr ìgbù wa, na
tsarr anko amaka, ni ime harr ima yi.
16 Ita tuku imwe i ìgbù yi i si narr narr na
anga ka wemi. Unitu wa à tsarr ìgbù wa
nu unkunkurr ku tsarr umaku. Uwa à si
kilomita ukrɨ uha na ayiyirr aha (2,200). Ita
tuku imwe ima yi a si narr narr.
17 Unitu wa à tsarr ime harr yi kye. Ita
hun ima yi ka ma imita iso itani ni ikywi
(65), ni itsarr i anishirr.
18 A me ime harr ìgbù yi na angbinta ka
nggo a yo ka di jaspa. A me ìgbù wa nu
izinarriya we, na si zɨ ni inkindirr hen, uwa
a zzu nâ ta si azarr ashishi.
19 A charr kpurrchuchu na angbinta ka
ibarr i ugonka ku ìgbù ka. Ingbinta ime
imẹmẹ yi ni ichi ime yi i si jaspa, iha yi i si
safaya, itarr yi agate, inẹ yi i si imera,
20 ikywi yi i si onisi, itani yi i si kaneliya,
itangba yi i si krisola, itandarr yi i si berili,
itirr yi i si topazi, iwurr yi i si kirisopra,

* **21:2** *Urushalima uhẹhẹ wa:* Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a so na ku.

iwurr nu uyirr yi i si jasi, iwurr nu iha yi i si ametisi.
21 A na angu ankonki awurr na aha ka nu ingbingbinkpa i tsi anta. A na anko ayirr nu ingbingbinkpa i tsi anta iyirr chi. Anko ankpi a umi ìgbù wa a na wa nu izinarriya, na si zɨ wa ni inkindirr hen, nggo la zzu azarr ashishi.
22 Ingga i si hi uki ku ibarr Abachi ni ìgbù wama hen. Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa tuku Uvuvurr Inkru wa aba yo a si uki ku ibarr ku ìgbù ku.
23 Ìgbù wa a si zha di azhi, tuku uhwa a bu la na ku hen. Inkpinkpye i Abachi iyo i so di la ku ìgbù wa. Uvuvurr Inkru wa yo à si ila uru i ìgbù yi.
24 Anishirr bi ingbingbru ba a ta zirr ni ila uru i igbu yi. Atuttu bi ingbingbru ba a ta gri ku igbu wa aseki ka ittu ambarr ka.
25 Anko ka igbu ka a si ta kattu na azhibarr numa hen, nu nggo ibittu i sama nabo.
26 Anishirr ta gri inkpinkpye tuku aseki ka ingbingbru na nga ni igbu wa.
27 Iki i ankizhi, nu undurr ni na iki i ishisha, ka abi ki imu a si ta rri ko hen. Abangga ba nggo a taka mirri ni ìgbù wa a si abangga ba nggo a charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku iso tsitsirr i Uvuvurr Inkru ku.

22

Inyi na amasirr a iso tsitsirr wa

1 Mre unitu wa à tsarr ingga umblo na amasirr a iso tsitsirr wa nggo a la nzir-rnzirr zzu azarr ashishi wa nggo a yo wa di kristali. Amasirr wa a so gu zhi ni imburr ittu i Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa.
2 Na so gu rri ba na atsutsu ka anko ankpi a ìgbù wa. Unkunkurr ku gri iso tsitsirr u kri ku inyi wa na anga ka aha mi. U di klo ugbyarr ki ankpa awurr na aha ni ise. U di klo ankpa ayiyirr ni ihwa yi wemi. Angbamvu ka unkunkurr ka a si ahun ka fu ingbingbru yi wemi.
3 A si taka hi inkindirr inuma nggo Abachi a yo angu andanda na yi ni ìgbù wa hen. Imburr i Abachi tuku i Uvuvurr Inkru yi i taka si ni ìgbù wa. Amirr iko ama ba a ta kuttu na gbyarr ku asa.
4 A ta hi ashishi amaka. Aba a ta charr isa ima yi na achichi ambarr wa.
5 Ibittu i si taka ki zizo hen. Ni ima yo a si taka zha ingba ni murr uru hen, na si taka zha di azhi wa bu la ba hen, nu nggo Atiko Abachi, uwa yo à taka a si ba ila uru imbarr yi. Aba a ta hru ittu ase na ase.
6 Unitu wa à ddu ingga di, “Uwanggo a si are ajiji na si a ka kpanye na ka. Atiko Abachi wa nggo a ni abi kpa are ba Izhi ima yi nggo a tu abitu ama ba di a bu nga ni tsarr amirr iko ama ba aseki ka nggo a ji ntsɨ aba ka hi ka gbigbi.”

Inga i Kristi yi

7 “Kye, ingga so nga zizami! Abangga ba nggo a ga inkindirr yi nggo abitu ba a charr nu ungbamvu ku di i taka la nggo, Abachi à taka yo ba angu azizi.”
8 Ingga, Yohana, à si ingga yo i wo ni hi aseki angga ka. Ingga wo ni hi ka kre nggo, mre ni ji kuttu na agẹ ka unitu wa nggo a tsarr ingga na ka nggo di ingga ta gbyarr ku asa.
9 Uwa a kisa na ddu ingga di, “Si na meme hen! Ingga i si akpambirr uni na undu ndo na amuya amuwa ba, abi kpa are ba ba, na abangga ba nggo a ga aseki ka we nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku da di a taka la nggo. Kuttu ku Abachi!”
10 Na ddu ingga da di, “Aseki ka nggo a charr nu ungbamvu unggo ku di a taka la ni ichi nggo, ùwà bu si sha ka sharri hen. Kye ivi yi i ji ntsɨmi aba a hi ka.
11 Uni na umimi a ta kuchi ni na umimi. Uni na ankizhi a ta kuchi na ankizhi ka. Uni na uzizi a ta kuchi ni na uzizi. Uni wre a ta kuchi ni iwre yi.”
12 “Kye, ingga nggo so nga korrmi. Ingga hru azadi amungga ni ingga ku, ni ta nu un-ushirr na ka ku inkindirr yi nggo undurr wa a na yi nggo.
13 Ingga si Alfa tuku Omega, Uni Imẹmẹ tuku Uni Ikikre, Imẹmẹ tuku Ikre.
14 “Abangga ba nggo a ti ngla inkinkru imbarr yi zzu nggo, Abachi à taka yo ba angu azizi. Na taka du abama yo a ri ugbyarr ku unkunkurr ku nggo u ta du unushirr a so tsitsirr nggo, na taka du ba mirri ba na angu ankonki na kuma ni ìgbù wa.

15 Abi kri na ábì ba a si abangga ba nggo
a zɨ iki, na abi ki atirr, na abi la abubo, na
abi ngɨ anishirr, na abi ga azhi anuma tuku
abangga ba nggo a di zharr imu na di ki yi.

16 “Si ingga Yesu! Na a si ingga yo i tu
unitu amungga wa di a bu nga ni bre ki
imba abiga ba na aki ka anggurr bi ka
Abachi wemi aseki angga ka na ankla ka
inggurr bi ka. Ingga i su uhunhan ku uga
ku Doda. Ingga yo si intsintsẹ̄ i ambre i la
kakami yi.”

17 Izhi yi tuku ayamba ahẹ̄hẹ̄ wa a da di,
“Nga!” Ni du uwanggo nggo a ti wo nggo
a bu da di, “Nga!” Uwanggo uhre ti ki ma
uwa bu nga, uwanggo a ti so zha, uwa bu
nga ni so amasirr a iso tsitsirr wa sama ni
ihan inkindirr.

18 Ingga Yohana, i so gbye utu ku undurr
wanggo ti wo are ka nu ungbamvu unggo
ku: Undurr uwanggo à ti sha inkindirr a
sa, Abachi à ta sha iha yi nggo a charr nu
ungbamvu unggo ku nggo a sa ku.

19 Undurr wanggo nggo a ti sha inkindirr
glo na are ka ikpa da angga ka, Abachi à ta
sha glo ku nu ugbyarr unkunkurr ku gri iso
tsitsirr ku nggo a ta ga na nu ma nggo tuku
inkindirr yi nggo a ta ga na nu ma i ìgbù ni
wre wa nggo a charr nu ungbamvu unggo
ku.

20 Uwanggo nggo a bre are angga ka
wemi nggo a da di, “Yo-o, ingga i so nga
korr.”

Du yi si meme yo. Nga, Atiko Yesu.

21 Atiko Yesu a bu na wre ku anishirr ba
Abachi ba. Du yi si meme yo.